TÂLCUIREA SFINTEI EVANGHELII DE LA LUCA

Rugăciune
înainte de citirea
din Sfintele Cărți, alcătuită
de Sfântul Ioan Gură de Aur

Doamne, Iisuse Hristoase, deschide-mi mie ochii inimii, ca să ascult cuvântul Tău și să-l înțeleg pe el și să fac voia Ta, că străin sunt eu pe pământ. Să nu ascunzi de mine poruncile Tale, ci să-mi descoperi ochii, ca să văd minunile din Legea Ta. Arată-mi mie cele nearătate și cele ascunse ale înțelepciunii Tale. Spre Tine nădăjduiesc, Doamne, Dumnezeul meu, ca să-mi luminezi mintea și gândul cu lumina înțelegerii Tale, ca nu numai să citesc cele scrise, ci să le și împlinesc. Ca nu spre osândă să citesc viețile și cuvintele Sfinților, ci spre înnoire și luminare, spre sfințire, spre mântuirea sufletului și spre moștenirea vieții veșnice. Că Tu ești luminarea celor ce zac întru întuneric și de la Tine este toată darea cea bună și tot darul cel desăvârșit.
Slavă Tatălui și Fiului și
Sfântului Duh.

COLECȚIA TÂLCUIRI LA SFÂNTA SCRIPTURĂ

III

TÂLCUIREA SFINTEI EVANGHELII DE LA LUCA

SFÂNTUL TEOFILACT ARHIEPISCOPUL BULGARIEI

cu binecuvântarea
Prea Sfințitului Părinte
GALACTION
Episcopul Alexandriei
și Teleormanului

Σοφία

București • 2007

EDITURA SOPHIA • EDITURA CARTEA ORTODOXĂ

Carte apărută sub patronajul
Fundației Sfinții Martiri Brâncoveni

Ediție îngrijită de R. P. Sineanu și L. S. Desartovici
Coperta și miniatura Evanghelistului: Adriana Goilav

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
THEOPHYLACT, ARHIEPISCOP DE OHRIDA, st.
Tâlcuirea Sfintei Evanghelii de la Luca / Sfântul Teofilact, Arhiepiscopul Ohridei și Bulgariei; ed. îngrij. de R. P. Sineanu și L. S. Desartovici. - București: Editura Sophia; Alexandria: Cartea Ortodoxă, 2007
Index.
ISBN 978-973-7623-98-0; ISBN 978-973-1710-29-7

I. Sineanu, R. P. (ed.)
II. Desartovici, L. S. (ed.)

226.4.07

© Editura Sophia, pentru prezenta ediție

CUVÂNT CĂTRE FRATELE CITITOR

În zilele noastre în care suntem bombardaţi cu informaţii, impresii şi imagini de toate felurile, ne-am obişnuit să trecem foarte uşor pe lângă oameni, pe lângă cuvinte, pe lângă tot ceea ce ne înconjoară. Şi nici nu este de mirare că suntem atât de nesimţitori, deoarece suntem învăluiţi zilnic de structuri antropocentrice care ne hrănesc cu acel surogat, numit „mincinoasă biruinţă asupra lumii". Astăzi putem vedea că viaţa lăuntrică, cu cât ne este mai împământenită, cu atât mai pământesc ne este şi graiul, pierzând duhul şi puterea care îi dă viaţă şi îl susţine (îl ţine Sus). Aceasta este una din pricinile pentru care acum trăim o vreme în care dragostea noastră s-a răcit foarte mult. Astfel, neputând înţelege drept dragostea lui Hristos, proiectăm asupra Mântuitorului propria noastră imagine despre El, iar aceasta fiind izvodită dintru neadevăr nu ne poate agonisi decât minciună. Este cu putinţă ca aceasta să fie una dintre suferinţele istovitoare ale fiecărei generaţii şi ale fiecărui creştin în parte. Dar mila lui Dumnezeu este harnică şi lucrătoare şi fiecare dintre noi, mai mult sau mai puţin, am priceput ori am intuit că citirea la nivel informaţional nu aduce putinţa înnoirii lăuntrice.

Topica limbii vechi ne pricinuieşte o aparentă îngreuiere la citire, însă celui căruia se sârguieşte să citească, graiul vechi îi pricinuieşte o tainică bucurie, o oarecare îndulcire. Iar aceste simţăminte ni se alcătuiesc în suflet din puterea duhovnicească a cuvintelor, care nu sunt informaţie stearpă şi raţionalistă, ci sevă lăuntrică, dătătoare de viaţă şi lumină. De aceea, graiul vechi şi topica sa, ne ajută să fim cu luare aminte la cuvinte, să ne apropiem de adâncul lor şi să ne împărtăşim de puterea lor făcătoare de viaţă. Astfel, puţin câte puţin, începem să ne îndulcim de miezul cuvintelor şi să pricepem că izvodirea acestora s-a împărtăşit de adierea harului lui Dumnezeu. Din această pricină, Sfinţii sunt sfinţitori ai cuvintelor şi ai graiului fiecărui neam în parte.

Între cei care au păzit curată şi au sfinţit limba românească este şi Sfântul Grigorie Dascălul, cel care împreună cu Cuviosul Gherontie a tălmăcit din greacă *Tâlcuirea celor patru Evanghelii* a Sfântului Teofilact, Arhiepiscopul Ohridei şi Bulgariei. Tălmăcirile şi cuvântul acestor Cuvioşi ne stau drept mărturie nemincinoasă.

Pentru a adeveri, măcar şi foarte puţin, puterea unor cuvinte întrebuinţate în tălmăcirea *Tâlcuirii*, vom aduce în mijloc câteva graiuri şi înţelesul lor, atât cât ne-a fost nouă cu putinţă să-l pătrundem.

Pentru cuvântul *gând* avem în *Tâlcuire* aceste variante: *cuget, socoteală, socotință, sfat*. Ca rădăcină, cuvântul *gând* are ungurescul *gond, cuget* are la temelie verbul latin *cogitare*, iar *socoteală* și *socotință* au la bază latinescul *succutere*. Cuvântul *sfat* are ca temei slavonescul *svetu*, grai care în slavonă a odrăslit și denumirea dată sfinților, aceea de *sviatiteli*. La noi cuvântul *sfat* este înțeles astăzi cu prisosință ca *îndemn, îndrumare, învățătură, povață, dăscălie, sfătuire, învoială, consimțire*. Ca vorbitori de limbă română știm cu toții cât de puțin se folosește azi *sfatul* și *sfătuirea*. Lucrul cel mai important este că până acum noima cuvântului *sfat* implică cel puțin două persoane: cel care dă sfatul ori sfătuiește și cel care primește sfatul, ori e împreună-sfătuitor. Numirea de *sfat* dată pentru *gând* este una care e izvodită întru inimile celor care își trăiau *gândurile* ca niște *sfaturi* cu aproapele, în înțelesul că știau că gândul unui singur om este o biruință sau o cădere pentru întreaga fire omenească, din pricină că noi toți suntem un singur Om, o singură fire. Așadar, cei care au păzit și au rodit dragostea pentru aproapele întru *sfaturile* lor, cu dreptate sunt numiți luminoși, frumoși și sfinți, adică *sviatiteli*, pentru că nimic nu este mai frumos și mai bun decât să se sălășluiască frații întru unire – după cum spune Proorocul David *(Psalm 132, 1)*.

Pe același David îl pomenește Mântuitorul înaintea fariseilor, atunci când aceștia îi prihăneau pe Apostoli că în zi de sâmbătă luau spre hrană grâu din holde. Dar iată ce ne spune *Tâlcuirea* de la *Luca 6, 1-5*: «Și învinuindu-i fariseii pe ucenici că „smulgeau spice, le frecau cu mâinile și mâncau", Domnul îl aduce în mijloc pe David». Vedem aici că graiul zice că Mântuitorul „îl aduce în mijloc pe David", cu un înțeles contextual de: „îl pomenește pe David", „îl dă drept pildă pe David". Așadar, Domnul nu l-a adus pe David de față în chip văzut și trupesc, ci l-a vestit în acel *mijloc* al firii omenești în care Omul este unul singur întru Hristos Dumnezeu, iar cuvântul Său este *sfat* și dragoste pentru firea omenească cea una. Având ca rădăcină latinescul *medius locus*, graiul *mijloc* ne arată centrul, adică acel loc față de care marginile sau punctele de referință sunt la distanțe egale. *Mijlocul* firii omenești nu poate fi decât Hristos, Dumnezeu-Omul, pentru că în jurul Său și întru El noi suntem „una" *(Ioan 17, 11)*.

Când iudeii, mai înainte de vremea Patimii voiau să-L omoare pe Mântuitorul, El „trecând prin mijlocul lor" Se tăinuia pe Sine *(Luca 4, 29-30; Ioan 8, 59)*. Despre acestea, în *Tâlcuirea* de la *Luca 14, 25-27* ni se spune astfel: „Nu Se dădea pe Sine iudeilor, ci Se depărta și prin mijlocul lor suindu-Se, Se tăinuia de ucigași". Pentru a pricepe acest cuvânt „suindu-Se", trebuie să fim cu luare aminte la dragostea Domnului Hristos pentru întreaga fire omenească. Așadar, „S-a tăinuit" de aceștia, împreună-pătimind și neîncetându-Și dragostea pentru ei, pentru că S-a pogorât și a luat asupra Sa neputința

și păcatul lor, și nu numai al lor, ci al întregii umanități. Iar pogorârea aceasta a săvârșit-o Domnul Hristos în chip deplin venind în iad și omorând moartea. Această dragoste biruitoare e așteptată și căutată de tot omul ce vine în lume, chiar dacă rătăcirile noastre sunt adeseori atât de sfâșietoare și de înfricoșătoare. Și Bunul nostru Domn, biruind pentru noi toți moartea prin Înviere, S-a suit întru cele care I se cuvin Omului. Acestea credem că înseamnă acel grai ce zice „suindu-Se", și am luat drept temei cuvintele Mântuitorului: **„Cine se va înălța pe sine se va smeri, și cine se va smeri pe sine se va înălța"** *(Matei 23, 12)* și: **„Nimeni nu s-a suit în Cer, decât Cel Care S-a coborât din Cer, Fiul Omului, Care este în Cer"** *(Ioan 3, 13)*.

Pe toate câte le-a făcut Domnul, întru dumnezeiasca dragoste pentru firea omenească le-a făcut, pentru că Însuși mărturisește cu smerenia Sa: **„Eu, în mijlocul vostru, sunt ca unul ce slujește"** *(Luca 22, 27)*, iar Ioan Botezătorul Îl propovăduiește, grăind că **„în mijlocul vostru Se află Acela pe Care voi nu-L știți"** *(Ioan 1, 26)*. Noi înșine la prăznuirea Botezului Domnului ne întâmpinăm unii pe alții cu cuvintele: „Hristos în mijlocul nostru" și răspundem: „Este și va fi". Și cum nu ar fi în *mijlocul* nostru Cel Care ne-a grăit că acolo **„unde sunt doi sau trei, adunați în numele Meu, acolo sunt și Eu în mijlocul lor"**? *(Matei 18, 20)*. Mântuitorul Iisus Hristos este Cel Care a fost pus pe Cruce **„în mijloc"** între tâlhari *(Ioan 19, 18)*, întru a Sa putere a sfâșiat prin **„mijloc"** catapeteasma templului *(Luca 23, 45)* și după Învierea Sa a stat în **„mijlocul"** ucenicilor *(Luca 24, 36; Ioan 20, 19, 26)*. Iar mângâierea noastră este deplină, pentru că Domnul, prin ucenicii Săi, ne-a dăruit astfel de cuvinte: **„Copiii mei, acestea vi le scriu, ca să nu păcătuiți, și dacă va păcătui cineva, avem mijlocitor către Tatăl, pe Iisus Hristos cel drept"** *(1 Ioan 2, 1)*.

Întru această viețuire pământească este cu neputință a nu greși, iar greșelile noastre vin dintru *sfaturile* noastre. De nu ne vom sârgui a păzi întru *sfatul* minții că viețuirea noastră pe acest pământ este mărginită și hotărnicită în timp, foarte cu anevoie vom pricepe spre a Cui plinătate trecem prin această viață.

În tâlmăcirea *Tâlcuirii la Evanghelii*, Sfântul Grigorie Dascălul și Cuviosul Gherontie au întrebuințat adesea pentru *viețuire* cuvântul *petrecere*, foarte cu dreptate săvârșind acest lucru. Au nu este viața noastră pământească *pe trecere*? Cu adevărat, este o adâncire suitoare întru pocăință, după cum tuturor ne-o dezvăluie *sfatul* dumnezeiescului Părinte Sofronie Saharov.

Un alt cuvânt cuprins în graiul *Tâlcuirii*, este *a unelti* cu sensul de *a folosi, a întrebuința*. Astăzi *a unelti* este înțeles cu prisosință într-o noimă rea, anume: *a organiza pe ascuns, a întreprinde în taină, a coace, a pune la cale un complot, a conspira, a conjura, a urzi, a țese*. Rădăcina verbului *a unelti* este cuvântul *unealtă*. Acest grai s-a întocmit în limba română din două cuvinte *une[le] + alte[le]*. Așadar *unealta* este cea care este alcătuită din *unele* și *altele* și prin care omul

face *unele* și *altele* – adică pe toate cele dinafară. Deci, prin *unealtă*, ca printr-un cuvânt, omul leagă lumea sa cuvântătoare de lumea necuvântătoare, însăși partea cuvântătoare din noi fiind lucrătoare asemenea unei *unelte*. „Și dă Domnul tuturor deopotrivă, că toți deopotrivă sunt cuvântători, deopotrivă de sineși stăpânitori, iar unii cu socotință uneltim slobozenia aceasta, iar alții și netrebnicim dumnezeiescul dar" *(Tâlcuirea* de la *Luca 15, 11-16)*.

Foarte adesea ni se întâmplă să gândim că Sfinții au ajuns la sfințenie și au dobândit desăvârșirea ca pe o stare neschimbătoare, de sine stătătoare și închisă în sine. Proiectăm astfel asupra Sfinților și sfințeniei propria noastră gândire raționalistă și fragmentată și, apoi, în chip firesc socotim că sfințenia este o stare de neatins; iar Sfinții, fie sunt niște cazuri aparte ale bunăvoinței lui Dumnezeu, fie aparțin mai mult vremurilor îndepărtate decât zilelor noastre. Iată, așadar, cum noi înșine semănând înălțarea mândriei, culegem adâncul deznădejdii. Rădăcina cuvântului *sfânt* este aceeași cu a graiului *sfat*: slavonescul *svetu* și derivatul său *sventu*. Forma de început a graiului *sfânt* este aceea de *svânt*, care s-a păstrat în limba română până spre începutul veacului al XVIII-lea[1], preschimbându-se treptat în *sfânt*, astfel că în tipăriturile românești de la începutul secolului al XIX-lea îl regăsim cu prisosință sub cea de a doua formă. Așadar, Sfinții sunt deopotrivă purtători ai luminii și ai frumuseții, precum și ai gândului, ai *sfatului* lui Dumnezeu pentru om. Și plinind *sfatul* lui Dumnezeu pentru om, ne cuprind și pe noi toți în *sfatul* lor și astfel întru ei ne facem **„una"** – precum și întru Hristos **„una"** suntem *(Ioan 17, 11)* – pentru că și ei s-au făcut asemenea cu Domnul *(2 Petru 1, 4)*.

Dar cum au izbutit Sfinții a ajunge la desăvârșire? Poate că am fi mirați dacă am afla că nici un Sfânt nu a fost *desâvârșit*, ci fiecare dintre ei a fost *de săvârșit*. Dealtfel cuvântul *desăvârșit* este întâlnit în tălmăcirea *Tâlcuirii la Evanghelii* numai ca *de săvârșit*. Astfel, avem: „cuvintele cele mai *de săvârșit*" în loc de „cuvintele cele mai *desăvârșite*"; „înțelegerea mai *de săvârșit*" în loc de „înțelegerea mai *desăvârșită*" „omul este mai *de săvârșit* decât toate zidirile" în loc de „omul este mai *desăvârșit* decât toate zidirile"; *„săvârșirea"* în loc de *„desăvârșirea"*, iar exemplele ar putea continua.

„Se spunea despre Avva Sisoe, că atunci când era *să se săvârșească*, șezând părinții lângă dânsul, a strălucit fața lui ca soarele. Și le-a zis lor: Iată, Avva Antonie a venit! Și după puțin a zis: Iată, ceata Proorocilor a venit! Și iarăși, fața lui mai mult a strălucit. Și a zis: Iată, ceata Apostolilor a venit. Și s-a

[1] De pildă, Sfântul Voievod Martir Constantin Brâncoveanu, în anul 1688, în pisania bisericii ctitorite la Mogoșoaia, scria: *„Svânta* și dumnezeiască biserica aceasta, al cărie hram este *Svântul* Gheorghe..." (cf. Nicolae Iorga, *Inscripții din bisericile României*, vol. II, București, 1908, p. 5).

îndoit [înmulțit în strălucire] fața lui iarăși. Și se părea, ca și cum el ar fi vorbit cu cineva și s-au rugat Bătrânii de el, zicând: Cu cine vorbești, Părinte? Iar el a zis: Iată, Îngerii au venit să mă ia și mă rog să fiu lăsat să mă pocăiesc puțin. Și i-au zis lui Bătrânii: Nu ai trebuință să te pocăiești, Părinte. Și le-a zis lor Bătrânul: Cu adevărat, nu mă știu pe mine să fi pus început. Atunci au cunoscut toți că este *desăvârșit*. Și iarăși, de năprasnă s-a făcut fața lui ca soarele și s-au temut toți. El le-a zis: Vedeți, Domnul a venit. Iar Domnul a zis: Aduceți-mi pe vasul pustiului! Și îndată și-a dat duhul. Și s-a făcut ca un fulger și s-a umplut toată casa (locul) de bună mireasmă".

Istoria *săvârșirii* Sfântului Sisoe cel Mare am așezat-o aici după *Patericul egiptean*[2]. După cum ni se spune în *Cuvântul înainte*, această versiune este diortosită după o ediție tipărită la Râmnic. În anul 1913 a fost publicat la Iași *Patericul ce cuprinde în sine cuvinte folositoare ale Sfinților Bătrâni – după ediția din 1828, îngrijită de Mitropolitul Grigorie Dascălul*. Cu toate că nici una din cele trei ediții vechi pomenite mai sus nu ne este cunoscută nemijlocit, înclinăm să credem că aici, în loc de „Atunci au cunoscut toți că este *desăvârșit*" s-ar afla „Atunci au cunoscut toți că este *de săvârșit*".

Dar cine era Avva Sisoe? Acela despre care el însuși spunea în chip tăinuit: „De aș fi avut unul din cugetele lui Avva Antonie, m-aș fi făcut tot ca focul; însă știu un om care cu osteneală poate să poarte cugetul său". Iar cugetul, *sfatul* lui Avva Antonie era acela pe care îl învățase de la curelarul din Alexandria: „Toți se vor mântui, eu singur voi pieri". Așadar, la *săvârșirea* Avvei Sisoe vine mai întâi Avva Antonie, cel de un gând, de un *sfat* cu el. Apoi vine ceata Proorocilor, aceia care au vestit slujirea și dragostea **„Mielului lui Dumnezeu, Cel Care ridică păcatul lumii"** *(Ioan 1, 29)*. După aceștia vine ceata Apostolilor, cei care **s-au făcut „tuturor toate"** *(1 Corinteni 9, 22)* și **„părtași dumnezeiești firi"** *(2 Petru 1, 4)*. Apoi vine ceata Îngerilor, care sunt **„duhuri slujitoare, trimise ca să slujească, pentru cei ce vor fi moștenitorii mântuirii"** *(Evrei 1, 14)*. Iar când Avva Sisoe le cere acestora să-l îngăduie să pună început, nu primește de la Îngeri decât un îndumnezeit surâs, pentru că smerenia lui Sisoe este cea a lui Hristos. Apoi, întru această smerenie, dă mărturia sa spre folos firii omenești și abia atunci a venit de față minunatul nostru Mântuitor, Fiul **„Tatălui tuturor, Care este peste toate și prin toate și întru toți"** *(Efeseni 4, 6)*. Și cere Domnul „vasul pustiului", pentru că vasul este pus în *mijlocul* nostru, în *mijlocul* firii omenești, spre a noastră slujire și folosință.

Așadar *sfatul* Avvei Antonie a rodit întru Sisoe *sfatul* nemincinos că „nu a pus început", adică este *de săvârșit* nu *desăvârșit*.

---

[2] Publicat la ed. EOR, Alba-Iulia, 1990, pp. 208-209.

Aceasta este pricina pentru care noi credem că în istorisirea *săvârșirii* Avvei Sisoe se cade să citim „Atunci au cunoscut toți că este *de săvârșit*" în loc de „Atunci au cunoscut toți că este *desăvârșit*".

Precum din cuvântul Avvei Sisoe se vede că a rodit rugăciunea curelarului din Alexandria, tot astfel de roadă a adus în graiurile sale și Sfântului Grigorie Dascălul. Spre mărturie, este vrednică de pomenire întâmplarea ce s-a petrecut la înscăunarea sa ca întâistătător al Ungrovlahiei.

În iarna anului 1823, Cuviosul Grigorie Dascălul a fost chemat spre a fi ales mitropolit. A plecat de la Căldărușani pe jos, prin frigul tăios. Noaptea trecea prin satul Tunari de lângă București, iar preotul din sat, văzându-l prost îmbrăcat, l-a prins și l-a închis, socotind că este un călugăr hoinar, ori vreun prefăcut în veșminte călugărești. Și nu l-a închis oriunde, ci în cotețul porcilor. Aici a trebuit să rămână Cuviosul Grigorie până a doua zi, când preotul cu pricina urma să facă o cercetare. Dar, pe când se lumina de ziuă, o slugă milostivă i-a dat drumul Cuviosului. Afară era un ger năpraznic. Astfel a ajuns Cuviosul Grigorie la București. După ce a fost hirotonit mitropolit, preoții din preajmă au venit să ia blagoslovenie de la noul ierarh. Când preotul din Tunari a văzut pe cine a închis în cotețul porcilor, s-a spăimântat și nu îndrăznea să vină înaintea arhiereului. Atunci Sfântul Grigorie i-a zâmbit și i-a grăit cu blândețe: „Nu te teme, părinte, căci porcii sfinției tale s-au purtat bine cu mine".

În aparență, aceste cuvinte al mitropolitului erau o rostire glumeață, ce avea în ea blândețea mustrării. Dar cei care se aflau atunci în acea obște și aveau urechi de auzit, puteau să priceapă care era măsura celui care era înscăunat mitropolit. Iată ce putem citi în *Tâlcuirea* de la *Luca 15, 11-16 (pilda fiului risipitor)*: „Toți cei care se tăvălesc în noroiul faptelor celor de necinste și al patimilor celor materialnice, «porci» sunt, deoarece ochii porcului niciodată nu pot vedea cele de sus, fiindcă au ciudată alcătuire. Pentru aceasta și porcarii, când prind vreun porc și nu pot să-l facă să tacă, îl întorc cu capul în sus și îl fac pe el de strigă mai puțin, căci viind oarecum spre vederea celor ce niciodată nu le-a văzut și, privind cele de sus, se spăimântează și tace. Întru acest fel sunt ochii celor care cresc întru cele rele, niciodată nu văd cele de Sus". Așadar, Cuviosul Grigorie nici nu-l judecă, nici nu-l osândește pe acel preot, ci zâmbindu-i și cu blândețe grăindu-i, îi spune: „Nu te teme, părinte, pentru că porcii din cotețul în care m-ai închis s-au purtat bine cu mine și nu mi-au făcut nici un rău. Însă nici gândurile tale, care sunt porcești – pentru că pe om, făptura cea cuvântătoare o pui împreună cu porcii cei necuvântători – nu mi-au făcut nici un rău, pentru că le-am luat asupra mea și le-am purtat întru dragostea lui Hristos pentru firea omenească și astfel s-au purtat bine cu mine, căci slava și dragostea pe care o dă Hristos este asemenea pentru mine,

precum și pentru tine. Deci, ia aminte la cele dinlăuntru ale tale, și primind *sfatul* și rugăciunea mea, fă-te *de săvârșit*".

Întru acest chip, *petrecerea* lăuntrică a Cuviosului Grigorie s-a arătat a fi „**ascunsă cu Hristos întru Dumnezeu**" *(Coloseni 3, 3)*. Iată, dar, că și Cuviosul Grigorie Dascălul s-a socotit pe sine *de săvârșit* și nu *desăvârșit*.

Sfinții, ca unii care se socotesc *de săvârșit*, își *uneltesc* cuvintele *sfatului* lor întru o nevoință în care prin dragostea lui Dumnezeu nu circumscriu nici cuvintele, nici lucrurile, nici făpturile, nici firile, nici ipostasurile. Pentru că, întâi de toate, tot ceea ce se circumscrie poate fi supus lucrării slavei deșarte și nesmereniei; în al doilea rând, circumscrierea, mijlocind închiderea în sine, ne desparte de dumnezeiasca dragoste, iar în al treilea rând, această lucrare de circumscriere nu este proprie ființării dumnezeiești.

Fie, dar, ca și noi să ne *petrecem* această viață *uneltind* cuvintele noastre întru *sfatul* cel *de săvârșit*, iar Dumnezeu, atunci când va socoti de cuviință, ne va face părtași ai suspinului Duhului Sfânt.

Acestea fiind spuse, nu ne rămâne decât să nădăjduim că această ediție a *Tâlcuirii* Sfântului Teofilact va aduce un oarecare folos îndeobște. Înainte de a încheia, cerem iertare tuturor acelora care ar fi săvârșit mult mai bine decât noi această muncă. Întru osteneala diortosirii nu am purces fălindu-ne „cu caii și cu **căruțele**" noastre *(Psalm 19, 8)*, ci ca unii care știm că întru adevăr suntem sleiți de foame și de sete, „**nu foamete de pâine și nu sete de apă, ci de auzit cuvintele Domnului**" *(Amos 8, 11)*. Iertați-ne, fraților și vă rugăm să pliniți cu rugăciune toate neajungerile și neputințele noastre.

Aducem mulțumirile noastre: Mihaelei Voicu și lui Nicolae Ghincea, directorii Editurii Sophia, pentru înțelegerea statornică pe care ne-au arătat-o până la finalizarea ediției; lui Marcel Bouroș, președintele Fundației Sfinții Martiri Brâncoveni, pentru prietenia și sprijinul cu care ne-a întâmpinat; doamnei dr. Meda Hotea, de la secția *Colecții Speciale* a B.C.U. Cluj-Napoca, precum și doamnei Mariana Soporan, pentru generozitatea lor; Cosminei Tămaș, pentru sfătuirea lingvistică dată în realizarea acestei ediții; Adrianei Goilav, pentru realizarea copertelor și a miniaturilor Evangheliștilor; lui Florin Todea pentru bunăvoința sa și pentru tot materialul bibliografic, precum și tuturor celor care ne-au ajutat în chip știut, sau neștiut de noi.

L. S. Desartovici

DESPRE EDIŢIA DE FAŢĂ

În seria tâlcuirilor patristice la Noul Testament inaugurată de editura Sophia, *Tâlcuirea Evangheliei de la Luca* este cel de-al treilea volum publicat spre întregirea comentariului Sfântului Teofilact al Bulgariei la Sfintele Evanghelii.

Criteriile ştiinţei textologice moderne au impus ca metodă în imprimarea textelor de literatură veche, redarea acestora în veşmântul lingvistic în care au fost elaborate. Susţinem întru totul aceste rigori ştiinţifice în cazul în care se doreşte o ediţie academică, critică, destinată în exclusivitate specialiştilor. Deoarece ediţia de faţă a scrierilor Sfântului Teofilact se doreşte a fi o unealtă duhovnicească în mâna oricărui creştin care ia aminte la poruncile Domnului, metoda folosită în diortosirea şi redactarea *Tâlcuirii la Evanghelii* a fost în armonie cu scopul propus.

Textul *Tâlcuirii la cele patru Evanghelii* a fost transliterat din chirilică după ediţia de la 1805, fiind apoi verificat şi comparat din nou cu ediţia originală. Forma transliterată verificată a stat la baza diortosirii textului. Diortosirea era absolut necesară pentru ca textul să devină în întregime accesibil şi inteligibil cititorului contemporan. În locurile – puţin numeroase, de altfel – în care am întâmpinat dificultăţi în precizarea sensului, am consultat câteva ediţii (mai vechi sau contemporane) ale *Tâlcuirii la Evanghelii* a Sfântului Teofilact. Apoi forma finală a diortosirii a fost confruntată şi comparată din nou cu ediţia originală de la 1805, făcându-se astfel o ultimă verificare asupra muncii întreprinse. Ne-am străduit să întrebuinţăm instrumentele lingvistice astfel încât profunzimea şi ţinta duhovnicească a tâlcuirii[1] să nu fie deloc păgubită, cu atât mai mult cu cât în tălmăcirea Cuvioşilor nemţeni se cuprinde un adevărat tezaur de duhovnicie şi de limbă românească veche. Bogăţia materialului lexico-semantic, articulat într-o topică flexibilă cu nuanţă retoric-discursivă este specifică textelor cu caracter omiletic din literatura noastră veche. Ne-am dorit ca prin munca de diortosire să nu umbrim şi să nu păgubim limba *Tâlcuirii*, care este plină de frumuseţe, vitalitate şi adâncime, păstrând înţelesurile adânci ale graiului bisericesc. Din această pricină, au fost evitate cu totul neologismele, fiind păstrate mai toate cuvintele vechi care până astăzi sunt întrebuinţate în textele bisericeşti şi liturgice.

În ce priveşte redactarea şi structurarea conţinutului lucrării, sunt necesare mai multe precizări.

Atât viaţa Sfântului Luca scrisă pe scurt de Sfântul Sofronie, cât şi cea scrisă de Sfântul Mucenic Dorotei, au fost înlocuite cu viaţa Sfântului Apostol Luca, scrisă pe larg şi publicată în *Vieţile Sfinţilor* – ediţia îngrijită de Părintele Ioanichie Bălan.

„Capetele Evangheliei" (care nu sunt altceva decât titlurile capitolelor) prezente în ediţia 1805, au fost trecute de noi în cadrul *Cuprinsului*, iar titlului fiecărui capitol din ediţia de faţă i-am subordonat printr-o notă titlul original al

[1] Vezi tâlcuirea Sfântului Teofilact la *Matei 5, 13*.

capitolului din ediția 1805. Pentru înlesnirea unei priviri de ansamblu asupra structurii Evangheliilor, s-a alcătuit la fiecare Evanghelie o *Scară a întocmirii*. Aici sunt înfățișate în idei rezumative toate cele prezentate în capitolele Evangheliilor, fiind indicate și versetele corespunzătoare.

În ce privește textul Sfintelor Evanghelii, acesta a fost actualizat după ediția sinodală a *Sfintei Scripturi* din anul 1988, deoarece această ediție a cunoscut după 1989 mai multe reeditări și se bucură în momentul de față de cea mai largă răspândire în rândul credincioșilor. Acolo unde există deosebiri între versetele tâlcuite în ediția de la 1805 și ediția mai sus pomenită, diferențele sunt precizate prin numeroase note.

Pentru a înlesni o vedere unitară asupra întregii tâlcuiri a Sfântului Teofilact la Evanghelii, dar și asupra întregii *Scripturi* prin intermediul tâlcuirii, am subordonat fiecărui verset (sau grup de versete) trimiterile biblice prezente în ediția din 1805, cumulându-le cu cele din ediția din 1988 a *Sfintei Scripturi*. Aceste trimiteri au fost confruntate și îmbogățite cu cele din ediția *Noului Testament comentat* al ÎPS Bartolomeu Valeriu Anania.

Scoliile și însemnările Cuvioșilor Gherontie și Grigorie sunt marcate prin note precedate de indicația: **[1805]**. Toate celelalte note și însemnări aparțin ediției de față.

Pentru înlesnirea utilizării acestei tâlcuiri, în antetul fiecărei pagini este indicat numărul capitolului din Evanghelie; înaintea fiecărui verset (sau grup de versete) este indicat capitolul și numărul versetului, iar în alcătuirea indicilor nu s-a făcut trimitere la numărul de pagină, ci la versetul sau grupul de versete tâlcuite.

Referințele biblice din textul tâlcuirii sunt cele din ediția 1805; însă acestea au fost completate cu trimiteri scripturistice la toate textele citate în cadrul tâlcuirii și care nu sunt identificate în traducerea Cuvioșilor Gherontie și Grigorie. Toate referințele biblice din textul tâlcuirilor au fost sistematizate într-un *Indice scripturistic*.

Pentru o orientare tematică în cadrul *Tâlcuirii*, s-a alcătuit un ***Indice real și onomastic*** prin intermediul căruia cei interesați vor putea afla grabnic care este învățătura Sfântului Teofilact privitor la diferite teme.

S-a alcătuit, de asemenea, un *Indice al numelor proprii tâlcuite* de către Sfântul Teofilact și un *Indice al referințelor evanghelice ușor de reținut sau care sunt întrebuințate descori*. Acesta din urmă ne poate fi foarte util celor care nu cunoaștem integral textul Evangheliei, ci doar am reținut anumite pasaje prin intermediul lecturilor particulare sau a citirilor din timpul sfintelor slujbe.

Acestor indici li se alătură în acest volum (ca anexă editorială): *Pătimirile iudeilor din vremea Cezarului Gaius Caligula (anii 37-41) și până la dărâmarea Ierusalimului din vremea lui Tit (anul 70) – descrise de Eusebiu de Cezareea și Iosif Flaviu*.

Ne-am străduit ca prin tot aparatul auxiliar, *Tâlcuirea la Evanghelii* să devină un instrument util în strădania de înțelegere și propovăduire a Cuvântului lui Dumnezeu, dar mai cu seamă și întâi de toate ne dorim ca acesta să fie un sprijin real pentru cei care se sârguiesc să fie cu luare aminte în viața lăuntrică. Motivația care a stat la baza alcătuirii indicilor este un cuvânt al Sfântului Ignatie Briancianinov, prin care ne învață așa: „Ți-a venit în minte un gând bun? Oprește-te! În nici un caz nu te

gândi să-l pui în practică fără a-l examina, fără a medita. Simți în inimă vreo înclinație bună? Oprește-te! Nu te lăsa dus de ea. Consultă Evanghelia. Vezi dacă gândul tău cel bun, înclinația ta cea bună sunt conforme cu sfintele învățături ale Domnului. Vei vedea foarte repede că nu există nici o legătură între binele evanghelic și binele firii omenești căzute. Binele firii noastre căzute este amestecat cu rău, de aceea el însuși a devenit rău, după cum o mâncare delicioasă și sănătoasă devine otravă când este amestecată cu aceasta"[2].

Cei care iau aminte la acest cuvânt al Sfântului Ignatie vor înțelege că acești indici sunt de neapărată trebuință, atât din pricina împrăștierii minții, datorată feluritelor pricini, cât și din cauza neputinței și uitării, cărora, ca unii ce suntem oameni, toți ne supunem într-o măsură mai mare sau mai mică.

Unele adnotări din ediția de față cuprind lămuriri asupra textului, dar și câteva pasaje din unele scrieri ale Părinților filocalici. Aceste pasaje patristice nu au scopul de a-i exalta pe cititori punându-le înainte cuvinte și învățături ale Sfinților, ci întâi de toate completează și dezvoltă tâlcuirea Sfântului Teofilact, dar deopotrivă ne arată și cât este de mică măsura duhovnicească a celor care trăim în aceste vremuri. În privința citirii sfintelor cuvinte, Sfântul Nil Sorski (1433-†1508) scria: „Cei împovărați de multe păcate și bântuiți de patimi sunt nevrednici chiar și să audă asemenea cuvinte. Însă, punându-ne nădejdea în harul lui Dumnezeu, suntem îndemnați să ținem cuvintele sfintelor scrieri în mințile noastre, ca măcar să sporim în conștiința decăderii în care umblăm"[3].

Înțelegem de aici că apropierea noastră de sfintele cuvinte se poate face numai prin rugăciune și prin citire cu luare aminte. Din această pricină, am așezat în primele pagini ale acestei cărți *Rugăciunea înainte de citirea din Sfintele Cărți* alcătuită de către Sfântul Ioan Gură de Aur. Fiind așezată astfel, cititorul o va găsi foarte ușor de fiecare dată când va dori să citească din *Tâlcuirea Evangheliei*.

Prin zăbovirea în rugăciune și prin împlinirea poruncilor evanghelice vom dobândi luare aminte și vom înțelege cu adevărat cele care se petrec în viața noastră lăuntrică și neîndoielnic este că vom pricepe și pruncia duhovnicească în care se află creștinătatea zilelor noastre.

Într-un articol al său, intitulat *Cuvinte pentru „vremea de pe urmă"*[4], academicianul Virgil Cândea ne spunea că astăzi mai mult ca oricând învățăturile Sfinților ne sunt foarte la îndemână, deoarece „cărțile lor cu greu obținute, tălmăcite, copiate în trecut, ne așteaptă, colbuite, pe rafturi, sau ne îmbie în ediții frumos tipărite și accesibile în librării, la pangar sau în chioșcuri, pe uliță și în piețe".

Între aceste cărți se numără și *Tâlcuirea celor patru Evanghelii* a Sfântului Teofilact, care nădăjduim să nu devină o carte „colbuită" din pricină că se află pe rafturile bibliotecilor și nu este cercetată de nimeni. Transcriind din chirilică textul tâlcuirii de la 1805, am putut vedea că pe numeroasele file ale cărții de acum două veacuri sunt presărate multe picături de ceară, care ne spun în chip tainic

---

[2] Sfântul Ignatie Briancianinov, *Fărâmiturile Ospățului*, ed. EOR Alba Iulia, cap. VII, p. 24.
[3] Cf. Cuviosul Paisie de la Neamț, *Autobiografia unui stareț*, ed. Deisis, Sibiu, 1996, p. 15.
[4] În revista *Schimbarea la față*, nr. 3, 1997, p. 1.

că această *Tâlcuire* a fost pricină de sfinte privegheri. De aceea, se cuvine să ne aducem aminte de neamul din care ne tragem şi să nu uităm că la Înfricoşătoarea Judecată în sânul neamului românesc ne vom afla dimpreună cu toţi înaintaşii noştri care şi-au sfinţit viaţa prin împlinirea poruncilor şi prin dragostea cea nemincinoasă a Evangheliei. După aceste porunci vor fi judecate toate veacurile, toate neamurile şi fiecare dintre noi în parte.

Mulţumind tuturor celor ce s-au sârguit şi au trudit în felurite chipuri slujind această carte, nădăjduim către Domnul, Cel Care nimic nu trece cu vederea şi poate să răsplătească prin belşug de daruri şi milostivire. Purtării Sale de grijă din dragostea pentru om, datorăm orice lucru bun, după cum ni se spune şi în *Cuvântul către cititor* al Cuvioşilor Gherontie şi Grigorie: „Deci, toţi cei ce voiţi să vă faceţi fii ai zilei şi ai luminii şi să nu umblaţi întru întunericul neştiinţei; toţi cei ce voiţi să aveţi viaţa Domnului, ca o oglindă înaintea ochilor voştri celor sufleteşti, şi după dânsa să urmaţi; toţi cei ce voiţi să ştiţi tainele Întrupării Domnului, şi dogmele credinţei noastre, ca să puteţi da răspuns, după cuvântul Apostolului, pentru credinţa cea dintru voi; toţi cei ce voiţi să vă povăţuiţi la calea mântuirii şi să nu vă poticniţi în prăpăstiile pierzării, primiţi-o cu bucurie şi o cetiţi cu osârdie, mulţumind lui Dumnezeu Celui Ce a iconomisit de a dobândit şi Neamul nostru această vistierie".

Înainte de a încheia, vom cere iarăşi iertare tuturor cititorilor, punând înainte o parte din cuvintele tipografilor ediţiei din 1805: „Iar cei ce v-aţi învrednicit cu luminarea minţii, a privi în oglinda darului, bucuraţi-vă întru Domnul. Şi orice greşeală veţi afla, îndreptaţi-o cu duhul blândeţelor, că întru îndelungată vreme săvârşindu-se acest lucru de suflet folositor, ştim că şi greşeli vom fi făcut: unele pentru multa osteneală, fiind firea îngreuiată, iar altele pentru supărarea nopţii, căci şi noaptea de multe ori o am avut în loc de zi. Cu plecăciune, dară, ne rugăm ca să ne iertaţi, căci şi noi oameni suntem cuprinşi de slăbiciunea firii, care nu lasă pe nici un om a fi fără de greşeală".

Fie, dar, ca toţi dimpreună, iertându-ne unii pe alţii, să păzim dragostea lui Dumnezeu şi prin aceasta fiind şi noi „păziţi de Dumnezeu"[5], cu frică, cu credinţă şi cu inimă curată să ne apropiem de Sfintele Taine ale lui Hristos, care ne vor înnoi în înfrăţirea veselitoare şi veşnică cu toţi cei mântuiţi. Iar dacă acest lucru se va săvârşi prin fapte, în chip tainic Sfântul Teofilact va revărsa şi asupra noastră binecuvântarea sa[6], zicând: „Fie ca Dumnezeu, al Căruia eşti şi Care te are, să te păzească de tot răul şi nenorocirea, să te judece cu dreptate după milele Sale desăvârşite şi, când tu vei fi devenit mirosul bunei mireasme a lui Hristos, El să te înalţe pe altarul ceresc şi să facă din tine cădelniţă înţelegătoare, ca să dăruieşti ca jertfă toate darurile mâinilor şi lucrărilor tale şi ca ardere de tot să aduci mireasma bineplăcută şi bineprimită a tuturor virtuţilor tale".

---

[5] „Teofilact" înseamnă „păzit de Dumnezeu".

[6] Sfântul Teofilact încheia cu această binecuvântare una dintre scrisorile sale către fosta împărăteasă Maria (cf. P. Gautier, *Theophylacte d'Achrida – Lettres*, Tesalonic, 1986, pp. 140-141).

DESPRE CELE PATRU ÎNȚELESURI ALE SFINTEI SCRIPTURI*

Patru sunt chipurile în care se tâlcuiește Sfânta Scriptură: ***istoric***, adică potrivit literei și după istorie; ***anagogic***, adică după înalta înțelegere; ***alegoric***, adică sub cele spuse se înțeleg altele, ascunse; și ***tropologic***, adică pentru îndreptarea năravurilor.

Înțelesul ***istoric*** este cel care cuprinde lucruri trecute, care nu trebuiesc altfel înțelese și nici nu sunt închipuire a altui lucru.

Anagogic, când, prin spusele Scripturii ne suim de la Biserica pământească la cea cerească, de la oameni la Îngeri, de la ziditi la Ziditor, până la Cea Una Sfânta și Preaînalta Treime, de unde nu este cu putință a trece mai înainte. Adică atunci când zicem: „**Întru început a făcut Dumnezeu Cerul și pământul**" *(Facere 1, 1)*, prin „Cer" înțelegem pe Îngeri, iar prin „pământ", pe oameni. Încă și ceea ce zice David: „**Că M-am jurat întru mânia Mea: «Nu vor intra întru odihna Mea»**" *(Psalm 94, 12; Evrei 3, 11)*; s-a jurat, zice Domnul, să nu intre evreii cei neascultători și împietriți la inimă în pământul făgăduinței, în Palestina. Potrivit spuselor, adică după chipul ***istoric***, înțelegem chiar pământul Palestinei; dar ***anagogic***, adică după înalta înțelegere, înțelegem viața cea veșnică, adică aceea în care este adevărata odihnă.

Iar ***alegoric***, este chipul în care potrivim cele spuse în Sfânta Scriptură la Hristos, la Trupul Său tainic și la Biserica cea pământească. Adică: Avraam a avut, potrivit cuvintelor, deci potrivit istoriei doi feciori, unul din Agar slujnica [Ismail] și altul din Sarra cea slobodă [Isaac]. ***Alegoric***, adică după chipul în care una se spune și alta se înțelege, Avraam închipuie pe Dumnezeu, Care are doi fii: iudeii din sinagogă și creștinii din Biserică – creștini care sunt în slobozenia darului lui Hristos –, iar iudeii sunt sub slujirea și robia închipuirii Legii lui Moise, după cum tâlcuiește marele Pavel în *Epistola către Galateni (4, 22-30)*. Încă și prin arca lui Noe – având dobitoace curate și necurate –,

---

* Pentru că această carte se adresează întâi de toate creștinilor simpli care râvnesc la împlinirea poruncilor și poate că nu tuturora le este cunoscut ce anume reprezintă fiecare din înțelesurile *Sfintei Scripturi*, așezăm mai jos o însemnare privind deslușirea acestora. Această lămurire o găsim în ediția românească a *Tâlcuirii* Sfântului Teofilact, anume ca notă explicativă în comentariul de la *Matei 12, 7-8*.

potrivit chipului ***alegoric*** de înțelegere vedem Biserica cea pământească, ce cuprinde și drepți și păcătoși.

Iar ***tropologic*** este chipul îndreptător de năravuri [moral] care, prin *Scripturi* moravurile oamenilor și viața lor le îndreaptă de la răutate, către fapta cea bună. Așa este capitolul 12 de la *Matei*, capitolul 11 de la *Luca* și 3 de la *Marcu*, în care se arată Iisus scoțând dracul, după care cel mut și surd grăiește. Aici, ***tropologic*** – adică după chipul cel îndreptător de moravuri – se înțelege păcătosul, „**surd**" că nu voiește să audă dumnezeiești**le cuvinte** și „**mut**", că nu primește spovedania; „**drac**" este păcatul cel de moarte; iar păcătosul venind la Hristos – adică **la preotul lui Dumnezeu** – și mărturisindu-și păcatele sale se **izbăvește prin iertarea** preoțească de păcatele cele de moarte și grăiește, binecuvântând pe Dumnezeu prin lucrarea faptelor bune. Încă și cele spuse de Dumnezeu în *Deuteronom*: „**Să nu legi gura boului care treieră**" *(Deuteronom 25, 4)*, după slovă s-au spus pentru boi, dar ***tropologic***, se înțelege pentru învățători, care învățând poporul, nu sunt opriți să se hrănească din lucrurile și veniturile Bisericii, după cum tâlcuiește marele Pavel în *Epistola întâi către Corinteni (9, 1-18)*.

Deci, în patru feluri se face citirea Sfintei Scripturi: ***istoric*** – potrivit cuvintelor; ***anagogic*** – după chipul unei înțelegeri mai înalte; ***alegoric*** – când înțelegem altceva decât cele spuse și ***tropologic*** – adică în chipul îndreptător de năravuri [moral]. Se cuvine a ști că nu toate cuvintele Scripturii pot fi tâlcuite în toate aceste feluri, ci unele se tâlcuiesc numai într-un fel, altele în două sau în trei și altele în toate aceste patru feluri.

VIAȚA SFÂNTULUI APOSTOL ȘI EVANGHELIST LUCA

Sfântul Evanghelist Luca era de neam din Antiohia Siriei și din tinerețe a deprins înțelepciunea elinească și meșteșugul doctoricesc, făcându-se doctor iscusit. Apoi a fost și zugrav ales. Cunoștea bine limba egipteană și greacă și, deprinzându-se deplin și cu învățătura evreiască, a mers la Ierusalim.

În acea vreme, Domnul nostru Iisus Hristos, petrecând pe pământ cu oamenii, semăna sămânța cuvântului mântuirii, care, crescând și în inima lui Luca, fiind un pământ bun și, răsărind, a adus rod însutit; căci Luca, auzind învățătura înțelepciunii din gura lui Dumnezeu, mai multă știință a scos de acolo decât din școlile elinești și egiptene, pentru că a învățat a cunoaște pe adevăratul Dumnezeu, a crede în El și a-i învăța și pe alții credința. El a fost unul din cei șaptezeci de Apostoli, despre care chiar el pomenește în Evanghelia sa, zicând: „**A arătat Domnul și pe mulți alții șaptezeci și i-a trimis, câte doi, înaintea feței Sale, în toată cetatea și locul**" *(Luca 10, 1)*. Fiind și Luca din aceeași ceată apostolească, umbla înaintea feței Domnului, prin propovăduirea cea sfântă, gătind calea Lui și încredințând popoarele că Mesia, Care era așteptat, a venit în lume.

În vremea mântuitoarelor Patimi, când fiind bătut Păstorul s-au risipit oile turmei, acest fericit Luca umbla tânguindu-se și plângând pentru Domnul său, Care de voie a binevoit a pătimi. Și precum a semănat cu lacrimi, cu bucurie a secerat răsplătire. Căci înviind Hristos, pe când Luca și Cleopa mergeau în Emaus și vorbeau între ei cu jale despre pătimirile iubitului lor Învățător, Însuși Domnul nostru Iisus Hristos, prin arătarea Sa i-a mângâiat și a șters lacrimile de pe ochii lor, căci, apropiindu-se de dânșii, le-a zis: „**Ce sunt cuvintele acestea de care vă întrebați între voi mergând și de ce sunteți triști?**" *(Luca 24, 17)* Și a fost atunci călător Sfântul Luca împreună cu Acela Care a zis pentru Sine: „**Eu sunt Calea, Adevărul și Viața**" *(Ioan 14, 6)*. Deci mergând și vorbind cu El, a rostit Domnul adânc negrăit de înțelepciune.

Cât de scumpă îi era Sfântului Luca învățătura Domnului nostru Iisus Hristos când Iisus cu gura Sa cea dulce grăia, începând de la Moise și de la toți Proorocii și le tâlcuia lor toate Scripturile cele pentru Dânsul! De aceea Luca, bunul ucenic al lui Hristos, învățând tainele lui Dumnezeu, a adus și el la sfânta credință toate cetățile Beoției și pe mulți din cei ce erau în întunericul necunoștinței de Dumnezeu i-a luminat cu lumina înțelegerii Sfintei Evanghelii. Mai întâi a șezut în Emaus cu Hristos la cină, urmând să mănânce cu El prânz întru Împărăția lui Dumnezeu. Apoi a cunoscut în frângerea pâinii pe Fiul lui Dumnezeu, pe Care Iuda, la Cina cea de Taină nu a voit să-L cunoască.

Focul dragostei către Dumnezeu care se ascundea în inima Sfântului Luca a ieşit la vedere prin aceste cuvinte: „**Oare nu era inima noastră arzând întru noi, când ne grăia nouă pe cale şi când ne tâlcuia Scripturile?**" *(Luca 24, 32)* Şi ca să nu fie uitată pomenirea Domnului, pe Care din toată inima Îl iubea, după cincisprezece ani de la Înălţarea Lui la Cer, cu toată adeverirea l-a scris Evanghelia. Şi a scris nu numai cele ce singur a văzut şi le-a auzit, ci şi pe cele pe care le avea scrise în inima sa, nu din condei, ci din dragoste. De asemenea, le-a povestit şi pe acelea pe care mai înainte el le-a văzut de la cei ce merseseră după Hristos. Iar mai pe urmă, aproape de Patimile lui Hristos, a început a umbla după Dânsul, precum se scrie la începutul Evangheliei: „**Ne-au dat nouă cei ce au fost din început, singuri văzători şi slujitori ai Cuvântului**" *(Luca 1, 2)*.

Sfântul Luca a fost părtaş durerilor şi ostenelilor lui Pavel întru bunăvestirea lui Hristos, pentru că îi urma lui propovăduindu-L pe Hristos nu numai iudeilor, ci şi neamurilor. El a fost în Roma la dânsul, precum arată *Faptele Apostolilor*, pe care tot el le-a scris şi era foarte iubit de Pavel. Scriind către Coloseni, Apostolul Pavel zice: „**Închină-se vouă Luca, doctorul cel iubit**" *(Coloseni 4, 14)*. La fel, în Epistola către Corinteni, Pavel îl laudă pe Luca, zicând: „**Dar nu numai atât, ci este şi ales de către Biserici ca tovarăş al nostru de călătorie, având darul acesta, spre slava Domnului Însuşi şi spre osârdia noastră**" *(2 Corinteni 8, 19)*. Aici Sfântul Ieronim înţelege că Apostolul Pavel îl laudă pe Luca.

Apoi Luca, plecând din Roma, a mers spre răsărit, binevestind pe Hristos şi suferind dureri şi osteneli pentru sfânt numele Mântuitorului. Străbătând toată Libia, a mers în Egipt, unde a luminat Tebaida, cea mai de sus zisă, prin bunavestire şi în Tivele (cetăţile) Beoţiei a rânduit bisericile, hirotonind preoţi şi diaconi. Apoi pe cei bolnavi cu trupul şi cu sufletul i-a tămăduit şi, pătimind multe, s-a odihnit întru Domnul, având mai mult de optzeci de ani.

Pe locul unde s-a pus sfântul lui trup, Dumnezeu, preamărind pe plăcutul Său, a plouat colirie (apă limpede) care tămăduieşte durerea de ochi, în semnul meşteşugului celui doctoricesc. Pentru aceasta era ştiut de credincioşi mormântul lui, căci se vindecau de diferite boli, cu rugăciunile Sfântului Apostol. Apoi, aflând Constantie, fiul împăratului Constantin cel Mare, de moaştele lui tămăduitoare, a trimis pe Artemie, cârmuitorul Egiptului, care mai pe urmă a fost chinuit pentru Hristos de Iulian Paravatul, şi a adus cu mare cinste în cetatea împărătească moaştele Sfântului Apostol şi Evanghelist Luca.

Când s-au adus cu cântări şi cu laude în cetate sfintele moaşte, un famen al palatului împărătesc, anume Anatolie, zăcând de multă vreme în patul durerii şi cheltuind avere multă la doctori, căutând tămăduirea pe care n-o putuse afla de nicăieri, auzind că se aduc în cetate moaştele Sfântului Apostol Luca, s-a rugat cu toată osârdia către Sfântul. Şi, pe cât îi era cu putinţă lui Anatolie, s-a sculat de pe pat, poruncind să fie dus la tămăduitoarea raclă a Apostolului. Când a ajuns şi s-a atins de ea cu credinţă, închinându-se moaştelor Sfântului, s-a vindecat îndată de boală şi, câştigând deplină sănătate şi tărie, a purtat pe umerii săi, împreună cu ceilalţi oameni, raclа cu moaştele Sfântului Apostol Luca în Biserica Sfinţilor Apostoli. Acolo, sub Sfinţita Masă, unde erau Sfinţii Andrei şi Timotei, au pus sfinţitele moaşte ale Sfântului Luca.

Se spune despre dânsul că el a zugrăvit minunat chipul Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, purtând în braţe pe Pruncul cel mai înainte de veci, pe Domnul nostru Iisus Hristos. Apoi a zugrăvit şi alte două icoane ale Preasfintei Născătoare de Dumnezeu şi le-a adus la Maica Domnului, spre a vedea dacă îi vor plăcea; iar ea, văzând acele chipuri ale sale, a grăit astfel: „Darul Celui Care S-a născut din mine şi al meu să fie cu icoanele acestea". Sfântul Apostol Luca a mai zugrăvit pe lemn şi chipurile Sfinţilor şi Marilor Apostoli Petru şi Pavel şi de la dânsul s-a început în toată lumea acel bun şi preacinstit lucru, adică zugrăvirea sfintelor icoane, întru slava lui Dumnezeu, a Maicii Lui şi a tuturor Sfinţilor, pentru împodobirea Bisericii şi spre mântuirea credincioşilor, celor ce cu dreaptă credinţă cinstesc sfintele icoane. Amin.

TÂLCUIREA SFINTEI EVANGHELII DE LA LUCA

SFÂNTUL TEOFILACT ARHIEPISCOPUL BULGARIEI

ÎNAINTECUVÂNTARE

Dumnezeiescul Luca a fost după patrie antiohian, iar cu meşteşugul doctor şi întru înţelepciunea cea elinească era mare precum şi întru cea evreiască procopsit era. Iar când Domnul nostru învăţa, s-a dus şi Luca în Ierusalim. Pentru aceasta zic unii că şi el a fost unul din cei şaptezeci de Apostoli şi, înviind Hristos din morţi, împreună cu Cleopa L-au întâmpinat *(Luca 24, 15)*. Şi după ce Domnul S-a înălţat, şi mai apoi a crezut şi Pavel, s-a făcut Luca împreună-călător şi următor al minunatului Pavel, şi aşa a scris Evanghelia în toată amănunţimea, precum şi începutul ei o arată *(Luca 1, 3)*. Însă după cincisprezece ani de la Înălţarea Domnului Hristos a scris Evanghelia sa. Şi o scrie pentru dregătorul Teofil, poate fiind acesta căpetenie, pentru că numirea aceasta: „**preaputernice**" la căpeteniі şi la ighemoni se punea, precum şi Pavel zice către ighemonul Festus: „**preaputernice Festus**" *(Faptele Apostolilor 26, 25)*.

Încă şi tot omul cel iubitor de Dumnezeu şi care a luat putere împotriva patimilor este „**preaputernic Teofil**"[1], care şi vrednic este cu adevărat de a asculta Evanghelia.

[1] [1805] Pentru că „Teofil" în limba românească se tâlcuieşte „iubitor de Dumnezeu".

Capitolul 1

Gavriil binevestește lui Zaharia și Mariei. Cântarea Mariei. Nașterea lui Ioan Botezătorul. Cântarea lui Zaharia[1]

1, 1-4: **Deoarece mulți s-au încercat să alcătuiască o istorisire despre faptele deplin adeverite între noi,** *(2)* **așa cum ni le-au lăsat cei ce le-au văzut de la început și au fost slujitori ai Cuvântului,** *(3)* **am găsit și eu cu cale, preaputernice Teofile, după ce am urmărit toate cu de-amănuntul de la început, să ți le scriu pe rând,** *(4)* **ca să te încredințezi despre temeinicia învățăturii pe care ai primit-o**[2].

(1, 2) Ioan 15, 27 / Evrei 2, 3 / 1 Petru 5, 1 / 2 Petru 1, 16 / 1 Ioan 1, 1 (1, 3) Faptele Apostolilor 1, 1

Care au fost acești mulți ce s-au apucat să scrie? Apostolii cei mincinoși! Căci mulți au scris un oarecare chip de evanghelii mincinoase, precum aceea care se numește *Evanghelia egiptenilor* și cea pe care scrie numirea *Evanghelia celor doisprezece*. Aceștia însă numai s-au apucat, dar nu au sfârșit, căci fără de dumnezeiescul dar s-au apucat și pentru această pricină nici nu au săvârșit lucrul început. Așadar, bine a zis Sfântul Luca despre aceștia: „**mulți s-au apucat**".

Dar cei puțini, precum Matei și Marcu, nu numai că au început, ci au și săvârșit, pentru că ei Îl aveau pe Duhul cel săvârșitor. Și au zis ei „**lucruri adeverite**", pentru că nu lucruri de rând și după sterp așezământ sunt cele ale lui Hristos, ci întru adevăr și întru credință adeverită și cu toată întemeierea.

Dar cum sunt acestea „**adeverite**"? Spune, o, Luca!

„**Precum ne-au lăsat nouă cei ce dintru început au fost singuri văzători și slujitori Cuvântului**". Dintru aceasta arătat este cum că Luca

---

[1] În ediția de la 1805, titlul capitolului este: *„Pentru părinții lui Ioan Botezătorul și pentru nașterea lui. Pentru închinăciunea Îngerului către Maria. Pentru închinăciunea Mariei către Elisabeta. Pentru dezlegarea limbii lui Zaharia și pentru proorocia lui".*

[2] În ediția 1805 versetele 1-4 figurează ca *Înaintecuvântare* a Evangheliei, iar primul verset al capitolului 1 este versetul 5 din ediția 1988 a Sfintei Scripturi. Iată forma *Înaintecuvântării* din ediția 1805: „Deoarece **mulți s-au apucat a alcătui povestire pentru lucrurile cele ce au fost adeverite întru noi, precum au dat nouă cei ce dintru început au fost singuri văzători și slujitori ai Cuvântului, părutu-mi-s-au și mie, urmând toate dintâi cu amăruntul, pre rând a scrie ție puternice Teofile, ca să cunoști întărirea cuvintelor de care te-ai învățat**".

nu a fost dintru început ucenic, ci mai apoi s-a făcut; că alții au fost cei ce dintru început au fost ucenici, precum Petru și fiii lui Zevedeu, care l-au și învățat pe Luca toate câte el nu a văzut, nici nu a auzit el însuși.

Dar ce este aceasta ce zice: „**Ca să cunoști întărirea cuvintelor de care te-am învățat**"? În două chipuri poate fi înțeleasă aceasta. Mai întâi: „Că mai înainte, fără a scrie, te-am învățat pe tine, o, Teofile, iar acum în scris dându-ți Evanghelia, îți întăresc mintea ta, ca să nu uite cele ce în chip nescris ți s-au dat". Iar în al doilea rând, putem înțelege aceasta: noi, oamenii, atunci când cineva ne spune nouă fără a scrie cele rostite, adeseori obișnuim să avem bănuială asupra aceluia că poate a mințit. Iar când și scrie cele ce spune, atunci credem, că de nu ar fi fost încredințat acela cum că adevărat grăiește, nu le-ar fi scris. Deci, pentru această pricină zice Evanghelistul: „Ți-am scris Evanghelia, ca pe cele ce nescris le-ai învățat, cu mai multă întărire să le ții, crezând mai vârtos acum că, atât de mult sunt eu încredințat de cele nescrise, încât și în scris le așez pe acestea".

Vezi că zice încă și aceasta: „**să cunoști**", că nu a zis „să știi", ci „**să cunoști**", adică în al doilea rând mai multă cunoștință să aibă, precum și încredințare și întărire că Evanghelistul nu a mințit în Evanghelia sa.

1, 5: **Era în zilele lui Irod, regele Iudeii, un preot cu numele Zaharia din ceata preoțească[3] a lui Abia, iar femeia lui era din fiicele lui Aaron și se numea Elisabeta.**

(1, 5) **1 Paralipomena 24, 5; 10, 19 / Neemia 12, 4, 17**

Pomenește de împărăția lui Irod, mai întâi ca să povestească după chipul Proorocilor – că aceia așa încep: „**Cuvântul Domnului care a fost către Osea, feciorul lui Beeri, în vremea domniei lui Ozia, Iotam, Ahaz și Iezechia, regii din Iuda, și în zilele lui Ieroboam, fiul lui Ioaș, regele din Israil**" s-au făcut acestea *(Osea 1, 1)*. Însă și pentru că despre Hristos va să istorisească, pentru aceasta pomenește de Irod, ca să arate cum că Hristos cu adevărat a venit în zilele lui Irod. Că Irod acesta a fost cârmuitor după ce au lipsit stăpânitorii de la iudei, după proorocia lui Iacov *(Facere 49, 10)*, de unde se vădește cum că a venit Hristos în trup.

Încă și altceva săvârșește Evanghelistul prin a spune vremurile – arată adevărată Evanghelia; că prin pomenirea vremurilor dă voie celor ce vor voi să cerceteze ca și din curgerea vremurilor să se învețe adevărul Evanghelici.

Și cu cuviință începe de la Zaharia și de la nașterea lui Ioan, căci fiindcă va să spuie pentru nașterea lui Hristos, iară Înaintemergătorul lui Hristos

[3] În versetul de la 1805, în loc de „din ceata preoțească", se găsește „din rândul zilelor"

a fost Ioan, cu cuviinţă mai înainte de naşterea lui Hristos povesteşte de a lui Ioan, nici aceasta fără de minune fiind. Că de vreme ce avea să nască Fecioara, mai înainte a iconomisit darul dumnezeiesc ca să nască bătrână [Elisabeta], nu după legile firii, măcar deşi cu bărbat.

Dar ce este aceea ce zice: **„din rândul zilelor lui Abia"**? Oarecare aşa înţeleg, cum că doi preoţi au fost cei care săvârşeau slujba pe rând, unul după altul, adică acesta care se numeşte aşa, Abia, şi Zaharia. Deci, după ce Abia a săvârşit cele preoţeşti în slujbă, după rândul zilelor aceluia, slujea Zaharia. Însă se vede că nu este aşa, că Solomon, după ce s-a isprăvit templul, a aşezat şi rânduri de zile, adică săptămâni, şi într-o săptămână a aşezat pe fiii lui Core, iar într-alta pe Asaf, iar în alta pe Abia, şi în alta pe altul *(2 Paralipomena cap. 1-8)*. Deci, ceea ce zice că era Zaharia **„din rândul zilelor lui Abia"**, aşa se cuvine a se înţelege, cum că era din săptămâna lui Abia, nu cum că după săptămâna lui Abia lua el slujirea, că atunci ar fi zis: „după rândul zilelor lui Abia", iară acum zicând **„din rândul zilelor lui Abia"**, a arătat cum că era din rânduiala şi săptămâna lui Abia.

Iar vrând să arate că după Lege, din amândouă părţile născătorilor săi, Ioan era de neam preoţesc, zice: **„iar femeia lui era din fiicele lui Aaron"**, că nu era cu putinţă bărbatului să ia femeie de altă seminţie, ci dintru aceeaşi cu a sa *(Numeri 36, 6-9)*. Însă „Elisabeta" se tâlcuieşte „a lui Dumnezeu odihnă", iar **„Zaharia"**, „pomenire a Domnului".

1, 6ª: **Şi erau amândoi drepţi înaintea lui Dumnezeu.**

(1, 6ª) **Facere 7, 1; 17, 1 / 3 Regi 9, 4 / 4 Regi 20, 3 / 2 Paralipomena 15, 17 / Iov 1, 1, 8 / Psalm 118, 5**

De multe ori unii sunt drepţi, dar nu înaintea lui Dumnezeu, ci după arătare şi înaintea oamenilor. Iar aceia înaintea lui Dumnezeu erau aşa.

1, 6ᵇ: **Umblând fără prihană în toate poruncile şi rânduielile[4] Domnului.**

(1, 6ᵇ) **Facere 17, 1 / 3 Regi 9, 4 / Iov 1, 1, 8 / Psalm 118, 5**

„Porunci" sunt precum să nu preacurveşti, să nu furi, iară **„îndreptări"**, precum: **„Cela ce va grăi de rău pe tatăl său sau pe mama sa, cu moarte să moară"** *(Levitic 20, 9)*, pentru că este cu dreptate aceasta. Să ştii însă că poate şi **„porunca"** să se numească **„îndreptare"**, ca una ce-l face pe om drept, iar mai vârtos şi a lui Dumnezeu fiind îndreptare, că în ziua aceea, ca o îndreptare având Dumnezeu poruncile, ne va osândi pe noi, căci zice: **„De n-aş fi venit şi nu le-aş fi vorbit, păcat n-ar avea"** *(Ioan 15, 22)*, şi iarăşi: **„Cuvântul pe care l-am grăit lor, acela îi va judeca pe ei"** *(Ioan 12, 48)*.

Dar pentru care pricină, după ce a zis **„umblând întru toate poruncile"**, a adaos aceea: **„fără de prihană"**? Ascultă: de multe ori unii umblă în Legea

[4] În ediţia de la 1805, în loc de **„rânduielile"**, se găseşte **„îndreptările"**.

lui Dumnezeu, dar toate le fac ca să fie văzuți de oameni. Unii ca aceștia nu sunt fără de prihană. Dar Zaharia și lucra poruncile, și le săvârșea fără prihană, fiindcă nu ca să placă oamenilor le plinea pe acestea.

1, 7: **Dar nu aveau nici un copil, deoarece Elisabeta era stearpă și amândoi erau înaintați în zilele lor.** *(1, 7)* **Facere 16, 1; 25, 21 / 1 Regi 1, 2**

Femeile drepților, chiar și cele drepte de multe ori au fost sterpe, ca să cunoști tu că Legea nu cere mulțime de copii trupești, ci duhovnicești.

Și erau amândoi bătrâni și cu trupul și cu duhul, pentru că și cu sufletul îmbătrâniseră, adică sporiseră, **„suișuri în inimă punându-și"** *(Psalm 83, 6)*, și **„zi"** avându-și viața iar nu „noapte", ca întru lumină umblând cu bun chip.

1, 8-10: **Și pe când Zaharia slujea înaintea lui Dumnezeu, în rândul săptămânii sale,** *(9)* **a ieșit la sorți după obiceiul preoției, să tămâieze intrând în templul Domnului.** *(10)* **Iar toată mulțimea poporului, în timpul tămâierii era afară și se ruga.**

(1, 8) **1 Paralipomena 24, 19 / 2 Paralipomena 8, 14; 31, 2** *(1, 9)* **Ieșire 30, 7 / Levitic 16, 17 / 1 Regi 2, 28 / 1 Paralipomena 24, 19 / 2 Paralipomena 29, 1 / Evrei 9, 6** *(1, 10)* **Levitic 16, 17**

„Înaintea lui Dumnezeu" numai cei curați slujesc, iară de la cei necurați Își întoarce Dumnezeu fața Sa. Și când i s-a întâmplat a tămâia? Cu adevărat în vremea rugăciunii, când numai arhiereul intra în Sfintele Sfintelor. Ca să fie cunoscut că precum arhiereul acesta intrând în Sfânta Sfintelor a dobândit rod, așa și Domnul Iisus, Arhiereul cel mare cu adevărat, intrând în Sfânta Sfintelor, adică în Ceruri [intrând] cu trupul, a dobândit ca rod al Venirii Sale în trup, a noastră punere întru fii și [a noastră] mântuire *(Evrei 4, 14)*.

1, 11: **Și i s-a arătat Îngerul Domnului, stând de-a dreapta altarului tămâierii.**

(1, 11) **Ieșire 30, 1**

Nu tuturor se arată Îngerul, ci numai celor curați cu inima, precum a fost Zaharia.

Iar **„altar al tămâierii"** a zis fiindcă era și un alt altar, al jertfelor.

1, 12-14: **Și văzându-l, Zaharia s-a turburat[5] și frică a căzut peste el.** *(13)* **Iar Îngerul a zis către el: Nu te teme, Zaharia, pentru că rugăciunea ta a fost ascultată și Elisabeta, femeia ta, îți va naște un fiu și-l vei numi Ioan.** *(14)* **Și bucurie și veselie vei avea și, de nașterea lui, mulți se vor bucura.**

(1, 12) **Judecători 6, 22; 13, 6, 20 / Daniil 10, 7 / Luca 2, 9 / Faptele Apostolilor 10, 3** *(1, 13)* **Judecători 6, 23 / Luca 1, 60, 63 / Faptele Apostolilor 10, 31** *(1, 14)* **Luca 1, 58 / Ioan 5, 35**

Se spăimântează Zaharia pentru că vederea cea neobișnuită și pe Sfinți îi înspăimântează. Dar Îngerul potolește spăimântarea sa. Că pretutindeni

[5] În ediția de la 1805, în loc de „s-a turburat", se găsește „s-a spăimântat".

[în toată vremea] acest semn să-l ai al vedeniilor celor de la Dumnezeu şi al celor drăceşti. De va începe mintea de la înspăimântare şi pe urmă se va aşeza, degrab răspândindu-se frica, cu adevărat dumnezeiască este vedenia, iar dacă mai mult va creşte frica şi înspăimântarea, drăcească este vedenia.

Şi pentru care pricină zice Îngerul că s-a auzit rugăciunea lui Zaharia şi femeia sa Elisabeta îi va naşte fiu, de vreme ce Zaharia nu se ruga pentru fiu, ci pentru păcatele norodului? Zic unii cum că tocmai din pricină că pentru păcatele norodului se ruga, pentru aceasta şi avea să nască fiu care să strige: **„Iată Mielul lui Dumnezeu, Cel Ce ridică păcatul lumii"** *(Ioan 1, 29)*. Aşadar, cu cuviinţă zice către Zaharia Îngerul: „Ţi-a fost auzită rugăciunea pentru iertarea păcatelor norodului şi vei naşte fiu, prin carele se va mijloci iertarea păcatelor lor". Iar alţii aşa înţeleg cuvintele Îngerului: „S-a auzit rugăciunea ta, o, Zaharia, şi a iertat Dumnezeu păcatele norodului!". Apoi, ca şi cum ar fi zis Zaharia: „De unde este aceasta arătat?", Îngerul îi grăieşte: „Acest semn îţi dau ţie, că îţi va naşte ţie Elisabeta fiu, întrucât dintru a naşte Elisabeta vei fi încredinţat că s-au iertat şi păcatele norodului".

1, 15-17: **Căci va fi mare înaintea Domnului; nu va bea vin nici altă băutură ameţitoare[6] şi încă din pântecele mamei sale se va umple de Duhul Sfânt.** *(16)* **Şi pe mulţi din fiii lui Israil îi va întoarce la Domnul Dumnezeul lor.** *(17)* **Şi va merge înaintea Lui cu duhul şi cu puterea lui Ilie, ca să întoarcă inimile părinţilor spre copii şi pe cei neascultători la înţelepciunea dreptilor, ca să-I gătească Domnului un popor pregătit[7].**

(1, 15) **Numeri 6, 3 / Judecători 13, 14 / Ieremia 1, 5 / Matei 11, 19 / Luca 7, 33 / Galateni 1, 15**
(1, 17) **Isaia 40, 3 / Maleahi 3, 1, 24 / Matei 11, 14 / Marcu 1, 3; 9, 12 / Luca 1, 76 / Ioan 1, 23**

„Mare" se făgăduieşte Îngerul că va fi Ioan, însă **„înaintea Domnului"**, că mulţi se zic a fi mari înaintea oamenilor, iar nu înaintea lui Dumnezeu, precum [sunt] fătarnicii. Iar **„mare"** va fi Ioan cu sufletul, precum „mic" cu sufletul este tot cel care se smineşte, că nimeni **„mare"** fiind, nu se smineşte, ci cei mici şi puţini la suflet, pentru că zice Domnul: **„Cine va sminti pe unul dintr-aceştia mici"** *(Matei 18, 6; Marcu 9, 42)*.

Şi precum cei ce l-au născut pe Ioan, drepţi erau înaintea lui Dumnezeu, aşa şi fiul lor era „mare înaintea Domnului".

Iar **„sicheră"** este numită toată băutura ce poate să pricinuiască beţie şi nu este din rodul viţei[8].

---

[6] În ediţia de la 1805, în loc de **„altă băutură ameţitoare"**, se găseşte **„sicheră"**.

[7] În ediţia de la 1805, în loc de **„popor pregătit"**, se găseşte **„norod mai înainte gătit"**.

[8] Prin „rodul viţei" se înţelege „rodul viţei de vie", adică strugurii.

Şi Ioan, încă în pântecele maicii sale fiind, s-a umplut de Duhul Sfânt când a venit Maica Domnului către Elisabeta şi a săltat pruncul, veselindu-se de venirea Domnului.

Şi **„a întors inimile părinţilor către copii"**, adică ale evreilor către Apostoli, pentru că **„părinţi"** au fost iudeii, iar **„fii"** ai acestora Apostolii. Deci a întors inimile iudeilor înspre Apostoli, învăţând [cele] pentru Hristos şi mărturisind; iar cel care fără de îndoială mărturiseşte pentru Hristos, îi face vrednici de credinţă [îi găteşte pentru credinţă] şi pe ucenicii săi. Şi nu pe toţi i-a întors Ioan, ci **„pe mulţi"**; iar Domnul pe toţi i-a luminat.

Şi precum a lucrat darul [dumnezeiesc] cu duhul lui Ilie, aşa şi întru Ioan, pentru că şi Ilie este înaintemergător al Venirii celei de a Doua, iar Ioan al celei Dintâi. Încă şi **„cu puterea lui Ilie"**, că aceleaşi pot venirile amândurora şi a lui Ilie şi a lui Ioan, căci la Hristos aduc. Dar şi în alt chip a venit Ioan **„cu duhul şi cu puterea lui Ilie"**, pentru că şi el era pustnic şi înfrânat la viaţă şi mustrător asemeni lui Ilie.

A întors încă şi pe iudeii cei nesupuşi întru **„înţelepciunea dreptilor"**, adică prin învăţătura Apostolilor, că înţelepciunea Apostolilor era darul Duhului cel dintru dânşii, de care erau povăţuiţi.

Şi a gătit Domnului **„norod mai înainte gătit"**, adică gătit spre a primi propovăduirea, precum am zice: când venea vreun Prooroc propovăduind, nu toţi credeau, ci cei mai înainte gătiţi, adică pregătiţi spre aceasta. Pentru că de ar veni cineva noaptea în casă, nu toţi îl primesc pe el, ci cei care sunt veghetori şi îl aşteaptă pe cel care vine, şi sunt gătiţi spre a-l primi. Aşa şi Ioan a gătit Domnului norod, dar nu pe cel nesupus, ci pe cel **„mai înainte gătit"**, adică pregătit spre primirea lui Hristos.

1, 18-20: **Şi a zis Zaharia către Înger: După ce voi cunoaşte aceasta? Căci eu sunt bătrân şi femeia mea înaintată în zilele ei.** *(19)* **Şi Îngerul, răspunzând, i-a zis: Eu sunt Gavriil, cel ce stă înaintea lui Dumnezeu. Şi am fost trimis să grăiesc către tine şi să-ţi binevestesc acestea.** *(20)* **Şi iată vei fi mut[9] şi nu vei putea să vorbeşti până în ziua când vor fi acestea, pentru că n-ai crezut în cuvintele mele, care se vor împlini la timpul lor.**

(1, 18) **Facere 17, 17** *(1, 19)* **Daniil 8, 16; 9, 21** *(1, 20)* **Iezechiil 3, 26 / Luca 1, 64**

Măcar deşi era drept Zaharia şi sfânt, însă la minunea facerii de copii căutând, nu credea cu lesnire, pentru aceea şi Îngerul îşi spune dregătoria sa: „Eu sunt Gavriil, cel ce stau înaintea lui Dumnezeu. Deci de vreme ce nu crezi, să fii surd şi neputând a grăi". Şi cu cuviinţă le-a pătimit Zaharia pe aceştea două, adică nici a auzi, nici a grăi, căci ca unul care

[9] În ediţia de la 1805, în loc de „mut", se găseşte „tăcând".

nu a ascultat, se osândește cu asurzirea, iar ca unul care a grăit împotrivă, cu tăcerea.

Însă acestea toate însemnau mai înainte și pe cele ce s-au întâmplat iudeilor. Că precum acesta bătrân fiind și neroditor și necredincios cuvântului, a născut fiu mai mare decât Proorocii, așa și sinagoga și preoția iudeilor, deși se învechise și neroditoare și necredincioasă și neascultătoare se făcuse, însă a născut cu trup pe Cuvântul lui Dumnezeu, pe Stăpânul Proorocilor, Carele născându-Se, cei care mai înainte erau neascultători, s-au strămutat întru credință și buna glăsuire.

1, 21-23: **Și poporul aștepta pe Zaharia și se mira că întârzie în templu.** *(22)* **Și ieșind, nu putea să vorbească. Și ei au înțeles că a văzut vedenie în templu; și el le făcea semne și a rămas mut.** *(23)* **Și când s-au împlinit zilele slujirii lui la templu, s-a dus la casa sa.**

Vezi cum iudeii „**așteptau**" și îngăduiau până ce va ieși Arhiereul? Iară noi creștinii, dacă nu îndată ce intrăm în biserică vom și ieși, socotim că vom pătimi ceva rău.

Și Zaharia „**făcea semne**" cu mâna norodului, căci poate îl întrebau pricina tăcerii, iar de vreme ce nu putea să grăiască, prin semn le arăta lor aceasta.

Vezi încă și aceasta: că până când nu s-au săvârșit zilele slujbei lui nu s-a dus la casa sa, ci stăruia lângă templu, că era departe cu adevărat de Ierusalim plaiul muntelui, ținutul său. Și cu toate că în Ierusalim avea preotul casa sa, nu-i era slobod lui să iasă afară din curtea templului în vremea săptămânii sale. Iar noi, vai! Cum defăimăm slujbele cele dumnezeiești!

Iar aceasta că „**nu putea să grăiască**" Zaharia, ci „**făcea semn**" cu mâna norodului, însemnează petrecerea cea necuvântătoare a iudeilor. Că după ce au omorât Cuvântul, nu pot să dea cuvânt pentru cele ce fac sau grăiesc, ci chiar și ceva proorocesc de îi vei întreba pe ei, li se astupă gura și nu pot să-ți dea cuvânt și răspuns.

1, 24-25: **Iar după aceste zile, Elisabeta, femeia lui, a zămislit și cinci luni s-a tăinuit pe sine zicând:** *(25)* **Că așa mi-a făcut mie Domnul în zilele în care a socotit să ridice dintre oameni ocara mea.**

(1, 24) **Sirah 42, 24** *(1, 25)* **1 Regi 1, 11 / Isaia 42, 1; 54, 14**

Înfrânată fiind Elisabeta, se rușina și pentru aceasta „**se tăinuia pe sine**", pentru că zămislise la bătrânețe. Și cinci luni se tăinuise pe sine, până când și Maria a zămislit. Iar după ce și aceea [Fecioara Maria] a zămislit și a săltat pruncul în pântecele ei [al Elisabetei], nu se mai tăinuia pe sine, ci se și arăta ca o maică a unui prunc ca acesta, care și mai înainte de a se naște, cu dregătorie proorocească era cinstit.

1, 26-30: **Iar în a șasea lună a fost trimis Îngerul Gavriil de la Dumnezeu, într-o cetate din Galileea, al cărei nume era Nazaret,** *(27)* **către o fecioară logodită cu un bărbat care se numea Iosif, din casa lui David; iar numele fecioarei era Maria**[10]. *(28)* **Și intrând Îngerul la ea, a zis: Bucură-te, ceea ce ești plină de har**[11]**, Domnul este cu tine. Binecuvântată**[12] **ești tu între femei.** *(29)* **Iar ea, văzându-l, s-a turburat de cuvântul lui și cugeta în sine: Ce fel de închinăciune poate să fie aceasta?** *(30)* **Și Îngerul i-a zis: Nu te teme, Marie, căci ai aflat har la Dumnezeu**[13].

(1, 27) **Matei 1, 18 / Luca 2, 4** *(1, 28)* **Judecători 6, 12 / Luca 1, 42; 11, 27**

„A șasea lună" o numără pe cea de la zămislirea lui Ioan.

Și zice că s-a logodit Fecioara „**cu bărbat din casa lui David**", ca să arate că și ea se trăgea din neamul lui David, pentru că lege era ca amândouă părțile să fie dintru același neam și dintru aceeași familie *(Numeri 36, 6-10)*.

Iar fiindcă Evei i-a zis Domnul că în scârbe va naște fii *(Facere 3, 16)*, dezleagă această scârbă bucuria care o aduce Fecioarei Îngerul, zicând: „**Bucură-te, ceea ce ești cu dar dăruită**". Și fiindcă Eva s-a blestemat [de către Dumnezeu], acesteia i se zice „**Blagoslovită**".

Și cugeta pentru închinare în ce chip ar fi aceasta: oare necuvioasă va fi și curvească, precum de la un bărbat către fecioară? Sau dumnezeiască, fiindcă zice: „**Domnul este cu tine**"? Și întâi [Îngerul] potolește de frică inima ei, ca neturburată fiind, să primească răspunsul cel dumnezeiesc,

---

[10] În ediția de la 1805, în loc de „**Maria**", se găsește „**Mariam**". La următoarele versete nu am mai menționat prin note această diferență.

[11] În ediția de la 1805, în loc de „**Bucură-te, ceea ce ești plină de har**", se găsește „**Bucură-te, ceea ce ești cu dar dăruită**".

[12] În ediția de la 1805, în loc de „**binecuvântată**", se găsește „**blagoslovită**", cu următoarea însemnare: [1805] „Adică lăudată, fericită".

[13] Tâlcuindu-ne cele despre nunta cea de taină a lui Dumnezeu, Sfântul Simeon Noul Teolog ne spune: „Dumnezeu și Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos a trimis pe unul din slujitorii Săi, pe Arhanghelul Gavriil, din înălțimea cea sfântă a Sa *(Psalm 101, 20)*. Acesta coborând, înfățișează Fecioarei taina și-i spune: „**Bucură-te, ceea ce ești plină de har, Domnul este cu tine**". Și împreună cu cuvântul, a intrat întreg Cuvântul ipostatic și de o ființă al lui Dumnezeu și Tatăl în pântecele Fecioarei și prin venirea și împreună-lucrarea Sfântului Duh, Cel de o ființă, a luat trup înzestrat cu minte și cu suflet din sângele curat al ei și S-a făcut om. Aceasta e, deci, unirea de negrăit și nunta de taină a lui Dumnezeu; și așa s-a făcut schimbul lui Dumnezeu cu oamenii, unindu-Se în chip neamestecat cu ființa și cu firea noastră stricăcioasă și săracă Cel mai presus de fire și de ființă. Deci, Fecioara a zămislit și a născut din două firi, în chip minunat, adică din dumnezeire și omenitate, pe Fiul cel Unul, Dumnezeu desăvârșit și om desăvârșit, pe Domnul nostru Iisus Hristos, Care n-a stricat nici fecioria ei și nu S-a despărțit nici de sânul părintesc" (*Filocalia românească* în traducerea Părintelui Dumitru Stăniloae, vol. 6, ed. IBMBOR, București, 1977, p. 155).

pentru că nu era cu putință ca, turburată fiind ea, să audă cu osârdie cele ce aveau să se întâmple.

Iar aceasta ce a zis: „**cu dar dăruită**", ca și cum ar tâlcui-o zice: „ai aflat dar înaintea lui Dumnezeu, că aceasta este a fi «**cu dar dăruită**», adică a afla dar la Dumnezeu, a plăcea lui Dumnezeu". Dar aceasta este de obște și la alte femei, pentru că și altele multe au aflat dar la Dumnezeu, însă ceea ce se aduce mai pe urmă nu [este de obște], căci zice Îngerul:

1, 31-33: **Și iată vei lua în pântece și vei naște Fiu și vei chema numele lui Iisus.** *(32)* **Acesta va fi mare și Fiul Celui Preaînalt Se va chema și Domnul Dumnezeu Îi va da Lui tronul lui David, părintele Său.** *(33)* **Și va împărăți peste casa lui Iacov în veci și Împărăția Lui nu va avea sfârșit.**

(1, 31) Facere 16, 11 / Isaia 7, 14; 54, 5 / Matei 1, 21, 23, 25 / Luca 2, 21 (1, 32) 2 Regi 7, 12 / 2 Paralipomena 17, 14 / Psalm 131, 11 / Isaia 9, 6; 16, 5 / Ieremia 23, 5; 33, 17 / Miheia 4, 8 / Evrei 1, 8 *(1, 33)* 2 Regi 7, 16 / 3 Regi 11, 38-39 / 1 Paralipomena 22, 10 / Psalm 44, 7; 88, 29, 36 / Isaia 9, 7 / Ieremia 23, 5 / Daniil 2, 44; 3, 33; 6, 27, 7, 14, 27 / Miheia 4, 7 / Evrei 1, 8; 12, 28

„**Iată vei lua**" acesta este lucrul cel minunat, de care nici o alta între femei nu s-a învrednicit. Iar „**în pântece**", a zis ca să arate pe Domnul că din însăși mitra Fecioarei S-a întrupat firește[14].

Și cu dreptate s-a numit „**Iisus**" Cel Care a venit spre mântuirea neamului nostru, căci numele acesta în limba elinească se zice Σωτιρια, adică „mântuire a lui Dumnezeu". „**Iisus**" dar Σωτιρ, adică „Mântuitor" se tâlcuiește, pentru că și „Iao" evreiește, „mântuire" se zice.

Și zice Îngerul: „**va fi mare și Fiul Celui Preaînalt Se va chema**". Mare cu adevărat a fost și Ioan, însă nu și Fiu al Celui de Sus. Iar Mântuitorul „**mare**" este și pentru că învăța ca Unul Care avea putere *(Matei 7, 28-29)*, și pentru săvârșirea preaslăvitelor minuni *(Marcu 1, 27)*. Și se numește „**Fiu al Celui Preaînalt**", omul Care se vede, căci fiindcă unul a fost Ipostasul, cu adevărat Fiu al Celui de Sus a fost omul – Fiul Fecioarei. Că și mai înainte de veci Cuvântul a fost Fiu al Celui de Sus, dar nu era numit, nici era cunoscut. Iar după ce S-a întrupat și S-a arătat cu trup, atunci S-a și numit Fiu al Celui Preaînalt, Cel Care se vedea și minunile săvârșea.

Iar „**tron al lui David**", să nu socotești a fi împărăție simțită, ci dumnezeiască, cu care a împărățit Domnul peste toate neamurile prin propovăduirea cea dumnezeiască. Căci „**casă a lui Iacov**" sunt și cei ce au crezut dintre evrei, încă și cei care din celelalte neamuri au crezut, că aceștia

[14] Mitra este pântecele cel născător, partea cea născătoare a pântecelui. „Iar Domnul din însăși mitra Fecioarei S-a întrupat firește" arată că după zămislirea din Duhul Sfânt, Domnul Și-a alcătuit trupul după legea firii, din pântecele Preacuratei Fecioare.

sunt cu adevărat „**Iacov**" și „**Israil**". Dar cum se zice că Domnul a șezut pe „**tronul lui David**"? Ascultă: David a fost „**mai mic**" între frații lui *(1 Regi 16, 11; 17, 14)*, iar Domnul a fost defăimat și prihănit ca un „**mâncător și băutor de vin**" *(Matei 11, 19)* și fecior de teslar *(Matei 13, 55)*, și de frații Lui, feciorii lui Iosif, necinstit *(Ioan 7, 5)*, pentru că nici frații Lui nu credeau într-u Dânsul *(Marcu 6, 1-6)*. Domnul făcând bine era gonit *(Ioan 7, 1-4)* și făcând minuni era prihănit și cu pietre împroșcat *(Ioan 10, 32-33)*. Hristos prin blândețe a biruit și a împărățit și pentru blândețe Crucea primind, a împărățit. Vezi cum se zice că a șezut pe „**tronul lui David**"? Că precum David a luat împărăția cea simțită, așa și Domnul pe cea gândită, a căreia nu va fi sfârșit. Că nu va fi sfârșit al Împărăției lui Hristos, adică al cunoștinței de Dumnezeu și al creștinătății, că și prigoniți fiind, strălucim cu darul lui Hristos.

1, 34-35: **Și a zis Maria către Înger: Cum va fi aceasta, de vreme ce eu nu știu de bărbat?** *(35)* **Și răspunzând, Îngerul i-a zis: Duhul Sfânt Se va pogorî peste tine și puterea Celui Preaînalt**[15] **te va umbri; pentru aceea și Sfântul care Se va naște din tine, Fiul lui Dumnezeu se va chema.**

(1, 35) **Judecători 11, 29 / Daniil 9, 24 / Matei 1, 20 / Ioan 1, 14**

Nu ca și cum nu ar fi crezut Fecioara, a zis „**cum va fi aceasta**", ci ca o înțeleaptă și pricepută, căutând să învețe chipul lucrului, că niciodată nu s-a făcut vreun lucru ca acesta mai înainte, nici după aceea niciodată nu se va mai face. Din această pricină o și iartă pe ea Îngerul și nu o osândește ca pe Zaharia, ci mai vârtos îi tâlcuiește chipul săvârșirii. Pentru că Zaharia cu cuviință se osândește, căci a avut multe pilde, că multe sterpe au născut[16], iar Fecioara nici o pildă nu a avut.

Deci zice Îngerul: „Duhul Sfânt Se va pogorî peste tine, roditor făcând pântecele tău și zidind trup Cuvântului Celui de o ființă". Iar „**puterea Celui Preaînalt**" – este Fiul lui Dumnezeu, pentru că Hristos este „**Puterea lui Dumnezeu**" *(1 Corinteni 1, 24)* – „**te va umbri**", adică „te va acoperi, dinspre toate părțile te va înconjura". Căci precum găina își umbrește puii săi, pe toți cu aripile sale cuprinzându-i, așa și „**Puterea lui Dumnezeu**" pe Fecioara toată o au cuprins, și aceasta este „**a umbri**".

Iară altul oarecare poate va zice că precum zograful [zugravul] de icoane întâi însemnează izvodul și apoi dă vopseaua de săvârșit [desăvârșit,

---

[15] În ediția de la 1805, în loc de „**Celui Preaînalt**", se găsește „**Cel de Sus**".

[16] Între acestea le pomenim aici pe Sarra *(Facere 11, 30; 16, 1; 17, 21)*, Rebeca *(Facere 25, 21)*, Lia *(Facere 29, 31)* și pe maica lui Samson *(Judecători 13, 2-3)*.

deplin[17]], așa și Domnul [a săvârșit], Lui Însuși zidindu-Și trup. Și chipul omului făcându-l întâi, l-a însemnat în pântecele Fecioarei, din sângiuirile celei Pururea Fecioare trup închegând, iar apoi câte puțin închipuindu-l pe el.

Însă este cu îndoială ceea ce zic unii că, îndată ce Domnul a umbrit pântecele Fecioarei, îndată de săvârșit [desăvârșit, deplin] a fost Pruncul[18]. Iar alții nu primesc aceasta, că ascultă ce zice: **„pentru aceea și Sfântul care Se va naște din tine"**, adică „puțin câte puțin în pântecele tău crește și nu îndată de săvârșit [desăvârșit, deplin] este".

Și se astupă de aici gura lui Nestorie, că acela a zis că nu Fiul lui Dumnezeu S-a întrupat, sălășluindu-Se în pântecele Fecioarei, ci un om de rând[19], din Maria născându-se, pe urmă L-a avut pe Dumnezeu Care îi urma lui [Îl „însoțea" pe omul Iisus]. Audă dar că Acela Care Se naște în pântece, Acela era Fiul lui Dumnezeu. Și nu unul era purtat în pântece, iar altul a fost Fiul lui Dumnezeu, ci Unul și Același era Fiul Fecioarei și Fiul lui Dumnezeu.

Și vezi cum a arătat Sfânta Treime: pe Duhul Sfânt [numindu-L], pe Fiul – **„Putere"** [zicându-L], iar pe Tatăl, **„Cel Preaînalt"** numindu-L.

1, 36-38: **Și iată Elisabeta, rudenia ta, a zămislit și ea fiu la bătrânețea ei și aceasta este a șasea lună pentru ea, cea numită stearpă.** *(37)* **Că la Dumnezeu nimic nu este cu neputință[20].** *(38)* **Și a zis Maria: Iată roaba Domnului. Fie mie după cuvântul tău! Și Îngerul a plecat de la ea.**

(1, 36) **Isaia 54, 6** *(1, 37)* **Facere 18, 14 / Iov 42, 2 / Ieremia 32, 17, 27 / Zaharia 8, 6 / Matei 19, 26 / Marcu 10, 27 / Luca 18, 27 / Romani 4, 21** *(1, 38)* **2 Regi 7, 28**

Poate cineva ar fi intrat în nedumerire cum Elisabeta a fost rudenie a Fecioarei, de vreme ce Fecioara a fost din sămânța lui Iuda, iar Elisabeta

[17] Pentru deslușirea înțelesului acestui cuvânt, vezi și *Luca 22, 16*, verset în care în ediția de la 1805, în loc de **„nu-l voi mai mânca, până când nu va fi desăvârșit în Împărăția lui Dumnezeu"**, se găsește **„nu voi mai mânca din acestea, până când se vor umplea întru Împărăția lui Dumnezeu"**.

[18] În limbaj contemporan aceasta s-ar numi dezvoltare intrauterină. Astăzi când cu ajutorul aparatelor moderne și a cercetărilor anatomice cunoaștem etapele dezvoltării embrionare, într-adevăr putem spune împreună cu Sfântul Teofilact că trupul și chipul trupesc lui Hristos „câte puțin se închipuie", până la dezvoltarea deplină, care vestește momentul nașterii. Cu adevărat nu poate fi socotită dreaptă ipoteza prin care Pruncul Hristos ar fi fost dintr-o dată deplin, după alcătuirea trupească (adică având de la zămislire dezvoltarea de la nouă luni), căci atunci Domnul nu ar mai fi urmat cursul firesc al alcătuirii trupului oricărui om, iar Întruparea Sa nu ar mai fi fost desăvârșită. Ori noi bine știm că lucrurile lui Dumnezeu sunt desăvârșite toate, ca ale Unuia Care pe toate le știe, pe toate le ține în palmă și tuturor dă viață și ființă.

[19] Adică un simplu om, un om obișnuit.

[20] În ediția de la 1805, în loc de **„că la Dumnezeu nimic nu este cu neputință"**, se găsește **„că la Dumnezeu nici un cuvânt nu este cu neputință"**.

din fetele lui Aaron. Că Legea poruncea dintru aceeași seminție să se facă nunțile *(Numeri 36, 6-10)*; și din această pricină și rudeniile se pot afla întru cei care sunt dintru aceeași seminție. Deci este cu putință a zice cum că din vremea robiei [babilonice] s-au amestecat neamurile. Iară cea mai bună este aceasta: Aaron a luat femeie pe Elisabeta, fiind fiică a lui Aminadav, carele era din seminția lui Iuda. Vezi că dintru început, și de la Aaron, rudenie Elisabetei îi era Născătoarea de Dumnezeu? Că de vreme ce femeia lui Aaron se trăgea din seminția lui Iuda, din care era și Maica Domnului, iară Elisabeta din fetele lui Aaron, cu cuviință rudenie a Născătoarei de Dumnezeu era Elisabeta. Socotește încă și urmarea rudeniei: Elisabeta se numea femeia lui Aaron, Elisabeta și a lui Zaharia, ca și una care dintru aceea se trăgea [dintru Elisabeta lui Aaron].

Dar să vedem ce zice Fecioara: **„Iată roaba Domnului. Fie mie după cuvântul tău!"** „Panachidă[21] sunt de zugrăvit, ceea ce voiește Zograful [Zugravul] să zugrăvească, ceea ce voiește, facă Domnul", întrucât și ceea ce a zis mai înainte: **„Cum va fi mie aceasta"**, nu a fost a necredinței, ci a poftirii de a învăța chipul săvârșirii. Că de nu ar fi crezut, nu ar fi zis: **„Iată roaba Domnului. Fie mie după cuvântul tău!"**

Și învață tu, că **„Gavriil"** se tâlcuiește „om-Dumnezeu", **„Mariam"** – „Doamnă", iară **„Nazaret"** – „sfințire". Deci cu cuviință când a voit Dumnezeu a Se face om, se trimite Gavriil, carele se tâlcuiește „om-Dumnezeu". Dar și în loc sfânt se face închinăciunea, adică în „Nazaret", căci unde este Dumnezeu, nimic nu este necurat.

1, 39-42: **Și în acele zile, sculându-se Maria, s-a dus în grabă în ținutul muntos, într-o cetate a seminției lui Iuda.** *(40)* **Și a intrat în casa lui Zaharia și a salutat[22] pe Elisabeta.** *(41)* **Iar când a auzit Elisabeta salutarea Mariei, pruncul a săltat în pântecele ei și Elisabeta s-a umplut de Duh Sfânt,** *(42)* **și cu glas mare a strigat și a zis: Binecuvântată ești tu între femei și binecuvântat este Rodul pântecelui tău.**

(1, 39) **Iosua 20, 7; 21, 11** *(1, 42)* **Judecători 5, 24 / Luca 1, 28**

Auzind Fecioara de la Înger că a zămislit Elisabeta, a mers către aceea, mai întâi bucurându-se pentru binele rudeniei sale, iar mai apoi și ca o

---

[21] „Panachida" era denumirea veche a tăbliței, a lemnului pe care urma să se zugrăvească o icoană. În vechime pictorul-iconar era numit „zugrav" – cuvânt derivat, care în forma primară era „zograf", intrat în limba română din grecescul „zoos grafein", care înseamnă „scriitor de viață".

[22] În ediția de la 1805, în loc de „a **salutat**" și „**salutarea**", se găsește **a heretisit-o**" și „**heretisirea**".

înțeleaptă, voind de săvârșit [desăvârșit] a i se adeveri de i-a spus lucruri adevărate cel ce i s-a arătat ei, ca dintru aceasta și pentru sine să nu se îndoiască. Că întemeiată fiind, se temea ca nu cumva să se amăgească. Și aceasta o săvârșea nu ca și cum nu ar fi crezut, ci mai cu dinadinsul, vrând să învețe lucrul ce-i fusese vestit.

Deci la munte locuia Zaharia și, pentru aceasta, a mers acolo. Iar Ioan, oarecare dar mai osebit decât ceilalți oameni luând, **„saltă"** în pântecele maicii. Pentru aceasta și mai mare este decât Proorocii, căci aceia adică, după ce s-au născut au proorocit, iar acesta, în pântecele maicii fiind, s-a învrednicit de un dar ca acesta. Vezi, dar, că Fecioara s-a închinat Elisabetei, adică a heretisit-o. Deci glasul Fecioarei a fost glas al lui Dumnezeu Care Se întrupase întru dânsa și, pentru aceasta și pe Înaintemergătorul în pântece l-a umplut de dar și l-a făcut a prooroci. Căci câte a zis Elisabeta cu proorocie către Maria, nu au fost graiuri ale Elisabetei, ci ale pruncului său. Iar a Elisabetei numai gura slujea, precum și gura Mariei a slujit Fiului lui Dumnezeu, Care era în pântecele ei. Căci atunci când a săltat pruncul în pântece, atuncea s-a umplut Elisabeta de Duh Sfânt. Iar de nu ar fi săltat pruncul ea nu ar fi proorocit. Deci, precum zic că Proorocii mai întâi se uimeau și de Dumnezeu se insuflau și [doar] apoi prooroceau, așa poate și Ioan, mai întâi a săltat ca și cum uimindu-se și de Dumnezeu insuflându-se, apoi prin gura maicii sale a proorocit. Și ce a proorocit? **„Binecuvântată ești tu între femei"**; apoi fiindcă multe femei sfinte au născut copii necurați, precum Rebeca pe Isav *(Facere 25, 25)*, zice **„și binecuvântat este Rodul pântecelui tău"**.

Încă și în alt chip poate a se înțelege [cuvântul] **„Binecuvântată ești tu între femei"**. Ca și cum ar fi întrebat cineva: „Pentru ce?", adaugă pricina: „Pentru că **«binecuvântat este Rodul pântecelui tău»**", adică pentru că Dumnezeu este **„Rodul pântecelui tău"**, că numai Dumnezeu este binecuvântat, precum și David zice: **„Binecuvântat este Cel Ce vine"** *(Psalm 117, 26)*. Că obișnuiește Scriptura, pe această părticică de cuvânt „și", ce se numește „sindesmos" – adică „legătură" –, a o lua în loc de „pentru că"; precum aceea: **„Dă-ne nouă ajutor și deșartă este mântuirea omului"** *(Psalm 59, 12)*, în loc de **„pentru că deșartă este mântuirea omului"**. Și iarăși **„Tu Te-ai mâniat și noi am greșit"**, în loc de **„pentru că noi am greșit"** *(vezi Psalm 77, 65)*. Iar **„Rod"** al pântecelui Născătoarei de Dumnezeu a numit pe Domnul, căci fără de bărbat a fost zămislirea. Căci ceilalți copii sunt roduri ale părinților, iar Hristos numai al pântecelui Născătoarei de Dumnezeu a fost **„Rod"**, că numai ea singură L-a purtat în pântece pe Acesta.

1, 43-45: **Și de unde mie aceasta să vină la mine Maica Domnului meu?** *(44)* **Că iată, cum veni la urechile mele glasul salutării tale, pruncul a săltat de bucurie în pântecele meu.** *(45)* **Și fericită este aceea care a crezut că se vor împlini cele spuse ei de la Domnul**[23].

(1, 45) **Ioan 20, 29**

Precum mai pe urmă când a venit Hristos să Se boteze, Ioan L-a oprit plin de cucernicie, zicând: **„Nu sunt vrednic"** *(Matei 3, 11, 14)*, așa și acum prin maica sa grăiește: **„Și de unde mie aceasta să vină la mine Maica Domnului meu?"**, mai înainte de a naște pe Domnul, Maică numindu-o pe ceea ce-L purta în pântece. Că la celelalte femei până încă nu au născut, nu se cuvine „maici" a le numi, pentru frica lepădării. Iară la Fecioara nimic de acest fel nu se putea bănui. „Pentru aceasta și mai înainte de a naște, Maică și Fericită ești tu, o, Marie, care ai crezut că va fi săvârșire celor ce s-au zis ție de la Domnul!"

1, 46-50: **Și a zis Maria: Mărește sufletul meu pe Domnul,** *(47)* **și s-a bucurat duhul meu de Dumnezeu, Mântuitorul meu,** *(48)* **că a căutat spre smerenia roabei Sale. Că iată, de acum mă vor ferici toate neamurile.** *(49)* **Că mi-a făcut mie mărire Cel Puternic și sfânt este numele Lui.** *(50)* **Și mila Lui în neam și în neam spre cei ce se tem de El.**

(1, 46) **Ieșire 15, 2 / Psalm 33, 2; 34, 9 / Isaia 61, 10 / Avacum 3, 18** *(1, 47)* **1 Regi 2, 1 / Psalm 34, 9 / Isaia 61, 10 / Avacum 3, 18** *(1, 48)* **Facere 30, 13 / Maleahi 3, 11-12 / Luca 11, 27** *(1, 49)* **Psalm 70, 20; 110, 2; 125, 3** *(1, 50)* **Ieșire 20, 6 / Psalm 102, 17**

Fecioara mai de săvârșit [desăvârșit] încredințându-se, slăvește pe Dumnezeu, în seama Aceluia punând minunea, și nu a ei însăși, căci zice: „Acela a căutat spre mine, smerita, nu eu am căutat aceasta de la Acela. Acela m-a miluit și nu eu de la Acela am cerut aceasta. Și de acum mă vor ferici toate neamurile, nu numai Elisabeta, ci și neamurile tuturor celor care au crezut. Dar pentru ce mă vor ferici? Oare pentru fapta bună? Nu, ci pentru că a făcut cu mine mărire Dumnezeu".

Iar **„Puternic"** L-a numit pe El, ca nimeni să nu fie necredincios celor zise, socotind cum că nu este cu neputință Domnului a face acestea. Iară **„sfânt"** a zis a fi **„numele Lui"**, arătând că nicidecum nu se va spurca Cel Preacurat, în mitră[24] de fecioară zămislindu-Se, ci Sfânt rămâne. „Și mila Sa nu numai la mine, la Maica Sa este, ci și la toți cei care se tem de El"; căci toți cei care nu se tem de El, ci sunt cu totul nevrednici, nu se miluiesc.

---

[23] În ediția de la 1805, în loc de **„că se vor împlini cele spuse ei de la Domnul"**, se găsește **„că va fi săvârșire celor spuse ei de la Domnul"**.

[24] Vezi prima notă de la *Luca 1, 31-33*.

Iar „**în neam şi în neam**" zicând că va fi mila lui Dumnezeu, aceasta a arătat, cum că şi în neamul cel de acum se miluieşc şi în neamul ce va să fie, adică în veacul fără de sfârşit, că şi aici iau însutit, iar acolo cu mult mai mult.

Şi ia aminte că mai întâi măreşte sufletul pe Domnul, apoi „**se bucură duhul**", adică, ca şi cum am zice că Îl preamăreşte pe Dumnezeu cel care, după vrednicie, după Dumnezeu călătoreşte. Creştin te-ai numit, nu micşora vrednicia lui Hristos şi numele prin a face cele ce nu se cuvin, ci preamăreşte-L pe Acesta săvârşind mari şi cereşti lucruri şi atuncea şi duhul tău se va bucura, adică darul cel duhovnicesc – pe care l-ai luat prin lucrurile cele mari – va sălta şi va spori şi nu se va lua înapoi şi, zicând aşa [astfel], nu va pieri *(vezi 1 Corinteni 2)*.

Încă să ştii că Scriptura, în chip obişnuit, pe aceleaşi pare a le numi „**duh**" şi „**suflet**", dar după adevăr le osebeşte *(Galateni 6, 1; Efeseni 1, 17; Coloseni 1, 9)*, pentru că om „**sufletesc**" îl numeşte pe cel care după fire vieţuieşte şi de socotinţe omeneşti se povăţuieşte – adică pe cel care, când flămânzeşte mănâncă, pe vrăjmaşi îi urăşte, şi, în scurt a zice, nimic mai presus de fire nu izvodeşte. Iar „**duhovnicesc**" îl numeşte pe cel ce covârşeşte legile firii şi nimic omenesc nu socoate [cugetă]. Şi aceasta este osebirea dintre „**suflet**" şi „**duh**" în Scriptură. Iar doftorii poate în alt chip pe acestea le descurcă, dar nouă de Scriptură ne este grijă, iar doftorii prăpădească-se cu bârfelile lor.

1, 51-56: **Făcut-a tărie cu braţul Său, risipit-a pe cei mândri în cugetul inimii lor.** *(52)* **Coborât-a**[25] **pe cei puternici de pe tronuri şi a înălţat pe cei smeriţi,** *(53)* **pe cei flămânzi i-a umplut de bunătăţi şi pe cei bogaţi i-a scos afară, deşerţi.** *(54)* **A sprijinit**[26] **pe Israil, slujitorul Său, ca să-şi aducă aminte de mila Sa,** *(55)* **precum a grăit către părinţii noştri, lui Avraam şi seminţiei lui, în veac.** *(56)* **Şi a rămas Maria cu ea ca la trei luni; şi s-a înapoiat la casa sa.**

(1, 51) **2 Regi 15, 34 / Psalm 32, 10; 76, 14 / Isaia 51, 9; 52, 10** *(1, 52)* **Iov 5, 11 / Psalm 112, 6-7; 146, 6 / Isaia 14, 2-6; 66, 2** *(1, 53)* **1 Regi 2, 5 / Psalm 21, 29; 33, 11 / Matei 5, 6** *(1, 54)* **Deuteronom 7, 7 / Psalm 97, 3 / Isaia 30, 18; 41, 8 / Ieremia 23, 3; 31, 3, 23 / Luca 1, 27** *(1, 55)* **Facere 17, 19; 22, 18 / Psalm 131, 11-12 / Miheia 7, 25**

„**Braţ**" al Tatălui este Fiul. Deci a făcut Dumnezeu şi Tatăl tărie şi putere împotriva firii, prin Fiul Său. Căci după ce S-a întrupat Fiul, s-a biruit firea pentru că Fecioara a născut, Dumnezeu S-a făcut om şi omul s-a făcut Dumnezeu.

---

[25] În ediţia de la 1805, în loc de „**risipit-a**" şi „**coborât-a**", se găseşte „**surpat-a**".

[26] În ediţia de la 1805, în loc de „**a sprijinit**", se găseşte „**a luat**".

Și i-a surpat Domnul pe diavolii cei mândri, scoțându-i pe dânșii din sufletele oamenilor, adică pe unii **„în adânc"** trimițându-i, iar pe alții **„în porci"** *(Matei 8, 31-32; Marcu 5, 13; Luca 8, 31, 33)*. Aceasta însă se poate a se înțelege și pentru iudei, pe care Domnul i-a risipit în tot locul, și acum risipiți sunt[27]. Și **„a surpat și pe cei puternici de pe tronuri"**, pe demoni zic, care aveau putere peste oameni, și ca **„tronuri"** aveau sufletele omenești, întru dânsele odihnindu-se. Încă și fariseii sunt **„puternici"**, ca unii care răpeau pe cele ale săracilor, și **„tronuri"** aveau ca [unii ce erau] dascăli, de pe care **„s-au surpat"**.

Și Domnul **„a înălțat pe cei smeriți"**, adică pe oameni, pe care i-a smerit păcatul, sau pe neamuri, că le-a înălțat pe acestea, punere întru fii dăruindu-le lor, precum și pe **„flămânzi"**, pe aceiași, pe cei din neamuri zic (că nu aveau Scripturi sau Lege sau porunci), **„i-a umplut de bunătățile"** Scripturilor.

Iar pe iudeii cei ce erau **„bogați"** în Lege și în porunci **„i-a scos afară"** din Ierusalim – și din cel de Sus și din cel de jos – **„deșerți"** de toată bunătatea; că nimic nu au acum iudeii, deși li se pare că au.

Și **„a luat pe Israil, slujitorul Său"**. Sau pentru israelitenii cei simțiți zice aceasta, că multe milioane și dintru aceștia au crezut și s-a împlinit făgăduința cea către Avraam, căci a zis către el Dumnezeu: **„Întru sămânța ta se vor binecuvânta toate seminţiile pământului"** *(Facere 22, 18)*. Sau pentru **„Israilul"** cel înțelegător zice? Căci tot cel ce vede pe Dumnezeu, **„Israil"** se zice, că așa însemnează numele tâlcuindu-se: „văzând pe Dumnezeu"; deci **„i-a luat"** pe aceștia care văd pe Dumnezeu, la moștenirea cerească suindu-i.

Și a rămas Maria împreună cu Elisabeta, **„ca la trei luni"**, apoi s-a întors la casa ei. Căci de vreme ce avea să nască Elisabeta, se duce Fecioara din pricina mulțimii celor ce aveau să se strângă la naștere – că este cu necuviință pentru o fecioară a se afla la unele ca acestea. Iar cum că s-a întors Fecioara, fiindcă avea să nască Elisabeta, arătat este de aicea: în luna a șasea, după zămislirea Înaintemergătorului, a venit Îngerul către Maria, iar ea **„a rămas cu Elisabeta, ca la trei luni"** – iată, dar, nouă luni.

---

[27] Din punct de vedere statal și politic se poate spune că risipirea evreilor are azi un curs invers, deoarece se dorește și se depun eforturi pentru întoarcerea evreilor în statul Israel. Înființarea acestei organizații statale s-a realizat în urma hotărârii Adunării Națiunilor Unite (29 noiembrie 1947) prin împărțirea Palestinei între un stat evreu și statele arabe. Astfel, statul Israel a fost proclamat în 14 mai 1948. Iconomia dumnezeiască – lucrătoare și azi asupra poporului iudeu – ne-o adevereşte Sfântul Apostol Pavel întru a sa *Epistolă către Romani*, capitolele 10-11.

1, 57-64: **Și după ce s-a împlinit vremea să nască, Elisabeta a născut un fiu.** *(58)* **Și au auzit vecinii și rudele ei că Domnul a mărit mila Sa față de ea și se bucurau împreună cu ea.** *(59)* **Iar când a fost ziua a opta, au venit să taie împrejur pruncul și-l numeau Zaharia, după numele tatălui său.** *(60)* **Și răspunzând, mama lui a zis: Nu! Ci se va chema Ioan.** *(61)* **Și au zis către ea: Nimeni din rudenia ta nu se cheamă cu numele acesta.** *(62)* **Și au făcut semn tatălui său cum ar vrea să fie numit[28].** *(63)* **Și cerând o tăbliță, el a scris, zicând: Ioan este numele lui. Și toți s-au mirat.** *(64)* **Și îndată i s-a deschis gura și limba și vorbea, binecuvântând pe Dumnezeu[29].**

(1, 58) **Luca 1, 14** *(1, 59)* **Facere 17, 12 / Levitic 12, 3** *(1, 63)* **Luca 1, 13** *(1, 64)* **Luca 1, 20**

A rămas Fecioara cu Elisabeta „ca la trei luni", poate pentru minunea cea preaslăvită spăimântându-se dar și având trebuință de oarecare mângâiere, pe care voia a o avea dintru a fi împreună cu Elisabeta. Și de vreme ce se apropia nașterea, s-a dus. Iar după aceea, Elisabetei i „**s-a împlinit vremea ca să nască**". Se cuvine să luăm aminte, că la cele care nasc nu se zice aceasta: „**s-a împlinit vremea să nască**", ci numai acolo se zice, unde cel care se naște este drept. Căci – precum se vede – ne[de]săvârșite și neîmplinite sunt nașterile păcătoșilor[30] și mai bine le-ar fi fost lor de nu s-ar fi născut.

Dar pentru care pricină se punea numele după tăierea împrejur? Pentru că mai întâi se cuvine a primi pecetea cea de la Dumnezeu și abia după aceea numele cel omenesc. Iar în alt chip, tăierea împrejur însemnează lepădarea celor trupești. Deci nimeni nu este vrednic a se numi ostaș a lui Dumnezeu și a se scrie numele lui în Cartea Cerurilor, de nu mai înainte va fi lepădat și va fi tăiat [de la el] cele trupești.

---

[28] [1805] Prin semn îl întreba, pentru că nu putea să audă. Zic unii cum că cu o vână [nerv] sunt legate puterile și ale auzului și ale grăirii și pentru aceasta cei care sunt muți din naștere, nici a auzi nu pot. Deci grăirea Zahariei așa se stinsese, precum a celor ce sunt lipsiți de acestea din naștere, fiindcă cu necredință și a auzit și a grăit (după Zigaben).

[29] [1805] Vrednic lucru este de cercare, pentru ce nu s-a dezlegat Zaharia de negrăire când s-a născut pruncul, ci numai când a luat numirea numelui? Deci zicem că aceasta s-a săvârșit pentru proorocia Îngerului, că i-a zis lui: „**Iată vei fi tăcând [mut] și neputând a grăi, până în ziua ce acestea se vor săvârși**" Iar zicând aceasta, fără de îndoială că pe acestea două le-a însemnat: nașterea și numirea; și nu numai nașterea, ci ca să se facă și minunea unirii [dintre părinții pruncului] la punerea numelui (după Zigaben).

[30] Credem că aici Sfântul Teofilact grăiește de acei păcătoși care ies nepocăiți din această viață pământească și, astfel, nașterea lor trupească este „ne[de]săvârșită și neîmplinită", deoarece ei nu au dobândit mântuirea. Și, din pricina țelului cel rău al voirii lor – pe care l-au făcut lucrător în propria viață –, „mai bine le-ar fi fost lor de nu s-ar fi născut", decât să întoarcă spatele dragostei lui Dumnezeu și astfel să se dea ei înșiși veșnicei chinuiri.

Iar Elisabeta, ca o proorociță a grăit pentru nume, că „**Ioan**" este numele lui. Dar poate și Ioan, el însuși și-a pus numele, că maicii sale el i-a dat din darul său cel proorocesc. Iar neputând Zaharia să arate numele prin semn, cere tăbliță. Și de vreme ce s-a unit într-un gând cu femeia sa pentru numele copilului, se spăimântează toți. Că nu a fost întru rudenia lor cineva cu acest nume, ca să poată cineva a zice că mai înainte vreme au socotit aceasta amândoi.

Iar „**Ioan**" se tâlcuiește „dar al lui Dumnezeu"; pentru aceasta și tatăl său, îndată umplându-se de dar, proorocește mai înainte pentru Hristos și abia apoi pentru copilul său.

1, 65-75: **Și frica i-a cuprins pe toți care locuiau împrejurul lor; și în tot ținutul muntos al Iudeii s-au vestit toate aceste cuvinte.** *(66)* **Și toți care le auzeau le puneau la inimă, zicând: Ce va fi oare, acest copil? Căci mâna Domnului era cu el.** *(67)* **Și Zaharia, tatăl lui, s-a umplut de Duh Sfânt și a proorocit zicând:** *(68)* **Binecuvântat este Domnul Dumnezeul lui Israil, că a cercetat și a făcut răscumpărare poporului Său;** *(69)* **și ne-a ridicat putere de mântuire**[31] **în casa lui David, slujitorul Său,** *(70)* **precum a grăit prin gura sfinților Săi Prooroci din veac;** *(71)* **mântuire de vrăjmașii noștri și din mâna tuturor celor ce ne urăsc pe noi.** *(72)* **Și să facă milă cu părinții noștri, ca ei să-și aducă aminte de legământul Său cel sfânt;** *(73)* **de jurământul cu care S-a jurat către Avraam, Părintele nostru,** *(74)* **ca, fiind izbăviți din mâna vrăjmașilor, să ne dea nouă fără frică**[32]**,** *(75)* **să-I slujim în sfințenie și în dreptate**[33]**, înaintea feței Sale, în toate zilele vieții noastre.**

(1, 66) **3 Regi 18, 46 / Psalm 79, 18 / Iezechiil 3, 22 / Faptele Apostolilor 11, 21** *(1, 67)* **Ioil 3, 1 / 2 Petru 1, 21** *(1, 68)* **Psalm 40, 13; 71, 18; 110, 9 / Matei 1, 21 / Luca 7, 16** *(1, 69)* **1 Regi 2, 1 / Psalm 74, 11; 88, 16-17; 131, 17 / Iezechiil 29, 21 / Zaharia 12, 8** *(1, 70)* **Psalm 71, 4 / Isaia 35, 4 / Ieremia 23, 6; 30, 8-10** *(1, 71)* **Psalm 105, 10** *(1, 72)* **Facere 17, 7; 22, 16; 26, 3 / Levitic 26, 42 / 2 Regi 7, 15 / Psalm 97, 3; 110, 5 / Ieremia 31, 33 / Iezechiil 16, 60 / Dan 9, 9 / Evrei 6, 13** *(1, 73)* **1 Paralipomena 16, 16 / Psalm 104, 9 / Miheia 7, 20 / Evrei 6, 13, 17** *(1, 74)* **Romani 8, 15 / Evrei 2, 15; 9, 14** *(1, 75)* **Efeseni 4, 24 / Coloseni 1, 22 / 1 Petru 1, 15**

„**Și frica i-a cuprins pe toți**", pentru minunea grăirii Zahariei. Că precum pentru înmulțirea seminției lui Zaharia s-a spăimântat norodul, așa și pentru că el a grăit, ca prin aceste două minuni toți să-l socotească

[31] În ediția de la 1805, în loc de „**putere de mântuire**", se găsește „**corn de mântuire**".

[32] În ediția de la 1805, în loc de „**ca, fiind izbăviți din mâna vrăjmașilor, să ne dea nouă fără frică**", se găsește „**să ne dea nouă, fără de frică din mâinile vrăjmașilor noștri izbăvindu-ne**".

[33] În ediția de la 1805, în loc de „**în sfințenie și în dreptate**", se găsește „**întru sfințenie și întru dreptate**".

pe cel născut că este mai presus decât cei mulți. Iar toate acestea se făceau cu oarecare osebită rânduială, ca vrednic de credință să fie cel care avea să mărturisească pentru Hristos *(Ioan 1, 29, 36)* și toți să se încredințeze, din însăși naşterea lui Ioan, cum că mai presus este decât cei mulți.

Binecuvintează Zaharia pe Dumnezeu pentru că **„i-a cercetat"** pe israeliteni. Căci cu adevărat la **„oile cele pierdute ale casei lui Israil"** *(Matei 10, 6; 15, 24)* a venit Domnul, însă cei mai mulți dintru dânșii n-au voit să primească darul. **Pentru aceea** și **„i-a cercetat"** pe israeliteni cei adevărați, care sunt cei care au crezut.

Și a ridicat **„corn de mântuire"**, adică putere și împărăție mântuitoare. Căci **„cornul"** însemează „putere" (că dobitoacele cele purtătoare de coarne în coarne își au puterea) sau „împărăție" (căci din corn erau unși împărații – *1 Regi 16, 13*). Așadar, ni s-a ridicat nouă **„corn de mântuire"**, Hristos, Care Se părea că doarme, trecând cu vederea păcatele cele multe, și îndelung răbdând turbarea și înfocarea cea întru slujirea idolilor. Însă în vremurile cele **„de pe urmă"** întrupându-Se *(Evrei 1, 2; 1 Petru 1, 20)*, S-a sculat și s-a sfărâmat pe toți dracii care foarte ne urau pe noi, nemaisuferind El a dormi și îndelung a răbda.

Iar „în casa lui **David"** S-a ridicat Domnul, adică în Betleem, pentru că acolo S-a născut. Iar Betleemul este cu adevărat cetate a lui David, precum au grăit Proorocii, căci tot pentru Întrupare au grăit cuvintele acestora *(vezi 1 Regi 17, 15)*. Iar Miheia și de **„casa lui David"** – de Betleem adică – pomenește, zicând: **„Și tu, Betleeme, nicicum nu ești mai mic, căci din tine va ieși Povățuitorul"** *(Miheia 5, 1; Matei 2, 1-16)*.

„Și a făcut milă" nu numai cu cei vii, ci și **„cu părinții noștri"**. Căci darul lui Hristos a ajuns și la aceia care au murit mai înainte vreme, adică nădejde de înviere ne-a dat nouă celor vii și, cu adevărat, vom învia. Iar nu numai noi ne vom învrednici de acest dar, ci și cei care mai înainte au răposat, căci toată firea a dobândit binele. Încă și în alt chip **„a făcut milă cu părinții"**, căci Domnul a împlinit nădejdile, căci câte nădăjduiau de la Hristos le-au văzut că s-au săvârșit. Încă și pe fiii lor văzându-i părinții că au dobândit atâtea bunătăți, se bucură, și părtași bucuriei făcându-se, **„mila"** o dobândesc.

Dar de care **„legământ"** și-a adus aminte, și de care **„jurământ"** ce i s-a făcut lui Avraam? Arătat este cu adevărat că de acela ce zice: **„Binecuvântând te voi binecuvânta, și înmulțind te voi înmulți"** *(vezi Facere 17, 1-8)*, că s-a înmulțit cu adevărat acum Avraam, fiindcă toate neamurile s-au făcut fiii lui prin credință. Căci precum acela a crezut, așa și acestea prin credință ale lui s-au făcut.

Şi ne-a **„izbăvit"** pe noi de la **„vrăjmaşul"**, **„fără de frică"**, căci de multe ori vreunii se izbăvesc, însă cu frică şi cu multe nevoinţe şi cu război, iar Hristos, nimic noi ostenindu-ne, pentru noi S-a răstignit, şi dintru aceasta, fără de a noastră osteneală ne-a izbăvit pe noi. Dar pentru ce ne-a izbăvit pe noi? Oare pentru a trăi în desfătări? Nu, ci ca **„să-I slujim"** Lui, nu într-o zi, nici în două, ci în toate zilele – şi a-I sluji Lui nu numai prin trupeasca închinăciune şi slujbă, ci **„întru sfinţenie şi întru dreptate"**. Şi este **„sfinţenie"** dreptatea cea către Dumnezeu, iar **„dreptatea"** – cea către oameni; adică, dacă cineva s-ar feri de cele sfinte şi nu s-ar atinge de cele dumnezeieşti, fără de Dumnezeu[34], ci păzeşte toată cinstea către cele cinstite, unul ca acesta este sfânt. Aşijderea şi cel care îi cinsteşte pe părinţi este sfânt, căci şi aceştia sunt [socotiţi] dumnezei de casă[35]. Iar dacă cineva nu ar fi lacom, răpitor, tâlhar, preacurvar, curvar, unul ca acesta este drept. Deci aşa se cuvine a sluji lui Dumnezeu **„întru sfinţenie"**, adică întru cucernicia cea către cele dumnezeieşti; şi **„întru dreptate"**, adică întru cea către oameni lăudată petrecere. Şi **„a sluji înaintea feţei Sale"**, nu înaintea oamenilor, precum vor a face aceia care vor să placă oamenilor şi făţarnicii.

1, 76-80: **Iar tu, pruncule, Prooroc al Celui Preaînalt te vei chema, că vei merge înaintea feţei Domnului, ca să găteşti căile Lui,** *(77)* **să dai poporului Său cunoştinţa mântuirii întru iertarea păcatelor lor,** *(78)* **prin**[36] **milostivirea milei Dumnezeului nostru, cu care ne-a cercetat pe noi Răsăritul cel de Sus,** *(79)* **ca să lumineze pe cei care şed în întuneric şi în umbra morţii şi să îndrepte picioarele noastre pe calea păcii.** *(80)* **Iar copilul creştea şi se întărea cu duhul. Şi a fost în pustie până în ziua arătării lui către Israil.**

(1, 76) **Isaia 40, 3 / Maleahi 3, 1; 4, 5 / Matei 3, 3; 11, 10 / Luca 1, 17** *(1, 78)* **Ieremia 23, 5 / Zaharia 3, 8; 6, 12 / Maleahi 3, 20** *(1, 79)* **Isaia 9, 1; 43, 8; 49, 9; 60, 1-3 / Matei 4, 16 / Faptele Apostolilor 26, 18** *(1, 80)* **1 Regi 2, 21 / Matei 3, 1 / Luca 2, 40**

Străin lucru se pare a grăi Zaharia către prunc cele ce le zicea, căci nesimţitor fiind pruncul, nu se cuvenea a vorbi cu dânsul. Dar este cu putinţă a zice că, precum străină [minunată] a avut pruncul naşterea, fiindcă a săltat şi a proorocit în pântece la venirea Mariei, tot aşa nu este de necrezut că a

---

[34] Aici „fără de Dumnezeu" s-ar putea înţelege şi „fără de a-L avea pe Dumnezeu", în sensul în care şi Sfântul Nicolae Cabasila spune că prin porunci noi trăim viaţa lui Hristos şi El trăieşte viaţa noastră (vezi cartea acestui Sfânt, intitulată *Tâlcuirea Dumnezeieştii Liturghii şi Viaţa în Hristos*, care a cunoscut după 1990 mai multe reeditări la ed. IBMBOR).

[35] Cu sensul de „dumnezei" ai casei lor. Vezi şi tâlcuirea de la *Matei 23, 8-12*.

[36] În ediţia de la 1805, în loc de **„prin"**, se găseşte **„pentru"**.

înțeles după naștere cele zise de tatăl său. Și zice Zaharia: „Vei merge înaintea feței Domnului, lăsându-mă degrabă", căci cunoștea Zaharia că după puțină vreme se va lipsi de el, când va voi să fugă **„în pustie"**.

Dar pentru ce **„va merge înaintea feței Domnului"**? Pentru **„a găti căile Lui"** – iar **„căi"** sunt sufletele întru care umblă Domnul. Deci sufletele le-a gătit Înaintemergătorul, ca întru dânsele să umble Hristos. Dar cum le-a **„gătit"** pe acestea? Dând norodului **„cunoștința mântuirii"**, adică Ioan Îl arăta norodului pe Hristos, pentru că Ioan Îl mărturisea pe Iisus, iară această **„cunoștință"** s-a făcut **„întru iertarea păcatelor"**. Că în nici un alt chip nu s-ar fi cunoscut că Domnul Hristos este Dumnezeu, numai dacă ar fi iertat păcatele norodului, că a lui Dumnezeu este a ierta păcatele.

Și dintru **„milostivirile milei"** ni le-a iertat nouă pe acestea, că nu pentru lucrurile noastre, din pricină că nici un bine nu am făcut, ci Acela **„ne-a cercetat pe noi"** dintru înălțime, Care Se numește **„Răsăritul cel de Sus"**, pentru că este **„Soarele Dreptății"**. Și S-a arătat nouă celor ce suntem **„întru întuneric"** –adică întru necunoștință; și **„în umbra morții"** – adică întru păcat. Că două răutăți stăpâneau firea omenească, „necunoștința de Dumnezeu", pe care o aveau elinii, și „păcatul" pe care îl aveau evreii, măcar că pe Dumnezeu Îl cunoșteau. Deci s-a arătat firii omenești, ca să lumineze și pe cei ce stăteau **„în întuneric"**, adică întru necunoștință și ne-dumnezeire, dar și pe cei ce ședeau **„în umbra morții"**, adică în păcat *(Matei 4, 16)*. Iar, după [înțelegerea] cuvântul[ui] acesta, precum socotesc, păcatul este **„umbră a morții"**; și precum umbra urmează trupului, așa și unde este moarte, acolo și păcatul îi urmează [este îndeaproape]. Precum adică a murit Adam, de față este și păcatul, că Hristos a murit, însă pentru păcatele noastre. Întrucât cu cuviință se zice că păcatul este **„umbra morții"**, ca și acela care pururea îi urmează acesteia; încă și altele este cu putință a grăi la acestea și, socotesc că am zis noi, tâlcuindu-l pe Matei[37].

Dar, oare, ajunge numai a se arăta **„celor care șed în întuneric"**? Nu. Ci se cuvine să **„și îndrepte picioarele noastre în calea păcii"**, adică a dreptății, căci precum păcatul este vrajbă către Dumnezeu, așa și dreptatea este pace. Deci **„cale a păcii"** este petrecerea întru dreptate, către care Hristos, Cel Care **„a răsărit de Sus"**, a îndreptat picioarele sufletelor noastre.

---

[37] Vezi tâlcuirea de la *Matei 4, 14-16*.

Iar pruncul „**creştea**" cu vârsta cea trupească, şi „**se întărea cu duhul**", că împreună cu trupul creştea şi darul cel duhovnicesc; şi, cu cât mai vârtos creştea copilul, cu atâta şi lucrurile Duhului se arătau, fiindcă vasul putea a le sălăşlui pe acestea.

Dar pentru ce era „**în pustie**"? Ca afară de răutatea celor mulţi să petreacă şi ca, de nimeni ruşinându-se, cu îndrăzneală să mustre; că de ar fi fost în lume poate s-ar fi smedruit[38] de dragostele şi de prieteşugurile oamenilor. Încă şi ca să fie vrednic de credinţă cel care avea să propovăduiască pentru Hristos, ca unul care era pustnic şi mai presus decât cei mulţi. Şi s-a ascuns „**în pustie**", până ce Dumnezeu a binevoit a-l arăta pe el norodului israeliteniIor.

[38] Cu sensul: s-ar fi întinat/s-ar fi prihănit/s-ar fi stricat, de s-ar fi învoit/s-ar fi amestecat cu dragostea şi prieteşugurile cele lumeşti.

Capitolul 2

Naşterea lui Hristos. Tăierea împrejur şi aducerea în templu. Simeon şi Ana. Iisus la doisprezece ani, vine la Ierusalim[1]

2, *1-7:* **În zilele acelea a ieşit poruncă de la Cezarul August să se înscrie toată lumea.** *(2)* **Această înscriere s-a făcut întâi pe când Quirinius ocârmuia Siria**[2]. *(3)* **Şi se duceau toţi să se înscrie, fiecare în cetatea sa.** *(4)* **Şi s-a suit Iosif în Galileea, din cetatea Nazaret, în Iudeea, în cetatea lui David, care se numeşte Betleem, pentru că el era din casa şi din neamul lui David,** *(5)* **ca să se înscrie împreună cu Maria, cea logodită cu el**[3], **care era însărcinată.** *(6)* **Dar pe când erau ei acolo s-au împlinit zilele ca ea să nască,** *(7)* **şi a născut pe Fiul său, Cel Unul-Născut**[4] **şi L-a înfăşat şi L-a culcat în iesle, căci nu mai era loc de găzduire pentru ei.**

(2, 4) **1 Regi 16, 1-4 / Luca 1, 27 / Ioan 7, 42** *(2, 5)* **Matei 1, 18** *(2, 7)* **Isaia 9, 6 / Matei 1, 25; 2, 1 / 2 Corinteni 8, 9**

Pentru aceasta s-a făcut înscrierea, ca toţi venind în ţinuturile lor, să se suie Fecioara la Betleem, ca la o patrie a sa, şi aşa să Se nască Domnul în Betleem şi să se plinească proorocia *(Miheia 5, 1)*.

Şi se cuvenea, din pricină că un Dumnezeu avea să surpe mulţimea dumnezeilor idoleşti, ca un împărat să şi stăpânească, adică Cezarul.

Iar Hristos Se înscrie dimpreună cu toţi, pentru că se cuvenea ca şi Domnul dimpreună cu lumea să Se înscrie, ca să sfinţească pe cei înscrişi şi să curme robia. Căci, precum tăindu-Se împrejur, a curmat tăierea împrejur, aşa, înscriindu-Se ca un rob, a curmat robia firii noastre; că nu mai sunt robi ai oamenilor cei ce slujesc Domnului, precum Apostolilor le zice: **„Nu vă faceţi robi oamenilor"** *(1 Corinteni 7, 23)*. Şi, deşi cu trupul sunt robi, însă cu duhul sunt slobozi, nerăpindu-se de necredinţa stăpânitorilor.

Iar **„Fiu Întâi-Născut"** al Fecioarei L-a numit pe Domnul, măcar că nu s-a născut un oarecarele al doilea. Şi cu cuviinţă L-a numit aşa, căci

---

[1] În ediţia de la 1805, titlul capitolului este: *„Pentru scrierea lumii. Pentru naşterea lui Iisus din Maria. Pentru păstori. Pentru Simeon. Pentru Ana proorociţa. Pentru Iisus când S-a aflat în mijlocul dascălilor"*.

[2] [1805] Povesteşte de domnia lui Quirinius, arătând că el făcea acea înscriere [recensământ] a Siriei, şi sub a lui stăpânire era Palestina.

[3] În ediţia de la 1805, în loc de **„cea logodită cu el"**, se găseşte **„cea logodită lui muiare"**.

[4] În ediţia de la 1805, în loc de **„Unul-Născut"**, se găseşte „Întâi-Născut".

„întâi-născut" să numească cel care întâi s-a născut, deși al doilea [mai] pe urmă nu s-a născut.

Iar Domnul „**Se culcă în iesle**", dintru început învățându-ne pe noi smerenia. Însă poate a făcut aceasta și ca să arate cu închipuire că a venit **în lumea aceasta, ce este loc al nostru, al celor care ne-am asemănat** dobitoacelor celor necuvântătoare. Căci precum ieslea este loc al dobitoacelor necuvântătoare, așa și lumea aceasta este loc al nostru. Deci **„iesle"** este lumea, iar noi – dobitoacele **cele necuvântătoare [suntem]**. Și ca să ne izbăvească pe noi de starea cea dobitocească și de necuvântare, pentru aceasta, aici a venit Domnul.

2, 8-14: **Și în ținutul acela erau păstori, stând[5] pe câmp și făcând de strajă noaptea împrejurul turmei lor.** *(9)* **Și iată Îngerul Domnului a stătut lângă ei și slava Domnului a strălucit împrejurul lor, și ei s-au înfricoșat cu frică mare[6].** *(10)* **Dar Îngerul le-a zis: Nu vă temeți. Căci, iată vă binevestesc vouă bucurie mare, care va fi pentru tot poporul.** *(11)* **Că vi s-a născut azi Mântuitor, care este Hristos Domnul, în cetatea lui David.** *(12)* **Și acesta vă va fi semnul: Veți găsi un Prunc înfășat, culcat în iesle.** *(13)* **Și deodată s-a văzut, împreună cu Îngerul, mulțime de oaste cerească, lăudând pe Dumnezeu și zicând:** *(14)* **Slavă întru cei de Sus lui Dumnezeu[7] și pe pământ pace, între oameni[8] bunăvoire!**

(2, 9) **Luca 1, 11-12** *(2, 10)* **Isaia 40, 1** *(2, 11)* **Isaia 9, 6 / Matei 1, 16-21; 2, 2** *(2, 12)* **Judecători 6, 17 / Isaia 7, 11** *(2, 13)* **Facere 28, 12; 32, 1-2 / Psalm 102, 20-21; 148, 1-2 / Isaia 44, 23; 49, 13; 57, 19 / Miheia 4, 3 / Apocalipsa 5, 11** *(2, 14)* **Isaia 2, 4; 44, 23; 49, 13; 57, 19 / Miheia 4, 3 / Luca 1, 79; 19, 38 / Romani 5, 1 / Efeseni 1, 12, 17; 2, 17**

Păstorii erau „**petrecând**", adică țărănește cu fluierul cântând, sau în câmp locuind și petrecând. Și se arată lor Îngerul, pentru nerăutatea și năravul lor cel nefățarnic, de vreme ce se adeverește că și petrecerii drepților urmează. Pentru că și drepții cei vechi, păstori au fost, precum Iacov, Patriarhii, Moise, David. Căci Îngerul nu s-a arătat în Ierusalim fariseilor

---

[5] În ediția de la 1805, în loc de „**stând pe câmp și făcând de strajă**", se găsește „**petrecând**", cu această notă: [1805] Aici unde s-a pus în limba românească „**petrecând**", în cea elinească este cuvânt ce unii zic că însemnează „cu fluierul cântând", iar alții „în câmp **petrecând**", adică priveghind, precum arată și Dumnezeiescul acesta Părinte în tâlcuire.

[6] [1805] „**Slavă a Domnului**" se înțelege aici lumina dumnezeiască; și a strălucit aceasta împrejurul lor, ca să cunoască că **Îngerul lui Dumnezeu este cel ce a stat înaintea** lor (după Zigaben).

[7] [1805] „**Slavă întru cei de Sus lui Dumnezeu**" sau „cântare în Ceruri lui Dumnezeu" se poate înțelege.

[8] În ediția de la 1805, în loc de „**între oameni**", se găsește „**întru oameni**".

sau cărturarilor, pentru că aceia erau vase a toată răutatea, iar aceştia, fără de vicleşug fiind, de dumnezeieşti vederi s-au învrednicit, arătând Dumnezeu cum că pe cei de la ţară şi mai simpli decât ceilalţi, îndată dintru început i-a ales şi propovăduitori i-a făcut, că ei, ducându-se, au propovăduit pentru toate acestea.

Iar Îngerul **„a binevestit bucurie mare, care"**, zice, **„va fi la tot norodul"**, la cel care cu adevărat este norod al lui Dumnezeu. Însă şi la tot norodul oamenilor, **„bucurie"** s-a făcut Întruparea lui Dumnezeu.

Şi ce arată **lauda Îngerilor**? Adeverit este că aceasta arată mulţămirea cetelor celor de Sus şi bucuria lor pentru că noi, cei de pe pământ, am dobândit faceri de bine. Căci ei zic: **„slavă lui Dumnezeu"**, pentru că acum pe pământ **„pace"** s-a făcut. Că mai înainte firea omenească vrajbă avea către Dumnezeu, iar acum atât s-a împăcat, încât s-a şi împreiinat cu Dumnezeu, şi s-a unit cu El, Cel Care S-a întrupat. Vezi, dar, **„pace"** a lui Dumnezeu către om?

Încă şi în alt chip se va înţelege: **„pace"** este Însuşi Fiul lui Dumnezeu, căci zice Apostolul: **„El este pacea noastră"** *(Efeseni 2, 14)*[9]. Deci această **„pace"** – adică Fiul lui Dumnezeu – s-a făcut pe pământ.

Şi **„întru oameni bunăvoire"**, adică odihnă a lui Dumnezeu, că S-a odihnit acum Dumnezeu şi bine îi place **„întru"**, că mai înainte nu binevoia, nici Îi plăcea **„întru oameni"**.

2, 15-18: **Iar după ce Îngerii au plecat de la ei, la Cer, păstorii vorbeau unii către alţii: Să mergem, dar, până la Betleem, să vedem cuvântul acesta ce s-a făcut şi pe care Domnul ni l-a făcut cunoscut.** *(16)* **Şi, grăbindu-se, au venit şi au aflat pe Maria şi pe Iosif şi pe Prunc, culcat în iesle.** *(17)* **Şi văzându-L, au vestit cuvântul grăit lor despre acest Copil.** *(18)* **Şi toţi câţi auzeau se mirau de cele spuse lor de către păstori.**

(2, 15) **Psalm 110; 2-3** *(2, 16)* **Matei 2, 11**

Păstorii aceştia sunt închipuire a păstorilor celor duhovniceşti, adică a Arhiereilor. Deci se cuvine a păzi Arhiereii turma lor şi **„a petrece"**[10], adică a cânta [viersui] cele duhovniceşti şi a învăţa norodul; şi aşa, se vor învrednici de dumnezeieşti vederi şi auziri.

Iar **„Betleem"** se tâlcuieşte „casă a pâinii"; şi care alta este casă a pâinii, dacă nu Biserica, întru care se află **„Pâinea"** *(Ioan 6, 35)*. Deci lucru al păstorilor celor cuvântători este a căuta **„Pâinea cea din Cer"** *(Ioan 6, 26-68)*, şi după ce vor vedea **„Pâinea"**, datori sunt şi altora a o propovădui, precum şi păstorii, văzând Pruncul, şi celorlalţi au spus.

---

[9] Vezi şi *Ioan 14, 27; 16, 33; 2 Tesaloniceni 3, 16.*

[10] Vezi nota de la *Luca 2, 8.*

2, 19-20: **Iar Maria păstra**[11] **toate aceste cuvinte, punându-le în inima sa.** *(20)* **Și s-au întors păstorii, slăvind și lăudând pe Dumnezeu, pentru toate câte auziseră și văzuseră, precum li se spusese.**

(2, 19) **Facere 37, 11**

Care „cuvinte" le păzea Fecioara? Unii zic că acele cuvinte pe care i le-a grăit Îngerul și cele câte i le-au spus păstorii. Căci le păzea pe toate acestea și le sălășluia în inima sa, adică le asemuia între ele și din toate o singură socotință afla – cum că Dumnezeu este Fiul ei.

Însă mie mi se pare că aici „**cuvinte**" se numesc lucrurile, întrucât ceea ce se zice, să fie întru acest chip: „**Iar Maria păzea toate aceste cuvinte**", adică lucrurile acestea pe care eu acum le zic și le fac graiuri – căci lucrul când se spune, grai se face.

Și s-au întors păstorii, mulțămind lui Dumnezeu „**pentru toate**", căci nu erau zavistnici, precum iudeii.

2, 21-24: **Și când s-au împlinit opt zile, ca să-L taie împrejur, I-au pus numele Iisus, cum a fost numit de Înger, mai înainte de a Se zămisli în pântece.** *(22)* **Și când s-au împlinit zilele curățirii lor, după Legea lui Moise, L-au adus pe Prunc la Ierusalim, ca să-L pună înaintea Domnului,** *(23)* **precum este scris în Legea Domnului, că orice întâi-născut de parte bărbătească să fie închinat Domnului**[12]**,** *(24)* **și să dea jertfă, precum s-a zis în Legea Domnului, o pereche de turturele sau doi pui de porumbel.**

(2, 21) **Facere 17, 10-12 / Levitic 12, 3 / Matei 1, 21, 25 / Luca 1, 31** *(2, 22)* **Levitic 12, 2-6**
(2, 23) **Ieșire 13, 2-12; 22, 29; 34, 19 / Numeri 3, 13; 8, 16; 18, 15 / Deuteronom 15, 19**
(2, 24) **Levitic 5, 7; 12, 6-8; 14, 22**

După ce prin Lege s-au dat porunci, cei care le călcau pe acestea erau sub blestem[13]. Deci Domnul Se taie împrejur, ca și întru aceasta împlinind Legea – și nimic lăsând la o parte din cele ce aceasta le poruncea –, să ne izbăvească pe noi de blestem.

Și dintru acestea sunt rușinați cei ce zic că după nălucire [închipuire] S-a întrupat Domnul. Căci cum S-a tăiat împrejur, dacă S-a întrupat după nălucire?

---

[11] În ediția de la 1805, în loc de „păstra", se găsește „păzea".

[12] În ediția de la 1805, în loc de „**că orice întâi-născut de parte bărbătească să fie închinat Domnului**", se găsește „**că toată partea bărbătească ce deschide pântecele, sfânt lui Dumnezeu se va chema**".

[13] „**Căci toți câți sunt din faptele Legii sub blestem sunt, că scris este: «Blestemat este oricine nu stăruie întru toate cele scrise în cartea Legii, ca să le facă». Iar acum că, prin Lege, nu se îndreptează nimeni înaintea lui Dumnezeu este lucru lămurit, deoarece «dreptul din credință va fi viu». Legea însă nu este din credință, dar cel care va face acestea, va fi viu prin ele. Hristos ne-a răscumpărat din blestemul Legii, făcându-Se pentru noi blestem; pentru că scris este: «Blestemat este tot cel spânzurat pe lemn»**" *(Galateni 3, 10-13).

Încă este fără de folos a cerca unde este părticica ceea ce s-a tăiat, căci cele ce Scriptura le-a acoperit cu tăcerea, nu se cuvine a le cerca – și asta, mai vârtos acolo unde nu este nici un folos. Însă este cu putință a zice că atunci când s-a tăiat acea părticică, atingându-se de pământ l-a sfințit pe acesta, precum și sângele și apa care au curs din coasta Mântuitorului. Și în felurile în care știe, Domnul a păzit părticica aceasta nevătămată, iar la Înviere iarăși luând-o pe ea, S-a sculat din morți, și întru aceasta fiind nelipsit, de vreme ce și noi, la Înviere, trupul nostru de săvârșit [desăvârșit] îl vom lua.

Și însemnează Evanghelistul că nu îndată ce a zis Îngerul: **„Iată vei lua în pântece și vei naște Fiu"** *(Luca 1, 31)*, S-a zămislit Domnul, ci după aceea, când a voit – că vezi ce zice aici de Domnul că **„a fost numit de Înger, mai înainte de a Se zămisli în pântece"**. Încă și de la însuși graiul Îngerului se arată aceasta, că nu a zis „iată ai luat", ci **„iată vei lua în pântece"**, întrucât dintru aceasta este cu putință a socoti că întru acel ceas cu adevărat S-a zămislit Domnul. Dar nu întru același minut întru care Îngerul a grăit, ci poate când a săvârșit cuvintele. Însă acestea nu le grăim dogmatisind.

„Și s-au împlinit zilele curățirii lor, după legea lui Moise" – bine a zis că **„după Legea lui Moise"**, căci după adevăr Fecioara nu avea nevoie să aștepte zilele curățirii[14], care erau patruzeci de zile, pentru partea bărbătească ce s-a născut. Căci este scris în Lege că **„femeia care va primi întru sine sămânță, și va naște parte bărbătească..."** *(Levitic 12, 2)*, iar Fecioara nu a primit sămânță, ci de la Duhul Sfânt a născut, întrucât nu avea nevoie de plinirea acestei rânduieli, însă voind a împlini Legea, s-a suit la templu. Însă de ce pentru partea bărbătească [femeia era necurată] șapte zile, iar pentru partea femeiască îndoite [zile]? Zice Legea că dacă femeia va primi întru sine sămânță și va naște parte bărbătească, va fi necurată șapte zile, iar dacă va naște parte femeiască, este îndoit numărul zilelor necurăției ei *(Levitic 12, 2-5)*. Și aceasta pentru-că aceea care a născut parte bărbătească un al doilea Adam în lume a adus, iar cea [care a născut] de parte femeiască o a doua Evă a născut, vasul cel putred, vasul cel slab, urciorul cel zdrobit, toiagul înșelăciunii, povățuitoarea neascultării.

Iar ceea ce Legea zice: **„că toată partea bărbătească ce deschide pântecele, sfânt al lui Dumnezeu se va chema"**, cu adevărat numai la Hristos S-a plinit, căci El a deschis pântecele Fecioarei. Pentru că la celelalte maici, bărbatul deschide pântecele.

---

[14] În Legea Veche, după naștere, zilele necurăției unei femei erau de 7 zile pentru naștere de parte bărbătească și 14 zile pentru parte femeiască. La acestea se adăugau zilele curățirii sângelui femeii, care erau 33 pentru nașterea unui băiat și 66 pentru nașterea unei fete *(vezi Levitic cap. 12)*.

Iar Legea a poruncit să aducă jertfă **„o pereche de turturele"**, arătând cum că facerea copilului este din curată însoțire – că zic unii cum că turtureaua este jivină înfrânată, încât și după ce-și va pierde soața, nu se împreună a doua oară cu alta. Iar, dacă nu ar fi avut turturele, atuncea **„doi pui de porumbel"**, ca spre multă naștere să fie viața acelui copil – că porumbelul este jivină mult prăsitoare.

2, 25-32: **Și iată era un om în Ierusalim, cu numele Simeon; și omul acesta era drept și temător de Dumnezeu, așteptând mângâierea lui Israil, și Duhul Sfânt era asupra lui.** *(26)* **Și lui i se vestise de către Duhul Sfânt[15] că nu va vedea moartea, până ce nu va vedea pe Hristosul Domnului.** *(27)* **Și din îndemnul Duhului a venit la templu; și când părinții au adus înăuntru pe Pruncul Iisus, ca să facă pentru El după obiceiul Legii,** *(28)* **el L-a primit în brațele sale și a binecuvântat pe Dumnezeu și a zis:** *(29)* **Acum, slobozește pe robul Tău, Stăpâne, după cuvântul Tău, în pace,** *(30)* **că ochii mei văzură mântuirea Ta,** *(31)* **pe care ai gătit-o înaintea feței tuturor popoarelor,** *(32)* **Lumină spre descoperirea neamurilor și slavă poporului tău Israil.**

(2, 25) **Luca 2, 38; 24, 21** *(2, 26)* **Psalm 88, 48 / Evrei 11, 5** *(2, 29)* **Facere 46, 30 / Înțelepciune 4, 7 / Filipeni 1, 23** *(2, 30)* **Facere 49, 18 / 1 Regi 2, 1 / Psalm 97, 3 / Isaia 52, 10 / Luca 3, 6 / Tit 2, 11** *(2, 31)* **Isaia 11, 10** *(2, 32)* **Isaia 9, 1; 42, 6; 49, 6; 60, 1-3 / Matei 4, 16 / Ioan 9, 5 / Faptele Apostolilor 13, 47; 26, 18**

Nu a fost preot Simeon[16], ci om iubitor de Dumnezeu și aștepta venirea lui Hristos, ca să-I mângâie pe evrei și să-I slobozească din robia cea de sub păcat, încă poate, și de sub romani și de sub Irod. Căci cel care a crezut în Hristos, slobod cu adevărat este, de împărați și de oameni cinstindu-se.

---

[15] În ediția de la 1805, în loc de „**Duhul Sfânt era asupra lui. Și lui i se vestise de către Duhul Sfânt**", se găsește „**Duhul Sfânt era preste dânsul. Și era lui făgăduit de la Duhul Sfânt**".

[16] [1805] Zigaben zice pentru primitorul de Dumnezeu Simeon cum că, citind acesta oarecând proorociile cele pentru Hristos și aflând cum că Dumnezeu fiind Se va face om, se întuneca la minte [nu putea cuprinde] ca un om, pentru o taină ca aceasta mai presus de fire. Dintru această pricină și făgăduință a luat hotărâre dumnezeiască, că nu va muri până ce nu va vedea cu ochii săi pe Însuși Hristos. Iar „**Hristosul Domnului**", adică „Unsul Domnului" Îl numește pe El, pentru că este de o ființă cu Tatăl, că „**Domn**" aici pe Tatăl se cuvine a-L înțelege. Scrie tot Zigaben, precum și Meletie al Atinelor, cum că au aflat în oarecare izvoade că zic unii pentru dreptul acesta să fi fost unul din cei șaptezeci de tâlmăcitori ai Dumnezeiești Scripturi, în zilele lui Ptolemeu Filadelful. Și tâlmăcind aceia proorocia Isaiei, Proorocul zice: **„Iată, Fecioara va lua în pântece"** *(Isaia 7, 14)*, numai Simeon nu a crezut întru acestea Proorocului, până ce i s-a hotărât lui de la dumnezeiescul Înger că nu va vedea moartea, până ce nu va primi în mâinile sale pe Hristosul Domnului.

Vezi-i pe Apostoli: nu au fost robi ai romanilor? Dar acum îi cinstesc şi li se închină lor împăraţii romanilor[17]. Iată, aşadar, că acestora, care erau israeliteni, mângâiere li S-a făcut Hristos.

Deci, acest Simeon, fiind îndemnat de Duhul Sfânt, s-a suit la templu atunci când pe Domnul L-a adus Maica Sa şi, primindu-L pe Dânsul, Îl mărturiseşte a fi Dumnezeu, pentru că aceasta a zice: **„Acum, slobozeşte pe robul Tău, Stăpâne"**, este a aceluia ce mărturiseşte cum că Acesta este Domn al vieţii şi al morţii. Şi vezi cum sfinţii legătură socotesc trupul, pentru aceasta şi grăieşte Simeon: **„acum slobozeşte"**, ca dintr-o legătură. Iar **„după cuvântul Tău"**, a zis pentru făgăduinţa pe care a luat-o, că nu va muri până ce nu va vedea pe Hristos. Iar **„în pace"** a zis, în loc de odihnă, că până când trăieşte, omul se turbură, după cum şi David grăieşte *(Psalm 38, 9)*, iar murind, este în pace. Încă şi în alt fel vei înţelege acest cuvânt „în pace", adică „întru dobândirea nădejdii". Căci zice Simeon: „Mai înainte de a vedea eu pe Domnul, nu aveam gândurile în pace, aşteptându-L pe Dânsul şi pururea având grija când va veni. Iar acum, văzându-L pe El şi împăcându-mă şi lepădând grija, (ca să zic aşa) mă slobozesc".

Iar **„mântuire"** a numit Întruparea Celui Unuia-Născut, pe care **„o a gătit"** Dumnezeu înainte de toţi vecii. Şi **„înaintea feţei tuturor noroadelor"**, această mântuire **„o a gătit"**, căci spre a se mântui lumea şi spre a se arăta Întruparea Lui, pentru aceasta S-a întrupat. Iar mântuirea aceasta este **„lumină spre descoperirea neamurilor"**, adică spre luminarea neamurilor celor întunecate şi **„slava"** israelitenilor. Căci **„slavă"** Îi este Hristos acelui adevărat norod al lui Israil, pentru că dintr-înşii a răsărit Domnul; şi se laudă ei cu Acesta, cei care, după adevăr, sunt cunoscători de bine. Acestea le-a zis Simeon.

---

[17] Când Sfântul Teofilact scria aceste cuvinte, Imperiul roman, deşi divizat, avea împăraţi creştini. Ştim, de asemenea, că Sfântul Teofilact a scris *Tâlcuirea Evangheliilor* la cererea împărătesei Maria (devenită mai apoi monahie), spre a fi de folos şi fiului ei, prinţul Constantin Porfirogenetul. Aşadar, cei dintâi destinatari ai *Tâlcuirii* Sfântului Teofilact au fost tocmai „împăraţii romanilor". Acum însă, în vremea noastră, se plinesc cuvintele pe care le spune Sfântul Teofan Zăvorâtul: „Când autoritatea monarhică va cădea şi poporul îşi va instala pretutindeni autoguvernarea (republici, democraţii), acolo Antihristul îşi va găsi mediul prielnic pentru activitatea sa. Pentru satana nu va constitui o dificultate să pregătească voci în favoarea renunţării la Hristos, după cum a arătat experienţa Revoluţiei franceze. Atunci nu va fi nimeni care să opună un veto autoritar. Aşadar, când astfel de regimuri, gata să se conformeze aspiraţiilor antihristice, vor fi instalate peste tot, atunci se va ivi Antihristul" (*Apocalipsa în învăţătura Sfinţilor Părinţi*, ed. Icos, 2000, p. 10).

Însă mie mi se pare că și cele ale lui David se potrivesc acestui Simeon: **„Cu lungime de zile îl voi umple pe el, și-i voi arăta lui mântuirea Mea"** *(Psalm 90, 16).*

2, 33-35: **Iar Iosif și mama lui se mirau de ceea ce se vorbea despre Prunc.** *(34)* **Și i-a binecuvântat Simeon și a zis către Maria, mama lui: Iată, Acesta este pus spre căderea și spre ridicarea**[18] **multora din Israil și ca un semn care va stârni împotriviri,** *(35)* **și prin sufletul tău va trece sabie, ca să se descopere gândurile din multe inimi.**

(2, 34) **Isaia 8, 14; 52, 14 / Matei 21, 44 / Romani 9, 32-33 / 2 Corinteni 2, 16 / 1 Petru 2, 7** *(2, 35)* **Ioan 19, 25**

I-a blagoslovit Simeon pe amândoi, iară pe cel care se socotea a fi tată lăsându-l, către cea cu adevărat maică zicea: **„Iată, Acesta este pus spre căderea"** celor ce nu cred, **„și spre ridicarea"** celor care cred. Sau, și într-alt chip: spre **„cădere"** este pus Domnul, adică spre căderea răutăților celor din sufletele noastre, și spre **„ridicare"** a bunătăților. Cade curvia, se ridică întreaga înțelepciune. Încă și într-alt fel se poate a se înțelege: este pus Hristos **„spre cădere"**, în loc de „ca să pătimească El și ca să cadă în moarte" și mulți se vor **„ridica"**, după ce **„va cădea"** El. Deci, pune virgulă după acest cuvânt: **„spre căderea"**, apoi începe **„și ridicarea multora"**[19].

Iar **„semn"** este Crucea, care până acum **„stârnește împotriviri"**, adică nu este primită de cei necredincioși. Încă se mai zice **„semn"** și Întruparea Domnului și străin [neobișnuit, minunat] semn, căci Dumnezeu S-a făcut om, iar Fecioara, Maică. Iar acest **„semn"** – Întruparea lui Hristos – **„stârnește împotriviri"**, pentru că unii trupul Domnului din Cer îl zic a fi, iar alții, după închipuire [nălucire], iar alții altele bârfesc[20].

Și zice: **„Prin sufletul tău"** – al Fecioarei – **„va trece sabie"**. Poate pomenește aici necazul care i l-a pricinuit Fecioarei Patima Domnului,

---

[18] În ediția de la 1805, în loc de **„ridicarea"**, se găsește **„scularea"**.

[19] În cea de a doua sută a *Capetelor gnostice*, Sfântul Maxim Mărturisitorul, spre tâlcuirea cuvintelor **„a fost pus spre căderea și ridicarea multora"**, ne învață așa: *„(43)* Prin urmare, să băgăm de seamă de nu cumva e pus spre căderea celor ce privesc creațiunea văzută numai cu simțurile și se țin numai de litera Sfintei Scripturi, ca unii ce nu pot străbate spre duhul cel nou al harului, pentru nebunia lor; și spre ridicarea celor ce privesc duhovnicește făpturile lui Dumnezeu și ascultă duhovnicește cuvintele Lui și se îngrijesc prin purtările cuviincioase numai de chipul dumnezeiesc al sufletului. *(44)* Acest cuvânt [al Evangheliei], înțeles numai în sens bun, înseamnă că e pus spre căderea patimilor și gândurilor rele din fiecare credincios și spre ridicarea virtuților și a tot gândul iubitor de Dumnezeu" (*Filocalia românească*, ed. Humanitas, București, 1999, p. 182).

[20] Aici Sfântul Teofilact pomenește ereziile hristologice.

dar poate numește „**sabie**" și sminteala cu care s-a smintit, văzând pe Domnul răstignit, căci poate socotea: „Cum e cu putință ca Acela Care S-a născut fără de sământă, Acela Care a făcut minuni, Acela Care a înviat morții, să fie răstignit și să moară și să fie scuipat?"

Iar ceea ce zice „**ca să se descopere gândurile din multe inimi**", arată că „se vor descoperi și se vor arăta cugetele multora care s-au smintit; și după ce se vor vădi, vor afla grabnică vindecare, precum și tu, o, Fecioară, te vei descoperi și te vei arăta ce cugeți pentru Hristos, apoi te vei întări în credința cea către El". Așijderea și Petru, „**s-a descoperit**" când s-a lepădat, dar s-a arătat puterea lui Dumnezeu, a Celuia Care l-a primit pe el prin pocăință. Încă și în alt chip „**s-au descoperit gândurile dintru multe inimi**", fiindcă și vânzătorul s-a vădit *(Matei 26, 48)*, și cei care Îl iubeau pe El s-au arătat, precum era Iosif cel care a venit la Pilat și precum erau și femeile cele care stăteau lângă Cruce *(Ioan 19, 25, 38)*.

2, 36-40: **Și era și Ana proorocița, fiica lui Fanuel, din seminția lui Așer, ajunsă la adânci bătrânețe și care trăise cu bărbatul ei șapte ani de la fecioria sa.** *(37)* **Și era văduvă, în vârstă de optzeci și patru de ani, și nu se depărta de templu, slujind noaptea și ziua în post și în rugăciuni.** *(38)* **Și venind și ea în acel ceas, lăuda pe Dumnezeu**[21] **și vorbea despre Prunc tuturor celor ce așteptau mântuire în Ierusalim.** *(39)* **După ce au săvârșit toate, s-au întors în Galileea, în cetatea lor Nazaret.** *(40)* **Iar Copilul creștea**[22] **și se întărea cu duhul, umplându-Se de înțelepciune, și harul lui Dumnezeu era asupra Lui.**

(2, 36) **Psalm 91, 14** *(2, 37)* **Psalm 25, 8 / 1 Timotei 5, 5** *(2, 38)* **Luca 2, 25; 24, 21** *(2, 40)* **1 Regi 2, 21 / Luca 1, 80; 2, 52**

Zăbovește Evanghelistul [Luca] întru povestirea cea pentru Ana, spunându-ne cine-i e tatăl și care e neamul ei, ca să cunoaștem că adevărat grăiește, aducând și pe mulți în chip de martori, pe cei care-i cunoșteau și tatăl și neamul ei.

Deci Ana „**se mărturisea Domnului**", adică mulțămea „**și vorbea tuturor**" pentru Domnul, că El este Mântuitorul și Mângâierea noastră, a celor ce așteptăm izbăvirea.

Iar „**după ce au săvârșit toate, s-au întors în Galileea, în cetatea lor Nazaret**", căci era și Betleemul cetate a lor, însă ca o patrie, iară Nazaretul era ca un lăcaș.

---

[21] În ediția de la 1805, în loc de „lăuda pe Dumnezeu", se găsește „**se mărturisea Domnului**".

[22] În ediția de la 1805, în loc de „creștea", se găsește „**sporea**".

Și creștea Iisus cu trupul, măcar că ar fi putut ca din pântecele Fecioarei în măsura vârstei celei bărbătești să vie, dar atunci s-ar fi părut că nălucire este Întruparea. Pentru aceasta câte puțin crește, iar El crescând, se arăta înțelepciunea Cuvântului lui Dumnezeu. Căci nu după sporire se făcea înțelept – să nu fie aceasta! Ci câte puțin arătând înțelepciunea cea firească, pe potriva vârstei celei trupești, se zice că **„sporea și se întărea cu duhul"**. Căci dacă întru cât era de mic cu-statul ar fi arătat toată înțelepciunea, s-ar fi părut străină minune. Iar acum, după potriva vârstei, pe cât se putea Se arăta pe Sine, împlinea rânduiala[23]. Însă nu primea înțelepciunea – căci ce s-ar fi făcut mai de săvârșit [desăvârșit] decât Cel Care dintru început este de săvârșit [desăvârșit]? –, ci înțelepciunea cea pe care o avea, o arăta puțin câte puțin.

2, 41-50: **Și părinții Lui, în fiecare an, se duceau de sărbătoarea Paștilor, la Ierusalim.** *(42)* **Iar când a fost El de doisprezece ani, s-au suit la Ierusalim, după obiceiul sărbătorii.** *(43)* **Și sfârșindu-se zilele, pe când se întorceau ei, Copilul Iisus a rămas în Ierusalim și părinții Lui nu știau.** *(44)* **Și socotind că este în ceata călătorilor de drum, au venit cale de o zi, căutându-L printre rude și printre cunoscuți.** *(45)* **Și, negăsindu-L, s-au întors la Ierusalim, căutându-L.** *(46)* **Iar după trei zile L-au aflat în templu, șezând în mijlocul învățătorilor, ascultându-i și întrebându-i.** *(47)* **Și toți care îl auzeau se minunau de priceperea și de răspunsurile Lui.** *(48)* **Și văzându-L rămaseră uimiți, iar mama Lui a zis către El: Fiule de ce ne-ai făcut nouă așa? Iată, tatăl Tău și eu Te-am căutat îngrijorați[24].** *(49)* **Și El a zis către ei: De ce era să Mă căutați? Oare nu știați că în cele ale Tatălui trebuie să fiu?[25]** *(50)* **Dar ei n-au înțeles cuvântul pe care l-a spus lor.**

(2, 41) **Ieșire 23, 15, 17; 34, 25 / Deuteronom 16, 1** *(2, 42)* **Deuteronom 16, 6** *(2, 46)* **Isaia 53, 2** *(2, 47)* **3 Regi 10, 18 / Matei 7, 28 / Marcu 1, 22 / Luca 4, 22, 32 / Ioan 7, 15** *(2, 49)* **Maleahi 3, 1** *(2, 50)* **Luca 9, 45; 18, 34**

Se suie Domnul împreună cu părinții la Ierusalim, ca prin toate să arate că nu este potrivnic lui Dumnezeu, nici nu Se împotrivește celor ce sunt legiuite. Iar **„sfârșindu-se zilele"** – cele șapte zile ale Paștilor –, Domnul a rămas în Ierusalim și Se întreba cu cărturarii, din Lege întrebându-i pe dânșii, **„și toți se minunau"**. Vezi cum **„sporea"** cu

[23] Adică, arătând Domnul înțelepciune pe potriva vârstei, împlinea iconomia mântuirii.

[24] În ediția de la 1805, în loc de **„Iată, tatăl Tău și eu Te-am căutat îngrijorați"**, se găsește **„Iată, tatăl Tău și eu dorindu-Te, Te căutam"**.

[25] În ediția de la 1805, în loc de **„Oare nu știați că în cele ale Tatălui trebuie să fiu?"**, se găsește **„Au n-ați știut că întru cele ce sunt ale Tatălui Meu se cade Mie să fiu?"**.

înțelepciunea? Printru a se cunoaște de mulți și a se minuna de El, căci arătarea înțelepciunii Lui aceasta este: **„sporirea" Lui**[26].

Iar Născătoarea de Dumnezeu îl numește pe Iosif **„tată"**, știind cu adevărat cum că nu este tată, însă pentru iudei, ca să nu socotească ei că din curvie este [Pruncul], **„tată" al Lui** îl numește pe Iosif. Și în alt chip înțelege: fiindcă purtare de grijă a arătat Iosif, [precum] și slujire întru hrană spre creștere, cu cuviință **„tată"** pe el l-a numit, oarecum cinstindu-l pe el Sfântul Duh cu numirea de **„tată"**.

Dar pentru ce Îl căutau pe El? Oare socotind că S-a pierdut, ori S-a rătăcit ca un copil? Să nu fie aceasta! Că nici a preaînțeleptei Marii nu era aceasta, ea care a primit pentru Dânsul atâtea descoperiri, nici a lui Iosif, căruia și lui i s-a descoperit că din Duhul Sfânt este. Ci ei Îl căutau pe Domnul, să vadă dacă nu cumva s-a dus de la dânșii, dacă nu cumva i-a lăsat pe ei. Iar după ce L-au aflat, Îl vezi pe El cum le răspunde? Că Fecioara numindu-l pe Iosif **„tată" al Lui**, Domnul zice: „Nu acesta este tatăl Meu cel adevărat, că, de ar fi fost așa, în casa lui se cuvenea să fiu; ci Dumnezeu este Tatăl Meu – și pentru aceasta, în casa Lui sunt, adică în templul Lui". Dar **„ei nu au înțeles"** cele ce Domnul a grăit lor, pentru că taină era aceasta.

2, *51-52*: **Și a coborât cu ei și a venit în Nazaret și le era supus. Iar mama Lui păstra**[27] **în inima ei toate aceste cuvinte.** *(52)* **Și Iisus sporea cu înțelepciunea și cu vârsta și cu harul**[28] **la Dumnezeu și la oameni.**

(2, 51) Facere 37, 11 *(2, 52)* 1 Regi 2, 21, 26 / Luca 1, 80; 2, 40

Domnul Se supunea părinților, pildă dându-ne nouă ca să ne supunem părinților.

Iar Fecioara **„păzea în inima ei toate acestea"**, pentru că dumnezeiești erau și cele ce se lucrau și cele ce se grăiau de Copil; și nu erau ca ale unuia de doisprezece ani, ci ca ale unui om de săvârșit [desăvârșit].

Și vezi aici cum Evanghelistul, tâlcuind ce este aceea **„a spori cu înțelepciunea"**, aduce mai pe urmă și **„sporea cu vârsta"**, arătând că pe cât sporea cu vârsta, Domnul îngăduia ca tot mai mult din înțelepciunea Sa să se arate.

Și înțelepciunea era plină de **„dar și la Dumnezeu și la oameni"**: adică pe acelea le făcea, care și lui Dumnezeu Îi erau bineplăcute și oamenilor lăudate. Iar mai întâi este cuvântul **„la Dumnezeu"**, și apoi **„la oameni"**, că întâi se cuvine lui Dumnezeu a plăcea, și apoi oamenilor.

---

[26] Așadar, cu cât Domnul arăta mai mult oamenilor înțelepciunea Sa, cu atâta aceștia priveau, înțelegeau și socoteau că Pruncul sporește întru înțelepciune, deși El Însuși era Înțelepciunea lui Dumnezeu și desăvârșit dintru început. Vezi tâlcuirea și nota de la *Marcu 13, 32-37*.

[27] În ediția de la 1805, în loc de **„păstra"**, se găsește „păzea".

[28] În ediția de la 1805, în loc de **„harul"**, se găsește **„darul"**.

Capitolul 3

Predica lui Ioan Botezătorul. Mărturia lui despre Hristos. Botezul și spița neamului lui Hristos[1]

3, 1-3: **În al cincisprezecelea an al domniei Cezarului Tiberiu**[2], **pe când Ponțiu Pilat era procuratorul Iudeii, Irod, tetrarh al Galileii, Filip, fratele său, tetrarh al Ituriei și al ținutului Trahonitidei, iar Lisanias, tetrarh al Abileniei,** *(2)* **în zilele arhiereilor Anna și Caiafa, a fost cuvântul lui Dumnezeu către Ioan, fiul lui Zaharia, în pustie.** *(3)* **Și a venit el în toată împrejurimea Iordanului, propovăduind botezul pocăinței, spre iertarea păcatelor.**

(3, 2) **Ioan 1, 6** *(3, 3)* **Matei 3, 1-2 / Marcu 1, 4**

Cu cuviință pomenește Evanghelistul și vremea și stăpânitorii, ca să arate că stăpânitorii cei din Iuda nu au lipsit până la venirea lui Mesia, iar acum domnea Pilat, om de alt neam, și câte o a patra parte stăpâneau feciorii lui Irod Ascalonitul[3]. Iar acestea erau spre încredințare că a venit Mesia, după proorocia lui Iacov *(Facere 49, 10)*.

Iar Evanghelistul zice: „**fost-a cuvântul lui Dumnezeu către Ioan**", ca tu să te înveți cum că nu de sineși fiind îndemnat a venit să mărturisească pentru Hristos, ci de Dumnezeiescul Duh fiind mișcat [îndemnat lăuntric]; căci „cuvânt" ori pe Duhul Sfânt Îl vei înțelege, ori porunca lui Dumnezeu.

---

[1] În ediția de la 1805, titlul capitolului este: *„Pentru propoveduirea lui Ioan. Pentru cei ce au întrebat pe Ioan. Pentru Irod și pentru închiderea lui Ioan. Pentru Botezul Mântuitorului. Pentru povestirea neamului lui Hristos"*.

[2] [1805] După ce Irod, ucigătorul de prunci, a murit la doi ani după Nașterea Domnului, Cezarul Gaius a rânduit să nu ia cineva împărăția peste evrei, ci să se împartă între fiii lui Irod și să se dea lui Arhelau Iudeea, și celorlalți celelalte părți, precum arată aici Sfântul Evanghelist. Și i-a numit pe dânșii „tetrarhi", adică stăpânitori peste a patra parte, pentru că fiecare dintre ei o a patra parte stăpânea. Iar după moartea lui Gaius, Tiberiu a luat împărăția Romei. Și pârât fiind Arhelau de supușii lui, a fost izgonit de către Tiberiu. Și a fost trimis de la Roma, în locul lui, procurator al Iudeii Pilat din Pont. Și din această pricină Evanghelistul Matei zice că Arhelau împărățea în Iudeea *(Matei 2, 22)*, iar Evanghelistul Luca zice aici cum că domnea în Iudeea Pilat din Pont (după Zigaben și Meletie al Atinelor).

[3] Irod era numit „Ascalonitul" tocmai din pricină că se trăgea din orașul Ascalon o veche cetate a filistenilor, de pe coasta mediteraneană a Palestinei, aflată între orașele Iope și Gaza. Aici era centrul cultului zeiței păgâne Astarte, precum și locul de naștere al lui Irod.

Iar „**în pustie**" a fost cuvântul lui Dumnezeu către Ioan, pentru că de vreme ce fiii „**pustiei**"[4] – adică ai Bisericii celei dintre neamuri –, urmau a se face mai mulți decât cei ai aceleia „**care avea bărbat**" *(Isaia 54, 1)* – adică a sinagogii iudeilor –, după cuviință s-a făcut cuvântul și porunca lui Dumnezeu, fiind Ioan „**în pustie**".

Și Ioan propovăduia noroadelor „**botezul pocăinței**", adică mărturisirea păcatelor, iar botezul acesta le ajuta lor „**spre iertarea păcatelor**", care iertare se dădea prin Botezul lui Hristos. Căci cu adevărat botezul lui Ioan nu dădea iertarea păcatelor, ci spre iertarea păcatelor folosea și povățuia, adică îi gătea pe oameni ca să primească Botezul lui Hristos, care dă iertarea păcatelor.

3, 4-6: **Precum este scris în cartea cuvintelor lui Isaia Proorocul: Este glasul[5] celui ce strigă în pustie: Gătiți calea Domnului, drepte faceți cărările Lui.** *(5)* **Orice vale se va umple și orice munte și orice deal[6] se va pleca; căile cele strâmbe se vor face drepte și cele colțuroase, drumuri netede.** *(6)* **Și toată făptura[7] va vedea mântuirea lui Dumnezeu.**

(3, 6) **Psalm 97, 3 / Isaia 40, 3-5 / Matei 3, 3 / Marcu 1, 3 / Luca 2, 30 / Ioan 1, 23 / Tit 2, 11**

„**Cale**" este petrecerea [viețuirea] cea după Hristos, pe care o poruncește a se găti, căci cât de curând avea să propovăduiască Domnul. Iar „**cărări**" sunt poruncile Legii, căci pe cele ce acum erau „**colțuroase**" și strâmbănoage [întortocheate] poruncește „**drepte**" a le face; pentru că fariseii strâmbănogeau și răzvrăteau poruncile.

Însă se poate înțelege „**cale**" și sufletul, iar „**cărări**" înțelegerile și lucrurile sale. Deci se cuvine nouă și sufletul a ni-l găti, dar și lucrurile și înțelegerile noastre „**drepte**" a le face.

Apoi, ca și cum cineva ar fi întrebat astfel: „Și cum vom plini noi aceasta, pentru că ostenicioasă și grea este fapta cea bună[8] și multe văi și greutăți are, deopotrivă de la puterile cele viclene și de la patimile cele ce sălășluiesc în noi?" – zice că nici o greutate nu va fi, ci toate fi-vor lesnicioase, căci „**orice vale se va umple**"; adică puterile noastre firești,

---

[4] Aici Sfântul Teofilact se referă la proorocia: „**Mai mulți sunt fiii celei părăsite, decât ai celei cu bărbat**" *(Isaia 54, 1)* și pe „**cea părăsită**" o numește „**pustie**", ca una care, fiind fără de bărbat, este singură, pustie.

[5] [1805] Glas se aude mie, de bărbat ce strigă în pustie (după Zigaben).

[6] În ediția de la 1805, în loc de „**deal**", se găsește „**măgură**".

[7] În ediția de la 1805, în loc de „**făptura**", se găsește „**trupul**".

[8] Fapta bună este ostenicioasă când este lucrătoare, iar când doar ne îndulcim cu pomenirea ei, nelucrând nimic întru Domnul, nu avem rod decât robia cea către slava deșartă.

care spre lucrul cel bun s-au slăbit, iarăși se vor umplea, și **„orice munte și orice măgură"**, adică puterile cele potrivnice care din pricina mândriei s-au înălțat, se vor smeri, pentru că au slăbit cu adevărat și puterile cele potrivnice, și poftele ce se par a fi întru noi firește, și toate netede s-au făcut, și în **„drepte"** cele strâmbe s-au preschimbat. Pentru că Hristos și puterile cele potrivnice le-a surpat, care aici sunt arătate de **„munți"** și de **„măguri"**, și mișcările noastre cele firești către lucrul cel bun le-a înviat, pe care Evanghelistul le-a numit „văi pline", prin ceea ce zice: **„orice vale se va umple"**. Și pentru aceasta S-a întrupat Domnul, ca firea noastră întru cea dintâi așezare să o întoarcă.

Și zice: **„toată făptura va vedea mântuirea lui Dumnezeu"**, nu numai iudeii și năimiții[9], ci și toată făptura, căci întru tot pământul s-a vestit Evanghelia.

Și multe altele erau cu putință a se grăi, dar îndeajuns sunt acestea spre luminarea [lămurirea, limpezirea[10]] cuvintelor ce s-au zis.

3, 7-9: **Deci zicea Ioan mulțimilor care veneau să se boteze de el: Pui de vipere[11], cine v-a arătat să fugiți de mânia ce va să fie?** *(8)* **Faceți, dar, roade vrednice de pocăință și nu începeți a zice în voi înșivă: Avem tată pe Avraam, căci vă spun că Dumnezeu poate și din pietrele acestea să ridice fii lui Avraam.** *(9)* **Acum securea stă[12] la rădăcina pomilor; deci orice pom care nu face roadă bună se taie și se aruncă în foc.**

(3, 7-9) **Matei 3, 7-10, 19; 8, 11 / Ioan 8, 39; 15, 6**

„Pui de năpârci" îi numește pe iudei, ca pe cei care pe părinți și pe maici îi necăjeau. Căci zic unii cum că această jivină, năpârca, se naște rozând pânteccle mamei sale. Tot așa, iudeii și pe Proorocii și pe învățătorii i-au omorât.

Prin **„mânia ce va să fie"** numește muncile [caznele] cele veșnice; iar **„roade vrednice de pocăință"** sunt nu numai depărtarea de la rău, ci și săvârșirea lucrului celui bun *(Psalm 36, 27)*, căci aceasta este cu adevărat roadă și odraslă a pocăinței, a săvârși lucrul cel bun.

„Și nu începeți a zice întru voi cum că sunteți de neam bun și, nădăjduindu-vă neamului părinților voștri, să vă leneviți de la fapta cea bună;

---

[9] Adică ucenici ai iudeilor, convertiți la iudaism dintre neamurile păgâne.

[10] Prealuminate sunt toate cuvintele Domnului, însă noi le întunecăm cu întunecimea nepriceperii noastre. De aceea spune Sfântul Teofilact „spre luminarea cuvintelor ce s-au zis", adică „spre lămurirea sau limpezirea înțelesului cuvintelor ce s-au zis".

[11] În ediția de la 1805, în loc de **„vipere"**, se găsește **„năpârci"**.

[12] În ediția de la 1805, în loc de **„securea stă"**, se găsește **„securea zace"**.

căci și din pietrele acestea va putea Dumnezeu să ridice fii Patriarhului Avraam, precum și puțin mai înainte a făcut – căci pântecele Sarrei și decât pietrele fiind mai tare, s-a umplut de dar spre facere de copii".

Iar „**securea**" este dumnezeiasca judecată, care retează pe cei nevrednici din această viață. Deci, zice Înaintemergătorul: „De nu vă veți pocăi, vă veți tăia din viață, căci la rădăcina voastră, a pomilor, zace securea". Și, precum am zis, se înțelege prin „**rădăcină**" viața, însă poate a se înțelege „**rădăcină**" și rudenia lui Avraam, de la a cărui înrudire „**se taie**" cei ce nu sunt vrednici a fi mlădițe ale lui, după cum zice Apostolul *(Romani cap. 11)*. Și îndoită este munca [cazna], căci nu numai că păcătosul și neroditorul „**se taie**" din rudenia cea către cei drepți, ci și „**se aruncă în foc**".

3, 10-18: **Și mulțimile îl întrebau zicând: Ce să facem, deci?** *(11)* **Răspunzând, Ioan le zicea: Cel care are două haine să dea celui ce nu are și cel ce are bucate să facă asemenea.** *(12)* **Și au venit și vameșii să se boteze și i-au spus: Învățătorule, noi ce să facem?** *(13)* **El le-a răspuns: Nu faceți nimic mai mult decât vă este rânduit.** *(14)* **Și îl întrebau ostașii, zicând: Dar noi, ce să facem? Și le-a zis: Să nu asupriți pe nimeni, nici să învinuiți pe nedrept[13], și să fiți mulțumiți cu solda voastră.** *(15)* **Iar poporul, fiind în așteptare și întrebându-se toți despre Ioan în cugetele lor: Nu cumva el este Hristosul?** *(16)* **A răspuns Ioan tuturor, zicând: Eu vă botez cu apă, dar vine Cel Care este mai tare decât mine, Căruia nu sunt vrednic să-I dezleg cureaua încălțămintelor. El vă va boteza cu Duh Sfânt și cu foc,** *(17)* **a Cărui lopată este în mâna Lui, că să curețe aria Sa și să adune grâul în jitnița Sa, iar pleava o va arde cu foc nestins.** *(18)* **Încă și alte multe îndemnând, propovăduia poporului vestea cea bună[14].**

(3, 10) **Faptele Apostolilor 2, 37** *(3, 11)* **Luca 11, 41 / 2 Corinteni 8, 14 / Iacov 2, 15-16 / 1 Ioan 3, 17; 4, 20** *(3, 12)* **Matei 21, 31-32 / Luca 7, 29** *(3, 14)* **Ieșire 23, 1 / Levitic 9, 11** *(3, 15)* **Ioan 1, 20** *(3, 16)* **Matei 3, 11 / Marcu 1, 7-8 / Ioan 1, 15, 26 / Faptele Apostolilor 1, 5; 2, 3** *(3, 17)* **Miheia 4, 12 / Matei 3, 12; 13, 30**

Ioan sfătuiește trei cete [cinuri, rânduieli] de oameni care au venit la dânsul: noroadele, vameșii și ostașii. Deci pe noroade le sfătuiește să fie cu luare-aminte la milostenie, poruncindu-le ca „**acela care are două haine să dea și celui ce nu are**". Iar vameșilor le zice: „**nimic mai mult decât ce este rânduit să nu faceți**", adică nimic mai mult să nu ceară și

---

[13] În ediția de la 1805, în loc de „**nici să învinuiți pe nedrept**", se găsește „**să nu clevetiți**".

[14] În ediția de la 1805, versetul 18 este acesta: „**Multe și altele binevestea norodului, mângâindu-l**".

să sileaască. Iar ostaşilor le zicea să nu răpească ci: „**să fiţi mulţumiţi cu solda voastră**", adică cu darurile ce, după obicei, se dau de împărat. Şi vezi cum pe noroade, ca unele ce sunt fără de răutate, le sfătuieşte să săvârşească oarecare lucru bun, adică să dăruiască, iar pe vameşi şi pe ostaşi numai să se depărteze de la rău; căci încă aceştia nu cuprindeau şi nici puteau săvârşi vreun lucru bun, ci îndestul era lor a nu le săvârşi pe cele rele.

Iar alţii şi după înalta înţelegere tâlcuiesc ceea ce se zice: „**cel care are două haine să dea celui ce nu are**", căci zic aceştia că „**două haine**" sunt duhul Scripturii şi slova [litera] sa. Deci Ioan îl îndeamnă pe cel care le are pe acestea două să dea şi celui care e cu totul gol – adică de este cineva care înţelege Scriptura în două chipuri, şi după slovă şi după duh, să dea celui ce nu are, să-l înveţe pe cel ce nu ştie şi să-i dea lui măcar slova.

Şi întru atâta era de mare fapta cea bună a lui Ioan, întru cât toţi socoteau pentru dânsul: „**Nu cumva el este Hristosul**?" Deci, o socotinţă ca acesta fărâmându-o, zice: „Atât de mare osebire este între mine şi Hristos, întru cât eu «**botez cu apă**», iar «**Acela cu Duh Sfânt şi cu foc vă va boteza**»". Şi încă şi altceva mai zice: „**Că nici cureaua încălţămintelor Lui nu sunt vrednic a o dezlega**". Şi ce înseamnă acestea? Ceea ce zice „**vă va boteza pe voi cu Duh Sfânt şi cu foc**", este vădită după adevăr, pentru că Apostolilor Le-a fost trimis Duhul, şi „**limbi de foc**" s-au arătat împărţindu-se lor *(Faptele Apostolilor 2, 3)*. Iar aceasta ce zice: „**cureaua încălţămintelor Lui nu sunt vrednic a o dezlega**", însemnează, după înţelegerea cea de obşte, „că nici cea de pe urmă slugă a lui nu sunt vrednic a mă socoti". Iară după înţelegerea cea mai tainică, sunt două „**încălţăminte**" ale Domnului: pogorârea cea din Cer pe pământ şi cea de pe pământ la iad. Şi nimeni nu poate dezlega şi spune în ce chip au fost aceste două pogorâri, nici măcar de va fi asemenea cu Ioan. Căci cine poate spune cum S-a întrupat şi cum S-a pogorât Domnul la iad?

Iar ceea ce zice: „**a Cărui lopată este în mâna Lui**", aceasta înseamnă „că deşi vă va boteza pe voi, să nu socotiţi că de acum sunteţi nevinovaţi, ci de nu vă veţi arăta fără de prihană în viaţa ce va urma Botezului, vă va arde pe voi cu foc nestins". Căci „**pleavă**", este cel ce are minte neroditoare şi poartă multă grijă numai de lucrurile cele vremelnice ale vieţii acesteia.

Încă „**şi multe altele binevestea norodului, mângâindu-l**", căci cu adevărat învăţătura cea bună mângâiere este, şi după cuviinţă se numeşte „**bunăvestire**".

3, 19-22: **Iar Irod tetrarhul, mustrat fiind de el pentru Irodiada, femeia lui Filip, fratele său, şi pentru toate relele pe care le-a făcut Irod,** *(20)* **a adăugat la toate şi aceasta, încât a închis pe Ioan în temniţă.** *(21)* **Şi după ce s-a botezat tot poporul, botezându-Se şi Iisus şi rugându-Se, s-a deschis Cerul,** *(22)* **şi S-a pogorât Duhul Sfânt peste El, în chip trupesc, ca un porumbel, şi s-a făcut glas din Cer: Tu eşti Fiul Meu Cel iubit, întru Tine am binevoit.**

(3, 19) Matei 14, 3 / Marcu 6, 17 *(3, 20)* Matei 4, 12 *(3, 21)* Matei 3, 13, 16 / Marcu 1, 10 / Ioan 1, 32 *(3, 22)* Psalmi 2, 6 / Matei 3, 17; 17, 5 / Marcu 1, 11 / Luca 9, 35 / Ioan 1, 32

După cuviinţă grăieşte aici Evanghelistul cele pentru Irod, ca şi cum ar fi zis aşa: „Norodul unele ca acestea socotea pentru Ioan, iar Irod, fiind mustrat de către Ioan, a adăugat şi aceasta peste toate, adică a-l închide pe el în temniţă". Deci, minunându-se, Sfântul Luca povesteşte aceasta, părându-i rău că norodul acest fel de părere având pentru Ioan, Irod unele ca acestea a arătat.

Şi **„s-a deschis Cerul"**, ca nouă să ne fie arătat [adeverit] că Botezul tuturor deschide Cerul, pe carele Adam l-a încuiat. Şi **„S-a pogorât Duhul"** peste Iisus, ca dintru aceasta să ne învăţăm că şi la noi, când ne botezăm, vine Duhul; căci cu adevărat, nu avea trebuinţă Domnul de Duhul, ci toate pentru noi le face, şi El Se face începătură tuturor celor pe care noi aveam să le dobândim mai pe urmă, **„ca El să fie Întâi-născut între mulţi fraţi"** *(Romani 8, 29)*.

Iar Duhul Sfânt se arată **„ca un porumbel"**, ca să ne învăţăm că se cuvine a fi noi blânzi şi în curăţie, şi că, precum în vremea lui Noe, porumbelul a vestit încetarea mâniei lui Dumnezeu *(Facere cap. 8)*, aşa şi aicea, Duhul cel Sfânt ne-a împăcat pe noi cu Dumnezeu, potop păcatului făcând [potopind păcatul].

Încă şi **„Fiu"** este numit Domnul Hristos, de la Tatăl fiind trimis glasul, arătându-ne că şi nouă, celor ce ne botezăm, punerea cea întru fii ne-a dăruit-o. Iară **„întru Tine am binevoit"**, în loc de „întru Tine M-am odihnit".

3, 23-38: **Şi Iisus Însuşi era ca de treizeci de ani când a început (să propovăduiască), fiind, precum se socotea[15], fiu al lui Iosif, care era fiul**

---

[15] [1805] Tâlcuind Zigaben aceste cuvinte, zice că Iisus era de treizeci de ani când a început să facă minuni şi să înveţe. Iar **„fiu al lui Iosif"** era nu după adevăr, ci după cum li se părea iudeilor. Iosif a fost fiu al lui Eli, Eli a fost fiul lui Matat şi aşa, pe rând, unul după altul, până la Adam, care a fost al lui Dumnezeu, adică de la Dumnezeu, pentru că lui Adam nu un om i-a fost tată, ci Dumnezeu l-a zidit pe el. Această înţelegere este şi la **„Cartea neamului lui Iisus Hristos, fiul lui David, fiu lui Avraam"** *(Matei 1, 1)*, căci

lui[16] **Eli,** *(24)* **fiul lui Matat, fiul lui Levi, fiul lui Melhi, fiul lui Ianai, fiul lui Iosif,** *(25)* **fiul lui Matatia, fiul lui Amos, fiul lui Naum, fiul lui Esli, fiul lui Nagai,** *(26)* **fiul lui Iosua, fiul lui Matatia, fiul lui Semein, fiul lui Ioseh, fiul lui Ioda,** *(27)* **fiul lui Ioanan, fiul lui Resa, fiul lui Zorobabel, fiul lui Salatiel, fiul lui Neri,** *(28)* **fiul lui Melhi, fiul lui Adi, fiul lui Cosam, fiul lui Elmadam, fiul lui Er,** *(29)* **fiul lui Iosua, fiul lui Eliezer, fiul lui Lorim, fiul lui Matat, fiul lui Levi,** *(30)* **fiul lui Simeon, fiul lui Iuda, fiul lui Iosif, fiul lui Ionam, fiul lui Eliachim,** *(31)* **fiul lui Melea, fiul lui Mena, fiul lui Matata, fiul lui Natan, fiul lui David,** *(32)* **fiul lui Iesei, fiul lui Iobed, fiul lui Booz, fiul lui Sala, fiul lui Naason,** *(33)* **fiul lui Aminadav, fiul lui Admin, fiul lui Arni, fiul lui Esrom, fiul lui Fares, fiul lui Iuda,** *(34)* **fiul lui Iacov, fiul lui Isaac, fiul lui Avraam, fiul lui Tara, fiul lui Nahor,** *(35)* **fiul lui Serug, fiul lui Ragav, fiul lui Falec, fiul lui Eber, fiul lui Sala,** *(36)* **fiul lui Cainam, fiul lui Arfaxad, fiul lui Sem, fiul lui Noe, fiul lui Lameh,** *(37)* **fiul lui Matusala, fiul lui Enoh, fiul lui Iaret, fiul lui Maleleil, fiul lui Cainam,** *(38)* **fiul lui Enos, fiul lui Set, fiul lui Adam, fiul lui Dumnezeu.**

(3, 23) **Matei 1, 16; 13, 35 / Marcu 6, 3 / Luca 4, 22 / Ioan 6, 42** *(3, 27)* **Matei 1, 12** *(3, 31)* **2 Regi 5, 14 / Zaharia 12, 13 / Matei 1, 6** *(3, 32)* **Isaia 11, 1 / Matei 1, 4-5** *(3, 33)* **Facere 29, 35; 38, 29; 46, 12 / Matei 1, 2-4** *(3, 34)* **Facere 11, 22, 24, 26; 21, 2-5; 25, 26; 26, 18 / Matei 1, 2** *(3, 35)* **Facere 11, 24-25; 11, 13-14, 16, 18, 20** *(3, 36)* **Facere 5, 25, 28-29, 32; 6, 10; 9, 18; 10, 22, 24; 11, 10, 12** *(3, 37)* **Facere 5, 9, 12, 15, 18, 21** *(3, 38)* **Facere 5, 3, 6**

Domnul S-a botezat, fiind **„de treizeci de ani"**, căci această vârstă este mai de săvârşit [desăvârşită], şi întru aceasta omul este sau bun sau rău.

Iar Luca istoriseşte neamul Lui, cu rânduială înturnată faţă de cea a lui Matei[17], ca să arate că Acela Care acum S-a născut cu trup, de la Dumnezeu este; căci bine vezi cum înşirarea neamului, la Dumnezeu se sfârşeşte. Iar această istorisire a neamului o face şi ca să ne învăţăm că Domnul pentru aceasta S-a întrupat, ca pe toţi strămoşii către Dumnezeu să-i aducă şi fii ai Lui să-i facă.

Încă şi în alt chip pot a tâlcui: Nu se credea cum că naşterea Domnului este fără de sămânţă. Deci, voind să arate Evanghelistul că şi altă dată fără de sămânţă s-a făcut om, de la cei de jos se suie la Adam şi la Dumnezeu, ca şi cum ar fi zis nouă: „Dacă nu crezi că Cel de al doilea Adam S-a făcut

---

„fiu al lui David" Îl numeşte pe Hristos, iar pe David fiu al lui Avraam, suind mintea ascultătorilor la făgăduinţele lui Dumnezeu cele către dânşii.

[16] **În ediţia de la 1805 în versetele 24-38, în loc de „fiul lui", se găseşte „care a fost al lui".**

[17] **Cu ordine cronologică inversă faţă de cea arătată de Evanghelistul Matei.**

fără de sămânță, suie-te cu mintea la cel dintâi Adam și-l vei afla pe el că s-a făcut de la Dumnezeu, fără de sămânță; și dintru aceasta nu fi necredincios, ci credincios".

Însă se întreabă unii: „Cum zice Evanghelistul Matei că Iosif este fiu a lui Iacov *(Matei 1, 16)*, iar Luca zice aici că este fiu al lui Eli?" – zicând aceștia că este cu neputință ca același Iosif să fie fiu a doi tați. Deci, pentru unele ca acestea zicem: Iacov și Eli au fost frați dintru o mamă, dar din alt tată; și murind Eli fără de fecior, Iacov a luat-o pe femeia lui, ca să-i ridice urmaș dintr-însa; și așa se spune că Iosif este fiu al lui Iacov, după fire și al lui Eli, după Lege – căci Iacov după fire l-a născut, și dintru această pricină, cu adevărat este fiul său firesc, iar lui Eli îi era fiu numai după Lege. Căci poruncea Legea, ca, dacă cineva ar fi murit fără de fii, femeia acestuia să se mărite cu fratele lui și cel care se va naște dintru dânsul să fie socotit că este al celui ce a murit, deși după fire era al celui care era viu *(Deuteronom 25, 5)*. Dintru acestea se adeverește că bine zic Evangheliștii, și nu se împotrivesc; căci Matei pe tatăl cel firesc al lui Iosif l-a scris, iar Luca pe cel ce se socotește a fi tată al lui după Lege, adică pe Eli – ca prin amândoi să arate că pentru aceasta S-a născut Domnul, ca atât firea, cât și Legea să o sfințească.

Capitolul 4

Ispita din muntele Carantaniei. Iisus începe să predice în Capernaum și în Nazaret, vindecă pe soacra lui Petru și pe alții[1]

4, 1-12: **Iar Iisus, plin de Duhul Sfânt, S-a întors de la Iordan și a fost dus de Duhul în pustie,** *(2)* **timp de patruzeci de zile, fiind ispitit de diavolul. Și în aceste zile nu a mâncat nimic; și sfârșindu-se ele, a flămânzit**[2]**.** *(3)* **Și I-a zis diavolul: Dacă ești Fiul lui Dumnezeu, zi acestei pietre să se facă pâine.** *(4)* **Și a răspuns Iisus către El: Scris este că nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu orice cuvânt al lui Dumnezeu.** *(5)* **Și suindu-L diavolul pe un munte înalt, I-a arătat într-o clipă**[3] **toate împărățiile lumii.** *(6)* **Și I-a zis diavolul: Ție Îți voi da toată stăpânirea aceasta și strălucirea lor**[4]**, căci mi-a fost dată mie și eu o dau cui voiesc;** *(7)* **deci dacă Tu Te vei închina înaintea mea, toată va fi a Ta.** *(8)* **Și răspunzând, Iisus i-a zis: Mergi**[5] **înapoia Mea, satano, căci scris este: Domnului Dumnezeului tău să te închini și numai Lui Unuia să-I slujești.** *(9)* **Și L-a dus în Ierusalim și L-a așezat pe aripa templului și I-a zis: Dacă ești Fiul lui Dumnezeu, aruncă-Te de aici jos;** *(10)* **căci scris este: Că Îngerilor Săi va porunci, pentru Tine, ca să Te păzească;** *(11)* **și Te vor ridica pe mâini, ca nu cumva să izbești de piatră piciorul Tău.** *(12)* **Și răspunzând, Iisus i-a zis: S-a spus: Să nu ispitești pe Domnul Dumnezeul tău.**

(4, 1) **Judecători 13, 25 / Matei 4, 1 / Marcu 1, 12** *(4, 2)* **Ieșire 34, 28 / 3 Regi 18, 12; 19, 8 /** Matei 4, 2 / Marcu 1, 13 *(4, 3)* Matei 4, 3 *(4, 4)* **Deuteronom 8, 3 / Înțelepciune 16, 26 /** Matei 4, 4 *(4, 5)* Iezechiil 4, 2 / Matei 4, 8 *(4, 7)* **Matei 4, 9** *(4, 8)* **Deuteronom 6, 13; 10, 20 /** Iosua 24, 14 / Matei 4, 10 *(4, 9)* Iezechiil 8, 3 / **Matei 4, 5** *(4, 10)* **Psalm 70, 3; 90, 11-12 /** Matei 4, 6 *(4, 12)* **Deuteronom 6, 16 / Matei 4, 7**

S-a botezat Domnul, ca să sfințească apele pentru noi cei ce voiam a dobândi darul. Iar după ce S-a botezat, este adus de Duhul în munte pustiu,

---

[1] În ediția de la 1805, titlul capitolului este: *„Pentru postirea și ispitirea Mântuitorului. Pentru cartea Isaiei ce s-a dat Lui. Pentru Iisus când a fost dus de iudei în munte și a trecut prin mijlocul lor. Pentru cel ce avea duh de drac necurat. Pentru soacra lui Petru. Pentru cei ce s-au vindecat de felurite boli"*.

[2] În ediția de la 1805, în loc de **„și sfârșindu-se ele, a flămânzit"**, se găsește **„și sfârșindu-se ele, mai pe urmă a flămânzit"**.

[3] În ediția de la 1805, în loc de **„într-o clipă"**, se găsește **„într-o clipeală de vreme"**.

[4] În ediția de la 1805, în loc de **„strălucirea lor"**, se găsește **„slava lor"**.

[5] În ediția de la 1805, în loc de **„mergi"**, se găsește **„fugi"**.

căci Duhul Cel Sfânt Îl ducea pe El spre lupta cea împotriva diavolului. Și Se duce „**în pustie**", ca să dea prilej diavolului să-L bântuiască, pentru că, mai vârtos când suntem singuri, ne bântuiește pe noi.

Și postește „**patruzeci de zile**". Și nu trece peste măsura postului lui Moise *(Ieșire 24, 18; Deuteronom 9, 9)* și a lui Ilie *(3 Regi 19, 8)*, ca, nu cumva, dintru aceasta să socotească satana că este mai mare decât acești Prooroci, și astfel să vină să-L bântuiască și pe El, socotind cum că și El este om. Încă [săvârșește Domnul postul la „**patruzeci de zile**"] și ca să nu se pară că după nălucire S-a întrupat.

Iar după Botez este Domnul ispitit, arătându-ne nouă că după Botez ne vor cuprinde și pe noi ispite [adică vom fi ispitiți]. Și postește Domnul, pentru că mare armă întru ispite este postul, dar și pentru că, și noi, după Botez nu la desfătare se cuvine a ne da, ci la postire.

Deci, vrăjmașul, de la lăcomia pântecelui începe a-L bântui pe El, de la care și pe Adam [a început a-l ispiti] *(Facere 3, 6)*. Apoi [Îl bântuiește] de la iubirea de averi, arătându-I Lui toate împărățiile lumii. Însă cum I le-a arătat? Oarecare zic cum că Lui în minte I le-a pus înainte pe acestea. Iar noi socotim că nu în minte, ci simțitor I le-a arătat Lui pe acestea, după nălucire făcându-le a se arăta, și nimic închipuind Domnul în minte. Iar a treia oară Îl bântuiește pe Domnul de la iubirea de slavă, căci zice: „**Dacă ești Fiul lui Dumnezeu, aruncă-Te de aici jos**". Și măgulindu-L pe El, unele ca acestea bârfea, ca măcar de măgulire amăgindu-Se, și vrând a Se arăta pe Sine a fi Fiul lui Dumnezeu, S-ar fi aruncat jos, și așa ar fi cunoscut diavolul Cine este El cu adevărat. Însă vezi cum Domnul cu cuvânt din Scriptură îl alungă pe vrăjmașul: „**Să nu ispitești pe Domnul Dumnezeul tău**" *(Deuteronom 6, 16)*; căci nu se cuvine întru arătate primejdii a se arunca cineva pe sine, cercând de-i va ajuta Dumnezeu.

Ia aminte încă și aceasta, că mare folos este a ști Scripturile. Căci și Domnul pe satana cu cuvânt din Scripturi l-a alungat, pentru că ceea ce zice: „**nu numai cu pâine va trăi omul**", a lui Moise este, cuvânt care s-a zis pentru mană, căci mana, măcar că nu era pâine, însă a hrănit norodul *(Deuteronom 8, 3)*. Iar cele care zic: „**Domnului Dumnezeului tău să te închini**" și „**să nu ispitești**", ale lui Moise sunt și acestea *(Deuteronom 6, 13, 16)*.

4, 13-15: **Și diavolul, sfârșind toată ispita, s-a îndepărtat[6] de la El, până la o vreme.** *(14)* **Și S-a întors Iisus în puterea Duhului[7] în Galileea**

[6] În ediția de la 1805, în loc de „**s-a îndepărtat**", se găsește „**a fugit**".

[7] În ediția de la 1805, în loc de „**în puterea Duhului**", se găsește „**întru puterea Duhului**".

și a ieșit vestea despre El în toată împrejurimea. *(15)* **Și învăța în sinagogile lor, slăvit fiind de toți.** *(4, 14)* Matei 4, 12, 23 / Marcu 1, 14 / Ioan 4, 43

Măcar că numai cu trei ispite S-a ispitit Domnul, Luca zice că **„a sfârșit toată ispita"**, de vreme ce căpeteniile tuturor ispitelor sunt acestea trei ispite: a lăcomiei pântecelui, a iubirii de averi și a iubirii de slavă.

Deci ispita lăcomiei pântecelui a izgonit-o prin ceea ce a zis: **„nu numai cu pâine va trăi omul"**, că întâi această ispită I-a fost adusă Lui, precum și lui Adam. Căci pe Adam nici prin averea cea multă nu putea să-l amăgească – pentru că nu era un altul față de care să aibă mai mult, fiind numai el singur –, nici prin mânie – pentru că nu avea împotriva cui să se mânie –, nici prin zavistie; deci, prin pântece l-a amăgit.

Iar ispita iubirii de averi a izgonit-o Domnul prin a nu cădea și nici a se închina înaintea diavolului; că arătându-I toate împărățiile lumii – în chip simțitor, după [întru] nălucire – Domnul nu S-a plecat. Măcar că unii nu pentru împărățiile cele văzute au înțeles-o pe aceasta, ci pentru cele ce se gândesc cu mintea, adică I-a arătat Lui împărăția neînfrânării, împărăția zavistiei, și, în scurt, împărățiile tuturor păcatelor, ca și cum unele ca acestea Lui I-ar fi zis: „De voiești a împărăți peste patimile acestea, că pentru aceasta ai venit, ca, pe toți cei care sunt stăpâniți de mine, să-I răpești, căzând, închină-Te mie; și așa îi vei dobândi pe toți cei peste care sunt sub a mea stăpânire și împărăție". Iar Domnul a împărăți voiește, însă a împărăți nu cu păcat, nici fără de luptă, ci luptându-Se și biruind. Acest înțeles l-au tâlcuit unii, iar căruia îi este cu plăcere, primească-le pe acestea.

Iar ispita iubirii de slavă a izgonit-o Domnul prin graiul Scripturii ce L-a zis: **„Să nu ispitești pe Domnul Dumnezeul tău"**.

O, Doamne, scoate-ne și pe noi de la aceste trei capete ale balaurului!

„Și S-a întors Iisus întru puterea Duhului". Mie mi se pare cum că uimit de dumnezeiasca insuflare S-a întors Iisus, că aceasta este ceea ce zice **„întru puterea Duhului"**. Deci, tu ia aminte și la Scriptură ce zice, că după ce Domnul l-a biruit pe ispititorul și Și-a arătat puterea Sa, atunci s-a scris aceasta: **„întru puterea Duhului"**.

Iar ceea ce zice: **„a fugit de la El, până la o vreme"**, această înțelegere o are: diavolul prin două chipuri ale patimilor Îl bântuiește pe Domnul: prin îndulcire și prin întristare; că L-a bântuit pe Domnul prin îndulcire, precum a făcut în munte, și **„a fugit de la El, până la o vreme"**, adică până în vremea Crucii, căci atunci prin întristare avea să-L bântuiască pe El.

4, 16-21: **Și a venit în Nazaret, unde fusese crescut, și, după obiceiul Său, a intrat în ziua sâmbetei în sinagogă și S-a sculat să citească.** *(17)* **Și I s-a dat cartea Proorocului Isaia. Și, deschizând El cartea, a găsit locul unde era scris:** *(18)* **Duhul Domnului peste Mine**[8]**, pentru care M-a uns să binevestesc săracilor; M-a trimis să vindec pe cei zdrobiți cu inima; să propovăduiesc robilor dezrobirea și celor orbi vederea; să slobozesc pe cei apăsați**[9]**,** *(19)* **și să vestesc anul plăcut**[10] **Domnului.** *(20)* **Și închizând cartea și dând-o slujitorului, a șezut, iar ochii tuturor din sinagogă erau ațintiți asupra Lui.** *(21)* **Și El a început a zice către ei: Astăzi s-a împlinit Scriptura aceasta în urechile voastre.**

(4, 16) Matei 4, 13; 13, 54 / Marcu 6, 1 *(4, 18)* Levitic 25, 41 / Isaia 42, 7; 61, 1 / Zaharia 4, 6 / Luca 7, 22 / Faptele Apostolilor 10, 38 *(4, 19)* Isaia 61, 2 / 2 Corinteni 6, 2

Voia Domnul să Se arate pe Sine israeliteniilor, și că de la Dumnezeu și Tatăl a fost „**uns**", spre a-i mântui pe cei de sub Cer. Și minunat o iconomisește și pe aceasta, mai înainte decât altora celor din Nazaret arătându-Se pe Sine, celor cu care crescuse dimpreună, ca și pe noi să ne învețe ca, mai întâi la ai noștri să le facem bine și pe aceștia să-i învățăm, iar apoi și celorlalți să ne revărsăm iubirea de oameni.

Și dându-I-Se Lui carte[a lui Isaia], a deschis-o și a găsit nu ceea ce s-a nimerit, ci ceea ce a voit El; că, să nu socotești cum că după întâmplare deschizând El cartea s-a aflat locul acela unde erau scrise cele pentru Dânsul, ci El voind, aceasta s-a săvârșit. Și ce era scris? „Duhul Domnului M-a uns pe Mine, adică M-a afierosit, M-a rânduit că să binevestesc săracilor", adică neamurilor, care, neavând nici Lege, nici Prooroci, cu adevărat erau în multă sărăcie. Iar cei „**zdrobiți cu inima**" erau poate cei din Israil, a căror inimă, mai înainte vreme, era mare și înaltă și casă a lui Dumnezeu, iar mai pe urmă, fiindcă ei s-au închinat idolilor și în multe chipuri păcătuiau, s-a zdrobit inima lor și s-a sfărâmat și, în loc de a fi casă lui Dumnezeu, s-a făcut peșteră a tâlharilor. Deci a venit Domnul, ca și pe aceștia să-i tămăduiască și „**robilor**" să le dea iertare, „**orbilor**" vedere să le dea, adică celor din neamuri și celor

[8] [1805] Ca un om zice aceasta: „**Duhul Domnului peste Mine**", ca și cum ar fi zis că „Dumnezeirea Domnului, adică a Fiului, este peste Mine Iisus, adică Dumnezeu S-a unit cu Mine, omul", că aici prin „**Duh**" se cuvine a înțelege Dumnezeirea Fiului. Iar „Duhul Domnului este peste Mine, ca să se mântuiască oamenii", căci aceasta se înțelege întru cele dinafară, și adeverită este aceasta din cuvântul cel ce este împreună: „**pentru care**", adică „pentru această pricină M-ā uns pe Mine, omul, căci nu M-a uns cu untdelemn, precum erau unși împărații, ci cu Dumnezeirea" (după Zigaben).

[9] În ediția de la 1805, în loc de „**să slobozesc pe cei apăsați**", se găsește „**să slobozesc întru ușurare pe cei sfărâmați**".

[10] În ediția de la 1805, în loc de „**anul plăcut**", se găsește „**anul primit**".

din Israil, că amândouă aceste părți, deopotrivă erau și robite de satana și oarbe. Încă se pot înțelege acestea și pentru cei morți, căci și aceștia robi fiind și sfărâmați, s-au slobozit din stăpânirea iadului, prin Înviere.

Încă a propovăduit Domnul și **„an primit"**. Și care era **„anul cel primit"**? Poate adică și veacul ce va să fie, pentru care a propovăduit Domnul zicând: **„În ziua aceea nu Mă veți întreba pe Mine nimic"** *(Ioan 16, 23)*, și iarăși: **„Adevărat, adevărat zic vouă, că vine ceasul și acum este, când morții vor auzi glasul Fiului lui Dumnezeu și cei ce vor auzi vor învia"** *(Ioan 5, 25)*, și **„plăcut"** este anul acela, adică poftit și dorit dreptilor, an pe care îl așteaptă toți cei care, aici, în lumea aceasta, sunt după adevăr lucrători ai faptei celei bune. Dar și vremea Venirii în trup a Domnului este **„an primit"**, pentru care și Pavel zice: **„Acum este vreme bine primită, acum este ziua mântuirii"**[11] *(2 Corinteni 6, 2)*.

Și după ce Domnul a citit acestea, a zis: **„Astăzi s-a împlinit Scriptura aceasta în urechile voastre"**, luminat pe Sine arătându-Se celor care-L auzeau, cum că El este Acela pentru Care s-au scris acestea.

4, 22-30: **Și toți Îl încuviințau**[12] **și se mirau de cuvintele harului, care ieșeau din gura Lui și ziceau: Nu este, oare, Acesta fiul lui Iosif?** *(23)* **Și El le-a zis: Cu adevărat Îmi veți spune această pildă: Doctore, vindecă pe tine însuți! Câte am auzit că ai făcut în Capernaum, fă și aici în patria Ta.** *(24)* **Și le-a zis: Adevărat zic vouă, că nici un Prooroc nu este bine primit în patria sa.** *(25)* **Și adevărat vă spun că multe văduve erau în zilele lui Ilie, în Israil, când s-a închis cerul trei ani și șase luni, încât a fost foamete mare peste tot pământul.** *(26)* **Și nici la una din ele n-a fost trimis Ilie, decât la Sarepta Sidonului, la o femeie văduvă.** *(27)* **Și mulți leproși erau în Israil în zilele Proorocului Elisei, dar nici unul dintre ei nu s-a curățat, decât Neeman Sirianul.** *(28)* **Și toți, în sinagogă, auzind acestea, s-au umplut de mânie.** *(29)* **Și sculându-se, L-au scos afară din cetate și L-au dus până pe sprânceana muntelui, pe care era zidită cetatea lor, ca să-L arunce în prăpastie;** *(30)* **iar El, trecând prin mijlocul lor, S-a dus.**

(4, 22) Psalm 44, 2-3 / Cântarea Cântărilor 5, 16 / Matei 13, 54 / Marcu 6, 1, 3 / Luca 2, 47; 3, 23 / Ioan 6, 42; 7, 27 *(4, 23)* Sirah 18, 20 *(4, 24)* Matei 13, 57 / Marcu 6, 4 / Ioan 4, 44 *(4, 25)* 3 Regi 17, 9 / Iacov 5, 17 *(4, 26)* 3 Regi 17, 10 *(4, 27)* 4 Regi 5, 14

Auzind noroadele cele care se grăiau de Hristos, **„se mirau de cuvintele harului care ieșeau din gura Lui"**, și minunându-se, își băteau joc de El, zicând: „Au nu este acesta feciorul lui Iosif teslarul?" Măcar că

[11] Aici, în ediția 1988 a Sfintei Scripturi se găsește: **„Iată acum vreme potrivită, iată acum ziua mântuirii"**.

[12] În ediția de la 1805, în loc de **„încuviințau"**, se găsește **„mărturiseau"**.

cu ce ar împiedica aceasta a fi El minunat și închinat? Nu-L vezi pe El câte face? Nu auzi câte zice? Apoi de ce îți bați joc de tatăl Lui? De bună seamă că, după adevăr, se cuvine a zice pentru dânșii: **„Iată norod nebun și fără inimă! Ei au ochi și nu văd, urechi au, dar nu aud"** *(Ieremia 5, 21)*.

Dar Domnul ce le răspunde lor? **„Cu adevărat îmi veți spune Mie: Câte am auzit că ai făcut în Capernaum, fă și aici în patria Ta"**, că aceasta este ceea ce zice: **„Doctore, vindecă pe tine însuți!"** – iar acesta era un cuvânt de obște la iudei, care li se spune doctorilor celor bolnavi. „Dar Eu vă zic vouă că aș fi făcut multe semne și aici la voi, cei care sunteți dintr-o patrie cu Mine, însă cunosc patima cea de obște și care tuturor li se întâmplă, anume că sunt defăimate și cele mai alese lucruri atunci când nu sunt rare, ci sunt în toată vremea și se fac obișnuite; și toți, cu slobozenie, pot a le dobândi pe ele. Căci pururea obișnuiesc oamenii ca, la cele ce sunt neobișnuite și rare, și a lua aminte, și a se minuna; iar pe cele ce sunt de obște și obișnuite, a le defăima. Pentru aceasta, nici un Prooroc nu este cinstit întru patria sa, ci, dacă de altundeva ar veni, se minunează de el. Asemenea s-a făcut și cu Ilie: văduvele din Iudeea nu l-au primit, iar cea din Sarepta Sidonului l-a primit; iar Elisei pe leprosul cel străin l-a curățit, fiindcă a arătat credință întru el, căci cunoscuții și cei de o patrie nu credeau în el, și pentru aceasta nu s-au curățit. Așijderea, dar, și Eu, vouă, adică celor de o patrie cu Mine, nu vă par Eu a fi minunat, ci sunt defăimat, și pentru aceasta nici semne nu fac. Iar celor din Capernaum, părându-Mă a fi minunat, și semne fac, și sunt primit de dânșii".

„Și toți, în sinagogă, auzind acestea, s-au umplut de mânie", cu cuviință fiind a se minuna ei; și se ispiteau **„să-L arunce în prăpastie"**, iar El, **„trecând prin mijlocul lor, S-a dus"**, nu fugind de pătimire, ci așteptând vremea, căci El a venit ca să pătimească pentru noi. Dar, pentru că acum era numai la începutul propovăduirii, nu se cuvenea ca să Se dea pe Sine morții, ci numai după ce îndeajuns ne va învăța, atunci să Se săvârșească; întrucât dintru acestea este adeverit că nici atunci când S-a răstignit, nu fără de voie S-a răstignit, ci de bună voie S-a dat pe Sine morții.

Și să știi cum că **„patria"** Proorocilor este Sinagoga iudeilor, întru care sunt necinstiți Proorocii, că nu sunt primiți, iar noi, cei străini, i-am primit pe ei, pentru că **„văduva"**, adică Biserica cea dintre neamuri, l-a primit pe **„Ilie"**, cuvântul cel proorocesc, **„foamete"** duhovnicească fiind în Iudeea, **„foamete mare"** de a auzi cuvântul lui Dumnezeu *(Amos 8, 11)*. Iar pentru această **„văduvă"** Proorocul zice că: **„Mai mulți sunt fiii celei părăsite, decât ai celei cu bărbat"** *(Isaia 54, 1)* și încă: **„Cea stearpă va naște de șapte ori, iar cea cu copii mulți va fi neputincioasă"** *(1 Regi 2, 5)*.

4, 31-37: **Şi S-a coborât la Capernaum, cetate a Galileii, şi îi învăţa sâmbăta.** *(32)* **Şi erau uimiţi de învăţătura Lui, căci cuvântul Lui era cu putere**[13]. *(33)* **Iar în sinagogă era un om, având duh de demon necurat, şi a strigat cu glas tare:** *(34)* **Lasă! Ce ai cu noi, Iisuse Nazarinene? Ai venit ca să ne pierzi? Te ştiu cine eşti: Sfântul lui Dumnezeu.** *(35)* **Şi l-a certat Iisus, zicând: Taci şi ieşi din el. Iar demonul, aruncându-l în mijlocul sinagogii, a ieşit din el cu nimic vătămându-l.** *(36)* **Şi frică li s-a făcut tuturor**[14] **şi spuneau unii către alţii, zicând: Ce este acest cuvânt? Că porunceşte duhurilor necurate, cu stăpânire şi cu putere, şi ele ies.** *(37)* **Şi a ieşit vestea**[15] **despre El în tot locul din împrejurimi.**

(4, 31) **Matei 4, 13 / Marcu 1, 21** *(4, 32)* **Matei 7, 28-29 / Marcu 1, 22 / Luca 2, 47 / Ioan 7, 46 / Tit 2, 15** *(4, 34)* **Marcu 1, 23-24**

De vreme ce, pe cei necredincioşi nici cuvântul, nici învăţătura nu îi trage spre credinţă, pentru aceasta Domnul aduce săvârşirea minunilor, ca pe oarecare doctorie prea lucrătoare. Aşadar, face Domnul minuni în Capernaum, căci foarte necredincioşi erau aceştia, şi de mult ajutor aveau trebuinţă spre [a căpăta] credinţă. Din această pricină, după ce i-a învăţat din destul – şi aceasta ca Unul Care avea stăpânire, căci nu zicea: „**Acestea grăieşte Domnul**" *(Isaia 66, 12)*, ci „**Eu zic vouă**" *(Matei 5, 44; 19, 9; Luca 11, 9; 16, 9)*, că nu era ca unul dintre Proroci, ci cu adevărat Fiul lui Dumnezeu –, după aceea săvârşeşte şi minunea, şi-l tămăduieşte pe cel îndrăcit. Iar dracul mai întâi îşi mărturiseşte vrăjmăşia, ca mărturia vrednică de credinţă să fie, apoi aduce mărturia: „**Te ştiu cine eşti: Sfântul lui Dumnezeu**". Deci, mai întâi se răstеşte spre El: „**Ce ai cu noi, Iisuse Nazarinene? Ai venit ca să ne pierzi?**", apoi Îl măgulеşte, părându-i-se demonului că din pricina măgulirii, înmuindu-Se [domolindu-Se] Domnul, îl va lăsa pe el – atâta de fără de socoteală este răutatea. Iar Domnul, învăţându-ne pe noi ca să nu avem trebuinţă de mărturia şi de lauda cea de la draci, zice: „**Taci şi ieşi din el**". Iar Mântuitorul îi îngăduie demonului să-l arunce pe om „**în mijlocul sinagogii**", ca să cunoască cei ce stăteau de faţă că avea cu adevărat drac şi ale aceluia erau cuvintele, deşi limba omului slujea. Aşadar, se întrebau toţi, unii pe alţii, minunându-se de cele ce se făceau şi ziceau: „**Ce este acest cuvânt?**", adică: „Ce este porunca aceasta cu care porunceşte: «**Taci şi ieşi din el**»?"

---

[13] În ediţia de la 1805, în loc de „**erau uimiţi de învăţătura Lui, căci cuvântul Lui era cu putere**", se găseşte „**se spăimântau de învăţătura Lui, căci cu stăpânire era cuvântul Lui**".

[14] În ediţia de la 1805, în loc de „**şi frică li s-a făcut tuturor**", se găseşte „**şi s-a făcut spaimă preste toţi**".

[15] În ediţia de la 1805, în loc de „**a ieşit vestea**", se găseşte „**se ducea vestea**".

Să știi că încă și acum mulți „**au demoni**" – toți cei care săvârșesc poftele dracilor. Adică, de este cineva mânios, acesta are dracul mâniei –, dar când va veni Domnul în „**sinagogă**" – adică atunci când va fi mintea adunată și nerevărsată[16] –, atunci va zice dracului mâniei, care este fără de ostoire: „Taci", și îndată „**aruncându-l pe om în mijloc**", va ieși dintru dânsul. Și ce înseamnă „**a-l arunca în mijloc**", învață-te de aici: omului nu i se cuvine a fi nici cu totul mânios și iute – că acest lucru este al fiarelor [sălbătăciunilor]; nici cu totul nemânios – căci aceasta este lucrare a nesimțirii; ci, a umbla pe calea cea din „**mijloc**", iar mânia a o lucra împotriva răutății. Deci, când duhul cel viclean îl „**va arunca**" pe cineva „în mijloc", iese dintru dânsul.

4, 38-44: **Și sculându-Se din sinagogă, a intrat în casa lui Simon. Iar soacra lui Simon era prinsă de friguri rele și L-au rugat pentru ea.** *(39)* **Și El, plecându-Se asupra ei, a certat frigurile și frigurile au lăsat-o. Iar ea, îndată sculându-se, le slujea;** *(40)* **dar apunând soarele, toți câți aveau bolnavi de felurite boli îi aduceau la El; iar El, punându-Și mâinile pe fiecare dintre ei, îi făcea sănătoși.** *(41)* **Din mulți ieșeau și demoni, care strigau și ziceau: Tu ești Fiul lui Dumnezeu[17]. Dar El, certându-i, nu-i lăsa să vorbească acestea, că știau că El este Hristosul.** *(42)* **Iar făcându-se ziuă, a ieșit și S-a dus într-un loc pustiu; și mulțimile Îl căutau și au venit până la El, și-L țineau să nu plece de la ei.** *(43)* **Și El a zis către ei: Trebuie să binevestesc Împărăția lui Dumnezeu și altor cetăți, fiindcă pentru aceasta am fost trimis.** *(44)* **Și propovăduia în sinagogile Galileii.**

(4, 38) **Matei 8, 14 / Marcu 1, 29** *(4, 39)* **Matei 8, 15** *(4, 40)* **Matei 8, 16 / Marcu 1, 32** *(4, 41)* **Matei 8, 29 / Marcu 1, 34; 3, 11-12** *(4, 42)* **Marcu 1, 35** *(4, 44)* **Marcu 1, 38-39**

Stăpânul tuturor pe la ucenici găzduia și Se hrănea, precum și acum, la Petru găzduind, o tămăduiește pe soacra lui, ca și pe tine să te învețe să nu te lepezi de primirile cele cu dragoste ale oamenilor simpli. Și nu numai că o tămăduiește pe dânsa de boală, ci și vârtute și putere pune întru dânsa, ca să slujească. Deci, dacă și noi Îl vom primi pe Dânsul, va stinge și fierbințeala aprinderii noastre – pe cea a mânici și a poftei; și ne va și ridica pe noi să-I „**slujim**" Lui – adică cele ce-I sunt plăcute să le săvârșim.

Și vezi-mi mie[18] și credința norodului, cum și „**apunând soarele**" aduceau pe cei bolnavi, și nici de vreme nu erau împiedicați [la una ca aceasta].

---

[16] Adică neîmprăștiată, nerisipită întru cele dinafară.

[17] În ediția de la 1805, în loc de „**Tu ești Fiul lui Dumnezeu**", se găsește „**Tu ești Hristos, Fiul lui Dumnezeu**".

[18] Prin aceasta, Sfântul Teofilact, ca unul care este dascăl ce povățuiește spre Hristos,

Și nu lasă Domnul pe draci să grăiască, mai întâi pentru că nu avea trebuință de lauda cea de la cei necurați, căci „**nu este frumoasă lauda în gura păcătosului, că nu este de la Domnul trimisă lui**" *(Sirah 15, 9)*, iar în al doilea rând, pentru că nu voia să aprindă zavistia evreilor dintru a fi El lăudat de către toți.

Iar noroadele, deși S-a dus El „**în loc pustiu**", Îl „**caută**" și-L „**țin**" pe Dânsul, iar El nu se mărginește și se hotărnicește cu propovăduirea, ci zice: „**Trebuie să binevestesc Împărăția lui Dumnezeu și altor cetăți**". Pentru aceasta, se cuvine ca și noi să nu ne lenevim, nici să nu ne îndestulăm întru un loc a ne hotărnici și a sta încuiați, ci pretutindenea să înconjurăm, că doar vom folosi pe cineva[19].

ne grăiește astfel: „Te rog și cu dragoste te îndemn, să vezi tu, cititorule, cele care se săvârșesc aici".

[19] Când, cum și cui i se cade a propovădui, ne spune tot Sfântul Teofilact, în tâlcuirea cea de la *Matei* 5, 19.

Capitolul 5

Pescuirea minunată. Vindecarea unui lepros și a unui slăbănog. Chemarea lui Levi. Despre post[1]

5, 1-11: **Pe când mulțimea Îl îmbulzea, ca să asculte cuvântul lui Dumnezeu, și El ședea lângă lacul Ghenizaret,** *(2)* **a văzut două corăbii oprite lângă țărm, iar pescarii, coborând din ele, spălau mrejele.** *(3)* **Și urcându-Se într-una din corăbii care era a lui Simon, l-a rugat s-o depărteze puțin de la uscat. Și șezând în corabie, învăța, din ea, mulțimile.** *(4)* **Iar când a încetat a vorbi, i-a zis lui Simon: Mână la adânc și lăsați în jos mrejele voastre, ca să pescuiți**[2]**.** *(5)* **Și răspunzând, Simon a zis: Învățătorule, toată noaptea ne-am trudit și nimic nu am prins, dar, după cuvântul Tău voi arunca mrejele.** *(6)* **Și făcând ei aceasta, au prins mulțime mare de pește, că li se rupeau mrejele.** *(7)* **Și au făcut semn celor care erau în cealaltă corabie, să vină să le ajute. Și au venit și au umplut amândouă corăbiile, încât erau gata să se afunde.** *(8)* **Iar Simon Petru, văzând aceasta, a căzut la genunchii lui Iisus, zicând: Ieși de la mine, Doamne, că sunt om păcătos.** *(9)* **Căci spaima îl cuprinsese pe el și pe toți cei ce erau cu el, pentru pescuitul peștilor pe care îi prinseseră.** *(10)* **Tot așa și pe Iacov și pe Ioan, fiii lui Zevedeu, care erau împreună cu Simon. Și a zis Iisus către Simon: Nu te teme; de acum înainte vei fi pescar de oameni**[3]**.** *(11)* **Și trăgând corăbiile la țărm, au lăsat totul și au mers după El.**

(5, 1) **Numeri 34, 11 / Iosua 11, 2 / Matei 4, 18 / Marcu 1, 16** *(5, 2)* **Matei 4, 18** *(5, 4)* **Ioan 21, 6** *(5, 8)* **2 Regi 6, 9 / 3 Regi 17, 18 / Iov 42, 5** *(5, 10)* **Matei 4, 19 / Marcu 1, 17** *(5, 11)* **Matei 4, 20; 19, 27 / Marcu 1, 18; 10, 28 / Luca 18, 28**

Fuge Domnul de slavă, însă noroadele cu atât mai mult aleargă după El. Deci, din pricină că norodul „Îl îmbulzea", El intră în corabie, ca din corabie să-i învețe pe cei ce stăteau la țărmuri, toți înaintea feței Sale fiind și niciunul nerămânând înapoia Lui.

---

[1] În ediția de la 1805, titlul capitolului este: *„Pentru vânarea peștilor. Pentru leprosul, pentru slăbănogul ce l-au adus pe pat. Pentru Levi vameșul. Pentru Iisus când a mâncat împreună cu vameșii. Pentru ce ucenicii lui Ioan postesc, iar ai lui Hristos nu".*

[2] În ediția de la 1805, în loc de **„lăsați în jos mrejele voastre, ca să pescuiți"**, se găsește **„aruncați mrejele voastre spre vânare"**.

[3] În ediția de la 1805, în loc de **„de acum înainte vei fi pescar de oameni"**, se găsește **„de acum vei vâna oameni"**.

Iar după ce din corabie a învățat norodul, nu-l lasă fără de plată nici pe stăpânul corăbiei, ci îndoit îi face lui bine: căci și mulțime de pești i-a dăruit lui, și ucenic al Său l-a făcut. Și te minunează de iconomia Domnului, cum îl trage spre Sine pe fiecare, prin cele care-i sunt proprii și cu care a crescut împreună, căci precum pe magi prin stea i-a chemat la Sine *(Matei 2, 2)*, așa și pe pescari prin pești.

Însă vezi și blândețea lui Iisus, căci pe Petru „**l-a rugat să depărteze puțin de la uscat**" corabia, dar vezi-l și pe Petru cum era de ascultător, întrucât pe omul pe Care nu-L știa, L-a primit în corabia sa, și întru toate pe El Îl asculta. Că îndată ce **i-a zis lui „mână la adânc**", nu s-a îngreuiat, nici nu a zis: „Toată noaptea ostenindu-mă și nimica dobândind, oare acum mă voi supune Ție, și la alte osteneli mă voi da pe mine însumi?" Nici una dintru acestea nu a zis, ci mai vârtos: „**După cuvântul Tău voi arunca mrejele**", atât de fierbinte era la credință [îi era încredințarea] încă și mai înainte de credință. Pentru aceasta și atâția pești prinde, încât, neputând să-i tragă afară, face semn și celor ce erau împreună lucrători cu ei, celor ce erau în cealaltă corabie. Și prin „**semn**" îi cheamă pe aceștia, pentru că de spaima pricinuită de vânarea cea multă a peștilor, nici a grăi nu putea. Iar din multa evlavie, Petru Îl roagă pe Hristos: „**Ieși de la mine, Doamne**", „**păcătos**" pe sine numindu-se și „**nevrednic**" de a fi împreună cu Acela.

Însă, de voiești, pricepe-le pe acestea și după înalta înțelegere. „**Corabia**" este sinagoga iudeilor, iar „**Petru**" poartă chipul învățătorilor celor din Lege. Deci, s-au ostenit învățătorii cei mai dinainte de Hristos toată „**noaptea**" – că „**noapte**" era vremea cea mai dinainte de Venirea lui Hristos – și „**nimic n-au prins**". Iar după ce a venit Hristos și s-a făcut „**ziuă**" *(Ioan 8, 12)*, în locul învățătorilor de Lege punându-se Apostolii, „**după cuvântul Tău**" – adică după porunca Domnului –, „**aruncă mreaja**" Evangheliei și mulțime de oameni „**vânează**" [„**pescuiesc**"]. Și singuri Apostolii nu pot să tragă mulțimea peștilor, ci fac „**semn**" și celor împreună lucrători cu ei și celor ce erau dimpreună cu ei, și „**vin să le ajute**". Și aceștia sunt cei de peste vremi păstori și dascăli ai bisericilor, care pe ale Apostolilor învățături tâlcuind și învățând, „**ajută**" Apostolilor spre „**a vâna**" oameni.

Și ia aminte și la cuvântul ce zice „**aruncă mrejele**", căci „**mrejele**" arată însăși Evanghelia, care are cuvinte smerite și lesne de înțeles, încă și pogorâtoare după mintea oamenilor de rând, ce o ascultă. Pentru aceasta se zice: „**aruncă mrejele**".

Iar ceea ce va zice cineva, cum că prin acest cuvânt ce zice: „**aruncă mrejele**", este însemnat și adâncul înțelegerilor, nici aceasta nu este necuviincioasă, pentru că s-a plinit glasul Proorocului care zice: „**Iată, voi**

trimite mulțime de pescari, zice Domnul, și-i voi pescui; iar apoi voi trimite mulțime de vânători, și-i vor vâna [de prin toți munții, de pe toate dealurile și de prin crăpăturile stâncilor]" *(Ieremia 16, 16)* – **„pescari"** numindu-i pe Sfinții Apostoli, iar **„vânători"** pe cei de peste vremi povățuitori și învățători ai bisericilor.

5, 12-16: **Și pe când erau într-una din cetăți, iată un om plin de lepră; văzând pe Iisus, a căzut cu fața la pământ și I s-a rugat, zicând: Doamne, dacă voiești, poți să mă curățești.** *(13)* **Și întinzând El mâna, S-a atins de lepros, zicând: Voiesc, fii curățat! Și îndată s-a dus lepra de pe el.** *(14)* **Iar Iisus i-a poruncit să nu spună nimănui, ci, mergând, arată-te preotului și, pentru curățirea ta, du jertfa, precum a orânduit Moise, spre mărturie lor**[4]**.** *(15)* **Dar și mai mult străbătea vorba despre El și mulțimi multe se adunau, ca să asculte și să se vindece de bolile lor.** *(16)* **Iar El Se retrăgea în locuri pustii și Se ruga.**

(5, 13) **Matei 8, 2-3 / Marcu 1, 40-41** *(5, 14)* **Levitic 12, 2-5; 14, 3-4 / Matei 8, 4; 12, 16 / Marcu 1, 43-44; 5, 43 / Luca 8, 56; 17, 14** *(5, 15)* **Matei 4, 25 / Marcu 1, 45; 3, 7 / Luca 6, 17 / Ioan 6, 2** *(5, 16)* **Matei 14, 23 / Marcu 1, 35; 6, 46 / Luca 4, 42**

Vrednic de minune este leprosul, pentru că dumnezeiască socotință având pentru Domnul, zice: **„dacă voiești, poți să mă curățești"**, iar aceasta îl vădea pe el că Îl socotea pe Hristos a fi Dumnezeu, pentru că nu ca lângă un doctor vine – căci lepra nu se putea vindeca de către doctori –, ci ca lângă un Dumnezeu, că numai lui Dumnezeu Îi este cu putință a vindeca unele ca acestea.

Iar Domnul Se atinge de dânsul, nu fără de socoteală; ci, de vreme ce după Lege, cel care se atingea de lepros, se părea că este necurat *(Levitic cap. 13)*, vrând să arate că unele ca acestea mici lucruri și porunci ale Legii nu-I sunt de nevoie a le păzi, pentru că El Însuși este Domnul Legii și cu nimic nu se spurcă cel curat de către cel care se părea a fi necurat, ci lepra sufletelor este aceea care spurcă și pricinuiește urâciune. Din această pricină, Domnul **„S-a atins de lepros"**. Încă a făcut aceasta și ca să arate că Sfântul Său trup are dumnezeiască putere, fiind și curățitor și dătător de viață, ca unul ce este trup al lui Dumnezeu-Cuvântul.

Iar Domnul poruncește leprosului ca **„să nu spună nimănui"**, învățându-ne pe noi a nu căuta laude de la cei cărora le facem bine.

Și zice Domnul: **„mergând, arată-te preotului și, pentru curățirea ta, du jertfa, precum a poruncit Moise, întru mărturie lor"**, că era rânduială

---

[4] În ediția de la 1805, în loc de **„precum a orânduit Moise, spre mărturie lor"**, se găsește **„precum a poruncit Moisi, întru mărturie lor"**.

a Legii ca preotul să-i cerce pe cei care aveau lepră, și să-i judece de s-au curățit, iar de se curățeau în șapte zile, rămâneau înlăuntru în cetate, iar de nu, îi scoteau afară. Deci, Domnul acestea zice: „Mergi, arată-te pe tine însuți preotului și du darul". Și care era darul? Două păsări *(Levitic 14, 4)*. Și ce înseamnă ceea ce zice: „**întru mărturie lor**"? „Adică spre mustrarea și înfruntarea lor, căci atunci când Mă vor grăi de rău pe Mine, cum că aș călca Legea, dintru a-ți porunci Eu să duci darul hotărât de Moise, dintru aceasta să fie mustrați că nu calc Legea".

Iar cum I se aduceau jertfă lui Dumnezeu acele două păsări, este cu cuviință a o spune acum. Se tăia o pasăre și „**se sprijinea**[5] **sângele ei într-un vas de lut nou**" *(Levitic 14, 5)*, apoi amândouă aripile ale celeilalte păsări se înmuiau în sânge, și în acest chip era slobozită pasărea cea vie. Deci acestea închipuiau cele pentru Hristos, căci cele două păsări erau chipuri ale celor două firi ale lui Hristos, cea dumnezeiască și cea omenească, dintre care una s-a junghiat, adică cea omenească, iară cealaltă a fost slobozită vie, că dumnezeiasca fire fără de patimă a rămas, unsă fiind cu sângele firii celei ce a pătimit, și la sine patima primind. Iar sângele Domnului l-au sprijinit într-un „**vas de lut nou**" – adică întru norodul cel nou dintre neamuri, norodul cel primitor al Așezământului cel Nou.

Și vezi că numai după ce s-ar fi curățit cineva de „**lepră**", abia atunci este vrednic de a aduce acest „**dar**", adică de a-l aduce jertfă pe Hristos și a săvârși cele Sfinte[6]. Căci „**lepros**" fiind și necurat cu sufletul, nu se va învrednici a aduce unele ca acestea daruri, adică a aduce jertfă Trupul și Sângele Domnului, care S-au unit cu dumnezeiasca fire.

Și ia aminte și la aceasta, cum că în chip negrăit și cu toată covârșirea este Domnul deasupra lui Moise în lucrarea darului, căci Moise pe sora sa ce era leproasă nu a putut să o tămăduiască, deși mult s-a rugat ea *(Numeri 15)*; iar Domnul, numai cu cuvântul pe lepros l-a curățit.

Socotește încă și smerenia Domnului, cum norodul poftind să se atingă de Dânsul, El mai grabnic în pustie petrecea și se ruga. Așadar, întru tot ceea ce Domnul făcea, nouă ne da pildă și ca să ne rugăm deosebi [singuri] și ca să fugim de slavă.

---

[5] După cum cu toții știm, orice este curgător, după fire cade, se împrăștie și caută locul cel mai de jos, dar pus fiind în vas, însușirile firii curgătoare rămân, dar de acum nu este nici împrăștiat, nici curgător și, cu adevărat, sprijinit fiind de vas, în sus se adună. Aici este folosit verbul „se sprijinea" cu înțelesul de: se vărsa, se așeza, se punea, se aduna.

[6] Sfânta Liturghie, Dumnezeieștile Taine și toate sfintele slujiri.

5, 17-26: **Și într-una din zile Iisus învăța și de față ședeau farisei și învățători ai Legii, veniți din toate satele Galileii, din Iudeea și din Ierusalim. Și puterea Domnului se arăta în tămăduiri**[7]. *(18)* **Și iată niște bărbați aduceau pe pat un om care era slăbănog și căutau să-l ducă înăuntru și să-l pună înaintea Lui;** *(19)* **dar negăsind pe unde să-l ducă, din pricina mulțimii, s-au suit pe acoperiș**[8] **și printre cărămizi, l-au lăsat cu patul în mijloc, înaintea lui Iisus**[9]. *(20)* **Și văzând credința lor, El le-a zis: Omule, iertate îți sunt păcatele tale.** *(21)* **Iar fariseii și cărturarii au început să cârtească, zicând: Cine e Acesta care grăiește hule? Cine poate să ierte păcatele decât unul Dumnezeu?** *(22)* **Iar Iisus cunoscând gândurile lor, răspunzând a zis către ei: Ce cugetați**[10] **în inimile voastre?** *(23)* **Ce este mai ușor? A zice: Iertate sunt păcatele tale, sau a zice: Scoală și umblă?** *(24)* **Iar ca să știți că Fiul Omului are pe pământ putere să ierte păcatele, a zis slăbănogului: Ție îți zic: Scoală-te, ia patul tău și mergi la casa ta.** *(25)* **Și îndată, ridicându-se înaintea lor, luând patul pe care zăcuse, s-a dus la casa sa, slăvind pe Dumnezeu.** *(26)* **Și uimire**[11] **i-a cuprins pe toți și slăveau pe Dumnezeu și, plini de frică, ziceau: Am văzut astăzi lucruri minunate**[12].

(5, 18) **Matei 9, 2 / Marcu 2, 3** *(5, 20)* **Luca 7, 48** *(5, 21)* **Isaia 43, 25; 44, 22 / Matei 9, 3 / Marcu 2, 6-7 / Luca 7, 49** *(5, 22)* **Psalm 139, 2 / Matei 9, 4 / Marcu 2, 8 / Luca 6, 8 / Ioan 2, 24** *(5, 26)* **Matei 9, 5-8 / Marcu 2, 9-13 / Ioan 5, 8**

Se cuvenea ca, adunați fiind vrăjmașii, oarecare minune mai nouă să facă Domnul. Așadar, îl tămăduiește pe un om care era suferind de o boală

---

[7] În ediția de la 1805, în loc de **„puterea Domnului se arăta în tămăduiri"**, se găsește **„puterea Domnului era spre a-i tămădui pe ei"**.

[8] În ediția de la 1805, în loc de **„s-au suit pe acoperiș"**, se găsește **„suindu-se deasupra acoperământului"**.

[9] În *Cele 200 de capete despre legea duhovnicească*, Cuviosul Marcu Ascetul ne învață că: *„(131)* Slăbănogul pogorât prin acoperiș este păcătosul mustrat de credincioși pentru Dumnezeu și care primește iertarea pentru credința acelora" (*Filocalia românească*, vol. 1, ed. Humanitas, București, 1999, p. 247). Pentru acestea, Sfântul Maxim Mărturisitorul, răspunzând unei întrebări *(64)*, grăiește astfel: „După istorie, cu siguranță s-a descoperit casa, căci vizitatorii acelor locuri zic că acoperișurile caselor, făcute din piatră poroasă, sunt foarte ușoare, încât cel ce vrea să le descopere o poate face aceasta ușor și repede. Dar după înțelesul mai înalt, slăbănogul este orice minte ce bolește în păcate și nu poate vedea pe Cuvântul (Rațiunea supremă) prin contemplația naturală, care e ușa. Deci, înlăturând prin credință acoperișul gros al literei Legii, e coborâtă prin cei patru de la înălțimea deșartă spre Cuvântul care S-a smerit pe Sine (chenoza) și primește prin credință și făptuire și putința de a umbla" (*Filocalia românească*, vol. 2, ed. Humanitas, București, 1999, p. 235).

[10] În ediția de la 1805, în loc de **„ce cugetați"**, se găsește **„ce cârtiți"**.

[11] În ediția de la 1805, în loc de **„uimire"**, se găsește **„spaimă"**.

[12] În ediția de la 1805, în loc de **„minunate"**, se găsește **„preaminunate"**.

cu anevoie de tămăduit, ca prin a tămădui o boală ca aceasta încă şi turbarea cea cu anevoie de tămăduit a fariseilor să o tămăduiască.

Şi tămăduieşte mai întâi pe cele ale sufletului, zicând: **„Omule, iertate îţi sunt păcatele tale"**, ca să cunoaştem că cele mai multe boli dintru păcate se nasc. Apoi şi beteşugul trupului îl tămăduieşte, văzând credinţa celor ce l-au adus, că de multe ori, pentru credinţa unora, pe alţii-i izbăveşte.

Iar fariseii ziceau: **„Cine poate să ierte păcatele, decât unul Dumnezeu?"** Şi unele ca acestea grăiesc, judecându-L pe Domnul a fi **„vinovat de moarte"** *(Matei 26, 66; Marcu 14, 64)*, pentru că, pe acela care grăia hulă împotriva lui Dumnezeu, Legea poruncea ca să fie dat morţii *(Leviticul 24, 16)*. Însă Domnul, arătându-le lor că nu în zadar Se făleşte[13], prin alt semn îi pleacă pe dânşii, arătându-le că acele ce ei le gândeau, pe acelea El le cunoaşte, de unde cu adevărat se vede că este Dumnezeu, căci numai a lui Dumnezeu este a cunoaşte inimile. Deci, zice Domnul: „Ce vi se pare vouă a fi mai lesnicios: a ierta păcatele, sau a face trupul sănătos? Cu adevărat, după a voastră hotărâre, a ierta păcatele se pare a fi mai lesne, ca ceea ce este lucru nearătat şi nevădit, măcar că [după adevăr] **este mai greu. Iar a** tămădui trupul se pare a fi mai greu, ca un lucru ce se vede, măcar că după fire este mai lesne a-l tămădui [decât sufletul]. Însă Eu şi pe una şi pe cealaltă o voi săvârşi şi, prin a tămădui trupul, care lucru vouă vi se pare a fi mai greu, vă voi încredinţa şi de tămăduirea sufletului, care deşi este mai grea, vi se pare vouă a fi mai lesnicioasă, din pricină că este nearătată".

Şi vezi că pe pământ **„se iartă păcatele"**. Căci până când suntem încă pe pământ, putem a şterge păcatele noastre, iar după ce ne vom muta de pe pământ [cu sufletul], nu mai putem noi înşine prin mărturisire a şterge păcatele noastre, căci uşa s-a încuiat. Iar pentru această pricină am zis şi la ceilalţi Evanghelişti, mai pe larg[14].

5, 27-32: **Şi după aceasta a ieşit şi a văzut un vameş, cu numele Levi, care şedea la vamă, şi i-a zis: Vino după Mine.** *(28)* **Şi, lăsând toate, el s-a sculat şi a mers după El.** *(29)* **Şi I-a făcut Levi ospăţ mare în casa sa. Şi era mulţime multă de vameşi şi de alţii care şedeau cu ei la masă.** *(30)* **Dar fariseii şi cărturarii lor murmurau[15] către ucenicii Lui, zicând: De ce mâncaţi şi beţi împreună cu vameşii şi cu păcătoşii?** *(31)* **Şi Iisus,**

---

[13] După cum socoteau fariseii, Domnul Se fălea numindu-Se pe Sine Dumnezeu, dar cu adevărat Cel Care este Adevărul grăia adevărul. Deci unde este fala?

[14] Vezi tâlcuirile de la *Matei 9, 3-8*, *Marcu 2, 6-12* şi *Ioan 5, 1-9*.

[15] În ediţia de la 1805, în loc de **„murmurau"**, se găseşte **„cârteau"**.

răspunzând, a zis către ei: N-au trebuință de doctor cei sănătoși, ci cei bolnavi. *(32)* **N-am venit să chem pe drepți, ci pe păcătoși la pocăință.**

(5, 27) **Matei 9, 9 / Marcu 2, 14** *(5, 29)* **Matei 9, 10 / Marcu 2, 15 / Luca 15, 1** *(5, 31)* **Matei 9, 11-12 / Marcu 2, 16-17** *(5, 32)* **1 Regi 15, 22 / Osea 6, 6 / Miheia 6, 6-8 / Matei 9, 13 / Marcu 2, 17 / Luca 15, 17**

Matei [în chip] descoperit își propovăduiește numele, grăind: „**Și Iisus a văzut un om ce ședea la vamă, cu numele Matei**" *(Matei 9, 9)*, iar Luca și Marcu *(Marcu 2, 14)*, cinstindu-l pe Evanghelist, celălalt nume al său – adică Levi – îl pun în mijloc [îl spun aici].

Și minunează-te de iubirea de oameni a lui Dumnezeu, cum răpește vasele celui viclean! Că vameșul vas al vicleanului este, și fiară prea vicleană. Iar aceasta o știu aceia care nemijlocit i-au cunoscut pe ăști mari răpitori, pentru că acești vameși sunt aceia ce cumpără vămile cele de obște[16], ca să agonisească împotriva sufletelor lor.

Și Domnul nu numai pe Matei l-a câștigat, ci și pe ceilalți vameși, cu care împreună ospăta, Se sârguia să-i câștige pentru Împărăție, căci din această pricină a primit Domnul a Se ospăta împreună cu ei, ca și pe aceia să-i tragă [la Dânsul].

Iar fariseii, prihănindu-L pe Hristos, iată ce aud: „«**N-am venit să chem pe drepți**» – adică pe voi, cei care singuri vă îndreptați[17] pe voi înșivă –, ci am venit să-i chem „**pe păcătoși**", nu ca să rămână în păcat, ci ca să se pocăiască". Și în alt chip poți a înțelege: „Nu am venit să chem pe cei drepți, că nici că aflu vreunul dintru aceștia, fiindcă toți păcătuiesc, căci de ar fi fost cu putință să aflu drepți, nu aș fi venit" *(Romani 8, 30)*.

Iarăși este „**vameș**" și tot cel ce slujește stăpânitorului lumii și aduce vamă trupului: lacomul cu pântecele bucatele le dă vamă și dajdie pântecelui, curvarul pe împreunarea cea spurcată, și altul alta. Așadar, când pe unul ca acesta „l-a **văzut**" Domnul – adică cuvântul cel evanghelicesc –, „**ședând la vamă**" – adică nesporind nici înainte, dar nici mergând și mișcându-se spre mai multă răutate, ci oarecum stând fără de lucrare –, atunci „**se va scula**" dintru răutate și se va duce după Hristos, și în casa sufletului său Îl va primi pe Domnul.

Iar „**fariseii**", dracii cei trufași și despărțiți – că aceasta însemnează fariseu: tăiat și despărțit de ceilalți –, „**cârtesc**" că Domnul „**mănâncă împreună cu păcătoșii**".

[16] Vameșii erau cei care încasau impozitele sau dările, iar unii dintre ei făceau acest serviciu la vamă, de unde și numele de „vămuitori" sau „vameși". Din pricină că făceau multe silnicii – mai ales cei care erau în slujba stăpânitorilor romani și cumpărau de la aceștia custodia vămilor – vameșii erau urâți și disprețuiți de iudei, fiind socotiți păcătoși ca și păgânii.

[17] Adică vă **îndreptați** îndreptățindu-vă pe voi înșivă și socotindu-vă drepți.

5, 33-39: **Iar ei au zis către El: Ucenicii lui Ioan postesc adesea și fac rugăciuni, de asemenea și ai fariseilor, iar ai Tăi mănâncă și beau.** *(34)* **Iar Iisus a zis către ei: Puteți, oare, să faceți pe fiii nunții să postească, cât timp Mirele este cu ei?** *(35)* **Dar vor veni zile când Mirele se va lua de la ei; atunci vor posti în acele zile.** *(36)* **Le-a spus lor și o pildă: Nimeni, rupând petic de la haină nouă, nu-l pune la haină veche, altfel rupe haina cea nouă, iar peticul luat din ea nu se potrivește la cea veche.** *(37)* **Și nimeni nu pune vin nou în burdufuri vechi, altfel vinul nou va sparge burdufurile; și se varsă și vinul și se strică și burdufurile.** *(38)* **Ci vinul nou trebuie pus în burdufuri noi și împreună se vor păstra.** *(39)* **Și nimeni, bând vin vechi, nu voiește de cel nou, căci zice: E mai bun cel vechi.**

(5, 33) **Isaia 58, 3 / Matei 9, 14 / Marcu 2, 18 / Luca 18, 12** *(5, 34)* **Isaia 62, 5 / Matei 9, 15 / Marcu 2, 19** *(5, 38)* **Matei 9, 15-17 / Marcu 2, 20-22** *(5, 39)* **Sirah 9, 13**

Am zis pentru acestea în Evanghelia cea după Matei[18]; dar și acum, în scurt, vom zice că **„fii ai nunții"** îi numește pe Apostoli, pentru că Venirea în trup a Domnului se arată a fi asemenea nunții, căci Domnul Iisus Hristos, logodindu-Și Biserica, Și-a luat Sieși Mireasă *(Efeseni 5, 23-32)*. Deci zice Domnul: „Nu se cuvine acum Apostolilor să postească, însă ucenicii lui Ioan datori sunt să postească, căci dascălul lor cu osteneală și cu durere a împlinit fapta cea bună" – căci zice în altă parte Domnul: **„A venit Ioan, nici mâncând, nici bând"** *(Matei 11, 18)* –, „iar ucenicii Mei, ca unii care se află împreună cu Mine, Dumnezeu-Cuvântul, acum nu au trebuință de folosul cel din postire, pentru că împreună cu Mine sunt și petrec, fiind plini de har, și de Mine fiind păziți. Iar când Eu Mă voi înălța la Cer și ei se vor trimite la propovăduire, atunci și vor posti, și se vor ruga, ca unii care spre lupte mari au fost rânduiți".

Încă și în alt chip poți înțelege: „Acum, încă fiind slabi ucenicii și neîntăriți de Duhul Cel Sfânt, cu **«burdufurile vechi»** și cu **«haina veche»** se aseamănă. Așadar, nu se cuvine a-i împovăra pe ei cu vreo oarecare petrecere [viețuire] mai grea, așa precum nici la o haină veche nu se pune petic nou". Deci, precum s-a zis, îi poți înțelege pe Apostoli ca fiind asemănați cu **„burdufurile cele vechi"**, ca unii ce erau încă slabi.

Încă poți să-i înțelegi și pe farisei că sunt asemănați cu **„burdufurile cele vechi"**, ca și cum Domnul le-ar fi zis lor: „Învățătura Mea este **«vin nou»**, iar voi, fariseilor, fiind **«burdufuri vechi»** nu puteți să o primiți pe dânsa, ci, din pricină că ați băut **«vinul cel vechi»**, adică obiceiurile cele vechi, nu voiți învățătura Mea cea nouă, ci ziceți că **«vinul cel vechi»**, adică Așezământul Legii vechi, este mai bun".

[18] Vezi tâlcuirea de la *Matei 9, 14-17*.

Capitolul 6

Ucenicii smulg spice sâmbăta.
Vindecarea unui om cu mâna uscată, sâmbăta.
Alegerea celor doisprezece Apostoli. Predica de pe munte[1]

6, 1-5: **Într-o sâmbătă, a doua după Paști**[2], **Iisus mergea prin semănături și ucenicii Lui smulgeau spice, le frecau cu mâinile și mâncau.** *(2)* **Dar unii dintre farisei au zis: De ce faceți ce nu se cade a face sâmbăta?** *(3)* **Și Iisus, răspunzând, a zis către ei: Oare n-ați citit ce a făcut David, când a flămânzit el și cei ce erau cu el?** *(4)* **Cum a intrat în casa lui Dumnezeu și a luat pâinile punerii înainte și a mâncat și a dat și însoțitorilor săi, din ele, pe care nu se cuvine să le mănânce decât numai preoții?** *(5)* **Și le zicea: Fiul Omului este Domn și al sâmbetei.**

(6, 1) **Deuteronom 16, 9; 23, 24-25 / Matei 12, 1 / Marcu 2, 23** *(6, 2)* **Ieșire 20, 10; 23, 12 / Matei 12, 2 / Marcu 2, 25 / Ioan 5, 10** *(6, 3)* **1 Regi 21, 1-5 / Matei 12, 3-4 / Marcu 2, 25** *(6, 4)* **Ieșire 29, 32 / Levitic 8, 31; 24, 5, 8-9 / 1 Regi 21, 6 / Matei 12, 4 / Marcu 2, 26** *(6, 5)* **Matei 12, 8 / Marcu 2, 28**

Iudeii pe fiecare sărbătoare o numeau „**sâmbătă**", căci „**sâmbăta**" însemnează odihnă. Deci de multe ori se întâmpla a fi sărbătoare vineri, iar ei numeau vinerea „**sâmbătă**" pentru sărbătoare, iar sâmbăta cea adevărată o numeau „**a doua după cea dintâi**", ca una ce era a doua după sărbătoarea și „**sâmbăta**" ce fusese [cu o zi] mai înainte. Deci, s-a întâmplat și atunci a se săvârși una ca aceasta și se numea sâmbăta aceea „**a doua după cea dintâi**".

Și învinuindu-i fariseii pe ucenici că „**smulgeau spice, le frecau cu mâinile și mâncau**", Domnul îl aduce în mijloc [îl pomenește] pe David, care a flămânzit și a mâncat pâinile punerii înainte *(1 Regi 21, 1-6)*. Pentru că David, fugind de Saul, s-a dus la Abiatar arhiereul și l-a amăgit pe acesta, zicând că împăratul îl trimite pe el – pe arhiereu – la o oarecare treabă prea de nevoie. Deci, fiind flămânzit David, a luat de la preot și pâinile punerii înainte – care în fiecare zi erau puse înainte câte douăsprezece pe sfânta masă, șase de-a dreapta și șase de-a stânga *(Ieșire 25, 30)*; și încă a luat și sabia lui Goliat *(1 Regi 21, 8-9)*. Această istorie spunând-o

---

[1] În ediția de la 1805, titlul capitolului este: *„Pentru ucenicii lui Hristos când rupeau spice sâmbăta. Pentru cel ce avea mâna uscată. Pentru alegerea Apostolilor. Pentru fericiri. Pentru a iubi pe vrăjmași. Pentru a nu ne prici cu aproapele. Pentru că nu se cuvine a judeca pe aproapele. Pentru cei ce își zidesc casa pe temelia cea bună"*.

[2] În ediția de la 1805, în loc de „**a doua după Paști**", se găsește „**a doua după cea dintâi**".

Domnul, îi ruşinează pe dânşii din fapta lui David, ca şi cum ar zice: „Dacă pe David îl cinstiţi, cum de pe ucenicii Mei îi osândiţi?"

Şi întru alt chip înţelege: „Fiul Omului, adică Eu, Domn sunt al sâmbetei, ca un Ziditor şi Făcător şi Stăpân şi ca un Dătător al Legii stăpânire am a dezlega sâmbăta". Nu este nici un lucru de mirare că „**Fiu al Omului**" nimeni altul nu va fi numit, afară de Hristos, Care Fiu al lui Dumnezeu fiind, cu preaslăvire a primit a fi şi Fiu al Omului, căci vrednic este a se numi „**Fiu al Omului**", Acela Care cu preaslăvire S-a făcut Om.

6, 6-11: **Iar în altă sâmbătă, a intrat El în sinagogă şi învăţa. Şi era acolo un om a cărui mână dreaptă era uscată.** *(7)* **Dar cărturarii şi fariseii Îl păndeau de-l va vindeca sâmbăta, ca să-I găsească vină.** *(8)* **Însă El ştia gândurile lor şi a zis omului care avea mâna uscată: Scoală-te şi stai în mijloc. El s-a sculat şi a stat.** *(9)* **Atunci Iisus a zis către ei: Vă întreb pe voi, ce se cade a face sâmbăta: a face bine sau a face rău? A scăpa un suflet[3] sau a-l pierde?** *(10)* **Şi privind împrejur pe toţi aceştia, i-a zis: Întinde mâna ta. Iar el a făcut aşa şi mâna lui s-a făcut la loc sănătoasă[4], ca şi cealaltă.** *(11)* **Ei însă s-au umplut de mânie[5] şi vorbeau unii cu alţii ce să facă cu Iisus.** *(6, 6)* **Matei 12, 9-10** / Marcu 3, 1 / Ioan 9, 16 *(6, 7)* **Matei 12, 10** / **Luca 13, 14** *(6, 10)* Matei 12, 13 / Marcu 3, 5 *(6, 11)* **Matei 12, 14**

Despre această minune am arătat şi în Evanghelia cea după Matei[6], iar acum aceasta zicem: are „**mâna dreaptă uscată**" acela care nu săvârşeşte nimic din lucrurile faptei celei bune, căci „**mâna**" este mădular al lucrării, iar cel care „**uscată**" îşi are „**mâna dreaptă**", cu adevărat „**stă**", nelucrător fiind. Deci, cel care voieşte a se însănătoşi la „**mână**", „**sâmbăta**" se va însănătoşi – adică nu este cu putinţă a lucra oareşce din lucrurile faptei celei bune, de nu va înceta cineva de la răutate; căci întâi „**fereşte-te de rău**", şi apoi „**fă binele**" *(Psalm 33, 13)*. Deci, când vei petrece întru „**sâmbătă**", adică vei înceta a săvârşi lucrurile răutăţii, atunci vei „**întinde mâna ta**" la lucrurile faptei celei bune, şi-ţi va veni ea la „**starea cea dintâi**". Căci era o vreme când firea omenească avea lucrarea binelui, şi „**mâna sănătoasă**" îi era, adică avea petrecerea cea lucrătoare; însă, mai apoi, pierzându-o, cu darul lui Hristos a dobândit-o înapoi pe una ca aceasta, şi astfel a venit la „**starea cea dintâi**".

---

[3] În ediţia de la 1805, în loc de „**a scăpa un suflet**", se găseşte „**a mântui suflet**".

[4] În ediţia de la 1805, în loc de „**s-a făcut la loc sănătoasă**", se găseşte „**a venit la starea cea dintâi**".

[5] În ediţia de la 1805, în loc de „**mânie**", se găseşte „**nebunie**".

[6] Vezi tâlcuirea de la *Matei 12, 9-15*.

6, 12-19: **Și în zilele acelea, Iisus a ieșit la munte ca să Se roage și a petrecut noaptea[7] în rugăciune către Dumnezeu.** *(13)* **Și când s-a făcut ziuă a chemat la Sine pe ucenicii Săi și a ales din ei doisprezece, pe care i-a numit Apostoli.** *(14)* **Pe Simon, căruia i-a zis Petru, și pe Andrei, fratele lui, și pe Iacov, și pe Ioan, și pe Filip, și pe Vartolomeu,** *(15)* **și pe Matei, și pe Toma, și pe Iacov al lui Alfeu și pe Simon numit Zilotul,** *(16)* **și pe Iuda al lui Iacov și pe Iuda Iscarioteanul, care s-a făcut trădător[8].** *(17)* **Și coborând împreună cu ei, a stat în loc șes, El și mulțime multă de ucenici ai Săi și mulțime mare de popor din toată Iudeea, din Ierusalim și de pe țărmul Tirului și al Sidonului, care veniseră ca să-L asculte și să se vindece de bolile lor.** *(18)* **Și cei chinuiți de duhuri necurate se vindecau.** *(19)* **Și toată mulțimea căuta să se atingă de El, că putere ieșea din El și-i vindeca pe toți.**

(6, 12) **Matei 14, 23 / Marcu 6, 46** *(6, 13)* **Matei 10, 1 / Marcu 3, 13-14; 6, 7 / Luca 9, 1** *(6, 16)* **Matei 10, 3-4 / Marcu 3, 18-19 / Iuda 1, 1** *(6, 19)* **3 Regi 4, 34 / Matei 4, 25; 14, 35-36 / Marcu 3, 7-8; 5, 30; 6, 55 / Luca 8, 45-46**

Prin toate cele câte le săvârșește, Domnul ne învață ca și noi să facem așa. Căci iată, vrând să Se roage, Domnul Se suie **„la munte"**, căci ni se cuvine nouă a merge în loc osebit, feriți de învăluiri și smulgeri [împrăștieri ale minții], și așa să ne rugăm, iar nu fiind în mijlocul multor oameni. Încă ne învață și să ne **„petrecem noaptea"** toată **„în rugăciune"**, și nu îndată ce ne așezăm la rugăciune să și încetăm de la dânsa.

Iar după rugăciune Își alege pe ucenici, ca să ne învețe și pe noi ca atunci când vom vrea a pune pe cineva în vreo slujbă duhovnicească, cu rugăciune pe acesta să-l alegem, povățuiți fiind noi de Dumnezeu și de la Dânsul cerând noi să ni se descopere acela care este vrednic.

Iară după ce i-a ales pe cei doisprezece, Se pogoară din munte, ca pe aceia care au venit de prin cetăți să-i tămăduiască și îndoit faceri de bine să le dăruiască și sufletește și trupește. Că auzi ce zice Evanghelistul: **„care veniseră ca să-L asculte"** – aceasta este tămăduirea sufletelor – **„și să se vindece de bolile lor"** – aceasta este a trupurilor, pentru că **„putere ieșea din El și-i vindeca pe toți"**. Căci Proorocii și ceilalți Sfinți nu aveau putere care să iasă dintru ei, căci nu erau ei izvoare ale puterilor; însă Domnul avea „putere" care „ieșea din El", pentru că El Însuși era Izvorul puterii – iar Proorocii și Sfinții, cu prisosință, de Sus primeau putere.

---

[7] În ediția de la 1805, în loc de „a **petrecut noaptea**", se găsește **„toată noaptea a petrecut"**.

[8] În ediția de la 1805, în loc de „**trădător**", se găsește „**vânzător**".

6, 20-26: **Şi El, ridicându-Şi ochii spre ucenicii Săi, zicea: Fericiţi voi cei săraci, că a voastră este Împărăţia lui Dumnezeu.** *(21)* **Fericiţi voi care flămânziţi acum, că vă veţi sătura. Fericiţi cei ce plângeţi acum că veţi râde.** *(22)* **Fericiţi veţi fi când oamenii vă vor urî pe voi şi vă vor izgoni dintre ei, şi vă vor batjocori şi vor lepăda numele voastre ca rău din pricina Fiului Omului.** *(23)* **Bucuraţi-vă în ziua aceea şi vă veseliţi, că, iată, plata voastră multă este în Cer; pentru că tot aşa făceau proorocilor părinţii lor.** *(24)* **Dar vai vouă bogaţilor, că vă luaţi pe pământ mângâierea voastră.** *(25)* **Vai vouă celor ce sunteţi sătui acum, că veţi flămânzi. Vai vouă celor ce astăzi râdeţi, că veţi plânge şi vă veţi tângui.** *(26)* **Vai vouă, când toţi oamenii vă vor vorbi de bine. Căci tot aşa făceau proorocilor mincinoşi părinţii lor.**

(6, 20) Psalm 50, 18 / Isaia 57, 15 / Matei 5, 3 / Iacov 2, 5 *(6, 21)* Psalm 125, 6 / Isaia 55, 1; 61, 2; 65, 13; 66, 10 / Matei 5, 4 / Luca 1, 53 / Apocalipsa 7, 16; 21, 4 *(6, 22)* Matei 5, 11-12 / Ioan 16, 2 / 1 Petru 2, 19 *(6, 23)* 2 Paralipomena 36, 16 / Neemia 9, 26 / Isaia 35, 10 / Matei 5, 12 *(6, 24)* Sirah 31, 8 / Matei 19, 24 / Luca 12, 21; 16, 25 / Iacov 5, 1 *(6, 25)* Pilde 14, 13 / Isaia 5, 11; 65, 13 / Iacov 4, 9; 5, 1, 5 *(6, 26)* Isaia 30, 10 / Ioan 7, 7

După ce Domnul i-a ales pe ucenici, prin Fericiri şi prin învăţătură îi povăţuieşte şi îi aduce pe ei spre aşezare mai duhovnicească, căci către ei întorcându-Se, grăieşte acest cuvânt.

Şi întâi îi fericeşte Domnul pe **„cei săraci"** – ori pe cei smeriţi cu sufletul – aşa, de voieşti, să înţelegi; ori pe cei care au năravuri neiubitor de argint. Şi, a spune în scurt, toate fericirile ne învaţă pe noi simplitate şi smerenie şi defăimare şi ocară[9]; precum şi **„vaiul"** se dă moştenire celor bogaţi din veacul de acum, pentru care zice că îşi iau **„pe pământ mângâierea"**, adică, în veacul acesta de acum îşi dobândesc veselia. Asemenea şi celor ce râd şi se desfătează şi sunt lăudaţi.

Să ne înfricoşăm, o, fraţilor, cum **„vaiul"** îl au cei care sunt lăudaţi de către oameni – căci se cuvine şi de oameni a fi lăudaţi, însă mai înainte de către Dumnezeu!

6, 27-36: **Iar vouă, celor ce ascultaţi, vă spun: Iubiţi pe vrăjmaşii voştri, faceţi bine celor ce vă urăsc pe voi;** *(28)* **binecuvântaţi pe cei ce vă blestemă, rugaţi-vă pentru cei ce vă fac necazuri.** *(29)* **Celui ce te loveşte peste obraz[10], întoarce-i şi pe celălalt; pe cel ce-ţi ia haina nu-l împiedica să-ţi ia şi cămaşa;** *(30)* **oricui îţi cere, dă-i; şi de la cel care ia lucrurile**

[9] „Zis-a Avva Ioan Colov: Sarcina cea uşoară lăsând-o, adică a ne defăima pe noi, pe cea grea am luat-o, adică a ne îndrepta pe noi" (*Patericul egiptean*, ed. EOR, Alba Iulia, 1991, p. 101).

[10] În ediţia de la 1805, în loc de „obraz", se găseşte „falcă".

tale, nu cere înapoi. *(31)* **Şi precum voiţi să vă facă vouă oamenii, faceţi-le şi voi asemenea;** *(32)* **şi dacă iubiţi pe cei ce vă iubesc, ce răsplată puteţi avea? Căci şi păcătoşii iubesc pe cei ce îi iubesc pe ei.** *(33)* **Şi dacă faceţi bine celor ce vă fac vouă bine, ce mulţumire puteţi avea? Că şi păcătoşii acelaşi lucru fac.** *(34)* **Şi dacă daţi împrumut celor de la care nădăjduiţi să luaţi înapoi, ce mulţumire puteţi avea? Că şi păcătoşii dau cu împrumut păcătoşilor, ca să primească înapoi întocmai.** *(35)* **Ci iubiţi pe vrăjmaşi voştri şi faceţi bine şi daţi cu împrumut, fără să nădăjduiţi nimic în schimb, şi răsplata voastră va fi multă şi veţi fi fiii Celui Preaînalt, că El este bun cu cei nemulţumitori şi răi.** *(36)* **Fiţi milostivi, precum şi Tatăl vostru**[11] **este milostiv.**

(6, 27) **Ieşire 23, 4 / Pilde 25, 21-22 / Matei 5, 44** *(6, 28)* **Luca 23, 34 / Faptele Apostolilor 7, 60 / Romani 12, 14, 19** *(6, 29)* **Pilde 20, 22 / Isaia 50, 6 / Sirah 4, 5 / Matei 5, 39-40 / Romani 12, 17 / 1 Corinteni 6, 7** *(6, 30)* **Deuteronom 15, 7-11 / Pilde 21, 26 / Matei 5, 42 / Luca 6, 34** *(6, 31)* **Levitic 19, 18 / Tobie 4, 15 / Matei 7, 12 / Romani 13, 8, 10 / Galateni 5, 14**
(6, 32) **Matei 5, 46** *(6, 35)* **Deuteronom 15, 7-8 / Isaia 58, 4 / Matei 5, 42-45**
(6, 36) **Ieşire 34, 6 / Levitic 11, 14 / Psalm 102, 8-13 / Matei 5, 48 / Efeseni 5, 1**

Apostolii aveau să fie trimişi la propovăduire, şi dintru această pricină îi aşteptau pe ei mulţi prigonitori şi vrăjmaşi. Aşadar, dacă din pricina prigonirii se vor mâhni Apostolii şi, voind a răsplăti celor ce i-au mâhnit, ar fi tăcut şi nu ar fi învăţat [propovăduit], soarele Evangheliei s-ar fi stins. Din această pricină, Domnul luându-o mai înainte, îi sfătuieşte pe Apostoli a nu fi porniţi spre a răsplăti vrăjmaşilor, ci toate cele ce se vor întâmpla, cu bărbăţie să le sufere, chiar dacă unii i-ar fi ocărât, iar alţii nelegiuite vicleşuguri ar fi meşteşugit împotriva lor. Asemenea şi El făcea pe Cruce, zicând: „**Părinte, iartă-le lor, că nu ştiu ce fac**"[12] *(Luca 23, 34)*.

Apoi, ca să nu poată zice Apostolii că o poruncă precum este aceasta e cu neputinţă, adică a-i iubi pe vrăjmaşi, zice Domnul: „Ceea ce voieşti tu să împlinească alţii pentru tine, aceasta arată-o şi tu altora; şi întru acest fel te fă pildă altora, făcând celorlalţi aşa cum voieşti să-ţi facă alţii ţie.

---

[11] În ediţia de la 1805, în loc de „**Tatăl vostru este milostiv**", se găseşte „**Tatăl vostru Cel Ceresc este milostiv**".

[12] Despre dumnezeiasca milostivire, Sfântul Isaac Sirul ne învaţă aşa: „Unde e dreptatea lui Dumnezeu când noi, păcătoşi fiind, Hristos a murit pentru noi? Iar dacă aici ni Se arată milostiv, să credem că nu primeşte schimbare în privinţa aceasta. Şă nu ne fie nouă să cugetăm vreodată această nelegiuire, ca să spunem că Dumnezeu este nemilostiv. Căci nu se schimbă Dumnezeu în ceea ce e propriu Lui, ca morţii, şi nu dobândeşte ceva ce nu are, nici nu pierde ceea ce are, nici nu primeşte vreun adaos ca făpturile. Ci ceea ce are Dumnezeu dintru început, va avea şi are pururea până la sfârşitul fără de sfârşit" (*Filocalia românească, Despre trebuinţa de a nu-l urî pe păcătos, ci de a plânge şi de a se ruga pentru el*, vol. 10, ed. IBMBOR, Bucureşti, 1981, p. 314).

Adică, dacă aspri și nemilostivi și iuți voiești să-ți fie ție vrăjmașii, fii și tu așa; iar dacă le voiești pe cele dimpotrivă, adică să-ți fie vrăjmașii buni și milostivi și nepomenitori de rău, nu socoti că este cu neputință a fi și tu întru acest chip". Vezi, lege firească scrisă în inimile noastre? Întru acest fel a zis și Domnul: „**În zilele acelea dând legile Mele în cugetul lor, și pe inimile lor le voi scrie pe ele**"[13] *(Ieremia 31, 33)*. Apoi și altă trebuință pune asupra noastră spre împlinirea acestei porunci: „Dacă îi iubiți pe aceia care vă iubesc pe voi sunteți asemenea păcătoșilor și neamurilor, însă de îi iubiți pe cei ce vă vrăjmășesc și vă vicleneșc, sunteți asemenea cu Dumnezeu, căci numai El este bun către cei nemulțumitori și răi. Așadar, pe care o voiți: a fi asemenea păcătoșilor sau asemenea lui Dumnezeu?" Vezi învățătură dumnezeiască? Întâi te-a plecat pe tine spre această poruncă dintru legea cea firească – **„precum voiți să vă facă vouă oamenii, faceți-le și voi asemenea"** –, iar apoi te pleacă și dintru sfârșit și de la răsplătire, căci ne făgăduiește nouă această plată: a fi asemenea lui Dumnezeu[14].

6, 37-40: **Nu judecați și nu veți fi judecați; nu osândiți și nu veți fi osândiți; iertați și veți fi iertați**[15]. *(38)* **Dați și vi se va da. Turna-vor în sânul vostru o măsură bună, îndesată, clătinată și cu vârf**[16], **căci cu ce**

---

[13] În ediția de la 1988, aici găsim: **„Voi pune legea Mea înăuntrul lor și pe inimile lor voi scrie și le voi fi Dumnezeu, iar ei îmi vor fi norod"**.

[14] În al său *Cuvânt ascetic în 100 de capete*, Fericitul Diadoh al Foticeei ne învață astfel: „(2) Singur Dumnezeu e bun prin fire. Dar și omul se face bun prin Cel cu adevărat bun, dacă își cultivă modurile vieții. Din această stare nu se mai poate schimba, când sufletul, prin cultivarea binelui, a ajuns în Dumnezeu așa de mult, cât poate vrea cu puterea care lucrează în el" (*Filocalia românească*, vol. 1, ed. Humanitas, București, 1999, p. 339).

[15] Despre iertarea pe care o făgăduiește aici Mântuitorul, Sfântul Ioan Scărarul ne grăiește: „Unii s-au predat pe ei ostenelilor și sudorilor pentru a dobândi iertare. Dar cel ce nu ține minte răul a luat-o înaintea acestora. Neținerea de minte a răului este semnul adevăratei pocăințe. Iar cel ce ține dușmănie și pare că se pocăiește e asemenea celui căruia i se pare că aleargă în vis" (*Filocalia românească, Cuvântul IX: Despre ținerea de minte a răului*, vol. 9, ed. Humanitas, București, 2002, p. 194). Iar Sfântul Maxim Mărturisitorul, în capul 42 al *Cuvântului ascetic*, ne îndeamnă: „Să ne iubim unii pe alții și vom fi iubiți de Dumnezeu. Să fim cu îndelungă răbdare întreolaltă și va fi și el cu îndelungă răbdare față de păcatele noastre. Să nu răsplătim răul cu rău și nu vom primi după păcatele noastre. Căci iertarea greșelilor noastre o aflăm în iertarea fraților. Iar mila lui Dumnezeu e ascunsă în milostivirea noastră față de aproapele. [...] Iată, ne-a dăruit nouă Domnul chip de mântuire și ne-a dat nouă putere veșnică de-a ne face fii ai lui Dumnezeu. Prin urmare, în voia noastră stă mântuirea noastră" (*Filocalia românească*, vol. 2, ed. Humanitas, București, 1999, p. 50).

[16] În ediția de la 1805, în loc de „cu vârf", se găsește **„vărsându-se pe deasupra"**.

măsură veți măsura, cu aceeași vi se va măsura. *(39)* **Și le-a spus și pildă: Poate orb pe orb să călăuzească? Nu vor cădea amândoi în groapă?** *(40)* **Nu este ucenic mai presus decât învățătorul său; dar orice ucenic desăvârșit[17] va fi ca învățătorul său.**

(6, 37) Matei 6, 14; 7, 1-2 / Romani 2, 1 / 1 Corinteni 4, 5 / Iacov 4, 11 *(6, 38)* Psalm 78, 12 / Pilde 19, 17 / Ecclesiastul 11, 1 / Sirah 14, 16 / Matei 7, 2 / Marcu 4, 24 *(6, 39)* Isaia 9, 15; 42, 19; 56, 11 / Matei 5, 14 / Romani 2, 19 *(6, 40)* Matei 10, 24 / Ioan 13, 16; 15, 20

Boală prea rea taie Domnul din sufletele noastre, anume rădăcina defăimării. Căci acela care nu se cercetează pe sine, ci numai la cele ale aproapelui caută și pe acestea voiește a le prihăni, arătat este că de defăimare fiind cuprins, nu știe că socotește a fi adevărat pentru sine că nu păcătuiește, și din această pricină pe ceilalți care păcătuiesc îi prihănește. Deci, dacă voiești a fi neosândit, nu-i osândi pe alții; căci, spune-mi mie, pentru ce osândești pe altul, ca pe unul care calcă cu adevărat legile cele dumnezeiești? Dar tu însuți nu calci legea dumnezeiască? Lasă la o parte celelalte păcate [pe care nu le săvârșești], însă încât întru această poruncă de a nu-i judeca pe alții – căci cu adevărat lege dumnezeiască îți poruncește ție să nu-l judeci pe fratele – și tu calci legea, nu se cuvine ca pe altul să-l judeci a fi călcător de lege, tu însuți fiind călcător de lege. Căci judecătorul se cuvine a fi mai presus decât firea cea care păcătuiește. Așadar **„iertați și veți fi iertați; dați și vi se va da"**, pentru că **„turna-vor în sânul vostru o măsură bună, îndesată, clătinată și vărsându-se pe deasupra"**, căci Domnul nu cu scumpătate măsoară, ci cu prisosința dărniciei. Și precum dacă ai fi voit ca fără de scumpătate să măsori făină, o îndeși și o clătești și o faci a da pe deasupra, așa și Domnul, **„măsură bună, îndesată, clătinată și vărsându-se pe deasupra"** îți va da ție.

Dar vreunul mai isteț s-ar fi întrebat: „Cum zice Domnul: «**Cu ce măsură veți măsura, cu aceeași vi se va măsura**», iar mai apoi zice: «**turna-vor în sânul vostru o măsură bună, îndesată, clătinată și vărsându-se pe dinafară**»? Că de vreme ce este «**vărsându-se pe dinafară**», cum este «**aceeași**» măsura?" Răspundem, așadar, că Domnul nu a zis: „Cu atâta măsură vi se va măsura vouă", ci: **„cu aceeași"**, că de ar fi zis: „cu atâta măsură", atunci greutate și împotrivire ar fi avut înțelegerea acestui cuvânt. Iar Domnul zicând: **„cu aceeași măsură"**, dezleagă împotrivirea. Căci este cu putință a da cu aceeași măsură, însă nu întocmai în amănunțime atâta. Deci Domnul, prin **„aceeași măsură"**, zice că dacă ai fi făcut bine, ți se va face bine, iar prin **„vărsându-se pe deasupra"** zice că dacă ai făcut bine o

[17] În ediția de la 1805, în loc de **„desăvârșit"**, se găsește **„de săvârșit"**.

dată, înmiit ți se va face bine. Acestea sunt asemenea și la osândire: pentru că acela care osândește, mai pe urmă se osândește, și **„cu acecași măsură"** ia înapoi; iar mai mult decât **„măsura"** se osândește, pentru că a osândit pe cel asemenea [după fire cu el], și prin aceasta **„măsura"** este **„vărsându-se pe deasupra"**.

Și acestea zicându-le Domnul și oprindu-ne pe noi de la a osândi, ne spune nouă și pildă: „Spune-Mi Mie, tu cel care îl judeci pe altul, și tu însuți aceleași păcate săvârșești, nu ești asemenea unui orb care îl povățuiește pe alt orb? Căci dacă pe altul îl judeci, și tu însuți întru aceleași cazi, amândoi sunteți orbi; iar ție ți se pare cum că îl povățuiești pe acela la lucrul cel bun prin a-l osândi, însă nu-l povățuiești. Căci cum va fi povățuit acela la lucrul cel bun de către tine, când și tu greșești? Căci nu este ucenic mai presus de dascălul său. Deci, dacă tu, cel care pari a fi dascăl și povățuitor, greșești, fără de nici o îndoială și cel ce-ți este ucenic și se povățuiește de către tine [greșește asemenea ție], pentru că orice ucenic de săvârșit [desăvârșit] va fi ca dascălul său".

Acestea le-a zis Domnul, pentru ca să nu osândim pe cei [care par] mai prejos decât noi, și care se par a păcătui. Încă adaugă și altele pentru această pricină.

6, 41-45: **De ce vezi paiul din ochiul fratelui tău, iar bârna din ochiul tău nu o iei în seamă?** *(42)* **Sau cum poți să zici fratelui tău: Frate, lasă să scot paiul din ochiul tău, nevăzând tu bârna care este în ochiul tău? Fățarnice, scoate mai întâi bârna din ochiul tău și atunci vei vedea să scoți paiul din ochiul fratelui tău.** *(43)* **Căci nu este pom bun care să facă roade rele și, iarăși, nici pom rău care să facă roade bune.** *(44)* **Căci fiecare pom se cunoaște după roadele lui. Că nu se adună smochine din mărăcini și nici nu se culeg struguri din spini.** *(45)* **Omul bun, din vistieria cea bună a inimii sale scoate cele bune, pe când omul rău, din vistieria cea rea a inimii lui scoate cele rele. Căci din prisosul inimii grăiește gura lui.**

(6, 41) Matei 7, 3 *(6, 42)* Pilde 18, 17 / Matei 7, 4-5 *(6, 45)* Isaia 32, 8 / Sirah 18, 20 / Matei 7, 16-20; 12, 33-35 / Iacov 3, 12

Domnul zice: „«De ce vezi **paiul**», adică păcatul cel mic al fratelui tău, iar «**bârna**», adică păcatul cel mare al tău nu-l socotești?" Aceasta se potrivește și tuturor, iar mai cu seamă dascălilor și stăpânitorilor, care ale supușilor păcate, deși ar fi mici, le pedepsesc, iar pe ale lor, chiar mari de ar fi fost, le lasă nepedepsite. Pentru aceasta și îi numește Domnul **„fățarnici"** pe aceștia, ca pe aceia care una se arată a fi dintru a pedepsi păcatele celorlalți – căci se arată a fi drepți –, și alta sunt dintru a păcătui și ei mai rele.

Apoi și cu pildă încredințează Domnul cuvântul Său, căci zice: „Precum nu este **«pom bun»** care să facă **«roadă rea»**, nici **«pom rău»** care să facă **«roadă bună»**, așa și cel care se apucă a-i înțelepți și a-i îndrepta pe alții și a-i aduce spre mai bine, nu va fi rău. Iar de va fi rău, nu-i va face pe alții mai buni. Căci inima fiecăruia este **«vistierie»**; și dacă bune are întru ea, și omul este bun și bune grăiește, iar dacă plină este inima de cele rele, și omul este rău și rele grăiește".

Însă pe acestea toate poți a le înțelege că și pentru farisei se zic, căci către aceia îndreptând cuvântul, Domnul zice: **„Scoate mai întâi bârna din ochiul tău și atunci vei vedea să scoți paiul din ochiul fratelui tău"**, după cum și în alt loc zice: **„Călăuze oarbe, care strecurați țânțarul și înghițiți cămila!"** *(Matei 23, 24)*. Deci spune Hristos: „Cum voi, o, fariseilor, **«pomi răi»** fiind, veți putea aduce **«roade bune»**? Căci cuvântul vostru este rău, precum vă e și viața, căci din prisosința inimii grăiți. Cum, dar, veți îndrepta și veți pedepsi păcatele altora, voi înșivă păcate mai mari săvârșind?"

6, 46-49: **Și pentru ce Mă chemați: Doamne, Doamne, și nu faceți ce vă spun?** *(47)* **Oricine vine la Mine și aude cuvintele Mele și le face, vă voi arăta cu cine se aseamănă:** *(48)* **Asemenea este unui om care, zidindu-și casă, a săpat, a adâncit și i-a pus temelia pe piatră, și venind apele mari și puhoiul**[18] **izbind în casa aceea, n-a putut s-o clintească, fiindcă era bine clădită pe piatră.** *(49)* **Iar cel ce aude, dar nu face, este asemenea omului care și-a zidit casa pe pământ fără temelie, și izbind în ea puhoiul de ape, îndată a căzut și prăbușirea**[19] **acelei case a fost mare.**

(6, 46) **Osea 8, 2 / Maleahi 1, 6 / Matei 7, 21-22; 25, 11 / Luca 13, 25 / Faptele Apostolilor 19, 13 / Romani 2, 13 / Iacov 1, 22** *(6, 47)* **Matei 7, 24 / Romani 2, 13 / Iacov 1, 1, 22** *(6, 48)* **Psalm 39, 2-3 / Matei 7, 24-25** *(6, 49)* **Matei 7, 26-27**

Și acestea sunt de mare nevoie către noi, cei care cu buzele Îl mărturisim pe El a fi Domn, iară cu făptuirile ne lepădăm de Dânsul. Căci zice Mântuitorul Hristos: „Dacă Domn sunt Eu, întru adevăr se cuvenea ca voi să faceți lucrul robilor; iar lucrul robilor este a face cele ce Domnul și Stăpânul poruncește".

Apoi ne spune nouă ce dobândește cel care Îl „aude" pe El, și nu numai „aude" cuvintele Domnului, ci și „le face", și „asemenea este unui om care, zidindu-și casă, i-a pus temelia pe piatră". Iar „Piatră" cu adevărat

---

[18] În ediția de la 1805, în loc de „puhoiul", se găsește „râul".

[19] În ediția de la 1805, în loc de „prăbușire", se găsește „sfărâmare".

este Hristos, precum Apostolul mărturisește *(1 Corinteni 3, 11)*. Și **„sapă"** și **„adâncește"** cel care nu pe deasupra primește cuvintele Scripturii, ci cearcă [și scrutează] cu duhul adâncurile acestora. Deci unul ca acesta **„a pus temelia pe piatră"**, apoi revărsându-se și **„venind apele mari și puhoiul"** – adică poate făcându-se prigonire sau ispită –, **„izbind în casa aceea"** ispititorul, fie demon, fie om, **„n-a putut s-o clintească"**. Și foarte cu cuviință este a-l asemăna cu **„puhoiul"** pe omul cel care ispitește, căci, precum râul, din pricina ploii celei ce cade de sus, se face puhoi și se revarsă, așa și pe omul cel ispititor, satana cel care de sus a căzut, îl face să crească.

Iar **„casa"** acelora care nu plinesc cuvintele Domnului **„a căzut și sfărâmarea acelei case a fost mare"**, căci mari sunt căderile acelor care aud dar nu fac. Că acela care n-a auzit, nici nu a făcut, mai ușor greșește; iar cel care a auzit și n-a făcut, mai greu păcătuiește.

Capitolul 7

Vindecarea slugii unui sutaș. Vindecarea tânărului din Nain. Trimișii lui Ioan Botezătorul. Ungerea lui Iisus de către femeia păcătoasă[1]

7, 1-10: **Și după ce a sfârșit toate aceste cuvinte ale Sale în auzul poporului, a intrat în Capernaum.** *(2)* **Iar sluga unui sutaș, care era la el în cinste, fiind bolnavă, era să moară.** *(3)* **Și auzind despre Iisus, a trimis la El bătrâni ai iudeilor, rugându-L să vină și să vindece**[2] **pe sluga lui.** *(4)* **Iar ei, venind la Iisus, L-au rugat stăruitor, zicând: Vrednic este să-i faci lui aceasta,** *(5)* **căci iubește neamul nostru și el ne-a zidit sinagoga.** *(6)* **Iar Iisus mergea cu ei. Și nefiind El acum departe de casă, a trimis la El prieteni, zicându-I: Doamne, nu Te osteni, că nu sunt vrednic ca să intri sub acoperământul meu.** *(7)* **De aceea nici pe mine nu m-am socotit vrednic să vin la Tine. Ci spune cu cuvântul și se va vindeca sluga mea,** *(8)* **căci și eu sunt om pus sub stăpânire, având sub mine ostași, și zic acestuia: Du-te, și se duce, și altuia: Vino, și vine, și slugii mele: Fă aceasta, și face.** *(9)* **Iar Iisus, auzind acestea, S-a mirat de el și, întorcându-Se, a zis mulțimii care venea după El: Zic vouă că nici în Israil n-am aflat atâta credință;** *(10)* **și întorcându-se cei trimiși acasă, au găsit sluga sănătoasă.**

(7, 2) **Pilde 14, 35 / Matei 8, 5** *(7, 6-10)* **Psalm 40, 3 / Matei 8, 8-10**

Acest sutaș este același cu cel de la Matei *(Matei 8, 5-13).* Și ce este cu aceasta, anume că Matei nu zice că sutașul i-a trimis pe iudei poftindu-L și rugându-L pe Dânsul?[3] Este cu putință ca mai întâi să-i fi trimis pe iudei, apoi însuși sutașul acela să fi venit. Deci, ceea ce a lăsat nespus Matei, o spune Luca. Însă poate și iudeii de zavistie topindu-se, nici nu îl vor fi lăsat pe sutaș să vie la picioarele lui Iisus, căci această faptă slavă Îi aducea lui Hristos. Dar, mai pe urmă, el însuși fiind silit de nevoie, a venit la Iisus; însă, poate, iarăși întru nedumirire ar fi intrat cineva, zicând: „Cum Matei zice că însuși sutașul, cu glasul său, se lepăda de a veni Iisus la el[4]

---

[1] În ediția de la 1805, titlul capitolului este: *„Pentru sutașul. Pentru fiul văduvei. Pentru cei trimiși de Ioan. Pentru asemănarea fariseilor și a legiuitorilor cu copiii ce se jucau în târg. Pentru femeia ceea ce a uns pe Domnul cu mir".*

[2] În ediția de la 1805, în loc de **„să vindece"**, se găsește **„să mântuiască".**

[3] Adică: „Cum vom putea înțelege această aparentă nepotrivire dintre Evangheliști?"

[4] **„Dar sutașul, răspunzând, I-a zis: Doamne, nu sunt vrednic să intri sub acoperișul meu, ci numai zi cu cuvântul și se va vindeca sluga mea"** *(Matei 8, 8).*

(Matei 8, 8), iar Luca zice aici că a trimis prieteni de ai săi și Îl ruga pe Domnul să nu vie sub acoperământul său?" Așadar, este cu putință a zice aici că nu este nici un lucru de mirare **„a-i trimite pe prieteni"**, și mai apoi a veni și el, și a grăi acestea rugându-L pe Domnul să nu vină la dânsul. Și vrednică de mirare este credința bărbatului, care pe sine însuși se numea **„nevrednic"** de venirea lui Hristos. Pentru aceasta și Domnul zice că **„nici în Israil n-am aflat atâta credință"**, căci păgân era sutașul, poate din neamul romanilor.

Iar **„sutaș"** este și toată mintea care îi stăpânește pe mulți întru răutate, ale cărei minți multe îi sunt lucrurile și valurile în viață, și are ca **„slugă bolnavă"** partea cea necuvântătoare a sufletului, adică mânia și pofta, căci acestea s-au rânduit a fi **„slugi"**. Și Îl cheamă pe Iisus, trimițându-i la El mijlocitori pe **„iudei"**, adică gândurile și cuvintele mărturisirii, căci **„Iuda"** mărturisire se tâlcuiește, precum și altădată s-a spus[5]. Au, doară, nu sunt graiuri de mărturisire și de smerenie acestea: **„Doamne, nu Te osteni, că nu sunt vrednic ca să intri sub acoperământul meu"**, și cele ce urmează acestora? Deci, crezând lui Hristos, degrabă își va lua **„sluga sa sănătoasă"**, zic adică mânia și pofta.

7, 11-16: **Și după aceea, S-a dus într-o cetate numită Nain și cu El împreună mergeau ucenicii Lui[6] și multă mulțime.** *(12)* **Iar când S-a apropiat de poarta cetății, iată scoteau un mort, singurul copil[7] al mamei sale, și ea era văduvă, și mulțime mare din cetate era cu ea.** *(13)* **Și, văzând-o Domnul, I S-a făcut milă de ea și i-a zis: Nu plânge!** *(14)* **Și apropiindu-Se, S-a atins de sicriu[8], iar cei ce-l duceau s-au oprit. Și a zis: Tinere, ție îți zic, scoală-te.** *(15)* **Și s-a ridicat[9] mortul și a început să vorbească, și l-a dat mamei lui.** *(16)* **Și frică i-a cuprins pe toți și slăveau pe Dumnezeu, zicând: Prooroc mare s-a ridicat între noi și Dumnezeu a cercetat pe poporul Său.**

(7, 14) Iezechiil 37, 4 / Marcu 5, 41 / Luca 8, 54 / Ioan 11, 13 / Faptele Apostolilor 9, 40 / Romani 4, 17 *(7, 16)* Luca 1, 68; 24, 19 / Ioan 4, 19; 6, 14

După ce pe sluga sutașului sănătoasă o a făcut și nefiind de față, altă minune mai preaslăvită săvârșește Domnul. Căci, ca să nu zică cineva: „și ce lucru minunat a făcut la slugă, că poate nici nu ar fi murit sluga?",

---

[5] Vezi tâlcuirea Sfântului Teofilact de la *Matei 2, 1a* și *Marcu 11, 7-10*.

[6] În ediția de la 1805, în loc de **„cu El împreună mergeau ucenicii Lui"**, se găsește **„împreună cu Dânsul mergeau ucenici de-ai Lui mulți"**.

[7] În ediția de la 1805, în loc de **„singurul copil"**, se găsește **„fiu unul născut"**.

[8] În ediția de la 1805, în loc de **„sicriu"**, se găsește **„pat"**.

[9] În ediția de la 1805, în loc de **„s-a ridicat"**, se găsește **„a șezut drept"**.

pentru aceasta pe mortul acesta pe care-l scoteau [din cetate], îl învia. Și nu numai cu cuvântul lucrează minunea, ci și de pat se atinge, ca să cunoaștem cum că trupul Lui trup dătător de viață este, căci, de vreme ce trupul s-a făcut al Cuvântului Celui Care dă viață tuturor, pentru aceasta făcător de viață este și acesta și pierzător[10] al morții și al stricăciunii.

Deci, **„a șezut drept mortul și a început să vorbească"**, ca să nu se pară oarecărora cum că după nălucire S-a ridicat, căci ale învierii celei adevărate sunt aceste semne: **„a șezut drept"** și **„a început să vorbească"**, căci trupul cel neînsuflețit, nici a se ridica și nici a grăi nu poate.

Iar **„văduvă"**, vei înțelege a fi și sufletul cel care l-a lepădat pe bărbatul său, adică pe Cuvântul lui Dumnezeu, Care **„semințe"** bune a semănat *(Matei 13, 3-8)*. Iar **„fiu"** al lui [sufletului] este mintea cea moartă și care este **„scoasă"** afară din **„cetate"**, adică din Ierusalimul cel de Sus, căci acela este locașul [sălașul] celor vii. Așadar Domnul, **„făcându-i-Se milă"**, Se atinge de **„pat"**, iar **„pat"** al minții este trupul; căci trupul, cu adevărat mormânt și groapă este. Deci, atingându-Se Domnul de trup, scoală mintea, tânără și viteză pe aceasta făcându-o. Și **„șezând drept"** tânărul, adică mintea, și sculându-Se din mormântul păcatului, atunci **„va începe să vorbească"**, adică să-i învețe pe alții, căci întru atâta vreme cât de păcat este ținută și stăpânită, nu poate a învăța și a grăi – căci cine o va crede pe ea?

7, 17-30: **Și a ieșit cuvântul acesta despre El în toată Iudeea și în toată împrejurimea.** *(18)* **Și au vestit lui Ioan ucenicii lui despre toate acestea.** *(19)* **Și chemând la sine pe doi dintre ucenicii săi, Ioan i-a trimis către Domnul, zicând: Tu ești Cel Care va să vină sau să așteptăm pe altul?** *(20)* **Și ajungând la El, bărbații au zis: Ioan Botezătorul ne-a trimis la Tine, zicând: Tu ești Cel Care va să vină[11] sau să așteptăm pe altul?** *(21)* **Și în acel ceas El a vindecat pe mulți de boli și de răni și de duhuri rele și multor orbi le-a dăruit vederea.** *(22)* **Și răspunzând, le-a zis: Mergeți și spuneți lui Ioan cele ce ați văzut și ați auzit: Orbii văd, șchiopii umblă, leproșii se curățesc, surzii aud, morții înviază și săracilor li se binevestește[12].** *(23)* **Și fericit este acela care nu se va sminti întru Mine.**

---

[10] Nimicitor, ruinător.

[11] În ediția de la 1805, în loc de **„Cel Care va să vină"**, se găsește **„Cela Ce vine"**.

[12] Cuviosul Isaia Pustnicul, la începutul *Celui de al XIII-lea cuvânt*, ne învață astfel: „Ioan când a botezat pe Domnul Iisus, a luat ca chip al acestui cuvânt că cel ce se botează trebuie să mărturisească faptele lui. Deci multe sunt semnele pe care le-a făcut Domnul Iisus. Dar «**orbii văd**» înseamnă că cel ce privește lumea aceasta cu nădejde este orb; dar dacă părăsind-o pe ea, privește la nădejdea așteptată, a văzut. La fel «**șchiopii umblă**»

(24) **Iar, după ce trimișii lui Ioan au plecat, El a început să vorbească mulțimilor despre Ioan: Ce ați ieșit să priviți în pustie? Oare trestie clătinată de vânt? *(25)* Dar ce ați ieșit să vedeți? Oare om îmbrăcat în haine moi[13]? Iată, cei ce poartă haine scumpe și petrec în desfătare sunt în casele regilor. *(26)* Dar ce-ați ieșit să vedeți? Oare Prooroc? Da! Zic vouă: și mai mult decât un Prooroc. *(27)* Acesta este cel despre care s-a scris: Iată trimit înaintea feței Tale pe Îngerul Meu, care va găti calea Ta, înaintea Ta. *(28)* Zic vouă: Între cei născuți din femei, nimeni nu este mai mare decât Ioan; dar cel mai mic în Împărăția lui Dumnezeu este mai mare decât el. *(29)* Și tot poporul auzind, și vameșii s-au încredințat de dreptatea lui Dumnezeu, botezându-se cu botezul lui Ioan. *(30)* Iar fariseii și învățătorii de Lege au călcat voia lui Dumnezeu în ei înșiși[14], nebotezându-se de el.**

(7, 17) **Matei 9, 26** *(7, 18)* **Matei 11, 2** *(7, 19)* **Facere 49, 10 / Numeri 24, 17 / Deuteronom 18, 15 / Isaia 35, 4 / Daniil 9, 24-25 / Matei 11, 2-3 / Ioan 6, 14** *(7, 22)* **Psalm 145, 8 / Isaia 29, 18; 35, 5; 42, 7; 61, 1 / Matei 11, 4-5; 15, 20-21 / Luca 4, 18 / Ioan 2, 23; 3, 2; 5, 36; 10, 25** *(7, 23)* **Isaia 8, 14 / Matei 11, 6 / Romani 9, 32 / 1 Petru 2, 8** *(7, 26)* **Matei 11, 7-9; 14, 5; 21, 26 / Luca 1, 76** *(7, 27)* **Maleahi 3, 1 / Matei 11, 10 / Marcu 1, 2 / Luca 1, 76** *(7, 29)* **Matei 11, 11; 21, 31 / Marcu 1, 5 / Luca 3, 12** *(7, 30)* **Faptele Apostolilor 13, 14; 20, 27**

În toată Iudeea și în toată împrejurimea vestindu-se minunea cea care se făcuse în Nain, s-a auzit această veste și de către ucenicii lui Ioan. Așadar, ca unii care nu erau încă de săvârșit [desăvârșiți], le cădea greu pentru laudele cele ce I se aduceau lui Iisus. Iar Ioan, vrând să le arate lor cât de mare este Hristos și cât este el de departe de Dânsul, iconomisește lucrul acesta și, nezicând nimic ucenicilor săi spre lauda lui Hristos, ci prefăcându-se a nu ști [nimic], îi trimite pe dânșii la El, ca văzând minunile, din însăși săvârșirea lor să creadă că prea mare osebire este între Stăpânul Iisus și robul Ioan. Să nu socotești cum că cu adevărat neștiind Ioan cele

---

înseamnă că cel ce voiește pe Dumnezeu și iubește cugetările trupești ale inimii este șchiop; dar dacă le părăsește pe acestea și iubește pe Dumnezeu din toată inima, umblă. La fel, iarăși, **«surzii aud»**, înseamnă că, fiind cineva în împrăștiere, e surd din robie și uitare; dar de se adună în cunoștință, aude. **«Leproșii se curățesc»** arată, fiindcă s-a scris în Legea lui Moise, că **«cel necurat să nu intre în casa Domnului»**, pe tot cel ce are dușmănie față de aproapele, sau ură, sau pizmă, sau vorbire împotrivă. Dar dacă le părăsesc pe acestea, s-au curățat. În sfârșit, de vede orbul, umblă șchiopul și e curățit leprosul, omul care a murit prin acestea în vremea leneviei se scoală și se înnoiește, deci se și binevestește simțurilor lui, celor sărăcite de sfintele virtuți, fiindcă a văzut, a umblat și s-a curățit" (*Filocalia românească*, vol. 12, ed. Harisma, București, 1991, pp. 103-104).

[13] În ediția de la 1805, în loc de **„haine moi"**, se găsește **„haine scumpe"**.

[14] În ediția de la 1805, în loc de **„au călcat voia lui Dumnezeu în ei înșiși"**, se găsește **„au lepădat de la ei sfatul lui Dumnezeu"**.

pentru Hristos, i-a trimis pe ucenicii săi să-L întrebe. Căci cum să nu-L cunoască pe Hristos, cel care şi mai înainte de naştere în pântecele maicii sale a săltat, ca unul care L-a cunoscut pe Dânsul *(Luca 1, 41, 44)*, iar în Iordan mărturisea pentru El ca pentru Fiul lui Dumnezeu? *(Ioan 1, 34)*[15] Deci, Ioan îi trimite pe ucenici, zicându-le lor să-L întrebe pe Iisus: „**Tu eşti Cela Ce vine [sau să aşteptăm pe altul]**?" Vezi cum Ioan, [puţin câte puţin] îi duce pe ucenici întru adâncul cunoştinţei, ca să creadă ei că Iisus este Dumnezeu? Căci Proorocii „trimişi" se numesc, precum şi însuşi Ioan Botezătorul astfel este numit, după cum şi Evanghelistul Ioan zice: „**Fost-a om trimis de la Dumnezeu [numele lui era Ioan]**" *(Ioan 1, 6)*. Iar Domnul este numit „**Cela Ce vine**", pentru că El întru stăpânire a venit, nu fără de a Sa voie şi ca un alt „trimis". Aşadar, ucenicii lui Ioan zic: „Tu eşti Cel Care este aşteptat să vină în lume?" Unii, acest cuvânt ce zice: „**Cela Ce vine**", îl înţeleg pentru venirea Domnului în iad, întrucât ceea ce se zice să fie întru acest înţeles: „Tu eşti Cel Care va să vină şi în iad?"

Însă ce răspunde Domnul? Cunoscând pricina pentru care Ioan i-a trimis pe ucenicii lui la Sine, şi că i-a trimis pe aceştia ca să vadă ce face El şi dintru acestea să creadă, pentru aceasta Domnul le zice celor trimişi: „**Mergeţi şi spuneţi lui Ioan cele ce aţi văzut şi aţi auzit**". Apoi numără săvârşirile minunilor, care şi prin ~~Proroci au fost vestite~~, căci aceste cuvinte: „**Orbii văd, şchiopii umblă, leproşii se ~~curăţesc~~, surzii aud, morţii înviază şi săracilor li se binevesteşte**", ale ~~Proorocului~~ Isaia sunt *(Isaia 35, 5-7)*. Apoi, Domnul le zice: „**Şi fericit este acela care nu se va sminti întru Mine**", ca şi cum le-ar fi zis aşa: „Şi voi fericiţi veţi fi, dacă nu vă veţi sminti întru Mine".

Dar, pentru că era cu putinţă ca mulţi să se smintească pentru Ioan, zicând: „Cum, acela care a mărturisit atâtea pentru Hristos, acum, trimiţându-i pe ucenici, întreabă de este El «**Cela Ce vine**»?", pentru aceasta grăieşte Hristos către noroade: „Nimic de acest fel să nu socotiţi pentru Ioan, că, au doară, este el «**trestie**» ca să se plece, când într-o parte când în alta? Şi acum poate să mărturisească pentru Mine, iar mai apoi să nu Mă mai cunoască pe Mine? Că de era unul dintru acest fel, pentru ce aţi mai ieşit atunci în pustie ca să-l vedeţi pe el? Dar oare nu cumva din pricina desfătării s-a stricat la minte [i s-a întunecat mintea lui Ioan]? Însă a sa îmbrăcăminte îl arată a fi mai presus de toată desfătarea; iar dacă s-ar fi desfătat, în casele împărăteşti s-ar fi sălăşluit. Şi ca pe un Prooroc îl socotiţi pe el? Adevăr vă grăiesc vouă, şi mai mult decât un Prooroc este". Căci

[15] Vezi şi *Matei 3, 14; Marcu 1, 7-8; Luca 3, 16-17; Ioan 1, 20-36.*

ceilalți [Proorocii] numai au grăit mai înainte pentru Hristos, iar acesta L-a și văzut și L-a și arătat, zicând: „**Iată Mielul lui Dumnezeu[, Cel Care ridică păcatul lumii]**" *(Ioan 1, 29)*. Iar ceilalți Proorocii, după ce au ieșit din pântecele maicilor lor au proorocit, iar acesta și mai înainte de a ieși din pântece a cunoscut pe Domnul, și [de bucurie] a săltat *(Luca 1, 41, 44)*. Apoi, Domnul îl aduce în mijloc ca și martor pe Proorocul, căci zice: „**Acesta este cel despre care s-a scris: Iată trimit înaintea feței Tale pe Îngerul Meu[, care va găti calea Ta, înaintea Ta]**" *(Maleahi 3, 1)*. Căci „**Înger**" este Ioan, poate și pentru viața cea nematerialnică și îngerească, dar poate și pentru că a vestit[16] venirea Mântuitorului.

Iar Domnul, zicând: „**Între cei născuți din femei, nimeni nu este mai mare decât Ioan**", mai mult decât pe toți ceilalți oameni îl înalță pe Înaintemergătorul Ioan. Apoi, ca și cum cineva ar fi zis: „O, Hristoase, și decât Tine Însuți este mai mare Ioan?", Domnul adaugă: „Iar «**cel mai mic**» decât el, adică Eu, mai mare sunt în Împărăția Cerurilor, căci acum sunt socotit mai mic decât el și cu neamul[17] și cu vârsta și cu slava, dar întru Împărăția Cerurilor mai mare decât el sunt, adică întru toate cele dumnezeiești și duhovnicești".

Deci „**tot poporul auzind**" cele despre Ioan, „**s-au încredințat de dreptatea lui Dumnezeu**", adică, primindu-L pe Proorocul Său, norodul ~~L-a cinstit~~ pe Dumnezeu [„**botezându-se cu botezul lui Ioan**"]. Iar fariseii L-au necinstit pe Dumnezeu [și „**au călcat voia lui Dumnezeu în ei înșiși**"], fiindcă nu l-au primit pe Ioan.

Iar unii, acest cuvânt ce zice: „**între cei născuți din femei**", întru acest chip l-au înțeles: bine a zis Domnul că „**între cei născuți din femei**", căci prin aceasta S-a scos afară pe Sine[18], căci El din Fecioară era născut și nu din femeie, prin „**femeie**" înțelegând-o pe cea împreunată cu bărbat.

Iar alții, cuvântul ce zice: „**dar cel mai mic în Împărăția lui Dumnezeu este mai mare decât el**", într-un alt chip l-au înțeles: cel mai mic în viața cea după Hristos, este mai mare decât dreptul cel din Lege – așa precum Ioan, după dreptatea cea din Lege, era fără de prihană; iar de s-ar fi aflat cineva [abia] botezat, fără a fi săvârșit ceva rău sau bine, acesta „**mai mic**" este întru Împărăția Cerurilor – adică întru cea după Hristos propovăduire – însă „**mai mare**" este decât cel nebotezat și în Lege drept.

---

[16] [1805] După cum și l-a Sfântul Matei s-a arătat, „**Înger**" se tâlcuiește „vestitor".

[17] După neam, Domnul era socotit a fi fiu de teslar *(Matei 13, 55)*, pe când Ioan era fiu al lui Zaharia celui ce fusese preot la templul din Ierusalim *(Luca 1, 5)*.

[18] Adică S-a exclus pe Sine din rândul celor născuți din femeie.

Și în alt chip [se poate înțelege aceasta ce zice: „**cel mai mic în Împărăția lui Dumnezeu este mai mare decât el**"], anume că Ioan, care mai că nu era fără de trup și nematerialnic, însă, încă tot în trup era, și din această pricină „**cel mai mic**" întru Înviere – Învierea fiind Împărăția Cerurilor –, mai mare este decât el. Căci atunci, întru Împărăția Învierii, cu totul nestricăcioși făcându-ne, nu vom mai umbla [trăi, viețui] după trup, iar cel care atunci va fi acolo „**mai mic**", este „**mai mare**" decât cel care acum este drept, dar încă poartă trup.

7, 31-35: **Cu cine voi asemăna pe oamenii acestui neam? Și cu cine sunt ei asemenea?** *(32)* **Sunt asemenea copiilor care șed în piață[19] și strigă unii către alții, zicând: V-am cântat din fluier și n-ați jucat; v-am cântat de jale și n-ați plâns.** *(33)* **Căci a venit Ioan Botezătorul, nemâncând pâine și negustând vin, și ziceți: Are demon!** *(34)* **A venit și Fiul Omului, mâncând și bând, și ziceți: Iată om mâncăcios și băutor de vin, prieten al vameșilor și al păcătoșilor!** *(35)* **Dar Înțelepciunea a fost găsită dreaptă de către toți fiii ei[20].** *(7, 31-35)* Sirah 39, 29 / Matei 9, 11; 11, 16-19 / Marcu 1, 6 / Luca 1, 15

Era la iudei un joc de copii întru acest fel: un cârd de copii se despărțea în două cete, și, ca și cum și-ar fi râs de viață, unii de o parte se jeleau, iar alții de altă parte fluierau. Și nici cei care se jeleau nu se plecau și nu erau deopotrivă cu cei din cealaltă ceată, nici ceilalți ce fluierau nu se uneau cu cei ce se tânguiau.

Așadar, Domnul, îi ia în râs pe farisei, ca pe unii care fac unele ca acestea, căci nici cu Ioan, cel care trăia viață tânguitoare și învăța [propovăduia] pocăință, nu s-au jelit împreună și nu i-au urmat, nici lui Iisus, Care arăta viață veselă, nu I s-au supus ori I s-au plecat, ci de amândoi s-au lepădat. Nici cu Ioan cel care „**cânta de jale**" n-au jelit împreună, nici cu Iisus Cel Care „**cânta din fluier**" și era vesel, nu s-au unit.

Și „**s-a îndreptat înțelepciunea lui Dumnezeu**", adică a fost cinstită, nu de către farisei, ci de către „**fiii săi**", adică de către aceia care au primit cuvântul lui Ioan și al lui Iisus.

7, 36-43: **Unul din farisei L-a rugat pe Iisus să mănânce cu el. Și intrând în casa fariseului, a șezut la masă.** *(37)* **Și iată era în cetate o femeie păcătoasă și, aflând că șade la masă, în casa fariseului, a adus un alabastru cu mir.** *(38)* **Și stând la spate, lângă picioarele Lui, plângând, a**

---

[19] În ediția de la 1805, în loc de „**piață**", se găsește „**târg**".

[20] În ediția de la 1805, versetul este următorul: „**Și s-a îndreptat înțelepciunea de la toți fiii săi**".

început să ude cu lacrimi picioarele Lui, și cu părul capului ei le ștergea. Și sărută picioarele Lui și le ungea cu mir. *(39)* **Și văzând, fariseul, care-L chemase, a zis în sine: Acesta, de ar fi Prooroc, ar ști cine e și ce fel e femeia aceasta care se atinge de El, că este păcătoasă.** *(40)* **Și răspunzând, Iisus a zis către El: Simone, am să-ți spun ceva. Învățătorule, spune, zise el.** *(41)* **Un cămătar avea doi datornici. Unul era dator cu cinci sute de dinari, iar celălalt cu cincizeci.** *(42)* **Dar, neavând ei cu ce să plătească, i-a iertat[21] pe amândoi. Deci, care dintre ei îl va iubi mai mult?** *(43)* **Simon, răspunzând, a zis: Socotesc că acela căruia i-a iertat mai mult. Iar El i-a zis: Drept ai judecat.** *(7, 37)* **Matei 26, 7 / Marcu 14, 3 / Ioan 11, 2; 12, 3** *(7, 39)* **Luca 15, 2**

Se vede că fariseul acesta care L-a chemat pe Domnul nu avea cuget drept, ci era viclean și plin de fățărnicie, căci de vreme ce zice: „**Acesta, de ar fi Prooroc**", arată că nu credea, unele ca acestea cugetând [întru a sa minte]. Iar Domnul, măcar că îl cunoștea pe el că nu are dreaptă socoteală [cuget drept], însă merge la el și împreună ospătează, prin aceasta cu adevărat învățându-ne ca și noi, cu aceia care se află cu vicleșug ascuns asupra noastră, să ne purtăm simplu [firesc] și fără de vicleșug.

Și cearcă mulți [să afle] câte au fost femeile cele care L-au uns pe Domnul cu mir; și unii zic că două au fost: una, cea de la Ioan *(Ioan 12, 3)*, care este și soră a lui Lazăr *(Ioan 11, 2)*, și alta, cea de la Matei *(Matei 26, 7)* și de la Marcu *(Marcu 14, 3)* și acum de la Luca[22]. Iar eu mă plec a crede celor ce zic că aceste femei sunt trei, una adică cea de la Ioan, mai înainte cu șase zile de Paști, care zic că este și soră a lui Lazăr, iar alta cea de la Matei și de la Marcu, mai înainte cu două zile de Paști, și a treia aceasta de acum de la Luca, care pe la mijlocul propovăduirii Evangheliei L-a uns cu mir pe Domnul. Și nu este nici un lucru de mirare ca mai întâi această femeie [de la Luca] să facă ungerea, nesosind încă vremea Patimii; apoi celelalte femei, ori urmând acesteia [de la Luca], ori în alt chip, aproape de vremea Patimii aceleași să săvârșească [asupra Domnului].

Iar dacă și omul cel care L-a chemat pe Domnul și este pomenit de Matei s-a numit Simon, asemenea și cel de acum, de la Luca, ce lucru de mirare este că s-a potrivit numele? De vreme ce acela lepros a fost *(Matei 26, 6)*, dar nu și acesta. Și acela, tămăduit fiind de lepră, spre mulțămire îl cheamă în casa sa pe Hristos, iar acesta nici lepros, nici pentru mulțămire

---

[21] În ediția de la 1805, în loc de „**i-a iertat**", se găsește „**i-a dăruit**".

[22] Pentru femeile care L-au uns pe Domnul cu mir vezi și: *Matei 26, 6-13; Marcu 14, 1-9; Ioan 12, 1-8.*

nu-L cheamă pe Domnul. Iar acela nimic nu a zis, pe când acesta a cârtit și dintru o dată osândește dimpreună și pe Hristos și pe femeie: pe aceasta ca pe o păcătoasă, iar pe Acela ca pe un iubitor de oameni. O, ce nechibzuință! Cu adevărat, fariseu era omul!

Dar Domnul, întrebându-l pe acest fariseu în pilde și pomenind de „**doi datornici**", tăinuit spune că și el, fariseul, este „**dator**", chiar dacă se pare că este cu mai puțin dator, însă este dator: „Și nici tu, cel care ești dator cu mai puțin, nu-ți poți plăti datoria – căci fiind stăpânit de mândrie, nu ai mărturisire –, nici femeia". Așadar, amândurora se va ierta, și după ce „**i-a iertat pe amândoi**", oare „**care îl va iubi mai mult**"? Cu adevărat, „**acela căruia i s-a iertat mai mult**". Și aceasta grăind [Domnul], astupă gura trufașului.

7, 44-50: **Și întorcându-se către femeie, a zis lui Simon: Vezi pe femeia aceasta? Am intrat în casa ta și apă pe picioare nu Mi-ai dat; ea însă, cu lacrimi Mi-a udat picioarele și le-a șters cu părul ei.** *(45)* **Sărutare nu Mi-ai dat; ea însă de când am intrat, n-a încetat[23] să-Mi sărute picioarele.** *(46)* **Cu untdelemn capul Meu nu l-ai uns; ea însă cu mir Mi-a uns picioarele.** *(47)* **De aceea, îți zic: Iertate sunt păcatele ei cele multe, căci mult a iubit. Iar cui se iartă puțin, puțin iubește.** *(48)* **Și a zis ei: Iertate îți sunt păcatele.** *(49)* **Și au început cei ce ședeau împreună la masă să zică în sine: Cine este Acesta care iartă și păcatele?** *(50)* **Iar către femeie a zis: Credința ta te-a mântuit; mergi în pace.**

(7, 44) **Facere 43, 24** *(7, 46)* **Psalm 22, 6** *(7, 48)* **Matei 9, 2 / Marcu 2, 5 / Luca 5, 20** *(7, 49)* **Matei 9, 3 / Marcu 2, 7 / Luca 5, 21** *(7, 50)* **Luca 8, 48; 17, 19**

Îl arată Domnul pe Simon a fi și trufaș și fără de socoteală. Trufaș, din pricină că pentru păcate, pe om – adică pe femeie – l-a osândit, om fiind și el. Iar fără de socoteală, căci nu a priceput că pe femeia aceea care a săvârșit atâtea semne ale credinței și ale dragostei, se cuvenea a o primi și nu a o îndepărta. Din această pricină și îl mustră pe el Domnul, ca pe cel care în deșert o osândea pe cea care atâtea a împlinit, câte el [Simon] nu le-a făcut. Iar cu prisosință [Simon nu le-a făcut], nici pe cele cu mult mai prejos [decât cele pe care femeia le-a săvârșit], adică: „Tu nici apă pe picioare nu mi-ai dat – lucru care este îndeobște –, iar aceasta cu lacrimi Mi-a udat picioarele. Tu nu Mi-ai sărutat nici obrazul, iar aceasta picioarele Mele le-a sărutat. Tu nu ai uns cu untdelemn capul Meu, dar aceasta mir a vărsat [asupra Mea]. Pentru aceasta, de vreme ce ai zis că nu sunt Prooroc, căci

[23] În ediția de la 1805, în loc de „**n-a încetat**", se găsește „**n-a contenit**".

nu am cunoscut că păcătoasă era aceasta, iată că vădesc cele din inima ta, ca să cunoşti că, precum pe ale tale, cele pe care le ascunzi, le ştiu, cu mult mai vârtos [le cunosc], pe cele ale acestei femei, pe care şi alţii mulţi le ştiu". Deci, zice Domnul: „**iertate sunt păcatele ei cele multe, căci mult a iubit**", în loc de: „pentru că a arătat credinţă multă".

Iar cei care „**şedeau împreună**" şi aceştia erau cârtitori, nesocotind că cele ce le-a zis Hristos către Simon şi către dânşii cu cuviinţă erau a se grăi. Iar Domnul, înfrângând cârteala lor şi voind a le arăta acestora că pe fiecare credinţa lui îl mântuieşte, nu a zis: „O, femeie, Eu te mântuiesc pe tine", ca nu mai mult să-L zavistuiască, ci „**credinţa ta te-a mântuit**". Şi aceasta a zis, precum am grăit, mai întâi ca să potolească zavistia acelora, iar mai apoi ca să-i tragă şi pe aceia spre a crede, dintru a cunoaşte ei că credinţa mântuieşte.

Şi [îi spune Domnul femeii:] „**mergi în pace**", adică „întru dreptate", căci „**pace**" este dreptatea, precum păcatul este vrajbă către Dumnezeu. Şi vezi că, după ce i-a iertat ei păcatele, nu a lăsat-o pe ea să rămână până la iertarea păcatelor, ci a adăugat Domnul şi săvârşirea binelui, căci „**mergi în pace**" trebuie să o înţelegi în loc de: „lucrează-le pe cele care te vor face să te împaci cu Dumnezeu".

Capitolul 8

Pilda semănătorului. Mama și frații lui Iisus. Potolirea furtunii. Demonizatul din ținutul Gherghesenilor. Învierea fiicei lui Iair. Vindecarea femeii bolnave de doisprezece ani[1]

8, 1-3: **Și după aceea Iisus umbla prin cetăți și prin sate, propovăduind și binevestind Împărăția lui Dumnezeu, și cei doisprezece erau cu El; *(2)* și unele femei care fuseseră vindecate de duhuri rele și de boli: Maria, numită Magdalena, din care ieșiseră șapte demoni[2], *(3)* și Ioana lui Huza, un iconom[3] al lui Irod, și Suzana și multe altele care le slujeau din avutul lor.**

(8, 1) **Luca 4, 43** *(8, 2)* **Matei 27, 55; 28, 9 / Marcu 15, 40; 16, 9 / Luca 23, 49 / Ioan 20, 14**

Cel Care din Cer S-a pogorât, ca nouă întru toate chip și pildă să ni Se facă, ne învață pe noi a nu ne lenevi spre a învăța, ci în tot locul a înconjura și a propovădui. Căci toate câte Domnul le făcea, spre sfătuirea noastră le făcea. Deci, umbla prin toate cetățile și satele și pe cei doisprezece ucenici îi ducea cu Sine, fără ca ei să învețe și să propovăduiască, ci povățuindu-se și învățându-se de către El și dintru cele pe care le făcea și din cele ce le grăia [Mântuitorul].

Iar Domnul nu bunătățile pământului le propovăduia, ci „**Împărăția lui Dumnezeu**". Căci cine altul se cuvenea să propovăduiască cele de Sus, fără decât numai Cel Care a venit de Sus? *(vezi Luca 1, 78)* Pentru aceasta, nici unul dintre Proroci nu a propovăduit Împărăția Cerurilor. Căci cum ar fi propovăduit pe cele [pe] care nu le-au văzut? Pentru aceasta și Înaintemergătorul zicea: „**Cel care este de pe pământ, pământesc este și de pe pământ grăiește. Cel Care vine din Cer [este deasupra tuturor. Și] ce a văzut și a auzit, aceea mărturisește**" *(Ioan 3, 31-32)*.

Și mergeau după Dânsul și femei, ca să cunoaștem noi că nici partea femeiască nu este împiedicată de neputință în a urma lui Hristos. Și vezi că, măcar de erau și bogate, însă acestea pe toate le-au trecut cu vederea și

---

[1] În ediția de la 1805, titlul capitolului este: *„Pentru pilda semănătorului. Pentru mama și frații lui Iisus, când voiau să-L vadă pe El. Pentru certarea apelor. Pentru legheon. Pentru fata mai-marelui sinagogii. Pentru femeia cu curgere de sânge"*.

[2] În ediția de la 1805, în loc de **„demoni"**, se găsește **„draci"**.

[3] În ediția de la 1805, în loc de **„un iconom"**, se găsește **„ispravnicul"**.

sărăcia cea pentru Hristos și împreună cu Hristos o au ales. Iar cum că erau bogate se vede dintru aceasta: că Domnului „**slujeau din avutul lor**", și nu din averi străine și din nedreptăți, precum mulți obișnuiesc.

Iar prin „**șapte draci**" care ieșiseră dintru Maria Magdalena unii înțeleg „mulți", căci în Scriptură „**șapte**" în loc de „mulți" este înțeles. Dar, poate oarecine ar fi zis că precum sunt șapte duhuri ale faptei celei bune *(Isaia 11, 2)*, așa sunt, dimpotrivă, și șapte duhuri ale răutății – adică: este duhul temerii de Dumnezeu, este și împotrivă, duhul netemerii de Dumnezeu; este duhul înțelegerii, este și împotrivă, duhul nepriceperii; și celelalte toate, pe rând. Deci, dacă nu se vor scoate aceste șapte duhuri ale răutății din suflet, nu poate cineva să-I urmeze lui Hristos; căci se cuvine mai întâi a-l scoate pe satana, și așa a locui [sălășlui] Hristos.

8, 4-10: **Și adunându-se mulțime multă și venind de prin cetăți la El, a zis în pildă:** *(5)* **Ieșit-a semănătorul să semene sămânța sa. Și semănând el, una a căzut lângă drum[4] și a fost călcată cu picioarele și păsările cerului au mâncat-o.** *(6)* **Și alta a căzut pe piatră, și, răsărind, s-a uscat, pentru că nu avea umezeală.** *(7)* **Și alta a căzut între spini și spinii, crescând cu ea, au înăbușit-o[5].** *(8)* **Și alta a căzut pe pământul cel bun și, crescând[6], a făcut rod însutit. Acestea zicând, striga: Cine are urechi de auzit să audă.** *(9)* **Și ucenicii Lui Îl întrebau: Ce înseamnă pilda aceasta?** *(10)* **El a zis: Vouă vă este dat să cunoașteți tainele Împărăției lui Dumnezeu, iar celorlalți în pilde, ca, văzând, să nu vadă și, auzind, să nu înțeleagă.**

(8, 7) **Zaharia 11, 9; 13, 8 / Matei 13, 2-7 / Marcu 4, 1-7** *(8, 8)* **Facere 26, 12 / Matei 11, 15; 13, 8 / Marcu 4, 8 / Luca 8, 15 / Ioan 15, 5 / Coloseni 1, 6** *(8, 9)* **Matei 13, 10 / Marcu 4, 10** *(8, 10)* **Psalm 24, 13 / Isaia 6, 9 / Ieremia 5, 21 / Iezechiil 11, 2-3 / Matei 13, 13-14 / Marcu 4, 11-12 / Ioan 12, 40 / Faptele Apostolilor 28, 26 / Romani 11, 8**

Ceea ce a zis David de demult despre Fața[7] lui Iisus, aceasta acum s-a săvârșit, căci zice Psalmistul: „**Deschide-voi în pilde gura mea**" *(Psalm 77, 2)*. Deci, grăiește Domnul în pilde pentru mai multe [pricini]: adică, și ca să-i facă pe ascultători mai cu luare aminte, și ca să atâțe mintea lor spre cercarea celor zise – căci noi oamenii, obișnuim a le iscodi pe cele ce sunt zise în chip umbros, iar pe cele arătate și vădite, a le defăima; dar, și ca ascultătorii cei care sunt nevrednici de cele ce se zic în chip tainic, să nu le audă. Încă și pentru alte multe pricini grăiește Domnul în pilde.

---

[4] În ediția de la 1805, în loc de „**drum**", se găsește „**cale**".

[5] În ediția de la 1805, în loc de „**au înăbușit-o**", se găsește „**au înecat-o**".

[6] În ediția de la 1805, în loc de „crescând", se găsește „**răsărind**".

[7] Cu sensul: „despre Persoana, despre Ipostasul".

Deci, „**ieșit-a semănătorul**", adică Fiul lui Dumnezeu a ieșit dintru sânurile părintești și dintru a fi El ascuns, și S-a făcut arătat. Și Cine „**ieșit-a**"? „**Semănătorul**", Cel Care pururea „**seamănă**", căci Fiul lui Dumnezeu nu încetează de a semăna pururea în sufletele noastre. Căci Domnul nu numai atunci când învață „**seamănă**", ci și prin zidirea aceasta[8], și prin cele ce ni se fac nouă în fiecare zi, „**seamănă**" în sufletele noastre „**semințele**" cele bune. Și „**ieșit-a**" El nu ca să-i omoare pe lucrători, sau să ardă țarina, ci ca „**să semene**", căci plugarul de multe ori iese și pentru altele, nu numai pentru ca să semene.

„**Ieșit-a semănătorul să semene sămânța sa**", căci al Său era cuvântul învățăturii și nu străin; pentru că Proorocii, câte le grăiau, nu pe ale lor le grăiau, ci pe ale Duhului, și din această pricină ziceau ei: „**Aceasta grăiește Domnul**"[9]. Iar Hristos avea „**sămânța Sa**" și pentru aceasta nu zicea când învăța: „**Aceasta grăiește Domnul**", ci: „**Eu zic vouă**"[10].

Și „**semănând**" El, adică învățând, „**una a căzut lângă cale**", nu a zis că „a aruncat-o semănătorul", ci ea „**a căzut**". Căci „**Semănătorul**" seamănă și învață, iar cuvântul „**cade**" la cei care îl aud, iar aceștia se află [a fi] ori „**cale**", ori „**piatră**", ori „**spini**", ori „**pământ bun**".

Și întrebând ucenicii pentru înțelesul pildei, Domnul le-a zis: „**Vouă vă este dat să cunoașteți tainele Împărăției lui Dumnezeu**", adică „vouă celor care căutați a învăța, pentru că tot cel care cere ia".

Iar celorlalți, care sunt nevrednici de taine, în chip umbros li se grăiește; și li se pare cum că ar „**vedea**", însă „**nu văd**", și încă li se pare cum că „**aud**", însă „**nu înțeleg**". Iar aceasta se săvârșește întru facerea de bine cea către ei, ca să nu se osândească mai mult că, după ce au cunoscut tainele, le-au defăimat pe ele – pentru aceasta Hristos a ascuns tainele de ei [ochii lor]. Căci acela care a cunoscut tainele, iar apoi le-a defăimat, de mai grea muncă [caznă] este vrednic.

---

[8] Socotim că Sfântul Teofilact vrea să ne arate că Dumnezeu a pus „**sămânța Sa**", pentru fiecare dintre noi și întru zidirea aceasta, adică întru lumea văzută, care, pentru cei care sunt cu luare aminte, strălucește prin cuvintele (rațiunile) dumnezeiești dintru întreaga făptură, întru toate formele ei.

[9] Vezi: *Ieșirea 7, 17; 2 Regi 12, 7, 24; 3 Regi 20, 13; 4 Regi 2, 21; 4 Regi 3, 17; 7, 1; 2 Paralipomena 34, 24; Isaia 1, 24; 7, 7; 10, 24; 29, 22; 37, 34; 65, 13; Ieremia 5, 9; 7, 11; 9, 9, 24; Iezechiil 11, 16; Amos 3, 11; Miheia 2, 3; Agheu 2, 11; Zaharia 1, 14* etc.

[10] Vezi: *Matei 5, 44; 19, 9; Luca 11, 9; 16, 9; Ioan 8, 58; 10, 7; 13, 20; 14, 20.*

8, 11-15: **Iar pilda aceasta înseamnă: Sămânța este cuvântul lui Dumnezeu.** *(12)* **Iar cea de lângă drum**[11] **sunt cei care aud, apoi vine diavolul și ia cuvântul din inima lor, ca nu cumva, crezând, să se mântuiască.** *(13)* **Iar cea de pe piatră sunt aceia care, auzind cuvântul, îl primesc cu bucurie, dar aceștia nu au rădăcină; ei cred până la o vreme, iar la vreme de încercare**[12] **se leapădă.** *(14)* **Cea căzută între spini sunt cei ce aud cuvântul, dar umblând cu grijile și cu bogăția și cu plăcerile vieții, se înăbușă și nu rodesc**[13]. *(15)* **Iar cea de pe pământ bun sunt cei care, cu inimă curată și bună, aud cuvântul, îl păstrează și rodesc întru răbdare.**

(8, 12) **Matei 13, 18-19 / Marcu 4, 15 / Ioan 3, 10** *(8, 13)* **Isaia 58, 2 / Iezechiil 33, 31 / Matei 13, 20-21 / Marcu 4, 16** *(8, 14)* **Ieremia 4, 3 / Matei 13, 22 / Marcu 4, 18; 10, 23 / Luca 18, 23 / 1 Timotei 6, 9** *(8, 15)* **Matei 13, 23 / Marcu 4, 20 / Luca 8, 8**

Aici sunt trei cete ale celor care nu se mântuiesc: cei „**de lângă cale**" sunt cei care nicidecum nu au primit „**cuvântul**", că precum „**calea**", călcată fiind și bătută, nu primește întru sine „**sămânța**", ca una ce este împietrită, așa și cei împietriți cu inima nicidecum nu primesc „**cuvântul**", și deși aud, nu iau aminte; iar cei „**de pe piatră**" sunt cei care au primit „**cuvântul**", însă mai apoi, din neputința omenească, întru „**ispite**" s-au slăbit; iar a treia ceată sunt cei care au auzit și, de „**grijile vieții**" sunt înăbușiți.

Deci, trei părți sunt ale celor ce pier și una a celor care se mântuiesc. Și vezi la cei care „**se înăbușă**", cum că nu a zis că „**de bogăție se înăbușă**", ci de „**grijile bogăției**"[14], căci nu bogăția vatămă, ci grijile ei. Căci mulți din bogăție s-au folosit, aruncându-o pe aceasta întru pântecele săracilor.

Și socotește încă și înțelegerea cea cu amănunțime a Evanghelistului, cum a zis pentru cei care se mântuiesc: „**care auzind cuvântul, îl păstrează**", căci aceasta a zis-o Evanghelistul, spre a-i osebi de cei „**de lângă cale**", ca unii care nu păstrează „**cuvântul**", ci diavolul îl răpește de la dânșii. Iar aceasta ce zice: „**și rodesc**", a zis-o spre osebire de cei care „**se înăbușă și nu săvârșesc roadă**", căci aceia nu fac roadă, adică nu duc la săvârșire roada. Iar aceasta ce zice: „**întru răbdare**", a zis-o spre osebire de cei „**de pe piatră**", care primesc cuvântul, dar nerăbdând venirea

---

[11] În ediția de la 1805, în loc de „**lângă drum**", se găsește „**lângă cale**".

[12] În ediția de la 1805, în loc de „**încercare**", se găsește „**ispită**".

[13] În ediția de la 1805, în loc de „**și cu plăcerile, se înăbușă și nu rodesc**", se găsește „**și cu dulcețile, se îneacă și nu săvârșesc roadă**".

[14] [1805] Poate în izvodul Evangheliei după care a tâlcuit Sfântul Teofilact se află așa: „**De grijile bogăției, și de dulcețile vieții**", și pentru aceasta face această tâlcuire. Iar în izvoadele ce le-am avut noi de față, nu se află a fi întru acest fel.

asupră-le a ispitei, netrebnici[15] se arată. Vezi cum a zis pentru cei ce se mântuiesc că „**îl păstrează**" și „**rodesc**" și „**întru răbdare**"? Și prin acestea trei i-a despărțit [osebit] pe aceștia de cei care nu păstrează „**sămânța**" – care sunt cei „**de lângă cale**" –, de cei care nu săvârșesc roadă – care sunt cei „**dintre spini**" – și de cei ce nu rabdă venirea asupră-le a ispitei – care sunt cei „**de pe piatră**".

8, 16-18: **Nimeni, aprinzând făclia, n-o ascunde sub un vas, sau n-o pune sub pat, ci o așează în sfeșnic, pentru ca cei care intră să vadă lumina.** *(17)* **Căci nu este nimic ascuns, care să nu se dea pe față și nimic tainic, care să nu se cunoască și să nu vină la arătare**[16]. *(18)* **Luați seama, deci, cum auziți: Celui care are i se va da; iar de la cel care nu are, și ce i se pare că are se va lua de la el.**

(8, 16) Matei 5, 15 / Marcu 4, 21 / Luca 11, 33 *(8, 17)* Iov 12, 22 / Matei 10, 26 / Marcu 4, 22 / Luca 12, 2 *(8, 18)* Pilde 2, 2 / Matei 13, 12; 25, 29 / Marcu 4, 25-31 / Luca 19, 26

Aici este începătură a altei învățături, căci Domnul le grăiește pe acestea, îndreptând cuvântul către ucenici, spre viața cea cu luare aminte aducându-i pe dânșii și învățându-i a fi nevoitori, ca unii care vor fi văzuți de toți. Căci acela care învață și propovăduiește de toți este văzut, de toți este pândit de este bun sau dimpotrivă, și nimic dintru cele ale lui nu se poate ascunde.

„Așadar, voi, o, ucenicilor, de veți avea luare aminte și veți avea osârdie, «**vi se va da**» vouă mai mult dar de la Dumnezeu. Iar cel care nu are osârdie și luare aminte și darul ce «**i se pare că îl are**» de la Dumnezeu, prin lenevirea sa îl stinge și îl pierde".

8, 19-21: **Și au venit la El mama Lui și frații Lui; dar nu puteau să se apropie de El**[17] **din pricina mulțimii.** *(20)* **Și I s-a vestit: Mama Ta și frații Tăi stau afară și voiesc să Te vadă.** *(21)* **Iar El, răspunzând, a zis către ei: Mama Mea și frații Mei sunt aceștia care ascultă cuvântul lui Dumnezeu și-l îndeplinesc**[18].

(8, 19) Matei 12, 46 / Marcu 3, 31 *(8, 20-21)* Matei 12, 47-50 / Marcu 3, 32-35 / Ioan 15, 14

De aici se arată că nu era Hristos împreună cu rudeniile cele după trup, căci lăsându-i pe aceștia, Se îndeletnicește întru învățătura cea

---

[15] Nesăvârșitori, neputincioși, nelucrători, ticăloșiți.

[16] În ediția de la 1805, în loc de „**nu este nimic ascuns, care să nu se dea pe față și nimic tainic, care să nu se cunoască și să nu vină la arătare**", se găsește „**nu este lucru de taină care să nu se arate, nici lucru ascuns care să nu se cunoască și să vie întru arătare**".

[17] În ediția de la 1805, în loc de „**să se apropie de El**", se găsește „**să vorbească cu Dânsul**".

[18] În ediția de la 1805, în loc de „**îl îndeplinesc**", se găsește „**îl fac**".

duhovnicească. Aşadar, aceia vin către El. Deci, aşa se cuvine şi oricăruia i s-a încredinţat vreo slujbă de la Dumnezeu, a nu cinsti nimic mai mult decât această slujbă, ci şi de părinţi să ne lepădăm, dacă aceştia, fără de folos şi în deşert ne vor împiedica pe noi de la lucrul lui Dumnezeu, precum şi Domnul face acum.

Din pricină că oarecare I-au vestit Lui despre rudeniile Sale, El nu hotărniceşte întru puţin număr frăţimea, nici nu socoteşte cu cuviinţă a-I avea fraţi numai pe feciorii lui Iosif, ci, de vreme ce a venit să mântuiască lumea întreagă şi pe toţi să şi-I facă fraţi, zice: **„Mama Mea şi fraţii Mei sunt aceştia care ascultă cuvântul lui Dumnezeu"**. Apoi, de vreme ce numai a auzi cu urechile cuvântul pe nimeni nu-l mântuieşte, ci mai vârtos îl osândeşte, adaugă Domnul şi aceasta: **„şi-l îndeplinesc"**, căci se cuvine împreună cu a auzi, şi a face, şi a săvârşi.

Iar **„cuvânt al lui Dumnezeu"** numeşte învăţătura Sa, căci câte El le zicea, ale Părintelui Său erau; căci nu era [Domnul Hristos] împotrivnic lui Dumnezeu, astfel încât graiurile ce le zicea să nu fie ale lui Dumnezeu.

Iar unii, locul acesta întru acest chip îl înţeleg: Hristos, învăţând şi slăvit fiind pentru învăţătură, vreunii pizmuindu-L, în chip de batjocură au zis: **„Mama Ta şi fraţii Tăi stau afară şi voiesc să Te vadă"**. Din pricină că Maica Lui se părea a fi femeie de rând, iar fraţii Săi unii dintre cei care sunt nebăgaţi în seamă, ca nişte feciori de teslar, pentru aceasta Îl luau în râs pe Domnul, ca pe unul Care era din neam de rând, pe Maica Sa şi pe fraţii Săi aducându-i înainte. Iar El, cunoscând cugetul lor, a zis: „Cu nimic nu Mă vatămă neamul de rând al rudelor Mele, ci, mai vârtos, deşi din neam de rând va fi cineva, însă va asculta cuvântul lui Dumnezeu – rudenie a Mea îl fac pe acesta".

8, 22-25: **Şi într-una din zile a intrat în corabie cu ucenicii Săi şi a zis către ei: Să trecem de cealaltă parte a lacului[19]. Şi au plecat.** *(23)* **Dar, pe când ei vâsleau, El a adormit. Şi s-a lăsat pe lac o furtună[20] de vânt, şi**

---

[19] În ediţia de la 1805, în loc de **„lac"**, se găseşte „iezer". Ştim că „iezerul" este un lac adânc situat între munţi. În fapt, cea care era numită de Evanghelişti „Marea Tiberiadei" nu era altceva decât un lac de munte. Întinderea acestui lac este aproximativ egală cu o cincime din suprafaţa Mării Moarte. La cuvântul „iezer", avem următoarea notă: [1805] Matei şi Marcu scriu că în „mare" se învifora corabia, iar Luca în „iezer" şi nu se împotrivesc. Pentru că şi aceia şi acesta Marea Tiberiadei o însemnează, care, în chip firesc este iezer, însă din pricina mărimii sale pare ca o mare. Şi din această pricină o numesc uneori „mare" iar alteori „iezer" (după Zigaben).

[20] În ediţia de la 1805, în loc de **„furtună"**, se găseşte **„vifor"**.

corabia se umplea de apă și erau în primejdie. *(24)* **Și, apropiindu-se, L-au deșteptat, zicând: Învățătorule, Învățătorule, pierim. Iar El, sculându-Se, a certat vântul și valul apei și ele au încetat și s-a făcut liniște.** *(25)* **Și le-a zis: Unde este credința voastră? Iar ei, temându-se[21], s-au mirat, zicând unii către alții: Oare cine este Acesta, că poruncește și vânturilor și apei, și-L ascultă?**

(8, 22) Matei 8, 18 *(8, 23)* Iona 1, 4-6 / Matei 8, 24 / Marcu 4, 37 *(8, 24)* Iov 26, 12 / Psalm 88, 10; 106, 29 / Matei 8, 25 / Marcu 4, 38 *(8, 25)* Matei 8, 26-27 / Marcu 4, 40-41

Iscusindu-i Domnul pe ucenici, și cercând credința lor, de sunt neclătiți întru ispite, doarme El cu iconomie. Însă se vădește neputința ucenicilor, căci nu arată credință de săvârșit [desăvârșită], ci amestecată cu necredință, căci ucenicii cred că Domnul îi poate mântui, dar ca niște puțin credincioși zic: **„mântuiește-ne, că pierim"** *(Matei 8, 25)*. Căci de ar fi avut credință de săvârșit [desăvârșită], s-ar fi încredințat cum că este cu neputință a pieri ei, fiind cu dânșii Cel Care pe toate le poate.

„Iar El, sculându-Se, a certat vântul", căci mai întâi i-a lăsat pe ei să se turbure, ca și mai arătată să se facă puterea Lui – că obișnuim noi, oamenii, atunci mai vârtos a-l pomeni pe cel care ne-a izbăvit, când din mari primejdii pe noi ne-ar fi scos. Pentru aceasta, nu dintru început, ci după ce s-a întărit primejdia, **„sculându-Se"**, i-a mântuit pe ei.

Vezi-o aceasta încă și după înalta înțelegere, căci chip erau cele petrecute ale lucrului celui ce s-a săvârșit mai pe urmă cu ucenicii. Căci „iezer" [lac] este Iudeea, întru care s-a pogorât **„viforul"** mare al turbării celei împotriva lui Hristos, cu care s-au turbat iudeii, răstignind pe Domnul; și s-au turburat și ucenicii, că toți L-au lăsat pe Dânsul și au fugit *(Marcu 14, 50)*. Dar **„s-a sculat"** Domnul din somn, adică a înviat – și iarăși ucenicii se află în **„liniște"**, căci, stând înaintea lor, a zis: **„Pace vouă"** *(Luca 24, 36; Ioan 20, 19, 21, 26)*. Acestea sunt, deci, după înalta înțelegere.

Iar aceasta: **„Oare cine este Acesta?"**, nu o zic ucenicii ca și cum s-ar fi nedumirit, ci minunându-se și ca și cum ar fi zis așa: **„Cine este Acesta?"**, adică „Cât și ce mare și ce fel și cu câtă stăpânire și putere face acestea?"

8, 26-33: **Și au ajuns cu corabia în ținutul Gherghesenilor, care este în fața Galileii.** *(27)* **Și ieșind pe uscat, L-a întâmpinat un bărbat din cetate, care avea demon[22] și care de multă vreme nu mai punea haină pe**

---

[21] În ediția de la 1805, în loc de **„temându-se"**, se găsește **„spăimântându-se"**.

[22] În ediția de la 1805, în loc de **„demon"**, se găsește **„draci"**.

el și în casă nu mai locuia, ci prin morminte. *(28)* **Și văzând pe Iisus, strigând, a căzut înaintea Lui și cu glas mare a zis: Ce ai cu mine, Iisuse, Fiul lui Dumnezeu Celui Preaînalt? Rogu-Te, nu mă chinui.** *(29)* **Căci poruncea duhului necurat să iasă din om, pentru că de mulți ani îl stăpânea[23], și era legat în lanțuri și obezi, păzindu-l, dar el, sfărâmând legăturile, era mânat de demon în pustie[24].** *(30)* **Și l-a întrebat Iisus, zicând: Care-ți este numele? Iar el a zis: Legiune. Căci demoni mulți intraseră în el.** *(31)* **Și-L rugau pe El să nu le poruncească să meargă în adânc.** *(32)* **Și era acolo o turmă mare de porci, care păștea pe munte. Și L-au rugat să le îngăduie să intre în ei; și le-a îngăduit.** *(33)* **Și, ieșind demonii din om, au intrat în porci, iar turma s-a aruncat de pe țărm în lac și s-a înecat.** *(8, 26-30)* **Matei 8, 28-29 / Marcu 5, 1-9** *(8, 31)* **Apocalipsa 20, 1-3** *(8, 32-33)* **Matei 8, 30-32 / Marcu 5, 11-13 / Faptele Apostolilor 16, 39**

Vezi-l pe drac, că de două patimi ale răutății se stăpânește: de îndrăzneală și de frică. Căci a zice aceasta: „**Ce ai cu mine?**", este a unui rob îndrăzneț și fără de rușine; iar aceea: „**rogu-Te**", este a unuia care se teme. Și sălășluia în „**morminte**", vrând să pună în oameni părere vicleană, cum că sufletele celor ce mor se fac draci.

Și cer dracii să nu intre întru „**adânc**", ci să fie lăsați să mai petreacă pe pământ, iar Domnul îi îngăduie pe ei a fi pe pământ, ca luptându-se cu oamenii, mai iscusiți pe dânșii [pe oameni] să-i facă, că de nu ar fi fost împotrivă luptători, nu ar fi fost nevoințe; și de nu ar fi fost nevoințe, nici cununi nu ar fi fost.

Încă cunoaște și după înalta înțelegere, că acel „**care are draci**" întru sine, adică lucruri drăcești, în „**haină**" nu se îmbracă, adică îmbrăcămintea cea de la Botez nu o are, și „**în casă nu mai locuiește**", adică în Biserică, ci în „**morminte**", adică în lăcașurile lucrurilor celor moarte, care sunt casele cele de curvăsărie și de vămeșie[25], că acestea sunt morminte ale răutății.

---

[23] În ediția de la 1805, în loc de „**îl stăpânea**", se găsește „**îl răpise**".

[24] În ediția de la 1805, în loc de „**de demon în pustie**", se găsește „**de draci prin pustii**".

[25] „Casele de curvăsărie" sau, altfel spus, bordelurile. Atât în vremea stăpânirii Imperiului roman din primul veac, cât și în timpul stăpânirii Imperiului bizantin din vremea Sfântului Teofilact, vameșii – și de aici în mod implicit și „casele de vămeșie" – erau priviți, pe drept cuvânt, ca niște zbiri și răpitori și lucrători ai nedreptății și răutății. E vrednic spre consemnare că, din corespondența Sfântului Teofilact cu demnitari ai Bizanțului, reiese că acei „praktores" (vameși și agenți ai fiscului în Imperiului bizantin), în fărădelegea lor ajungeau până la răpirea copiilor datornicilor și vinderea lor ca robi.

8, 34-39: **Iar păzitorii[26] văzând ce s-a întâmplat, au fugit și au vestit în cetate și prin sate.** *(35)* **Și au ieșit să vadă ce s-a întâmplat și au venit la Iisus și au găsit pe omul din care ieșiseră demonii, îmbrăcat și întreg la minte, șezând jos, la picioarele lui Iisus, și s-au înfricoșat[27].** *(36)* **Și cei ce văzuseră le-au spus cum a fost izbăvit[28] demonizatul.** *(37)* **Și L-a rugat pe El toată mulțimea din ținutul Gherghesenilor să plece de la ei, căci erau cuprinși de frică mare. Iar El, intrând în corabie, S-a înapoiat.** *(38)* **Iar bărbatul din care ieșiseră demonii Îl ruga să rămână cu El. Iisus însă i-a dat drumul, zicând:** *(39)* **Întoarce-te în casa ta și spune cât bine ți-a făcut ție Dumnezeu. Și a plecat, vestind[29] în toată cetatea câte îi făcuse Iisus.**

(8, 34-38) **Matei 8, 33-34 / Marcu 5, 14-18 / Faptele Apostolilor 16, 39**
(8, 39) **Psalm 49, 24; 125, 2-3 / Marcu 5, 19-20**

Aceasta ce zice că **„păstorii au fugit"**, pricină de mântuire s-a făcut Gherghesenilor, însă ei nu au priceput. Căci fiind cu cuviință a se minuna de puterea Mântuitorului și a-I crede Lui, ei L-au rugat pe Iisus ca să Se ducă de la dânșii, căci s-au temut ca nu cumva și altă pagubă să pătimească, după cum [Domnul] le-a dat pierzării și porcii.

Iar cel care s-a tămăduit, negrăit adevărește semnul tămăduirii sale, căci întru atât s-a făcut de sănătos la minte, încât L-a și cunoscut pe Domnul Iisus, și-L ruga ca **„să rămână cu El"**; căci, precum se pare, se temea ca nu cumva depărtându-se de Iisus, să fie iarăși lesne apucat de draci. Iar Domnul – arătându-i lui că chiar de nu va fi împreună cu Sine, însă de darul Său fiind acoperit, îi este cu putință să fie mai presus de supărarea drăcească – îi grăiește [celui tămăduit]: **„Întoarce-te în casa ta și spune cât bine ți-a făcut ție Dumnezeu"**. Nu a zis [Domnul]: „Cât bine ți-am făcut Eu ție", ca să ne dea nouă chip [pildă] de smerenie și ca toate isprăvile noastre cele bune să le punem în seama lui Dumnezeu.

Iar acela atât de mulțămitor a fost, încât vestea câte i-a făcut lui Iisus, căci Domnul i-a poruncit lui să vestească cât bine i-a făcut Dumnezeu lui, iar el propovăduiește câte i-a făcut Iisus.

Deci se cuvine ca și noi, când vom face cuiva vreun bine, să nu voim a se propovădui [binele] acesta, iar acela care a primit binele, deși noi nu vom voi, se cuvine a-l propovădui pe acesta.

---

[26] În ediția de la 1805, în loc de **„păzitorii"**, se găsește **„păstorii"**.

[27] În ediția de la 1805, în loc de **„înfricoșat"**, se găsește **„spăimântat"**.

[28] În ediția de la 1805, în loc de **„izbăvit"**, se găsește **„mântuit"**.

[29] În ediția de la 1805, în loc de **„vestind"**, se găsește **„propovăduind"**.

8, 40-44: **Și când S-a întors Iisus, L-a primit mulțimea, căci toți Îl așteptau.** *(41)* **Și iată a venit un bărbat, al cărui nume era Iair și care era mai-marele sinagogii. Și căzând la picioarele lui Iisus, Îl ruga să intre în casa lui,** *(42)* **căci avea numai o fiică[30], ca de doisprezece ani, și ea era pe moarte. Și, pe când se ducea El, mulțimile Îl împresurau.** *(43)* **Și o femeie, care de doisprezece ani avea scurgere de sânge și cheltuise cu doctorii toată averea ei, și de nici unul nu putuse să fie vindecată,** *(44)* **apropiindu-se pe la spate, s-a atins de poala hainei Lui și îndată s-a oprit curgerea sângelui ei.**

(8, 41) Matei 9, 18 / Marcu 5, 22 *(8, 42-44)* Matei 9, 20-22 / Marcu 5, 25-29

„S-a întors Iisus" din ținutul Gherghesenilor și „Îl așteptau" noroadele, cea dintâi pricină fiind pentru învățătură, iar alta pentru minuni.

Deci, a venit și un **„mai mare al sinagogii"**, nu de rând și nici nebăgat în seamă, ci din cei de frunte, și adaugă Evanghelistul și numele acestuia, ca mai cunoscută să se facă minunea cum că este adevărată. Și cade acesta **„la picioarele lui Iisus"**, nevoie stându-i asupră, măcar că se cuvenea ca Iair și nesilindu-l starea fetei sale a cădea și a-L cunoaște pe Dânsul că este Dumnezeu. Însă și necazul uneori silește pe oameni spre alegerea celui mai bun [lucru]. Pentru aceasta și David a zis: **„Cu frâu și cu zăbală fălcile lor vei strânge, ale celor ce nu se apropie către Tine"** *(Psalm 31, 10).*

Iar în treacătul Domnului se apropie o femeie, credință având foarte multă, căci **„apropiindu-se pe la spate, s-a atins de poala hainei Lui"**, crezând cu adevărat cum că numai de se va atinge se va izbăvi, și **„îndată s-a oprit curgerea sângelui ei"**. Că precum de va apropia cineva ochiul de lumina ce strălucește, ori vreascurile de foc, îndată se fac acestea lucrătoare, așa și femeia aceasta, aducând credință la Cel Care poate a tămădui, îndată a dobândit tămăduirea; căci nimic nu a socotit această femeie: nici anii cei mulți ai bolii, nici deznădăjduirea doctorilor, nici altceva nimic, ci numai a crezut și așa s-a mântuit. Și, precum se vede, mai întâi s-a atins de Iisus cu mintea, apoi și cu trupul.

8, 45-48: **Și a zis Iisus: Cine este cel care s-a atins de Mine? Dar toți tăgăduind, Petru și ceilalți care erau cu El, au zis: Învățătorule, mulțimile Te îmbulzesc și Te strâmtorează și Tu zici: Cine este cel care s-a atins de Mine?** *(46)* **Iar Iisus a zis: S-a atins de Mine cineva. Căci am simțit o putere[31] care a ieșit din Mine.** *(47)* **Și femeia, văzându-se vădită, a venit**

---

[30] În ediția de la 1805, în loc de **„numai o fiică"**, se găsește **„o fiică una născută"**.

[31] În ediția de la 1805, în loc de **„am simțit o putere"**, se găsește **„am cunoscut puterea"**.

tremurând și, căzând înaintea Lui, a spus de față cu tot poporul din ce cauză[32] s-a atins de El și cum s-a tămăduit îndată. *(48)* **Iar El i-a zis: Îndrăznește[33], fiică, credința ta te-a mântuit. Mergi în pace.**

(8, 45-47) **Marcu 5, 30-33 / Luca 6, 19** *(8, 48)* **Matei 9, 22 / Marcu 5, 34 / Luca 7, 50; 17, 19**

Domnul, voind ca și credința femeii tuturor să o arate, ca următori ai acesteia toți să se facă, încă și lui Iair nădejdi bune să-i dea pentru fiica sa, vădește ceea ce întru ascuns s-a făcut și cearcă cine este **„cel care s-a atins"** de El. Iar Petru, ca un îndrăzneț, ca și cum L-ar fi învinuit pe El pentru întrebare, zice: **„Învățătorule, mulțimile Te îmbulzesc și Te strâmtorează și Tu zici: Cine este cel care s-a atins de Mine?"**. Însă nu înțelege el ce întreba Domnul, căci Iisus astfel întreba: „Cine este cel care s-a atins de Mine cu credință, și nu așa deobște, prin îmbulzire și strâmtorare?" Căci, precum cineva are urechi de auzit, iar altul are urechi și nu aude, așa și unul se atinge cu credință, iar altul se apropie, dar inima lui departe este. Așadar, măcar că o știa pe femeie, Domnul pune întrebarea pentru ca și credința ei să o arate, dar și pe mai-marele sinagogii bine nădăjduit să-l facă.

„Am cunoscut o putere care a ieșit din Mine" – aceasta cu cuviință o zice Domnul, căci Proorocii nu aveau puteri care să iasă dintru ei, pentru că prin darul lui Dumnezeu lucrau ei minunile. Iar Iisus, fiind Izvor a tot binele și toată puterea, are și puteri care ies din El.

Și îndoită tămăduire dă femeii, că mai întâi a tămăduit boala ei, iar după aceea și tremurarea sufletului a potolit-o prin a zice: **„Cutează, fiică!"**

8, 49-56: **Și încă vorbind El, a venit cineva de la mai-marele sinagogii, zicând: A murit fiica ta. Nu mai supăra pe Învățătorul.** *(50)* **Dar Iisus, auzind, i-a răspuns: Nu te teme; crede numai și se va izbăvi.** *(51)* **Și venind în casă n-a lăsat pe nimeni să intre cu El, decât numai pe Petru și pe Ioan și pe Iacov și pe tatăl copilei și pe mamă.** *(52)* **Și toți plângeau și se tânguiau pentru ea. Iar El a zis: Nu plângeți; n-a murit, ci doarme.** *(53)* **Și râdeau de El[34], știind că a murit.** *(54)* **Iar El, scoțând pe toți afară și apucând-o de mână, a strigat, zicând: Copilă, scoală-te!** *(55)* **Și duhul ei s-a întors și a înviat îndată; și a poruncit El să i se dea**

---

[32] În ediția de la 1805, în loc de **„cauză"**, se găsește **„pricină"**.

[33] În ediția de la 1805, în loc de **„îndrăznește"**, se găsește **„cutează"**.

[34] În ediția de la 1805, în loc de **„și râdeau de El"**, se găsește **„și-și băteau joc de El"**.

să mănânce. *(56)* **Şi au rămas uimiţi**[35] **părinţii ei. Iar El le-a poruncit să nu spună nimănui ce s-a întâmplat.**

(8, 49-51) Marcu 5, 35-37 *(8, 52-53)* Matei 9, 24 / Marcu 5, 38-40 / Ioan 11, 11 *(8, 54)* Matei 9, 25 / Marcu 5, 40-41 / Luca 7, 14 / Ioan 11, 43 *(8, 55-56)* Numeri 16, 22 / Matei 8, 4; 9, 25-30 / Marcu 5, 42-43; 7, 36 / Luca 5, 14

Auzind Iisus că a zis oarecare către mai-marele sinagogii: **„Nu mai supăra pe Învăţătorul"**, adică: „Nu Îl arunca în osteneli, nu Îl mai duce", nu a aşteptat Domnul pe Iair să grăiască către [spre] Dânsul, ci mai înainte apucând El, îi grăieşte, ca să nu zică mai-marele sinagogii: „Nu am trebuinţă de Tine, acum iată că s-a făcut răul, a murit aceea pe care nădăjduiam că o vei tămădui". Deci, ca să nu zică ceva ca de acest fel – căci era necredincios şi iudeu –, apucând mai înainte, Hristos zice: „Nu te teme, ci crede numai, la ceea care era întru curgerea sângelui caută [priveşte şi înţelege-i puterea credinţei], şi aceleia urmându-i, nu-ţi vei pierde dorirea".

Şi **„numai pe Petru şi pe Iacov şi pe Ioan"** îi lasă să intre, ca unii care erau cei mai aleşi dintre ucenici, şi ca unii care puteau să tăinuiască prin tăcere minunea. Căci nu voia Domnul ca, mai înainte de vreme, să-i fie descoperite norodului celui mult cele mai multe din lucrurile Sale, poate pentru zavistia iudeilor acoperindu-le, ca nu aprinzându-se de zavistie iudeii, vinovaţi judecăţii să fie. Asemenea se cuvine să facem şi noi când ne va zavistui cineva: nu se cade să descoperim către dânsul isprăvile noastre, ca nu cumva săgetându-l prin aceasta, să-l facem ca mai mult să ne zavistuiască, şi dintru aceasta în păcat să-l aruncăm; ci să ne sârguim, cât va fi cu putinţă, să ascundem lucrul nostru cel bun dinaintea acestuia.

Şi zicând Domnul: **„n-a murit, ci doarme"** – şi moartea „somn" numindu-o – pentru că avea să o învieze pe cea moartă ca din somn, **„îşi băteau joc de El"** cei ce auzeau, ca şi mai mult minunea să fie minune[36]. Şi pentru ca iudeii **să nu** poată zice mai pe urmă cum că nu murise, ci dormea, pentru aceea a iconomisit Iisus mai întâi a fi batjocorit, când zicea: **„n-a murit, ci doarme"**, ca să astupe gurile celor ce voiau a cleveti – căci atât [de adeverit] murise, încât îşi şi băteau joc de El când zicea că **„n-a murit"**.

Şi **„i-a scos pe toţi afară"**, poate sfătuindu-ne pe noi să fim neiubitori de slavă şi nimic să nu facem spre arătarea cea cu trufie. Încă poate şi

---

[35] În ediţia de la 1805, în loc de **„au rămas uimiţi"**, se găseşte **„s-au spăimântat"**.

[36] Astfel, cei care-L batjocoreau pe Domnul, adevereau minunea a fi spre mai multă minunare.

învățând cum că atunci când va lucra cineva minuni, se cuvine să nu fie el în mijlocul multora, ci în loc deosebi și fără de turburare.

Deci, Domnul **„a întors duhul"** fetei, căci nu alt suflet a adus înlăuntrul ei, ci pe acela care a zburat de la trup, pe acesta l-a făcut a se întoarce întru el. **„Și a poruncit El să i se dea ei să mănânce"**, spre mai multă încredințare și adeverire că ea a înviat cu adevărat.

Încă este cu putință a le înțelege pe acestea și întru acest chip: întru **„scurgere de sânge"** este și tot sufletul dintru care izbucnește și izvorăște păcatul cel sângeros și omorâtor, căci **tot păcatul este înjunghietor și ucigător de suflet**. Deci, sufletul acesta, atingându-se de **„poala hainei"** lui Hristos, adică de **Întruparea Lui**, și crezând cum că S-a întrupat Fiul lui Dumnezeu, se însănătoșează. Și dacă va fi cineva **„mai mare al sinagogii"**, adică minte stăpânitoare peste multe, adunând cele dintru lăcomie, și bolind **„fiica"** ei – cugetul adică [ca fiică a minții] –, numai să-L cheme pe Iisus și să creadă, și se va mântui.

Capitolul 9

Trimiterea Apostolilor. Săturarea celor cinci mii de oameni. Mărturisirea lui Petru. Întâia și a doua vestire a Patimilor. Schimbarea la față. Vindecarea copilului demonizat. Care este întâiul între Apostoli? Urmarea lui Iisus[1]

9, 1-6: **Și chemând pe cei doisprezece ucenici ai Săi, le-a dat putere și stăpânire peste toți demonii și să vindece bolile.** *(2)* **Și i-a trimis să propovăduiască Împărăția lui Dumnezeu și să vindece pe cei bolnavi.** *(3)* **Și a zis către ei: Să nu luați nimic pe drum, nici toiag, nici traistă, nici pâine, nici bani[2] și nici să nu aveți câte două haine.** *(4)* **Și în orice casă veți intra, acolo să rămâneți și de acolo să plecați[3].** *(5)* **Și câți nu vă vor primi, ieșind din acea cetate, scuturați praful de pe picioarele voastre, spre mărturie împotriva lor[4].** *(6)* **Iar ei, plecând, mergeau prin sate, binevestind și vindecând pretutindeni.**

(9, 1) **Matei 10, 1 / Marcu 3, 13-14; 6, 7 / Luca 6, 13** *(9, 2-4)* **Matei 10, 7, 9, 11 / Marcu 6, 8-10 / Luca 10, 4-8; 22, 35** *(9, 5)* **Matei 10, 14 / Marcu 6, 11 / Luca 10, 10-11 / Faptele Apostolilor 13, 51; 18, 6** *(9, 6)* **Marcu 6, 12; 16, 18 / Iacov 5, 14**

Și de aici se arată mărimea Dumnezeirii lui Iisus, căci nu numai El făcea minuni, ci și ucenicilor **„le-a dat"** aceasta [**„putere și stăpânire"**], măcar că nu al omului, ci, cu adevărat al lui Dumnezeu lucru este a dărui prietenilor Săi unele că aceste daruri. După ce le-a dat Apostolilor **„stăpânire"** asupra duhurilor celor rele, Domnul nu i-a hotărnicit întru aceasta pe dânșii, ci și a **„propovădui"** Evanghelia le-a poruncit. Căci se cuvine celui căruia i s-a încredințat a învăța și a propovădui, și minuni a face; pentru că și propovăduirea prin minuni se adeverește, iar minunile

---

[1] În ediția de la 1805, titlul capitolului este: *„Pentru trimiterea celor doisprezece Apostoli la propovăduire. Pentru Irod când a auzit de Iisus. Pentru cele cinci pâini și doi pești. Pentru întrebarea Domnului. Pentru lepădarea de sine și luarea Crucii lui Hristos. Pentru Schimbarea la față a lui Hristos. Pentru cel lunatic. Pentru cei ce se socoteau între ei cine ar fi mai mare. Pentru cel ce s-a oprit de ucenici să nu scoată dracii. Pentru a nu cere pedeapsă asupra celor ce nu i-au primit pe dânșii. Pentru cel ce nu i s-a dat voie să meargă după Iisus"*.

[2] În ediția de la 1805, în loc de **„bani"**, se găsește **„argint"**.

[3] În ediția de la 1805, în loc de **„acolo să rămâneți și de acolo să plecați"**, se găsește **„acolo să petreceți și de acolo să ieșiți"**.

[4] În ediția de la 1805, în loc de **„spre mărturie împotriva lor"**, se găsește **„întru mărturie lor"**.

prin propovăduire. Căci mulți, de multe ori, au făcut minuni cu dracească putere, însă propovăduirea lor nu era sănătoasă – și dintru această pricină nici minunile lor nu erau de la Dumnezeu.

Și îi trimite pe dânșii întru atâta neavere, încât Domnul **„nici pâine"** nu voiește ca să ia [Apostolii] la ei, nici altceva din cele pe care cei mai mulți le purtăm cu noi [la drum].

Încă le poruncește și aceasta, adică a nu se muta din loc în loc, ci **„în orice casă veți intra, acolo să rămâneți și de acolo să plecați"**, ca să nu pară că sunt vreunii dintre cei nestatornici și lesne schimbăcioși.

Și zice Domnul: **„să scuturați praful de pe picioarele voastre"**, dacă oarecare pe voi nu vă vor primi, **„întru mărturie lor"**, adică spre mustrarea și osândirea lor, arătându-le acelora cum că multă cale pentru dânșii săvârșind, nici un folos de la ei nu au avut[5].

Iar unii, aceasta ce zice a nu purta Apostolii **„nici toiag, nici traistă, nici pâine, nici bani și nici câte două haine"**, o înțeleg întru acest chip [a fi zisă de către Domnul]: „Nu adunați comoară, căci **«traista»** este semn al adunării comorii, care multe strânge, **«nici toiag»** să nu purtați, adică să nu vă faceți mânioși și porniți spre lovire, **«nici să nu aveți câte două haine»**, adică să nu fiți oarecum măiestriți întru năravuri și îndoiți întru socotințe".

9, 7-9: **Și a auzit Irod tetrarhul toate cele făcute și era nedumerit, că se zicea de către unii că Ioan s-a sculat din morți;** *(8)* **iar de unii că Ilie s-a arătat, iar de alții, că un Prooroc din cei vechi a înviat.** *(9)* **Iar Irod a zis: Lui Ioan eu i-am tăiat capul. Cine este, dar, Acesta, despre care aud asemenea lucruri? Și căuta să-L vadă.**

(9, 7-9) **Matei 14, 1-2, 11; 16, 14 / Marcu 6, 14-16 / Luca 9, 18-19**

Acest Irod era cel Mic, fiul lui Irod cel Mare, care a omorât pruncii; căci acela era împărat, iar acesta era stăpânitor peste a patra parte [tetrarh]. Și nu se pricepea Irod [a spune] cine ar fi Iisus, căci zice: „Pe Ioan eu l-am tăiat, iar dacă Ioan s-a sculat din morți, cu adevărat, văzându-l pe dânsul îl voi cunoaște", căci Irod **„căuta să-L vadă"** pe Domnul.

Încă vezi că evreii socoteau învierea morților întru viața trupească și întru mâncări și băuturi, rea socotință având; pentru că, Învierea nu este întru mâncare și băutură, sau întru viață trupească *(Romani 14, 17)*, ci, precum petrec Îngerii lui Dumnezeu, așa va fi viețuirea *(Matei 22, 30; Marcu 12, 25)*.

---

[5] Adică locuitorii acelor așezări nu au dobândit de la Apostoli nici un folos spre a se apropia de Împărăția Cerurilor.

9, 10-17: **Și, întorcându-se Apostolii, I-au spus toate câte au făcut. Și, luându-i cu Sine, S-a dus de o parte într-un loc pustiu, aproape de cetatea numită Betsaida.** *(11)* **Iar mulțimile, aflând, au mers după El și El, primindu-le, le vorbea despre Împărăția lui Dumnezeu, iar pe cei ce aveau trebuință de vindecare, îi făcea sănătoși.** *(12)* **Dar ziua a început să se plece spre seară. Și, venind la El, cei doisprezece I-au spus: Dă drumul mulțimii[6] să se ducă prin satele și prin sătulețele dimprejur, ca să poposească și să-și găsească mâncare, că aici suntem în loc pustiu.** *(13)* **Iar El a zis către ei: Dați-le voi să mănânce. Iar ei au zis: Nu avem mai mult decât cinci pâini și doi pești, afară dacă numai ducându-ne noi, vom cumpăra merinde pentru tot poporul acesta.** *(14)* **Căci erau ca la cinci mii de bărbați. Dar El a zis către ucenicii Săi: Așezați-i jos, în cete de câte cincizeci de inși[7].** *(15)* **Și au făcut așa și i-au așezat pe toți.** *(16)* **Iar Iisus, luând cele cinci pâini și cei doi pești și privind la Cer[8], le-a binecuvântat, a frânt și a dat ucenicilor, ca să pună mulțimii înainte.** *(17)* **Și au mâncat și s-au săturat toți și au luat ceea ce le-a rămas, douăsprezece coșuri de fărâmituri.**

(9, 10-13) **Matei 14, 13-19 / Marcu 6, 30-38 / Ioan 6, 2-9** *(9, 14-16)* **Rut 2, 14 / Matei 14, 17, 19, 21 / Marcu 6, 39-41 / Ioan 6, 10-11** *(9, 17)* **Rut 2, 14 / 4 Regi 4, 44 / Matei 14, 20 / Marcu 6, 42; 8, 19 / Ioan 6, 12-13**

„**Într-un loc pustiu**" Se duce Iisus, de vreme ce vrea să săvârșească minunea pâinilor, ca să nu poată cineva zice că, fiind cetatea aproape, s-au dus și au adus pâinile de acolo.

Deci, Domnul, „**primind**" noroadele, le învăța și le tămăduia, ca tu să cunoști cum că filosofia noastră în cuvânt și în faptă se împarte, și nici se cuvine a cuvânta fără de faptă, nici a făptui fără de cuvânt.

Și fiindcă „**se pleca spre seară**", ucenicii începând acum a fi mai iubitori de oameni și mai plecați spre păstorie, li se face milă de noroade și grăiesc: „**Slobozește noroadele**", adică „vindecă bolile lor mai degrabă, plinește cererile lor". Iar Domnul, grăind către ucenici: „**Dați-le voi să mănânce**", nu zice acestea ca și cum nu știa lipsa, ci vrând a-i îndemna pe dânșii să spună câte pâini au – și astfel să se arate minunea mai mare, dintru mărturisirea acelora arătându-se câte pâini erau.

---

[6] În ediția de la 1805, în loc de „**Dă drumul mulțimii**", se găsește „**Slobozește noroadele**".

[7] În ediția de la 1805, în loc de „**cete de câte cincizeci de inși**", se găsește „**cete de câte cincizeci**".

[8] În ediția de la 1805, în loc de „**privind la Cer**", se găsește „**căutând la Cer**".

Iar ceea ce zice: „**Așezați-i jos, în cete de câte cincizeci**", arată cum că ni se cuvine nouă ca, atunci când vom primi vreun străin, și să-l punem pe dânsul să șază, încă și de toată luarea-aminte să-l învrednicim.

Și [Domnul] „**privește la Cer**", arătându-ne nouă ca, atunci când vom vrea să mâncăm, să trimitem mulțămiri lui Dumnezeu.

Iar Hristos „**a dat ucenicilor**", apoi ucenicii au dat noroadelor, ca ei să nu uite minunea, ci întru pomenire să o aibă pre dânsa, aducându-și aminte cum în mâinile lor au luat pâinile.

Și prisosința a fost de „**douăsprezece coșuri**", ca să cunoaștem noi cât poate [săvârși] iubirea de străini și cum se înmulțesc ale noastre, când se dau celor care sunt lipsiți.

S-au zis însă pentru acestea mai pe larg în Evanghelia cea de la Matei[9].

9, 18-22: **Și când Se ruga El singur[10], erau cu El ucenicii, și i-a întrebat, zicând: Cine zic mulțimile că sunt Eu?** *(19)* **Iar ei, răspunzând, au zis: Ioan Botezătorul, iar alții Ilie, iar alții că a înviat un Prooroc din cei vechi.** *(20)* **Și El le-a zis: Dar voi, cine ziceți că sunt Eu? Iar Petru, răspunzând, a zis: Hristosul lui Dumnezeu.** *(21)* **Iar El, certându-i[11], le-a poruncit să nu spună nimănui aceasta,** *(22)* **zicând că Fiul Omului trebuie să pătimească multe și să fie defăimat de către bătrâni și de către arhierei și de către cărturari și să fie omorât, iar a treia zi să învieze.**

(9, 18-19) Matei 14, 1-2; 16, 13 / Marcu 6, 14, 46; 8, 27-28 / Luca 9, 7 *(9, 20)* Matei 14, 33; 16, 15-16 / Marcu 5, 7; 8, 29 / Ioan 1, 49; 6, 69; 11, 27 / Faptele Apostolilor 8, 37; 9, 20 / Evrei 1, 2-5 / 1 Ioan 4, 15; 5, 5 *(9, 21)* Eccleziastul 3, 7 / Matei 16, 20; 17, 9 / Marcu 8, 30 *(9, 22)* Matei 16, 21; 17, 22-23; 20, 17-19 / Marcu 8, 31; 9, 31; 10, 33 / Luca 9, 44; 17, 25; 18, 31

Punându-le Domnul ucenicilor întrebare, nu deîndată îi întreabă ce anume zic ei despre El, ci mai întâi de socotințele norodului îi întreabă, și abia apoi despre ale lor. Iar aceasta o face Domnul ca, după ce va arăta netrebnică părerea norodului cea pentru El, să-i aducă pe ucenici la cea adevărată socotință, lucru care cu adevărat s-a și săvârșit. Căci, zicând ucenicii: „Unii Te socotesc a fi Ioan, iar alții Ilie zic că ești Tu", El îi întreabă: „Dar voi, adică voi cei ce vă deosebiți de toți, cei aleși, cine ziceți că sunt Eu?"[12] Iar Petru se avântă mai înaintea celorlalți și gură a tuturor făcându-se, mărturisește că El este Cel Care de demult era propovăduit „**Hristosul lui Dumnezeu**" (adică Unsul lui Dumnezeu), căci nu a zis „Hristos al lui

[9] Vezi și tâlcuirile de la *Matei 14, 13-20*, dar și de la *Marcu 6, 30-42*.

[10] În ediția de la 1805, în loc de „**singur**", se găsește „**deosebi**".

[11] În ediția de la 1805, în loc de „**certându-i**", se găsește „**dojenindu-i**".

[12] [1805] Pentru aceasta vezi și la *Matei cap. 16*, la scolie.

Dumnezeu", ci, cu articol, ca să arate că El este Cel cu adevărat Hristosul, adică Unsul lui Dumnezeu. Pentru că mulți au fost unși, dar Unsul lui Dumnezeu, adică „**Hristosul lui Dumnezeu**", numai Unul este.

9, 23-27: **Și zicea către toți: Dacă voiește cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea în fiecare zi**[13] **și să-Mi urmeze Mie;** *(24)* **căci cine va voi să-și scape**[14] **sufletul îl va pierde; iar cine-și va pierde sufletul pentru Mine, acela îl va mântui.** *(25)* **Că ce folosește omului dacă va câștiga lumea toată, iar pe sine se va pierde, sau se va păgubi?** *(26)* **Căci de cel ce se va rușina de Mine și de cuvintele Mele, de acesta și Fiul Omului se va rușina, când va veni întru slava Sa și a Tatălui și a Sfinților Îngeri.** *(27)* **Cu adevărat însă vă spun vouă: Sunt unii, dintre cei care stau aici, care nu vor gusta moartea, până ce nu vor vedea Împărăția lui Dumnezeu.** *(9, 23-27)* **Matei 10, 32-39; 16, 24-28 / Marcu 8, 34-39; 9, 1-2 / Luca 12, 8-9; 14, 27; 17, 33 / Ioan 12, 25 / 2 Timotei 2, 12**

De vreme ce pentru Sine a zis: „**Fiul Omului trebuie să pătimească multe**" *(Luca 9, 22)*, aduce Domnul pe urmă și învățătură sobornicească și pentru toți îndeobște: „Nu numai Eu voi suferi moarte, ci și toți aceia care voiesc să vină după Mine, datori sunt a se lepăda de sine, nici o împărtășire având către trup, ci defăimându-se pe sine"[15].

Iar „**cruce**" numește aici moartea cea de ocară, căci nici o altă moarte nu era așa de neslăvită și de defăimată, precum era cea prin cruce. Deci arată [Domnul] că acela care va voi a fi ucenic al Lui, dator este a muri nu cu moarte slăvită, ci cu una de ocară, fiind omorât ca un osândit. Și de vreme ce mulți sunt omorâți cu moarte de ocară, însă ca niște tâlhari și făcători de rele, pentru aceasta Domnul a adăugat: „**și să urmeze Mie**", adică toată fapta cea bună să o săvârșească.

„**Căci cine va voi să-și mântuiască [scape] sufletul îl va pierde**", adică oricine va voi să viețuiască după lume, acesta va muri cu sufletul.

Și „**se rușinează**" de Hristos, cel care zice: „Cum voi crede într-un Dumnezeu răstignit și batjocorit?", iar de „**cuvintele**" Lui „**se rușinează**" cel care batjocorește vorba cea simplă [de rând] și nemeșteșugită a Evangheliei. Așadar, de unul ca acesta „**se va rușina**" Domnul „**când va veni întru slava Sa**", adică întru a Doua Sa Venire. Iară ceea ce zice Domnul aici, întru această înțelegere este: „Așa precum un stăpân, de va avea o

---

[13] În ediția de la 1805, în loc de „**în fiecare zi**", se găsește „**în toate zilele**".

[14] În ediția de la 1805, în loc de „**să-și scape**", se găsește „**să-și mântuiască**".

[15] Adică neînvoindu-se deloc cu cugetul cel trupesc.

slugă vicleană, se rușinează a o numi pe aceasta slugă a sa, tot așa și Eu mă voi rușina a-l numi slugă a Mea pe acela care s-a lepădat de Mine".

Dar, fiindcă [Domnul] a zis mai sus că **„oricine își va pierde sufletul pentru Mine, acela îl va mântui"**, vrând să ne arate de ce fel de bunătăți se învrednicesc unii ca aceștia, zice: **„Sunt unii, dintre cei care stau aici, care nu vor gusta moartea, până ce nu vor vedea Împărăția lui Dumnezeu"**, adică slava întru care fi-vor Drepții. Iar acestea le-a grăit pentru Schimbarea la față, căci Schimbarea la față chip a fost al slavei celei de Sus, care va să fie, căci precum întru aceasta cu preaslăvire a strălucit Iisus, așa și Drepții, după [a lor] măsură, vor străluci atunci. „Așadar, «**sunt unii**» (Ioan, Petru și Iacov) «**care nu vor gusta moartea**», până când vor vedea întru ce slavă vor fi cei care Mă mărturisesc pe Mine, iar de văzut o vor vedea pe aceasta în vremea Schimbării la față".

9, 28-36: **Iar după cuvintele acestea, ca la opt zile, luând cu Sine pe Petru și pe Ioan și pe Iacov, S-a suit în munte ca să Se roage.** *(29)* **Și pe când Se ruga El, chipul feței Sale s-a făcut altul și îmbrăcămintea Lui albă strălucind.** *(30)* **Și iată doi bărbați vorbeau cu El, care erau Moise și Ilie,** *(31)* **și care, arătându-se întru slavă, vorbeau despre sfârșitul Lui**[16], **pe care avea să-l împlinească în Ierusalim.** *(32)* **Iar Petru și cei ce erau cu El erau îngreuiați de somn; și deșteptându-se, au văzut slava Lui și pe cei doi bărbați stând cu El.** *(33)* **Și când s-au despărțit ei de El, Petru a zis către Iisus: Învățătorule, bine este ca noi să fim aici și să facem trei colibe: una Ție, una lui Moise și una lui Ilie, neștiind ce spune.** *(34)* **Și, pe când vorbea El acestea, s-a făcut un nor și i-a umbrit; și ei s-au spăimântat când au intrat în nor.** *(35)* **Și glas s-a făcut din nor, zicând: Acesta este Fiul Meu cel ales**[17], **de El să ascultați!** *(36)* **Și când a trecut glasul, S-a aflat Iisus singur. Și ei au tăcut și nimănui n-au spus nimic, în zilele acelea, din cele ce văzuseră.**

(9, 28-34) Matei 17, 1-4, 6 / **Marcu 9, 2-5** / 2 Petru 1, 16 *(9, 35)* Deuteronom 18, 35 / Isaia 42, 1 / Matei 3, 17; 17, 5 / Marcu 1, 11; 9, 7 / Luca 3, 22 / Ioan 6, 27 / Faptele Apostolilor 3, 22-23 / 2 Petru 1, 17 *(9, 36)* Matei 17, 8-9 / Marcu 9, 8-9

Matei zice cum că „**șase zile**" au trecut după cuvintele acestea, și atunci S-a suit Iisus în munte *(Matei 17, 1)*. Iar Luca zice că au trecut „**opt zile**", pentru că Matei numai zilele cele din mijloc le numără, iar Luca nu numără

---

[16] În ediția de la 1805, în loc de „**vorbeau despre sfârșitul Lui**", se găsește „**grăiau despre ieșirea Lui**".

[17] În ediția de la 1805, în loc de „**Fiul Meu cel ales**", se găsește „**Fiul Meu cel iubit**".

numai zilele cele din mijloc, ci și ziua întru care s-au grăit cuvintele acestea și aceea întru care s-a făcut Schimbarea la Față.

Și i-a luat [Domnul] numai pe cei trei [**„pe Petru și pe Ioan și pe Iacov"**]: pe Petru ca pe cel care-L iubea pe El, pe Ioan ca pe acela care era iubit de către El, iar pe Iacov ca pe cel care era și El fierbinte cu râvna cea pentru Dânsul, sau ca pe unul care putea tăinui lucrul [săvârșit], putând a-l ține întru dânsul și nimănui a-l spune.

Și [Domnul] **„S-a suit în munte ca să Se roage"**, căci ni se cuvine nouă a ne ruga deosebi fiind, și sus **„suindu-ne"**, și la nimic din cele pământești plecându-ne.

Iar **„chipul feței Sale s-a făcut altul"**, nu ca și cum s-ar fi strămutat El întru altă fire, căci a rămas precum era, însă chipul feței Lui s-a arătat mai luminos decât mai înainte. Asemenea s-a petrecut și cu **„îmbrăcămintea Lui"**, căci numai arătarea acestora a strălucit, fiindcă nu firea îmbrăcămintei Sale s-a schimbat, ci arătarea ei.

Iar **„Moise și Ilie"** stăteau împreună cu Dânsul când Se ruga, ca să se arate că nu este [El] împotrivnic Proorocilor și Legii; că de ar fi fost împotrivnic acestora, nu ar fi suferit Moise – cel care a dat Legea – și Ilie, cel care era mai fierbinte dintre Prooroci, să fie alături de El și să stea împreună cu Dânsul. Și **„grăiau despre ieșirea Lui, pe care avea s-o împlinească în Ierusalim"**, adică despre moartea Sa.

Iar pe când Hristos Se îndeletnicea la rugăciune, Petru **„era îngreuiat de somn"**, căci neputincios era, și ceea ce este a firii omenești plinea, somnului slujind. Și **„deșteptându-se, au văzut slava Lui și pe cei doi bărbați stând cu El"**, și ca și cum împăcându-se cu petrecerea cea de acolo[18], și din pricina luminii [slavei], și dintru aceea că îi vedea pe Prooroci, zice: **„bine este ca noi să fim aici"**. Căci socotea Petru că atunci era sfârșitul și Împărăția lui Iisus venise, **„neștiind ce spune"**, că încă nu era sfârșitul, nici nu sosise ziua Împărăției și a desfătării bunătăților de care se vor împărtăși Sfinții. Încă le grăiește [pe acestea Petru] și temându-se de a fi răstignit Hristos, căci de vreme ce a auzit de la Dânsul că se cuvine ca El să fie omorât și a treia zi să învieze *(Luca 9, 22)*, grăiește acestea [**„bine este ca noi să fim aici"**], ca și cum ar fi zis: „Să nu ne pogorâm din munte, ci aici să rămânem, ca să scăpăm de Cruce și de Patimă, căci dacă vor veni asupra noastră iudeii, îl avem pe Ilie ajutător, care a pogorât foc din Cer și

[18] Adică împărtășindu-se din mulțămirea vieții de acolo, Petru râvnește a dăinui această sălășluire întru slava dragostei lui Dumnezeu.

i-a dat pierzării pe mai marii peste cincizeci [împreună cu cei cincizeci ai lor] *(4 Regi 1, 9-14)*. Îl avem şi pe Moise, care atâtea şi atâtea neamuri a stins". Iar acestea le grăia Petru **„neştiind ce spune"**, pentru că el socotea că un lucru prea greu şi rău este Crucea, şi dintru această pricină fugind de dânsa, grăia unele ca acestea. Însă Domnul înseta de a Se răstigni, fiindcă nu era cu putinţă întru alt chip a-i mântui pe oameni.

Iar Petru, zicând: **„să facem trei colibe"**, Domnul fără de veste [din **„nor"**] face **„colibă"** nefăcută de mâini, şi întru aceasta intră cu Proorocii, ca să Se arate cum cu nimic nu este mai prejos decât Tatăl. Căci precum în Scriptura cea Veche se zicea că **„norul"** îl are [cuprinde] pe Domnul[19], şi Moise intra într-însul şi aşa primea Legea *(Ieşire 24, 15-18)*, aşa şi acum **„nor"** pe Hristos Îl primeşte [cuprinde], însă nu un nor fumegând [întunecos] (căci a trecut umbra Legii şi întunecimea nedescoperirii), ci **„nor luminos"** *(Matei 17, 5)*, căci a venit adevărul şi a strălucit darul Domnului şi nimic întunecos nu mai este acum.

„Şi glas s-a făcut din nor", precum de demult glas al lui Dumnezeu se auzea din nor *(Ieşire 24, 16)*. Şi **„S-a aflat Iisus singur"**, ca să nu socotească cumva Apostolii că aceasta ce zice: **„Acesta este Fiul Meu"**, pentru Moise sau pentru Ilie s-a zis. Însă poate şi aceasta însemnează, cum că până la o vreme **„s-au arătat"** Legea şi Proorocii, precum şi aici Moise şi Ilie, apoi **„S-a aflat Iisus singur"**, după ce aceia au trecut, căci acum Evanghelia stăpâneşte, fiindcă cele ale Legii au trecut.

Şi Apostolii **„au tăcut şi nimănui n-au spus nimic"** din cele ce le văzuseră, pentru că mai înainte de Cruce nu se cuvenea a se spune despre Iisus vreun lucru dumnezeiesc, căci aceia care ar fi auzit unele ca acestea, iar apoi L-ar fi văzut pe Dânsul răstignit, ce fel de socotinţă ar fi avut pentru El? Oare nu un amăgitor şi un nălucitor [înşelător] L-ar fi socotit pe El? Deci, pentru aceasta nici un lucru preaslăvit şi dumnezeiesc nu propovăduiesc Apostolii mai înainte de Cruce.

Însă pentru această pricină, s-au zis de către noi în Evanghelia cea de la Matei multe, mai frumoase[20].

---

[19] **„S-a suit deci Moise şi Iosua în munte şi un nor a acoperit muntele. Slava Domnului s-a pogorât pe Muntele Sinai şi l-a acoperit norul şase zile, iar în ziua a şaptea a strigat Domnul pe Moise din mijlocul norului. Chipul slavei Domnului de pe vârful muntelui era în ochii fiilor lui Israil, ca un foc mistuitor. Şi s-a suit Moise pe munte şi a intrat în mijlocul norului; şi a stat Moise pe munte patruzeci de zile şi patruzeci de nopţi"** *(Ieşire 24, 15-18)*.

[20] Vezi tâlcuirile de la *Matei 17, 1-9*, dar şi de la *Marcu 9, 1-9*.

9, 37-42: **În ziua următoare, când s-au coborât din munte, L-a întâmpinat mulțime multă.** *(38)* **Și iată un bărbat din mulțime a strigat, zicând: Învățătorule, rogu-mă Ție, caută spre fiul meu, că îl am numai pe el;** *(39)* **și iată un duh îl apucă și îndată strigă și-l zguduie cu spume și abia pleacă de la el, după ce l-a zdrobit**[21]. *(40)* **Și m-am rugat de ucenicii Tăi ca să-l alunge, și n-au putut.** *(41)* **Iar Iisus, răspunzând, a zis: O, neam necredincios și îndărătnic! Până când voi fi cu voi și vă voi suferi? Adu aici pe fiul tău.** *(42)* **Și, apropiindu-se el, demonul l-a aruncat la pământ și l-a zguduit. Iar Iisus a certat pe duhul cel necurat și a vindecat pe copil și l-a dat tatălui lui.**

(9, 37-41) **Matei 17, 10-17 / Marcu 9, 10-19** *(9, 42)* **Matei 17, 18 / Marcu 9, 20**

Foarte necredincios era omul acesta, căci din această pricină nici dracul nu ieșea din copilul lui, fiindcă necredința lui biruia puterea Apostolilor. Încă și dintru aceasta se arată necredința și îndrăzneala lui, dintru a veni înaintea tuturor și a-i prihăni pe ucenici. Deci Domnul, arătând că necredința lui este pricina pentru care nu i s-a tămăduit copilul, înaintea tuturora îl ocărăște pe acest om. Și nu numai pe el îl ocărăște, ci și pe ceilalți pe toți îndeobște, căci atunci când zice: „**O, neam necredincios**", dimpreună pe toți iudeii îi cuprinde.

Iar acest cuvânt, „**îndărătnic**", arată că răutatea nu este nici dintru început și nici din fire, pentru că firește erau drepți (că sămânță sfântă erau, ai lui Avraam și ai lui Isaac), dar s-au îndărătnicit dintru răutate.

Iar aceasta ce zice: „**Până când voi fi cu voi și vă voi suferi?**", înseamnă cum că [mai] plăcută Îi este moartea și voiește mai curând a scăpa de dânșii, căci zice: „Până când voi suferi necredința voastră?" Deci, Domnul, arătând că are putere care biruiește necredința iudeilor, zice: „**Adu aici pe fiul tău**".

Și după ce l-a făcut sănătos, „**l-a dat tatălui lui**", că mai înainte cel care se îndrăcea nu era al tatălui său, ci al duhului celui viclean, care îl stăpânea pe el. Iar atunci, Domnul l-a dat pe copil tatălui său, care își pierduse fiul, iar apoi l-a aflat.

9, 43-45: **Iar toți au rămas uimiți de mărirea lui Dumnezeu. Și mirându-se toți de toate câte făcea, a zis către ucenicii Săi:** *(44)* **Puneți în urechile voastre cuvintele acestea: Căci Fiul Omului va fi dat în mâinile**

---

[21] În ediția de la 1805, în loc de „**și-l zguduie cu spume și abia pleacă de la el, după ce l-a zdrobit**", se găsește „**și îl zdrobește pe el cu spume și abia se duce de la el, sfărâmându-l pe el**".

oamenilor. *(45)* **Iar ei nu înțelegeau cuvântul acesta, căci era ascuns**[22] **pentru ei ca să nu-l priceapă și se temeau să-L întrebe despre acest cuvânt.**

(9, 43-44) **Matei 16, 21; 17, 22; 20, 18 / Marcu 8, 31; 9, 31; 10, 33 / Luca 9, 22; 18, 31; 24, 7**
(9, 45) **Marcu 9, 32 / Luca 2, 50; 18, 34 / Ioan 12, 16**

Toți ceilalți se minunau de toate cele câte le făcea Iisus, nu numai de această singură minune. Iar El lăsându-i pe ceilalți, către ucenici grăiește și zice: „Puneți toate acestea, și minunile și cuvintele cele pentru minuni, în urechile voastre". Pentru ce? „Pentru că voiesc să fiu vândut și să fiu răstignit, iar în vremea în care Mă veți vedea răstignit, să nu socotiți că din neputință am pătimit aceasta, căci Eu, Cel Care am puterea să săvârșesc unele ca aceste minuni, am putere și să nu Mă las răstignit".

„Iar ei nu înțelegeau cuvântul acesta, căci era ascuns pentru ei". Și din ce pricină s-a făcut aceasta? Pentru ca, nu mai înainte de vreme să se mâhnească, și, de frică, să se turbure. Deci, pogorându-Se Dumnezeu neputinței lor și ca pe niște copii chivernisindu-i pe dânșii, nu îngăduia ca să priceapă ei ceea ce se zicea pentru Cruce.

Și vezi și cucernicia acelora, cum se cucerniceau să-L întrebe pe Domnul, iar mai vârtos **„se temeau"**. Căci frica de Dumnezeu este înmulțire a cucerniciei, după cum și cucernicia este frică mică.

9, 46-50: **Și a intrat gând în inima lor: Cine dintre ei ar fi mai mare?** *(47)* **Iar Iisus, cunoscând cugetul inimii lor, a luat un copil, l-a pus lângă Sine,** *(48)* **și le-a zis: Oricine va primi pruncul acesta, în numele Meu**[23]**, pe Mine Mă primește; iar oricine Mă va primi pe Mine, primește pe Cel Care M-a trimis pe Mine. Căci cel care este mai mic între voi toți, acesta este mai mare.** *(49)* **Iar Ioan, răspunzând, a zis: Învățătorule, am văzut pe unul care, în numele Tău, scoate demoni și l-am oprit, pentru că nu-Ți urmează împreună cu noi.** *(50)* **Iar Iisus a zis către el: Nu-l opriți; căci cine nu este împotriva voastră este pentru voi**[24].

(9, 46-47) **Matei 18, 1-2 / Marcu 9, 33-36 / Luca 22, 24** *(9, 48)* **Matei 10, 40-42; 18, 5 / Marcu 9, 37 / Luca 10, 16 / Ioan 12, 44; 13, 20 / 1 Tesaloniceni 4, 8** *(9, 49)* **Numeri 11, 27 / Marcu 9, 38** *(9, 50)* **Matei 12, 30 / Luca 11, 23 / Filipeni 1, 18**

Patimă a măririi celei deșarte intrase între Apostoli, și după cum mi se pare mie, dintru a nu se tămădui îndrăcitul s-a ridicat asupra lor această patimă. Căci se poate să se fi certat ei pentru această pricină și fiecare să fi

---

[22] În ediția de la 1805, în loc de „ascuns", se găsește „**acoperit**".

[23] În ediția de la 1805, în loc de „**în numele Meu**", se găsește „**întru numele Meu**".

[24] În ediția de la 1805, în loc de „**căci cine nu este împotriva voastră este pentru voi**", se găsește „**căci cine nu este împotriva noastră este pentru noi**".

zis: „Nu dintru a mea neputință nu s-a tămăduit copilul, ci din a cutăruia", și de aici să se fi aprins cearta cea pentru aceasta, adică: „**Cine dintre ei ar fi mai mare?**"

Însă Domnul știind inimile fiecărora, apucă și, mai înainte, până a nu crește patima aceasta, se sârguiește din rădăcină a o tăia. Căci la începătura lor, patimile se biruiesc cu lesnire, iar după ce cresc, se fac cu anevoie de curățit. Deci, cum taie [Domnul] răutatea? [Evanghelistul] zice că luând [Dânsul] „**un prunc**", îl arată pe acesta ucenicilor, adeverindu-le lor prin aceasta cum că ni se cuvine nouă ca astfel de socotințe să săvârșim întru noi înșine, asemenea acelora pe care vârsta le-a dat pruncilor, căci aceștia sunt neîmpărtășiți de răutăți și prea simpli, nici de gândurile iubirii de slavă supărându-se, nici de ale iubirii de întâietate. Zice, așadar, [Domnul]: „**Oricine va primi pruncul acesta, în numele Meu, pe Mine Mă primește**". Iar ceea ce zice, întru acest chip este: „Voi socotiți cum că dacă vă veți arăta mândri și iubitori de slavă, atunci veți fi plăcuți multora, și atunci mai mulți vă vor primi pe voi. Dar Eu vă zic vouă că atâta mă bucur de simplitate, și așa [de bine] îi închipuie această simplitate pe ai Mei ucenici, încât oricine îl va primi pe cel mai simplu [de rând] și fără de răutate bărbat, ca pe un ucenic al Meu" – căci aceasta este ceea ce zice „**întru numele Meu**" – „pe Mine Mă primește; căci acela care primește trufaș, nici ucenic al Meu nu primește, nici pe Mine [Însumi]".

Și răspunzând Ioan a zis: „**Învățătorule, am văzut pe unul care, în numele Tău, scoate demoni și l-am oprit**". Ce legătură este între cuvântul acesta pe care l-a zis Ioan, și cel pe care l-a zis Domnul? Cu adevărat mare este această legătură. Căci, de vreme ce a zis Domnul: „**cel care este mai mic între voi toți, acesta este mai mare**", s-a temut Ioan ca nu cumva vreun rău să fi făcut ei, oprindu-l cu stăpânire și trufie pe acel om – pentru că a opri pe cineva de la ceva, nu-l arată pe cel care oprește că este mai prejos, ci cum că el cugetă ceva mai înalt decât acela care este oprit de către el. Așadar, Ioan s-a temut aceasta: ca nu cumva să fi făcut lucru de trufie oprindu-l pe acel om. Și pentru care pricină îl opreau pe om? Nu zavistuindu-l, ci judecându-l pe el nevrednic de a face minuni, căci nu primise împreună cu dânșii darul facerii de minuni, nici nu l-a trimis pe El Domnul spre aceasta, asemenea lor, [Apostolilor,] și nicidecum nu urma acela lui Iisus. Dar ce zice Domnul? „Lăsați-l pe el să facă aceasta, căci zdrobește și el puterea satanei; și, de vreme ce nu vă împiedică pe voi întru propovăduire și nici nu-i ajută diavolului, dintru această pricină el este pentru noi. Căci acela care nu este împotriva lui Dumnezeu, pentru

Dumnezeu este, precum și acela care nu adună cu Dumnezeu, acela cu diavolul este"[25].

Și mi te minunează de puterea numelui lui Iisus, cum și prin cei nevrednici și care nu sunt ucenici ai Lui lucra darul [dumnezeiesc], cu toate că numai era chemat numele Lui. Așa și prin preoți, deși nevrednici vor fi, lucrează darul [dumnezeiesc] și se sfințesc toți, măcar deși necurat va fi preotul.

9, 51-56: **Și când s-au împlinit zilele înălțării Sale, El S-a hotărât[26] să meargă la Ierusalim.** *(52)* **Și a trimis vestitori înaintea Lui. Și ei, mergând, au intrat într-un sat de samariteni, ca să facă pregătiri pentru El.** *(53)* **Dar ei nu L-au primit, pentru că El se îndrepta către Ierusalim[27].** *(54)* **Și văzând aceasta, ucenicii Iacov și Ioan I-au zis: Doamne, vrei să zicem să se coboare foc din cer și să-i mistuie, cum a făcut și Ilie?** *(55)* **Iar El, întorcându-Se, i-a certat și le-a zis: Nu știți, oare, fiii cărui duh sunteți?[28] Căci Fiul Omului n-a venit ca să piardă sufletele oamenilor, ci ca să le mântuiască.** *(56)* **Și s-au dus în alt sat.**

(9, 51) Marcu 16, 19 / Luca 24, 51 / Faptele Apostolilor 1, 2 *(9, 52-53)* Ioan 4, 4-9 *(9, 54)* 4 Regi 1, 10, 12 *(9, 55-56)* Matei 9, 12; 10, 6; 18, 11 / Luca 19, 10 / Ioan 3, 17; 12, 47 / 1 Timotei 1, 15

Ce înseamnă ceea ce zice [Evanghelistul]: **„când s-au împlinit zilele înălțării Sale"**? [Aceasta adevereşte că] a sosit vremea dintru care se cuvenea ca de aici înainte să sufere Domnul pentru noi Patima cea mântuitoare, să Se înalțe la Cer, încă și să șadă pe scaun împreună cu Dumnezeu și Tatăl.

Deci, atunci când a sosit vremea Pătimirii Sale și a Înălțării celei din lume, Domnul a hotărât a nu mai înconjura pe aici și pe acolo[29], ci a se sui la Ierusalim. Căci ceea ce zice: **„Și-a întărit fața Lui"**, aceasta arată, că S-a hotărât, a întărit, a așezat sfat ca să meargă la Ierusalim, și **„trimite vestitori înaintea Lui"**, ca să-i gătească Lui vreo gazdă. Și știa [Domnul] că nu va fi primit de samariteni, însă îi trimite pe **„vestitori"**, ca toată dezvinovățirea samaritenilor să fie neîndreptățită, și să nu poată mai pe urmă a zice cum

---

[25] Vezi și tâlcuirile Sfântului Teofilact de la *Matei 12, 30*, *Marcu 9, 38-40* și de la *Luca 11, 23*.

[26] În ediția de la 1805, în loc de „S-a hotărât", se găsește „Și-a întărit fața Sa".

[27] În ediția de la 1805, în loc de „pentru că El se îndrepta către Ierusalim", se găsește „că fața Lui era mergând spre Ierusalim".

[28] În ediția de la 1805, în loc de „Nu știți, oare, fiii cărui duh sunteți?", se găsește „Nu știți al Cărui Duh sunteți voi?".

[29] Adică a nu Se mai perinda.

că: „L-am fi primit pe El, de ar fi trimis pe vreunii înaintea Lui". Printru această trimitere, încă și ucenicilor Săi aducându-le folos, anume să nu se smintească atunci când Îl vor vedea pe El fiind ocărât pe Cruce, ci dintru acestea petrecute acum să cunoască [și să ia aminte] că precum acum, fiind defăimat de samariteni, fără de răutate i-a suferit [răbdat] – însă mai vârtos și pe înșiși ucenicii îi mustră aici [Domnul], pentru că Îl întărâtau împotriva ocărâtorilor – așa și atunci fiind El răstignit, nu va suferi [răbda] ca un neputincios, ci ca un îndelung răbdător.

Încă le aduce [Domnul] folos ucenicilor și prin ceea ce îi învață dintru a Sa pildă, adică a fi fără de răutate. Căci ucenicii, luând aminte la Ilie care a ars de două ori câte cincizeci de bărbați, împreună cu căpeteniile lor *(4 Regi 1, 9-14)*, Îl ațâțau pe Domnul împotriva celor care L-au ocărât, [și asta din pricină] că încă nu erau ei de săvârșit [desăvârșiți]. Iar El, arătându-le lor cum că mai înaltă este Legea Sa decât viețuirea lui Ilie, îi dojenește pe dânșii și îi depărtează de la o socotință ca aceasta, învățându-i a suferi cu blândețe pe cei care îi ocărăsc.

Dar ce este ceea ce zice: „**nu L-au primit, că fața Lui era mergând spre Ierusalim**"? Oare aceasta zice, cum că nu L-au primit pe Dânsul, pentru că hotărâse El să meargă în Ierusalim? Și dacă întru acest fel vom înțelege, anume că pentru aceasta nu L-au primit pe Dânsul, pentru că El Se hotărâse să meargă în Ierusalim, vom afla că nu fără de pricină nu L-au primit pe El. Deci este cu putință a spune că unele ca acestea zice Evanghelistul: „Nu L-au primit pe Dânsul și nu a intrat în Samaria"; apoi, ca și cum l-ar fi întrebat cineva astfel: „Și pentru ce nu L-au primit pe Dânsul, chiar și nevrând ei, și nici Domnul nu a intrat? Oare pentru că era El neputincios? Sau nu putea să intre, deși aceia nu voiau?", dezlegând înțelesul acesteia, zice: „Nu pentru că era neputincios Dânsul, ci pentru că nu voia să intre acolo, ci să meargă în Ierusalim, căci, de nu ar fi fost această pricină la mijloc, și nevrând samarinenii, ar fi intrat El în sat".

9, 57-62: **Și pe când mergeau ei pe cale, zis-a unul către El: Te voi însoți, oriunde Te vei duce.** *(58)* **Și i-a zis Iisus: Vulpile au vizuini și păsările cerului au cuiburi; dar Fiul Omului n-are unde să-Și plece capul.** *(59)* **Și a zis către altul: Urmează-Mi[30]. Iar el a zis: Doamne, dă-mi voie întâi să merg să îngrop pe tatăl meu.** *(60)* **Iar El i-a zis: Lasă morții să-și îngroape morții lor, iar tu mergi de vestește Împărăția lui Dumnezeu.**

[30] În ediția de la 1805, în loc de „**Urmează-Mi**", se găsește „**Vino după Mine**".

(61) **Dar altul a zis: Îți voi urma, Doamne, dar întâi îngăduie-mi ca să rânduiesc cele din casa mea.** *(62)* **Iar Iisus a zis către el: Nimeni care pune mâna pe plug și se uită îndărăt nu este potrivit pentru Împărăția lui Dumnezeu**[31]. *(9, 57-59)* **Matei 8, 19-21** *(9, 60)* **Matei 4, 19; 8, 22** *(9, 61)* **3 Regi 19, 20** *(9, 62)* **Facere 19, 26 / Pilde 26, 11 / Filipeni 3, 13 / 2 Petru 2, 22**

Acesta care a venit la Iisus și i-a cerut ca să meargă după Dânsul, cu socoteală vicleană a venit, căci de vreme ce Îl văzuse pe Domnul că poartă după Sine norod mult, a socotit că de la aceștia Domnul adună bani, și gândea că și el, dacă va merge după Iisus, va strânge bani. Deci, pentru aceasta îl depărtează pe el Domnul, ca și cum i-ar fi zis Lui unele ca acestea: „Tu, adică, socotești că vei strânge bani dintru a urma Mie, pentru că gândești cum că viața Mea este întru acest chip, dar nu este așa, pentru că [Eu] întru atâta sfătuiesc și propovăduiesc sărăcia, încât celelalte jivine au vizuini, iar Eu nici [măcar nu am] casă". Și pe acesta, întru acest chip l-a îndepărtat.

Iar „**altuia**", care nici [măcar nu] L-a rugat [să-I urmeze Lui], îi poruncește să meargă după Dânsul, iar acela, cerându-I să se ducă și să-l îngroape pe tatăl său, nu-l lasă [Domnul] să săvârșească aceasta, zicând: „**Lasă morții să-și îngroape morții lor**" – lucru care adevereşte că necredincios era tatăl său, și pentru aceasta nevrednic era de a se hrăni la bătrânețe de fiul său care a crezut. Pentru că iată ce zice Domnul: „Lasă pe rudele cele moarte – adică pe cei necredincioși – a-l hrăni pe tatăl tău cel necredincios, până și la îngropare", căci „a se îngropa" acest înțeles îl are aici, adică a-l învrednici de luare aminte și grijă până la îngropare. Pentru că și în vorba cea îndeobște, așa obișnuim a zice: „Cutare fiu, l-a îngropat pe tatăl său"; și nu zicem prin aceasta că numai l-a îngropat pe dânsul și nici un alt bine nu i-a făcut, ci spunem că i-a purtat de grijă până în sfârșit, și la îngropare. „Așadar, morții aceia, adică necredincioșii, să-l îngroape pe mortul lor, zic adică pe tatăl tău, iar tu, de vreme ce ai crezut, vestește, ca un ucenic al Meu Evanghelia lui Dumnezeu". Iar pe acestea le-a zis Domnul nu ca să ne oprească pe noi de la a-i hrăni pe părinți, ci învățându-ne că, mai înainte de cinstirea pentru părinții cei necredincioși, trebuie să avem cinstirea de Dumnezeu, și că se cuvine a nu avea nici o împiedicare spre lucrul cel bun, ci și însăși firea a o defăima.

Tot astfel și celui care I se ruga să-I urmeze Lui, și cerea îngăduință spre a se lepăda mai întâi de cele ce sunt în casa lui, Domnul nu îi dă voie

[31] În ediția de la 1805, în loc de „**nu este potrivit pentru Împărăția lui Dumnezeu**" se găsește „**nu este îndreptat întru Împărăția lui Dumnezeu**".

să săvârșească aceasta. Adică nu îi îngăduie Domnul a se duce la casa sa și a se lepăda de tot – adică, mai lesne de înțeles să zic – a-și lua ziua bună. Pentru că un om ca acesta arată că are dragoste către lume, și nu se află întru aceeași stare ca Apostolii, care, după ce L-au auzit pe El, îndată I-au urmat Lui, nimic altceva iscodind, ci lepădând și luarea de rămas bun de la cei de ai casei. Căci, de multe ori se întâmplă că atunci când cineva își ia rămas bun de la rudele sale, se află unii dintre aceștia care îl împiedică pe el de la viața cea după Dumnezeu:

Drept aceea, bine este ca îndată ce a voit cineva lucrul cel bun, să-l și săvârșească pe acesta, nimic zăbovind. Căci nimeni, punându-și mâna sa pe **„plugul"** cel duhovnicesc și [**„uitându-se îndărăt"**] căutând iarăși la lume, lesnicios este întru Împărăția lui Dumnezeu [**„nu este potrivit pentru Împărăția lui Dumnezeu"**].

Însă [aici le] vei înțelege **„vulpi"** și pe dracii cei vicleni, care și **„păsări ale cerului"** să zic, adică ale văzduhului, căci zice [Apostolul Pavel]: **„potrivit stăpânitorului puterii văzduhului"**[32] *(Efeseni 2, 2)*.

Deci zice Domnul către omul acela astfel: „Dracii au vizuini întru tine, și din această pricină Fiul Omului, adică Eu, nu am unde să-mi plec capul, adică nu văd loc al credinței celei întru Mine în inima Ta, care este plină de draci". Căci **„cap"** al Lui Hristos este credința cea întru El, iar când cineva va crede că El este Dumnezeu, atunci **„capul"** lui Hristos îl ține.

Iar **„mort"** este păcătosul care **„îi îngroapă pe morții săi"**, adică gândurile cele rele, nemărturisindu-le pe acestea. Deci, Domnul, pe cel care vrea să-I urmeze Lui, îl oprește de la a **„îngropa"** gândul cel rău și a-l ascunde pe dânsul, căci voiește ca acest gând să fie vădit prin mărturisire.

---

[32] **„Iar pe voi v-a făcut vii, cei ce erați morți prin greșealele și prin păcatele voastre, în care ați umblat mai înainte, potrivit veacului lumii acesteia, potrivit stăpânitorului puterii văzduhului, a duhului care lucrează acum în fiii neascultării, întru care și noi toți am petrecut odinioară, în poftele trupului nostru, făcând voile trupului și ale simțurilor și, din fire, eram fiii mâniei ca și ceilalți"** *(Efeseni 2, 1-3)*. **„Lupta noastră nu este împotriva trupului și sângelui, ci împotriva începătoriilor, împotriva stăpâniilor, împotriva stăpânitorilor întunericului acestui veac, împotriva duhurilor răutății, care sunt în văzduhuri"** *(Efeseni 6, 12)*.

Capitolul 10

Trimiterea și înapoierea celor șaptezeci (și doi) de ucenici.
Vai de cetățile rele. Iisus Se bucură cu duhul.
Pilda samarineanului milostiv. Marta și Maria[1]

10, 1-3: **Iar după acestea, Domnul a ales alți șaptezeci (și doi)[2] și i-a trimis câte doi, înaintea feței Sale, în fiecare cetate și loc, unde Însuși avea să vină.** *(2)* **Și zicea către ei: Secerișul este mult, dar lucrătorii sunt puțini; rugați, deci, pe Domnul secerișului, ca să scoată lucrători la secerișul Său.** *(3)* **Mergeți; iată, Eu vă trimit ca pe niște miei în mijlocul lupilor.**

(10, 1) **Matei 10, 1 / Marcu 3, 13 / Luca 9, 1**
(10, 2) **Matei 9, 37-38 / Ioan 4, 35** *(10, 3)* **Matei 10, 16**

Este scris la *Ieșire* că au venit fiii lui Israil în Elim, și au fost acolo **„douăsprezece izvoare cu apă și șaptezeci de stâlpări de finic"**[3] *(15, 27).* Deci, aceasta, atunci după cum scrie istoria și după închipuire a fost[4], iar acum cu adevărat s-au făcut; căci **„Elim"** se tâlcuiește „suire", care nimic altceva nu însemnează, fără numai aceasta, anume că, suindu-ne noi spre înțelegere mai de săvârșit [desăvârșită] și creștere duhovnicească, și nu ca evreii rămânând în Lege, ci întru creștinătate înălțându-ne, vom afla cele **„douăsprezece izvoare"**, adică pe cei doisprezece Apostoli verhovnici, care sunt **„izvoare"** a toată învățătura cea preadulce. Încă vom afla și cele **„șaptezeci de stâlpări de finic"**, pe cei **„șaptezeci"** [de Apostoli] zic, care nu se numesc **„izvoare"**, ci **„finici"**, ca aceia care de la Apostoli se hrăneau și se învățau. Căci, deși Hristos i-a ales pe dânșii, însă mai de jos [prejos] erau decât cei doisprezece, și mai apoi și ucenici ai lor și următori li s-au făcut. Deci, acești **„finici"**, de **„izvoare"**, adică de Apostoli fost-au crescuți, iar nouă rod dulce și totodată și puțin strepezitor ne-au dat, căci întru acest chip este învățătura Sfinților: nici cu totul îndulcește și măgulește,

---

[1] În ediția de la 1805, titlul capitolului este: *„Pentru cei șaptezeci de Apostoli care i-a arătat Domnul. Pentru legiuitorul care L-a întrebat pe Iisus ce bine va face. Pentru cel ce a căzut în tâlhari. Pentru Marta și Maria sora ei".*

[2] În ediția de la 1805, în loc de „a ales alți șaptezeci (și doi)", se găsește „**a arătat alți șaptezeci**".

[3] **„Apoi au venit în Elim. Și erau acolo douăsprezece izvoare de apă și șaptezeci de pomi de finic. Și au tăbărât acolo lângă apă"** *(Ieșire 15, 27).*

[4] Adică închipuind altele mai înalte.

nici cu totul strepezește și rănește, ci de amândouă aceste însușiri fiind împărtășită, cu adevărat dreasă este cu sare, însă și priință are, precum strigă [glăsuiește] Pavel: **„Cuvântul vostru să fie întru bună priință, cu sare dres"**[5] *(Coloseni 4, 6)*.

Iar **„Domnul i-a ales pe cei șaptezeci de ucenici"** pentru mulțimea celor care aveau trebuință de învățătură. Căci, precum niște țarini bine rodite cer mulți secerători, așa și cei ce aveau să creadă, mulți fiind și fără de număr, de mulți învățători aveau trebuință. Și **„câte doi"** îi trimite pe dânșii, oarecum mai întâriți, ca unul altuia să-și ajute[6]. Și mergând ei **„înaintea feței Sale"**, adeverit este că învățau, precum Ioan Botezătorul: **„Gătiți calea Domnului, drepte faceți cărările Lui"** *(Matei 3, 3; Luca 3, 4; Ioan 1, 23)*.

Și socotește cum zicând: **„rugați deci pe Domnul secerișului, ca să scoată lucrători"**, mai pe urmă El Însuși, cu a Sa stăpânire, îi trimite pe dânșii. Căci cu adevărat, El este **„Domnul secerișului"**, adică al acelora ce cred, ca unul Care este Dumnezeu adevărat. Și mai înainte le spune lor și despre prigoniri, și că vor fi **„ca niște miei în mijlocul lupilor"**, ca nu fără de veste viind asupra lor unele ca acestea, să-i turbure prin venirea cea năpraznică.

10, 4-9: **Nu purtați pungă, nici traistă, nici încălțăminte; și pe nimeni să nu salutați pe cale**[7]. *(5)* **Iar în orice casă veți intra, întâi ziceți: Pace casei acesteia.** *(6)* **Și de va fi acolo un fiu al păcii, pacea voastră se va odihni peste el, iar de nu, se va întoarce la voi.** *(7)* **Și în această casă rămâneți, mâncând și bând cele ce vă vor da, căci vrednic este lucrătorul de plata sa. Nu vă mutați din casă în casă.** *(8)* **Și în orice cetate veți intra și vă vor primi, mâncați cele ce vă vor pune înainte.** *(9)* **Și vindecați pe bolnavii din ea și ziceți-le: S-a apropiat de voi**[8] **Împărăția lui Dumnezeu.**

(10, 4) **4 Regi 4, 29 / Matei 10, 9 / Marcu 6, 8 / Luca 9, 3; 22, 35** *(10, 5)* **Matei 10, 11-12 / Marcu 6, 10** *(10, 6-7)* **Levitic 19, 13 / Numeri 18, 31 / Deuteronom 24, 14 / Matei 10, 10-11 / Marcu 6, 10 / 1 Corinteni 9, 4 / 1 Timotei 5, 18** *(10, 8-9)* **Matei 3, 2; 4, 17; 10, 7-8 / Luca 9, 2; 10, 11**

De vreme ce avea să-i trimită pe dânșii propovăduitori ai Evangheliei, [Domnul] zice: „Să nu purtați pungă, nici aceea și cealaltă [una și alta], căci de ajuns vă este vouă a avea grija cuvântului. Pentru că de veți purta pungă, arătat este că pentru aceea vă veți îndeletnici, iar de cuvânt nu veți

---

[5] **„Vorba voastră să fie totdeauna plăcută, dreasă cu sare"** – în ediția *Bibliei* de la 1988.

[6] Vezi și tâlcuirea Sfântului Teofilact de la *Marcu 6, 6-11*.

[7] În ediția de la 1805, în loc de **„să nu salutați pe cale"**, se găsește **„în cale să nu întrebați de sănătate"**.

[8] În ediția de la 1805, în loc de **„s-a apropiat de voi"**, se găsește **„s-a apropiat spre voi"**.

purta grijă". Sau în alt chip înțelege: „De vreme ce aveți a fi hrăniți de către cei pe care îi învățați, ce trebuință aveți voi de pungă sau de traistă sau de încălțăminte? Căci toată trebuința acestora o vor împlini-o voua cei pe care îi învățați".

Iar ceea ce zice: **„Pe nimeni în cale să nu întrebați de sănătate"**, pentru aceasta o adaugă lor, ca să nu se îndeletnicească la întrebări de sănătate și închinăciuni omenești și la primiri prietenești, și dintru acestea să fie împiedicați în propovăduire. Căci urmare [firească] este ca acela care s-a întrebat de sănătate și a primit închinăciune de la cineva, și el, la rândul său, pe celălalt să-l întrebe și să i se închine, și poate și de mai multă vorbă să-l învrednicească, precum se obișnuiește între cei care împreună călătoresc. După aceea, ca unul care s-a făcut prieten, și mai mult oarecșce prietenește să cerce, și așa, puțin câte puțin, în prietenșuguri omenești să cadă Apostolul, și să se lenevească de la propovăduirea cuvântului. Așadar, Domnul îi oprește ca „în cale" a întreba pe cineva de sănătate, pentru pricina cea care s-a zis.

Iar Domnul zice: **„În orice casă veți intra, întâi ziceți: Pace casei acesteia"**, adică „Închinați-vă și întrebați de sănătate pe cei care sunt în casă". Apoi, arătând [Domnul] că nu numai închinăciune este aceasta, ci și blagoslovenie, zice că: „De va fi vrednic stăpânul casei, se va blagoslovi; iar de va fi ocărâtor și neprimitor de pace, învrăjbindu-se și împotrivindu-se cuvântului vostru și învățăturii, blagoslovenia nu va veni peste el, ci la voi se va întoarce".

Și le poruncește [Domnul] a nu se muta în multe case, ca să nu se pară a fi lacomi cu pântecele și pe mulți să-i smintească, și să-i mâhnească pe cei care mai întâi i-au primit, ci le zice să mănânce cele de la dânșii, adică **„cele ce vă vor pune înainte"**, măcar de vor fi puține, măcar de rând de vor fi, însă nimic mai mult cerând. **„Iar în loc de plată să aveți hrana** și să nu căutați ca să vă și hrăniți și plată iarăși deosebi să luați, ci însăși hrana în loc de plată să vă fie".

Vezi, dar, cum pe ucenici îi întărește [Domnul] spre neagoniseală, și încă și a-i tămădui pe cei bolnavi de prin cetăți le poruncește, ca făcând minuni, dintru aceasta să-i tragă pe oameni le ceea ce propovăduiesc, că vezi ce grăiește: **„și ziceți-le: S-a apropiat spre voi Împărăția lui Dumnezeu"**. „Pentru că, dacă mai întâi veți tămădui, iar apoi veți învăța, bine vă va merge voua cuvântul, și vor crede oamenii că Împărăția lui Dumnezeu a ajuns la dânșii; căci nu s-ar fi tămăduit, de nu ar fi fost oarecare putere dumnezeiască săvârșind [unele ca] acestea". Încă și când vor fi

„**bolnavi**" cu sufletul și se vor tămădui, atunci „**s-a apropiat spre dânșii Împărăția lui Dumnezeu**", căci de cel bolnav [cu sufletul], departe este aceasta, fiindcă încă este stăpânit de păcat.

10, 10-12: **Și în orice cetate veți intra și nu vă vor primi, ieșind în piețele ei**[9], **ziceți:** *(11)* **Și praful care s-a lipit de picioarele noastre din cetatea voastră, vi-l scuturăm vouă. Dar aceasta să știți, că s-a apropiat Împărăția lui Dumnezeu.** *(12)* **Zic vouă: Că mai ușor va fi Sodomei în ziua aceea, decât cetății aceleia.**

(10, 10-11) **Matei 10, 14 / Luca 9, 5 / Faptele Apostolilor 13, 51; 18, 6**
(10, 12) **Matei 10, 15; 11, 22, 24 / Marcu 6, 11**

Zice Domnul: „Când nu vă vor primi pe voi, ieșind de acolo, mărturisiți-le lor că: nimic nu avem îndeobște cu voi, nici nu avem ceva din cetatea voastră, ci și praful ce s-a lipit de noi îl scuturăm, adică îl ștergem, îl curățim, vi-l aruncăm vouă, însă «**aceasta să știți, că s-a apropiat spre voi Împărăția lui Dumnezeu**»".

Aici ar fi cercat cineva, cum zice Domnul că „**s-a apropiat Împărăția**" și de cei care îi primesc pe Apostoli, încă și de aceia care nu îi primesc. Așadar, este cu putință a zice că [aici] nimic împotrivitor nu grăiește [Domnul]: pentru că de cei care îi primesc pe Apostoli se apropie Împărăția spre facerea de bine, iar de cei care nu-i primesc, spre osândă. Socotește [închipuie-ți] o oarecare priveliște[10] în care sunt de față mulți osândiți spre pierzare, însă și alții care sunt departe de a fi osândiți, adică stăpânitori, voievozi și viteji. Apoi, un oarecare vestitor grăiește către toți dimpreună, și către cei osândiți și către cei cinstiți: „S-a apropiat împăratul de voi!" Oare nu zice [acesta] că se apropie împăratul – de unii spre muncă [caznă, osândă], iar de alții spre cinste și spre facerea de bine? Așadar, în acest fel să înțelegi și aici.

Și zice [Domnul]: „**că mai ușor va fi Sodomei în ziua aceea, decât cetății aceleia**". De ce? Pentru că Apostolii nu au fost trimiși la Sodoma. Așadar [din această pricină], cei care nu i-au primit pe Apostoli, mai rău decât sodomitenii sunt.

Și ia aminte că cetatea cea care nu îi primește pe Apostoli, are „**căi late**", căci „**lată este calea cea care duce spre pierzare**" *(Matei 7, 13)*. Deci acela care are „**căi late care duc spre pierzare**", acela cuvânt apostolesc și dumnezeiesc nu primește.

---

[9] În ediția de la 1805, în loc de „**ieșind în piețele ei**", se găsește „**ieșind la ulițele ei cele late**".

[10] Un loc îndeobște, o arenă.

10, 13-16: **Vai ţie, Horazine! Vai ţie, Betsaido! Căci dacă în Tir şi în Sidon s-ar fi făcut minunile[11] care s-au făcut la voi, de mult s-ar fi pocăit, stând în sac şi în cenuşă.** *(14)* **Dar Tirului şi Sidonului mai uşor le va fi la judecată, decât vouă.** *(15)* **Şi tu, Capernaume, nu ai fost înălţat, oare, până la cer? Până la iad vei fi coborât![12]** *(16)* **Cel care vă ascultă pe voi pe Mine Mă ascultă, şi cel care se leapădă de voi se leapădă de Mine; iar cel care se leapădă de Mine se leapădă de Cel Care M-a trimis pe Mine.**

(10, 13) **Isaia 23, 1 / Iezechiil 3, 6; 26, 2 / Matei 11, 21** *(10, 14)* **Matei 11, 22**
(10, 15) **Facere 11, 4 / Isaia 14, 12 / Ieremia 51, 53 / Matei 11, 23**
(10, 16) **Numeri 16, 11 / Matei 10, 40 / Marcu 9, 37 / Luca 9, 48 / Ioan 5, 23; 12, 48; 13, 20**

Tirul şi Sidonul erau cetăţi de-ale elinilor, iar Horazinul şi Betsaida dintru ale iudeilor. Deci, zice [Domnul]: „La Judecată mai uşor le va fi elinilor decât vouă, care aţi văzut minuni şi nu aţi crezut. Pentru că aceia de ar fi văzut, ar fi crezut. Însă şi tu, Capernaume, te-ai înălţat până la cer, slăvindu-te pentru minunile cele multe care s-au făcut întru tine, dar te vei pogorî până la iad, osândindu-te pentru însăşi aceasta, anume că şi după atâtea minuni nu crezi".

Apoi, ca să nu zică cei care se trimiteau la propovăduire: „Cum de ne trimiţi pe noi, dacă vreunele cetăţi nu vor să ne primească pe noi?", zice [Domnul]: „Nu vă mâhniţi, pentru că acela care se leapădă de voi, de Mine se leapădă, încă şi de Tatăl Meu, întrucât ocara nu se opreşte la voi, ci la Dumnezeu merge [se ridică]. Deci, mângâiere să vă fie vouă, că aceasta este ocară a lui Dumnezeu; precum, iarăşi, nu vă lăudaţi sau cugetaţi înalt, pentru că oamenii vă ascultă pe voi, căci nu este al vostru lucrul acesta, ci al Meu şi al darului".

10, 17-20: **Şi s-au întors cei şaptezeci (şi doi)[13] cu bucurie, zicând: Doamne, şi demonii ni se supun în numele Tău[14].** *(18)* **Şi le-a zis: Am văzut pe Satana ca un fulger căzând din Cer.** *(19)* **Iată, v-am dat putere[15] să călcaţi peste şerpi şi peste scorpii, şi peste toată puterea vrăjmaşului,**

---

[11] În ediţia de la 1805, în loc de „**minunile**", se găseşte „**puterile**".

[12] În ediţia de la 1805, versetul 15 este: „**Şi tu Capernaume, carele până la cer te-ai înălţat, până la iad te vei pogorî**".

[13] În ediţia de la 1805, în loc de „**cei şaptezeci (şi doi)**", se găseşte „**cei şaptezeci**".

[14] În ediţia de la 1805, în loc de „**Doamne, şi demonii ni se supun în numele Tău**", se găseşte „**Doamne, şi dracii se pleacă nouă întru numele Tău**".

[15] În ediţia de la 1805, în loc de „**putere**", se găseşte „**stăpânire**".

și nimic nu vă va vătăma. *(20)* **Dar nu vă bucurați de aceasta, că duhurile vi se pleacă, ci vă bucurați că numele voastre**[16] **sunt scrise în Ceruri.**

(10, 17) **Marcu 16, 17** *(10, 18)* **Ioan 12, 31 / Apocalipsa 9, 1; 12, 9** *(10, 19)* **Iosua 10, 2 / Psalm 90, 13 / Marcu 16, 18 / Faptele Apostolilor 28, 5 / Iacov 5, 14 / 1 Ioan 2, 13** *(10, 20)* **Ieșire 32, 32 / Psalm 68, 32 / Isaia 4, 3 / Daniil 12, 1 / Filipeni 4, 3 / Evrei 12, 23 / Apocalipsa 3, 5; 13, 8**

Mai întâi a spus [Evanghelistul] că **„i-a trimis"** Domnul pe cei șaptezeci, iar acum zice că aceștia **„s-au întors cu bucurie"**, nu numai pentru că celelalte boli le alungau, ci și pentru că pe cea mai mare răutate, pe draci adică, îi scoteau.

Și **vezi** cum ei nu cugetă înalt, căci zic: „Întru numele Tău ni se pleacă nouă dracii, întru darul Tău, nu întru puterea noastră". Iar Domnul le-a zis lor: „Nu vă minunați că dracii vi se pleacă vouă, căci stăpânitorul lor demult a căzut din Ceruri, și nici o putere nu are. Pentru că, deși aceasta nu este văzută de către oameni, însă de Mine, Văzătorul celor nevăzute, **este** văzută". Și **„ca un fulger"** a căzut, fiindcă lumină era, și Arhanghel, și luceafăr, deși întuneric s-a făcut. Așadar, dacă acesta a căzut din Cer, slugile lui, dracii, oare ce nu vor pătimi?

Iar unii, acest cuvânt **„din Cer"**, așa îl înțeleg, adică **„dintru slavă"**, căci de vreme ce i-au zis Lui cei șaptezeci că dracii li **„se pleacă"**, [Domnul] zice: „Știam și Eu aceasta, pentru că l-am văzut pe satana căzând din Cer, adică din slava pe care o avea și din cinste". Căci mai înainte de Hristos, satana ca un dumnezeu era cinstit, iar acum a căzut **„din Cer"**, adică dintru a fi cinstit asemenea unui dumnezeu și a fi socotit că în Cer este [se sălășluiește].

„Iată, v-am **dat** vouă **stăpânire** să **călcați peste puterile** lui". Căci **„șerpi"** și **„scorpii"** sunt taberele dracilor, care se târăsc pe jos. Iar câți rănesc în chip mai arătat, aceștia sunt **„șerpi"**, iar câți [rănesc] mai nearătat [tainic, nevădit], aceștia sunt **„scorpii"**. De pildă, dracul curviei și al uciderii este **„șarpe"**, pentru că în chip arătat împinge în răutăți, iar acela care ca și cum din pricina bolii îl pleacă pe om să se îndeletnicească cu băi și ungeri cu miresme și alte dezmierdări, un drac ca acesta se numește **„scorpie"**, fiindcă nu are boldul arătat, ci prin ascuns se sârguiește a căuta [purta grijă] de trup, ca să-l arunce pe omul cel care i se pleacă în mare cădere. Dar, mulțămită să fie Domnului, Care dă putere a călca deasupra acestora [**„peste șerpi și peste scorpii"**].

Și învățându-i Domnul pe dânșii să nu cugete înalt, zice: „Însă să nu vă bucurați pentru aceasta, că dracii vi se pleacă vouă, pentru că alții sunt

---

[16] În ediția de la 1805, în loc de **„ci vă bucurați că numele voastre"**, se găsește **„ci vă bucurați mai vârtos că numele voastre"**.

cei care dintru aceasta dobândesc facerile de bine, anume aceia care se învrednicesc de tămăduire. Ci mai vârtos [bucurați-vă] că numele voastre s-au scris în Ceruri, nu cu cerneală, ci cu pomenirea lui Dumnezeu și cu darul [Său]. Și dracul de Sus cade, iar oamenii, jos fiind, se scriu Sus. Deci bucuria cea adevărată este a se scrie numele voastre Sus și a fi pomenite de Dumnezeu"[17].

10, 21: **În acest ceas, El S-a bucurat în Duhul Sfânt și a zis: Te slăvesc pe Tine[18], Părinte, Doamne al Cerului și al pământului, că ai ascuns acestea de cei înțelepți și de cei pricepuți și le-ai descoperit pruncilor. Așa, Părinte, căci așa a fost înaintea Ta, bunăvoința Ta[19].**

(10, 21) **Isaia 29, 14; 32, 4; 44, 18 / Matei 11, 25-26 / 1 Corinteni 1, 21 / 2 Corinteni 4, 3**

Precum un părinte bun se bucură văzându-i pe fii săi că au dus la săvârșire vreun lucru, așa și Mântuitorul Se bucură că de acest fel de bunătăți s-au învrednicit Apostolii.

Așadar, [Domnul] mulțămește Părintelui că s-au ascuns unele ca aceste taine de „înțelepți", adică de fariseii și de cărturarii care tâlcuiau Legea, încă și de „pricepuți", adică de ucenicii acestor cărturari. Căci **„înțelept"** este cel care învață pe altul, iar **„priceput"** e cel care este învățat și primește cele ce se grăiesc; adică, spre a zice în pildă, **„înțelept"** era Gamaliel, iară **„priceput"** era Pavel, deoarece cel dintâi era învățător, iar cel de-al doilea pricepea cele ce erau zise de acela *(Faptele Apostolilor 22, 3)*. Iar **„prunci"** îi numește Domnul pe ucenicii Săi, ca pe aceia care nu erau știutori de Lege, ci cei mai mulți [dintre ei] erau adunați din gloată [norod] și dintre pescari. Încă se vor numi aceștia **„prunci"** și ca unii care erau fără de răutate. Iar aceia sunt numiți **„pricepuți"** și **„înțelepți"**, pentru că se păreau a fi astfel, însă nu erau. Așadar, au fost ascunse tainele de la cei care se păreau a fi **„înțelepți"** și **„pricepuți"**, dar nu erau, căci de ar fi fost, li s-ar fi descoperit lor. „Adevărat Părinte, mulțămesc Ție că așa a fost buna voire înaintea Ta, adică o voință ca aceasta a fost înaintea Ta, și așa Ți-a plăcut Ție".

---

[17] Sfântul Maxim Mărturisitorul, în *Cele 200 de capete gnostice*, ne învață astfel: *„(77)* Nu ajunge sufletului pentru dobândirea bucuriei duhovnicești să-și supună patimile, dacă nu dobândește virtuțile prin împlinirea poruncilor. **«Nu vă bucurați că vi se supun dracii»**, adică legăturile patimilor, **«ci că numele voastre au fost scrise în Cer»**, fiind trecute la locul nepătimirii de harul înfierii, dobândit prin porunci" (*Filocalia românească*, vol. 2, ed. Humanitas, București, 1999, p. 155).

[18] În ediția de la 1805, în loc de **„Te slăvesc pe Tine"**, se găsește **„Mărturisescu-Mă, Ție"**.

[19] În ediția de la 1805, în loc de **„Așa Părinte, căci așa a fost înaintea Ta, bunăvoința Ta"**, se găsește **„Adevărat Părinte, că așa a fost bunăvoia Ta, înaintea Ta"**.

10, 22-24: **Toate Mi-au fost date de către Tatăl Meu[20] şi nimeni nu cunoaşte cine este Fiul, decât numai Tatăl, şi cine este Tatăl, decât numai Fiul şi căruia voieşte Fiul să-i descopere.** *(23)* **Şi întorcându-se către ucenici, de o parte a zis: Fericiţi sunt ochii care văd cele ce vedeţi voi!** *(24)* **Căci zic vouă: Mulţi Prooroci şi regi[21] au voit să vadă ceea ce vedeţi voi, dar n-au văzut, şi să audă ceea ce auziţi, dar n-au auzit.**

(10, 22) Matei 11, 27; 28, 18 / Ioan 1, 18; 3, 35; 5, 27; 6, 44; 10, 15; 17, 2
(10, 23) Matei 13, 16 *(10, 24)* Isaia 64, 1 / Ioan 8, 56 / 1 Petru 1, 10

Toate I se dau Fiului de la Tatăl, pentru că toate aveau să I se supună Fiului. Căci două chipuri sunt cu care Dumnezeu împărăţeşte peste toţi: cel dintâi, acela cu care împărăţeşte şi peste cei care nu voiesc, iar cel de-al doilea, cu care împărăţeşte peste cei care voiesc. Ca şi cum aş zice: „Stăpân al meu este Dumnezeu, deşi nu voiesc, pentru că este Ziditorul meu; încă este Stăpân al meu şi când, prin lucrarea poruncilor, împlinesc voia Lui, ca o slugă mulţămitoare". Căci mai înainte firea oamenilor era roabă şi supusă lui Dumnezeu, măcar deşi nu voia, măcar deşi satanei slujea. Iar după ce Hristos a luat asupra Sa războiul cel pentru noi şi ne-a scos pe noi din tirania diavolului, şi slujitori şi lucrători ai poruncilor ne-a făcut, de atunci ne-am făcut robi mulţămitori [ai Săi] şi cu firea, încă şi cu voinţa. Pentru că robia cea mai dinainte era numai după fire, iară cea de a doua – şi după voinţă. Deci, ceea ce zice acum Domnul: **„Toate Îmi sunt date Mie de la Tatăl Meu"**, aceasta înseamnă: „Toate Mi se vor supune Mie şi sub stăpânirea Mea se vor pleca". Şi asemenea este aceasta cu ceea ce în alt loc s-a zis: **„Datu-Mi-S-a toată stăpânirea în Cer şi pe pământ"** *(Matei 28, 18)*, căci de vreme ce le-a împăcat pe toate cele din Cer şi de pe pământ *(Coloseni 1, 20)*, pentru aceasta unele ca acestea zice[22].

Încă şi în alt chip [înţeles] **„toate"** I se dau Fiului de la Tatăl, adică toate lucrurile pe care Domnul le-a săvârşit, pentru noi întrupându-Se. Căci, de vreme ce pentru noi nici Tatăl, nici Duhul nu S-au întrupat, au pătimit, ori au înviat, ci Fiul le-a lucrat pe toate acestea şi Începătorul mântuirii noastre S-a făcut, din această pricină a zis [Mântuitorul] că **„toate"** I s-au dat Lui. Ca şi cum ar fi zis: „Tatăl Meu Mie Mi le-a încredinţat toate, adică a Mă întrupa, a pătimi, a învia, a mântui firea cea depărtată[23]. Şi nimeni nu ştie Cine este Fiul, fără numai Tatăl, şi Cine este Tatăl, fără numai Fiul". De vreme ce a zis

[20] În ediţia de la 1805, în loc de **„Toate Mi-au fost date de către Tatăl Meu"**, se găseşte **„Şi întorcându-se către ucenici a zis: Toate Îmi sunt date Mie de la Tatăl Meu"**.

[21] În ediţia de la 1805, în loc de **„regi"**, se găseşte **„Împăraţi"**.

[22] Vezi *Coloseni 1, 19-23* şi tâlcuirea Sfântului Teofilact de la *Matei 28, 16-20*.

[23] Adică firea care s-a depărtat de vieţuirea cea întru Dumnezeu.

[Domnul] că: **„toate Mie Mi s-au dat"**, grăim acum ca și cum am dezlega o oarecare nedumirire. Pentru că spre a nu se nedumiri cineva, întrebând astfel: „Și pentru ce Ție Ți le-a dat toate și nu altuia, poate vreunui Înger, sau Arhanghel?", zice [Domnul]: „Pentru aceasta Mi le-a dat Mie, pentru că sunt de o fire și de o Ființă cu Dânsul; și precum pe Acela nimeni nu-L știe [cunoaște], așa [și] pe Mine [nimeni nu Mă cunoaște], fără numai Tatăl; drept aceea, cu cuviință toate Mie Mi le-a dat, ca Celui Care sunt de o Ființă cu Dânsul și mai presus de toată știința [cunoștința], precum și El este mai presus de toată știința [cunoștința]. Căci și Tatăl numai de către Fiul este cunoscut, și de cel căruia va voi să-i descopere Fiul". Și vezi cum Fiul nu prin descoperire Îl știe [cunoaște] pe Tatăl, însă cei zidiți, prin descoperire [Îl cunosc], căci după dar iau știința [cunoștința]. Așadar, nu este zidit [creat] Fiul[24].

„Și, întorcându-Se către ucenici" [Domnul], îi fericește pe dânșii; și, în scurt [a zice, îi fericește], pe toți cei care cu credință Îl văd pe El umblând cu trup și lucrând minuni. Căci Proorocii cei de demult și Împărații pofteau să-L vadă cu trup pe Domnul, și să-L audă pe Dânsul, însă nu au dobândit aceasta.

Încă și în alt chip [alt înțeles]: fiindcă mai înainte a zis că aceluia căruia Fiul îi va descoperi, acela Îl va cunoaște pe Tatăl, pentru aceasta îi fericește pe ucenici, ca pe unii care au dobândit descoperirea aceasta, că li-L descoperea lor pe Tatăl prin Sine Însuși. Pentru că, acela care-L vedea pe El, pe Tatăl Îl vedea *(Ioan 14, 9)*. Iar acest bine, nici unul dintre Sfinții cei mai dinainte de rânduiala Întrupării nu l-au dobândit. Căci, de vreme ce nu L-au văzut în trup pe Domnul, prin Care Tatăl se cunoștea [era cunoscut], pentru aceasta nici pe Tatăl nu L-au văzut, așa precum [L-au văzut și L-au cunoscut] Apostolii.

10, 25-28: **Și iată un învățător de lege s-a ridicat, ispitindu-L și zicând: Învățătorule, ce să fac ca să moștenesc viața de veci?** *(26)* **Iar Iisus a zis către el: Ce este scris în Lege? Cum citești?** *(27)* **Iar el, răspunzând, a zis: Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta și din tot sufletul tău și din toată puterea ta[25] și din tot cugetul tău, iar pe aproapele tău ca pe tine însuți.** *(28)* **Iar El i-a zis: Drept ai răspuns; fă aceasta și vei trăi[26].**

(10, 25) **Matei 19, 16; 22, 35 / Marcu 12, 28** *(10, 26-27)* **Levitic 19, 18 / Deuteronom 6, 5; 10, 12 / Matei 22, 37 / Marcu 12, 29-30 / Romani 13, 9** *(10, 28)* **Levitic 18, 5 / Neemia 9, 29 / Iezechiil 20, 11 / Romani 10, 5**

Trufaș oarecarele era învățătorul de Lege, iar mai vârtos mândru, precum din cele de pe urmă se arată; și nu numai mândru, ci și viclean,

---

[24] Fiul nu este zidit, nu este creat și, din această pricină, ca Fiu al Tatălui are o cunoaștere nemijlocită a Părintelui.

[25] În ediția de la 1805, în loc de **„puterea ta"**, se găsește **„vârtutea ta"**.

[26] În ediția de la 1805, în loc de **„vei trăi"**, se găsește **„vei fi viu"**.

căci se apropie **„ispitindu-L"** pe Domnul, pentru că socotea căci cu amăgire Îl va prinde pe El dintru cele ce i le va răspunde. Însă Domnul la Lege îl duce pe el, întru care foarte se trufea [acel învățător de Lege].

Și vezi înțelegerea cea cu de-amănuntul [amănunțime] a Legii, cum poruncește [aceasta] a-L iubi pe Dumnezeu. Omul este mai de săvârșit [desăvârșit] decât toate zidirile, fiindcă se și împărtășește dintru toate acestea și are și oarecce mai deosebit, precum aș zice: se împărtășește și de piatră, că are peri și unghii care sunt nesimțitoare precum piatra; se împărtășește și de sad, pentru că crește și se hrănește și naște asemenea sadurilor; se împărtășește și de cele necuvântătoare, pentru că are simțiri și se mânie și poftește; însă se împărtășește și de Dumnezeu, osebit decât toate celelate jivine, fiindcă are suflet înțelegător[27].

Așadar, voind Legea să arate cum că se cuvine omului să se dea pe sine pe de-a-ntregul [întru totul] lui Dumnezeu, și toate puterile sufletești să le cheltuiască la [întru] dragostea lui Dumnezeu, prin ceea ce zice: **„din toată inima"**, a arătat puterea cea mai trupească și osebită a sadurilor; iar prin ceea ce zice: **„din tot sufletul"**, a însemnat puterea cea mai de mijloc și potrivită celor simțitoare; iar prin ceea ce zice: **„din tot cugetul"**, a vestit puterea cea deosebită a omului, adică sufletul cel înțelegător. Iar aceasta ce o zice: **„din toată tăria"**, la toate aceste puteri sufletești ni se cuvine nouă a o trage[28]. Căci ni se cuvine nouă, ca și pe puterea sufletului, care este osebită [întru] a sadurilor, a o supune la dragostea lui Hristos. Însă cum? Cu **„tărie"** și nu cu slăbănogire – și pe cea simțitoare și pe aceasta cu **„tărie"**. Și pe cea înțelegătoare, și pe aceasta, din toată **„tăria"**, întrucât suntem datori pe de-a-ntregul [întru totul] a ne da pe noi înșine lui

---

[27] Sadurile au aici înțelesul de plante, iar sufletul este numit „înțelegător" cu sensul de „cuvântător", „rațional". Vezi și tâlcuirile Sfântului Teofilact de la *Matei 22, 34-40* și *Marcu 12, 28-34*. În cea de a treia sută a capetelor sale despre dragoste, anume în capetele 21-36, Sfântul Maxim Mărturisitorul arată în chip amănunțit și prealuminat cele ce mai sus le spune în scurt Sfântul Teofilact. Așezăm aici numai capul 32, însă pentru buna înțelegere a acestui adevăr vezi toate capetele amintite în *Anexa editorială* din *Tâlcuirea Evangheliei de la Matei*. Iată, așadar, ce spune dumnezeiescului Maxim: „Dintre puterile sufletești una hrănește și susține creșterea, și alta este imaginativă și impulsivă, iar alta este rațională și intelectuală. De cea dintâi se împărtășesc plantele. Ființele neraționale, pe lângă aceasta, se împărtășesc și de a doua. Iar oamenii, pe lângă acestea două, și de a treia. Primele două puteri sunt supuse stricăciunii, a treia se dovedește nestricăcioasă și nemuritoare" (*Filocalia românească*, vol. 2, *A treia sută a capetelor despre dragoste*, cap 32, ed. Humanitas, București, 1999, pp. 90-94).

[28] A o aduce, a o răsfrânge, a o revărsa, a o face lucrătoare.

Dumnezeu și a supune la dragostea lui Dumnezeu și puterea noastră cea hrănitoare și pe cea simțitoare și pe cea cugetătoare.

„Iar pe aproapele tău, ca pe tine însuți". Legea neputând încă să le învețe pe cele de săvârșit [desăvârșite ale Evangheliei], pentru pruncia celor care auzeau, îndeamnă a-l iubi pe aproapele **„ca pe tine însuți".** Iar Hristos a învățat a-l iubi pe aproapele și mai presus decât **„pe tine însuți"**, căci zice Domnul: **„Mai mare dragoste decât aceasta nimeni nu poate a arăta, ca sufletul lui să și-l pună pentru prietenii săi"** *(Ioan 15, 13).*

Deci, zice [Domnul] către învățătorul de Lege: „Drept ai răspuns, căci de vreme ce încă ești supus Legii, drept răspunzi, pentru că după Lege cugeți".

10, 29-37: **Dar el, voind să se îndrepteze pe sine, a zis către Iisus: Și cine este aproapele meu?** *(30)* **Iar Iisus, răspunzând, a zis: Un om cobora[29] de la Ierusalim la Ierihon, și a căzut între tâlhari, care, după ce l-au dezbrăcat și l-au rănit, au plecat, lăsându-l aproape mort[30].** *(31)* **Din întâmplare[31] un preot cobora pe calea aceea și, văzându-l, a trecut pe alături.** *(32)* **De asemenea și un levit, ajungând în acel loc și văzând, a trecut pe alături.** *(33)* **Iar un samarinean, mergând pe cale a venit la el și, văzându-l i s-a făcut milă,** *(34)* **și, apropiindu-se, i-a legat rănile, turnând pe ele untdelemn și vin, și, punându-l pe dobitocul său, l-a dus la o casă de oaspeți și a purtat grijă de el.** *(35)* **Iar a doua zi, scoțând doi dinari i-a dat gazdei și i-a zis: Ai grijă de el și, ce vei mai cheltui, eu, când mă voi întoarce îți voi da.** *(36)* **Care dintre acești trei ți se pare că a fost aproapele celui căzut între tâlhari?** *(37)* **Iar el a zis: Cel care a făcut milă cu el. Și Iisus i-a zis: Mergi și fă[32] și tu asemenea.** *(10, 31)* **Faptele Apostolilor 10, 28**

Lăudându-l Mântuitorul pe învățătorul de Lege, acesta a scos la arătare trufia sa, căci a zis: **„Și cine este aproapele meu?"** Căci socotea el, că fiind drept, nu are pe nimeni asemenea cu el, și **„aproape"** cu fapta bună. Pentru că el cugeta cum că numai dreptul îi este **„aproape"** dreptului. Deci **„voind să se îndrepteze pe sine"** [să se îndreptățească] și să se înalțe mai presus de toți oamenii, trufindu-se zice: **„Și cine este aproapele meu?"** Iar Mântuitorul – ca și Cel Care este Ziditorul și pe toți îi cunoaște ca pe o zidire [a Lui] –, nu după lucruri, nici după vrednicii, ci după fire îl hotărăște pe **„aproapele"**.

---

[29] În ediția de la 1805, în loc de **„un om cobora"**, se găsește **„un om oarecarele se pogora"**.

[30] În ediția de la 1805, în loc de **„aproape mort"**, se găsește **„abia viu"**.

[31] În ediția de la 1805, în loc de **„din întâmplare"**, se găsește **„și după întâmplare"**.

[32] În ediția de la 1805, în loc de **„și fă"**, se găsește **„de fă"**.

Căci zice [Domnul]: „Să nu socotești cum că, de vreme ce ești drept, nimenea nu-ți este ție asemenea, pentru că toți cei care sunt împărtășiți de această fire[33], **«aproape» ție îți** sunt. Deci, fă-te și tu **«aproape»** al lor, nu cu locul, ci cu dragostea și cu purtarea de grijă cea către dânșii. Drept aceea și pe samarineanul ți-l aduc ție spre pildă, că să-ți arăt că, precum acesta, măcar că **avea deosebire** cu viața[34], însă s-a făcut **«aproape»** celui căruia îi era cu cuviință a se milui. Așa și tu, cu milostivirea arată-te pe sine a fi **«aproape»**, și de tine însuți fiind chemat[35], mergi spre ajutor".

Deci, prin pilda aceasta ne învățăm și asta, adică a fi gata spre milă și a ne sili a ne face **„aproape"** al celor care au trebuință de ajutorul cel de la noi.

Dar ne învățăm [de aici] și bunătatea lui Dumnezeu cea către om. Căci **„se pogora"** firea omenească de la **„Ierusalim"**, adică de la viețuirea cea fără de turburare și pașnică, căci **„Ierusalimul"** se tâlcuiește „vedere a păcii". Și unde **„se pogora"**? În **„Ierihon"**, cel ce este în vale și jos, și înecăcios cu zăduful, adică în viața cea pătimașă. Și vezi că nu a zis că „s-a pogorât", ci **„se pogora"**, căci pururea firea omenească la cele de jos se pleca, și nu o dată, ci în toată vremea, la viața cea pătimașă se îndeletnicea.

„Și a căzut între tâlhari", adică între draci. Căci de nu se va pogorî cineva de la înălțimea minții, nu **„cade"** între draci, care, după ce **„l-au dezbrăcat"** pe om și l-au lipsit pe el de hainele faptei celei bune, atuncea **„l-au rănit"** cu rănile păcatului. Căci mai întâi ne golește pe noi de tot gândul bun și de acoperământul lui Dumnezeu, apoi așa, aduc asupră **„rănile"** păcatului.

Și **„abia vie"**, adică pe jumătate moartă, **„au lăsat"** firea omenească, ori pentru că sufletul este nemuritor, iar trupul muritor, întrucât o jumătate a omului este supusă morții; ori pentru că nu era cu totul deznădăjduită firea omenească, [pentru] că în Hristos nădăjduia că va avea [va dobândi] mântuire. Întrucât [firea omenească] nu era moartă cu totul, ci precum pentru căderea lui Adam moartea în lume a intrat, pentru îndreptarea lui Hristos, moartea avea să se strice *(Romani 5, 12-19)*.

Iar [prin] **„preot"** și **„levit"**, Legea și Proorocii să îi înțelegi, căci Legea și Proorocii voiau să îndrepteze firea cea omenească, dar nu au putut. Căci zice Pavel: **„Cu neputință este sânge de viței și de țapi a curăți păcatele"** *(Evrei 10, 4)*. Deci, acestora [Legii și Proorocilor] li s-a făcut milă de om și au

---

[33] Adică sunt părtași ai firii omenești.

[34] Samarineanul trăia o viață cu alte rânduieli și obiceiuri decât aceea pe care o trăia învățătorul de Lege.

[35] „De tine însuți fiind chemat" adică îndemnat de propria conștiință.

socotit să-l tămăduiască; mai apoi, de tăria rănilor[36] biruindu-se, îndărăt iarăşi s-au întors[37], că aceasta însemnează ceea ce zice: „**au trecut pe alături**"; căci cu adevărat a venit Legea, şi a stătut deasupra celui care zăcea, iar apoi, neputând a-l tămădui, „s-a întors", lucru care este însemnat de cuvântul acesta: „**a trecut pe alături**". Şi vezi aceasta ce zice: „**după întâmplare**", ce înţelegere are, căci cu adevărat Legea nu într-adins s-a dat, ci pentru neputinţa omenească, fiindcă nu putea dintru început să primească taina lui Hristos, pentru aceasta zice că „**preotul**", adică Legea, „**după întâmplare**", iar nu într-adins, a venit ca să-l tămăduiască pe om.

Iar Domnul şi Dumnezeul nostru, Cel Care pentru noi „**blestem**" S-a făcut *(Galateni 3, 13)* şi „**samarinean**" S-a numit *(Ioan 8, 48)*, „**mergând**" – adică însăşi aceasta făcându-o pricină a căii, şi ţel punând să ne vindece pe noi –, şi nu trecând „**pe alături**" şi în treacăt cercetându-ne pe noi, a venit la noi, şi a petrecut împreună cu noi şi a vorbit fără de nălucire[38]. Deci, îndată El „**a legat rănile**", nelăsând răutatea a fi mai mult slobodă, ci legându-o pe dânsa. Şi „**a turnat untdelemn şi vin**". „**Untdelemn**" fiind adică cuvântul învăţăturii, care prin cele bune îndeamnă, iar „**vin**" cuvântul cel care prin cele mai înfricoşate aduce spre fapta cea bună. Adică atunci când Îl vei auzi pe Domnul grăind: „**Veniţi către Mine şi Eu vă voi odihni pe voi**" *(Matei 11, 28)*, aceasta este „**untdelemnul**", căci blândeţe şi odihnă arată; şi iarăşi când zice: „**veniţi de moşteniţi Împărăţia cea care s-a gătit vouă**" *(Matei 25, 34)*. Iar când zice: „**Duceţi-vă în întuneric**"[39], acesta este „**vinul**", învăţătura cea strepezitoare. Încă ai fi putut înţelege şi în alt chip. „**Untdelemn**" este petrecerea cea omenească, iar „**vin**" cea dumnezeiască, ca şi cum aş zice: „Domnul unele le lucra omeneşte, iar altele dumnezeieşte. Căci a mânca şi a bea şi viaţă slobodă a vieţui, iar nu petrecere aspră a arăta precum Ioan [Botezătorul], aceasta este „**untdelemnul**". Iar postul cel neobişnuit *(Matei 4, 2)* şi umbletul cel pe mare *(Matei 14, 25-26)*, şi altele câte sunt ale puterii celei dumnezeieşti, acestea sunt „**vinul**". Căci cu „**vinul**" se cuvine a însemna Dumnezeirea [firea dumnezeiască a lui Hristos], pe care, neamestecată[40], nimenea nu ar fi

---

[36] Cu sensul de mărimea, covârşirea rănilor.

[37] „Îndărăt iarăşi s-a întors": fie „s-a întors" cu faţa de la cel suferind, fie „s-a întors" în drumul său, pentru a merge mai departe.

[38] Adică a vorbit cu noi nemijlocit, fără nici un intermediar.

[39] Vezi *Matei 25, 30*.

[40] „Neamestecată" cu sensul de „numai pe ea singură". De aici nu trebuie să tragem o concluzie greşită şi să socotim în chip nedrept că ar fi fost nevoie ca firea dumnezeiască

putut-o suferi de nu ar fi fost și „**untdelemnul**", adică petrecerea cea după firea omenească. Deci de vreme ce prin acestea amândouă pe noi ne-a mântuit, zic adică prin Dumnezeire [firea dumnezeiască] și prin omenire [firea omenească], pentru aceasta se zice cum că „**a turnat untdelemn și vin**". Încă și în fiecare zi cei care se botează de rănile sufletului se izbăvesc, cu „**untdelemnul**" Mirului ungându-se, și îndată împărtășindu-se, și cu Dumnezeiescul Sânge [„**vinul**"] cuminecându-se.

Și „**a pus**" Domnul firea noastră cea rănită „**pe dobitocul său**", adică pe trupul Său, căci mădulare ale sale pe noi ne-a făcut, și părtași trupului Său; și jos zăcând noi, ne-a înălțat la vrednicia aceea, încât a fi un trup împreună cu El.

Iar „**casă de oaspeți**" este Biserica, care îi primește pe toți. Pentru că Legea nu pe toți îi primea, căci zice: „**Moabitean și amonitean nu va intra în biserica lui Dumnezeu**" *(Deuteronom 23, 3)*[41]. Însă acum tot neamul cel care se teme de Dumnezeu primit este înaintea Lui *(Faptele Apostolilor 10, 28)*, de va voi să creadă și parte [mădular] a Bisericii să se facă, că pe toți îi primește Dumnezeu – și pe păcătoși și pe vameși. Și vezi înțelegerea cea cu de-amănuntul [amănunțime], cum zice [Domnul]: că „**l-a dus la o casă de oaspeți și a purtat grijă de el**". Căci mai înainte de a-l duce la aceasta [„**casa de oaspeți**"], numai „**i-a legat rănile**". Așadar, ce este ceea ce zic? Anume că, după ce s-a **urzit** Biserica și s-a făcut „**casa de oaspeți**", adică după ce a crescut credința din mai toate neamurile, atunci au venit și darurile Sfântului Duh și darul lui Dumnezeu se întindea; iar aceasta o vei cunoaște din *Faptele Apostolilor*[42]. Și ține chip de primitor de oaspeți fiecare Apostol și dascăl și păstor,

---

să se amestece cu firea omenească în Persoana Mântuitorului Iisus Hristos. În mărturisirea de credință pe care ipopsiful (cel care urmează a fi hirotonit arhiereu) o rostește cu glas mare, auzim: „Cuvântul cel Unul-Născut, Care S-a pogorât din Ceruri pentru noi oamenii și pentru a noastră mântuire, S-a întrupat de la Duhul Sfânt și din Maria Fecioara S-a făcut om, adică S-a făcut om desăvârșit, rămânând Dumnezeu, și nimic prefăcând sau știrbind din Dumnezeiasca Ființă prin unirea cu trupul, ci fără schimbare, luându-Și omenitate, a suferit cu dânsul Patima și Crucea, rămânând cu firea cea Dumnezeiască slobod de orice patimă. [...] Încă mărturisesc un ipostas al Cuvântului întrupat și cred și vestesc pe Hristos Unul și Același în două voiri și firi, după Întrupare păzindu-le pe acelea întru care și dintru care a ieșit. Pe urmă cunosc și două voiri, păstrându-și fiecare fire, voia și lucrarea sa" (*Arhieraticon*, ed. IBMBOR, București, 1993, p. 92).

[41] În ediția din 1988 a *Bibliei* aici avem: „**Amonitul și Moabitul să nu intre în obștea Domnului**".

[42] Vezi de pildă *Fapte 11, 20-24; 13, 42-44* și *15, 7-9* dar și *1 Corinteni 12*.

cărora le-a dat Domnul „**doi dinari**", pe cele două Legi, pe cea Veche și pe cea Nouă, deoarece chipul unui Împărat îl poartă amândouă, fiindcă sunt cuvinte ale aceluiași Dumnezeu. Deci, Domnul, când S-a înălțat la Ceruri, pe acești „**dinari**" i-a lăsat Apostolilor și celor peste vremi episcopi și dascăli. Și le-a zis [Domnul]: „Orice vei mai cheltui de la tine, Eu îți voi da ție", căci cu adevărat au mai cheltuit de la sine Apostolii, mult ostenindu-se și în tot locul învățătură semănând. Dar și cei de peste vremi dascăli, tâlcuind Legea cea Veche și cea Nouă, **multe au mai cheltuit** de la dânșii, pentru care plata își vor lua când Se va „**întoarce**" Domnul, adică la a Doua Venire. Pentru că atunci, fiecare din ei Îi va zice Lui: „Doamne, doi dinari mi-ai dat, iată alți doi am mai cheltuit", către care va zice și El: „**Bine slugă bună**" *(Matei 25, 21, 23)*.

10, 38-42: **Și pe când mergeau ei, El a intrat într-un sat, iar o femeie, cu numele Marta, L-a primit în casa ei.** *(39)* **Și avea o soră ce se numea Maria, care, așezându-se la picioarele Domnului, asculta cuvântul Lui.** *(40)* **Iar Marta se silea cu multă slujire și, apropiindu-se**[43]**, a zis: Doamne, au nu socotești că sora mea m-a lăsat singură să slujesc? Spune-i, deci, să-mi ajute.** *(41)* **Și răspunzând, Domnul, i-a zis: Marto, Marto, te îngrijești și pentru multe te silești;** *(42)* **dar un lucru trebuie: căci Maria partea cea bună și-a ales, care nu se va lua de la ea.**

(10, 38) **Ioan 11, 1; 12, 2** *(10, 40)* **Sirah 11, 10-12** *(10, 42)* **Psalm 26, 6 / Matei 6, 33**

Mare cu adevărat este lucru cel bun al iubirii de străini, pe care îl arăta Marta, și nu este lepădat; însă mai mare [lucru] este a lua aminte la cuvintele cele duhovnicești, căci prin cel dintâi trupul se hrănește, iar prin cel de-al doilea sufletul viază. Căci zice [Domnul]: „O, Marto, nu pentru aceasta am venit, ca să ne umplem pântecele cu multe feluri de bucate, ci ca să aduc folos sufletelor". Și vezi socotința Domnului, că nimic mai înainte n-a zis către Marta, până ce ea însăși nu I-a dat pricină de mustrare. Căci, de vreme ce aceea se silea să o smulgă pe sora sa de la ascultare, atunci Domnul, luând pricină, o mustră pe dânsa. Pentru că până atunci se cuvine a cinsti iubirea de străini, până nu ne smulge și nu ne depărtează pe noi de la cele mai de nevoie, iar când va începe a ne împiedica de la cele mai bune, atunci se cuvine ca, mai mult decât pe aceasta [iubirea de străini] a cinsti ascultarea de cele dumnezeiești. Iar

[43] În ediția de la 1805, în loc de „**cu multă slujire, și apropiindu-se**", se găsește „**spre multă slujbă, și stând**".

mai vârtos – de se cuvine mai cu dinadinsul a zice –, nu iubirea de străini o oprește Domnul, ci felurile cele multe de mâncăruri și grija, adică smulgerea și turburarea, de vreme ce primirea cea cu înfrânare și simplă [de rând] o laudă. Căci zice [Domnul]: **„O, Marto, pentru ce te îngrijești și spre multe te silești?"**, adică: „Pentru ce te smulgi și te turburi? De un lucru avem trebuință, adică de a mânca orice s-ar fi întâmplat, nu multe feluri".

Iar unii, acest cuvânt ce zice **„un lucru trebuiește"**, nu pentru a mânca l-au înțeles, ci pentru a lua aminte la învățătură. Și prin cele ce le zice Domnul [către Marta], îi învață pe Apostoli ca, atunci când vor intra în casa cuiva, să nu caute multe feluri de bucate, ci să se îndestuleze cu primirea cea simplă [de rând], necăutând nimic mai mult, ci numai a lua aminte la învățătură.

Și să înțelegi că este **„Martă"** fapta bună cea lucrătoare, iar **„Marie"** videnia [vederea dumnezeiască]. Deci fapta bună cea lucrătoare are smulgeri și turburări. Iar videnia [vederea dumnezeiască] „Doamnă" peste patimi făcându-se – căci Maria „Doamnă" se tâlcuiește –, numai întru privirea dumnezeieștilor cuvinte și judecăți se îndeletnicește.

Și **ia aminte** și la aceasta ce zice: **„așezându-se la picioarele Domnului, asculta cuvântul Lui"**, căci prin **„picioare"** poate fi înțeleasă fapta bună cea lucrătoare, pentru că acestea sunt semne ale mișcării și ale călătoriei, iar **„a ședea"** este semn al întemeierii. Deci, cel care va **„ședea"** lângă **„picioarele"** lui Iisus, adică acela care se va întemeia în fapta bună cea lucrătoare, călătoriei și petrecerii lui Iisus urmând, întru aceasta [fapta bună cea lucrătoare] se va întări; unul ca acesta ajunge pe urmă la ascultarea dumnezeieștilor cuvinte, adică la videnie [vedere dumnezeiască], pentru că și Maria mai întâi s-a așezat și apoi așa asculta cuvintele. Deci tu, de poți, suie-te în rânduiala **„Mariei"**, „Doamnă" [stăpână] peste patimi făcându-te și la videnii [vederile duhovnicești] ajungând, iar dacă aceasta nu-ți este cu putință, fă-te **„Martă"**, de partea cea lucrătoare lipindu-te și prin aceasta pe Hristos primindu-L.

Vezi încă și aceste cuvinte: **„care nu se va lua de la ea"**, pentru că acel care este lucrător are ceea ce să se ia de la dânsul, adică le are pe însăși acestea: îndeletnicirea și smulgerea. Căci sporind și ajungând acesta la videnie [vedere dumnezeiască], scapă de smulgere și de grijă; pentru aceea, se ia ceva de la dânsul. Iar cel care a ajuns la videnie [vedere dumnezeiască], nu se lipsește vreodată de această **„parte bună"**, adică

de videnie [vedere dumnezeiască]. Căci la care alt lucru va spori, după ce a ajuns la însuşi vârful sporirii, adică la a-L vedea pe Dumnezeu, care lucru este a se îndumnezei? Căci acela care s-a învrednicit a-L vedea pe Dumnezeu, se face Dumnezeu[44], pentru că cel asemenea de cel asemenea se pricepe[45].

---

[44] Cu sensul de „Dumnezeu prin har", adică **„părtaş dumnezeieştii firi"** *(2 Petru 1, 4).*

[45] Sfântul Isaac Sirul ne tâlcuieşte ce este „videnia" şi care este felul lucrării ei: „Cunoaşterea care se mişcă în cele văzute sau în simţuri, şi urmăreşte însiruirea lor, se numeşte naturală. Iar cea care se mişcă în planul celor gândite (inteligibile) şi prin mijlocirea lor în firile celor netrupeşti se numeşte duhovnicească, deoarece ea primeşte simţirea în duh şi nu în simţuri. Şi acestea două se ivesc în suflet dinafară, pentru cunoaşterea lor. Iar cea care se produce în planul dumnezeiesc se numeşte mai presus de fire şi e mai degrabă necunoscută şi mai presus de cunoaştere. Vederea (contemplarea) aceasteia n-o primeşte sufletul dintr-un conţinut din afara lui, ca pe primele două, ci ea se arată şi se descoperă din cele din lăuntrul sufletului în chip nematerial, deodată şi pe neaşteptate. Pentru că **«Împărăţia lui Dumnezeu este înlăuntrul vostru»** *(Luca 17, 21).* Ea nu se nădăjduieşte pe temeiul unor chipuri, nici nu vine prin judecăţi pe temeiul cuvântului lui Hristos şi prin păzirea lui, ci se descoperă din lăuntrul chipului cugetării celei ascunse, fără o cauză anumită, fără o cercetare a lui. Pentru că cugetarea nu află în ea vreo materie. *Tâlcuirea acestora:* Cea dintâi cunoaştere se naşte din cercetarea continuă şi din învăţătura sârguincioasă; a doua, din buna vieţuire şi din cugetarea credincioasă; iar a treia s-a rânduit numai pe seama credinţei. Pentru că în ea încetează cunoştinţa şi faptele iau sfârşit şi întrebuinţarea simţurilor ajunge de prisos. Deci pe cât se coboară cunoştinţa între aceste hotare, pe atâta se cinsteşte. Şi cu cât se coboară mai mult, cu atât se cinsteşte mai mult. Şi când ajunge la pământ şi la cele pământeşti, cunoştinţa stăpâneşte peste toate şi în afară de ea orice lucru este neluat în seamă şi zadarnic. Iar când sufletul îşi înalţă vederea în sus şi-şi desfăşoară înţelesurile în cele cereşti şi doreşte cele ce nu pot fi văzute cu ochii şi nu sunt în puterea trupului, atunci toate se susţin prin credinţă. Fie ca Domnul Iisus Hristos să ne-o dăruiască nouă pe aceasta şi să fie binecuvântat în vecii vecilor! Amin" (*Filocalia românească, Cuvântul LXVI: Despre alte chipuri şi înţelesuri ale cunoaşterii de diferite feluri*, vol. 10, ed. IBMBOR, Bucureşti, 1981, pp. 339-341).

Capitolul 11

Rugăciunea domnească. Semnul lui Ioná.
Cuvântarea împotriva fariseilor și a cărturarilor[1]

11, 1-4: **Și pe când se ruga Iisus într-un loc, când a încetat, unul dintre ucenicii Lui I-a zis: Doamne, învață-ne să ne rugăm, cum a învățat și Ioan pe ucenicii lui.** *(2)* **Și le-a zis: Când vă rugați, ziceți: Tatăl nostru, Care ești în Ceruri, sfințească-se numele Tău. Vie Împărăția Ta. Facă-se voia Ta, precum în Cer așa și pe pământ.** *(3)* **Pâinea noastră cea spre ființă, dă-ne-o nouă în fiecare zi**[2]. *(4)* **Și ne iartă nouă păcatele noastre, căci și noi înșine iertăm tuturor celor ce ne greșesc nouă**[3]. **Și nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăvește de cel rău**[4].

(11, 1) **Matei 6, 9-10** *(11, 2)* **Psalm 110, 9 / Matei 6, 9** *(11, 3)* **Pilde 30, 8 / Matei 6, 11** *(11, 4)* **Psalm 31, 6 / Matei 6, 12-13 / 1 Corinteni 10, 13 / Efeseni 4, 32 / 1 Petru 5, 8 / 2 Petru 2, 9**

Râvnește ucenicul lui Hristos ucenicilor lui Ioan, pentru aceea și cere a se învăța chip al rugăciunii [ca să învețe cum să se roage]. Deci, Mântuitorul îi învață, netrecând cu vederea rugămintea ucenicului.

Și zice [Hristos]: **„Tatăl nostru Care ești în Ceruri"**. Vezi puterea rugăciunii? Îndată Sus te înalță și te supune pe tine. De vreme ce **„Tată"** Îl numești pe Dumnezeu, să nu te îndepărtezi cu totul de asemănare, ci să te sârguiești a te asemăna cu Tatăl. Și nu a zis „Tatăl Meu", ci **„Tatăl nostru"**, spre iubirea de frățime îndemnându-te pe tine, și silindu-te ca pe toți a-i iubi îndeobște ca pe niște frați. Iar **„în Ceruri"** zicând, nu acolo Îl mărginește [circumscrie, hotărnicește] pe Dumnezeu, ci pe ascultător îl înalță la Ceruri și îl depărtează de cele pământești.

„Sfințească-se numele Tău", [zice] în loc de „slăvească-se", adică fă viața noastră să fie spre slava Ta. Căci precum numele lui Dumnezeu se hulește prin cei răi, așa se slăvește prin cei care au viață bună.

„Vie Împărăția Ta" – păcătosul se roagă să nu vie Împărăția lui Dumnezeu, pentru că el nu voiește să vie aceasta, din pricina judecăților ce se vor săvârși

[1] În ediția de la 1805, titlul capitolului este: *„Pentru rugăciune. Pentru aceea că cel ce va cere va lua. Pentru cel ce avea drac mut. Pentru femeia ce a ridicat glas din norod. Pentru cei ce cereau semn din cer. Pentru fariseul cel ce a chemat pe Iisus. Pentru ticăloșirea învățătorilor de lege"*.

[2] În ediția de la 1805, în loc de **„în fiecare zi"**, se găsește **„în toate zilele"**.

[3] În ediția de la 1805, în loc de **„celor ce ne greșesc nouă"**, se găsește **„celor ce ne sunt datori nouă"**.

[4] În ediția de la 1805, în loc de **„cel rău"**, se găsește **„cel viclean"**.

acolo; însă, dimpotrivă, dreptul se roagă ca mai degrabă să vie această [Împărăție], ca izbăvindu-se de ispitirile cele de aici, să dobândească odihnă.

Încă [mai zice Domnul] și: **„Facă-se voia Ta"**, precum în Cer de Îngeri, așa și de noi, oamenii, pe pământ. Căci Îngerii toți, toate după voia lui Dumnezeu le lucrează.

Și ne învață a cere numai **„pâinea cea spre ființă"** – adică pe aceea care este de trebuință pentru ființarea noastră, spre starea [dăinuirea] și păzirea vieții – și nu pe cea care cu adevărat ne prisosește, ci pe cea [care ne este] de nevoie.

Iar a nu intra **„în ispită"** înseamnă a nu te arunca în ispită. Căci nu ni se cuvine nouă a ne ruga să nu fie ispite, ci când vor veni, se cuvine a le suferi cu bărbăție. Și putem zice că ispitele sunt de două feluri. Pentru că unele [ispite] sunt de bunăvoie, precum beția, uciderea, preacurvia și celelalte patimi, căci sub puterea acestor patimi ne aruncăm de bunăvoie pe noi înșine. Iar ispite fără de voie sunt acelea sub care tiranii și cei care fac silnicii ne supun pe noi. Așadar, de ispitele cele de voie, adică de patimi, ni se cuvine nouă să fugim, și pentru acestea să ne rugăm să nu fie [de acestea să ne rugăm ca să fim izbăviți], și să zicem: **„nu ne duce pe noi"** – adică nu ne slobozi pe noi a cădea în ispită, adică în patimă de bună voie, **„ci ne izbăvește pe noi de cel viclean"**. – pentru că acesta este cel care aduce asupră-ne ispitele și cele fără de voie, [încă] și [pe] cele de voie. Drept aceea, fără de voie fiind ispitit de vreun om, să nu socotești cum că omul acela este pricina ispitei, ci vicleanul, pentru că el este cel care îl pleacă pe om a se turba și a se înnebuni împotriva ta.

11, 5-8: **Și a zis către ei: Cine dintre voi, având un prieten și se va duce la el în miez de noapte și-i va zice: prietene, împrumută-mi trei pâini, *(6)* că a venit, din cale, un prieten la mine și n-am ce să-i pun înainte, *(7)* iar acela, răspunzând dinăuntru, să-i zică: Nu mă da de osteneală. Acum ușa e încuiată și copiii mei sunt în pat cu mine. Nu pot să mă scol să-ți dau. *(8)* Zic vouă: Chiar dacă, sculându-se, nu i-ar da pentru că-i este prieten, dar, pentru îndrăzneala lui[5], sculându-se, îi va da cât îi trebuie.** *(11, 8)* **Luca 18, 5**

O pildă oarecare și asemănare grăiește Domnul, învățându-ne pe noi fără preget a ne ruga. Așadar, ce înseamnă această pildă? **„Miezul nopții"** zic cum că este sfârșitul vieții, la care oamenii ajungând, vin întru simțirea binelui și aleargă către Dumnezeu – că Acesta este Prietenul Cel Care pe toți îi iubește și îi voiește să se mântuiască. Deci merg mulți în **„miezul**

[5] În ediția de la 1805, în loc de **„pentru îndrăzneala lui"**, se găsește **„pentru obrăznicia lui"**.

nopții", adică la sfârșitul vieții, înspre Dumnezeu, ca și către un Prieten. Și zic: „**Dă-mi trei pâini**", adică credința în Sfânta Treime, „**că un prieten a venit**", adică Îngerul cel care ia sufletul. Încă „**prieten**" este și tot Îngerul, după cum și Domnul zice că bucurie se face în Cer pentru mântuirea omului [„**se face bucurie Îngerilor lui Dumnezeu pentru un păcătos care se pocăiește**"] *(Luca 15, 10)*. Iar „**copiii**" cei care se odihnesc pe pat sunt cei care s-au întors și s-au făcut ca și copiii și s-au învrednicit a se odihni împreună cu Domnul. Iar „**obrăznicie**" [„**îndrăzneală**"] este numită aici rugăciunea întinsă [săvârșită] întru răbdare.

Încă să înțelegi și în alt chip: „**miezul nopții**" este jumătatea și mijlocul ispitelor, căci „**noapte**" este toată ispita, iar „**miezul nopții**", cu adevărat, mijlocul ispitelor este. Deci, când cineva se va afla în mijlocul ispitelor, merge către Dumnezeu, Care ne iubește pe noi, și-I zice: „Dă-mi împrumut trei pâini: mântuirea trupului și a sufletului și a duhului, căci mă tem ca, nu cumva, prin ispite să se primejduiască acestea trei". Și cine este „**prietenul care a venit din cale**"? Arătat este cum că Domnul, cu adevărat e Cel Care ne încearcă pe noi întru ispite, și voiește „să mănânce" mântuirea noastră, și nu are ce pune înaintea Lui cel care cade în ispite, și nu poate dintru sine a se împotrivi acestora și a purta grijă de cele ce sunt ale lui Dumnezeu. Iar aceea [ce zice]: „**acum ușa e încuiată**", aceasta însemnează, cum că se cuvine mai înainte de ispite a fi noi [pre]gătiți, căci după ce vom cădea în ele, ușa [pre]gătirii s-a încuiat, și ne[pre]gătiți aflându-ne, de nu ne va ajuta Dumnezeu, ne vom primejdui.

Iar „**copii**", după cum mai înainte s-a arătat, sunt cei care s-au făcut fii ai lui Dumnezeu prin fapte bune; și se culcă și se odihnesc întru Dumnezeu.

11, 9-13: **Și Eu zic vouă: Cereți și vi se va da; căutați și veți afla; bateți și vi se va deschide.** *(10)* **Că oricine cere ia; și cel ce caută găsește, și celui care bate i se va deschide.** *(11)* **Și care tată dintre voi, dacă îi va cere fiul pâine, oare îi va da piatră? Sau dacă îi va cere pește, oare îi va da, în loc de pește, șarpe?** *(12)* **Sau dacă-i va cere un ou, îi va da scorpie?** *(13)* **Deci dacă voi[6], răi fiind, știți să dați fiilor voștri daruri bune, cu cât mai mult Tatăl vostru Cel din Ceruri va da Duh Sfânt celor care Îl cer de la El!**

(11, 9) **Ieremia 29, 12-13 / Matei 7, 7; 21, 22 / Marcu 11, 24 / Ioan 14, 13; 15, 7; 16, 23 / Iacov 1, 5-6 / 1 Ioan 3, 22; 5, 14-15** *(11, 10)* **Pilde 8, 17 / Matei 7, 8** *(11, 11)* **Înțelepciune 19, 10 / Matei 7, 9** *(11, 12)* **Matei 7, 10** *(11, 13)* **Facere 8, 21 / Matei 7, 11 / Evrei 12, 9 / Iacov 1, 17**

Vezi înțelegerea cea cu de-amănuntul a acestui grai, căci nu a zis „cereți odată și vi se va da", ci „**cereți**", adică neîncetat cereți. „**Că oricine cere ia**". Au, oare, cel care cere [lucruri] nefolositoare, ia? Nu. Întâi de toate, cererea

[6] În ediția de la 1805, în loc de „**deci dacă voi**", se găsește „**deci de vreme ce voi**".

celor nefolositoare, nici nu poate fi numită cerere către Dumnezeu. Pentru că, acela care se roagă lui Dumnezeu, trebuie să ceară acelea pe care Acela le dă. Iar când cineva cere cele nefolositoare, nu către Dumnezeu face cerere, pentru că El nu dă [lucruri] nefolositoare. Apoi ascultă-L și pe Însuși Domnul, cum ne învață pe noi a cere cele ce se cuvin, că zice că **„pâine"** și **„pește"** și **„ou"** cere **„fiul"**. Așadar, precum acestea sunt mâncare a omului, așa și cererile noastre se cuvin a fi folositoare și cuviincioase nouă.

Și să înțelegi cum că **„cere pâine"** tot cel care cere a i se descoperi lui credința cea în Sfânta Treime și dogmele cele drepte; că **„pâine"** sunt acestea, ca unele care *„întăresc inima [omului]" (Psalm 103, 17)*. Și **„cere pește"**, cel care în marea vieții este, și cere ajutorul cel de la Dumnezeu, ca în mijlocul ispitelor neafundat și viu ca peștele să fie păzit. Iar **„ou cere"** cel care cere să i se dea lui nașterile [înnoirile] sufletelor celor îmbunătățite, căci aceste suflete, după cuviință se aseamănă cu păsările, fiindcă aripi au luat și de Duhul s-au înălțat, și mai presus de pământ au zburat.

11, 14-20: **Și a scos un demon, și acela era mut. Și când a ieșit demonul, mutul a vorbit, iar mulțimile s-au minunat.** *(15)* **Iar unii dintre ei au zis: Cu Beelzebul, căpetenia demonilor, scoate pe demoni**[7]**.** *(16)* **Iar alții, ispitindu-L, cereau de la El semn din Cer.** *(17)* Dar El, cunoscând **gândurile lor, le-a zis: Orice împărăție, dezbinându-se în sine, se pustiește și casă peste casă cade.** *(18)* **Și dacă satana s-a dezbinat în sine, cum va mai sta împărăția lui? Fiindcă ziceți că Eu scot pe demoni cu Beelzebul.** *(19)* **Iar dacă Eu scot demoni cu Beelzebul, fiii voștri cu cine îi scot? De aceea, ei vă vor fi judecători.** *(20)* **Iar dacă Eu, cu degetul lui Dumnezeu, scot pe demoni, iată a ajuns la voi Împărăția lui Dumnezeu.**

(11, 14-15) **Matei 9, 32-34; 12, 22-24 / Marcu 3, 22-23** *(11, 16-18)* **Matei 12, 25-26; 16, 1 / Marcu 3, 24-26; 8, 11 / Ioan 2, 25; 6, 30 / 1 Corinteni 1, 22** *(11, 19)* **Matei 12, 27** *(11, 20)* **Ieșire 8, 19 / Daniil 2, 44; 7, 14, 27 / Matei 12, 28 / 1 Ioan 3, 8**

„Mut" este numit cel mai adesea cel care nu grăiește, dar poate fi numit astfel și cel care nu aude, iar mai cu adeverire, cel care nici nu aude și nici nu grăiește. Iar cei care din naștere nu aud, aceia nici nu grăiesc, că de nevoie aceasta li se întâmplă lor. Pentru că pe acelea le grăim, câte, cu adevărat, prin a le auzi, ne învățăm. Iar când cineva nu aude, în chip firesc nici nu grăiește – asta de nu cumva s-a vătămat la urechi mai pe urmă, din oarecare pătimire [rănire, suferință, boală]; că pe unul ca acesta nimic nu-l oprește de a grăi. Așadar, acela care a fost adus la Domnul, la amândouă,

---

[7] În ediția de la 1805, în loc de **„căpetenia demonilor, scoate pe demoni"**, se găsește **„domnul dracilor gonește dracii"**.

și la limbă, și la urechi era vătămat. Iar acesta era semn [simbol] al firii omenești, care de demoni fiind ținută, nici nu suferea a auzi cuvinte ale lui Dumnezeu, și cu mult mai vârtos nici a le grăi nu putea. Dar, după ce Domnul a venit și pe draci i-a izgonit – adică pe faptele cele pătimașe și drăcești –, ne-a făcut pe noi și a grăi și a propovădui adevărul. Că se cuvine nu numai a auzi cuvintele lui Dumnezeu, ci și altora a le grăi.

Așadar, să auzim [luăm aminte] cei care avem întru noi înșine faptele cele drăcești, și socotim cum că pe alții îi învățăm, și poftim a fi numiți de oameni **„rabi"**, adică **„învățătorule"** *(Matei 23, 7-8)*. Că după ce **„iese dracul"**, atuncea se face grăirea cea adevărată, adică învățătura, iară până când înlăuntrul nostru va fi lucrarea dracului, deși ni se pare că grăim, nu grăim[8].

Iar fariseii clevetesc minunea și pe Domnul ca pe un vrăjitor Îl ocărăsc, zicând că pe domnul dracilor având-l prieten, cu lucrarea aceluia izgonește dracii. Iar către farisei Domnul zice: „Cum e cu putință un drac să îl scoată pe alt drac? Că aceasta ar fi risipire [pieire] a împărăției lor". Căci, dacă dracii socotesc împărăție și odihnă a locui în oameni, iar domnul lor îi gonește pe dânșii, arătat este cum că ei înșiși se vatămă[9]. Pentru că toată împărăția care se dezbină și se împarte se risipește și piere, iar casa ce se dezbină [învrăjbește], se surpă.

Iar prin **„casă"** zidirea o poți înțelege, căci și zidirea, până când este întreagă, stă, iar când se vor despărți zidurile unul de altul, cade. Sau prin **„casă"** îi poți înțelege [încă și] pe cei ce sunt în casă, căci aceștia, până sunt în pace, stau împreună, iar când se vor despărți [ridica] unii împotriva altora, cad.

„Fie, dar, că Eu scot dracii cu Beelzebul, dar fiii voștri, adică Apostolii, cu ce îi scot? Adeverit este că cu numele Meu [îi scot]. Deci, cum îmi ziceți Mie că cu Beelzebul scot Eu [dracii], ca și cum aș avea trebuință de puterea lui, când fiii voștri, adică Apostolii, cu numele Meu îi scot? Așadar, aceștia vă vor osândi pe voi, căci arătat este că dacă aceia cu numele Meu îi scot, Eu nu am trebuință de puterea altuia. Deci, cu degetul lui Dumnezeu, adică cu Duhul Sfânt îi scot, și nu cu duh viclean".

Iar **„deget"** numește pe Duhul, ca să cunoști că, precum degetul de o ființă este cu tot trupul, așa și Duhul de o ființă este cu Tatăl și cu Fiul. Și nu cumva, de vreme ce „mână a lui Dumnezeu" este numit Fiul și s-au odihnit peste Dânsul cele șapte lucrări ale Duhului – nu ca și cum s-ar lucra de Duhul, ci pentru că este de o ființă cu Duhul și una din darurile și

[8] Adică rămânem muți duhovnicește.

[9] Adică își fac rău, se strică, se ruinează, se prăpădesc, se surpă.

lucrările Duhului este tămăduirea –, pentru aceasta se zice cum că „**cu degetul lui Dumnezeu**" scoate dracii, adică cu darul Duhului? Căci precum degetul este parte a mâinii, așa și duhul tămăduirilor, parte era a duhurilor [pe] care le avea Hristos, adică a lucrărilor Duhului[10].

Așadar, [Mântuitorul] zice: „Dacă Eu scot dracii cu lucrare dumnezeiască, a ajuns la voi Împărăția lui Dumnezeu", cuvânt care acest fel de înțelegere are: „Se strică de acum împărăția diavolului, și împărățește Dumnezeu, Cel Care izgonește dracii". Pentru că, ascultă ce zice prin cuvintele care urmează:

11, 21-26: **Când cel tare și înarmat fiind, își păzește curtea, avuțiile lui sunt în pace.** *(22)* **Dar când unul mai tare decât el vine asupra lui și-l înfrânge, îi ia toate armele pe care se bizuia[11], iar prăzile de la el le împarte.** *(23)* **Cel ce nu este cu Mine este împotriva Mea; și cel ce nu adună cu Mine risipește.** *(24)* **Când duhul cel necurat iese din om, umblă prin locuri fără apă, căutând odihnă, și, negăsind, zice: Mă voi întoarce la casa mea, de unde am ieșit.** *(25)* **Și venind, o află măturată și împodobită[12].** *(26)* **Atunci merge și ia cu el alte șapte duhuri, mai rele decât el și, intrând, locuiește acolo; și se fac cele de pe urmă ale omului aceluia mai rele decât cele dintâi[13].**

(11, 21) **Matei 12, 29 / Marcu 3, 27** *(11, 22)* **Iosua 24, 15 / 4 Regi 17, 33 / Isaia 49, 25; 53, 12 / Ieremia 31, 11** *(11, 23)* **Matei 12, 30 / Luca 9, 50** *(11, 24-25)* **Matei 12, 43-44** *(11, 26)* **Matei 12, 45 / Ioan 5, 14 / Evrei 10, 26 / 2 Petru 2, 20**

Zice [Domnul]: „Mai înainte de Venirea Mea era tare satana, și își păzea curtea sa, adică stăpânea firea omenească, cu întărire și cu întemeiere; iar,

---

[10] Pentru cele de aici, Sfântul Grigore Palama, în *Cele 150 de capete despre cunoștința naturală*, ne învață astfel: „*(71)* Domnul nostru Iisus Hristos, după Luca, scotea dracii cu degetul lui Dumnezeu, iar după Matei, în Duhul lui Dumnezeu. Iar Vasile cel Mare spune că degetul lui Dumnezeu e una din lucrările Duhului. Dacă, deci, una din ele este Duhul Sfânt, fără îndoială că și celelalte, cum ne-a învățat pe noi tot același. Dar, pentru aceasta nu sunt mulți Dumnezei sau multe Duhuri. Căci acestea sunt ieșiri, arătări și lucrări firești ale unuia și aceluiași Duh. Prin fiecare, Unul este Cel Ce lucrează" (*Filocalia românească*, vol. 7, ed. Humanitas, București, 1999, p. 467)

[11] În ediția de la 1805, în loc de „**pe care se bizuia**", se găsește „**întru care se nădăjduia**".

[12] În ediția de la 1805, în loc de „**împodobită**", se găsește „**înfrumusețată**".

[13] Fericitul Diadoh al Foticeei ne învață pentru aceste cuvinte ale Mântuitorului: „*(82)* De aici trebuie să înțelegem că atâta vreme cât este Duhul Sfânt în noi, satana nu poate intra ca să rămână în adâncul sufletului" (*Filocalia românească*, vol. 1, ed. Humanitas, București, 1999, p. 373).

după ce am venit Eu, Cel Care sunt mai tare decât el, am biruit lumea și toate armele întru care se nădăjduia, adică toate chipurile păcatului" – că acesta erau arme ale diavolului și întru acestea nădăjduindu-se se întărea asupra oamenilor. „Așadar, toate armele lui le-am rupt [frânt], aflându-Mă fără de păcat. Și de atunci a slăbit el, iar prăzile lui – adică oamenii, pe care îi avea ca pe niște jefuiri – i-am smuls de la el, și i-am împărțit Îngerilor păzitori, ca în locul dracului de care era tiranisit omul, să-l aibă pe el [pe om] Îngerul[14].

Încă și în alt chip [înțelege]: „Ce părtășie am Eu cu Beelzebul? Al Meu lucru este a-i aduna pe fiii lui Dumnezeu cei risipiți, iar lucrul aceluia este a-i risipi pe cei adunați. Așadar, cum socotiți unele ca acestea pentru Mine, cum că aș avea părtășie cu satana? Dar, cu adevărat un cuget ca acesta v-a venit vouă dintru a vă îndrăci mai mult, căci cu adevărat îl aveați și mai înainte pe duhul cel necurat care locuia întru voi, când slujeați idolilor și pe Proorocii îi omorați. Apoi se părea că a ieșit dintru voi, dar acum, întorcându-se la «**casa sa**» – adică în sufletele voastre – cu «**șapte duhuri**»", adică multe, căci „șapte" în loc de „multe" se înțelege în Scriptură, „au făcut vouă «**cele de pe urmă mai rele decât cele dintâi**». Pentru că, atunci când slujeați idolilor, îi omorați pe Proorocii, iar despre Fiul lui Dumnezeu încă nu huleați nimic; Care, cu adevărat, pentru voi cu trup S-a arătat. Iar acum, ce nădejde de mântuire mai este, când și după ce S-a întrupat Fiul, și pentru voi El a săvârșit minuni, întru aceeași necunoștință și hulă vă aflați?"

Iar „**locuri fără de apă**" sunt sufletele celor care nu au nimic apătos, nici nu sunt slăbănoage, ci uscate și grijălive[15] [pline de trezvie], întru care duhul necurăției nu află nici o odihnă. Deci, de vreme ce în unele ca aceste suflete nu are vicleanul nici un loc de sălășluire, la iudei se întoarce, și „**se fac cele de pe urmă**" ale lor „**mai rele decât cele dintâi**": căci nu mai sunt acum la dânșii prooroci, pentru că L-au omorât pe Cuvântul; nu mai este acum la ei ungere, pentru că pe Hristos – adică pe Unsul – L-au răstignit. Că aceste [daruri] mai înainte se puteau vedea la dânșii, măcar deși slujeau idolilor, iar acum, după ce au greșit Fiului lui Dumnezeu, de toate s-au lipsit.

---

[14] Altădată, Mântuitorul Hristos le-a grăit ucenicilor: „**Vedeți să nu disprețuiți pe vreunul din aceștia mici, că zic vouă: Că îngerii lor, în Ceruri, pururea văd fața Tatălui Meu, Care este în Ceruri**" *(Matei 18, 10)*.

[15] În vechime, la români, Sfânta Euharistie mai era numită și „Grijanie". De aceea, înțelesul cuvântului „grijăliv" poate fi atât cel de „trezvitor", cât și acela de „împărtășit, pricestuit". În traducerile *Tâlcuirii*, sensul dat este: trezvitor, care este cu luare-aminte, care ia aminte de sine.

11, 27-32: **Şi când zicea El acestea, o femeie din mulţime, ridicând glasul, I-a zis: Fericit este pântecele care Te-a purtat şi fericiţi sunt sânii pe care I-ai supt! *(28)* Iar El a zis: Aşa este[16], dar fericiţi sunt şi cei ce ascultă cuvântul lui Dumnezeu şi-L păzesc. *(29)* Iar îngrămădindu-se mulţimile[17], El a început a zice: Neamul acesta este un neam viclean; cere semn, dar semn nu i se va da decât semnul Proorocului Ioná. *(30)* Căci precum a fost Ioná un semn pentru niniviteni, aşa va fi şi Fiul Omului semn pentru acest neam. *(31)* Regina[18] de la miazăzi se va ridica la judecată cu bărbaţii neamului acestuia şi-i va osândi, pentru că a venit de la marginile pământului, ca să asculte înţelepciunea lui Solomon; şi iată, mai mult decât Solomon este aici. *(32)* Bărbaţii din Ninive se vor scula la judecată cu neamul acesta şi-l vor osândi, pentru că s-au pocăit la propovăduirea lui Ioná; şi iată, mai mult decât Ioná este aici.**

(11, 27) Psalm 73, 21 / Luca 1, 28, 48 *(11, 28)* Pilde 8, 32; 19, 16 / Iona 2, 1 / Matei 7, 21 / Luca 8, 21 / Iacov 1, 22 / Apocalipsa 1, 3 *(11, 29)* Matei 12, 39; 16, 4 / Marcu 8, 12 / Ioan 4, 48 *(11, 30)* Iona 1, 3; 2, 1 / Matei 12, 40 *(11, 31)* 3 Regi 10, 1, 4 / 2 Paralipomena 9, 1 / Matei 12, 42 *(11, 32)* Iona 3, 5 / Matei 12, 41

Fariseii şi cărturarii, clevetind minunile, femeia cea fără de vicleşug şi fără de răutate laudă pe Domnul.

Şi unde sunt cei care zic că Domnul după nălucire S-a arătat [şi nu S-a întrupat cu adevărat]? Căci iată este mărturisit cum că şi sâni a supt.

Iar Mântuitorul îi fericeşte pe cei ce păzesc Cuvântul lui Dumnezeu, nu despărţind-o de fericire pe Maica Sa – să nu fie! –, ci arătând cum că nici dânsa nu se va folosi cu nimic dintru faptul că L-a născut şi L-a alăptat, de nu va avea şi toată cealaltă faptă bună.

Încă şi după alcătuirea împrejurărilor le grăieşte pe acestea. Căci pentru că zavistnicii şi neascultătorii cuvintelor Lui îi prihăneau pe cei care Îl ascultau, El, împotrivă făcând, mai mult îi fericeşte pe cei ce ascultă [cuvintele Sale].

Încă poate şi pentru mutul cel care s-a tămăduit grăieşte [Domnul] acestea, ca şi el auzind să păzească cuvântul şi să nu i se facă spre osândă puterea de a auzi.

Iar **„noroadele adunându-se"**, a început Domnul a-i mustra pe cei necunoscători şi nemulţămitori. Pentru că, de vreme ce erau unii dintre dânşii care căutau ca Iisus să facă semn din Cer – deoarece ziceau că toate

---

[16] În ediţia de la 1805, în loc de **„Aşa este"**, se găseşte **„Adevărat"**.

[17] În ediţia de la 1805, în loc de **„îngrămădindu-se mulţimile"**, se găseşte **„adunându-se noroadele"**.

[18] În ediţia de la 1805, în loc de **„regina"**, se găseşte **„împărăteasa"**.

semnele pe care le face sunt de pe pământ și le săvârșește prin Beelzebul, stăpânitorul lumii, care are stăpânirea pământului, iar din Cer [Hristos] nu poate să facă semn, ca unul care nu este Fiu al Tatălui Celui Ceresc – așadar, de vreme ce erau unii care ziceau [unele ca] acestea, din această pricină îi mustră pe ei Domnul, și zice: „Se va da vouă semn, care Mă va arăta pe Mine adevărat Fiu al Tatălui Celui Ceresc. Dar care este semnul acesta? Al lui Ioná, adică al Învierii. Căci precum acela a făcut trei zile în pântecele chitului, așa și Eu, după ce voi face trei zile în pântecele «**chitului**», al fiarei celei mari, adică al iadului, voi învia. Dar pe Ioná, cel care propovăduia, după ce a ieșit din pântecele chitului – ca și cum s-ar fi întors la viață – l-au ascultat ninivitenii, dar Mie [în Mine], nici după ce voi învia nu va crede neamul acesta. Drept aceea, vor fi osândiți, pentru că ninivitenilor nu au urmat, măcar că «**mai mult decât Ioná este aici**». Că și vrednicia Mea și chipul propovăduirii multă deosebire arată: Eu – Stăpân, acela – slugă; Eu – Împărăția Cerurilor propovăduiesc, acela – mântuirea cea de la pierzare; Eu – minuni săvârșind, acela – nici o minune făcând. Așijderea și împărăteasa de la miazăzi va osândi neamul acesta, căci de la marginile pământului a venit ca să audă înțelepciunea lui Solomon".

Înțelege, dar, „**împărăteasă de la miazăzi**" și tot sufletul, care întru lucrul cel bun stăpânește și stă. Precum zic aceasta: locul de miazănoapte este prihănit în Scriptură, ca unul care este loc al potrivnicului, căci este rece și omorâtor și amăgitor. Iar partea de miazăzi este lăudată, ca una care are aer călduros și pricinuitor de viață și încălzitor al mădularelor celor amorțite. Drept aceea, și mireasa cea din *Cântarea Cântărilor*, vântul de miazănoapte gonindu-l, zice: „**Scoală vânt de miazănoapte, vino vânt de miazăzi**" *(Cântarea Cântărilor 4, 16)*. Și iarăși Proorocul zice: „**Și pe cel de la miazănoapte îl va pierde Domnul**", adică pe satana. Deci, sufletul care împărățește întru „**miazăzi**", adică în partea cea bună și în viața cea duhovnicească – și prin fapta bună cea lucrătoare are stăpânire – vine ca să audă înțelepciunea, adică se suie la videnii [vederi dumnezeiești]; că înțelepciunea lui Solomon, împăratul cel pașnic, este videnia [închipuirea] Domnului și Dumnezeului nostru[19], întru care, în alt chip nu va intra cineva, fără numai prin a împărăți întru viața cea bună și a stăpâni prin faptă bună cea lucrătoare.

[19] Adică Îl închipuie pe Domnul Hristos, Care Însuși este „**pacea noastră**" *(Efeseni 2, 14)* și „**Înțelepciunea lui Dumnezeu**" *(1 Corinteni 1, 24)*.

11, 33-36: **Nimeni, aprinzând făclie, nu o pune în loc ascuns, nici sub obroc[20], ci în sfeşnic, ca aceia care intră să vadă lumina.** *(34)* **Luminătorul[21] trupului e ochiul tău. Când ochiul tău este curat, atunci tot trupul tău e luminat; dar când ochiul tău e rău, atunci şi trupul tău e întunecat[22].** *(35)* **Ia seama, deci[23], ca lumina din tine să nu fie întuneric.** *(36)* **Aşadar, dacă tot trupul tău e luminat, neavând nici o parte întunecată, luminat va fi în întregime, ca şi când te luminează făclia cu strălucirea ei.**

(11, 33) **Matei 5, 15 / Marcu 4, 21 / Luca 8, 16** *(11, 34-35)* **Matei 6, 22-23**

Fiindcă zavisticii iudei, văzând minunile, le cleveteau dintru răutatea minţii lor, pentru aceea Domnul grăieşte acestea, anume că, luând [dobândind] oamenii „**lumină**" de la Dumnezeu – puterea minţii prin care vedem ca printr-o lumină ce ne-a fost dăruită – au ascuns dreapta socoteală şi judecata minţii, şi întunecându-se din pricina zavistiei, minunile şi facerile de bine nu le văd – cu toate că, pentru acestea ni s-a dat mintea, ca să o punem în sfeşnic pentru ca şi alţii să vadă lumina.

Şi mi se pare mie că acestea le grăieşte, ca şi cum ar fi zis: „O, fariseule, ai [fii cu] cunoştinţă, aceasta este «**lumina**»! Ţi se cuvenea ţie ca cunoştinţa [lumina] aceasta a o iconomisi spre cunoştinţa mihunilor, încă şi altora a le descoperi şi a le arăta pe acestea, cum că sunt lucruri ale Fiului lui Dumnezeu, şi nu ale lui Beelzebul. Pentru ca aceia care «intră [în casă]», adică cei noi începători, să vadă lumina; căci cel înţelept «a intrat», iar cei ce încă învaţă „intră". Dar voi, fariseii, nu aţi voit, ci «**ochiul**» sufletului, adică mintea care era dreaptă, aţi făcut-o strâmbănoagă şi colţuroasă. Căci precum «**ochiul**» trupului îl va preschimba, asemenea lui, şi pe trup; de va fi luminat, va fi şi trupul în lumină, iar de va fi întunecat, va fi acela întru întuneric. Întru acest chip, şi sufletul, dimpreună cu mintea se preface [preschimbă]. Iar dacă mintea – «**ochiul**» pe care l-a primit de la Dumnezeu – se va afla întunecată fie de zavistie, fie de iubirea de bani şi, în scurt să zic, de iubirea de materie, se întunecă şi sufletul".

---

[20] În *Cuvântul XXI*, Cuviosul Isaia Pustnicul ne tâlcuieşte astfel: „Domnul a numit «**obroc**» nedreptatea lumii acesteia. Cât timp, deci, mintea se află într-o stare contrară firii, făclia Dumnezeirii nu poate fi înlăuntrul ei. Dar dacă mintea se face un sfeşnic înalt şi se pune în ea lumina Dumnezeirii, cunoaşte pe cei din casă şi, pe cel ce trebuie să-l scoată, îl scoate; şi pe cel cu care se poate împăca, îl lasă" (*Filocalia românească*, vol. 12, ed. Harisma, Bucureşti, 1991, pp. 103-104).

[21] În ediţia de la 1805, în loc de „**luminător**", se găseşte „**lumina**".

[22] În ediţia de la 1805, în loc de „**Când ochiul tău este curat, atunci tot trupul tău e luminat; dar când ochiul tău e rău, atunci şi trupul tău e întunecat**", se găseşte „**Deci când va fi ochiul tău drept şi tot trupul tău va fi luminat. Iar când va fi viclean, şi trupul tău întunecat va fi**".

[23] În ediţia de la 1805, în loc de „**Ia seama deci**", se găseşte „**Drept aceea socoteşte**".

11, 37-41: **Şi pe când Iisus vorbea, un fariseu Îl ruga să prânzească la el; şi, intrând, a şezut la masă.** *(38)* **Iar fariseul s-a mirat văzând că El nu S-a spălat înainte de masă.** *(39)* **Şi Domnul a zis către el: Acum, voi fariseilor, curăţiţi partea dinafară a paharului şi a blidului, dar lăuntrul vostru este plin de răpire şi de viclenie.** *(40)* **Nebunilor! Oare, cel ce a făcut partea din afară n-a făcut şi partea dinăuntru?** *(41)* **Daţi mai întâi milostenie cele ce sunt înlăuntrul vostru**[24] **şi, iată, toate vă vor fi curate!**

(11, 38) **Matei 15, 2 / Marcu 7, 2-3** *(11, 39)* **Matei 15, 3; 23, 25 / Marcu 7, 8 / Tit 1, 15** *(11, 41)* **Isaia 58, 7 / Daniil 4, 24 / Sirah 4, 1-2; 28, 15**

Cunoştea Domnul nesocotinţa şi răutatea fariseilor, însă ospătează [prânzeşte] dimpreună cu dânşii tocmai pentru că erau vicleni şi aveau trebuinţă de îndreptare. Şi pentru aceasta mănâncă împreună cu dânşii, ca să aibă pricină şi să le îndrepteze lor năravurile. Căci şi acum, batjocorind obiceiul lor cel fără de socotinţă – adică a se curăţi ei mai înainte a de a mânca –, îi învaţă că se cuvine să-şi curăţească sufletul prin fapte bune, pentru că a se spăla cu apă, nu sufletul, ci trupul îl curăţeşte. Iar nebunii [smintiţii] aceia socoteau cum că dimpreună cu trupul şi sufletul lor se curăţeşte prin a se scălda şi a se spăla trupul [în apă].

Aşadar, Domnul aduce [înainte] pilda frumoasă şi plină de har a paharului. Şi fiindcă era vremea mesei, pentru aceea de **„pahar"** şi de **„blid"** pomeneşte, de la cele ce stăteau înaintea ochilor aducând în mijloc mărturie; şi, încredinţându-l pe fariseu că, precum nu este de nici un folos a fi paharul curat pe dinafară, iar înlăuntru plin de toată de toată întinăciunea, tot aşa, [nu e de] nici [un folos] când trupul se scaldă, iar sufletul este plin de toată necurăţia, adică de **„răpire şi vicleşug"**.

Şi a însemnat cele două patimi care îi stăpânea pe iudei, adică lăcomia, prin **„răpire"**, iar zavistia şi pe cele izvorâte dintru ea, prin **„vicleşug"**. Aşadar, nu este de nici un folos când sufletul se află aşa [întru acestea]. „Nebunilor, au nu Acela Care a făcut trupul – pe care îl socotiţi vrednic de multă îngrijire – a făcut şi sufletul? Aşadar, datori sunteţi şi pe acesta a-l curăţi". Apoi îi învaţă pe ei cum se curăţeşte partea cea dinlăuntru, anume prin milostenie. Şi vezi [bagă de seamă], cum pe cele două patimi ale lor – răpirea şi zavistia – le tămăduieşte, prin a-i sfătui şi a le pomeni de milostenie. Căci acela care miluieşte, cu adevărat nu le va răpi pe ale celui care se miluieşte [este miluit] şi nu îl va zavistui pe cel ce se miluieşte [cel ce primeşte milostenia]. Deci, de vreme ce două patimi ale acestora a prihănit, cu o [singură] doftorie pe acestea le dezrădăcinează, adică cu milostenia, care este cea dintâi uşă a dragostei celei îndumnezeitoare. Căci, fiind

[24] În ediţia de la 1805, în loc de **„Daţi mai întâi milostenie cele ce sunt înlăuntrul vostru"**, se găseşte **„Însă cele ce sunt la voi daţi-le milostenie"**.

dragostea de față, unde va mai fi loc pentru lăcomie și zavistie? Deci cele ce sunt „**la voi**" [„**înlăuntrul vostru**"], adică avuțiile voastre, și bine a zis „**cele ce sunt la voi**" [„**cele ce sunt înlăuntrul vostru**"] și nu a zis „avuțiile", căci banii sunt înlăuntru în inima iubitorului de bani, și șed într-însa. Pentru aceasta și Proorocul David zice să nu-și lipească inima de bogăție, adică să nu-și pironească și să-și lege omul inima [de avuții] *(Psalm 61, 10)*.

11, 42-51: **Dar vai vouă, fariseilor! Că dați zeciuială din izmă și din untariță și din toate legumele și lăsați la o parte dreptatea și iubirea de Dumnezeu**[25]**; pe acestea se cuvenea să le faceți și pe acelea să nu le lăsați.** *(43)* **Vai vouă, fariseilor! Că iubiți scaunele din față în sinagogi și închinăciunile în piețe**[26]**.** *(44)* **Vai vouă, cărturarilor și fariseilor fățarnici! Că sunteți ca mormintele ce nu se văd, și oamenii, care umblă peste ele, nu le știu.** *(45)* **Și răspunzând, unul dintre învățătorii de Lege l-a zis: Învățătorule, acestea zicând, ne mustri**[27] **și pe noi!** *(46)* **Iar El a zis: Vai și vouă, învățătorilor de Lege! Că împovărați pe oameni cu sarcini anevoie de purtat, iar voi nu atingeți sarcinile nici cel puțin cu un deget.** *(47)* **Vai vouă! Că ziditi mormintele Proorocilor pe care părinții voștri i-au ucis.** *(48)* **Așadar, mărturisiți și încuviințați faptele**[28] **părinților voștri, pentru că ei i-au ucis, iar voi le clădiți mormintele.** *(49)* **De aceea, și înțelepciunea lui Dumnezeu a zis: „Voi trimite la ei Prooroci și Apostoli și dintre ei vor ucide și vor prigoni"; *(50)* ca să se ceară de la neamul acesta sângele tuturor Proorocilor, care s-a vărsat de la facerea lumii, *(51)* de la sângele lui Abel până la sângele lui Zaharia, care a pierit între altar și templu. Adevărat vă spun: Se va cere de la neamul acesta.**

(11, 42) **Matei 23, 23** *(11, 43)* **Matei 23, 6-7 / Marcu 12, 38-39 / Luca 20, 46** *(11, 44)* **Matei 23, 27** *(11, 46)* **Matei 23, 4 / Faptele Apostolilor 15, 10** *(11, 47)* **Matei 23, 29 / Ioan 15, 22** *(11, 48-49)* **2 Paralipomena 36, 15-16 / Neemia 9, 26 / Pilde 1, 20; 8, 12 / Matei 10, 16; 23, 34** *(11, 51)* **Facere 4, 8 / 2 Paralipomena 24, 21-22 / Matei 23, 35**

Fariseii, ca și cum [ar fi vrut] să nu calce Legea, dădeau zeciuială și din cele preamici. Iar dacă cineva i-ar fi prihănit că niște lucruri mici cearcă [săvârșesc], aduceau drept mărturie Legea, care poruncea ca din toate să [se] aducă preoților zeciuială.

[25] În ediția de la 1805, în loc de „**din toate legumele și lăsați la o parte dreptatea și iubirea de Dumnezeu**", se găsește „**din toate verdețurile și lăsați la o parte judecata și dragostea lui Dumnezeu**".

[26] În ediția de la 1805, în loc de „**scaunele din față în sinagogi și închinăciunile în piețe**", se găsește „**scaunele cele mai de sus în sinagogi și întrebările de sănătate în târguri**".

[27] În ediția de la 1805, în loc de „**ne mustri**", se găsește „**ne ocărăști**".

[28] În ediția de la 1805, în loc de „**și încuviințați faptele**", se găsește „**și împreună voiți lucrurile**".

Deci Domnul le zice: „Precum de la acelea nu vă leneviți, vi se cuvenea vouă ca și judecata [dreptatea] și dragostea lui Dumnezeu să vi le agonisiți". Și, fiindcă erau nedrepți, și pe văduvă și pe sărac îi omorau [silniceau peste măsură], zice: „Vi se cuvine vouă să aveți judecata, adică judecata cea dreaptă" – **„dreptatea"**. Dar, fiindcă erau și defăimători de Dumnezeu, cu nebăgare de seamă apucându-se de lucrurile cele sfințite, pentru aceasta le poruncește lor să aibă **„dragostea lui Dumnezeu"**. Căci acela care Îl iubește pe Dumnezeu nu face cu nebăgare de seamă lucrurile Lui.

Însă mi se pare mie că poate, de vreme ce două sunt chipurile dragostei, unul cel către Dumnezeu și altul cel către aproapele, pe acestea două le arată aici. Că zicând **„dreptatea"**, arată dragostea cea către aproapele – pentru că, a nu face silnicie aproapelui, dintru a-l iubi pe dânsul izvorăște. Iar zicând **„dragostea lui Dumnezeu"**, arată cu adevărat dragostea cea cu totul [pe de-a-ntregul] către Dumnezeu. Încă și când cineva iubește pe aproapele, nu pentru oarecesce lucru omenesc sau urâtă patimă, ci după Dumnezeu, se poate numi și aceasta **„dragoste a lui Dumnezeu"**, adică pe care o poruncește Dumnezeu, pe care o primește.

Iar ei [fariseii] voiau a fi cinstiți de către tot omul și a primi închinăciuni prin piețe, ca niște dascăli. Așadar, [Domnul] zice: „Vă asemănați cu mormintele care sunt pline de toată putrejunea, iar pe dinafară strălucesc cu marmură, pe care, văzându-le oamenii, nu știu pe unde umblă, căci de ar fi știut, s-ar fi îngrețoșat de împuțiciunea cea dinlăuntru".

Iar învățătorul de Lege, fără de socoteală se vâră sub mustrare, căci învățătorii de Lege erau osebiți de farisei. Pentru că fariseii se arătau ca niște postnici [postitori], și se socoteau tăiați și despărțiți de ceilalți. Iar învățătorii de lege erau cărturari și învățători ai celor care voiau, întrebările Legii dezlegându-le. Deci învățătorii de Lege îi împovărau pe oameni cu sarcini grele și **„cu anevoie de purtat"**, poruncindu-le lor rânduielile Legii, cele cu anevoie de păzit; iar ei, **„cu degetul lor nu se atingeau de sarcini"**, adică ei nimic din cele care altora porunceau, nu săvârșeau. Pentru că atunci când acela care îi învață pe alții face el însuși cele pe care le învață, ușurează **„sarcinile"**, pildă dându-se pe sine și mângâiere [pricinuind] celor ce primesc învățătura. Iar când nimic din cele ce zice nu plinește, atunci grele cu adevărat se arată **„sarcinile"** la cei care primesc învățătura, ca unele care nici de învățătorul lor nu pot să se îndrepteze [nu pot fi împlinite].

Și-i arată Domnul pe iudei că sunt strănepoți și moștenitori ai **răutății** lui Cain, prin ceea ce zice: anume, că tot **„sângele"** ce s-a vărsat de la Abel până la Zaharia **„se va cere de la neamul acesta"**. Căci grăiește: „Voi i-ați omorât pe Proorocii care erau frați ai voștri, precum și Cain pe Abel".

Drept aceea, nu fără de socotință, unii l-au numărat pe Cain la norodul cel care i-a omorât pe Prooroci, pentru care omorâre a luat răsplătire înșeptit *(Facere 4, 15)*, adică mai ușoară muncă, iar pe Lameh [l-au numărat] la cei care L-au omorât pe Hristos, pentru aceasta și de șaptezeci de ori câte șapte a luat răsplătire *(Facere 4, 24)*, risipindu-se în robie fără de întoarcere.

Dar oare cine a fost acel **„Zaharia"** pe care l-au omorât **„între altar și templu"**? Unii zic că a fost Zaharia cel vechi, fiul lui Iehoiada pe care l-au omorât cu pietre, precum putem a ne învăța din *Cartea Împăraților (vezi 2 Paralipomena 24, 18-21)*. Iar alții zic că [acela care a fost ucis] a fost tatăl Înaintemergătorului Ioan, deoarece el a așezat-o pe Născătoarea de Dumnezeu dimpreună cu fecioarele, după ce L-a născut pe Hristos, și a pus-o pe dânsa întru locul în carele acelea stăteau [erau rânduite]. Iar locul era între templu și altarul de aramă cel de afară. Pentru această pricină l-au omorât pe dânsul. Căci, de vreme ce unii socoteau că Hristos va fi împărat al lor pământesc, iar ei nu voiau să fie supuși împăratului, pentru aceasta l-au omorât pe Sfântul [Zaharia]. Căci [Proorocul] adeverea că Fecioara a născut; așadar, și Hristos S-a născut, Cel Care avea să împărățească peste dânșii, pe care lucru ei nu-l sufereau, căci voiau să fie [a rămâne] fără de împărat.

11, 52-54: **Vai vouă, învățătorilor de Lege! Că ați luat cheia cunoștinței, voi înșivă n-ați intrat, iar pe cei ce voiau să intre i-ați împiedicat**[29]. *(53)* **Iar ieșind El de acolo, cărturarii și fariseii au început să-L urască groaznic și să-L silească să vorbească despre multe,** *(54)* **pândindu-L și căutând să prindă ceva din gura Lui, ca să-I găsească vină**[30].

(11, 52) **Matei 23, 13** *(11, 54)* **Înțelepciune 2, 12**

„Cheie a cunoștinței" a numit Domnul învățătura și povățuirea cea prin Lege, care poate să aducă la Hristos, căci Legea este cu adevărat povățuitoare către Hristos. Deci, învățătorii de Lege, cărora li se părea că tâlcuiesc Legea, țineau **„cheia cunoștinței"** din răutatea lor cea de voie și nu deschideau ușile Legii ca [nu cumva] printru ele să intre și ei și norodul către Hristos.

Iar Legea este ușă către Hristos, însă ușa aceasta închisă este, dacă cineva acoperirea Legii nu o va descoperi [dezveli, ridica] și nu o va deschide, căci Domnul Însuși a zis: **„Dacă ați fi crezut lui Moise, ați fi**

---

[29] În ediția de la 1805, în loc de **„i-ați împiedicat"**, se găsește **„i-ați oprit"**.

[30] În ediția de la 1805, versetele 53-54 sunt: **„Și zicând El acestea către ei, cărturarii și fariseii au început tare a se mânia pe Dânsul, și a-I astupa gura Lui de multe, pândindu-L pe El și căutând ca să vâneze ceva din gura Lui, ca să-L învinuiască pe El"**.

crezut și Mie" *(Ioan 5, 46)*. Și iarăși **„Cercetați Scripturile, că [socotiți că în ele aveți viață veșnică. Și] acelea sunt care mărturisesc despre Mine. Și nu voiți să veniți la Mine, [ca să aveți viață!]"** *(Ioan 5, 39-40)*. Precum voi arăta una: mielul înjunghiau iudeii, [iar cu sângele lui] se ungeau stâlpii ușii și cărnurile le mâncau; și la ei aceasta era biruință asupra pierzătorului *(Ieșire 12, 3-14)*. Iar aceasta toată însemna taina lui Hristos, Care ca un Miel neprihănit și neîntinat, junghiindu-Se, s-au uns stâlpii noștri – adică mânia și pofta – și pragul cel deasupra al lor – adică partea cea cuvântătoare; și trupul Fiului Omului l-am mâncat și am biruit pe cel ce ducea întru pierzare puterile noastre cele sufletești.

Încă și cele mai multe ale Legii pe Hristos Îl arătau, însă încuiată era Legea cu acoperirea slovei, ca și cu o ușă. Iar dacă cuiva i s-a încredințat învățătură, acesta avea **„cheia cunoștinței"**, și de voia ar fi deschis și intra și el, și încă și altora se făcea povățuitor; lucru pe care învățătorii de Lege nu l-au făcut. Ci ei au ridicat **„cheia cunoștinței"**, adică au ascuns-o, au dat-o pierzării; și, prin urmare, de vreme ce cheia s-a ridicat din mijloc [nu s-a mai aflat] – adică tâlcuirea Legii –, a rămas încuiată ușa acesteia.

Încă vei înțelege **„cheie"** și credința cea a cunoștinței, căci prin credință vine cunoștința adevărului, că Proorocul Isaia zice: **„Și de nu veți crede, nici nu veți înțelege"** *(Isaia 7, 9; vezi și 43, 10)*. Deci, învățătorii de Lege **„cheia"** acesteia, adică credința, au ridicat-o din mijloc [au luat-o] și au ascuns-o, căci nu lăsau pe cineva să creadă în Hristos Mântuitorul tuturor. Lucra minuni Acela, iar norodul prin minuni crezând, avea să-L cunoască pe Dânsul [că este] Dumnezeu, dar ei [învățătorii de Lege și fariseii] ziceau că cu Beelzebul face El minunile *(Matei 12, 24)*. Vezi cum **„au luat cheia cunoștinței"**, nelăsând să creadă întru Acela prin Care avea să le vină lor cunoștința? Învăța El în adunări voia lui Dumnezeu, iar ei ziceau: **„Are demon și este nebun. De ce să-L ascultați?"** *(Ioan 10, 20)* Deci, cu adevărat **„au luat cheia cunoștinței"**; ei nu au intrat, [ba] și pe alții i-au oprit și mai vârtos pe aceia care **„voiau să intre"**, adică erau îndemânatici spre cunoștința lui Dumnezeu.

Și încă grăind Domnul acestea, aceia, adeverind cuvintele Lui, fiind cu cuviință a-și cunoaște neputința lor, ei se arătau pe ei înșiși ca și cum ar fi mai înțelepți decât Dânsul. Așadar, au început a-I „astupa gura" (care grecește se zice αποζομιζειν), punându-I întrebări dese și aducând înainte felurite nedumeriri. Căci se face această „astupare a gurii" când mai mulți îl întreabă pe unul singur pentru multe pricini; și, atunci, acela neputând răspunde tuturor [deodată], dă de bănuit celor fără de socoteală [pricepere] cum că stă în nedumerire. Acest lucru îl meșteșugeau și blestemații aceia

împotriva lui Hristos, pentru că întrebându-L mulți pe unul, se părea că ei Îi astupă gura și la nedumirire Îl aduc pe Dânsul, ca pe unul care nu putea răspunde tuturor [deodată] – lucru care, după urmare, se întâmpla. Căci, cum era cu putință a răspunde deodată multora, care întreabă unele și altele?

Însă poate αποστοματιζειν și așa să se înțeleagă: „a-L vâna pe El, și din cuvintele gurii Sale a-L prinde", căci atunci când cineva va fi prins din cele ce le grăiește, se pare că este osândit dintru cuvintele gurii sale. Și arată aceasta și cuvintele ce urmează, căci zice: **„căutând ca să vâneze ceva din gura Lui"**, că pe aceea ce puțin mai înainte o a zis αποστοματιζειν, aceasta acum o zice: **„să vâneze ceva din gura Lui"**.

Și Îl întrebau pe El uneori pentru cele din Lege, ca să-L arate pe Dânsul hulitor, că l-a clevetit pe Moise, că aceasta lăsau să se bănuiască. Iară alteori [Îl întrebau] pentru ale Cezarului, ca să-L vestească pe Dânsul ca pe un răzvrătitor și iubitor de a apuca stăpânirea cu tiranie. Și, în scurt [a zice, aceștia] făceau tot ceea ce niște suflete viclene și pline de tot năravul cel rău ar fi uneltit.

Capitolul 12

Să ne ferim de fățărnicie, de șovăială și de lăcomie. Îndemnuri la veghere și la îngăduință. Semnele vremii[1]

12, 1-3: **Și în același timp, adunându-se mulțime de mii și mii de oameni, încât se călcau unii pe alții, Iisus a început să vorbească întâi către ucenicii Săi: Feriți-vă de aluatul fariseilor, care este fățărnicia**[2]. *(2)* **Că nimic nu este acoperit care să nu se descopere și nimic ascuns care să nu se cunoască. *(3)* De aceea, câte ați spus la întuneric se vor auzi la lumină**[3]**; și ceea ce ați vorbit la ureche, în odăi, se va vesti de pe acoperișuri**[4].

(12, 1) **Matei 16, 6-12 / Marcu 8, 15** *(12, 2)* **Iov 12, 22 / Matei 10, 26 / Marcu 4, 22; 8, 15 / Luca 8, 17** *(12, 3)* **Matei 10, 27**

Fariseii se ispiteau să-L vâneze pe Domnul în cuvânt, că să depărteze noroadele de la Dânsul, iar lucrul se întâmpla [tocmai] dimpotrivă, pentru că mai mult veneau [la El] noroadele, adunându-se [atât de mulți], până la mulțime nenumărată. Și așa de mult poftea fiecare a se apropia de El, încât „se **și călcau unii pe alții**". Cu adevărat, atât este de tare [puternic] adevărul, iar vicleșugul e în tot locul slab.

Deci, Iisus cunoscând vicleșugul fariseilor și cum că se prefac că întreabă, iar după adevăr Îl vânează, a grăit ucenicilor Săi pentru fățărnicia fariseilor, mustrându-i cu adevărat pe dânșii și inimile lor cele pline de fățărnicie, golindu-le[5].

Iar **„aluat"** numește fățărnicia, ca una ce este oțetită și plină de răutate veche și preface și strică împreună cu sine cugetele oamenilor acelora cu care se amestecă – căci nimic nu schimbă așa năravurile [omului], precum

---

[1] În ediția de la 1805, titlul capitolului este: *„Pentru aluatul fariseilor. Pentru a nu ne teme de cei ce omoară trupul. Pentru hula cea împotriva Duhului. Pentru cel ce voia să-i împărțească Iisus moștenirea. Pentru bogatul căruia i-a rodit țarina. Pentru a defăima cele pământești și pentru a fugi de iubirea de argint. Pentru sluga cea ce privegheză. Pentru a nu ne prici cu aproapele".*

[2] În ediția de la 1805, în loc de **„Feriți-vă de aluatul fariseilor, care este fățărnicia"**, se găsește **„Păziți-vă de aluatul fariseilor, care este fățăria"**.

[3] În ediția de la 1805, în loc de **„De aceea, câte ați spus la întuneric se vor auzi la lumină"**, se găsește **„Pentru aceea câte ați zis întru întuneric, întru lumină se vor auzi"**.

[4] În ediția de la 1805, în loc de **„în odăi, se va vesti de pe acoperișuri"**, se găsește **„în cămări, se va vesti de pe acoperământuri"**.

[5] Adică vădindu-le, descoperindu-le, arătându-le chiar așa cum sunt.

o face fățărnicia. Deci, li se cuvine celor ce s-au făcut ucenici ai lui Hristos să fugă de fățărnicie, căci Adevărul fiind Hristos, în chip arătat se împotrivește minciunii, iar de minciună este plină toată fățărnicia, fiindcă una se preface [a fi] și alta este cu adevărat.

Așadar, [Domnul] zice: „Fariseii socotesc că se pot tăinui prin fățărnicie, năravurile cele bune loruși lipindu-le, însă nimic nu este acoperit, care nu se va descoperi, căci toate, și cuvintele și cugetele, goale vor sta cu adevărat înaintea Judecătorului Celui mai de pe urmă. Însă și în viața aceasta, multe din cele ce sunt ascunse, obișnuiesc a se vădi. Deci câte le-ați zis întru întuneric și în odăi, și întru ascuns le-ați grăit, se vor propovădui întru lumină și pe deasupra acoperișurilor". Iar acestea se vede [arată] că le zice către ucenici, însă către farisei le abate, vicleșugurile lor însemnându-le și, ca și cum aceasta le-ar arăta lor, deși se pare că spre ucenici le zice [Domnul] acestea. Anume că: „O, fariseilor, câte întru întuneric, adică întru întunecoasele voastre inimi ați cugetat, voind a Mă vâna pe Mine, întru lumină se vor auzi și se vor cunoaște, pentru că Eu sunt Lumina [lumii] *(Ioan 8, 12)* și nu puteți a vă ascunde de Mine, ci întru Mine, Cel Care sunt Lumina, tot sfatul [cugetul] pe care întunericul vostru îl sfătuiește [unelteste], cu amănunțime este cunoscut. Și ceea ce la ureche, unii către alții v-ați sfătuit, așa de auzită Mi s-a făcut Mie, ca și cum s-ar fi propovăduit peste acoperământurile cele înalte".

Însă acestea poți a le înțelege și cum că „**lumină**" este Evanghelia, și „**acoperământuri înalte**", sufletele cele înalte ale Apostolilor. Și câte s-au sfătuit fariseii, s-au propovăduit mai pe urmă și s-au făcut auzite întru lumina Evangheliei, fiindcă peste sufletele Apostolilor sta Propovăduitorul cel mare, adică Duhul Sfânt.

12, 4-7: **Dar vă spun vouă, prietenii Mei: Nu vă temeți de cei ce ucid trupul și după aceasta n-au ce să mai facă.** *(5)* **Vă voi arăta însă de Cine să vă temeți: Temeți-vă de Acela Care, după ce a ucis, are putere[6] să arunce în gheena; da, vă zic vouă, de Acela să vă temeți.** *(6)* **Nu se vând oare cinci vrăbii cu doi bani? Și nici una dintre ele nu este uitată înaintea lui Dumnezeu.** *(7)* **Ci și perii capului vostru, toți sunt numărați. Nu vă temeți; voi sunteți mai de preț decât multe vrăbii[7].**

(12, 4) **Psalm 3, 6 / Isaia 8, 12; 51, 7 / Ieremia 1, 8 / Matei 10, 28** *(12, 5)* **Psalm 118, 120 / Evrei 10, 31** *(12, 6)* **Matei 10, 29** *(12, 7)* **1 Regi 14, 45 / 2 Regi 14, 11 / 3 Regi 1, 52 / Matei 10, 30 / Luca 21, 18**

După ce Domnul i-a prihănit pe farisei pentru fățărnicie și i-a îndepărtat pe ucenicii Săi de la aceasta, și între acestea iarăși i-a mustrat

[6] În ediția de la 1805, în loc de „are putere", se găsește „are stăpânire".

[7] În ediția de la 1805, în loc de „Nu vă temeți; voi sunteți mai de preț decât multe vrăbii", se găsește „Deci nu vă temeți că decât multe paseri mai buni sunteți voi".

pe farisei, prin a zice: „**Câte ați spus la întuneric se vor auzi la lumină**" *(Luca 12, 3)*, acum către prietenii Săi, cele mai de săvârșit [desăvârșite] le grăiește. Căci, după ce Domnul a scos afară mărăcinii, acum seamănă sămânța cea bună. [Și se află aici:] „**Dar vă spun vouă, prietenii Mei**", deoarece cele mai înainte zise, nu către dânșii au fost grăite, ci către farisei. „**Dar vă spun vouă, prietenii Mei**", pentru că nu tuturor se potrivește cuvântul acesta, ci celor care din tot sufletul L-au iubit pe Dânsul și pot a zice: „**Cine ne va despărți pe noi de dragostea lui Dumnezeu?**" *(Romani 8, 35)* – unora ca acestora li se potrivește sfătuirea aceasta.

Așadar, zice [Domnul]: „Nu vă temeți de cei ce omoară trupul și nimic mai mult decât aceasta nu pot a vă vătăma, căci puțină este vătămarea din partea acestora, fiindcă trup vatămă – care trup, această patimă a sa orișicum va suferi-o, chiar dacă aceia nu-l vor vătăma[8]. Însă de Acela se cuvine a vă teme, Care nu numai trupul îl muncește ci și sufletul, lucrul cel fără de moarte punându-l sub munci [cazne] fără de moarte, și acestea – cu foc".

Deci, spre bărbăție duhovnicească îi îndeamnă Hristos pe prietenii Săi, mucenici pe dânșii făcându-i, și frica oamenilor de la dânșii afară scoțându-o, căci zice Domnul: „Oamenii, până la trupul cel stricăcios își întind mâinile, iar sfârșitul vrăjmășiei lor împotriva noastră este moartea trupului. Iar când Dumnezeu muncește [căznește], nu numai până la trup se oprește vătămarea, ci dimpreună este adus și ticălosul suflet, sub munci [cazne]". Și să însemnezi de aici că, păcătoșilor, moartea spre muncă [caznă] li se aduce, care păcătoși și aici sunt munciți [căzniți] prin a fi omorâți, și acolo, după aceea, în gheena se aruncă.

Iar cercând cuvântul, [încă] și alt oarecare lucru vei putea înțelege; căci, vezi, că nu a zis: „Să vă temeți de Cel Care după ce l-a omorât îl aruncă în gheena", ci „**are stăpânire să-l arunce**". Pentru că nu în chip negreșit [neapărat] păcătoșii cei ce mor sunt aruncați în gheena, ci în stăpânirea lui Dumnezeu este aceasta, precum și a ierta; iar aceasta [din urmă] o zic pentru jertfele (adică Liturghiile) și pentru împărțirile care se fac pentru cei adormiți[9], care nu puțin folosesc și celor ce au murit chiar și în grele păcate. Deci, după ce a omorât, nu aruncă negreșit [neapărat] în gheena, ci stăpânire are de a arunca. Așadar, noi să nu ne împuținăm în a ne sârgui prin milostenii și rugăciuni a-L face milostiv pe Cel Care are stăpânire de a arunca, căci nu

[8] Pentru că la vremea despărțirii sufletului de trup, oricum va trece prin pătimirea morții.

[9] Prin „împărțirile care se fac pentru cei adormiți" pot fi înțelese atât „părticelele" care se scot la Proscomidie pentru cei răposați, însă, cu prisosință, este înțeleasă milostenia și pomana care se face pentru cei care au trecut din această viață pământească.

negreşit [neapărat] iconomiseşte această stăpânire de a arunca în gheena, ci poate şi a ierta.

Însă, de vreme ce mulţi socotesc moartea cea pentru adevăr, ca şi cum ar fi o părăsire a oamenilor de către Dumnezeu, zice Domnul: „Să nu socotiţi voi, căci ca şi cum aţi fi părăsiţi de Mine veţi muri, pentru că, dacă şi din păsările cele ce se vând, nici una nu este uitată, cu mult mai vârtos moartea voastră, a prietenilor Mei, nu va fi întru acest fel, ca şi cum Eu nu aş purta grijă de voi. Că atâta purtare de grijă fac pentru voi, întrucât toate ale voastre le ştiu cu de-amănuntul, încât şi perii capului vostru îi am număraţi. Deci, deşi vă voi lăsa pe voi a intra în ispită, vă voi da cu adevărat şi putere spre a [o] suferi. Iar de multe ori, de îl voi vedea pe cineva neputincios nu îl voi lăsa pe dânsul să cadă în ispitire, că Purtător de grijă fiind Eu, şi toate ştiindu-le, şi numărate având şi pe cele prea mărunte ale fiecăruia, pe cele după vrednicie şi pe cele de folos le iconomisesc".

Şi luând aminte, vei afla în Sfânta Scriptură că sunt „**numărate**" toate lucrurile cele bărbăteşti şi care au ajuns la „**măsura vârstei**" *(Efeseni 4, 13)*, şi mai simplu a zice, care sunt vrednice de numărare dumnezeiască[9]. Aşadar, „**cap**" al fiecărui creştin se cuvine să înţelegem vieţuirea cea cuviincioasă lui Hristos, iară „**peri**" ai acestui „**cap**" îndeosebi pe acele fapte ale trupului, prin care trupul se omoară[10], fapte care se „**numără**" la Dumnezeu şi se socotesc. Că unele ca acestea fapte ale noastre de dumnezeiasca cercetare se învrednicesc.

Iar unii înţeleg „**cinci păsări**" a fi cele cinci simţiri, care cu „**doi bani**" vânzându-se, adică cu Aşezământul cel Nou şi cel Vechi, „**neuitate**" sunt la Dumnezeu. Pentru că aceia ale căror simţiri se pun în rânduială şi se supun părţii celei cuvântătoare [cugetătoare], ca să nu fie netrebnice [simţirile] spre mâncarea cea duhovnicească, aceştia neuitaţi sunt la Domnul.

12, 8-12: Şi zic vouă: **Oricine va mărturisi pentru Mine înaintea oamenilor, şi Fiul Omului va mărturisi pentru el înaintea Îngerilor lui Dumnezeu**[11]. *(9)* **Iar cel ce se va lepăda de Mine înaintea oamenilor, lepădat va fi înaintea Îngerilor lui Dumnezeu.** *(10)* **Oricui va spune vreun cuvânt împotriva Fiului Omului, i se va ierta; dar celui ce va huli împotriva**

---

[9] Vezi *Ieşire 18, 25; Numeri 3, 22, 28, 34, 39 şi cap. 26.*

[10] Aici nu avem un îndemn pentru uciderea de sine (sinucidere), ci pentru omorârea cugetului trupesc, care este păcatul şi moartea. Astfel, noi, întru puterea Mântuitorului omorând moartea, înviem întru Învierea Sa *(vezi: Romani 5, 10; 6, 23; 1 Corinteni 15, 26; Filipeni 3, 10; 2 Timotei 1, 10; 1 Petru 2, 18 etc.)*. Vezi şi tâlcuirea de la *Luca 14, 25-27.*

[11] În ediţia de la 1805, în loc de „**pentru**", se găseşte în acest verset „**întru**".

Duhului Sfânt, nu i se va ierta. *(11)* **Iar când vă vor duce în sinagogi**[12] **și la dregători și la stăpâniri, nu vă îngrijiți cum sau ce veți răspunde, sau ce veți zice,** *(12)* **că Duhul Sfânt vă va învăța chiar în ceasul acela, ce trebuie să spuneți**[13].

(12, 8) **Matei 10, 32-33 / Marcu 8, 38 / Luca 9, 26 / 1 Ioan 2, 23 / 2 Timotei 2, 12** *(12, 9)* **Matei 10, 33 / Marcu 8, 38 / Luca 9, 26 / 2 Timotei 2, 12** *(12, 10)* **Matei 12, 31 / Marcu 3, 28-29 / 1 Ioan 5, 16** *(12, 11)* **Matei 10, 19 / Marcu 13, 11 / Luca 21, 14 / Ioan 16, 13** *(12, 12)* **2 Regi 23, 2 / Matei 10, 20 / Faptele Apostolilor 4, 8**

Acum darul cel pentru mucenicie îl pune [Domnul] înainte, căci de vreme ce a zis: „**Nu vă temeți de cei care ucid trupul**" și încă a mai zis cum că „**și perii capului vostru, toți sunt numărați**", ca să nu zică cineva: „Dă-mi și ceva plată, că ce-mi este mie grijă [ce-mi pasă mie] dacă ai numărat perii capului?", zice [Domnul]: „Voiești și plată? Ascultă: Cel care va mărturisi întru Mine, va fi mărturisit înaintea lui Dumnezeu". Iar aceasta ce zice, adică „**va mărturisi întru Mine**", a zis în loc de „va mărturisi cu ajutorul și întru puterea Mea". „Deci voi mărturisi și Eu întru el, adică de El fiind ajutorat", că avem trebuință noi mai întâi de Dumnezeu, că nimic nu putem fără de El *(Ioan 15, 5)*; și Dumnezeu, iarăși are trebuință de noi. Că de nu va afla întru noi lucruri vrednice, nici nu ne va ajuta nouă, pentru că de nu [ar face astfel], ar fi fățarnic. Deci mărturisim noi „**întru**" Dânsul, adică cu ajutorul Lui, și El „**întru**" noi, adică cu ajutorul nostru – pentru că de nu-i vom da Lui pricină, nici El nu va mărturisi pentru noi.

Iar cel care se leapădă nu întru puterea lui Dumnezeu se leapădă, drept aceea nici nu a adăugat: „întru Mine", ci „**cel ce se va lepăda de Mine**". Și nu cumva, deoarece orice sfânt întru Hristos petrece [viețuiește] și Hristos întru el, din această pricină s-a zis: „**Oricine va mărturisi întru Mine**", adică „viețuind întru Mine, voi mărturisi și Eu, întru dânsul petrecând [viețuind]"? *(Ioan cap. 15)*

„**Oricui va spune vreun cuvânt împotriva Fiului Omului, i se va ierta**", adică: „Cel ce va huli împotriva Mea, a Celui ce Mă arăt a fi numai fiu de om, și mănânc și beau și Mă ospătez dimpreună cu vameșii și curvele, vrednic este de iertare, măcar de se va pocăi, măcar de nu. Că nu i se socotește lui păcat pentru că nu a crezut; căci, ce a văzut, ca să creadă? Și mai mult [cu prisosință]: ce nu a văzut vrednic de hulă? A văzut om care petrecea împreună cu curvele și hulește împotriva Lui, deci nu i se socotește lui păcat, că, după urmare, a pătimit. Căci, cum este Fiu al lui Dumnezeu Cel Care împreună petrece cu curve? Deci va huli și amăgitor

[12] În ediția de la 1805, în loc de „**sinagogi**", se găsește „**soboare**".

[13] În ediția de la 1805, în loc de „**ce trebuie să spuneți**", se găsește „**ce se cade a zice**".

Îl va numi pe Cel Care întru acest chip petrece, și Fiu al lui Dumnezeu pe Sine Se face [numește]".

„**Dar celui ce va huli împotriva Duhului Sfânt, nu i se va ierta**". Iar ceea ce zice, întru acest chip este: când un om semne dumnezeiești vede și lucruri mari și minunate și nu crede și le năpăstuiește, lucrările Duhului Sfânt la Beelzebul aruncându-le și lipindu-le, atunci fiindcă hulește împotriva Sfântului Duh și zice cum că cu duh viclean, iar nu cu putere dumnezeiască se fac semnele, neiertat este acel om, și nu va fi nevinovat, de nu se va pocăi. Celui care hulea împotriva Fiului Omului nu i se socotea păcat; drept aceea, și nepocăindu-se, vrednic este de iertare. Iar celui ce vede lucruri ale Duhului Sfânt și hulește, fără de pocăință nu i se va ierta, ci păcat mare i se va socoti.

„**Iar când vă vor duce în sinagogi și la dregători și la stăpâniri [nu vă îngrijiți cum sau ce veți răspunde, sau ce veți zice, că Duhul Sfânt vă va învăța chiar în ceasul acela, ce trebuie să spuneți]**". De vreme ce neputința noastră este îndoită – și ori din pricina fricii muncilor fugim de mucenicie, ori din pricina simplității și dintru a nu putea da cuvânt pentru credința cea dintru noi – a vindecat Domnul frica de munci [cazne], prin aceea că a zis să nu ne temem „**de cei ce omoară trupul**". Iar acum vindecă și frica cea din pricina simplității, căci de vreme ce nu mulți înțelepți – după trupeasca înțelepciune – au crezut, ci cei mai mulți oameni simpli, [Domnul] zice: „Nu te teme țăranule și omule de rând, nici nu te îngriji cum și ce vei răspunde tiranului când te va întreba, sau ce vei zice când în alt fel vei vorbi către norod, căci Duhul Sfânt vă va învăța pe voi în ceasul acela ceea ce se cade [cuvine] a zice. Deci, ce trebuință este de a te îngriji [pentru acestea], de vreme ce întru acel ceas vei fi învățat de către Duhul Sfânt?" Așadar, din amândouă părțile la mucenicie pe noi ne îndeamnă [Domnul], vindecându-ne și frica izvorâtă din neputința trupească și pe cea pricinuită de simplitate.

12, 13-15: **Zis-a Lui cineva din mulțime: Învățătorule, zi fratelui meu să împartă cu mine moștenirea.** *(14)* **Iar El i-a zis: Omule, cine M-a pus pe Mine judecător sau împărțitor peste voi?** *(15)* **Și a zis către ei: Vedeți și păziți-vă de toată lăcomia, căci viața cuiva nu stă în prisosul avuțiilor sale**[14].

(12, 15) **Matei 4, 4 / Marcu 4, 19 / 1 Timotei 6, 9**

Învățându-ne pe noi Domnul cum că se cuvine a defăima lucrurile vieții acesteia și cum că nu se cuvine a ne smulge [strămuta] către cele

[14] În ediția de la 1805, în loc de „**Vedeți și păziți-vă de toată lăcomia, căci viața cuiva nu stă în prisosul avuțiilor sale**", se găsește „**Vedeți și vă feriți de lăcomie; că nu întru a prisosi cuiva din avuțiile sale este viața lui**".

pământești, îl alungă de la Sine pe cel care Îl cheamă pe Dânsul să împărțească moștenirea părintească. Drept aceea, și zice: „**Omule, cine M-a pus pe Mine judecător sau împărțitor peste voi**?" Căci, de vreme ce acela a trecut cu vederea a le cere pe cele folositoare și trebuincioase pentru mântuirea sufletului, și pentru lucrurile cele pământești și vremelnice Îl ruga pe El să se facă împărțitor, pentru aceasta, ca pe un supărăcios și care nu voiește a se învăța nimic din cele cuviincioase, îl alungă de la Sine – iar aceasta [Domnul] o face cu blândețe, nu cu mustrare. Și prin aceasta pe toți cei care și atuncea și acum aud, îi pleacă cu adevărat, ca de tot lucrul cel vremelnic și pământesc a nu purta grijă și a nu se sfădi cu frații, ci a se supune mai vârtos lor – măcar deși aceia vor voi a se lăcomi la averi, căci zice: „**Celui care cere de la tine, dă-i**" *(Matei 5, 42)* – și a căuta câte sunt folositoare și de nevoie către mântuirea sufletului. Drept aceea, și a adăugat aici, zicând: „**Vedeți și păziți-vă de toată lăcomia**", sfătuindu-ne pe noi să fugim de aceasta ca și de o groapă diavolească.

Dar către cine a zis aceasta: „**Vedeți și păziți-vă de toată lăcomia**"? Către acești doi frați, căci de vreme ce pentru moștenire se sfădeau ei și unul dintre aceștia doi urma să-l nedreptățească pe celălalt, de aceea le vorbește lor despre lăcomie, căci mare răutate este aceasta. Drept aceea, și Pavel, „**închinare la idoli**" o numește pe aceasta *(Efeseni 5, 5)*, poate ca una ce se cuvine numai acelora ce nu-L cunosc pe Dumnezeu, sau – ceea ce este și mai adevărat – de vreme ce „**idolii neamurilor sunt argint și aur**" *(Psalm 113, 12; 134, 15)*, asemenea cu închinătorii la idoli este și cel care cinstește argintul și aurul, pentru că aceleași materii le cinstesc și acelorași materii li se închină și unii și alții.

Așadar, se cuvine a fugi de ceea ce este de prisosit [de „**prisosul avuțiilor**"]. De ce? Pentru că nu întru a-i prisosi omului stă viața lui, adică măsura vieții nu se întinde cu avuția – pentru că nu acela care are multe, din această pricină va și trăi îndelung – căci mulțimii bogăției nu-i urmează viața cea îndelungată. Iar aceasta o grăiește Domnul, surpând socotelile [cugetele] iubitorilor de bogăție. Pentru că de vreme ce iubitorii de bogăție se par că precum [ca] niște iubitori de viață păzesc bogăția, și ca și cum îndelungată vreme vrând să trăiască, de pretutindenea adună, zice [Domnul]: „Ticăloase și nevoiașule, au doară dintru a avea multe se va adăuga ție și viața cea îndelungată? Deci, pentru ce pătimești rău și te trudești arătat pentru odihna cea nearătată? Că nearătat [necunoscut] îți este de vei ajunge [sau nu] la bătrânețe, pentru care tu aduni comoară, iar arătat este că acum te sfărâmi pentru adunarea banilor".

12, 16-21: **Şi le-a spus lor această pildă, zicând: Unui om bogat i-a rodit din belşug ţarina.** *(17)* **Şi el cugeta în sine, zicând: Ce voi face, că n-am unde să adun roadele mele?** *(18)* **Şi a zis: Aceasta voi face: Voi strica jitniţele mele şi mai mari le voi zidi şi voi strânge acolo tot grâul**[15] **şi bunătăţile mele;** *(19)* **şi voi zice sufletului meu: Suflete, ai multe bunătăţi strânse pentru mulţi ani; odihneşte-te, mănâncă, bea, veseleşte-te.** *(20)* **Iar Dumnezeu i-a zis: Nebune! În această noapte vor cere de la tine sufletul tău. Şi cele ce ai pregătit ale cui vor fi?** *(21)* **Aşa se întâmplă cu cel ce-şi adună comori sieşi şi nu se îmbogăţeşte în Dumnezeu**[16].

(12, 16) Psalm 143, 13 *(12, 17)* Eccleziastul 11, 1-3 / Isaia 30, 1 *(12, 19)* Psalm 61, 10 / Isaia 22, 13 / Sirah 5, 1; 11, 7 / Iacov 5, 5 / 1 Corinteni 15, 32 *(12, 20)* Iov 20, 22 / Psalm 38, 8-9; 48, 20-22; 51, 7 / Ieremia 17, 11 / Înţelepciune 15, 8 / Sirah 14, 15 / Iacov 4, 14 *(12, 21)* Matei 6, 20 / Luca 6, 24 / Iacov 2, 5 / 1 Timotei 6, 18

După ce a zis Domnul că nu cu prisosinţa banilor dimpreună se prelungeşte şi viaţa omului, spre întărirea acestui cuvânt adaugă şi pildă. Şi vezi cum pe noi ne arată [vădeşte] că avem gânduri nesăţioase, de „**bogat nebun**". Iar Dumnezeu, pe cele ale Sale le făcea, şi pe a Sa milostivire o arăta – că nu o părticică de pământ a bogatului, ci toată ţarna i-a rodit. Iar bogatul, atât de neroditor era către milostivire, încât mai înainte de a lua, ţinea[17]. Şi vezi şi desfătările bogatului: „**Ce voi face?**" Oare nu pe unele ca aceste cuvinte le grăieşte şi săracul: „Ce voi face, că nu am cum să mă hrănesc şi cu ce să mă îmbrac?" Vezi, dar, şi cuvintele bogatului: „**Ce voi face că n-am unde să adun roadele mele?**" Bună odihnă! Dacă şi săracul zice: „Ce voi face, că nu am?" iar bogatul asemenea: „Ce voi face, că nu am?" Aşadar, ce adunăm, dintru a strânge mai multe? Adeverit este că odihnă nu câştigăm – şi arătată este aceasta din nenumăratele **griji** –, ci numai mulţime de păcate grămădim asupră-ne.

„**Voi strica jitniţele mele şi mai mari le voi zidi**". Iar dacă în anul viitor mai mult va rodi ţarina, iarăşi le vei strica şi iarăşi le vei zidi? Şi ce trebuinţă este de a le strica şi iarăşi a le zidi? Ai „**jitniţe**" pântecele săracilor, care pot multe a cuprinde; şi sunt nesfărâmicioase şi nestricăcioase, pentru că sunt cereşti şi dumnezeieşti, de vreme ce acela care îl hrăneşte pe sărac, pe Dumnezeu Îl hrăneşte *(Matei 25, 40)*.

Vezi încă şi alta, fără de socotinţă: „**roadele mele**" şi „**bunătăţile mele**", căci nu socotea [bogatul] cum că de la Dumnezeu le are pe acestea, pentru

[15] În ediţia de la 1805, în loc de „**tot grâul**", se găseşte „**toate roadele**".

[16] În ediţia de la 1805, în loc de „**Aşa se întâmplă cu cel ce-şi adună comori sieşi şi nu se îmbogăţeşte în Dumnezeu**", se găseşte „**Aşa este acela ce strânge luişi comoară, iar în Dumnezeu nu se îmbogăţeşte**".

[17] Adică el mai înainte de a dobândi, deja aduna, deja cuprindea.

că de ar fi fost întru acest fel, ca un iconom al lui Dumnezeu s-ar fi aflat către acestea, însă roade ale ostenelilor sale le socotea pe acestea. Drept aceea, ale sale pe acestea făcându-le, zicea: „**roadele mele**" și „**bunătățile mele**", ca și cum ar zice: „Pe nimeni nu-l am părtaș, pe nimenea nu mi-l fac tovarăș, nu sunt ale lui Dumnezeu, ci ale mele [sunt toate]. Așadar, singur mă voi desfăta, nu-L voi lua pe Dumnezeu la desfătarea acestora". Iar, de vreme ce aceste cugete ale lui sunt fără de socotință, să le vedem și pe cele care urmează: „**Suflete, ai multe bunătăți strânse pentru mulți ani**". Lungime de viață lungă hotărăște [bogatul], ca și cum și aceasta din pământul lui ar fi răsărit. Au, doară, și aceasta face parte dintre „**bunătățile**" tale? „Mănâncă, bea, veselește-te, o, ce de bunătăți ale sufletului!" Căci a mânca și a bea sunt „**bunătăți**" ale sufletului celui necuvântător[18]. Așadar, acest fel de suflet având și tu, după cuviință pe acestea i le dai. Iar a sufletului celui cuvântător „**bunătăți**" îi sunt a gândi, a cumpăni și a se veseli în Legea lui Dumnezeu și întru cugetele cele bune. Și nu-ți ajunge ție a mânca și a bea, o, nebunule, ci și pe aceea ce urmează acestora, scârnava și urâta îndulcire, o poruncești sufletului. Căci, prin cuvântul acesta, adică „**veselește-te**", Domnul a arătat – sub înfățișare de vorbă politicoasă – patimile cele neastâmpărate ale curviei, care urmează sațiului mâncărurilor și al băuturilor.

„**Iar Dumnezeu i-a zis: Nebune! În această noapte vor cere de la tine sufletul tău**". Acest cuvânt: „**iar Dumnezeu i-a zis**", nu se înțelege ca și cum Dumnezeu ar fi grăit cu bogatul, ci ceea ce zice are această înțelegere, anume că astfel cugetând bogatul, acesta este răspunsul lui Dumnezeu – arătat întru această pildă. Deci, „**nebun**" îl numește pe bogat, ca pe unul care cu totul fără de socotință s-a sfătuit întru sine, după cum am arătat. Că rob al nebuniei și deșertăciunii este tot omul care este întru acest fel, după cum și David zice: „**Toate sunt deșertăciuni, tot omul ce viază**", iar pricina acestora este că: „**strânge comori și nu știe cui le adună pe ele**" *(Psalm 38, 8, 10)*. Căci cum nu este „**nebun**", cel care nu știe că măsurile vieții sunt la Însuși Dumnezeu, și nicidecum nu își hotărăște fiecare om lungimea vieții?

---

[18] E vorba de partea necuvântătoare a sufletului, care se învârtoșează prin patimile cele necurate și pune stăpânirea peste întreg sufletul omului și, deci, și peste partea cea cuvântătoare a sufletului. Setea nemărginită a sufletului necuvântător care agonisește bogății este deopotrivă de mare cu setea sufletului cuvântător, care râvnește singura bogăție nemincinoasă: îndumnezeirea prin și întru Hristos Domnul. Doar astfel, această „sete" ființială a omului mărginit se odihnește, cuprinzând întru sine nemărginirea Celui Care Este *(Ieșire 3, 14)*. Pentru o mai bună înțelegere a părților sufletului, vezi tâlcuirea și nota corespunzătoare de la *Luca 10, 25-28*.

Şi vezi şi cuvântul acesta: „**Vor cere**". „Căci ca nişte aspri strângători de dajdie, Îngeri înfricoşători vor cere sufletul tău, şi [chiar] nevrând tu, ca unul care pentru iubirea de viaţă te ţii lipit de cele de aici". Pentru că dreptului nu i se cere sufletul, ci el însuşi şi-l pune înaintea lui Dumnezeu, Părintelui duhurilor, bucurându-se şi veselindu-se; şi nici nu se îngreuiază la despărţire, căci, ca şi cu o uşoară sarcină, cu trupul este înfăşurat. Iar păcătosul, cu totul supunând sufletul trupului, şi trup făcându-l pe el şi pământ, cu anevoie de a fi smuls şi-a gătit sufletul. Drept aceea, se şi zice că se cere sufletul, ca un datornic nesupus ce este dat în mâna asprilor zapcii [strângători de dajdie]. Şi vezi, că nu a zis „Voi cere sufletul tău", ci „**vor cere**", pentru că „**sufletele drepţilor sunt în mâna lui Dumnezeu**" *(Înţelepciune 3, 1)*.

Aşadar, cu adevărat „**noaptea**" îi este cerut sufletul unuia ca acestuia, căci nu are lumină a cunoştinţei celei dumnezeieşti, care să-i lumineze lui, ci în „**noaptea**" iubirii de bogăţie aflându-se şi de aceasta fiind întunecat, îl apucă moartea. Aşa este cel ce-şi strânge pentru el comoară, „**nebun**" adică se numeşte, şi nu-şi săvârşeşte sfaturile[19], **ci tocmai întru** acea vreme a sufletului se seceră cu totul din viaţă. Iar dacă săracilor şi lui Dumnezeu ar fi adunat comoară, nu s-ar fi aflat aşa [întru această stare].

Deci, să ne sârguim întru Dumnezeu să ne îmbogăţim, adică spre Acela să nădăjduim şi pe Acela bogăţie a noastră să-L avem, şi al bogăţiei Vistiernic; şi să nu zicem „bunătăţile mele" ci „bunătăţile lui Dumnezeu". Iar dacă bunătăţile sunt ale lui Dumnezeu, **să nu-L lipsim pe Dumnezeu** de bunătăţile Sale. Aceasta este „**a se îmbogăţi întru Dumnezeu**", a crede cum că toate de le voi da şi le voi deşerta [goli, dărui], nimic din cele de nevoie nu îmi vor lipsi. Căci vistierie a bunătăţilor îmi este mie Dumnezeu – deschid şi iau cele de trebuinţă.

12, 22-26: **Şi a zis către ucenicii Săi: De aceea zic vouă: Nu vă îngrijiţi pentru viaţa voastră[20] ce veţi mânca, nici pentru trupul vostru cu ce vă veţi îmbrăca.** *(23)* **Viaţa este mai mult decât hrana[21] şi trupul decât îmbrăcămintea.** *(24)* **Priviţi la corbi, că nici nu seamănă, nici nu seceră; ei n-au cămară, nici jitniţă, şi Dumnezeu îi hrăneşte. Cu cât mai de preţ**

---

[19] „Nu-şi săvârşeşte sfaturile", adică nu-şi poate duce la bun sfârşit cugetele, socotelile, planurile.

[20] În ediţia de la 1805, în loc de „**nu vă îngrijiţi pentru viaţa voastră**", se găseşte „**nu vă îngrijiţi cu sufletul vostru**".

[21] În ediţia de la 1805, în loc de „**viaţa este mai mult decât hrana**", se găseşte „**sufletul este mai mare decât hrana**".

sunteți voi decât păsările![22] *(25)* **Și cine dintre voi, îngrijindu-se, poate să adauge staturii sale un cot?** *(26)* **Deci, dacă nu puteți să faceți nici cel mai mic lucru, de ce vă îngrijiți de celelalte?**

(12, 22) **Psalm 54, 23 / Matei 6, 25 / 1 Petru 5, 7 / Filipeni 4, 6** *(12, 23)* **Matei 6, 25**
(12, 24) **Iov 38, 41 / Psalm 103, 27-28 / Matei 6, 26** *(12, 25)* **Matei 6, 27**

Puțin câte puțin, Domnul aduce învățătura la cele mai de săvârșit [desăvârșite]. Căci, ia aminte la rânduială: ne-a învățat a ne păzi de lăcomie și a adăugat pilda bogatului, prin aceasta arătând că „**nebun**" este cel care poftește mai multe. Apoi, sporind cu cuvântul, nici pentru cele de nevoie nu ne lasă pe noi să ne îngrijim. Deci, precum diavolul, de la cele mici începând, ne face pe noi a cădea întru cele mai mari – și de aceea a și fost numit de Iov furnicoleu[23] – tot așa, dimpotrivă face și Domnul, stricând lucrurile vrăjmașului: mai întâi ne arată [îndeamnă] să fugim de păcatele cele mari, apoi și de începăturile acestora.

Așadar, arătându-ne nouă să ne păzim de lăcomie, vine și la rădăcina ei, ca și pe aceasta să o taie: anume pe grijă. Și zice: „De vreme ce nebun este cel care își hotărnicește viață îndelungată și se amăgește dintru această pricină mai mult – precum era bogatul –, pentru aceasta vă zic vouă să nu vă îngrijiți cu sufletul, ce veți mânca". Iar Domnul a zis-o pe aceasta în acest fel, nu ca și cum sufletul cel gânditor ar mânca, ci fiindcă se pare că sufletul nu rabdă a fi legat dimpreună cu trupul, numai dacă noi ne vom hrăni.

Și în alt chip [poți înțelege]: trupul și mort este îmbrăcat, însă nu este hrănit. Deci, de vreme ce a celui însuflețit este a se hrăni, cu cuviință a grăit Domnul despre suflet aceasta – adică grija pentru hrană. „Au doară nu și puterea cea hrănitoare tot «suflet» este numită?[24] Deci, să nu vă îngrijiți cu partea cea hrănitoare a sufletului celui cuvântător, ce veți mânca, nici cu trupul, cu ce vă veți îmbrăca". Apoi Domnul pune înainte și această socotință [chibzuință]: „Cel Care l-a dat pe cel mai mare, adică pe suflet, au nu va da și hrana? Cel care a dat trupul, au nu va da și haina?"

---

[22] În ediția de la 1805, în loc de „**Cu cât mai de preț sunteți voi decât păsările**", se găsește „**Cu cât mai mult voi mai buni sunteți decât păsările**".

[23] [1805] Furnicoleul este oarecare jivină ce se alcătuiește din furnică și din leu. Și moare îndată, fiindcă nu află hrană cuviincioasă lui, de vreme ce ca un leu caută carne, iar ca o furnică caută grâu, și pentru aceasta cu lesnire piere. Iar acestea cu adevărat îl arată pe diavolul, care începe de la lucrurile cele mici și ajunge la cele mari (*Vizantida*, cartea întâi, foaia 1).

[24] Aici este vorba despre cuvântul grecesc „psyche", care în acest verset (*Luca 12, 22*) a fost tradus în edițiile românești ca „viață", cuvântul având, dealtfel, ambele înțelesuri. Pentru o mai bună înțelegere a părților sufletului, vezi tâlcuirea și nota corespunzătoare de la *Luca 10, 25-28*.

În continuare, ca din pilda corbilor să ne rușineze pe noi, pe păsări ni le aduce înainte. Pentru că ar fi putut să-i dea drept mărturie pe Sfinții Prooroci, precum pe Ilie și pe Moise, dar spre mai multă rușinare și smerire, pe păsări ni le dă drept pildă.

Apoi și altă socoteală adaugă: „Spune-mi Mie, ce dobândești, grijindu-te? Adaugi la statura ta măcar ceva, cât de mic? Nu, ci mai vârtos scazi din trup, că veștejire a trupului este grija. Așadar, dacă nici ceva cât de mic nu poți adăuga, de ce pentru celelalte te îngrijești?" Că arătat este că așa cum creșterea o dă Dumnezeu, așa și pe celelalte tot El le va dărui.

12, 27-31: **Priviți la crini[25] cum cresc: Nu torc nici nu țes. Și zic vouă că nici Solomon, în toată mărirea lui, nu s-a îmbrăcat ca unul dintre aceștia.** *(28)* **Iar dacă iarba care este azi pe câmp, iar mâine se aruncă în cuptor, Dumnezeu așa o îmbracă, cu cât mai mult pe voi, puțin credincioșilor!** *(29)* **Și voi să nu căutați ce veți mânca sau ce veți bea și nu fiți îngrijorați[26].** *(30)* **Căci toate acestea păgânii lumii le caută; dar Tatăl vostru știe că aveți nevoie de acestea;** *(31)* **căutați mai întâi Împărăția Lui[27], și toate acestea se vor adăuga vouă.**

(12, 29) **Eccleziastul 11, 1 / Matei 6, 28-31** *(12, 30)* **Matei 6, 32** *(12, 31)* **3 Regi 3, 13 / Matei 6, 33 / Marcu 10, 30**

Și pilda crinilor a grăit-o Domnul ca mai mult să ne rușineze pe noi. Pentru că, dacă pe aceste flori astfel le îmbracă Dumnezeu, încât nici slava lui Solomon nu s-a putut înveșmânta vreodată ca unul dintre aceștia – și cu atât mai mult cu cât frumusețea crinilor nu este de nevoie – cu cât mai vârtos nu ne va îmbrăca pe noi, zidirea cea cinstită? Și mai ales, pentru că haina este de nevoie trupului nostru.

[Și cineva ar putea] zice: „Așadar, ce ne poruncești nouă? Să nu arăm?" Nu a zis să nu arați, ci să nu vă îngrijorați. „Pentru că nu vă opresc să lucrați, ci să vă îngrijorați, adică de a vă pune nădejdea în voi înșivă, de la aceasta vă opresc". Pentru că acela care lucrează și nădăjduiește la Dumnezeu, acesta fără de nici o grijă viețuiește.

Și este adeverit că grija – ca una ce depărtează de la Dumnezeu – o retează Domnul, prin ceea ce zice: **„nu căutați ce veți mânca, sau ce veți bea și nu vă înălțați"**. Căci „înălțare" cu adevărat nimic altceva nu numește Domnul, decât numai smulgerea și încunjurarea cea nestatornică a

---

[25] În ediția de la 1805, în loc de **„priviți la crini"**, se găsește **„socotiți crinii"**.

[26] În ediția de la 1805, în loc de **„și nu fiți îngrijorați"**, se găsește **„și nu vă înălțați"**.

[27] În ediția de la 1805, în loc de **„Împărăția Lui"**, se găsește **„Împărăția lui Dumnezeu"**.

gândului[28], care de vreuna își aduce aminte și de la aceasta sare la alta, și pururea cele mai înalte și le închipuie. Au nu este aceasta „înălțare"? Deci, o asemenea grijă, adică „înălțarea", ca pe una ce ne îndepărtează pe noi de la Dumnezeu, o oprește Domnul, zicând că „**toate acestea păgânii lumii le caută**". Căci grija nu se oprește la cele de nevoie, ci, după cum am zis, pururea la cele mai înalte caută; drept aceea, și „înălțare" se numește. De pildă: nu avem pâine și ne îngrijim de unde o vom dobândi; dar, nu ne oprim aicea, ci cugetăm să fie din făină curată de grâu, apoi ne gândim și la vin, iar acesta să fie tămâios, lângă acestea și friptură și aceasta de potârniche și de fazan. Vezi grija și „înălțarea"? Pentru aceea, Domnul cu totul o taie [retează] pe aceasta, căci păgânii le caută pe acestea.

Apoi și altă socoteală și temei aduce Domnul înainte: „Tatăl vostru știe că vă trebuie; și nu numai una sau alta, ci toate [cele ce vă sunt de trebuință]. Căci Tată este, și dacă este Tată, cum nu vă va da? Dar și știe. Căci, oare, nu știe? Știe și că trebuiesc, căci nu sunt de prisosit, ci de trebuință? Deci, dacă și Tată este și vouă vă trebuiesc, și El știe, cum nu vă va da? Deci, căutați Împărăția lui Dumnezeu mai întâi, iar grija cea pentru lucrurile vieții lepădați-o, ca pe una care vă retează pe voi de la Dumnezeu; și atunci toate acestea se vor adăuga vouă"[29].

Vezi [cum lucrează] Dumnezeu? Dacă le ceri pe cele mici, nu faci lucru plăcut Lui, căci defaimi marea cuviință și darurile cele mari ale Sale. Însă dacă ceri cele mari și pe acelea le vei lua, lângă ele ți se vor adăuga și cele mici. Căci de te va vedea Dumnezeu că te îndeletnicești pentru Împărăția Lui, de neapărată nevoie este că va purta grijă de tine întru al tale. Au nu facem și noi așa în casele noastre? Cu prisosință ne îngrijim de accia care cu totul s-au dat pe ei înșiși în slujba noastră, și de aceștia purtăm de grijă, ca de unii care nu poartă grijă de ei înșiși. Deci nu va face Domnul cu covârșire, în acest fel?

Deci taie [retează] Mântuitorul grija cea pentru lucrurile vieții acesteia, ca să ne plece pe noi să căutăm Împărăția Lui, căci celor care au griji, aceasta nu le este cu putință.

---

[28] „Încunjurarea cea nestatornică a gândului" are aici înțelesul de împrăștiere a minții prin gânduri. Când mintea nu este cu trezvie și cu rugăciune, împrăștierea gândurilor vine în chip firesc prin păcatul și moartea care sălășluiesc în noi. Deoarece cugetările noastre sunt împletite într-o măsură mai mare sau mai mică cu patimile, sămânța mândriei și a slavei deșarte este încuibată întru toate cele pe care le săvârșim, fie văzute, fie nevăzute. Iar mândria și slava deșartă ne și fac să ne înălțăm, dar totodată ne și despart de Dumnezeu, fie deznădăjduindu-ne cu totul, fie mijlocindu-ne nădăjduire în noi înșine.

[29] Vezi și *Matei 6, 33.*

12, 32-34: **Nu te teme, turmă mică, pentru că Tatăl vostru a binevoit să vă dea vouă Împărăția.** *(33)* **Vindeți averile voastre și dați milostenie; faceți-vă pungi care nu se învechesc, comoară neîmputinată în Ceruri, unde fur nu se apropie, nici molie nu o strică.** *(34)* **Căci unde este comoara voastră, acolo va fi și inima voastră.**

(12, 32) Isaia 41, 14 *(12, 33)* Eccleziastul 11, 1 / Matei 6, 20; 19, 21 / Luca 11, 41; 16, 9; 18, 22 / Faptele Apostolilor 2, 45 / 1 Timotei 6, 19 *(12, 34)* Matei 6, 21

„Turmă mică" numește Domnul pe cei care vor a fi ucenici ai Lui, ori pentru că în lumea aceasta Sfinții sunt mici și defăimați pentru neagoniseala și neaverea cea de bunăvoie, ori pentru că numărul oamenilor este întrecut de mulțimea Îngerilor, care este fără de număr și fără de asemănare ne covârșește pe noi. Iar cum că mai mulți sunt Îngerii, adeverit este din pilda pe care a zis-o Domnul, anume că mai mult se bucură păstorul de [oaia] cea una care s-a pierdut și s-a aflat, decât de cele nouăzeci și nouă care nu s-au rătăcit *(Luca 15, 4-7)*. Căci a arătat de aici că precum este [oaia] cea una față de cele nouăzeci și nouă, tot așa este și firea omenească, față de cea îngerească.

Și zice: **„Nu te teme, turmă mică"**, în loc de „nu fi necredincioasă, ci crede; căci va purta grijă de tine Dumnezeu, deși tu nu te grijești". Pentru ce? **„Pentru că Tatăl vostru a binevoit să vă dea vouă Împărăția"**. Deci, de vreme ce Împărăția o dă, cu mult mai vârtos [va da] cele pământești. Deci nu fi necredincioasă, că dacă la neagoniseală nu te vei nevoi și vei dobândi [bogății], nu vei avea pe Cel Care va purta grijă de tine, ci vinde-ți averile și le dă milostenie, și-ți fă **„comoară neîmputinată"**.

Apoi ne pleacă pe noi și prin temeiuri și socotințe cărora nu li se poate grăi împotrivă. Aici, agoniseala **„molia o strică"**, iar în Ceruri nu este întru acest fel. Așadar, nu este lucru nebunesc a strânge comoară într-un loc întru care este stricăciune? Apoi, fiindcă aurul nu-l strică molia, a zis și **„unde fur nu se apropie"** – căci molia nu strică aurul, ci furul îl fură. Apoi, fiindcă nu toate comorile se pot fura, adaugă socotința și temeiul cel mai mare și căruia nu i se poate grăi împotrivă: **„Căci unde este comoara voastră, acolo va fi și inima voastră"**. Zice [Domnul]: „Fie că nici molia nu o strică și nici furul nu se apropie, dar însuși acest fapt, a avea inima pironită în comoara cea îngropată, și sufletul – lucrul cel dumnezeiesc – a-l pune în pământ, de câtă osândire este vrednic? Iar mai bine a zice: Cum să nu fie foarte mare osândire pentru cel care are minte? **„Unde este comoara ta acolo este și inima ta"**, dacă în pământ este comoara, în pământ e și inima, dacă în Cer e comoara, Sus este și inima. Așadar, cine nu ar alege să fie Sus și nu sub pământ? Cine nu ar alege să fie Înger și nu cârtiță sub pământ, pururea în văgăuni locuind?

12, 35-40: **Să fie mijloacele voastre încinse și făcliile voastre aprinse.** *(36)* **Și voi fiți asemenea oamenilor care așteaptă pe stăpânul lor când se va întoarce de la nuntă[30], ca, venind și bătând, îndată să-i deschidă.** *(37)* **Fericite sunt slugile acelea pe care, venind, stăpânul le va afla veghind. Adevărat zic vouă că se va încinge și le va pune la masă și, apropiindu-se, le va sluji.** *(38)* **Fie că va veni la straja a doua, fie că va veni la straja a treia, și le va găsi așa, fericite sunt acelea.** *(39)* **Iar aceasta să știți că, de ar ști stăpânul casei în care ceas vine furul, ar veghea și n-ar lăsa să i se spargă casa[31].** *(40)* **Deci și voi fiți gata[32], că în ceasul în care nu gândiți, Fiul Omului va veni.**

(12, 35) **Ieșire 12, 11 / Ieremia 1, 17 / Matei 25, 7 / 1 Petru 1, 13 / Efeseni 3, 16; 6, 14**
(12, 37) **Matei 24, 46** *(12, 39)* **Eccleziastul 9, 12 / Matei 24, 43 / Marcu 13, 32 / 2 Petru 3, 10 / 1 Tesaloniceni 5, 2 / Apocalipsa 3, 3; 16, 15**
(12, 40) **Matei 24, 44; 25, 13 / Marcu 13, 33 / Luca 21, 36**

După ce Domnul l-a făcut pe ucenicul Său lipsit de cele de prisos și fără de nici o agoniseală, și l-a deșertat pe dânsul de toată grija vieții și [de toată] răspândirea, și ușor l-a făcut, acum și „**slujitor**" pe dânsul îl face. Căci se cuvine celui ce voiește a sluji, să fie ușor și bine „**încins**". [Iar Domnul] pentru aceasta zice „**să fie mijloacele voastre încinse**", adică: „Totdeauna să vă arătați a fi gata spre lucrurile Stăpânului vostru". Iar „**făcliile aprinse**" [zice], adică: „Nu întru întuneric și întru nesocotință să petreceți [viețuiți], ci să fie lumina cuvântului și a priceperii voastre arătându-vi-le pe toate cele ce se cuvine a le săvârși și pe cele ce nu se cade a le face".

Deci, „**noapte**" este lumea aceasta, iar „**încinși cu mijloacele**" sunt cei care săvârșesc fapta bună cea lucrătoare, căci întru acest fel este chipul lucrătorilor la care se cuvine să se afle „**și făcliile aprinse**". Căci, se cuvine la fapta bună cea lucrătoare să se afle și darul socotelii celei drepte, ca să poată cel lucrător a cunoaște drept nu numai ce se cade a face, ci și cum. Pentru că mulți au săvârșit lucrul cel bun, însă nu bine. Deci, unii ca aceștia peste mijloace erau „**încinși**", căci lucrau, iar „**făcliile**" nu le aveau aprinse, adică nu aveau dreapta socoteală; și ori în trufie au căzut, ori întru altă prăpastie a mândriei[33].

---

[30] În ediția de la 1805, în loc de „**stăpânul lor când se va întoarce de la nuntă**", se găsește „**domnul lor când se va întoarce de la nunți**".

[31] În ediția de la 1805, în loc de „**să i se spargă casa**", se găsește „**să-i sape casa lui**".

[32] În ediția de la 1805, în loc de „**fiți gata**", se găsește „**privegheați**".

[33] Pentru acestea, Sfântul Maxim Mărturisitorul ne învață: *„(68)* Cel ce și-a ales viața în necăsătorie sau în feciorie e dator să aibă «**mijlocul încins**» și «**făclia aprinsă**»; mijlocul prin înfrânare, iar făclia prin rugăciune, contemplație [videnie] și dragoste duhovnicească" (*Filocalia românească, A patra sută a capetelor despre dragoste*, vol. 1, ed. Humanitas, București, 1999, p. 339).

Încă vei înțelege și aceasta, anume că mai întâi „**mijloacele**" noastre „**se încing**" apoi se aprind și „**făcliile**", căci mai întâi este lucrarea și mai apoi videnia [vederea dumnezeiască], care este strălucire a minții. Că „**făclie**" este mintea noastră, care atunci când are lumina lui Dumnezeu strălucind întru dânsa, atuncea se zice că este „**aprinsă**". Să ne sârguim, așadar, să lucrăm fapta cea bună, ca pe cele două „**făcli**" ale noastre să le avem aprinse, adică pe cuvântul cel dinlăuntru gânditor, și pe cel glăsuitor; pe cel dinlăuntru gânditor să-l avem pururea strălucind în suflet, iar pe cel glăsuitor în limbă. Pentru că cel dintâi lăuntric ne luminează pe noi, iar cuvântul cel învățătoresc și glăsuitor îi luminează pe ceilalți.

Iar noi să fim asemeni oamenilor „**care Îl așteaptă pe Domnul lor, când se va întoarce de la nunți**". Și Cine este Domnul acesta, dacă nu Însuși Iisus Hristos? Care pe firea cea omenească luându-o ca pe o mireasă, și unindu-o cu Sine, „**nuntă**" a făcut, întru un trup unindu-Se cu dânsa. Iar cu covârșire, nu o „**nuntă**" se face, ci multe. Căci în fiecare zi primește mirese în Cer, anume sufletele Sfinților pe care I le pune Lui înainte, „**fecioare neprihănite**"[34] Pavel, ori altul care va fi asemenea lui Pavel *(2 Corinteni 11, 2)*.

Și „**Se întoarce**" de la „**nunțile**" cele din Ceruri, poate adică îndeobște la sfârșitul cel de obște, când va veni din Cer „**întru slava Tatălui**" *(Matei 16, 27; Marcu 8, 38; Luca 9, 26)*; dar poate încă și în fiecare ceas, la sfârșitul cel osebit al fiecăruia, stând [Domnul] de față nevăzut și nenădăjduit. Așadar, „**fericit**" este acela pe care îl va afla Domnul fiind cu „**mijlocul încins**", ca pe cel care cu partea cea lucrătoare a filosofiei lui Hristos a sluji lui Dumnezeu s-a gătit, și având aprinsă „**făclia**" **cuvântului și a dreptei-socotințe**, și nu numai făcând lucrul cel bun, ci și bine făcându-l, încă și pe videnie [vederea cea dumnezeiască] ca pe o oarecare „**făclie**" primindu-o. Că prin a fi noi cu „**mijloacele încinse**", ni se adaugă nouă și „**făclia**" cea aprinsă a videniei [vederii dumnezeiești]; iar mai vârtos amândouă „**făcliile**", adică și cuvântul cel dinlăuntru, gânditor și cel glăsuitor.

Așadar, unei „**slugi**" ca acesteia slugă i Se face Domnul, căci zice: „**că se va încinge și le va pune la masă și, apropiindu-se le va sluji**". Se „**încinge**" adică Dumnezeu, fiindcă nu ne dă nouă toată revărsarea bunătăților, ci o oprește pe ea, căci cine poate să-L încapă [cuprindă] pe Dumnezeu, atât cât este? Și adeverită este aceasta de la Serafimii cei care se acoperă pentru mulțimea luminii celei dumnezeiești *(Isaia 6, 2-3)*. Și „**le va pune**" să șadă pe slugile cele bune, căci cu totul întru toate îi odihnește,

---

[34] „**Căci vă râvnesc pe voi cu râvna lui Dumnezeu, pentru că v-am logodit unui singur bărbat, ca să vă înfățișez lui Hristos fecioară neprihănită**" *(2 Corinteni 11, 2)*.

că precum cel ce şade tot trupul şi-l odihneşte, aşa şi la Venirea ceea ce va să fie, cu totul întru toate Sfinţii se odihnesc. Că aici cu trupul odihnă nu află, iar acolo împreună cu sufletele şi trupurile lor cele duhovniceşti şi dumnezeieşti [îndumnezeite] nestricăciune moştenind, toată odihna dobândesc – şi va fi Dumnezeu **„toate întru toţi"** aceştia *(1 Corinteni 15, 28)*. Şi **„le slujeşte"** Domnul celor vrednici, răsplătindu-le lor cu cele asemenea [cu cele care le sunt vrednice a le primi]. Şi precum ei I-au slujit Lui, aşa şi El slujeşte lor, şi îndestulată masă le dă lor, şi desfătarea darurilor celor duhovniceşti le dăruieşte.

Iar **„straja a doua"** şi **„a treia"** vei înţelege pe cele deosebite vremi ale vieţii noastre, adică ca şi cum am zice că acela care priveghează întru **„a doua"** şi **„a treia strajă"** se pare că este foarte priveghetor, pentru că aceste ceasuri ale nopţii sunt mai vârtos dătătoare de somn oamenilor, şi de cel dintâi somn[35]. Aşa să socoteşti [înţelegi]: anume că şi întru osebita stare a vieţii noastre, sunt vremi care ne fac pe noi **„fericiţi"**, de ne vom afla priveghind. A răpit cineva banii tăi? Ţi-au murit copiii? Ai fost clevetit? Dacă întru unele ca acestea vremi nu vei cădea, ci te vei afla priveghind la Dumnezeu şi Stăpânul, şi nimic afară de poruncile Lui te vei fi silit a face [plini], cu adevărat **„priveghind"** te-a aflat pe tine întru **„a doua"** şi **„a treia strajă"** – adică întru vreme cumplită şi care dă sufletelor celor slăbănoage somn de moarte şi cădere.

Aşadar, avem trebuinţă de priveghere, căci **„stăpânului casei"** ne asemănăm, care de va priveghea, nimic nu poate [izbândi] **„furul"** împotriva banilor lui; iar de va fi somnoros, pe toţi luându-i, se va duce acela. Iar **„fur"** aici unii îl înţeleg şi pe diavolul, precum şi **„casă"** pe suflet, iar **„stăpân al casei"** pe om – însă nu se pare a fi cuviincioasă această înţelegere, din pricina celor ce urmează. Căci cu **„furul"** este asemănată aici Venirea Domnului, pentru că fără de veste va veni, precum şi oarecarele din Apostoli zice: **„Ziua Domnului vine ca un fur noaptea"** *(1 Tesaloniceni 5, 2; 2 Petru 3, 10)*. Încă şi aici vezi cum ne tâlcuieşte Domnul nouă cine este **„furul"**, căci zice: **„Deci, şi voi, priveghează-ţi, că în ceasul în care nu gândiţi, Fiul Omului va veni"**.

Şi zic unii că prin cei ce priveghează la **„întâia strajă"** sunt înţeleşi cei mai osârduitori decât alţii, iar la **„a doua strajă"** cei mai de jos, iar la **„a treia strajă"** cei ce şi decât aceştia sunt mai puţin. Iar alţii au tâlcuit cum că [acestea] sunt vârstele cele osebite: **„întâia"** adică atunci când suntem tineri, **„a doua"** când suntem bărbaţi, iar **„a treia"** când suntem bătrâni.

---

[35] Cel dintâi somn care este cel mai adânc şi este o nevoie firească.

Deci „**fericit**" este cel care se va afla „**priveghind**" în oricare vârstă și nu va fi cu lenevire către săvârșirea lucrului celui bun.

12, 41-44: **Și a zis Petru: Doamne, către noi spui pilda aceasta sau și către toți?** *(42)* **Și a zis Domnul: Cine este iconomul credincios și înțelept pe care stăpânul îl va pune peste slugile sale, ca să le dea, la vreme, partea lor de grâu[36]?** *(43)* **Fericită este sluga aceea pe care, venind stăpânul, o va găsi făcând așa.** *(44)* **Adevărat vă spun că o va pune peste toate avuțiile sale.**

(12, 41-44) **Matei 24, 45-47; 25, 21 / 1 Corinteni 4, 2**

A întrebat Petru dacă zice „**către toți**" pilda aceasta, ca unul care de toți se îngrijea și care, fiind iubitor de fraţi, pentru cei ce ascultau se aprindea și ca unul căruia acum i se încredințase Biserica. Iar Domnul, la întrebare nu-i răspunde nimic în chip adeverit, ci acoperit arată că pilda care s-a zis era de obște și era îndreptată către toți cei ce erau credincioși. Zice [Domnul]: „Iar pe aceea către voi Apostolii, și în scurt să zic, către cei ce s-au învrednicit a fi învățători sau începători ai altora, acum o ascultă: «**Oare cine este iconomul cel credincios și înțelept?**»" Pilda care mai înainte s-a zis, multora li se potrivește, iar acum spune [pildă] pentru cei care s-au învrednicit a fi începători [învățători] ai altora, grăind: „Nu mă pricep cine se va afla să aibă acestea, adică și credință și înțelepciune, căci rar este acesta și cu anevoie de aflat". Căci precum la iconomiile averilor de va fi cineva credincios stăpânului său, dar înțelept nu va fi, prăpădește cele ale stăpânului, fiindcă nu poate a le iconomisi pe acestea precum se cade, ci când este trebuință să dea nu dă, și face multă risipă. Iar de va fi înțelept și dobânditor, dar va fi necredincios, fur va fi, și cu atât mai mult cu anevoie de prins, cu cât este și mai înțelept. Așa și la cele dumnezeiești, trebuință este întru aceeași dată și de credință și de înțelepciune. Căci știu că mulți care se părea că sunt îmbunătățiți cu fapta bună și cinstitori de Dumnezeu și au credință, dar pentru că nu puteau a iconomisi cele bisericești cu înțelepciune, nu numai avuții, ci și suflete au pierdut. De pildă, a greșit cineva întru vreo greșeală sufletească: de nu va fi înțelept învățătorul, ci numai credință va avea, adică faptă bună fără de dreaptă-socoteală, ori din certare fără măsură ori din blândețe fără de vreme, se va strica cel ce a greșit și nu se va tămădui, ci se va zdrobi.

Așadar, cine se va afla „**credincios și înțelept**" va fi pus peste toate slugile Domnului, ca fiecăruia, la vreme, să-i dea „**măsura sa de grâu**" – care este ori cuvântul dogmatic cu care se hrănesc sufletele, ori chip de fapte și rânduială cum se cuvine a vieții. Unul ca acesta, de se va afla făcând așa, „**fericit**" va fi și „**peste toate**" avuțiile Sale îl va pune pe el Domnul, nu

[36] În ediția de la 1805, în loc de „**partea lor de grâu**", se găsește „**măsura de grâu**".

numai peste slugi; ci, acum, și de mai mare treaptă învrednicindu-l, **„peste toate"** pe el îl va pune, încât și cele pământești și cele cerești să-l asculte pe el, precum era Iosua Navi *(Iosua 10, 12-13)*, precum și Ilie era *(3 Regi 18, 42-45)*. Căci cel dintâi soarelui, iar cel de-al doilea norilor cerului porunceau, și, în scurt a zice, toți Sfinții, ca niște prieteni ai lui Dumnezeu, pe cele ale Prietenului lor le săvârșeau, căci îndeobște sunt cele ale prietenilor.

Și tot cel ce uneltește fapta bună cea lucrătoare în viață liniștită, și pe patimile cele roabe – adică mânia și pofta – le iconomisește, și fiecăreia la vreme îi dă **„măsură de grâu"**: mâniei adică să-i urască pe cei ce-L urăsc pe Domnul, și pentru vrăjmașii Lui să se topească [în râvnă][37]; iar poftei, să facă purtarea de grijă a trupului cea de nevoie, și pe toată aceea către Dumnezeu să o trimită [să nădăjduiască în Dumnezeu]. Așadar, tot cel ce este întru acest fel, **„fericit"** este și va dobândi încă și videnia [vederea dumnezeiască], și **„peste toate"** avuțiile Domnului va fi pus, pe toate cu mintea cea privitoare învrednicindu-se a le vedea și a le cerceta, și nu numai pe acestea ce nu sunt cu adevărat avuții, ci și pe cele ce sunt cu adevărat avuții, adică pe cele veșnice.

12, 45-46: **Iar de va zice sluga aceea în inima sa: Stăpânul meu zăbovește să vină, și va începe să bată pe slugi și pe slujnice, și să mănânce, și să bea și să se îmbete,** *(46)* **veni-va stăpânul slugii aceleia în ziua în care ea nu se așteaptă și în ceasul în care ea nu știe și o va tăia în două, iar partea ei va pune-o cu cei necredincioși.**

(12, 45) **Matei 24, 48 / 1 Corinteni 4, 2** *(12, 46)* **Matei 24, 50-51**

Amar unora ca acestea **„slugi"**, care după ce au dobândit darul stăpânirii celei duhovnicești, strică iconomia ce este încredințată lor, și **„beau"** și **„se îmbată"**. De vei voi, pe acestea să le înțelegi ori simțitor[38], căci se întâmplă aceasta și ispravnicilor celor răi ai bisericilor, care se desfătează în banii săracilor, ori de voiești „beție" să înțelegi abaterea minții în dogme și în bani.

Și unii ca aceștia începători [întâistătători] **„bat pe slugi și pe slujnice"**, adică pe cei care sunt în Biserică mai slabi, smintindu-i, **„bat"** cunoștința lor.

---

[37] Sfântul Teofilact nu ne îndeamnă să urâm pe cineva, iar acest lucru este vădit din multe locuri ale *Tâlcuirii* pe care o face Sfintelor Evanghelii *(vezi în acest volum la: 1, 46-50; 6, 27-36; 14, 25-27; 14, 31-35; 15, 25-32)*. În tâlcuirea de la *Luca 22, 7-13*, dânsul grăiește: „Răutatea este cea care e vrednică de a fi urâtă, și nu cel care săvârșește răutățile, că acela este vrednic de tămăduire, pentru că pătimește". Așadar, suntem îndemnați ca nu pe păcătos să-l urâm, ci păcatul și moartea și roadele acestora, deoarece **„vrăjmașul cel din urmă, care va fi nimicit, este moartea"** *(1 Corinteni 15, 26)*. Sau mai scurt a spune: cum poate ajunge cineva la videnie [vedere dumnezeiască], dacă nu-și iubește vrăjmașii și nu se roagă pentru ei?

[38] **„Simțitor"**, adică cu o înțelegere literală, ca niște lucruri care se petrec în chip văzut și sunt supuse simțurilor.

Pentru că acela care este slab și mic cu sufletul, văzându-mă pe mine, arhiereul, că îmi petrec rău viața, este „**bătut**" întru cunoștința lui și smintindu-se primește răni în inimă și mai slab se face.

Iar acestea toate i se întâmplă slugii celei viclene, dintru a zice: „**Stăpânul meu zăbovește să vină**". Căci dintru lenevire și dintru a nu-și aduce aminte de ceasul morții se împlinesc unele ca acestea. Pentru că dacă am fi socotit că Domnul vine, și că lângă ușă este sfârșitul și săvârșirea vieții noastre, mai puțin am fi păcătuit.

Dar vezi și pedeapsa: căci pe acea slugă „**o va tăia în două**", adică îl va lipsi pe el [pe slujitor] de darul învățăturii. Și pentru ca să nu socotească cineva cum că îi va folosi lui darul spre a nu se munci [cazni] mai cumplit, zice: „Cum îi va folosi lui darul de vreme ce deșertat de acesta se va afla [va fi] atunci?" Căci „**a fi tăiat în două**", aceasta însemnează, a fi lipsit de dar. Și va fi vădit atunci ticălosul cum că trup este și nu duh. De vreme ce atuncea suntem în Duhul, după cum zice Apostolul, când „**Duhul lui Dumnezeu locuiește întru noi**" *(Romani 8, 9)*. Iar cel ce n-a umblat cu Duhul, ci în trup a fost și s-a aflat lipsit de petrecerea [viețuirea] duhovnicească, cu cei necredincioși este socotit. [Și este socotit astfel] ca unul care împreună cu lumea cea necredincioasă este osândit, fiindcă nimic nu s-a folosit din credința ceea ce numai se părea [că o are] – pentru că credința cea adevărată nu a fost întru dânsul. Căci de ar fi fost credință adevărată întru dânsul, „**iconom credincios**" *(Luca 12, 42)* ar fi fost. Iar acum, fiindcă „**bea și se îmbată**" și le strică pe cele ale stăpânului, nu are credința cea adevărată, care se cere să o aibă cei ce iconomisesc. Așadar, bine [și după adevăr] e socotită partea lui cu a celor necredincioși. Căci lipsit fiind de dar și cu totul deșertat, ciuntit se află și nu întreg.

12, 47-48: **Iar sluga aceea care a știut voia stăpânului și nu s-a pregătit[39], nici n-a făcut după voia lui, va fi bătută mult.** *(48)* **Și cea care n-a știut, dar a făcut lucruri vrednice de bătaie, va fi bătută puțin. Și oricui i s-a dat mult, mult i se va cere, și cui i s-a încredințat mult, mai mult i se va cere.**

(12, 47) **Deuteronom 25, 2 / Amos 3, 2** *(12, 48)* **Levitic 5, 17 / 1 Timotei 1, 13**

Aici ne arată nouă Domnul ceva mai mult și mai înfricoșător. Căci zice: „Nu numai de dar va fi golit unul ca acesta și nimic nu-i va folosi lui spre izbăvirea de munci [cazne], ci și pricină de mai mare osândă i se va face lui mărimea dregătoriei. Căci cu cât [mai mult] știind, a greșit, cu atât mai mare muncă [caznă] lui însuși își pricinuiește".

Încă și prin cele ce urmează mai mult o arată pe aceasta, căci zice: „**oricui i s-a dat mult, mult i se va cere, și cui i s-a încredințat mult, mai mult i se va cere**". Și prin aceasta însemnează că mai mare va fi osânda ce se cuvine

[39] În ediția de la 1805, în loc de „**pregătit**", se găsește „**gătit**".

celor ce săvârșesc lucru învățătoresc. Deci, învățătorilor și li „**se dă**" și li „**se încredințează**". Li „**se dă**", precum ar fi: darul de a face minuni și a tămădui boli, și li „**se încredințează**" darul cuvântului și al învățăturii. Așadar, la acel grai, adică „**se dă**", nu a zis că „**mai mult**" i se va cere, ci la aceasta, adică „**se încredințează**" – căci, cu adevărat, darul cuvântului de lucrare are trebuință, iar dascălul este îndatorat cu prisosință la aceasta. Pentru că i se cuvine lui a nu se lenevi, ci a înmulți talantul cuvântului. Deci, graiul acesta: „**cui i s-a încredințat mult**", se cuvine să-l înțelegi în loc de „căruia i s-a dat împrumut mult", căci „**încredințare**" a numit aici împrumutarea.

Dar, întreabă unii: „Bine, fie așa, că acela care a știut voia stăpânului și nu a împlinit-o este muncit [căznit], dar, cel care nu a știut-o, din ce pricină este dat la munci [cazne]?" Pentru că, putând a o cunoaște și el, nu a voit, ci dintru a sa lenevire s-a făcut pricinuitor de a nu o cunoaște. Așadar, pentru aceasta i se cade a fi muncit [căznit], pentru că de bunăvoie nu a cunoscut.

Să ne înfricoșăm fraților, pentru că dacă acela care nicidecum nu a știut este „**vrednic de bătăi**", ce cuvânt de răspuns îi va izbăvi pe cei care întru cunoștință greșesc, și mai vârtos de vor fi și învățători? Că mai grea este osânda acestora.

12, 49-50: **Foc am venit să arunc pe pământ și cât aș vrea să fie acum aprins![40]** *(50)* **Și cu botez am a Mă boteza, și câtă nerăbdare am până ce se va îndeplini![41]**

(12, 49-50) **Matei 20, 22-23 / Marcu 10, 38**

Prin „**foc**" se înțelege și propovăduirea, căci cuvântul este „**foc**" ce mistuiește toată înțelegerea cea materialnică și care e asemenea vreascurilor,

[40] Pentru aceste cuvinte ale **Mântuitorului Hristos, Sfântul Simeon Noul Teolog**, ne învață astfel: „Crezând din tot sufletul și căindu-ne cu căldură, zămislim, cum s-a spus, pe Cuvântul lui Dumnezeu în inimile noastre, ca Fecioara, dacă avem sufletele noastre fecioare și curate. Și precum pe aceea, fiindcă era preaneprihănită, nu a topit-o focul Dumnezeirii, așa nici pe noi nu ne topește, dacă avem inimile curate și neprihănite, ci se face în noi rouă din cer și izvor de apă și râu de viață nemuritoare. Că și noi primim la fel focul neîngustat al Dumnezeirii" (*Filocalia românească*, vol. 6, ed. IBMBOR, București, 1977, p. 157). Cuviosul Isaia Pustnicul, în *Cuvântul V* ne grăiește: „În cei ce urmează învățăturile sfinte ale Domnului s-a aflat focul Dumnezeirii Lui. Atunci au aflat ucenicii sabia Duhului și au tăiat cu ea toate voile trupului" (*Filocalia românească*, vol. 12, ed. Harisma, București, 1991, p. 80). Iar Sfântul Grigorie Sinaitul, în *Învățătura pentru liniștire*, tâlcuiește astfel: „*(13)* Căldura harului este focul Duhului pe care Domnul a venit să-l arunce pe pământ, adică în inimile oamenilor. Și El vrea să se aprindă degrabă în noi ca să ardă păcatul și să curețe sufletul, și să-l aline, și să-l tragă în chip negrăit spre dragostea de Dumnezeu și de oameni" (*Filocalia românească*, vol. 7, ed. Humanitas, București, 1999, p. 171).

[41] În ediția de la 1805, versetele 49-50 sunt următoarele: „**Foc am venit să arunc pre pământ și ce voiesc dacă acum s-a aprins? Și cu botez am a Mă boteza și cum Mă strâmtorez până ce se va săvârși!**"

și dă pierzării idolii, ori din ce materie vor fi aceștia. Dar [prin „**foc**" este înțeleasă] încă și râvna care se aprinde întru fiecare din noi pentru fapta cea bună. Dar poate și această râvnă, pentru cuvântul lui Dumnezeu făcându-se[42], nu se deosebește de cea dintâi. Așadar, de acest „**foc**" voiește Domnul să se aprindă inimile noastre, că se cuvine nouă să avem râvnă aprinsă pentru lucrul cel bun. Pentru că aceasta ce zice: „**Ce voiesc dacă acum s-a aprins**" este în loc de „**cât aș vrea să fie acum aprins**". Că grăbește Domnul aprinderea acestui „**foc**", după cum și Pavel zice: „**cu duhul arzând**"[43] *(Romani 12, 11)*, și iarăși: „**căci vă râvnesc pe voi cu râvna lui Dumnezeu**" *(2 Corinteni 11, 2)*.

Iar „**botez**" moartea Sa o numește. Căci de vreme ce „**focul**" acesta în alt chip nu putea a se aprinde, decât numai după moartea Sa – căci de atunci propovăduirea și râvna au crescut – pentru aceasta adaugă și cele pentru moartea Sa, numindu-o pe aceasta „**botez**". Și fiindcă foarte o poftea pe aceasta, zice: „**Și cum Mă strâmtorez**", în loc de „Cât Mă îngrijesc și Mă necăjesc, până ce se va săvârși, pentru că însetez de moartea cea pentru mântuirea tuturor".

Iar „**foc a venit să arunce**" Domnul, nu numai peste tot pământul peste care cuvântul și credința s-au întins, ci și peste sufletul fiecăruia, care este pământ aducător de spini și neroditor, dar de cuvântul cel dumnezeiesc ca de foc este ars; și primitor al semințelor celor dumnezeiești se face și roadă duhovnicească aduce. Căci, când nevăzut se atinge de vreun suflet darul cel dumnezeiesc, se pare că se aprinde sufletul de dragostea lui Dumnezeu, cât nu este cu putință a o spune. Precum și Cleopa, de un foc ca acesta al darului lui Dumnezeu, nevăzut fiind aprins, zicea: „**Au nu era inima noastră arzând întru noi?**"[44] *(Luca 24, 32)* Cel ce a purtat în inimă o pătimire ca aceasta, va cunoaște ceea ce se zice. Și pătimesc mulți și de multe ori aceasta când se citesc Dumnezeieștile Scripturi ori vieți ale Sfinților Părinți, sau oarecare sfătuiesc și învață. Și se aprind cu sufletele către lucrul cel bun și unii țin până în sfârșit, iar alții îndată se răcesc.

12, 51-53: **Vi se pare că am venit să dau pace pe pământ? Vă spun că nu, ci dezbinare**[45]. *(52)* **Căci de acum înainte cinci dintr-o casă vor fi dezbinați: trei împotriva a doi și doi împotriva a trei.** *(53)* **Dezbinați vor**

---

[42] Adică aprinzându-se.

[43] În ediția *Bibliei* de la 1988, se găsește: „**cu duhul fiți fierbinți**".

[44] În ediția *Bibliei* de la 1988, se găsește: „**Oare, nu ardea în noi inima noastră?**"

[45] În ediția de la 1805, în loc de „**dezbinare**", se găsește „**împărțire**".

fi: **tatăl împotriva fiului și fiul împotriva tatălui, mama împotriva fiicei și fiica împotriva mamei, soacra împotriva nurorii sale și nora împotriva soacrei.**

(12, 51-53) **Miheia 7, 6 / Matei 10, 34-35**

Hristos, cu adevărat **„este pacea noastră"** *(Efeseni 2, 14)*, însă spune că nu **„am venit să dau pace pe pământ"**, pentru aceea asemenea unei ghicituri este ceea ce grăiește [Domnul]. Așadar, zicem că nu toată pacea este fără de prihană și e bună, ci de multe ori este cu greșeală și departe de dragostea cea dumnezeiască ne aruncă. Precum este când ne împăcăm și ne unim cu cineva spre stricarea adevărului. Deci nu a venit Hristos ca să dea acest fel de pace, ci, dimpotrivă, mai vârtos ne voiește pe noi ca să ne învrăjbim unii cu alții pentru lucrul cel bun. Iar aceasta s-a și împlinit în vremea prigonirilor creștinilor, căci întru o casă tatăl elin era învrăjbit cu fiul credincios și maica cu fiica sa, și invers.

Și cum zicând că **„cinci dintr-o casă vor fi dezbinați"**, la numărare a numit șase fețe? Deci zicem că o față de două ori s-a numărat, pentru că fiica și nora aceeași este, care de către maica ei este numită fiică, iar pentru soacră e noră. Deci trei vor fi dezbinați, tatăl și maica și soacra, împotriva a doi, adică fiul și fiica. Pentru că fiica fiind una singură, două numiri primește, și de aceea se pare că sunt două.

Și să-mi înțelegi așa simplu **„tată"** și **„mamă"** și **„soacră"** pe toate cele învechite, iar **„fiu"** și **„fiică"** pe toate cele înnoite. Așadar, Domnul voiește ca poruncile și dogmele Lui cele noi și dumnezeiești să se învrăjbească cu toate năravurile [obiceiurile] și dogmele [învățăturile] noastre cele vechi și păcătoase.

Încă înțelege și așa: **„tată"** este mintea, iar **„fiu"** cuvântul. Deci dezbinare s-a făcut întru o **„casă"**, adică întru un om. Și mai lămurit să zic: s-a luminat mintea lui Dionisie Areopagitul și a primit propovăduirea *(Faptele Apostolilor 17, 34)*, dar minții sale, care a primit credința fără de dovedire, i se împotrivea cuvântul cel elinesc, ispitindu-se să dovedească și, silindu-o să urmeze curselor și obiceiurilor celor dialectice. Vezi dezbinare a **„tatălui"** și a **„fiului"**, care se învrăjbesc între dânșii pentru Hristos și propovăduire?

Și **„maică"** dar și **„soacră"** vei numi cugetul, iar **„fiică"** și **„noră"** simțirea. Deci și între acestea stă vrajbă pentru Hristos. Cugetul stă împotriva simțirii, când cugetul se pleacă a cinsti mai mult cele stătătoare [statornice] decât cele nestătătoare [nestatornice], cele nevăzute decât cele văzute, și are spre aceasta multe dovezi ajutătoare. Iar uneori și de la simțire se face război împotriva cugetului, pentru că simțirea prin minuni și prin

semnele cele văzute povățuindu-se spre credință, nu se pleacă gândurilor cugetului, nici dovedirilor celor elinești nu voiește a urma, care silesc pe cei ce iau aminte la dânsele a nu crede că Dumnezeu S-a făcut om sau că Fecioara a născut. Căci de acest fel sunt bârfelile silogismelor și a înțelepciunilor [deșteptăciunilor] elinești care slujesc firii. Însă simțirea, prin minunile cele văzute, este povățuitoare spre cunoștința lui Dumnezeu, mai bună decât toată dovedirea.

Așadar, nu toată pacea și unirea este lucru bun, ci uneori și vrajba și dezbinarea oarecare lucru dumnezeiesc se pare a fi. Nimeni, dar, să nu se împrietenească cu cei răi, ci chiar dacă tatăl, chiar dacă maica, împotrivitori ai Legii lui Hristos de se vor afla, să ne învrăjbim cu dânșii, ca și cu unii care sunt vrăjmași ai adevărului.

12, 54-59: **Și zicea mulțimilor: Când vedeți un nor ridicându-se dinspre apus, îndată ziceți că vine ploaie mare; și așa este.** *(55)* **Iar când suflă vântul de la miazăzi, ziceți că va fi arșiță, și așa este.** *(56)* **Fățarnicilor! Fața pământului și a cerului știți să o deosebiți[46], dar vremea aceasta cum de nu o deosebiți?** *(57)* **De ce, dar, de la voi înșivă nu judecați ce este drept?** *(58)* **Și când mergi cu pârâșul tău la dregător, dă-ți silința să te scapi de el pe cale[47], ca nu cumva să te târască la judecător, și judecătorul să te dea în mâna temnicerului, iar temnicerul să te arunce în temniță.** *(59)* **Zic ție: Nu vei ieși de acolo, până ce nu vei plăti și cel din urmă ban.**

(12, 54) **Matei 16, 2** *(12, 56)* **Matei 16, 3 / Ioan 4, 35**
(12, 58) **Pilde 25, 8 / Matei 5, 25** *(12, 59)* **Matei 5, 26**

După ce Domnul a vorbit pentru propovăduire și a numit-o **„foc"** și **„sabie"**[48], fiindcă cei care auzeau, poate, s-ar fi turburat, neînțelegând ceea ce se grăiește, zice: „După cum preschimbările văzduhului din oarecare semne le pricepeți, așa se cuvenea ca și Venirea Mea să o cunoașteți din cele ce se zic și din cele ce se fac de către Mine. Pentru că tocmai cuvintele Mele Mă arată că Mă împotrivesc vouă, și asemenea sunt și lucrurile Mele. Căci voi sunteți vameși și răpitori *(Luca 18, 11)*, iar Eu nu am unde să-Mi plec capul *(Matei 8, 20)*. Deci, precum de la nor semuiți [cunoașteți] venirea ploii, și de la vântul de miazăzi sosirea arșiței, tot asemenea vi se cuvenea vouă a cerceta și a semui [cunoaște] și vremea Venirii Mele. Pentru că nu

---

[46] În ediția de la 1805, în versetul 56 în loc de **„deosebiți"**, se găsește **„cercați"**.

[47] În ediția de la 1805, în loc de **„pe cale dă-ți silința"**, se găsește **„pe cale dă lucrare"**.

[48] **„Nu socotiți că am venit să aduc pace pe pământ; n-am venit să aduc pace, ci sabie. Căci am venit să despart pe fiu de tatăl său, pe fiică de mama sa, pe noră de soacra sa. Și dușmanii omului (vor fi) casnicii lui"** *(Matei 10, 34-36)*.

am venit să dau pace, ci ploaie şi turburare, căci «**nor**» sunt şi Eu şi de la «**apus**» vin, adică de la firea cea omenească care mai înainte era jos şi avea multă înnegurare de la păcat. Ci şi «**foc**» am venit să arunc, şi «**arşiţă**» să fac, că «**vânt**» călduros de la «**miazăzi**» sunt, şi frigului celui de la miazănoapte potrivnic. Fiindcă şi de la Betleem M-am arătat, care spre «**miazăzi**» se află".

După ce a zis acestea îi învaţă pe dânşii şi care este pacea vrednică de cinste. Căci, după ce a arătat care este despărţirea cea vrednică de laudă, arată şi care e pacea fără de prihană. Şi zice: „Când pârâşul te va trage la judecată, pe cale te sârguieşte, te sileşte" – căci acel cuvânt ce zice, „**dă lucrare**", aceasta însemnează, adică tot timpul sârguieşte-te ca să te izbăveşti de el.

Încă şi în alt chip se înţelege „**dă lucrare**", adică deşi nu ai nimic, te împrumută şi „**dă lucrare**", adică dă dobândă ca să te izbăveşti de el, nu cumva să te tragă la judecător şi judecătorul te va da temnicerului şi acela te va pune în temniţă, până când vei plăti şi bănişorul cel mai de pe urmă. Iar acestea ce le zice Domnul le grăieşte astfel pentru a-i înfricoşa pe cei mai învârtoşaţi şi spre a-i pleca pe ei spre împăcare, ştiind că pe cei mai trupeşti frica pedepsirii şi a muncilor îi înfrânează.

Încă se înţeleg acestea şi pentru diavolul, căci pârâş al nostru este acesta. Deci, „**pe cale**", adică în viaţa aceasta fiind noi, să ne sârguim lucrând fapta bună, să ne izbăvim de el şi nici o împărtăşire să nu avem cu dânsul, ca nu cumva la Judecata ceea ce va să fie să ne dea pe noi Judecătorului, şi Judecătorul ne dă temnicerului, adică oarecărei puteri îngereşti muncitoare [căznitoare]. Şi din această vreme a hotărârii ne pedepseşte pe noi, până când şi pentru cele mai mici greşeli vom lua chinuri şi măsura muncilor [caznelor] vom plini. Iar măsura muncii [caznei] niciodată nu se plineşte; aşadar, pururea vom fi munciţi – că atâta ne vom sălăşlui în temniţă, până când vom plăti şi „**cel din urmă**" bănişor, iar pe acesta niciodată nu-l vom plăti şi de aici arătat este cum că veşnică va fi munca [cazna].

Capitolul 13

Pilda galileienilor. O femeie vindecată în ziua sâmbetei. Pilde și cuvinte despre Împărăția lui Dumnezeu. Ierusalimul și jalea-i viitoare[1]

13, 1-5: **Și erau de față în acel timp unii**[2] **care-I vesteau despre galileienii al căror sânge Pilat l-a amestecat cu jertfele lor.** *(2)* **Și El, răspunzând, le-a zis: Credeți, oare, că acești galileieni au fost ei mai păcătoși decât toți galileienii, fiindcă au suferit acestea?** *(3)* **Nu! zic vouă; dar dacă nu vă veți pocăi, toți veți pieri la fel.** *(4)* **Sau acei optsprezece inși, peste care s-a surpat turnul în Siloam și i-a ucis, gândiți, oare, că ei au fost mai păcătoși**[3] **decât toți oamenii care locuiau în Ierusalim?** *(5)* **Nu! zic vouă; dar de nu vă veți pocăi toți veți pieri la fel.**

Iuda Galileianul – de care însuși Evanghelistul Luca pomenește în *Faptele Apostolilor (5, 37)* –, ca unul care era cunoscător al Legii, i-a plecat și pe mulți alții dintre galileieni de au urmat dogmei [învățăturii] sale. Și dogmatiseau [învățau] cum că nici unuia din oameni, nici măcar cu gura să nu sufere cineva a i se spune „Domn", nici pentru vreo cinste și dragoste prietenească, și nici însuși împăratului [Cezarului]. Drept aceea, mulți dintr-înșii, pentru că nu-l numeau „Domn" pe Cezarul, cumplit erau pedepsiți. Încă mai învățau [acești galileieni] cum că nu se cuvine a aduce alte jertfe, afară de cele rânduite de Moise, pentru aceasta și opreau jertfele care se săvârșeau pentru Cezarul și pentru neamul romanilor. Dintru această pricină mâniindu-se Pilat, a poruncit ca galileienii aceștia să fie tăiați chiar lângă jertfele împotriva cărora ei se împotriveau a fi săvârșite pentru neamul romanilor, ca astfel, sângele lor să se amestece cu sângele jertfelor. Așadar, unii au spus aceasta Mântuitorului, ca și cum [cele petrecute] s-au săvârșit pentru bunacinstire, voind ca să cunoască ceea ce-I era plăcut Lui pentru

---

[1] În ediția de la 1805, titlul capitolului este: *„Pentru galileieni și pentru cei din Siloam. Pentru smochinul cel ce nu făcea roadă. Pentru ceea ce avea duhul neputinței. Pentru grăuntul de muștar pildă și pentru aluat. Pentru cel ce a întrebat de sunt puțini cei ce se mântuiesc. Pentru ușa cea strâmtă și pentru cei ce vor bate la ușă și nu le vor deschide. Pentru cei ce au spus lui Iisus de Irod".*

[2] În ediția de la 1805, în loc de **„și erau de față în acel timp unii"**, se găsește **„întru acea vreme au venit oarecarii"**.

[3] În ediția de la 1805, în loc de **„mai păcătoși"**, se găsește **„mai greșiți"**.

acestea. Pentru că unii socoteau că prea cu dreptate au pătimit ei, ca niște păcătoși, fiindcă au scornit turburare și pe Pilat l-au întărâtat spre a-i urî pe iudei. Căci împotrivirea acelora întru a nu fi numit Cezarul „Domn", nu era străină [neîmpărtășită] de vreunul din neamul iudeilor. Așadar, Mântuitorul nu tăgăduiește că aceia [care au fost uciși] sunt păcătoși, însă spune că: „Nu au pătimit ei unele ca acestea ca unii care au fost mai păcătoși decât ceilalți ce nu au pătimit [astfel]. Căci, dacă și voi nu vă veți pocăi, părăsindu-vă [lepădând obiceiul] de a face turburări și de a aprinde vrajbe între voi, și nu vă veți sârgui a cinsti pe Dumnezeu cu lucrurile, mai rele veți pătimi. Căci nu se cuvine cu pricină de bună-cinstire să vă agonisiți slavă, și spre gâlcevile cele ce se fac între voi să vă plecați".

Iar „**turnul**" cel ce a căzut în Siloam, semn era al celor ce aveau să se întâmple mai pe urmă norodului, că prin acei puțini ce atuncea s-au omorât, celor mulți a arătat cum că și ei cele mai rele vor pătimi. Căci „**turnul**" este mai înainte închipuire a toată cetatea, iar „**cei optsprezece**" a tot neamul. Deci, căzând cetatea [Ierusalimului] din pricina lui Tit, tot neamul împreună a pierit, fiindcă întru necredință a rămas.

Acestea să ne fie nouă învățătură spre toate cele ce ni se întâmplă în fiecare zi. Iar dacă unii cad, iar noi fără de ispită rămânem, din această pricină nu cumva întru cea mai covârșitoare nepurtare de grijă să rămânem, ca și cum ca niște drepți am rămas fără de ispită, ci, dimpotrivă, mai vârtos să ne învățăm cum că pentru aceasta se muncesc [zdrobesc] aceia, ca noi să ne facem mai buni. Iar de nu, mai rele vom pătimi.

13, 6-9: **Și le-a spus pilda aceasta: Cineva avea un smochin, sădit în via sa și a venit să caute rod în el, dar n-a găsit.** *(7)* **Și a zis către vier: Iată, trei ani sunt de când vin și caut rod în smochinul acesta și nu găsesc. Taie-l; de ce să ocupe locul în zadar?**[4] *(8)* **Iar el, răspunzând, a zis: Doamne, lasă-l și anul acesta, până ce îl voi săpa împrejur și voi pune gunoi.** *(9)* **Poate va face rod în viitor; iar de nu, îl vei tăia.**

(13, 6) **Isaia 5, 2 / Ieremia 8, 13 / Matei 21, 19 / Marcu 11, 13-14** *(13, 7)* **Matei 21, 19**

Cu bună urmare aduce [Domnul] și pilda aceasta, că de vreme ce a zis că: „**de nu vă veți pocăi [toți] veți pieri**", cu cuviință adaugă și pilda aceasta. „**Smochin**" este, așadar, neamul iudeilor, care numai frunze amare face, iar roadă nu dă. Și în „**via**" lui Dumnezeu sta [se afla], adică întru petrecerea [viețuirea] cea iudaicească. „**Stăpânul casei**"[5], adică Hristos,

[4] În ediția de la 1805, în loc de „**de ce să ocupe locul în zadar**", se găsește „**pentru ce și pământul împresoară în zadar**".

[5] Vezi tâlcuirea de la *Luca 12, 35-48.*

viind şi căutând întru el roadă a credinţei şi a lucrării celei bune, nu a aflat. Şi în „**trei ani**" a venit: prin Moise *(Ieşire cap. 19-20)*, prin Proroci *(3 Ezdra 1, 53)*, iar a treia oară Însuşi El *(Ioan 1, 14)*. Însă pe urmă, pentru că nu s-au pocăit, i-a tăiat de la dragostea lui Dumnezeu, căci nu se mai numesc neam al Domnului şi popor sfânt. Iar în locul lor au fost aduse neamurile, cele care pot aduce roadă.

Încă poate a se înţelege „**smochin**" şi toată firea omenească, „**stăpân al casei**" Dumnezeu şi Tatăl, iar „**vierul**" [este] Fiul lui Dumnezeu. Şi fiindcă a venit ca să lucreze cu osârdie şi să curăţească „**via**" noastră, nu lasă Hristos ca să fie tăiat smochinul acesta ca un neroditor, unele ca acestea grăind: „Lasă-l pe el şi întru acest an, căci chiar dacă prin Lege şi prin Proroci nu s-au făcut mai buni şi roadă de pocăinţă nu au dat, însă şi Eu îi voi uda pe ei cu ale Mele dogme şi învăţături, şi de vor face roadă de supunere bine, iar de nu, îi vei tăia în anul viitor, tăindu-i [retezându-i] pe dânşii din partea dreptilor".

Şi de „**trei**" ori cercând roadă de la firea noastră, nu a dat: o dată, atunci când, în Rai am călcat porunca *(Facere cap. 3)*, a doua oară, când în Lege au făcut viţel *(Ieşire cap. 32)* „**şi au schimbat slava lui Dumnezeu întru asemănare de viţel ce mănâncă iarbă**" *(Psalm 105, 20)*, iar a treia oară, când de Domnul şi Mântuitorul s-au lepădat, zicând: „**Nu avem împărat, decât pe Cezarul**" *(Ioan 19, 15)*.

Încă şi fiecare dintre noi „**smochin**" este în „**via**" lui Dumnezeu, adică în Biserică, ori simplu să zic: în lumea aceasta sădit. Deci, vine Dumnezeu, căutând „**roadă**"; şi de te va afla pe tine „**neroditor**", porunceşte ca să fii tăiat din viaţa aceasta, iar „**vierul**" se roagă ca să-I fie milă. Şi cine este „**vierul**"? Ori Îngerul păzitor al fiecăruia, ori omul însuşi, căci fiecare lui însuşi îşi este „**vier**". Deci, de multe ori în boli de moarte, sau în alte primejdii căzând, zicem: „O, Doamne, [mai îngăduie-ne] şi întru acest an şi ne vom pocăi". Pentru că aceasta înseamnă „**voi săpa şi voi pune împrejur gunoi**", adică sufletul se „**sapă**" când ţarina grijilor vieţii acesteia o scutură, şi se uşurează. Iar „**gunoi**" împrejurul lui se pune, fierbinţeala petrecerii [vieţuirii] celei mai necinstite şi de toţi călcată [în picioare]. Căci, atunci când cineva din slavă, în viaţă neslăvită pe sine se aruncă pentru mântuirea sufletului, se zice că „**a pus gunoi**" împrejurul sufletului, ca să aducă „**roadă**". Deci, de vom face „**roadă**" bine, iar de nu, nu ne mai îngăduie Domnul pe noi în „**via**" Sa, ci ne „**taie**" din lumea aceasta, ca locul să nu-l „**împresurăm în zadar**". Căci atunci când vede oarecine că păcătosul trăieşte mulţi ani, se vatămă şi mai rău se face. Şi întru acest fel este starea păcătosului, încât nu numai el însuşi nu aduce „**roadă**", ci şi pe

altul, care putea aduce „**roadă**", îl împiedică. Iar de se va „**tăia**" din viața aceasta, poate cei ce l-au văzut pe el tăiat, venindu-și în simțiri, se vor schimba și vor aduce „**roadă**".

Și în „**trei ani**" se zice că vine „**Stăpânul casei**" la „**smochin**", poate adică și pentru că trei sunt legile ce s-au dat nouă, prin care vine către noi Domnul. Iar acestea sunt: cea firească, cea a Legii și cea duhovnicească. Căci se cuvenea nouă dintru legea cea firească să ne învățăm și să aducem „**roadă**", căci firea singură pe sineși se învață ceea ce se cuvine. Iar după ce [Domnul] a aflat în noi a fi netrebnică legea cea firească, ne-a dat-o pe cea a lui Moise, ajutătoare a celei firești. Iar după ce și aceasta, pentru lenevirea noastră, împreună netrebnică s-a aflat, o dă Domnul pe ceea duhovnicească. Deci când acestea „**trei**" nu fac mai bun sufletul cuiva și nici dintru viața cea îndelungată și nici dintru iubirea de oameni [a lui Dumnezeu] nu se face mai bun, atunci în anul „**viitor**" nu se mai lasă; căci nu de multe ori Se amăgește Dumnezeu de prelungiri[6].

Dar nu cumva prin „**trei ani**" putem să le înțelegem pe cele trei stări ale vârstelor? Pe cea copilărească, adică a tinerilor – vârstă care se socotește până la optsprezece ani –, pe cea bărbătească, iar a treia pe a celor ce acum au început a încărunți. Deci atunci când la al „**treilea**" an, adică la bătrânețe, nu vom da „**roadă**", ci încă vom mai fi lăsați a trăi ca să punem împrejur „**gunoi**" – primind viața cea necinstită pentru Hristos –, dar apoi și așa ne vom arăta mincinoși, nu ne va cruța pe noi Domnul, ci ne va „**tăia**", ca să nu mai împresurăm pământul „**în zadar**", vătămându-i și pe alții. Această tâlcuire mi se pare mie a fi mai potrivită la țelul și pricina ce stă înainte [ce o avem de față].

13, 10-17: **Și învăța Iisus într-una din sinagogi sâmbăta.** *(11)* **Și iată o femeie care avea de optsprezece ani un duh de neputință și care era gârbovă, de nu putea să se ridice în sus nicidecum;** *(12)* **iar Iisus, văzând-o, a chemat-o și i-a zis: Femeie, ești dezlegată de neputința ta.** *(13)* **Și Și-a pus mâinile asupra ei, și ea îndată s-a îndreptat și slăvea pe Dumnezeu.** *(14)* **Iar mai-marele sinagogii, mâniindu-se că Iisus a vindecat-o sâmbăta, răspunzând, zicea mulțimii: Șase zile sunt în care trebuie să se lucreze; venind deci într-acestea, vindecați-vă, dar nu în ziua sâmbetei!** *(15)* **Iar Domnul i-a răspuns și a zis: Fățarnicilor! Fiecare dintre voi nu dezleagă,**

[6] Dumnezeu este multmilostiv și îndelung-răbdător și Se lasă „amăgit" de către noi și ne prelungește viața pământească, dintru marea Sa iubire de oameni. Însă nu Se lasă „amăgit de multe ori" tot din dragoste pentru om, deoarece se pare că noi am amâna la nesfârșit împlinirea făgăduinței de a pune început.

oare, sâmbăta boul său, sau asinul de la iesle, și nu-l aduce să-l adape? *(16)* Dar aceasta, fiică al lui Avraam fiind, pe care a legat-o satana, iată de optsprezece ani, nu se cuvenea, oare, să fie dezlegată de legătura aceasta, în ziua sâmbetei? *(17)* Și zicând El acestea, s-au rușinat toți cei ce erau împotriva Lui[7], și toată mulțimea se bucura de faptele strălucite săvârșite de El. *(13, 13)* **Marcu 16, 18** *(13, 14)* **Ieșire 20, 9 / Deuteronom 5, 13 / Matei 12, 10 / Marcu 3, 2 / Luca 6, 7; 14, 3 / Ioan 5, 10** *(13, 15)* **Luca 14, 5**

Din ispită diavolească s-a întâmplat patima aceasta femeii, după cum și Domnul zice: **„pe care a legat-o satana, iată de optsprezece ani"**. Căci, poate pentru oarecare greșeli, fiind părăsită de Dumnezeu, o muncea [căznea] satana, căci pricinuitor este trupurilor oamenilor de toate greutățile, când de Sus, de la Dumnezeu, se va slobozi. Pentru că dintru început acesta ni s-a făcut nouă pricinuitor de a cădea dintru nestricăciunea întru care am fost zidiți, și a ne lega cu trup bolnăvicios și primitor de patimi, că prin îmbrăcămintea cea **„de piele"**, aceasta o înțelegem cu adevărat *(Facere 3, 21)*.

Însă Domnul, cu glas dumnezeiesc și plin de stăpânire, gonește boala femeii acesteia. Încă pune și mâinile pe dânsa, ca să cunoaștem cum că sfântul Său trup a purtat puterea și lucrarea lui Dumnezeu Cuvântul. Căci Însuși al Lui era [trupul] și nu al altuia oarecăruia [om], afară de El fiind deosebi, despărțit de El în ipostas, precum i se pare lui Nestorie celui rău credincios.

Așadar, bunătatea Domnului este întru acest fel, și așa a miluit zidirea Sa. Iar satana, cel care dintâi o legase pe femeie, părându-i rău de dezlegarea ei, ca unul care voia ca ea mai mult să pătimească rău, îl leagă acum pe mai-marele sinagogii cu zavistia, și prin gura lui prihănește minunea. Așa, cu adevărat, în tot locul se pune asupră peste cele bune. Deci, se mânie [mai-marele sinagogii] pentru că sâmbătă s-a făcut tămăduirea. Iar Domnul, cu pilda frumoasă a dobitoacelor celor necuvântătoare îl mustră. Drept aceea, de niște cuvinte ca acestea, nu numai el, ci și toți ceilalți care **„stăteau"** împotriva lui Iisus **„se rușinau"**. Căci foarte nebunesc lucru era a opri să fie tămăduit un om sâmbătă, aducând pricină nelucrarea ceea ce era rânduită de Lege pentru ziua sâmbetei.

Așadar, cei care **„stăteau"** împotriva Lui, de cuvintele Sale **„se rușinau"**, iar noroadele de lucruri **„se bucurau"**. Pentru că aceia de lucruri nu se bucurau, ci se topeau (de zavistie), când făcea Hristos minuni, iar noroadele, ca unii care se foloseau din semne [minuni], **„se bucurau"**, tămăduiri dobândind.

---

[7] În ediția de la 1805, în loc de **„cei ce erau împotriva Lui"**, se găsește **„cei ce stau împotriva Lui"**.

Dar aceste minuni să le înțelegi și pentru omul cel lăuntric. Căci „**se gârbovește**" sufletul, când numai la grijile cele pământești se pleacă și nimic ceresc sau dumnezeiesc nu năzuiește. Drept aceea și se zice că de „**optsprezece ani**" bolește, căci atunci când cineva spre păzirea poruncilor Legii celei dumnezeiești – care sunt zece – și spre nădejdea veacului al optulea este neputincios, se zice că de „**optsprezece ani**" este „**gârbov**". Au nu cel care este pironit și aplecat la cele pământești și pururea păcătuiește, poruncile le leapădă și veacul ce va să fie nu-l primește? Dar Domnul „**sâmbăta**" și în „**adunare**" îl vindecă pe un suflet ca acesta, căci atunci când va aduna cineva întru sine gândurile mărturisirii (pentru că „luda" înseamnă „mărturisire"), și „sâmbătă" va avea – adică încetare de la cele rele –, atunci îl vindecă pe dânsul Iisus, nu numai cu cuvântul zicând: „**Ești dezlegat de neputința ta**", ci și mâinile punându-Și-le deasupra. Căci ni se cuvine nouă să primim și ajutorul mâinilor celor dumnezeiești spre săvârșirea lucrurilor faptei celei bune, și nu numai prin cuvânt și învățătură tămăduirea luându-o [dobândind-o], să ni se pară că ne este de ajuns.

13, 18-22: **Deci zicea: Cu ce este asemenea Împărăția lui Dumnezeu și cu ce o voi asemăna?** *(19)* **Asemenea este grăuntelui de mușt**ar **pe care, luându-l, un om l-a aruncat în grădina sa, și a crescut și s-a făcut copac**[8]**, iar păsările cerului s-au sălășluit în ramurile lui.** *(20)* **Și iarăși a zis: Cu ce voi asemăna Împărăția lui Dumnezeu?** *(21)* **Asemenea este aluatului pe care, luându-l, femeia l-a ascuns în trei măsuri de făină, până ce s-a dospit totul.** *(22)* **Și mergea El prin cetăți și prin sate, învățând și călătorind spre Ierusalim**[9].

(13, 18-19) **Matei 13, 31-32 / Marcu 4, 30-31** *(13, 20-22)* **Matei 9, 35; 13, 33-35 / Marcu 6, 6**

Cu „**grăuntele de mușt**ar" aseamănă Împărăția lui Dumnezeu; iar Împărăția lui Dumnezeu este cuvântul și propovăduirea, căci prin propovăduire a împărăției peste sufletele oamenilor. Deci, precum mușt**a**rul se pare că este mic, dar are multă putere, așa și cuvântul Evangheliei este defăimat de cei mulți și li se pare că este „**nebunie**" *(Faptele Apostolilor 26, 24; 1 Corinteni 1, 23)*. Dar, luându-l pe dânsul omul, și aruncându-l „**în grădina sa**", adică în sufletul său, se face „**copac mare**", încât și „**ramuri**" se află la dânsul. Iar „**păsările cerului**", adică oamenii cei ce voiesc a zbura la înălțime, se sălășluiesc în „**ramurile**" acestea, pentru că aceia care sunt mai sus decât cele pământești, în „**ramurile**" propovăduirii, adică în

[8] În ediția de la 1805, în loc de „**s-a făcut copac**", se găsește „**s-a făcut copacul mare**".

[9] În ediția de la 1805, în loc de „**călătorind spre Ierusalim**", se găsește „**cale făcând spre Ierusalim**".

înțelepciunile cele întinse [cuprinzătoare] se odihnesc. Ca și cum aș zice că „**grăunte**" a luat Pavel, pe învățătura cea puțină a Ananiei *(Faptele Apostolilor 9, 17)*, dar sădind acest „**grăunte**" în „**grădina sa**" cea cu pământ gras, „**ramuri**" a făcut, le zic adică pe cele multe și frumoase învățături și trimiteri, întru care se sălășluiau nu numai cei de atunci care erau înalți și înțelepți la minte și la înțelepciune[10] – precum erau corintenii, Dionisie, Ierotei și alții mulți, precum și cei de pe urmă, în fiecare dintre vremi.

Se poate „**grăunte de muștar**" să fie înțeles și Însuși Domnul, om de rând fiind după ceea ce se vedea, căci fecior de teslar era și foarte sărac *(Matei 13, 55)*. Dar căzând El în inima [mijlocul] pământului când a murit și „**în grădină**" îngropându-Se *(Ioan 19, 41)*, „**ramuri**" frumoase pe Apostoli i-a făcut, întru care se odihnesc toți cei care mai înainte erau purtați de tot duhul înșelăciunii, precum erau cei din neamuri. Căci aceștia cu „**păsările**" se asemănau pentru mintea care lesne li se rătăcea și se amăgea și era plină de toată ușurătatea. Că așa sunt toți cei ce se rătăcesc, asemenea cu „**păsările cerului**", adică ale văzduhului.

Iarăși este asemănat dumnezeiescul cuvânt cu „**aluatul**" pe care, luându-l „**femeia**", adică firea omenească, l-a ascuns în „**trei măsuri de făină**", adică în trup, în suflet și în duh, ca să se sfințească acestea, după cum zice fericitul Pavel *(1 Tesaloniceni 5, 23)*, și să se facă o „**frământătură**" prin împărtășirea cea cu Sfântul Duh *(Romani 11, 16; 1 Corinteni 5, 7)*.

Însă poți a-l înțelege „**femeie**" pe suflet, iar „**trei măsuri**" pe cele trei părți ale lui: cea cuvântătoare, cea mânioasă și cea poftitoare. Deci, dacă cineva întru aceste trei părți va ascunde cuvântul lui Dumnezeu, le va face pe acestea cu totul duhovnicești, încât nici partea cea cuvântătoare să nu greșească în dogme, nici mânia și pofta fără de socoteală să nu se pornească, ci să se dospească și să se facă asemenea cuvântului lui Dumnezeu.

„**Și mergea El prin cetăți și prin sate, învățând**". Pentru că nu intra Domnul numai în cele mai mici, precum sunt satele, iar pe orașe le defăima – lucru care îl fac cei ce voiesc a-i amăgi pe cei mai de rând –, nici în orașe nu intra ca un iubitor de slavă și ca un poftitor de arătare cu îngâmfare, defăimând [satele] cele mai mici, ci ca un Stăpân de obște, iar mai vârtos ca un Părinte, de toți purtând grijă, pretutindeni înconjura [străbătea].

Oare umbla Domnul prin cetățile cele dinafară, întru care nu erau atâția învățători de Lege, iar de Ierusalim fugea, ca și cum s-ar fi temut de mustrările cele de la învățătorii de Lege, sau bănuia moartea la care aceștia

---

[10] „Înțelepciunea înțeleaptă" e aceea care se face primitoare a propovăduirii Evangheliei.

voiau să-L supună? Nu este cu putință a se zice aceasta, pentru că Domnul „călătorea spre Ierusalim", căci unde sunt mai mulți cei bolnavi, acolo cu prisosință să se sârguiască să meargă și doctorul.

13, 23-30: **Și I-a zis cineva: Doamne, puțini sunt, oare, cei ce se mântuiesc? Iar El le-a zis:** *(24)* **Siliți-vă să intrați prin poarta cea strâmtă, că mulți, zic vouă, vor căuta să intre și nu vor putea.** *(25)* **După ce se va scula stăpânul casei și va încuia ușa și veți începe să stați afară și să bateți la ușă, zicând: Doamne, deschide-ne! – și el, răspunzând, vă va zice: Nu vă știu de unde sunteți.** *(26)* **Atunci voi veți începe să ziceți: Am mâncat înaintea ta și am băut și în piețele[11] noastre ai învățat.** *(27)* **Și el vă va zice: Vă spun: Nu știu de unde sunteți. Depărtați-vă de la Mine toți lucrătorii nedreptății.** *(28)* **Acolo[12] va fi plângerea și scrâșnirea dinților, când veți vedea pe Avraam și pe Isaac și pe Iacov și pe toți Proorocii în Împărăția lui Dumnezeu, iar pe voi aruncați afară[13].** *(29)* **Și vor veni alții de la răsărit și de la apus, de la miazănoapte și de la miazăzi și vor ședea la masă în Împărăția lui Dumnezeu.** *(30)* **Și iată, sunt unii de pe urmă care vor fi întâi, și sunt alții întâi care vor fi pe urmă[14].**

(13, 23-24) **Sirah 4, 24 / Matei 7, 13-14 / Ioan 7, 34; 8, 21; 13, 33 / Faptele Apostolilor 14, 22**
(13, 25) **Isaia 55, 6 / Matei 7, 23; 25, 10-12 / Luca 6, 46** *(13, 27)* **Psalm 5, 4-6; 6, 9 / Matei 7, 23; 25, 41 / Luca 13, 25 / 1 Corinteni 8, 3 / 2 Timotei 2, 19** *(13, 28)* **Matei 8, 11-12; 13, 42; 24, 51**
(13, 29) **Facere 28, 14 / Isaia 2, 3; 49, 6; 60, 3 / Maleahi 1, 11 / Marcu 8, 11**
(13, 30) **Matei 19, 30; 20, 16 / Marcu 10, 31 / Faptele Apostolilor 10, 45; 28, 28**

„Puțini sunt cei ce se mântuiesc", pentru că „ușa strâmtă" nu este cu putință a primi pe mulți. Deci, „stăpânul casei" este Domnul, și cheamă dimpreună pe toți oamenii la ospăț și la desfătarea bunătăților celor neîmputinate. Câți, dar, sunt osârduitori, până la ceasul prânzului se sârguiesc a intra, iar câți sunt mai trândavi, și după ceasul prânzului vin, se închid afară. Și care este „ceasul prânzului"? Arătat este că viața aceasta de acum, că această vreme este cu adevărat bună pentru gătirea cea duhovnicească, ca să ne ospătăm. Deci, după ce „se va scula stăpânul casei" – adică se va scula la Judecată – și „va încuia ușa" – calea faptei celei bune zic, [pe] care după

[11] În ediția de la 1805, în loc de „piețe", se găsește „**ulițe**".

[12] [1805] Acest cuvânt „acolo" este în loc de „atuncea".

[13] În ediția de la 1805, în loc de „**aruncați afară**", se găsește „**scoși afară**".

[14] În ediția de la 1805 versetul 30 este: „**Și iată, cei de pe urmă vor fi întâi, și cei dintâi vor fi pe urmă**", cu această notă: [1805] Credincioșii cei care au crezut dintre păgâni, care acum se par a fi „**cei de pe urmă**" care au cunoscut pe Fiul, vor fi atuncea „**cei dintâi**" pentru credința lor cea curată. Iar iudeii cei necredincioși care se păreau a fi „**cei dintâi**", fiindcă ei mai înainte au cunoscut pe Dumnezeu – că zice „**Fiul Meu cel întâi născut Israil**" – vor fi atuncea „**cei mai de pe urmă**", pentru necredința lor (după Zigaben).

sfârşitul vieţii de aici nu se mai poate călători, căci în viaţă fiind noi se călătoreşte [pe] calea faptei celei bune – cei ce mai cu lenevire au vieţuit aici, încep „**să bată la uşă**". Căci atunci, prin pocăinţa cea fără de folos, caută calea faptei bune cu cuvinte goale, ca şi cu oarecare bateri şi lovituri repetate chemându-o pe aceasta, [însă] lipsindu-le lucrurile. Iar „**stăpânul casei**", cu dreptate de aci înainte închizându-i afară, se preface cum că nici nu îi ştie „**de unde sunt**", şi cu cuviinţă este aceasta, pentru că aceştia sunt de la diavolul, iar Domnul pe cei ce sunt ai Lui îi ştie (*Numeri 16, 5*).

Iar aceasta ce zice: „**am mâncat înaintea ta şi am băut şi în pieţele noastre ai învăţat**", se zice şi aşa simplu [de-a dreptul] către cei din Israil, căci dintru aceştia S-a născut Hristos după trup şi cu aceştia dimpreună mânca şi dimpreună bea.

Dar se poate şi mai înalt a se înţelege aceasta ce zice: „**am mâncat înaintea ta şi am băut**", căci slujba Legii săvârşind şi jertfele cele sângeroase lui Dumnezeu aducându-le, mâncau şi se veseleau, ascultau încă şi dumnezeieştile cărţi în sinagogi. Pentru că, întru adevăr, Domnul şi prin Proorocii îi învăţa, căci nu pe ale lor proorociri ei le puneau înainte [în slujbele sinagogii], ci pe ale lui Dumnezeu le grăiau, pentru aceasta şi ziceau: „Acestea **grăieşte Domnul**". Aşadar, nu a fost îndeajuns spre îndreptarea iudeilor slujba cea prin sângiuri [jertfe sângeroase], neprimind ei credinţa care îl face drept pe cel necredincios.

Încă şi celor ce sunt ca şi mine creştini, dar lenevoşi cu viaţa, li se vor potrivi acestea. Au nu şi noi mâncăm Dumnezeiescul Trup? Şi nu bem Sângele lui Dumnezeu înaintea Sa, în fiecare zi la masa cea de taină apropiindu-ne?

Şi învaţă Domnul în „**uliţe**" [„**pieţe**"], adică în sufletele cele late ale noastre. Dar nu este nici un folos, dacă numai ascultători ai dumnezeieştii Legi ne facem, iar nu şi lucrători, ci mai vârtos dimpotrivă, spre pricină de mai mari munci [cazne] ni se face nouă această ascultare, precum şi împărtăşirea dumnezeieştilor sfinţenii [ni se face] spre osândă. Şi ia aminte că aceia sunt lepădaţi, întru ale cărora „**uliţe**" [„**pieţe**"] învaţă Domnul, că dacă Îl vom avea pe Dânsul învăţând nu în „**uliţe**" [„**pieţe**"], adică nu în largi, ci în strâmte şi înguste şi zdrobite inimi, nu vom fi lepădaţi.

Iar aceea ce zice: „**Acolo va fi plângerea [şi scrâşnirea dinţilor], când veţi vedea pe Avraam şi pe Isaac şi pe Iacov**", se potriveşte şi israeliteniloi, către care se grăiau acestea, dar încă şi celorlalţi necredincioşi care se vor afla de-a lungul vremurilor. Pentru că iudeii de acestea mai vârtos se mâhneau, când auzeau că alţii, adică cei din păgâni, se vor odihni cu Avraam şi cu Patriarhii, iar ei vor fi „**scoşi afară**". Însă ni se potriveşte şi nouă celor ce nu facem cele ce se cuvin şi sunt următoare credinţei. Pentru

că şi noi în Legea lui Hristos lăudându-ne, apoi prin călcarea ei lepădându-o pe dânsa, ne părem a fi „**cei dintâi**", ca unii care ne-am învăţat cuvântul încă din scutece şi pe Hristos L-am purtat. Dar vom fi „**cei de pe urmă**", poate mai mult fiind cinstiţi păgânii, care au crezut la sfârşitul vieţii şi după plăcerea lui Dumnezeu puţina vreme a vieţii lor au petrecut-o.

13, 31-33: **În ceasul acela**[15] **au venit la El unii din farisei, zicându-I: Ieşi şi du-Te de aici, că Irod vrea să Te ucidă.** *(32)* **Şi El le-a zis: Mergând, spuneţi vulpii acesteia: Iată, alung demoni şi fac vindecări, astăzi şi mâine, iar a treia zi voi sfârşi.** *(33)* **Însă şi astăzi şi mâine şi în ziua următoare**[16] **merg, fiindcă nu este cu putinţă să piară Prooroc afară de Ierusalim.**

(13, 32) **Cântarea Cântărilor 2, 15**

De zavistie topindu-se blestemaţii farisei, se ispitesc să-L sperie pe Domnul, şi cu Irod Îl înfricoşează pe El. Căci nu voiau ei să-L vadă pe Domnul făcând minuni, ca nu prin mulţimea minunilor să tragă [spre El] noroadele, şi cu puterea cuvântului învăţându-le, să le întoarcă către Sine. Deci, îl aduc înainte pe Irod, şi se prefac că au purtare de grijă de Mântuitorul. Iar El, ştiind inimile acestora, blând şi acoperit [tăinuit] – după cum este obiceiul Său – le răspunde lor şi zice: „**Spuneţi vulpii acesteia**". Şi se pare că ar numi „**vulpe**" pe Irod, dar dacă cineva cu de-amănuntul va lua aminte, va pricepe că cu prisosinţă îi însemnează aici pe farisei. Pentru că Domnul nu a zis „vulpii aceleia", ci „**vulpii acesteia**", oarecare cuvânt de mijloc[17] uneltindu-Şi cu înţelepciune. Căci prin a numi numai o singură „**vulpe**", le-a dat lor să-l înţeleagă pe Irod, iar prin a zice cu arătare „**acesteia**", pe însăşi viclenii aceia i-a însemnat [arătat], căci cu adevărat vicleşugul şi năravul cel rău al vulpii îl aveau fariseii. Şi vezi, cum împotriva răutăţii lor le răspunde lor. Căci de vreme ce aceia pentru vindecări zavistuindu-L, aduc înaintea Lui frica cea de Irod, El, ceea ce ştia că îi mâhneşte pe dânşii, aceasta grăieşte: „**Iată, alung demoni şi fac vindecări**". Căci precum s-a zis mai sus, pentru aceasta Îl goneau [alungau] pe Dânsul, ca nu pe arătarea minunilor celor preaslăvite uneltind, să vâneze pe mulţi, ca să creadă întru El.

Iar aceste cuvinte: „**astăzi şi mâine**", mai multe zile însemnează. Precum şi noi obişnuim în grăirea cea de obşte [de toate zilele] să zicem: „astăzi şi mâine se face aceasta", cu adevărat, nu întru atât de puţină vreme hotărnicind [îngrădind] lucrul acela, ci săvârşirea cea grabnică însemnându-o, aşa şi

---

[15] În ediţia de la 1805, în loc de „**în ceasul acela**", se găseşte „**în ziua aceea**".

[16] În ediţia de la 1805, în loc de „**în ziua următoare**", se găseşte „**în cealaltă zi**

[17] „Cuvânt de mijloc" – cuvânt ce poate fi înţeles în două feluri.

Hristos, zicând: „**fac vindecări, astăzi și mâine, iar a treia zi voi sfârși**", cu adevărat, nu aceasta a însemnat-o, anume că a treia zi de nevoie Se va săvârși, ci arată că moartea Lui va fi curând. [Și zice Domnul:] „Însă Mi se cuvine Mie «**astăzi și mâine**», adică oarecare vreme a aștepta aici și a face minuni, și în «**cealaltă zi**» a merge la Ierusalim, căci acolo mi-am hotărât mie Patima". Căci de vreme ce aceia Îi ziceau Lui: „**Ieși și du-Te de aici, că Irod vrea să te ucidă**", iar acestea toate le ziceau în Galileea, pentru că Irod pe aceea o stăpânea, [Domnul] le arată lor că deși multe se sfătuiește Irod, nu va fi cu putință să-L omoare pe El, căci nu în Galileea, ci în Ierusalim Îi este hotărât Lui a pătimi.

Iar ca mai arătat să-ți descopăr ție și graiul Evangheliei, să nu socotești cum că ar zice: „Mi se cade astăzi și mâine a merge", ci citind până la „**astăzi și mâine**", pune virgulă și apoi zi: „**și în cealaltă zi a merge**". Precum și noi, de multe ori numărând, obișnuim a zice: „Eu duminică, luni și marți purced", nu ca și cum „și duminică și luni voiesc să purced", ci numai se numără cele două zile ca să fie arătată a treia. Deci, așa face și Domnul aici, ca și cum ar număra, zicând: „Mi se cade mie astăzi și mâine, apoi poimâine a merge la Ierusalim, că acolo Îmi este hotărât Mie sfârșitul". Și precum am zis mai sus, Domnul nu zice acestea ca și cum în trei zile se va încheia viața Sa, ci însemnează zile mai multe, dar nu o vreme oarecare foarte lungă – și, ca și cum unele ca acesta ar zice către cei ce Îl zavistuiau pe Dânsul: „Ce cugetați moartea Mea? Iată peste puțin aceasta se va săvârși".

Iar când auzi, că „**nu este cu putință să piară Prooroc afară de Ierusalim**", nu socoti că dintru a se scrie unele ca acestea vreo nevoie cu silă se aduce asupra iudeilor, ca să facă unele ca acestea, ci dintru urmarea voinței lor celei vărsătoare de sânge se zice aceasta. Precum dacă cineva, văzând pe un tâlhar foarte vărsător de sânge stând la drum, ar fi zis: „Nu este cu putință ca drumul acesta, întru care tâlharul îi pândește pe drumeți, să fie curat de sânge", cu adevărat, cele ce urmează faptelor tâlharului, le grăiește. Deci, așa și în Ierusalim, fiindcă ședeau acolo tâlhari fariseii și cărturarii, nu era cu putință în alt loc – fără numai în locașul tâlharilor – să piară Stăpânul Proorocilor. Că obișnuiți fiind întru sângiuirile slugilor, și pe Stăpân Îl vor omorî.

13, 34-35: **Ierusalime, Ierusalime, care omori pe Proroci și ucizi cu pietre pe cei trimiși la tine, de câte ori am voit să adun pe fiii tăi, cum adună pasărea puii săi sub aripi, dar n-ați voit.** *(35)* **Iată vi se lasă casa voastră pustie, că adevărat grăiesc vouă: Nu Mă veți mai vedea până ce**

va veni vremea când veți zice[18]: Binecuvântat este Cel Ce vine întru numele Domnului!

(13, 34) **Matei 23, 37** *(13, 35)* **Levitic 26, 31-32 / Psalm 68, 29; 117, 26 / Isaia 1, 7 / Daniil 9, 27 / Miheia 3, 12 / Matei 21, 9; 23, 38 / Marcu 11, 10 / Luca 19, 38 / Ioan 12, 13**

Cu îndoita pomenire a numelui arată dragostea ce o are către dânșii, căci ca unul oarecare ce îndrăgește și este defăimat de cea îndrăgită, așa o cheamă pe adunarea cea curvară. Arată încă și iubirea Sa de oameni, căci de multe ori a voit să-i adune pe dânșii.

Însemnează și nebunia acelora, zicând: „**n-ați voit**". „De acum vă las pe voi, căci atât de mult am urât vicleșugul vostru, încât nici biserica nu o zic că este «**casă**» a Mea, ci «**casă a voastră**». Căci până când petrecea întru voi fapta bună, era și biserica[19] Mea. Iar după ce ați spurcat-o pe dânsa și adunătură și pește de tâlhari o ați făcut cu neguțătoriile cele multe, și cu voința și socoteala cea iubitoare de argint unul pe altul omorându-vă" – că aceasta este neguțătoria, adică tâlhărie, fiindcă pune piedică fratelui, amăgindu-l pe dânsul și i le răpește pe cele ale lui, lucru pe care și tâlharii îl fac, căci după ce îi leagă pe drumeți apoi îi jefuiesc de toate ale lor – „așadar, după ce ați făcut biserica pește de tâlhari din pricina neguțătoriilor pe care le faceți în «**casa**» aceasta de rugăciune, nu mai este «**casă**» a Mea, ci «**a voastră**»". Și nu numai pe biserică [templu] o vei înțelege „**casă**", ci și pe tot neamul iudeilor, că obișnuiește Scriptura și pe neam a-l numi „**casă**", precum aceasta: „**Casa lui Levi, binecuvântați pe Domnul**" *(Psalm 134, 20)*. Deci și aici se poate înțelege: „**casa voastră**", în loc de „neamul vostru se lasă de către Mine", precum și prin Proorocul în alt loc zice: „**Părăsit-am casa Mea și moștenirea Mea am lăsat-o**" *(Ieremia 12, 7)*. Căci „**casă**", acolo pe israeliteni îi numește. Și arată că și mai înainte de aceasta, El era Cel Care îi ținea pe dânșii și îi izbăvea de vrăjmași[20].

Iar ceea ce zice: „**Nu Mă veți mai vedea de acum, până ce va veni vremea când veți zice: Binecuvântat este Cel Ce vine întru numele Domnului**", pe cea de a Doua Venire o însemnează, că atunci și fără de voie Îl vor mărturisi pe Dânsul Mântuitor și Domn, când nu le va fi lor de nici un folos. Dar cum? Nu L-au văzut pe Dânsul după ce a grăit acestea? Cu adevărat L-au văzut. Așadar, când zice: „**Nu Mă veți mai vedea de acum**", nu ceasul cel de atuncea îl însemnează, ci vremea cea de după Cruce, ca și cum ar fi zis: „După ce Mă veți răstigni, nu Mă veți mai vedea, până când iarăși voi veni".

---

[18] În ediția de la 1805, în loc de „**Nu Mă veți mai vedea până ce va veni vremea când veți zice**", se găsește „**Nu Mă veți mai vedea de acum până când veți zice**".

[19] E vorba de templul din Ierusalim.

[20] „**Părăsit-am casa Mea și moștenirea Mea am lăsat-o; dat-am pe iubita sufletului Meu în mâinile vrăjmașilor ei**" *(Ieremia 12, 7)*.

CAPITOLUL 14

Bolnavul de idropică vindecat sâmbăta. Îndemn la smerenie și la milostenie. Pilda despre cina cea mare. Lepădarea de sine[1]

14, 1-6: **Și când a intrat El în casa unuia dintre căpeteniile fariseilor sâmbăta, ca să mănânce**[2], **și ei Îl pândeau,** *(2)* **iată un om bolnav de idropică era înaintea Lui.** *(3)* **Și, răspunzând, Iisus a zis către învățătorii de Lege și către farisei, spunând: Cuvine-se**[3] **a vindeca sâmbăta ori nu?** *(4)* **Ei însă au tăcut. Și luându-l**[4]**, l-a vindecat și i-a dat drumul.** *(5)* **Și către ei a zis: Care dintre voi, de-i va cădea fiul sau boul în fântână nu-l va scoate îndată în ziua sâmbetei?** *(6)* **Și n-au putut să-I răspundă la acestea.**

(14, 1) **Marcu 3, 2** *(14, 3)* **Matei 12, 10 / Marcu 3, 2 / Luca 13, 14** *(14, 5)* **Ieșire 23, 5 / Deuteronom 22, 4 / Matei 12, 11 / Luca 13, 15** *(14, 6)* **2 Regi 3, 11 / Matei 22, 45-46**

Deși cunoștea Domnul năravul cel rău al fariseilor, totuși intra în casele lor, căci pentru folosul sufletelor Îi era grija Lui și pentru aceasta intra. Pentru că ori din cuvânt și din învățătură, ori din arătarea semnelor puteau să se folosească ei, de ar fi voit.

Așadar, după ce a venit în mijloc cel „**bolnav de idropică**", nu a socotit Domnul cum să nu-i smintească pe dânșii, ci cum să facă bine celui ce avea trebuință de vindecare. Căci și nouă ni se cuvine ca unde se ivește folos foarte mult, să nu ne grijim de cei ce fără de socoteală se smintesc.

Și înfruntă Domnul nebunia celor ce vor vrea să-L învinuiască pe Dânsul. Drept aceea, și întreabă de este sau nu slobod „**a vindeca sâmbăta**". Au doară nu îi arată de râs pe dânșii, ca pe niște nepricepuți? Fiindcă Dumnezeu a blagoslovit sâmbăta, iar ei opresc a fi săvârșit binele într-această zi, și o fac pe ea cu adevărat blestemată, căci acea zi care nu primește nici un lucru bun, nu este blagoslovită. Însă fariseii, cunoscând unde bate întrebarea, „**au tăcut**". Așadar, atunci Iisus, ceea ce era a Lui face; și prin atingere îl vindecă pe om, apoi și pe farisei îi rușinează prin aceasta, ca și cum unele ca acestea

---

[1] În ediția de la 1805, titlul capitolului este: *„Pentru cel bolnav de idropică. Pentru a nu iubi șederile mai sus. Pentru a chema pe săraci mai vârtos la cină decât pe prieteni. Pentru cei chemați la cină. Pentru aceea, adecă, cine este ucenicul cel adevărat al lui Hristos. Pilde pentru zidirea turnului și pentru împăratul ce va să plece la război".*

[2] În ediția de la 1805, în loc de **„ca să mănânce"**, se găsește **„ca să mănânce pâine"**.

[3] În ediția de la 1805, în loc de **„cuvine-se"**, se găsește **„este slobod"**.

[4] În ediția de la 1805, în loc de **„luându-l"**, se găsește **„apucându-l"**.

le-ar fi zis lor: „Dacă Legea a oprit a milui sâmbăta, să nu porți grijă nici de fiul tău, de se va primejdui sâmbăta. Și ce zic de fiu, când nici pe bou nu îl vei lăsa neajutorat, de-l vei vedea că se primejduiește. Deci, cum nu este lucru fără de socoteală a căuta vină vindecării în zi de sâmbătă celui bolnav de idropică?"

„**Bolnav de idropică**" este și tot cel care prin viața cea desfătată și umedă[5] cu sufletul, cumplit bolind, are trebuință de Hristos. Deci și se va tămădui, dacă „**înaintea**" lui Hristos va fi, căci acela care socotește că de-a pururea este înaintea lui Dumnezeu și este văzut de El, prea puțin va păcătui.

14, 7-11: **Și luând seama cum își alegeau la masă cele dintâi locuri[6], a spus celor chemați o pildă, zicând către ei:** *(8)* **Când vei fi chemat de cineva la nuntă, nu te așeza la locul cel dintâi[7], ca nu cumva să fie chemat de el altul mai de cinste decât tine.** *(9)* **Și venind cel care te-a chemat pe tine și pe el, îți va zice: Dă acestuia locul. Și atunci, cu rușine, te vei duce să te așezi pe locul cel mai de pe urmă[8].** *(10)* **Ci, când vei fi chemat, mergând, așează-te în cel din urmă loc[9], ca atunci când va veni cel ce te-a chemat, el să-ți zică: Prietene, mută-te[10] mai sus. Atunci vei avea cinstea în fața tuturor celor care vor ședea împreună cu tine.** *(11)* **Căci, oricine se înalță pe sine se va smeri, iar cel ce se smerește pe sine se va înălța.**

(14, 10) Pilde 25, 6-7 / *(14, 11)* Iov 22, 29 / Psalm 17, 29 / Pilde 29, 23 / Matei 23, 12 / Luca 18, 14 / Iacov 4, 6 / 1 Petru 5, 5 / Filipeni 2, 3

Vezi în ce fel sunt cinele lui Hristos? Pentru că acestea se întorc spre folosul sufletelor și nu spre sațiul pântecelui. Că vezi că l-a vindecat pe cel bolnav de idropică, iar pe farisei i-a învățat că bun lucru este a face bine sâmbăta.

Iar după ce i-a văzut pe dânșii că și pentru „**șederile mai sus**" se turbură, vindecă și patima aceasta, care nu din mică pricină își are începătura, ci din mare și cu anevoie de scăpat, zic adică din mărirea deșartă. Și să nu socotească cineva că învățătura pentru această patimă este mică și nevrednică cuviinței celei mari a lui Dumnezeu. Căci, cu

---

[5] Idropica sau hidropizia este o boală care reține apa în organism, astfel că la nivelul țesuturilor are loc acumularea de lichid seros.

[6] În ediția de la 1805, în loc de „**cele dintâi locuri**", se găsește „**șederile mai sus**".

[7] În ediția de la 1805, în loc de „**locul cel dintâi**", se găsește „**locul cel mai de sus**".

[8] În ediția de la 1805, în loc de „**te vei duce să te așezi pe locul cel mai de pe urmă**", se găsește „**vei începe cu rușine pe locul cel mai de jos a ținea**".

[9] În ediția de la 1805, în loc de „**cel din urmă loc**", se găsește „**locul cel mai de jos**".

[10] În ediția de la 1805, în loc de „**mută-te**", se găsește „**suie-te**".

prisosință, nu-l vei numi „doctor iubitor de oameni" pe acela care se făgăduiește a tămădui dureri de picioare – și câte boli sunt grele –, iar zdrobire de deget sau durere de măsea nu primește a vindeca. Apoi, cum este mică patima măririi deșarte, care cu adevărat îi asuprea pe cei care căutau **„șederiile mai sus"**? Așadar, trebuia ca Hristos, Învățătorul și Începătorul și Săvârșitorul smereniei, pe toată ramura rădăcinii celei rele – adică a măririi deșarte – să o taie. Încă și pe aceasta socotește-o: dacă nu ar fi fost vremea mesei, iar Domnul ar fi vorbit pentru aceasta, lăsând deoparte cuvintele pentru alte lucruri, ar fi avut cuvânt [temei] prihănirea; iar acum, fiindcă este cină și înaintea ochilor Mântuitorului patima iubirii de începătorie îi asuprea pe ticăloșii aceia, era cu [bună] vreme sfătuirea Sa. Dar, vezi și întru alt fel [acest lucru], anume de câtă prihană [rușine] îl izbăvește pe om, și cum îl face de cinstit. Căci, de câtă rușine este plin lucrul acesta, când spre locul cel ce nu ți se cade ție a căutat [stăpânul cinei]; apoi, după ce a venit cel mai cinstit, îți va zice cel ce te-a chemat: „Dă locul acestuia" – și acest lucru zicându-l de mai multe ori. Așadar, tu te pogori mai jos, iar aceia șed mai sus. Și dimpotrivă, cât este de vrednic de laudă când acela care este vrednic de șederea pe **„șederiile mai sus"** se va pogorî dintru început, apoi se va afla șezând mai sus, toți dându-i lui locul cel mai de sus. Oare mică ți se pare ție o sfătuire ca aceasta a Domnului, Care pe cea mai mare dintre faptele cele bune – adică pe smerenie – o arată și în sufletele ascultătorilor o pune, și spre chipul cel bun îl aduce pe cel ce o ascultă pe aceasta? Pe care lucru și Pavel, ucenicul lui Hristos, mai pe urmă l-a zis: **„Toate să se facă cu cuviință și după rânduială"** *(1 Corinteni 14, 40)*. Deci, cum se va plini aceasta? **„Nimeni să nu caute ale sale, ci fiecare pe ale aproapelui?"** *(1 Corinteni 10, 24)*. Îl vezi pe ucenic că aceleași grăiește cu cele ale Învățătorului?

Așadar, cum să înțelegem **„oricine se înalță pe sine se va smeri"**? Pentru că, mulți, în viața aceasta, înălțându-se pe ei înșiși, dobândesc cinste. Deci, **„se va smeri"** aceasta înseamnă, anume atunci când cineva va dobândi mai multă cinste în lume. Pentru că atunci este ticălos și smerit la [înaintea lui] Dumnezeu. Însă nu până în sfârșit și nici de către toți este cinstit unul ca acesta, ci întrucât de aceștia se cinstește, ceilalți îl batjocoresc sau chiar și aceștia care îl cinsteau. Așadar, adevărată este hotărârea adevărului. Și tot cel care este nevrednic de înălțime și o răpește pe ea, **„se va smeri"** și la Dumnezeu – când va fi Judecata cea mai de apoi – și în viața aceasta, mai vârtos decât toți. Și în chip firesc tot omul este nevrednic de înălțime. Nimenea, dar, să nu se înalțe, ca nu până în sfârșit să se smerească.

14, 12-15: **Zis-a şi celui ce-L chemase: Când faci prânz sau cină, nu chema pe prietenii tăi, nici pe fraţii tăi, nici pe rudele tale, nici vecinii bogaţi, ca nu cumva să te cheme şi ei, la rândul lor, pe tine, şi să-ţi fie ca răsplată.** *(13)* **Ci, când faci un ospăţ, cheamă pe săraci, pe neputincioşi, pe şchiopi, pe orbi,** *(14)* **şi fericit vei fi că nu pot să-ţi răsplătească. Căci ţi se va răsplăti la învierea dreptilor.** *(15)* **Şi auzind acestea, unul dintre cei ce şedeau cu El la masă I-a zis: Fericit este cel ce va prânzi în Împărăţia lui Dumnezeu!**

(14, 12) **Pilde 3, 27-28 / Tobie 4, 7** *(14, 13)* **Neemia 8, 10 / Iov 31, 17 / Psalm 40, 1 / Pilde 3, 9 / Tobie 4, 16 / Sirah 14, 13** *(14, 14)* **Pilde 19, 17 / Matei 6, 4** *(14, 15)* **Apocalipsa 19, 7-9**

Din două părţi fiind alcătuiţi mesenii cinei, din cei care au chemat şi din cei ce au fost chemaţi, Domnul pe partea celor ce au fost chemaţi, mai întâi a povăţuit-o prin sfătuire la smerenia cea mântuitoare – şi hrană neîmputinată înaintea lor a pus. Iar acum, pe cel pe care L-a chemat, aşijderea îl dăruieşte [îi face dar]; şi prin sfătuire, asemenea îl ospătează, oprindu-l pe el de la a face ospăţurile pentru oarecare dar omenesc şi a aştepta degrabă răsplătirea. Căci aceia care sunt împuţinaţi [mici] cu sufletul, chemând prieteni sau rudenii, fac aceasta pentru darul cel de acum, deîndată; şi de nu-l vor dobândi, se mâhnesc. Iar cei mari cu sufletul, aşteptând darul în viaţa ce va să fie, de la Cel cu adevărat bogat, primesc răsplătire. Şi aceasta zicând, Domnul nu ne opreşte pe noi de la cinstea cea către prieteni, ci ne învaţă a nu vinde [neguţători] primirea cea prietenească.

Şi auzind oarecare acestea şi socotind cum că Dumnezeu aşijderea dăruieşte şi asemenea ospătează pe drepţi cu mese trupeşti, a zis: **„Fericit este cel ce va prânzi în Împărăţia lui Dumnezeu!"**, căci nu era acesta duhovnicesc, ca să poată înţelege cele mai presus de simţire, ci era încă sufletesc, adică de gânduri omeneşti era povăţuit. Pentru că întru acest fel este cel sufletesc: nimic mai presus de fire nu crede, ci toate după fire le înţelege. Căci trei aşezări [stări] sunt: trupească, sufletească şi duhovnicească. Iar starea trupească este când cineva voieşte a se veseli şi a se bucura dimpreună cu a face rău altora, precum este neamul tuturor răpitorilor. Iar starea sufletească este când cineva nici a vătăma pe cineva, nici a se vătăma nu voieşte, căci aceasta este a trăi după fire, pentru că şi însăşi firea ne învaţă pe noi aşa. Iar starea duhovnicească este când cineva, pentru fapta bună voieşte şi a se vătăma şi a se chinui. Aşadar, cea dintâi stare este înafară de fire, cea de-a doua după fire, iar cea de-a treia mai presus de fire[11]. Deci, tot

[11] [1805] Măcar că amândouă acestea, adică „afară de fire" şi „mai presus de fire" sunt abateri de la cea după fire, însă se deosebesc una de alta. Pentru că „mai presus de fire" se zice când se face vreo abatere de la cea „după fire" către ceva mai bun şi de folos. Iar „afară de fire" se zice când se face vreo abatere de la cea „după fire" către ceva mai rău şi de vătămare. Dar acestea se zic aşa şi pentru că „afară de fire" este lucrul cel din neputinţa firii, iar „mai presus de fire" este lucrul cel din puterea lui Dumnezeu (după Vlemides).

cel ce omenește cugetă și nimic din cele ce sunt mai presus de fire nu poate să înțeleagă, sufletesc se numește, ca unul care de suflet și de duh este călăuzit. Iar când cineva de Duhul se poartă, și nu mai viețuiește el, ci Hristos viețuiește într-însul[12] *(Galateni 2, 20)*, acesta este cel duhovnicesc, care peste fire a trecut. Deci, sufletesc era cel ce a socotit că simțite vor fi răsplătirile Sfinților, ca unul care nimic din cele mai presus de fire nu putea să înțeleagă.

14, 16-20: **Iar El i-a zis: Un om oarecare a făcut cină mare și a chemat pe mulți;** *(17)* **și a trimis la ceasul cinei pe sluga sa ca să spună celor chemați: Veniți, că iată toate sunt gata.** *(18)* **Și au început toți, câte unul, să-și ceară iertare**[13]**. Cel dintâi i-a zis: Țarină am cumpărat și am nevoie să ies ca s-o văd; te rog iartă-mă.** *(19)* **Și altul a zis: Cinci perechi de boi am cumpărat și mă duc să-i încerc; te rog iartă-mă.** *(20)* **Al treilea a zis: Femeie mi-am luat și de aceea nu pot veni.**

(14, 16-17) **Pilde 9, 1-5 / Isaia 25, 6 / Matei 22, 2-3 / Apocalipsa 19, 7-9** *(14, 19)* **Psalm 143, 14**

După ce a zis cel ce ședea împreună cu Domnul la masă că: „**Fericit este cel ce va prânzi în Împărăția lui Dumnezeu!**", Domnul îl învață pe dânsul mai pe larg cum se cuvine să înțelegem noi ospățurile lui Dumnezeu. Și zice o pildă ca aceasta, „om" numindu-L pe Părintele Său cel iubitor de oameni. Căci Dumnezeu, când vrea să arate puterea Sa cea muncitoare [pedepsitoare, căznitoare] „**panteră**" și „**râs**" și „urs" este numit în Scriptură *(Osea 13, 7-8)*, iar când va să însemneze oarecare iubire de oameni, „**om**" este numit, ca și acum. Fiindcă pilda le cuprinde pe cele despre cea preaiubitoare de oameni rânduială a Întrupării – pe care a lucrat-o întru noi, părtași pe noi făcându-ne Trupului Fiului Său – „**om**" pe Dânsul L-a numit.

Iar „**cină mare**" a numit această rânduială a Întrupării; „**cină**", pentru că în vremurile cele mai de pe urmă, ca și cum la apusul soarelui, a venit Domnul. Și mare este „**cina**" aceasta, de vreme ce „**cu adevărat, mare este taina**" mântuirii noastre *(1 Timotei 3, 16)*.

„**Și a trimis la ceasul cinei pe sluga sa**". Cine este „**sluga**" aceasta? Fiul lui Dumnezeu, Cel Care a luat „**chip de rob**" *(Filipeni 2, 7)*, om făcându-se, și, ca un om, se zice a fi „**trimis**". Și ia aminte că nu a zis: „a trimis o slugă", ci cu articol [articulat]: „**a trimis pe sluga sa**". Căci Hristos este Cel Care cu adevărat I-a plăcut Lui după omenitate [după firea omenească], și bine I-a

---

[12] „**M-am răstignit împreună cu Hristos; și nu eu mai trăiesc, ci Hristos trăiește în mine. Și viața de acum, în trup, o trăiesc în credința în Fiul lui Dumnezeu, Care m-a iubit și S-a dat pe Sine Însuși pentru mine**" *(Galateni 2, 20)*.

[13] În ediția de la 1805, în loc de „**Și au început toți, câte unul, să-și ceară iertare**", se găsește „**Și au început toți dimpreună a se lepăda**".

slujit. Că nu numai pentru aceasta – că este Fiu și Dumnezeu – Îi este bineplăcut Tatălui, ci și ca un om [Om]. Și pentru că numai El a slujit fără de păcat toate sfaturile și poruncile Tatălui și toată dreptatea a împlinit-o, se zice că a slujit lui Dumnezeu și Tatăl; drept aceea, și cu adevărat **„slugă"** a lui Dumnezeu numai El se va zice. Iar **„la ceasul cinei"** S-a **„trimis"**, adică în vreme rânduită și cuviincioasă, că nici era altă vreme mai cuviincioasă a mântuirii noastre decât aceea a împărăției lui August Cezarul, când răutatea, fiindcă făcuse vârf, se cuvenea să fie risipită. Căci așa precum pe rana ascunsă și rea, doctorii o lasă de curg dintru ea toate puroaiele cele rele, apoi pun deasupra leacurile cele de vindecare, așa și păcatul se cuvenea să arate toate chipurile sale, apoi Doctorul cel Mare să pună asupra doctoria. Deci, pentru aceasta a așteptat Mântuitorul de a plinit diavolul măsura răutății, și după aceea S-a întrupat Hristos; și toate chipurile răutății, prin toată petrecerea [viețuirea] Sa cea sfântă le-a vindecat.

Deci, **„a trimis la ceasul"**, adică în vreme cuviincioasă și cu bun prilej, după cum și David zice: **„Încinge sabia Ta peste coapsa Ta, cu încuviințarea Ta"** *(Psalm 44, 4-5)*, căci cu adevărat **„sabie"** este Cuvântul lui Dumnezeu, iar prin **„coapsă"** Nașterea [Sa] cea în trup se însemnează, care întru **„încuviințare"** s-a făcut, adică întru vreme cuviincioasă.

„Și a trimis... ca să spună celor chemați". Și cine sunt **„cei chemați"**? Poate adică și toți oamenii, că pe toți i-a chemat Dumnezeu spre cunoștința Sa, mai întâi prin buna rânduială a celor văzute, iar în al doilea rând prin legea cea firească. Dar, poate mai adevărat [sunt **„cei chemați"**], cei din Israil, care prin Lege și prin Proroci au fost chemați. Căci la aceștia a fost trimis cu deadinsul Domnul, la **„oile casei lui Israil"** *(Ieremia 23, 2; Miheia 2, 12; Matei 10, 6; 15, 24)*.

Așadar, El zicea: **„Veniți, că iată toate sunt gata"**, că tuturor binevestea Domnul că aproape este Împărăția Cerurilor și înlăuntrul nostru *(Matei 4, 17; Luca 17, 21)*.

Iar **„cei chemați"** au început **„a se lepăda cu toții dimpreună"**, ca și cum ar fi fost vorbiți între dânșii. Pentru că toți mai-marii iudeilor, lepădându-se de a-L avea pe Iisus Împărat, nici de **„cină"** nu s-au învrednicit, unul pentru iubirea de bogăție, iar altul pentru iubirea de îndulcire. Căci acela care a cumpărat **„țarina"** și acela care a cumpărat **„perechile de boi"**, iubitori de bogăție se înțeleg a fi, iar cel care și-a luat **„femeie"** [este socotit] iubitor de îndulcire. Iar dacă voiești, **„țarină"** cumpără cel care pentru înțelepciunea lumii nu primește taina. Că **„țarină"** este lumea aceasta și, mai simplu a spune: firea [cea văzută]. Iar cel ce firea o vede, pe cele mai presus de fire nu le primește. Deci fariseul **„țarina"** poate văzând-o,

căutând adică spre legile firii, n-a primit „Fecioară să nască Dumnezeu", pentru că era lucru mai presus de fire. Încă și toți cei care se laudă întru înțelepciunea cea dinafară, din pricina **„țarinii"** acesteia, adică pentru fire [firea văzută], n-au cunoscut pe Iisus, Cel Care a înnoit firea. Iar prin cel care **„cinci perechi de boi a cumpărat"** și le cearcă pe dânsele, este înțeles și omul cel iubitor de trup, care pe cele cinci simțuri ale sufletului cu cele ale trupului și le-a înjugat; și sufletul, trup și l-a făcut. Pentru aceasta, ca unul care la pământ – adică la cele pământești – este pironit și se îndeletnicește, nu voiește a se împărtăși de Cina cea duhovnicească. Căci zice și înțeleptul: **„De ce înțelepciune se va umple cel care ține plugul?"** *(Sirah 38, 27-29).* Iar cel care pentru **„femeie"** cade, acesta este iubitorul de îndulcire și de desfătare, care de trup – care este împreună slujitor al sufletului – este pironit; și, fiindcă este întru el, ca și cum ar fi lipit de dânsul, lui Dumnezeu a-I plăcea nu poate.

Încă le poți înțelege pe toate acestea și după cum se aude graiul, căci cădem de la Dumnezeu și pentru **„țarini"** și pentru **„perechi de boi"**, și pentru nunți – îndeletnicindu-ne, adică, întru acestea; și toată viața la acestea cheltuindu-o – și uneori și până la sânge pentru acestea sfărâmându-ne – și nimic dumnezeiesc, nici înțelegere și nici grai cugetând sau uneltind[14].

14, 21-24: **Și întorcându-se, sluga a spus stăpânului său acestea. Atunci, mâniindu-se, stăpânul casei a zis: Ieși îndată în piețele[15] și ulițele cetății, și pe săraci, și pe neputincioși[16], și pe orbi, și pe șchiopi adu-i aici.** *(22)* **Și a zis sluga: Doamne, s-a făcut precum ai poruncit și tot mai este loc.** *(23)* **Și a zis stăpânul către slugă: Ieși la drumuri și la garduri și silește să intre, ca să mi se umple casa,** *(24)* **căci zic vouă: Nici unul din bărbații aceia care au fost chemați nu va gusta din cina mea.**

(14, 21) **Matei 22, 7 / 1 Corinteni 1, 27-28** *(14, 22-24)* **Matei 21, 43; 22, 8-9, 14**

Au fost lepădați afară căpeteniile iudeilor și nimeni dintru aceștia n-a crezut în Hristos. Căci și ei se lăudau întru răutate, zicând: **„Nu cumva a crezut în El cineva dintre căpeteniile sau dintre farisei?"** *(Ioan 7, 48)* Deci, acești învățătorii de Lege și cărturarii, precum zice Proorocul *(Isaia cap. 19)*, înnebunindu-se, au căzut din dar.

---

[14] A „unelti" cuvântul, înseamnă a-l folosi ca pe o unealtă duhovnicească, spre a săvârși fapta bună cea lucrătoare. Astăzi, din păcate, „a unelti" este înțeles cu prisosință într-o noimă rea. Iată care este înțelesul acestui cuvânt în dicționarele de azi: a organiza pe ascuns, a întreprinde în taină, a coace, a pune la cale un complot, a conspira, a conjura, a urzi, a țese.

[15] În ediția de la 1805, în loc de **„piețele"**, se găsește **„răspântiile"**.

[16] În ediția de la 1805, în loc de **„neputincioși"**, se găsește **„betegi"**.

Iar cei de rând dintre iudei, care cu „**șchiopii**" și cu „**betegii**" și cu „**orbii**" sunt asemănați – și sunt „**cele nebune ale lumii**" *(1 Corinteni 1, 27)* – și cei defăimați, aceștia au fost chemați. Căci norodul se minuna de cuvintele darului care ieșeau din gura lui Hristos și se bucura de învățătură *(Luca 4, 32)*. Iar după ce au intrat aceștia din Israil – cei aleși zic –, pe care Dumnezeu mai înainte i-a rânduit spre slava Sa, care au fost Petru și fiii lui Zevedeu și celelalte milioane ale celor ce au crezut, bunătatea lui Dumnezeu și la neamuri s-a revărsat. Căci, prin aceia de pe „**drumuri**" și de la „**garduri**", neamurile se vor înțelege. Pentru că israilitenii erau adică înlăuntrul cetății, ca unii care și punere de Lege au primit și viețuire mai cuviincioasă au dobândit. Iar neamurile, fiind străine de așezămintele Legii și înstrăinate de punerea de Lege a lui Hristos, și nefiind împreună cetățeni cu Sfinții, nu întru un drum, ci în multe „**drumuri**" ale nelegiuirii și ale necunoștinței petreceau, și la „**garduri**", în păcate zic, căci păcatul este mare „**gard**" și „**perete în mijloc**" *(Efeseni 2, 14)* ce ne desparte pe noi de la Dumnezeu. Deci, prin „**drumuri**", însemnează umbros viețuirea neamurilor, care era dobitocească și în multe socotințe [laturi] împărțită; iar prin „**garduri**" – viața lor cea plină de păcate. Și nu poruncește ca simplu să-i cheme pe aceștia, ci să-i „**silească**", măcar că tuturor de voința lor atârnă să creadă. Dar, ca să cunoaștem că a crede noroadele, cele care aveau atâta necunoștință, este semn de mare putere a lui Dumnezeu, pentru aceasta a zis „**silește**". Căci de nu era multă puterea Celui Care era propovăduit, și de nu era mare adevărul Cuvântului, cum oamenii care erau turbați spre închinarea la idoli și lucrători de cele de ocară s-ar fi plecat să cunoască dintr-odată pe Dumnezeu cel adevărat și să săvârșească viață duhovnicească? Deci, voind a arăta schimbarea cea minunată, „**silă**" a numit lucrul, ca și cum ar fi zis cineva: „cu toate că nu voiau elinii să lase idolii și desfătarea, însă de adevărul propovăduirii au fost siliți a fugi de acestea". În afară de cele zise și puterea semnelor [minunilor] mare „**silă**" aducea, spre a se schimba neamurile spre credința lui Hristos.

Încă și în fiecare zi se gătește această „**cină**", și toți suntem chemați la Împărăția pe care mai înainte de întemeierea lumii a gătit-o Dumnezeu oamenilor *(Matei 25, 34)*; dar unii, pentru iscodirea înțelepciunii, alții, pentru iubirea lucrurilor pământești, iar alții, pentru iubirea de trup, nu ne învrednicim de aceasta. Iar iubirea de oameni a lui Dumnezeu altor păcătoși dăruiește această chemare: celor care sunt „**orbi**" la ochii minții, fiindcă nu pricep care este voia lui Dumnezeu, sau o pricep, dar sunt „**șchiopi**" și nemișcați spre a o săvârși pe aceasta. Și ca să zic cuprinzător, [îi cheamă Dumnezeu] pe cei care sunt „**săraci**" – fiindcă au căzut din slava cea de Sus –, și „**betegi**" – fiindcă viața lor nu se arată a fi fără de

prihană. Deci, la aceşti păcătoşi ce prin „**ulițe**" şi prin „**drumuri**" largi rătăcesc, trimite Tatăl pe Cel Care cheamă la Cină, Fiul Său, Care şi „**slugă**" S-a făcut după trup, Care „**n-a venit să-i cheme pe cei drepți, ci pe cei păcătoşi**" *(Matei 9, 13)*. Şi îi ospătează pe aceştia cu îndestulare, în locul celor învățați şi bogați şi care fac voile trupului.

Iar multora şi boli trimițându-le şi primejduiri, cu judecățile pe care numai El le ştie, îi face pe dânşii ca şi nevrând să se lepede de viața cea plină de răutăți şi [astfel] îi aduce pe dânşii înlăuntru la „**cina Sa**", „**silă**" asupra lor aducând pe năvala asupră-le a primejdiilor. Şi pentru aceasta sunt multe pilde[17].

Iar această pildă ne învață şi aşa, mai simplu, ca „**săracilor**" şi celor „**betegi**" să le dăruim mai vârtos decât bogaților, lucru care şi cu puțin mai înainte sfătuindu-ne [Domnul] *(Luca 14, 13-14)*, se pare că tocmai pentru aceasta a zis pilda, încredințându-ne prin cele zise că se cuvine pe săraci a-i ospăta.

Încă învățăm şi altceva, anume că suntem datori a fi atât de sârguitori şi nevoitori spre primirea fraților, încât şi nevrând ei, a-i „**sili**" spre a se împărtăşi din bunătățile noastre. Aceasta şi învățătorilor le este mare sfătuire, ca pe ucenici şi fără de voia lor să-i înveţe ceea ce se cuvine.

14, 25-27: **Şi mergeau cu El mulțimi multe; şi, întorcându-Se, a zis către ele:** *(26)* **Dacă vine cineva la Mine**[18] **şi nu urăşte pe tatăl său şi pe mamă şi pe femeie şi pe copii şi pe frați şi pe surori, chiar şi pe sufletul său însuşi, nu poate să fie ucenicul Meu.** *(27)* **Şi cel ce nu-şi poartă crucea sa**[19] **şi nu vine după Mine, nu poate să fie ucenicul Meu.**

(14, 26) Deuteronom 33, 9 / Matei 10, 37 / Romani 9, 13 / Apocalipsa 12, 11
(14, 27) Matei 10, 38; 16, 24 / Marcu 8, 34 / Luca 9, 23 / 2 Timotei 3, 12

Fiindcă mulți din cei ce mergeau cu Iisus, nu cu toată osârdia şi lepădarea Îi urmau Lui, ci mai reci erau, pentru aceasta, învățându-i pe dânşii cum trebuie să fie „**ucenicul**" Lui, hotărăşte cele ce i se cuvin acestuia şi oarecum îl închipuieşte şi îl zugrăveşte [îl înfățişează], învățând că se cuvine ca el să urască nu numai rudeniile lui cele după trup, ci şi sufletul său.

Şi vezi să nu fii răpit de înțelesul cel simplu şi fără de socotință, căci iubitorul de oameni nu ne învață cruzimea, nici nu sfătuieşte să ne omorâm. Ci voieşte [Domnul] ca adevăratul Său ucenic, atunci să le urască pe rudenii, când acestea îl împiedică de la cinstirea de Dumnezeu şi, din

---

[17] Adică pentru aceasta stau mărturie viețile multor oameni.

[18] În ediția de la 1805, în loc de „**la Mine**", se găseşte „**către Mine**".

[19] În ediția de la 1805, în loc de „**nu-şi poartă crucea sa**", se găseşte „**nu-şi ia crucea sa**".

pricina dragostei către dânșii, este oprit el de la a face lucrul cel bun. Pentru că, de nu îl vor împiedica [de la cinstirea de Dumnezeu], învață Domnul a-i cinsti mai vârtos, până la suflarea cea mai de pe urmă. Și cum învață Hristos acestea? Prin cea mai mare învățătură, adică, prin cele ce Însuși El le-a făcut, căci lui Iosif îi era supus *(Luca 2, 51)*, măcar că nu era cu adevărat tată al Lui, ci numai era socotit așa. Iar de Maica Sa atâta purtare de grijă avea în toată vremea, încât nici când era răstignit nu a trecut-o cu vederea pe dânsa, ci a încredințat-o ucenicului celui iubit *(Ioan 19, 27)*. Așadar, cum Acela Care învăța unele ca acestea prin lucruri, altele prin cuvinte ar fi sfătuit? Dar, ceea ce am zis, ne poruncește nouă să-i urâm pe părinți, [atunci] când pentru cinstirea de Dumnezeu este primejdie. Căci, dacă la un folos ca acesta ne stau nouă împotrivă, atunci nu sunt socotiți nici părinți, nici rude. Încă și de aici este arătată ceea ce zice, dintru a porunci să urască [ucenicul] **„și sufletul său"**, căci cu adevărat nu ne poruncește să ne omorâm noi singuri, ci de poftele sufletului, care ne despart pe noi de la Dumnezeu, să ne lepădăm. Și de ne va sta înainte mucenicie, să nu purtăm grijă de suflet, ci numai de dobânda cea veșnică ce ne stă înainte. Și cum că aceasta ne învață și nu să ne omorâm noi singuri, arată iarăși El Însuși, prin aceea că diavolul, ispitindu-L pe Dânsul să Se arunce Însuși de pe templu, a împins [alungat] ispita *(Matei 4, 5-7)*. Și nici nu Se dădea pe Sine iudeilor, ci Se depărta și, prin mijlocul lor suindu-Se [trecând], Se tăinuia [ascundea] de ucigași *(Luca 4, 29-30, Ioan 8, 59)*.

Deci acela care se vatămă la cinstirea de Dumnezeu de oarecare dintre rudenii și primește dragostea cea către dânșii și mai mult o cinstește pe aceasta decât a plăcea lui Dumnezeu, și încă pentru iubirea de viață de multe ori și mucenicie stând înainte, întru lepădare cade, acesta nu poate să fie **„ucenic"** a lui Hristos.

14, 28-30: **Că cine dintre voi, vrând să zidească un turn, nu stă mai întâi și-și face socoteala cheltuielii, dacă are cu ce să-l isprăvească?** *(29)* **Ca nu cumva, punându-i temelia și neputând să-l termine, toți cei care vor vedea să înceapă a-l lua în râs**[20], *(30)* **zicând: Acest om a început să zidească, dar n-a putut isprăvi.**

Prin pilda **„turnului"**, Domnul ne învață pe noi ca, după ce o dată am ales să urmăm Lui, să păzim acest așezământ, și nu să punem **„temelie"** – adică început al urmării [lui Hristos] –, iar apoi să nu sfârșim ce am început, ca unii care nu avem îndeajuns gătirea osârdiei. Unii ca aceștia erau cei pentru care Evanghelistul Ioan a zis: **„mulți din ucenicii Săi s-au dus înapoi"** *(Ioan 6, 66)*.

[20] În ediția de la 1805, în loc de **„a-l lua în râs"**, se găsește **„a-l batjocori"**.

Încă și tot omul care a ales a lucra fapta cea bună, dar nu a ajuns ca să ia și cunoștință dumnezeiască, pentru că fără de plinire și fără de socoteală a început fapta cea bună, fără de isprăvire zidește, fiindcă nu poate săvârși „**turnul**" cunoștinței celei înalte. Drept aceea și este „**batjocorit**" atât de oameni, cât și de draci, care îl văd pe unul ca acesta.

Încă și în alt chip, prin „**temelie**" vei înțelege cuvântul învățăturii. Căci cuvântul învățăturii care grăiește – cum ar fi de pildă pentru înfrânare –, fiind pus în sufletul ucenicului este asemănat cu „**temelia**". Deci, se cuvine peste cuvântul acesta, adică peste „**temelie**" a și zidi, pe lucrare o zic. Pentru ca, fapta bună pe care am pus-o înainte și am săvârșit-o să ni se facă nouă „**turn**" de tărie dinaintea vrăjmașului.

Iar cum că „**temelie**" este cuvântul și „**zidire**" lucrarea, din destul ne învață pe noi Apostolul, când zice că a pus „**temelie**" pe Iisus Hristos *(1 Corinteni 3, 10-11)*; iar pe urmă spune zidirile cele de multe feluri ale fiecăruia, adică faptele lucrurilor ori a celor bune ori a celor rele *(1 Corinteni 3, 12-15)*. Deci, să ne temem ca nu cumva să ne batjocorească pe noi dracii, căci pentru aceasta și Proorocul grăiește că „**batjocoritorii îi vor stăpâni pe dânșii**", adică pe cei depărtați de la Dumnezeu *(Isaia cap. 3)*.

14, 31-35: **Sau care rege, plecând să se bată în război cu alt rege[21], nu va sta întâi să se sfătuiască, dacă va putea să întâmpine cu zece mii pe cel care vine împotriva lui cu douăzeci de mii?** *(32)* **Iar de nu, încă fiind el departe, îi trimite solie și se roagă de pace.** *(33)* **Așadar, oricine dintre voi care nu se leapădă de tot ce are, nu poate să fie ucenicul Meu[22].** *(34)* **Bună este sarea, dar dacă și sarea se va strica, cu ce va fi dreasă?[23]** *(35)* **Nici în pământ, nici în gunoi, nu este de folos, ci o aruncă afară. Cine are urechi de auzit să audă.**

(14, 34) **Matei 5, 13 / Marcu 9, 50** *(14, 35)* **Isaia 6, 9**

Și pilda aceasta ne învață pe noi să nu fim îndoiți cu gândul; și nu către trup, ci către Dumnezeu să ne pironim. Iar de voim să ne ridicăm la

---

[21] În ediția de la 1805, în versetul 31, în loc de „**rege**", se găsește „**împărat**".

[22] În ediția de la 1805, în loc de „**de tot ce are nu poate să fie ucenicul Meu**", se găsește „**de toate avuțiile sale, nu poate să fie ucenic al Meu**". La acest cuvânt al Mântuitorului, Sfântul Maxim Mărturisitorul, în *Cuvântul ascetic* ne învață: „*(5)* Cel ce vrea să se facă ucenicul Lui și să se afle vrednic de El, și să primească de la El putere împotriva duhurilor răutății se desface de toată legătura trupească și se golește de toată împătimirea după cele materiale, și așa ia lupta cu vrăjmașii nevăzuți pentru poruncile Lui, precum Însuși Domnul ni S-a făcut pe Sine pildă, ispitit fiind în pustie de către căpetenia lor, iar după ce a venit în lume, de către cei stăpâniți de acela" (*Filocalia românească*, vol. 2, ed. Humanitas, București, 1999, p. 26).

[23] În ediția de la 1805, versetul 34 este următorul: „**Bună este sarea, dar dacă și sarea se va împuți, cu ce se va săra?**"

războiul cel împotriva puterilor celor viclene, să ne purtăm față de dânsele ca și către niște vrăjmași, și cu adevărat să stăm împotrivă la război.

Deci **„împărat"** este și păcatul, împărățind în trupul nostru cel muritor, dacă îl vom primi pe el [pe păcat]. **„Împărat"** încă și mintea noastră s-a zidit. Deci, dacă vom voi să stăm împotriva păcatului, să ne ostenim împotriva lui din tot sufletul. Căci cumplită și înfricoșată este oastea păcatului, și se pare a fi mai mare și mai multă decât suntem noi. Pentru că dracii sunt „ostașii" păcatului, care se par a fi în număr de **„douăzeci de mii"** împotriva celor **„zece mii"** ai noștri. Și pentru că ei sunt fără de trup și sunt asemănați [comparați, semuiți] cu noi, cei cu trup, mai multă putere se par că au. Așadar, chiar dacă se par a fi mai tari, noi putem să ne ostășim împotrivă. Că zice: **„Întru Dumnezeu vom face putere [vom birui]"** *(Psalm 59, 13)*; **„Domnul este luminarea mea și Mântuitorul meu, de cine mă voi teme?"** *(Psalm 26, 1; 117, 14)*; **„De se va rândui împotriva mea oștire, nu se va înfricoșa inima mea"** *(Psalm 26, 5)*; că ne-a dat nouă cu adevărat stăpânire Dumnezeu Cel Care S-a întrupat pentru noi, să călcăm **„peste toată puterea vrăjmașului"** *(Luca 20, 29)*. Drept aceea, măcar că în trup suntem, însă nu avem arme trupești. Și chiar de **„zece mii"** ni se pare că avem, pentru că suntem în trup, iar aceia sunt **„douăzeci de mii"**, din pricina firii celei netrupești, noi însă datori suntem a zice: **„Domnul Dumnezeul meu este puterea mea"** *(Psalm 42, 2)*; și niciodată să nu ne împăcăm cu păcatul, adică să nu ne robim de patimi, ci mai vârtos să stăm împotriva lor și urâciune neîmpăcată către dânsele să primim, nimic voind să avem dintru ale lumii cu împătimire, ci de toate lepădându-ne.

Pentru că nu poate fi **„ucenic"** al lui Hristos cel care nu se leapădă de toate, ci cu niscareva din cele din lume vătămătoare de suflet se împacă. Pentru că ucenicul lui Hristos dator este a fi **„sare"**, nu numai el fiind bun și neîmpărtășit de răutate, ci și altora dătător de bunătate. Căci întru acest fel este sarea: și ea rămâne neputredă și nevătămată, dar și pe altele – pe care le împărtășește cu a sa felurime – le păzește neputrede. Iar dacă **„sarea"** își va lepăda firea sa, netrebnică cu totul se face, că **„nici în pământ, nici în gunoi, nu este de folos"**. Iar ceea ce zice [Domnul], întru acest chip este: „Eu, Hristos, pe tot creștinul îl voiesc a fi folositor și îndulcitor[24], nu numai pe cel căruia i s-a încredințat darul învățăturii" – precum erau

[24] „Îndulcitor" așa precum și sarea era socotită că „îndulcește" bucatele, ca una care le drege și le dă gust. În Legea Veche era această poruncă a lui Dumnezeu: **„Toate prinoasele tale de pâine sară-le cu sare; să nu lași jertfele tale fără sare, semnul legământului Dumnezeului tău; cu toate prinoasele tale adu Domnului Dumnezeului tău și sare"** *(Levitic 2, 13)*.

Apostolii și Învățătorii [Dascălii] și Păstorii –, „ci și pe înșiși mirenii ajutători și folositori vecinilor [aproapelui] îi cer a fi. Iar dacă cel care va vrea să-i folosească pe alții, el însuși se va face netrebnic și va ieși din așezarea cea cuviincioasă creștinului, nici a folosi, nici a se folosi nu va putea, că «**nici în pământ, nici în gunoi, nu este de folos**»". Și însemnează prin „**pământ**" pe „a se folosi", iar prin „**gunoi**" pe „a folosi". Drept aceea, ca unul care nici nu folosește și nici nu se folosește, cu totul este de lepădat și de aruncat „**afară**".

Dar, fiindcă umbros era cuvântul și în pildă, deșteptându-i Domnul pe ascultători spre a nu primi așa, de rând, ceea ce s-a zis pentru „**sare**", zice: „**Cine are urechi de auzit să audă**", adică „Cel care are pricepere să priceapă" – că „**urechi**" aici se cuvine să înțelegem puterea cea simțitoare a sufletului și iscusința în a înțelege.

Așadar, fiecare dintre noi, cei credincioși, „**sare**" este, din cuvintele cele dumnezeiești și din darul cel de Sus această felurime primindu-o. Iar cum că darul este „**sare**", ascultă-l pe Pavel: „**Cuvântul vostru să fie cu dar, cu sare dres**" *(Coloseni 4, 6)*, căci atunci când cuvântul va fi fără de dar, „nesărat" se zice [a fi]. Deci, dacă vom defăima felurimea dumnezeieștilor cuvinte și nu o vom primi pe aceasta întru noi să ne felurim [sărăm] dintru dânsa, atunci împuțiți și nepricepuți ne facem, și cu adevărat „**s-a împuțit sarea**" noastră, ca și ceea [una] ce nu are felurimea darului celui de Sus.

Capitolul 15

Pildele: despre oaia cea pierdută, despre drahma cea pierdută și despre fiul risipitor[1]

15, 1-10: **Și se apropiau de El toți vameșii și păcătoșii, ca să-L asculte.** *(2)* **Și fariseii și cărturarii cârteau, zicând: Acesta primește la Sine pe păcătoși și mănâncă cu ei.** *(3)* **Și a zis către ei pilda aceasta, spunând:** *(4)* **Care om dintre voi, având o sută de oi și pierzând din ele una, nu lasă pe cele nouăzeci și nouă în pustie și se duce după cea pierdută**[2]**, până ce o găsește?** *(5)* **Și găsind-o, o pune pe umerii săi, bucurându-se;** *(6)* **și sosind acasă, cheamă prietenii și vecinii, zicându-le: Bucurați-vă cu mine, că am găsit oaia cea pierdută**[3]**.** *(7)* **Zic vouă: Că așa și în Cer va fi mai multă bucurie pentru un păcătos care se pocăiește, decât pentru nouăzeci și nouă de drepți, care n-au nevoie de pocăință.** *(8)* **Sau care femeie, având zece drahme, dacă pierde o drahmă, nu aprinde lumina**[4] **și nu mătură casa și nu caută cu grijă până ce o găsește?** *(9)* **Și găsind-o, cheamă prietenele și vecinele sale, spunându-le: Bucurați-vă cu mine, căci am găsit drahma pe care o pierdusem.** *(10)* **Zic vouă, așa se face bucurie Îngerilor**[5] **lui Dumnezeu pentru un păcătos care se pocăiește.**

(15, 1) **Luca 5, 29** *(15, 2)* **Matei 11, 19 / Faptele Apostolilor 11, 3 / Galateni 2, 12** *(15, 4)* **Iezechiil 34, 12, 16 / Matei 18, 12** *(15, 5)* **Matei 18, 13** *(15, 6)* **1 Petru 2, 10, 25** *(15, 7)* **2 Paralipomena 36, 23 / Luca 5, 31-32**

Domnul pe acelea le săvârșea, pentru care S-a și întrupat, primindu-i pe „**vameși**" și pe „**păcătoși**", ca un Doctor pe bolnavi. Iar fariseii, cei cu adevărat păcătoși, cu cârtire răsplăteau această iubire de oameni, că necurați socotindu-i ei pe vameși, [ei înșiși] mâncau casele văduvelor și ale sărmanilor *(Matei 23, 14; Marcu 12, 40; Luca 20, 47)*. Așadar, ce face Domnul? Precum

---

[1] În ediția de la 1805, titlul capitolului este: *„Pentru o sută de oi pildă și pentru zece drahme. Pentru fiul cel ce s-a dus într-o țară departe"*.

[2] În ediția de la 1805, în loc de **„pierdută"**, se găsește **„rătăcită"**.

[3] În ediția de la 1805, în loc de **„am găsit oaia cea pierdută"**, se găsește **„am găsit oaia mea cea pierdută"**.

[4] În ediția de la 1805, în loc de **„nu aprinde lumina și nu mătură casa și nu caută cu grijă"**, se găsește **„nu aprinde făclie și nu mătură casa și nu caută cu deadinsul"**.

[5] În ediția de la 1805, în loc de **„bucurie Îngerilor"**, se găsește **„bucurie înaintea Îngerilor"**.

spre vameşi Se milostivea, aşa, cu adevărat, şi spre înşişi aceştia care prihăneau iubirea Sa de oameni, Se milostiveşte. Pentru că nu Se întoarce dinspre farisei, ca dinspre unii ce erau nevindecaţi şi cârtitori, ci cu blândeţe îi tămăduieşte, pilda oilor spunându-le-o lor; şi de la cele văzute şi arătate supunându-i pe ei şi astupându-le gurile, spre a nu se mâhni pentru atâta revărsare de bunătate. Că dacă,pentru o oaie necuvântătoare şi care nu după chipul lui Dumnezeu este făcută, atâta bucurie se face pentru că s-a aflat, după ce s-a rătăcit, câtă [bucurie] se cuvine să se facă pentru un om cuvântător, care este zidit după chipul lui Dumnezeu? Deci, pilda, în chip arătat îi numeşte pe cei drepţi **„nouăzeci şi nouă"** – şi **„una"** pe păcătosul cel care a căzut.

Însă zic unii că **„o sută de oi"** este toată zidirea cea cuvântătoare[6], iar **„o oaie"** a firii celei cuvântătoare este omul, care, rătăcindu-se, a căutat-o **„Păstorul cel bun"** *(Ioan 10, 11, 14)*, lăsându-le pe cele **„nouăzeci şi nouă în pustie"**, adică în locul cel de Sus, carele este cel ceresc; căci **„pustia"** este Cerul, fiindcă este depărtat de multa turburare lumească şi plin de toată liniştea şi pacea. Şi după ce a aflat-o Domnul pe această **„oaie rătăcită"**, **„a pus-o pe umerii Săi"**, căci neputinţele şi păcatele noastre El le-a purtat şi toate greutăţile noastre El fără de greutate [lesnicios][7] asupră-Şi le-a primit *(Isaia 53, 4-6)*, toate cele ce eram datori El plătindu-le, şi pe noi cu lesnire şi fără de osteneală suindu-ne până şi la **„casa Sa"**, adică la Cer.

Şi cheamă pe **„prieteni"** şi pe **„vecini"** – poate pe Îngeri – pe care şi **„oi"** i-am zis că sunt, după o altă înţelegere. Şi din pricină că toată firea cea zidită fiind asemănată către Dumnezeu este socotită dobitocească, pentru aceasta **„oi"** sunt numite puterile cele de Sus. Iar din pricină că sunt cuvântătoare, adică gânditoare, şi se par mai aproape [de Dumnezeu] decât celelalte zidiri, pentru aceasta **„prieteni"** şi **„vecini"** se înţeleg [a fi] Cetele puterilor îngereşti.

Încă şi **„femeie"** vei înţelege Înţelepciunea şi Puterea lui Dumnezeu şi Tatăl *(1 Corinteni 1, 24)*, adică pe Fiul Lui, care **„a pierdut o drahmă"** din zidirile cele cuvântătoare şi după chipul Lui zidite, adică pe om; şi **„aprinde făclie"**, [adică] pe trupul Său. Căci precum făclia [lumânarea] din pământ fiind, pe cele întunecate le luminează prin lumina pe care a primit-o, aşa şi

---

[6] Adică firea dăruită cu puterea cuvântului, prin care înţelegem Îngerii şi oamenii.

[7] Nu înseamnă că păcatele firii omeneşti sunt uşoare; căci cum pot fi uşoare, de vreme ce aduc moartea? Însă, prin nemărginita Sa dragoste, Dumnezeu le ia asupra Sa pe ale noastre şi Însuşi Fiul lui Dumnezeu ne învaţă şi pe noi să facem asemenea: **„Mai mare dragoste decât aceasta nimeni nu are, ca sufletul lui să şi-l pună pentru prietenii săi"** *(Ioan 15, 13)*.

trupul Domnului, pământesc fiind şi asemenea cu noi, a luminat cu focul Dumnezeirii, de care s-a luat[8]. Încă **„s-a măturat şi casa"**, adică toată lumea s-a curăţit de păcat, pentru că Hristos a fost Cel Care **„a ridicat păcatul lumii"** *(Ioan 1, 29)*. Şi cu adevărat **„s-a aflat drahma"**, chipul cel împărătesc; şi bucurie se face şi Însuşi lui I Iristos Celui Ce a aflat-o, şi puterilor celor de Sus, care sunt **„prietene şi vecine"** ale Lui – **„prietene"**, ca şi cele care fac voia Lui, iar **„vecine"**, ca şi cele care sunt fără de trup. Şi cerc [a înţelege] nu cumva „prietene" ale Lui sunt toate puterile cele de Sus, iar **„vecine"**, cele mai de aproape, precum Scaunele, Heruvimii şi Serafimii? Că vezi cuvântul: **„şi cheamă pe prietene şi pe vecine"**, că se pare cum că două părţi oarecare însemnează, măcar deşi mai iscoditor lucru se vede [a fi acesta ce-l săvârşesc prin cercarea amănunţită a cuvântului].

15, 11-16: **Şi a zis: Un om avea doi fii.** *(12)* **Şi a zis cel mai tânăr dintre ei tatălui său: Tată, dă-mi partea ce mi se cuvine din avere. Şi el le-a împărţit averea.** *(13)* **Şi nu după multe zile, adunând toate, fiul cel mai tânăr s-a dus într-o ţară depărtată şi acolo şi-a risipit averea[9] trăind în desfrânări[10].** *(14)* **Şi după ce a cheltuit totul, s-a făcut foamete mare în ţara aceea, şi el a început să ducă lipsă.** *(15)* **Şi ducându-se, s-a alipit el de unul din locuitorii acelei ţări, şi acesta l-a trimis la ţarinile sale să păzească porcii[11].** *(16)* **Şi dorea să-şi sature pântecele din roşcovele pe care le mâncau porcii, însă nimeni nu-i dădea.**

(15, 13) **Pilde 29, 3** *(15, 14)* **Pilde 5, 11**

Şi pilda aceasta asemenea este cu cele de mai sus, că şi aceasta pune înainte şi-L numeşte **„om"** pe Dumnezeu, pe Cel cu adevărat iubitor de oameni, iar **„doi fii"** pe cele două cete de oameni: pe drepţi şi pe păcătoşi.

Şi a zis cel mai tânăr: **„dă-mi partea ce mi se cuvine din avere"**. Dreptatea este moştenire veche a firii omeneşti şi dintru această pricină nu se desparte [de tată] feciorul cel mai mare; iar păcatul este răutate ce s-a făcut mai pe urmă, pentru aceasta şi cel mai tânăr se desparte [de tată], adică cel care s-a crescut împreună cu păcatul, care pe urmă s-a adăugit.

Încă şi în alt chip, **„fiu mai tânăr"** se zice păcătosului, ca unuia care este scornitor de lucruri noi şi rădicător asupră şi potrivnic voii părinteşti.

„Tată, dă-mi partea ce mi se cuvine din avuţie". **„Avuţie"** a omului este partea cea cuvântătoare, căreia îi urmează şi stăpânirea de sine, că tot

---

[8] Adică, cu care S-a unit în Persoana (Ipostasul) Mântuitorului Hristos.

[9] În ediţia de la 1805, în versetele 12-13, în loc de **„avere"**, se găseşte **„avuţie"**.

[10] În ediţia de la 1805, în loc de **„trăind în desfrânări"**, se găseşte **„vieţuind întru dezmierdări"**.

[11] În ediţia de la 1805, în loc de **„să păzească porcii"**, se găseşte **„să pască porcii"**.

cel care este cuvântător, este de sine stăpânitor. Deci ne dă nouă Domnul cuvântul[12], ca să-l întrebuinţăm [iconomisim] pe acesta slobod şi cu de sine stăpânire, ca pe cel ce este „**avuţie**" a noastră. Şi dă [Domnul] tuturor deopotrivă, că toţi deopotrivă sunt cuvântători, deopotrivă de sineşi stăpânitori, iar unii cu socotinţă uneltim slobozenia aceasta, iar alţii şi netrebnicim dumnezeiescul dar.

Încă şi mai simplu: toate câte ne-a dat nouă Domnul „**avuţie**" a noastră se socotesc, adică: cerul, pământul şi, în scurt, toată zidirea, Legea, Proorocii. Dar „**fiul cel mai tânăr**" a văzut cerul şi l-a făcut dumnezeu, a văzut pământul şi i s-a închinat, în Legea sa nu a voit să călătorească, întru Prooroci a viclenit. Iar „**feciorul cel mai mare**" pe toate acestea spre slava lui Dumnezeu le-a uneltit [întrebuinţat, iconomisit]. Deci, [Dumnezeu] după ce a dat acestea deopotrivă, i-a lăsat slobozi şi cu de sineşi stăpânire să călătorească, pentru că Domnul pe nimeni nu sileşte, dacă nu voieşte să-I slujească Lui; că de ar fi voit să silească, nu ne-ar fi zidit pe noi cuvântători şi de sine stăpânitori. Şi pe toate acestea, cel mai tânăr deodată le-a cheltuit. Şi care este pricina? Pentru că s-a dus în „**ţară depărtată**", căci atunci când omul se va da în lături de la Dumnezeu şi se va depărta de la frica cea dumnezeiască, toate darurile cele dumnezeieşti le cheltuieşte. Că fiind noi aproape de Dumnezeu, nimic de acest fel vrednic de pierzare nu facem, după cuvântul care zice: „**Văzut-am mai înainte pe Domnul înaintea mea pururea, că de-a dreapta mea este, ca să nu mă clatin**" *(Psalm 15, 8)*. Iar depărtându-ne de la El şi potrivnici făcându-ne, toate cele rele şi le lucrăm, [încă] şi le pătimim, după cuvântul care zice: „**Iată, cei ce se depărtează de la Tine vor pieri**" *(Psalm 72, 26)*. Deci, cu urmare firească „**fiul cel tânăr**" a risipit „**avuţia**". Că fapta cea bună una singură este[13], iar răutatea în multe feluri este şi multe rătăciri pricinuieşte. Precum am zice, bărbăţia una este şi ne arată când se cuvine şi cum se cuvine şi către care se cuvine a unelti partea cea mânioasă. Iar ale răutăţii două sunt chipurile: frica şi îndrăzneala. Vezi cuvântul [partea cea cuvântătoare] că se risipeşte [în două], iar unimea faptei celei bune se pierde? Iar după ce s-a cheltuit „**avuţia**" aceasta şi nu mai călătorea omul după socotinţă [partea cea cuvântătoare], adică după legea cea firească, încă nici urmând Legii celei scrise nu umbla, nici pe Prooroci nu-i asculta, foamete mare se face, „**nu foamete de pâine, ci foamete de a asculta cuvântul Domnului**" *(Amos 8, 11)*.

---

[12] [1805] Adică partea cea cuvântătoare.

[13] Adică este un singur lucru, o singură entitate.

Și **„a început să ducă lipsă"**, ca unul care nu se teme de Domnul, ci departe este de Dânsul pentru că **„n-au lipsă cei ce se tem de Domnul"** *(Psalm 33, 9)*. Și cum nu este lipsă celor ce se tem? Pentru că **„cel care se teme de Domnul, întru poruncile Lui va voi foarte"** *(Psalm 111, 1)*. Și pentru aceasta este slavă și bogăție în casa lui, și mai vârtos a risipit [împrăștiat, împărțit] el și a dat săracilor, atâta este departe de a fi el lipsit. Deci, cela care s-a dus departe de Dumnezeu și nu are înaintea ochilor fața Lui cea înfricoșată, cu cuviință [în chip firesc] **„duce lipsă"**, fiindcă nici un cuvânt dumnezeiesc nu lucrează întru acela.

„Și ducându-se", adică înainte călătorind și sporind în răutate, **„s-a alipit el de unul din locuitorii țării aceleia"**, căci **„cel ce se alipește de Domnul este un duh cu El"**, iar **„cel ce se alipește de curvă"** – de firea dracilor –, **„un trup"** se face *(1 Corinteni 6, 16-17)*, carne cu totul făcându-se și locaș al Duhului neavând întru sine – precum erau cei din vremea potopului[14] *(Facere 6, 3)*. Pentru că **„locuitorii acelei țări"** ce este departe de Dumnezeu, dracii sunt, cu adevărat. Iar **„fiul cel tânăr"**, după ce a sporit, și în răutate puternic s-a făcut, **„paște porcii"**, adică se face și altora dascăl al răutății și al faptei celei noroioase. Căci toți cei ce iubesc și se tăvălesc în noroiul faptelor celor de necinste și al patimilor celor materialnice, **„porci"** sunt, deoarece ochii porcului niciodată nu pot vedea cele de sus, fiindcă au ciudată alcătuire. Pentru aceasta și porcarii, când prind vreun porc și nu pot să-l facă să tacă, îl întorc cu capul în sus și îl fac pe el de strigă mai puțin, căci viind oarecum spre vederea celor ce niciodată nu le-a văzut, și privind cele de sus se spăimântează și tace. Întru acest fel sunt ochii celor care cresc întru cele rele, niciodată nu văd cele de Sus. Deci pe aceștia îi **„paște"** cel care covârșește pe mulți întru răutate, precum sunt mijlocitorii curvelor, vătafii tâlharilor, mai-marii vameșilor – că toți aceștia se va zice cum că **„pasc porci"**. Și tânjește ticălosul acesta să se **„sature"** de păcat – și nimeni nu-i dă lui saț de acest fel. Pentru că nu primește saț dintru cele rele acela care întru acestea s-a obișnuit, căci nu-i statornică îndulcirea păcatului, ci îndată se face și se desface și se află iarăși deșert ticălosul. Și cu **„roșcovele"** se aseamănă păcatul, fiindcă are îndulcire și asprime, căci îndulcește vremelnic și muncește veșnic. Așadar, nimeni nu-i dă să se satură de răutăți celui care se desfătează întru acestea. Căci cine îi va și da lui saț și îl va înceta [sătura]? [Oare] Dumnezeu? Dar [El] nu este de față, căci **„departe"** de la Dumnezeu se duce cel care

[14] **„Nu va rămâne Duhul Meu pururea în oamenii aceștia, pentru că sunt numai trup"** *(Facere 6, 3)*.

mănâncă unele ca acestea. Dracii, oare? Dar cum [vor da saţ] cei care mai vârtos la aceasta se sârguiesc, ca să nu facă niciodată încetare [săturare] şi saţiu de răutate?[15]

15, 17-21: **Dar, venindu-şi în sine[16], a zis: Câţi argaţi ai tatălui meu sunt îndestulaţi de pâine, iar eu pier aici de foame! *(18)* Sculându-mă, mă voi duce la tatăl meu şi-i voi spune: Tată, am greşit la Cer şi înaintea ta; *(19)* nu mai sunt vrednic să mă numesc fiul tău. Fă-mă ca pe unul din argaţii tăi. *(20)* Şi, sculându-se, a venit la tatăl său. Şi încă departe fiind el, l-a văzut tatăl său şi i s-a făcut milă şi, alergând, a căzut pe grumazul lui şi l-a sărutat. *(21)* Şi i-a zis fiul: Tată, am greşit la Cer şi înaintea ta şi nu mai sunt vrednic să mă numesc fiul tău.**

(15, 18) **Osea 14, 3 / Amos 4, 12** *(15, 20)* **Isaia 49, 15 / Iezechiil 16, 6, 10**

„Şi-a venit întru sine" cel ce până acum era curvar, căci până când făcea cele rele, afară de sine era. Că se zice că **„a risipit avuţia"** şi, cu cuviinţă, [de aceea] afară de sine este. Căci nu petrece întru **„avuţia"** sa, adică în partea cea cuvântătoare, ci ca un necuvântător vieţuieşte, [încă] şi altora începător de necuvântare făcându-se, afară de sine fiind şi nepetrecând în partea cea cuvântătoare. Iar când va socoti [cumpăni] cine a fost şi la ce fel de ticăloşie a ajuns, atunci îşi **„vine întru sine"**, gândind, [încă] şi la pocăinţă viind de la cea de afară rătăcire.

Iar **„argaţi"** îi numeşte pe cei chemaţi[17] la credinţă, care încă nu au ajuns să se facă **„fii"**, ca unii ce încă nu s-au luminat – şi cu adevărat, cei chemaţi la credinţă, îndestulare au de **„pâine"** cuvântătoare, fiindcă în fiecare zi ascultă citirile.

Şi pentru a cunoaşte osebirea **„argatului"** de **„fiu"**, ascultă: trei sunt rânduielile celor ce se mântuiesc. Unii ca nişte robi săvârşesc lucrul cel bun, temându-se de Judecată, care şi David însemnează: **„Străpunge cu frica Ta, trupul meu"**, zicând **„că de judecăţile Tale m-am temut"** *(Psalm 118, 120)*. Iar alţii se par a fi argaţi, care pentru râvna bunătăţilor se sârguiesc să placă lui Dumnezeu, precum acelaşi David zice: **„Plecat-am inima mea ca să facă îndreptările Tale în veac pentru răsplătire"** *(Psalm 118, 112)*.

---

[15] Dracii cunosc că păcatele sunt nişte surogate oferite celor lăuntrice ale omului şi, din această pricină, îşi întrebuinţează toată iscusinţa – dar, şi aceasta, numai atât cât o îngăduie Dumnezeu pentru fiecare om în parte – ca prin amăgire şi prin îmbrăţişarea păcatului, să înşele setea fiinţială a firii omeneşti.

[16] În ediţia de la 1805, în loc de **„în sine"**, se găseşte **„întru sine"**.

[17] „Cei chemaţi" sunt numiţi „catehumenii" cărora li se vestesc cuvintele lui Dumnezeu şi se gătesc pentru a primi luminarea Sfântului Botez.

Iar alții sunt fii, care pentru dragostea cea către Dumnezeu împlinesc poruncile Lui, precum tot David mărturisește: „**Cât am iubit legea Ta, Doamne, toată ziua cugetarea mea este**" *(Psalm 118, 97)*; și iarăși „**Ridicat-am mâinile mele la poruncile Tale, pe care le-am iubit**" *(Psalm 118, 48)*, nu „de care m-am temut"; și iarăși „**Minunate sunt mărturiile Tale**" și pentru că sunt minunate, „**pentru aceasta le-a cercat pe ele sufletul meu**" *(Psalm 118, 129)*.

Așadar, când în rânduiala „**fiului**" fiind cineva, iar apoi pentru păcat se va izgoni și va vedea pe alții că dobândesc darurile cele dumnezeiești și se împărtășesc din dumnezeieștile Taine, [încă] și cu Pâinea cea Dumnezeiască (căci nu numai pentru cei chemați la credință se cuvine să înțelegem ceea ce se zice pentru „**argați**", ci, și simplu, pentru cei ce se sunt în Biserică și nu sunt din rânduiala cea dintâi, a „**fiilor**"), atunci, dar, dator este a-și zice lui însuși aceste cuvinte vrednice de milă: „«**Câți argați ai tatălui meu sunt îndestulați de pâine, iar eu pier aici de foame! Sculându-mă**» din căderea păcatului, «**mă voi duce la tatăl meu și-i voi spune: Tată, am greșit la Cer și înaintea ta**», căci lăsând cele cerești, am greșit înaintea lor, cinstind mai mult decât acestea îndulcirea cea oprită; și am ales mai mult locul foametei, decât Cerul, care este patria mea". Căci, ca să zic în pildă, precum se spune că „greșește față de aur" cel care cinstește plumbul mai mult decât aurul, tot așa greșește față de Cer cel care a cinstit mai mult cele pământești, decât Cerul. Căci [unul ca acesta] cu adevărat este greșelnic de la calea ce duce către Cer. Și ia aminte că atunci când greșea, greșea ca și cum nu săvârșea [răul] înaintea lui Dumnezeu, iar când se mărturisește, simte că „**a greșit**" înaintea lui Dumnezeu.

„Și, **sculându-se, a venit la tatăl său**", căci ni se cuvine nouă nu numai să voim cele plăcute lui Dumnezeu, ci să le și facem. Și precum ai văzut fierbinte a fi pocăința, asemenea și milostivirea tatălui vezi-o, că nu l-a așteptat pe fiul său să vină până la el, ci înaintea lui apucă și-l îmbrățișează, pentru că „**tată**" este cu bunătatea, măcar deși cu firea este Dumnezeu. Și pe de-a-ntregul[18] pe dânsul îl cuprinde [îmbrățișează], ca dinspre toate părțile pe el la sine să-l strângă, după ceea ce s-a zis: „**Și slava lui Dumnezeu te va înconjura pe tine**" *(Isaia 58, 8)*.

Și de demult, adică de când se depărta „**fiul**", vreme îi era și „**tatălui**" de a se depărta de cuprindere [îmbrățișare], iar când s-a apropiat prin rugăciune și prin întoarcere, vreme s-a făcut de a-l cuprinde [îmbrățișa]. Deci „**a căzut pe grumazul**" – cel ce mai întâi se ridicase [împotrivă] cu

[18] În ediția de la 1805, în loc de „pe de-a-ntregul", se află „totuluși tot pre tot".

sculare [înălțare], arătând cum că acum s-a făcut plecat. Și „**îl sărută**" pe el, arătând împăcarea; și ca pe un oarecare pridvor, întâi gura celui întinat o sfințește, apoi prin aceasta și la cele dinlăuntru pe sfințenie [o] trimite.

15, 22-24: **Și a zis tatăl către slugile sale: Aduceți degrabă haina lui cea dintâi și-l îmbrăcați și dați inel în mâna lui și încălțăminte în picioarele lui;** *(23)* **și aduceți vițelul cel îngrășat[19] și-l junghiați și, mâncând, să ne veselim;** *(24)* **căci acest fiu al meu mort era și a înviat, pierdut era și s-a aflat. Și au început să se veselească.**

(15, 24) Luca 15, 32 / Efeseni 2, 1; 5, 14 / Coloseni 2, 13 / Apocalipsa 3, 1

„**Slugi**" îi vei înțelege sau pe Îngeri, pe „**duhurile cele slujitoare**" ce se trimit spre slujbă pentru cei vrednici de mântuire *(Evrei 1, 14)* – că aceștia îl îmbracă pe cel ce se întoarce de la răutate cu „**haina cea dintâi**", care este sau cea de demult, pe care mai înainte de a greși o purtam, adică haina nestricăciunii, sau cea mai cinstită și mai întâi decât toate celelalte, care este haina Botezului, că aceasta mă îmbracă mai întâi pe mine, și de la dânsa iau acoperământ asupra grozăviei [rușinii]. Deci, ori pe Îngeri îi vei înțelege „**slugi**" care slujesc la toate cele ce se săvârșesc cu noi și prin ale căror mijlociri ne sfințim, ori pe preoți, care și prin Botez și prin cuvânt de învățătură [îl] împodobesc pe cel ce se întoarce – și în „**haina cea dintâi**" îl îmbracă, în Însuși Hristos, căci „**câți în Hristos ne-am botezat, în Hristos ne-am și îmbrăcat**" *(Galateni 3, 27)*. Și „**dă inel în mână**", pecetea creștinătății, care prin lucruri o avem – că „**mâna**" este semn al lucrării, iar „**inelul**", al pecеții. Deci, cel care s-a botezat, și, în scurt, cel care s-a întors de la răutate, dator este să aibă peste „**mână**", adică peste toată puterea cea lucrătoare, pecete și semn de creștin [„**inel**"], ca să poată să arate cum că s-a înnoit după chipul Celui Care l-a zidit pe el. Sau și în alt chip vei înțelege „**inelul**", adică arvuna Duhului. Ca și cum aș zice: Dumnezeu, bunătățile cele de săvârșit [desăvârșite] atunci le va da, când va fi vremea lor; iar acum, încredințându-le cu adevărat pe acelea, ne dă nouă daruri, ca o oarecare arvună a celor ce vor să fie, unora adică facere de minuni, altora învățături, iar altora alt oarecare dar; și pe acestea primindu-le, dintru ele și pe cele mai de săvârșit [desăvârșite] cu adeverire [le] nădăjduim.

Și „**încălțăminte în picioare**" [îi dă] ca să se păzească de „**scorpii**" *(Luca 10, 19)*, adică de păcatele cele ce se par mici și ascunse – precum a zis David *(Psalm 90, 13)* – însă omorâtoare și acestea; încă și de „**șerpi**" *(Luca 10, 19)*, zic de păcatele ce se socotesc că vatămă arătat. Și în alt chip se dau

[19] În ediția de la 1805, în loc de „**vițelul cel îngrășat**", se găsește „**vițelul cel hrănit**".

„**încălțăminte**" celui ce s-a învrednicit de „**haina cea dintâi**", fiindcă Dumnezeu îl face pe el gătit spre a binevesti și a folosi pe alții, că acest lucru este creștinul: folosul aproapelui.

Iar „**vițel hrănit**" este știut care este – cel ce se junghie și se mănâncă. Căci cu adevărat, Fiul lui Dumnezeu Cel adevărat, după ceea ce este ca om și a luat trup, pe cel prin fire necuvântător și dobitocesc [trupul], măcar deși l-a umplut de ale Sale măriri, prin aceasta „**vițel**" Se înțelege, neispitit de jugul legii păcatului; iar „**hrănit**", pentru că la Taina aceasta a fost rânduit mai înainte de întemeierea lumii *(Apocalipsa 13, 8)*.

Încă poate se va părea și mai cu iscodire ceea ce se va zice, însă se va zice că pâinea pe care o frângem, după ceea ce se vede, fiindcă din grâu se face, „**hrănită**" se zice[20]; iar după ceea ce se înțelege, fiindcă este trup, „vițel" se numește și același [lucru] este și „vițel" și „**hrănit**".

Deci, tot cel care se botează și fiu al lui Dumnezeu se face, iar mai vârtos fiu al lui Dumnezeu iarăși se așează, și, în scurt, tot cel care de păcat se curățește, din acest „**vițel hrănit**" se împărtășește și pricinuitor de veselie și Tatălui și slugilor Sale se face, adică Îngerilor și preoților, ca unul care din moarte a înviat și din pierzare s-a aflat. Căci din pricina **mulțimii** răutății „**mort era**", adică deznădăjduit, iar din pricina firii omenești celei schimbătoare și care poate a se întoarce dintru răutate la fapta cea bună, „**pierdut**" se zice, căci cel „**pierdut**" mai puțin este decât cel „**mort**".

15, 25-32: **Iar fiul cel mare era la țarină. Și când a venit și s-a apropiat de casă, a auzit cântece și jocuri.** *(26)* **Și, chemând la sine pe una dintre slugi, a întrebat ce înseamnă acestea.** *(27)* **Iar ea i-a spus: Fratele tău a venit, și tatăl tău a înjunghiat vițelul cel îngrășat[21], pentru că l-a primit sănătos.** *(28)* **Și el s-a mâniat și nu voia să intre; dar tatăl lui, ieșind, îl ruga.** *(29)* **Însă el, răspunzând, a zis tatălui său: Iată de atâția ani îți slujesc și niciodată n-am călcat porunca ta. Și mie niciodată nu mi-ai dat un ied, ca să mă veselesc cu prietenii mei.** *(30)* **Dar când a venit acest fiu al tău, care ți-a mâncat averea cu desfrânatele[22], ai junghiat pentru el vițelul cel**

---

[20] [1805] Aici unde s-a pus „**hrănită**", în izvodul cel grecesc este Σιτατός care cuvânt se alcătuiește de la Σιτός adică „grâu", și înseamnă „hrănit", „îngrășat", și pentru aceasta, Sfântul Teofilact zice că pâinea pe care o frângem, după ceea ce se vede, fiindcă este din grâu făcută, se zice Σιτατός și cele ce urmează.

[21] În ediția de la 1805, în loc de „vițelul cel îngrășat", se găsește „vițelul cel **hrănit**".

[22] În ediția de la 1805, în loc de „**averea cu desfrânatele**", se găsește „**avuția cu curvele**".

îngrășat. *(31)* **Tatăl însă i-a zis: Fiule, tu totdeauna ești cu mine și toate ale mele ale tale sunt.** *(32)* **Trebuia însă să ne veselim și să ne bucurăm, căci fratele tău acesta mort era și a înviat, pierdut era și s-a aflat.**

(15, 32) **Luca 15, 24**

Aici este întrebarea cea mult vestită: „Cum de se arată zavistnic fiul, care întru altele a viețuit cu bună plăcere, și a slujit Tatălui?" Această întrebare se va dezlega dacă va cumpăni cineva pentru ce s-a grăit pilda. Căci, cu adevărat, pentru că fariseii cei care se socoteau pe ei înșiși curați și drepți, cârteau asupra Domnului că-i primea [la Sine] pe curve și pe vameși, pentru aceasta s-a zis această pildă împreună cu cele ce sunt mai înainte de ea. Deci, de vreme ce s-au grăit acestea pentru că fariseii cârteau, care erau „drepți" mai mult decât vameșii, precum lor li se părea, socotește tu că „**fiul**" cel ce cârtește îi închipuie pe toți cei care se smintesc pentru cea grabnică fericire și mântuire a păcătoșilor. Iar aceasta [sminteala] nu este zavistie, ci, pentru că noi nu cunoaștem revărsarea iubirii de oameni a lui Dumnezeu, din această pricină se naște cârtirea. Căci, oare, David nu aduce înainte sminteala celui ce se turbură pentru „**pacea păcătoșilor**"? *(Psalm 72, 3)* Iar Ieremia, așijderea zice: „**Pentru ce calea necredincioșilor este întru îndestulare și i-a sădit pe ei și i-a înrădăcinat?**" *(Ieremia 12, 1-2)*. Că acestea toate sunt ale cuvântului celui neputincios și sărac al oamenilor, care se aprinde și se îndoiește pentru cea oarecum nevrednică fericire a celor răi. Deci, prin pilda aceasta numai cât nu zice Domnul către farisei unele ca acestea: „Fie, voi sunteți drepți precum «**fiul**» acela – și bineplăcuți Tatălui – așadar vă rog pe voi, cei drepți și curați, să nu cârtiți pentru veselia pe care o facem pentru mântuirea păcătosului, căci și acesta este «**fiu**»".

Deci [întru această pildă], nu este arătată zavistia, ci socoteala fariseilor o îndreptează Domnul prin pildă, că măcar drepți de ar fi ei și toată porunca lui Dumnezeu ar fi împlinit, să nu se mâhnească pentru primirea păcătoșilor. Și nu este de mirare dacă ne mâhnim pentru cele ce se par că se fac cu nevrednicie. Căci atât de mare este iubirea de oameni a lui Dumnezeu și cu atâta îndestulare ne dă nouă bunătățile Sale, încât se poate naște de aici și cârtire, care lucru și în vorba cea obișnuită o zicem. Căci de multe ori, făcând bine cuiva, apoi nemulțămiți fiind noi de la el, zicem că: „Toți mă prihănesc, pentru că ți-am făcut bine cu atâtea", măcar poate că nimeni nu ne-a prihănit, însă voind să arătăm mărimea facerii de bine, aceste cuvinte le plăsmuim.

Dar să vedem și cu de-amănuntul, în scurt, pilda. La „**țarină**" era „**fiul cel mare**", adică în lumea aceasta, și-și lucra pământul său, trupul zic, ca să se sature de „**pâine**"; și semăna cu lacrimi, ca să secere cu bucurie *(Psalm 125, 5)*. Și înțelegând cele ce s-au făcut, „**nu vrea să intre**" în bucuria cea de obște, iar Părintele cel iubitor de oameni „**iese și îl roagă**" și îi spune lui pricina veseliei, că este înviere a mortului. Căci [„**fiul cel mare**"], ca un om, pentru că nu știa, se smintea și-L învinuia pe Tatăl, că lui adică nici măcar un „**ied**" nu i-a dat, iar pentru cel curvar „**a înjunghiat vițelul cel hrănit**". Iar ce este ceea ce se însemnează prin „**ied**", aici o vei înțelege. Tot „**iedul**" de partea cea „**de-a stânga**" *(Matei 25, 33)* și păcătoasă se pune[23]. Deci zice „**fiul**" cel bineplăcut că: „În toate ostenelile mi-am petrecut viața, prigonit fiind, rău pătimind, de păcătoși necăjit; și niciodată pentru mine nu ai înjunghiat vreun «ied», adică vreun păcătos care mă necăjea, ca să aflu puțină odihnă". Precum, adică, „**ied**" a fost pentru Ilie – Ahab. Deci, îl prigonea [Ahab] pe Proorocși nu a dat Domnul pe „**iedul**" acesta degrab spre junghiere *(3 Regi 21, 17-29)*, ca, puțin trăgându-și sufletul Ilie, să se odihnească împreună cu „**prietenii săi**", Proorocii. Drept aceea și zice [Ilie] către Dumnezeu: „**Doamne, pe Proorocii Tăi i-au omorât și jertfelnicele Tale le-au surpat**" *(3 Regi 19, 10)*. „**Ied**" era pentru David – Saul *(1 Regi 19, 10)* și toți cei ce-l cleveteau pe el, pe care îi slobozea Domnul ca să-l ispitească [cerce] pe el; și nu-i „**junghia**", spre a se veseli David. Drept aceea și grăia acesta: „**Până când păcătoșii, Doamne, până când păcătoșii se vor făli?**" *(Psalm 93, 3)*. Aceasta grăiește și „**fiul**" cel din Evanghelie: „Totdeauna fiind eu în osteneli, nici de o mângâiere nu m-ai învrednicit, nici pe vreunul din cei ce mă necăjeau pe mine spre junghiere nu i-ai dat, iar acum, așa, fără de osteneală, îl mântuiești pe cel curvar". Așadar, aceasta este toată țința pildei, care s-a zis pentru fariseii cei ce cârteau pentru păcătoșii care erau primiți de către Domnul. Și ne învață pe noi că, măcar de vom fi drepți, să nu-i gonim pe cei păcătoși, nici să cârtim când Dumnezeu îi primește. Deci „**fiul mai tânăr**" sunt curvele și vameșii; „**fiul mai mare**" sunt fariseii și cărturarii, ce se iau în locul celor drepți, ca și cum ar fi zis Dumnezeu: „Fie, voi sunteți drepți, cu adevărat, și nici o poruncă nu ați călcat. Dar nu se cuvine să fie primiți cei care se întorc de la răutate?" Așadar, pe niște cârtitori ca aceștia îi învață prin [această] pildă.

[23] Vezi și tâlcuirea la *Matei 25, 31-33*.

Și știu că unii pe **„fiul mai mare"** l-au înțeles pentru Îngeri, iar pe **„fiul cel mai tânăr"** pentru firea oamenilor, fire care a scornit ridicare și răzvrătire împotriva poruncii lui Dumnezeu și s-a semețit. Alții au înțeles acestea pentru israeliteni și pentru cei din neamuri. Însă adevărată este numai ceea ce am zis, anume că drepții sunt închipuiți de **„fiul mai mare"**, iar păcătoșii și cei care se întorc sunt închipuiți de **„fiul cel tânăr"**. Iar toată urzeala pildei pentru farisei s-a alcătuit, învățându-i Domnul pe dânșii să nu se mâhnească pentru primirea păcătoșilor, măcar deși ei vor fi drepți. Deci, nimeni, pentru judecățile lui Dumnezeu să nu se mâhnească, ci să sufere [rabde] când cei ce se par păcătoși bine petrec și se mântuiesc. Căci ce știi tu, poate cel pe care îl socotești păcătos s-a pocăit și, din această pricină, a fost primit? Sau știi tu că nu are ascunse fapte bune și pentru aceasta Dumnezeu privește cu dragoste către el?

Capitolul 16

Parabola despre iconomul necredincios.
Parabola despre bogatul nemilostiv și despre săracul Lazăr[1]

16, 1-9: Și zicea către ucenicii Săi: **Era un om bogat care avea un iconom și acesta a fost pârât lui că-i risipește avuțiile.** *(2)* **Și chemându-l, i-a zis: Ce este aceasta ce aud despre tine? Dă-mi socoteala de iconomia ta, căci nu mai poți să fii iconom.** *(3)* **Iar iconomul a zis în sine: Ce voi face că stăpânul meu ia iconomia de la mine? Să sap nu pot; să cerșesc mi-e rușine.** *(4)* **Știu ce voi face, ca să mă primească în casele lor, când voi fi scos din iconomie.** *(5)* **Și chemând la sine, unul câte unul, pe datornicii stăpânului său, a zis celui dintâi: Cât ești dator stăpânului meu?** *(6)* **Iar el a zis: O sută de măsuri[2] de untdelemn. Iconomul i-a zis: Ia-ți zapisul și, șezând, scrie degrab cincizeci.** *(7)* **După aceea a zis altuia: Dar tu, cât ești dator? El i-a spus: O sută de măsuri[3] de grâu. Zis-a iconomul: Ia-ți zapisul și scrie optzeci.** *(8)* **Și a lăudat stăpânul pe iconomul cel nedrept, căci a lucrat înțelepțește. Căci fiii veacului acestuia sunt mai înțelepți în neamul lor decât fiii luminii.** *(9)* **Și Eu zic vouă: Faceți-vă prieteni cu bogăția nedreaptă, ca, atunci când veți părăsi viața, să vă primească ei în corturile cele veșnice**[4].

(16, 4) **Ieremia 4, 22** *(16, 6)* **Iezechiil 45, 10-11, 14** *(16, 8)* **Ioan 12, 36 / Efeseni 5, 8-9 / 1 Tesaloniceni 5, 5** *(16, 9)* **Eccleziastul 11, 2 / Sirah 40, 26 / Matei 6, 19; 20-21 / Luca 11, 41 / 1 Timotei 6, 17, 19**

Fiecare pildă cu chip mijlocitor și prin închipuire însemnează firea oarecăror lucruri, dar nu întru toate fiind asemenea cu lucrurile acelea pe care le arată. Drept aceea, nici nu se cuvine toate părțile pildelor cu de-amănuntul a le iscodi, ci luând cât se potrivește la pricina ceea ce stă de față, celelalte a le lăsa, ca pe unele ce se urzesc împreună cu pilda, și nimic spre pricina ceea ce stă înainte nu folosesc. Și așa, cu adevărat, se cuvine a face și la pilda aceasta ce este pusă înainte. Pentru că dacă ne vom apuca să

[1] În ediția de la 1805, titlul capitolului este: *„Pentru iconomul cel nedrept. Pentru că nimeni nu poate sluji la doi domni. Pentru că nici o cirtă din Lege nu va trece. Pentru a nu-și lăsa omul femeia. Pentru bogatul și pentru Lazăr".*

[2] În ediția de la 1805, în loc de „măsuri", se găsește **„vedre"**.

[3] În ediția de la 1805, în loc de „măsuri", se găsește **„obroace"**.

[4] În ediția de la 1805, aici se găsește: **„Faceți voua prieteni din mamona nedreptății, ca când veți fi lipsiți, să vă primească pre voi în corturile cele vecinice".**

cercăm toate părțile cu de-amănuntul: cine este iconomul, cine este cel ce l-a pus pe el în iconomie și de cine a fost pârât, care sunt datornicii și pentru care pricină unul este dator cu untdelemn, iar altul cu grâu, și pentru ce se zice că erau datori cu câte o sută de măsuri, și în scurt să zic, pe celelalte toate, dacă mai cu iscodire le vom cerca, întunecos vom face cuvântul, și poate că și vrednice de râs am fi tâlcuit dintru nevoia nedumiririi. Deci, se cuvine atâta să ne folosim din pilda aceasta de față, precât este cu putință.

Dintru această pildă voiește Domnul ca să ne învețe pe noi să chivernisim bine bogăția ceea ce ni s-a dat nouă. Și mai întâi aceasta cunoaștem, cum că nu suntem stăpâni ai averilor, că nimic nu avem al nostru, ci **„iconomi"** suntem ale celor străine, ce sunt încredințate nouă de la Stăpânul, ca bine pe acestea să le chivernisim, [încă] și precum Acela poruncește. Iar apoi, după ce nu am întrebuințat iconomia bogăției după țelul și voința Stăpânului, ci la desfătările noastre, pe cele date – rău cheltuindu-le, ne aflăm ca **„iconomi"** ce suntem, **„pârâți"**. Că voia Stăpânului este să iconomisim pe cele date la trebuințele celor împreună cu noi robi, iar nu la ale noastre desfătări. Și atunci când vom fi **„pârâți"**, vrând să ne schimbe Stăpânul de la **„iconomia"** averilor, adică să ne scoată din viața aceasta – iar după mutarea cea de aicea vom și **„da socoteala de iconomie"** –, dacă vom fi înțelepți, vom cunoaște măcar și târziu ceea ce se cuvenea a face. Și atunci, ne facem nouă **„prieteni"** din banii **„nedreptății"**, iar bani ai **„nedreptății"** aceia se numesc câți Domnul ni i-a dat să-i cheltuim la trebuințele fraților și ale celor împreună cu noi robi, iar noi îi ținem pentru noi înșine. Însă, măcar târziu [în cele din urmă] să ne venim întru simțire, unde ne ducem și cum că în ziua aceea nici a ne osteni nu putem, căci nu este atunci vreme de lucrare, nici a cere nu este cu cuviință; căci **„nebune"** sunt numite **„fecioarele"** cele care au cerut un asemenea lucru *(Matei 25, 1-13)*. Așadar, ce urmează? Să-i facem împreună părtași ai acestor bani [ai **„nedreptății"**] pe frați, ca, atunci când vom lipsi de aici [**„vom fi scoși din iconomie"**] – adică atunci când ne vom duce din viața aceasta –, să ne primească pe noi săracii în **„corturile cele veșnice"**. Pentru că săracilor celor întru Hristos li s-au dat spre moștenire **„corturile cele veșnice"**, întru care pot să-i primească pe cei care aici s-au făcut prieteni cu dânșii prin dăruirea banilor. Iar acești bani fiind ai Stăpânului, dintru început se cuvenea a-i da sărmanilor; că aceștia sunt **„datornicii"**, după ceea ce s-a zis: **„Toată ziua dreptul miluiește și împrumută"** *(Psalm 36, 26)* și iarăși **„Cel ce miluiește săracul, împrumută pe Dumnezeu"** *(Pilde 19, 17)*. Așadar, se cuvenea dintru început toate a le

da acestor buni „**datornici**", care dau înapoi însutit. Dar, de vreme ce ne aflăm iconomi ai „**nedreptății**", fiindcă cu nedreptate ținem la noi pe cele ce altora le sunt rânduite, să nu rămânem cu totul întru această neomenie, ci să împărțim săracilor, ca să fim primiți de dânșii în „**corturile cele veșnice**". Deci, dacă așa vom lua [înțelege] noi pilda, nu ni se va întâmpla la tâlcuire nimic de prisosit sau cu iscodire, ori cu tâlcuire de visări.

Iar aceasta ce zice: „**fiii veacului acestuia sunt mai înțelepți în neamul lor decât fiii luminii**", se pare cum că ar însemna ceva nepotrivit [în acest loc], însă nu este fără de urmare sau străin[5]. Pentru că „**fii ai veacului acestuia**" îi numește pe cei care socotesc toate cele ce le sunt lor de folos [numai] pe pământ. Iar „**fii ai luminii**" îi numește pe cei ce sunt datori a unelti bogăția cea duhovnicească după plăcerea lui Dumnezeu. Așadar, aceasta zice, anume că oamenii, „**iconomi**" ai dregătoriilor celor omenești făcându-se, se străduiesc în orice chip, ca, după ce se vor schimba din iconomie, să aibă mângâiere. Iar „**fii ai luminii**" rânduindu-se, adică duhovnicească dregătorie a averilor încredințându-li-se, nimic nu socotesc spre a avea folos pe urmă. Deci, „**fii ai veacului acestuia**" sunt cei cărora li s-au încredințat dregătorii omenești și, „**în neamul lor**" – adică în viața aceasta pământească –, cu înțelepciune pe cele ale lor le chivernisesc. Iar „fii ai luminii" sunt cei care au luat averi ca să le chivernisească pe ele după plăcerea lui Dumnezeu. Deci, ne aflăm noi cum că în iconomiile cele omenești, cu înțelepciune iconomisim și le unelțim pe cele ale noastre, întrucât chiar de vom cădea vreodată din iconomie, să avem oarecare scăpare a vieții. Iar la averile cele ce se cuvine a le iconomisi după Dumnezeu, nu ne arătăm că facem purtare de grijă, ca și cum nu vom da seama de „**iconomie**", după ce ne vom muta din viața aceasta; și ne vom și afla lipsiți de toată mângâierea. Drept aceea și „nebuni"[6] ne numim, fiindcă nu le cugetăm pe acelea ce mai pe urmă ne vor fi nouă de folos. Așadar, să ni-i facem „**prieteni**" pe săraci, dându-le lor din „**bogăția nedreptății**", adică aceea care ni s-a dat nouă de la Dumnezeu ca să fie „armă a dreptății", iar noi o ținem și, pentru această pricină, întru nedreptate s-a strămutat. Iar dacă „**bogăția**" ceea ce se adună, ca și cum din drepte chipuri de agoniseală, când nu se va iconomisi bine și nu se va da săracilor, „**nedreptate**" și „**mamona**" se socotește a fi; cu cât mai mult, cea [dobândită] dintru nedreptate. Deci, dintru această „**nedreptate**" să ne agonisim „**prieteni**", ca atunci când vom lipsi [de aici] și vom trece

[5] Adică are noimă în desfășurarea pildei.

[6] Pentru că „iconomii nebuni" nu sunt, nicidecum, „iconomi înțelepți".

dintru această viață – sau și în alt chip: când ne vom împuțina cu sufletul, fiind osândiți –, să ne primească pe noi acolo „**prietenii**", în „**corturile cele veșnice**".

16, 10-13: **Cel ce este credincios în foarte puțin și în mult e credincios; și cel ce e nedrept în foarte puțin și în mult este nedrept**[7]. *(11)* **Deci, dacă n-ați fost credincioși în bogăția nedreaptă**[8]**, cine vă va încredința pe cea adevărată?** *(12)* **Și dacă în ceea ce este străin nu ați fost credincioși, cine vă va da ceea ce este al vostru?** *(13)* **Nici o slugă nu poate să slujească la doi stăpâni. Fiindcă, sau pe unul va urî și pe celălalt îl va iubi, sau de unul se va ține și pe celălalt îl va disprețui**[9]**. Nu puteți să slujiți lui Dumnezeu și lui mamona.** *(16, 10)* **Matei 25, 21 / Luca 19, 17** *(16, 13)* **Matei 6, 24**

Încă învață [Domnul] că se cuvine a iconomisi bogăția după Dumnezeu, pentru că „**cel credincios întru puțin**" – adică cel care a chivernisit bine bogăția ceea ce i s-a încredințat lui în lumea aceasta – și „**întru mult este credincios**" – adică și în veacul ce va să fie de bogăția cea adevărată este vrednic. Deci „**puțin**" numește bogăția cea pământească, adică pe cea care după adevăr e mică, iar mai cu covârșire nimic nu este, de vreme ce este trecătoare. Iar „**mult**" numește bogăția cea cerească, adică pe cea care rămâne pururea și se adaugă. Iar cel ce întru această bogăție pământească s-a arătat nedrept și le-a făcut ale sale pe cele ce i s-au dat lui spre trebuința cea de obște a fraților, nici de acea [bogăție] „**multă**" nu va fi vrednic, ci ca un nedrept se va scoate afară.

Și tâlcuind [Domnul] ceea ce s-a zis, adaugă: „Dacă întru «**mamona nedreptății**» nu ați fost credincioși, «**cea adevărată**» cine o va încredința vouă?" „Nedrept **mamona**" a numit bogăția ceea ce se află la noi, căci de ar fi fost dreaptă, nu s-ar fi aflat. Iar acum, fiindcă se află la noi, arătat este că, ținându-se și neîmpărțindu-se, săracilor „**nedreaptă**" este. Și una ca aceasta este răpire a averilor celor străine și ale celor ce sunt ale săracilor; aceasta este nedreptate. Deci celui ce pe bogăția aceasta rău o chivernisește și cu necredință, cum [oare] bogăția „**cea adevărată**" i se va încredința? Și nouă, celor ce nu am iconomisit cu credință „**ceea ce este străin**", adică averile – căci străine sunt acestea și pentru că sunt rânduite săracilor și pentru că nu am adus nimic în lume, ci goi ne-am născut –, pe cel care este „**al nostru**"

---

[7] În ediția de la 1805, în loc de „**în foarte puțin și în mult**", se găsește „**întru puțin și întru mult**". În versetele 10-12, în loc de „**în**", se găsește „**întru**".

[8] În ediția de la 1805, în loc de „**bogăția nedreaptă**", se găsește „**nedrept mamona**".

[9] În ediția de la 1805, în loc de „**îl va disprețui**", se găsește „**nu va griji**".

cine îl va da nouă? Iar „**al nostru**" este bogăția cea cerească și dumnezeiască, pentru că acolo este petrecerea [viețuirea] noastră. Și omului celui ce s-a zidit după chipul lui Dumnezeu banii și avuțiile îi sunt „**străine**", că nici una dintre acestea nu este asemenea lui, iar dobândirea bunătăților celor dumnezeiești și împărtășirea cu Dumnezeu – acesta este „**al nostru**".

Deci, până aici ne-a învățat pe noi cum se cuvine a iconomisi bogăția cu credință, că „**străină**" este, iar nu a noastră – pentru că noi suntem „**iconomi**", iar nu domni și stăpâni. Dar, fiindcă „**iconomia**" cea după Dumnezeu a bogăției nu se îndreptează în alt chip, fără numai prin neîmpătimirea spre bogăție, adaugă și aceasta la învățătură, zicând: „**Nu puteți să slujiți lui Dumnezeu și lui mamona**" – adică îi este cu neputință celui care este pironit spre bogăție și ține ceva cu împătimire – a fi slugă a lui Dumnezeu. Deci, dacă voiești cu credință să iconomisești bogăția, să nu slujești ei, adică să nu ai dragoste către dânsa, și astfel, cu adevărat, ai slujit lui Dumnezeu – căci pretutindenea iubirea de argint este prihănită[10], pentru că este dragostea cea cu împătimire și prieteșugul lumii.

16, 14-15: **Toate acestea le auzeau și fariseii, care erau iubitori de argint și-L luau în bătaie de joc**[11]. *(15)* **Și El le-a zis: Voi sunteți cei ce vă faceți pe voi drepți înaintea oamenilor, dar Dumnezeu cunoaște inimile voastre; căci ceea ce la oameni este înalt**[12]**, urâciune este înaintea lui Dumnezeu.**

(16, 14) **1 Timotei 6, 10** *(16, 15)* **1 Regi 16, 7 / Psalm 7, 10 / Pilde 17, 3 / Ieremia 11, 20; 17, 10; 20, 12 / Luca 18, 9**

Fariseii Îl batjocoreau pe Domnul ca unii care erau împunși [săgetați] de cuvintele acestea, că nu le plăcea lor să audă cele pentru neagoniseală, fiindcă erau iubitori de argint. De vreme ce s-a și zis: „**urâciune îi este păcătosului cinstirea de Dumnezeu**" *(Sirah 1, 24)*, iar „**mustrările sunt rele celui necredincios**".

Iar Domnul, descoperind vicleșugul lor cel ascuns și arătând că măcar de și fățărnicesc dreptatea, urâți sunt înaintea lui Dumnezeu pentru părerea [pe] care o au despre ei înșiși, zice: „Voi sunteți cei ce vă faceți pe voi drepți și vi se pare cum că numai vouă vi s-a dat a înțelege cele ce se cuvin, și a învăța, pentru aceea și batjocoriți cuvintele Mele ca ale unui nebun, vrând ca să vă socotească norodul dascăli ai adevărului. Dar nu este așa. Căci

---

[10] Vezi: *1 Timotei 6, 10; Evrei 13, 5; Iacov 1, 10-11 etc.*

[11] În ediția de la 1805, în loc de „**și-L luau în bătaie de joc**", se găsește „**și-L batjocoreau pe Dânsul**".

[12] În ediția de la 1805, în loc de „**căci ceea ce la oameni este înalt**", se găsește „**că ceea ce este întru oameni înălțat**".

«**Dumnezeu știe inimile voastre**» și «**urâciune**» pe voi vă socotește, pentru cugetarea voastră cea înaltă și pentru pofta slavei omenești. Iar «**ceea ce este întru oameni înălțat, urâciune este înaintea lui Dumnezeu**», că necurat este înaintea Domnului tot cel care se înalță cu inima *(Pilde 16, 5)*. Deci, se cuvenea vouă, o, fariseilor, să nu vieţuiți pentru părerea omenească" – [pentru] „**că Dumnezeu a risipit oasele celor ce plac oamenilor**" *(Psalm 52, 7)* –, „ci să vă îndreptați pe voi mai cu seamă înaintea lui Dumnezeu".

16, 16-18: **Legea și Proorocii au fost până la Ioan; de atunci Împărăția lui Dumnezeu se binevestește și fiecare se silește spre ea.** *(17)* **Dar mai lesne e să treacă cerul și pământul, decât să cadă din Lege un corn de literă**[13]. *(18)* **Oricine-și lasă femeia sa și ia pe alta săvârșește adulter; și cel ce ia pe cea lăsată de bărbat săvârșește adulter**[14].

(16, 16) Matei 4, 17; 11, 12-13 *(16, 17)* Psalm 101, 26-28 / Isaia 40, 8; 51, 6 / Matei 5, 18 / Luca 21, 33 / 1 Petru 1, 24-25 *(16, 18)* Deuteronom 24, 1 / Matei 5, 32; 19, 9 / Marcu 10, 11 / 1 Corinteni 7, 10

Acestea se par cum că sunt deosebite și nu au nici o împărtășire cu cele ce s-au zis mai sus, dar celui ce ia aminte nu i se vor părea nepotrivite, ci foarte potrivite cu cele de mai sus.

Căci, de vreme ce Domnul, prin cele ce le-a zis mai sus, a învățat neagoniseala și bogăția a numit-o „**nedrept mamona**", iar pentru că Legea blagoslovenii și îmbogățire le dădea *(Deuteronom 28, 1-13)* și Proorocii „**bunătățile pământului**" făgăduiau *(Isaia 1, 19)*, ca să nu-l zică lui cineva batjocorindu-L, precum fariseii: „Ce zici Tu? Te împotrivești Legii? Aceea și în bogăție blagosloveşte, iar Tu neagoniseala înveți [propovăduiești]?", pentru aceasta zice [Domnul]: „Legea și Proorocii până la Ioan aveau hotărnicire și bine învățau, fiindcă așa cerea pruncia ascultătorilor. Iar de când Ioan – cel care puțin de nu era nematerialnic pentru [a sa] neagoniseală, și neagonisitor pentru [a sa] puțină materialnicie – a venit și Împărăția Cerurilor a propovăduit-o, nu mai e vreme de aici înainte pentru «**bunătățile pământului**», ci Împărăția Cerurilor se propovăduiește. Pentru aceasta și neagoniseala pe pământ sunt datori a o păzi cei ce poftesc Cerurile. De vreme ce și Proorocii și Legea, fiindcă nu au pomenit de Împărăția Cerurilor, cu cuviință «**bunătățile pământului**» făgăduiau celor care încă nu erau de săvârșit [desăvârșiți], și nimic mare și bărbătesc[15] nu puteau să înțeleagă. Deci, cu cuviință, o, fariseilor, neagoniseala învăț Eu, fiindcă poruncile Legii, cele ce nu sunt de săvârșit [desăvârșite], nu mai au vreme".

---

[13] În ediția de la 1805, în loc de „**un corn de literă**", se găsește „**o cirtă**".

[14] În ediția de la 1805, în versetul 18, în loc de „**săvârșește adulter**", se găsește „**preacurvește**".

[15] Bărbăția duhovnicească, în opoziție cu pruncia duhului.

Apoi, ca să nu zică ei că de acum toate cele ale Legii se leapădă ca una ce este deşartă şi nefolositoare, zice [Domnul]: „Nu, ci mai vârtos acum se împlinesc şi se săvârşesc". Căci câte a scris umbros Legea, ori pentru Hristos grăind cu închipuire, ori pentru porunci, acestea acum se împlinesc şi nimic dintru acestea, până şi un corn de literă, nu va cădea. Căci şi cele ce pentru Hristos acolo umbros s-au arătat, acum mai luminat se vor săvârşi şi poruncile Legii, cele ce atuncea potrivit şi după înţelegerea celor ce nu erau de săvârşit [desăvârşiţi] s-au dat, acum mai înalte şi mai de săvârşit [desăvârşite] vor fi.

Iar că Legea către cei ce nu erau de săvârşit [desăvârşiţi] nu vorbea de săvârşit [desăvârşit], arătat este dintru aceea că pentru dezlegarea nunţii, după împietrirea inimii evreilor a răspuns Legea *(Deuteronom 24, 1)*, că de va urî bărbatul pe femeie să aibă stăpânire a o lăsa pe ea, ca să nu se întâmple ceva mai rău. Pentru că ucigaşi fiind ei şi vărsători de sânge, nici pe cei preaiubiţi nu-i cruţau, încât şi pe fii şi pe fiice le jertfeau dracilor.

Iar starea cea mai de jos şi ne[de]săvârşirea Legii întru acest chip [fel] a fost. Că atunci era vreme de un aşezământ de Lege ca acesta, iar acum de altă învăţătură mai de săvârşit [desăvârşită] este trebuinţă. Pentru aceasta şi zice [Domnul]: **„«Tot cel care-şi lasă femeia sa, afară de pricină de curvie, şi ia alta, preacurveşte»**. Deci nu este nici un lucru de mirare, dacă Legea, în chip arătat, nu învaţă nimic pentru neagoniseală, iar Eu vorbesc pentru neagoniseală. Că iată, Legea a poruncit pentru dezlegarea nunţii – fără nici o deosebire de [cele] ce zic Eu –, din pricina îndârjirii iudeilor spre vărsarea de sânge. Iar Eu spre cele mai de săvârşit [desăvârşite] deprinzându-i pe ascultători, pe lăsarea cea fără de pricină binecuvântată o opresc, nu cele împotriva Legii legiuind, ci mai cu covârşire voirea aceleia întărind. Că socotinţa Legii era să nu se facă ucideri între bărbat şi femeie. Aceasta şi eu o pecetluiesc, prin a-i învăţa pe soţi a purta grijă unul de altul şi a le fi milă de ale lor mădulare. Aşadar, şi Legea aceasta voia, dar fiindcă nu erau de săvârşit [desăvârşiţi] ascultătorii, a rânduit dezlegarea nunţii, ca măcar aşa să le fie milă şi să nu se turbeze bărbatul şi femeia unul împotriva altuia".

Deci, pe toate ale Legii le-a întărit[16] Hristos, întrucât bine a zis, cum că cu neputinţă este, **„să cadă din Lege un corn de literă"**. Căci cum ar fi căzut ceea ce mai vârtos se îndreptează [împlineşte] de Hristos?

---

[16] **„Fiindcă este un singur Dumnezeu, Care va îndrepta din credinţă pe cei tăiaţi împrejur şi, prin credinţă, pe cei netăiaţi împrejur. Desfiinţăm deci noi Legea prin credinţă? Nicidecum! Dimpotrivă, întărim Legea"** *(Romani 3, 30-31)*.

16, 19-22: **Era un om bogat care se îmbrăca în porfiră şi în vison, veselindu-se în toate zilele în chip strălucit**[17]. *(20)* **Iar un sărac, anume Lazăr, zăcea înaintea porţii**[18] **lui, plin de bube,** *(21)* **poftind să se sature din cele ce cădeau de la masa bogatului**[19]**; dar şi câinii venind, lingeau bubele lui.** *(22)* **Şi a murit săracul şi a fost dus de către Îngeri în sânul lui Avraam. A murit şi bogatul şi a fost înmormântat**[20]**.** *(16, 19)* **Sirah 11, 4; 14, 14; 18, 32**

Potrivite sunt şi bine urmează şi acestea celor ce s-au zis mai înainte, pentru că deoarece a apucat mai înainte şi a învăţat a se iconomisi bine bogăţia, cu cuviinţă împreunează pe urmă şi pilda bogatului. Căci pildă este şi aceasta, iar nu lucru acum făcut (precum unii fără de înţelegere ar fi socotit), adică istorie [istorisire] căci încă n-au luat nici cei drepţi cele bune, nici cei păcătoşi cele împotrivă. Ci a închipuit Domnul cuvântul, ca să-i înveţe pe cei milostivi în ce fel sunt cele ce îi aşteaptă pe dânşii; şi iarăşi, să arate celor ce rău pătimesc, în ce fel sunt acelea întru care se vor desfăta, pentru cele pe care aici le rabdă.

Aşadar, pe „**bogat**" fără de nume în pilda aceasta l-a pus, ca pe unul ce nici nu era vrednic de a se numi la Dumnezeu, după cum şi prin Proorocul zice: „**Nu voi pomeni numele lor prin buzele Mele**" *(Psalm 15, 4)*. Iar pe sărac pe nume îl pomeneşte, căci numele drepţilor şi în Cartea Vieţii se scriu *(Daniil 12, 1; Filipeni 4, 3; Apocalipsa 3, 5)*. Şi este vorbă, precum în povestirea [predania] evreilor se află, cum că era un oarecare Lazăr în Ierusalim în vremea aceea, care era în cea mai de pe urmă sărăcie şi boală, pe care l-a pomenit Domnul, la pildă luându-l pe dânsul, ca pe unul ce era arătat şi cunoscut.

Aşadar, „**bogatul**", dinspre toate părţile era îndestulat, că şi „**cu porfiră şi cu vison**" era îmbrăcat şi nu numai aceasta, ci şi în toată cealaltă desfătare se îndulcea, că zice „**veselindu-se**", şi nu numai uneori, iar alteori nu, ci „**în toate zilele**". Şi nu cu măsură se desfăta, ci „**luminat**" [„**în chip strălucit**"], adică dezmierdat şi cu multă cheltuială. Iar Lazăr era şi sărac şi bolnav; şi aceasta cumplit, căci zice: „**plin de bube**" – căci este cu putinţă a fi cineva bolnav, dar nu şi plin de bube, iar aici prisosea răul.

„**Şi zăcea înaintea uşii bogatului**". Încă o muncă [caznă] este aceasta, a vedea pe alţii prea desfătându-se, iar pe sine pierind de foame. Că poftea

---

[17] În ediţia de la 1805, în loc de „**în chip strălucit**", se găseşte „**luminat**".

[18] În ediţia de la 1805, în loc de „**înaintea porţii**", se găseşte „**înaintea uşii**".

[19] În ediţia de la 1805, în loc de „**din cele ce cădeau de la masa bogatului**", se găseşte „**din fărâmiturile care cădeau din masa bogatului**".

[20] În ediţia de la 1805, în loc de „**înmormântat**", se găseşte „**îngropat**".

[Lazăr] să se sature nu de bucate scumpe, ci de înseși „**fărâmiturile**", și anume de acelea de care câinii se săturau. Încă era [Lazăr] lipsit și de cei ce l-ar fi cercetat, căci „**câinii venind, lingeau rănile lui**", fiindcă nu era nimeni care să-i gonească pe ei.

Dar, oare, întru atâtea rele fiind Lazăr, hulit-a? Sau a ocărât desfătarea bogatului? Sau neomenia osânditu-o-a? Ori a prihănit pronia [dumnezeiască]? Nici una dintre acestea nu a cugetat, ci cu multă înțelepciune răbda. De unde este arătată aceasta? Dintru aceea că Îngerii îl primeau pe el după ce a murit, căci de ar fi fost cârtitor și hulitor, nu s-ar fi învrednicit de atâta cinste și de înconjurarea și petrecerea sa de către Îngeri.

Și „**a murit și bogatul și a fost îngropat**", căci cu adevărat, și când era el viu, „**îngropat**" era sufletul lui, ca pe un mormânt de jur-împrejur purtându-și trupul, pentru aceasta și după ce a murit, nu de Îngeri a fost petrecut, ci în iad se pogoară. Căci acela care nimic înalt ori ceresc nu a cugetat vreodată, de locul cel mai de jos este vrednic. Căci prin a zice cum că s-a îngropat, aceasta a însemnat Domnul, că și sufletul lui, locul cel mai de jos și mai întunecos l-a dobândit.

16, 23-26: **Și în iad, ridicându-și ochii, fiind în chinuri[21], el a văzut de departe pe Avraam și pe Lazăr în sânul lui.** *(24)* **Și el, strigând, a zis: Părinte Avraame, fie-ți milă de mine și trimite pe Lazăr să-și ude vârful degetului în apă și să-mi răcorească limba, căci mă chinuiesc în această văpaie.** *(25)* **Dar Avraam a zis: Fiule, adu-ți aminte că ai primit[22] cele bune ale tale în viața ta, și Lazăr, asemenea, pe cele rele; iar acum aici el se mângâie, iar tu te chinuiești.** *(26)* **Și peste toate acestea între noi și voi s-a întărit prăpastie mare, ca cei care voiesc să treacă de aici la voi să nu poată, nici cei de acolo să treacă la noi.**

(16, 24) **Zaharia 14, 12** *(16, 25)* **Iov 21, 7, 13 / Psalm 36, 37; 125, 6 / Luca 6, 24**

Precum pe Adam, scoțându-l Domnul din Rai, în preajma acestuia l-a pus să locuiască, pentru ca prin privirea cea de-a pururea înnoindu-se patima [durerea], mai cu deadinsul să-i dea lui simțirea căderii din bunătățile acelea, așa și pe acesta, în preajma lui Lazăr l-a osândit, ca, văzându-l pe el în ce fel de bunătăți este, să le simtă pe acelea de la care din pricina neomeniei a căzut.

Dar pentru ce nu la altul din drepți, ci „**în sânul lui Avraam**" l-a văzut pe Lazăr? Fiindcă iubitor de străini era Avraam. Deci, ca să se facă mustrare a urâciunii lui de străini, pentru aceasta împreună cu Patriarhul îl vede

[21] În ediția de la 1805, în loc de „**chinuri**", se găsește „**munci**".

[22] În ediția de la 1805, în loc de „**ai primit**", se găsește „**ai luat înapoi**".

[pe Lazăr]. Avraam şi pe cei ce treceau pe drum în casa sa îi trăgea, iar acesta şi pe cel ce zăcea înlăuntru îl trecea cu vederea.

Dar pentru ce bogatul nu tinde către Lazăr cuvântul său, ci către Avraam? Poate se ruşina, căci socotea poate că Lazăr este pomenitor de rău şi, dintru ale sale le judeca şi pe ale lui Lazăr: „Dacă eu, dobândind atâta îndestulare, îl treceam cu vederea pe acesta care se strâmtora de atâtea rele şi nici fărâmiturilor nu-l făceam părtaş, cu mult mai vârtos acesta ce a fost defăimat va pomeni răul şi nu se va pleca să-mi dea darul". Pentru aceasta către Avraam face cuvântul, căci socotea cum că nu ştie Patriarhul cele ce se făcuseră. Dar ce-i zice Avraam? Nu a zis: „Om fără de omenie şi crud, nu îţi este ruşine? Acum îţi aduci aminte de iubirea de oameni?", ci cum îi grăieşte Avraam: „**Fiule**" – vezi suflet milostiv şi sfânt? Căci zice şi oarecare înţelept ca sufletul smerit [oropsit] să nu-l turburi. Pentru aceasta şi el, „**fiule**" îi zice, însemnând prin aceasta că până aici are el stăpânire, adică a-l numi pe el aşa, cu blândeţe, iar mai mult, nimic nu stăpâneşte: „Ceea ce am, aceasta îţi dau, glas milostiv; iar de aici, acolo a te strămuta nu este al meu, căci s-au încuiat toate. Şi tu ai luat răsplătire pe cele bune ale tale, iar acela pe cele rele".

Dar pentru care pricină nu a zis „ai luat", ci, „**ai luat înapoi**"? Pentru aceasta: „a lua înapoi" obişnuim a zice la cei ce primesc ceea ce a fost dat cu împrumut. Deci, ce ne învăţăm [de aici]? Chiar dacă vreunii păngăriţi vor fi şi chiar dacă la cea mai de pe urmă răutate vor fi ajuns, de multe ori unul sau două lucruri bune [tot] au făcut. Drept aceea, şi bogatul, având oarecare lucruri bune, prin îndestularea cea din viaţa pământească şi-a luat răsplătirea; şi se zice cum că pe acestea „**le-a luat înapoi**". Aşijderea şi Lazăr, „**pe cele rele**", că poate şi acesta una sau două răutăţi [tot] a făcut, iar prin chinuirea pe care aici a suferit-o „**a luat înapoi**" răsplătirea cea cuviincioasă a acestora. Pentru aceasta, „**el se mângâie, iar tu te munceşti**".

Iar „**prăpastia**" înseamnează depărtarea şi deosebirea dreptilor de cei păcătoşi. Căci precum voinţele lor deosebite au fost, aşa şi lăcaşurile multă depărtare au, fiindcă fiecare ia ca răsplătire cele potrivite voinţei şi vieţii sale.

Şi să însemnezi aici o oarecare dovedire împotriva origeniştilor, care zic cum că sfârşit vor avea muncile [caznele], şi va fi o vreme când păcătoşii se vor uni cu dreptii şi cu Dumnezeu – şi aşa se va face Dumnezeu totul întru toate *(1 Corinteni 15, 28)*. Căci, iată, îl auzim pe Avraam zicând: „**cei care voiesc să treacă de aici la voi să nu poată, nici cei de acolo să treacă la noi**". Deci, precum este cu neputinţă a se muta cineva din soarta dreptilor

în locul păcătoşilor, aşa este cu neputinţă – precum Avraam ne învaţă pe noi – a se muta din locul muncii [caznei] în locul dreptilor. Şi, cu adevărat, Avraam este mai vrednic de credinţă decât Origen.

Şi ce este „**iadul**"? Unii au zis că este loc întunecos sub pământ, iar alţii „**iad**" au zis că este mutarea sufletului de la arătare la nearătare şi întunecare, că până este sufletul în trup se arată prin lucrări, iar după ce se mută din trup, se face nevăzut. Deci, aceasta au zis că este „**iadul**".

Iar „**sân al lui Avraam**" [se numeşte] cuprinderea bunătăţilor celor ce sunt orânduite dreptilor celor ce au ajuns din vifor la limanurile cereşti. Fiindcă şi pentru ţărmurile mării, „**sânuri**" obişnuim a numi locurile cele ce sunt în chipul limanurilor şi adăpostitoare[23].

Încă să însemnezi şi aceasta, [anume] că în ziua aceea va vedea cel care nedreptăţeşte pe cel care se nedreptăţeşte în ce slavă este şi, acesta din urmă, de asemenea, îl va vedea pe celălalt în osândă, precum aici bogatul pe Lazăr şi acesta, de asemenea, pe bogat.

16, 27-31: **Iar el a zis: Rogu-te, dar, părinte, să-l trimiţi în casa tatălui meu,** *(28)* **căci am cinci fraţi, să le spună[24] lor acestea, ca să nu vină şi ei în acest loc de chin.** *(29)* **Şi i-a zis Avraam: Au pe Moise şi pe Prooroci; să asculte de ei.** *(30)* **Iar el a zis: Nu, părinte Avraam, ci, dacă cineva dintre morţi se va duce la ei, se vor pocăi.** *(31)* **Şi i-a zis Avraam: Dacă nu ascultă de Moise şi de Prooroci, nu vor crede, nici dacă ar învia cineva dintre morţi.**

(16, 29) **Ioan 5, 39, 45 / Faptele Apostolilor 15, 21; 17, 11**

Nedobândind cele [pe care le ceruse] pentru sine, ticălosul bogat pentru alţii se roagă. Vezi cum, din munci [cazne] vine întru simţire? Şi cel care-l defăima mai înainte pe Lazăr, care-i zăcea înaintea picioarelor, acum de alţii, care nu sunt de faţă, se îngrijeşte şi roagă să fie trimis Lazăr din morţi la „**casa tatălui său**". Şi nu orişicare dintre cei morţi să fie trimis, ci Lazăr, ca să-l vadă pe dânsul încununat şi întru slavă şi sănătate cei care mai înainte îl văzuseră pe el în boală şi întru necinste; şi cei ce s-au făcut martori ai sărăciei lui, aceştia şi ai slavei sale să se facă văzători. Căci adeverit este cum că întru slavă voia să se arate [Lazăr] acestora, spre a fi el propovăduitor vrednic de credinţă.

Aşadar ce zice Avraam? „**Au pe Moise**", adică: „Tu ai grijă de fraţi, dar nu aşa precum o face Dumnezeu Cel Care i-a făcut pe dânşii, căci mii

[23] Este vorba de golfuri.

[24] În ediţia de la 1805, în loc de „**să le spună**", se găseşte „**să le mărturisească**".

de dascăli le-a trimis lor". Iar bogatul zice: „Nu, părinte" – căci, fiindcă el, auzind Scripturile, nu credea, şi i se părea că sunt scorneli cele zise, asemenea socotind că se află şi fraţii săi, şi de la sine judecând socotea că [nici ei] nu ascultă Scripturile, precum nici el nu o făcea – „ci, dacă cineva din morţi va învia, vor crede".

Întru acest fel şi acum sunt cei care zic: „Cine ştie cele din iad? Cine a venit de acolo şi ne-a vestit nouă?" Dar aceştia să-l audă pe Avraam, ce zice că, dacă Scripturile nu le ascultăm, nici pe cei ce vin din iad nu-i vom crede. Şi aceasta au adeverit-o iudeii, care fiindcă nu ascultau Scripturile, nici morţi văzând înviind, nu au crezut; ci şi pe Lazăr a-l omorî se ispiteau[25] *(Ioan 12, 9-11)* şi, în vremea răstignirii, măcar că mulţi morţi au înviat[26] *(Matei 27, 50-53)*, însă iudeii asupra Apostolilor cu ucidere săreau [se năpusteau][27] *(Faptele Apostolilor 23, 12-14)*.

Pentru că de ne-ar fi folosit nouă pentru credinţă, şi aceasta de multe ori ar fi făcut-o Domnul, iar acum nimic nu ne foloseşte aşa, precum cercarea cea cu dinadinsul a Scripturilor. Căci a învia morţi s-ar fi meşteşugit şi diavolul după nălucire şi, prin aceasta, ar fi amăgit pe cei fără de socoteală, semănând pentru cei din iad[28] dogme vrednice răutăţii lor. Iar când Scripturile sănătos se cearcă, nici un lucru ca acesta nu va putea să meşteşugească, pentru că acestea sunt **„făclie"** şi **„lumină"** şi, atunci când acestea luminează, lucrul se vede şi se află *(Psalm 118, 105; Pilde 6, 23)*[29]. Deci Scripturilor se cuvine să credem şi nu să căutăm învieri ale morţilor.

---

[25] **„Deci mulţime mare de iudei au aflat că este acolo şi au venit nu numai pentru Iisus, ci să vadă şi pe Lazăr, pe care-l înviase din morţi. Şi s-au sfătuit arhiereii ca şi pe Lazăr să-l omoare. Căci, din cauza lui mulţi dintre iudei mergeau şi credeau în Iisus"** *(Ioan 12, 9-11)*.

[26] **„Iar Iisus, strigând iarăşi cu glas mare, Şi-a dat duhul. Şi iată, catapeteasma templului s-a sfâşiat în două de sus până jos, şi pământul s-a cutremurat şi pietrele s-au despicat; mormintele s-au deschis şi multe trupuri ale sfinţilor adormiţi s-au sculat. Şi ieşind din morminte, după învierea Lui, au intrat în cetatea sfântă şi s-au arătat multora"** *(Matei 27, 50-53)*.

[27] **„Iar când s-a făcut ziuă, iudeii, făcând sfat împotrivă-i, s-au legat cu blestem, zicând că nu vor mânca, nici nu vor bea până ce nu vor ucide pe Pavel. Şi cei ce făcuseră între ei acest jurământ erau mai mulţi de patruzeci, care, ducându-se la arhierei şi la bătrâni, au zis: Ne-am legat pe noi înşine cu blestem să nu gustăm nimic până ce nu vom ucide pe Pavel"** *(Faptele Apostolilor 23, 12-14)*.

[28] Adică vrednici de iad dintru ale lor fapte.

[29] **„Făclie picioarelor mele este legea Ta şi lumină cărărilor mele"** *(Psalm 118, 105)*; **„Că povaţa este un sfeşnic bun şi legea o lumină, iar îndemnurile care dau învăţătură sunt calea vieţii"** *(Pilde 6, 23)*.

Încă este cu putință și tropologic[30] a pricepe pilda aceasta, zicând cum că prin „**bogat**" se însemnează norodul cel evreiesc, căci „**bogat**" a fost acesta de demult, fiindcă se îmbogățea întru toată cunoștința și înțelepciunea și întru cuvintele lui Dumnezeu cele ce sunt mai mult decât aurul și mulțimea pietrelor scumpe. Dar și „**în porfiră și în vison**" era îmbrăcat, fiindcă avea împărăție și preoție și era „**împărătească preoție**" a lui Dumnezeu *(Ieșire 19, 6)*. Și „**porfira**" o însemnează pe împărăție, iar „**visonul**" pe preoție, căci leviții, la slujbele cele preoțești, se îmbrăcau cu haine de vison *(1 Paralipomena 15, 27; 2 Paralipomena 5, 12)*. Și „**se veseleau în toate zile în chip strălucit**" căci în toate zilele aduceau jertfe, dimineața și seara, pe care și ale „**necontenirii**" le numeau *(Ieșire 29, 38-42)*. Iar „**Lazăr**" era norodul cel din neamuri [păgâni], sărac în dumnezeiești daruri și în înțelepciune; și „**zăcea înaintea ușilor**", că nu era slobod păgânilor să intre în biserică *(Deuteronom 23, 1-5)*, pentru că spurcăciune se părea [a fi]; precum și în *Faptele Apostolilor* strigare se face asupra lui Pavel că a adus păgâni în biserică și a spurcat acest loc sfânt *(21, 28)*. Încă era și „**plin de bube**", de păcatele care puteau și pe „**câinii**" cei nerușinoși, adică pe draci, îi hrănea cu rănile acestea, căci îndulcire le sunt lor rănile noastre. Și poftea „**fărâmiturile cele ce cădeau din masa bogatului**", că lipsit era cu totul de pâinile cele ce „**întăresc inima**" *(Psalm 103, 17)* și avea trebuință și de cea prea puțină și mică și cuvântătoare hrană; precum și cananeianca, păgână fiind, cerea să se hrănească din „**fărâmituri**" *(Matei 15, 27)*. Ce s-a întâmplat însă? „**A murit**" lui Dumnezeu norodul evreiesc și moarte s-au făcut oasele lor, fiindcă nu făceau ei nici o mișcare către lucrul cel bun. „**A murit**" și Lazăr păcatului – adică norodul cel păgânesc – și iudeii, fiindcă întru păcatele lor au murit, în văpaia zavistiei se ard. Și „**râvnesc**" iudeii, precum zice Apostolul *(Romani 11, 11-14)*, pentru că păgânii se primesc la credință, iar norodul neamurilor, cel ce mai înainte era sărac și necinstit, în „**sânul lui Avraam**", tatăl neamurilor, petrece cu cuviință. Pentru că și Avraam, păgân fiind, a crezut lui Dumnezeu și de la închinarea de idoli, la cunoștința de Dumnezeu s-a strămutat. Deci, cei ce sunt părtași strămutării și credinței lui Avraam, cu cuviință și în „**sânul lui**" se odihnesc și moștenesc împreună cu dânsul aceleași locuri și lăcașuri și primiri ale bunătăților. Și poftește iudeul o picătură din stropirile și curățirile cele

[30] Pentru acest cuvânt, vezi însemnarea de la *Matei 12, 7-8*, sau *Despre cele patru înțelesuri ale Sfintei Scripturi* de la începutul acestui volum.

vechi din Lege, ca să se „**răcorească limba**" lui, [încă] și să poată a îndrăzni și a zice ceva către noi, anume că Legea este lucrătoare – dar nu le dobândește pe acestea. Căci „**Legea până la Ioan a fost**" *(Luca 16, 16)* și „**jertfă și prinos nu ai voit...**" și celelalte pe care le zice [Proorocul] *(Psalm 39, 9)*. Și Daniil mai înainte a proorocit că va pieri ungerea *(Daniil 9, 26)* și se va pecetlui proorocia *(Daniil 12, 4, 9)*, adică va înceta și se va închide.

Iar tu, ia pilda și iticește[31]. Și fiind „**bogat**" în răutăți, să nu treci cu vederea mintea ta, flămândă fiind și jos aruncată, cea care a fost zidită să tindă în Sus; și „**zăcând înaintea ușilor**", bag-o pe dânsa înăuntru, ca să nu stea afară și să se rătăcească, nici să nu „**zacă**", ci să lucreze. Că întru acest chip vei putea a lucra cu mintea iar nu numai cu trupul a te desfăta. Încă și celelalte ale pildei cu lesnire este a le înțelege, spre folosul năravului.

[31] [1805] Adică la îndreptarea năravurilor [etic, moral].

Capitolul 17

Despre sminteli, iertare și credință. Vindecarea celor zece leproși. Când va veni Împărăția lui Dumnezeu[1]

17, 1-4: **Și a zis către ucenicii Săi: Cu neputință este să nu vină smintelile, dar vai aceluia prin care ele vin! *(2)* Mai de folos i-ar fi dacă i s-ar lega de gât o piatră de moară și ar fi aruncat în mare, decât să smintească pe unul din aceștia mici. *(3)* Luați aminte la voi înșivă. De-ți va greși fratele tău dojenește-l[2] și dacă se va pocăi, iartă-l. *(4)* Și chiar dacă îți va greși de șapte ori într-o zi și de șapte ori se va întoarce către tine, zicând: Mă căiesc, iartă-l.**

(17, 1) **Matei 18, 6-7 / Marcu 9, 42 / 1 Corinteni 11, 19** *(17, 2)* **Matei 18, 6 / Marcu 9, 42** *(17, 3)* **Levitic 19, 17 / Sirah 19, 14 / Matei 18, 15, 21 / Iacov 5, 19-20** *(17, 4)* **Matei 18, 22**

De vreme ce fariseii, iubitori de argint fiind, cârteau asupra Domnului Care cuvânta pentru neagoniseală, a zis și pilda bogatului și a săracului Lazăr, arătându-le lor prin aceasta ce fel de muncă [caznă] îi așteaptă pe dânșii pentru iubirea de bogăție. Dar de aici grăiește și către ucenici și pentru înșiși fariseii, pricinuitori de sminteli arătându-i pe dânșii [pe farisei] și împiedicători de la calea cea dreaptă – și din această pricină dându-le lor **„vaiul"** spre moștenire. Deci, ce zice [Domnul]? Să vedem: **„cu neputință este să nu vină smintelile"**, adică împiedicările petrecerii [vieţuirii] celei bune și lui Dumnezeu plăcute. Căci, din pricina răutății celei multe a oamenilor este [de] nevoie a se afla multe împiedicări ale propovăduirii și ale adevărului. Însă **„vai aceluia prin care vin"**, adică lucrătorului acestora, precum erau fariseii care sminteau și împiedicau propovăduirea. Dar cearcă mulți nedumerindu-se: „Dacă nevoie este să vină smintelile și este cu neputință a nu se împiedica propovăduirea, așadar, pentru ce, o, Doamne, îi osândești și îi ticăloșești pe lucrătorii de sminteli? Că de nevoie s-au făcut [ei] unii ca aceștia și tot lucrul ce este din silă este și vrednic de iertare". Ascultă, dar: sila aceasta din voință are începătură, și, ca să zic mai luminat, Domnul, văzând răutatea oamenilor celor de atunci și cum că sunt plecați către cel rău și nici un lucru bun nu

---

[1] În ediția de la 1805, titlul capitolului este: *„Pentru sminteală, pentru a ierta greșelile aproapelui. Pentru credința cea întru Dumnezeu. Pentru cei zece leproși. Pentru Iisus când fost-a întrebat când va veni Împărăția lui Dumnezeu; și cum că neștiută va fi Venirea lui Hristos".*

[2] În ediția de la 1805, în loc de **„dojenește-l"**, se găsește **„ceartă-l"**.

voiesc, a zis cum că dintru urmarea celor ce se văd [la cei de față], de nevoie este să vină smintelile. Deci, răutatea pe care o lucrau oamenii, dintru a lor voință era, iar lucrarea smintelilor de nevoie, a urmat dintru răutate, întrucât pentru aceasta și vrednici de muncă [cazną] sunt lucrătorii smintelilor. Precum aș zice într-o pildă: un doctor, văzând pe cineva că rău își alege hrana și cu nesaț viețuiește, ar fi zis: „Nevoie este ca acesta să se îmbolnăvească". Deci oare, boala de nevoie este? Cu adevărat este de nevoie, ca urmare a felului celui rău în care acela se hrănește. Pentru aceasta, „**vai**" celor ce împiedică propovăduirea, căci întru atâta răutate au venit, încât nevoie se face să „**vină smintelile**". Pentru că mai de folos este omului aceluia care face **sminteli** și împiedicări „**de și-ar lega de gât o piatră de moară și să se arunce în mare**", decât să smintească și să răzvrătească pe vreunul din cei „**mici**" credincioși[3].

Pentru aceasta, Domnul îi întărește pe ucenici și zice: „**Luați aminte la voi înșivă**". Iată ce zice: „Vă spun mai înainte că vor veni cele rele. Fără de răspuns sunteți. Căci [de] nevoie este să vină acelea, dar nu este [de] nevoie să pieriți voi, dacă vă veți întări pe voi înșivă și vă veți întrarma". Adică: [de] nevoie este să vină lupul, dar dacă păstorul privegheză, nu este [de] nevoie să piară oile, ci lupul, în zadar căscând gura, se va duce.

Așadar, după ce a zis acestea pentru cei ce smintesc și vatămă – adică fac împiedicare –, le zice și pe cele ce urmează. Fiindcă sunt multe deosebiri ale acelor ce smintesc: pentru că unii sunt nevindecați precum erau fariseii, iar alții pot a se vindeca – precum se află frații Domnului către Însuși Domnul, că nici ei nu credeau într-Însul *(Ioan 7, 5)*. Deci, fiindcă multe deosebiri sunt ale celor care smintesc – că pot să fie unii și din cei de o credință întru acest fel –, pentru aceasta zice: „**De-ți va greși ție fratele tău, mergi, mustră-l pe el între tine și el singur. Și de te va asculta, ai câștigat pe fratele tău. Iar de nu te va asculta, ia cu tine încă unul sau doi**..." și celelalte, câte Matei pe larg le-a descoperit, iar Luca le-a tăcut ca pe unele care s-au grăit de Matei *(18, 15-16)*. „Cel care a ascultat certările

---

[3] Sfântul Maxim Mărturisitorul tâlcuiește cine sunt cei „mici", răspunzând unei întrebări *(51)*: „«**Mici**» socotesc că numește [Domnul] pe cei simpli la cugetare, care din pricina micimii minții, nu pot să deosebească judecățile Providenței. Deci, dacă cineva smintește pe unii ca aceștia, mai de folos i-ar fi fost să facă parte din ceata păgânilor, care asemenea asinului legat la piatra de moară, se țin numai în ogașa mișcării lumii, și să se arunce în mare, adică într-o viață plină de confuzie. Aceasta o întărește și Apostolul Petru, zicând: «**Mai bine era pentru ei să nu fi cunoscut calea dreptății, decât, cunoscând-o, să se întoarcă spre cele dinapoi**» *(2 Petru 2, 21)*" (*Filocalia românească*, vol. 2, ed. Humanitas, București, 1999, pp. 228-229).

este vrednic de iertare, iar cel ce nu a ascultat, să-ți fie ție ca «**păgânul**» și «**vameșul**», adică urât și nevrednic de a fi numit «**frate**»" *(Matei 15, 17)*. Apoi, ca și cum cineva ar fi spus: „Fie [așa cum zici], Doamne, acestea bine le-ai grăit. Dar dacă, de multe ori încredințându-se de iertare [dobândind iertarea], apoi iarăși ar vătăma, ce se cuvine să-i fac lui?" Zice [Domnul]: „De se va pocăi iarăși, iartă-i lui. Și iarăși, măcar și de șapte ori în zi de se va întoarce, iartă-i lui". Iar acest cuvânt, adică „**de șapte ori**", aici este pus în loc „de multe ori", precum și cuvântul acela: „**Cea stearpă va naște de șapte ori**" *(1 Regi 2, 5)*. Așadar, de câte ori se va căi, de atâtea ori se cade a-i ierta lui. Căci nu se cuvine să socotești cu adevărat cum că număr al iertărilor pune [hotărnicește] Domnul, ci ceea ce am zis, acel cuvânt „**de șapte ori**" să-l înțelegi în loc de „de multe ori și fără de număr". Precum și în vorba cea obișnuită spunem: „cetate cu zece mii de bărbați" nu ca și cum ar avea zece mii, că poate și mai mulți are, ci în loc de a spune: „cu mulți bărbați", zicem: „cu zece mii". Iar cum că acestea le grăiește [Domnul], arătat este de la Matei, că acolo lui Petru care a zis: „**Oare până de șapte ori îi voi ierta lui?**" Domnul i-a grăit: „**Nu de șapte ori, ci de șaptezeci de ori câte șapte**", prin aceasta suma cea fără de număr însemnându-o *(Matei 18, 21-22)*.

17, 5-10: **Și au zis Apostolii către Domnul: Sporește-ne credința**[4]. *(6)* **Iar Domnul a zis: De ați avea credință cât un grăunte de muștar, ați zice acestui sicomor**[5]**: Dezrădăcinează-te și te sădește în mare, și vă va asculta.** *(7)* **Cine dintre voi, având o slugă la arat sau la păscut turme, îi va zice când se va întoarce din țarină: Vino îndată și șezi la masă?** *(8)* **Oare, nu-i va zice: Pregătește-mi ca să cinez și, încingându-te, slujește-mi până ce voi mânca și voi bea, și după aceea vei mânca și vei bea și tu?** *(9)* **Va mulțumi, oare, slugii că a făcut cele poruncite? Cred că nu**[6]. *(10)* **Așa și voi, când veți face toate cele poruncite vouă, să ziceți: Suntem slugi netrebnice, pentru că am făcut ceea ce eram datori să facem.**

(17, 5) **Matei 18, 22** *(17, 6)* **Matei 17, 20; 21, 21 / Marcu 9, 23; 11, 23** *(17, 8)* **Luca 12, 37 / Ioan 13, 4** *(17, 10)* **Iov 22, 3; 35, 7 / 1 Corinteni 9, 16-17**

Apostolii credeau Domnului, dar venind întru simțirea neputinței lor și auzindu-L pe Dânsul zicându-le lor pentru oarecare lucruri mari și pentru primejdia cea dintru sminteli, se roagă ca să li se înmulțească lor

[4] În ediția de la 1805, în loc de „**Sporește-ne credința**", se găsește „**Adauge-ne nouă credință**".

[5] În ediția de la 1805, în loc de „**sicomor**", se găsește „dud".

[6] În ediția de la 1805, versetul 9 este: „**Au doară va avea har slugii aceea, căci a făcut ceea ce i se poruncise? Nu Mi Se pare**".

puterea credinței, prin care vor putea să isprăvească [plinească cu lucrul] acestea pe care le-a grăit Domnul – cele pentru neagoniseală, zic. Că neagoniseala nimic nu o îndreptează [lucrează, rodește] așa, precum a crede și a nădăjdui în Dumnezeu; și tot așa, nimic nu face a aduna comori, precum a nu crede cum că mare Vistier este Dumnezeu și vistierie nedeșertată [e] bunătatea Lui.

Încă și împotriva smintelilor, prin credință vor putea a se împotrivi; pentru aceasta, venind Apostolii la Dânsul, zic: „«**Sporește-ne nouă credința**», mai de săvârșit [desăvârșiți] fă-ne pe noi întru credință și mai adeveriți". Iar Domnul, arătându-le lor cum că bine cer și cum că socotința aceasta se cuvine ei să o aibă întărită pentru credință, ca pentru ceea ce poate mult, grăiește: „De ați avea credință, încă și pe dudul acesta l-ați fi răsădit". Două lucruri mari zice deodată: întâi, adică, a-l muta pe cel ce este înrădăcinat în pământ și mai apoi a-l și răsădi în mare. Căci ce s-a răsădit [vreodată] în mare? Însă arătat este că prin a zice [unele ca] acestea, [Mântuitorul] puterea credinței o arată.

Însă poate cineva, alegorisind[7], ar fi înțeles „**dudul**" că este diavolul, ca acela care pricinuitor și hrănitor al viermelui celui veșnic ni se face nouă, prin gândurile cele ce răsar dintr-însul. Căci frunzele dudului viermi hrănesc, prin care se fac mătăsurile. Deci, pe acest „**dud**", credința poate să-l dezrădăcineze din inima omenească și în „**mare**" să-l arunce, adică întru „**adânc**" să-l trimită *(Iezechiil 31, 18; Luca 8, 31; Apocalipsa 20, 3)*.

Iar după ce le-a zis acestea pentru „**credință**", adaugă Domnul și altă învățătură prea de nevoie [trebuincioasă]. Care este aceasta? Nu se cuvine a cugeta înalt pentru isprăvile cele bune. Deoarece credința multe isprăvește [duce la săvârșire] și împlinitor al poruncilor îl face pe acela care o are pe aceasta împreună cu aceea [adică a nu cugeta înalt] – pentru că și cu facerile de minuni îl împodobește pe acela –, și dintru aceasta poate să cadă omul de multe ori întru înalta cugetare, pentru aceea Domnul, prin pildă foarte frumoasă, îi întărește pe Apostoli ca să nu se mândrească pentru isprăvile cele bune. Căci zice: „**Cine dintru voi, având o slugă...**" și celelalte, pentru că arată prin pilda aceasta că nu se cuvine a se înălța oarecine pentru vreo oarecare ispravă, iar mai ales nici pentru împlinirea tuturor poruncilor. Căci „**slugii**" nevoie îi atârnă asupră-și, a împlini poruncile Domnului, însă nu se cuvine a o trece în seama sa, ca pe o ispravă [izbândă]. Pentru că de nu va lucra, [unul ca acesta] vrednic este de

[7] [1805] Adică, înțelegând și tâlcuind afară de ceea ce însemnează cuvântul.

pedeapsă; iar după ce a lucrat, să se îndestuleze că a scăpat de pedeapsă. Și nu se cuvine cu sila a cere cinste pentru cele săvârșite, căci a îndurării Stăpânului este a-i da lui, iar mai vârtos a-i și dărui ceva.

Așadar, și cel care slujește lui Dumnezeu, măcar de va și împlini poruncile, nu se cuvine a se înălța, că nici un lucru mare nu a făcut, ci „vaiul" era al lui de nu le-ar fi făcut, precum Apostolul zice: **„Vai mie, de nu voi binevesti!"** *(1 Corinteni 9, 16)*. De asemenea, nu se cuvine a cugeta înalt nici dacă a dobândit daruri [duhovnicești], căci daruri sunt, pentru [dintru] mila lui Dumnezeu dăruite lui, nu pentru că-i era lui dator Stăpânul. Căci cu covârșire sluga îi este datoare Stăpânului său a plini toate poruncile Sale. Iar dacă și când toate poruncile le vom plini, nici atuncea nu ni se cuvine a socoti ceva mare, ce ne vom face când nici cea mai mică parte a poruncilor lui Dumnezeu îndreptând [lucrând, săvârșind], încă ne înălțăm?

Și ia aminte și la graiul pildei, căci întâi a pus **„la arat"**, apoi a adăugat **„la păscut"**, că întâi se cuvine a fi cineva plugar și apoi a i se încredința și păstoria, pentru că acela care pe al său trup bine l-a **„arat"**, ca pe un oarecare pământ, acesta este vrednic și de a fi **„păstor"** al altora. Căci acela care nu știe să-și rânduiască după cum se cuvine casa sa, cum va purta grijă de biserică? *(1 Timotei 3, 5)* Așadar, te **„ară"** mai întâi pe tine însuți și atuncea îi vei **„păstori"** și pe alții, după cum și Ieremia zice: **„Înnoiți-vă vouă înnoiri"**[8] *(Ieremia 4, 3)*, apoi se adaugă **„luminați-vă vouă lumină a cunoștinței"**[9], care însemnează partea cea mai adevărată a păstoriei *(Osea 10, 12)*.

17, 11-19: **Iar pe când Iisus mergea spre Ierusalim și trecea prin mijlocul Samariei și al Galileii,** *(12)* **intrând într-un sat**[10]**, L-au întâmpinat zece leproși care stăteau departe,** *(13)* **și care au ridicat glasul și au zis: Iisuse, Învățătorule, fie-Ți milă de noi!** *(14)* **Și văzându-i, El le-a zis: Duceți-vă și vă arătați preoților. Dar, pe când ei se duceau, s-au curățit.** *(15)* **Iar unul dintre ei, văzând că s-a vindecat, s-a întors cu glas mare, slăvind pe Dumnezeu.** *(16)* **Și a căzut cu fața la pământ la picioarele lui Iisus, mulțumindu-I. Și acela era samaritean.** *(17)* **Și răspunzând Iisus a zis: Au nu zece s-au curățit? Dar cei nouă unde sunt?** *(18)* **Nu s-a găsit să**

[8] În ediția 1988 a *Bibliei* avem: **„Arați-vă ogoare noi și nu mai semănați prin spini!"**

[9] În ediția 1988 a *Bibliei* avem: **„Semănați-vă fapte bune, căci numai așa veți secera milostivire; prefaceți țelina în ogoare ale cunoașterii de Dumnezeu și căutați pe Domnul, ca El să vină și să vă îndestuleze de roade mântuitoare!"**

[10] În ediția de la 1805, în loc de „sat", se găsește „cetate".

se întoarcă să dea slavă lui Dumnezeu decât numai acesta, care este de alt neam? *(19)* **Şi i-a zis: Scoală-te şi du-te; credinţa ta te-a mântuit.**

(17, 11) **Ioan 4, 4** *(17, 12)* **Levitic 13, 46** *(17, 13-14)* **Levitic 13, 2; 14, 2-5, 10 / 4 Regi 5, 10 / Matei 8, 4 / Marcu 1, 43-44 / Luca 5, 14** *(17, 18)* **Iosua 7, 19 / 2 Paralipomena 30, 8; 32, 25** *(17, 19)* **Matei 9, 22 / Marcu 5, 30, 34; 10, 52 / Luca 7, 50; 8, 48; 18, 42**

Şi de aici va cunoaşte oricine cum că nimic nu-l împiedică pe cineva spre a plăcea lui Dumnezeu, chiar de va fi de neam blestemat, numai să aibă voinţă bună. Căci iată, pe Iisus **„L-au întâmpinat zece leproşi"**, voind El să intre întru o cetate; şi L-au întâmpinat afară din cetate, căci nu era slobod celor ce se socoteau a fi necuraţi să vieţuiască înlăuntrul cetăţii *(Levitic cap. 13)*. Şi **„stăteau departe"**, ca unii care se ruşinau pentru necurăţia lor ceea ce se părea; şi nu îndrăzneau a se apropia, deoarece socoteau că şi Iisus se va îngreţoşa de dânşii – precum ceilalţi făceau –, şi de aceea „au **ridicat glasul"** şi s-au rugat. Cu locul **„stăteau departe"**, iar cu rugămintea aproape s-au făcut [au venit], căci **„aproape este [Domnul de toţi cei ce-L cheamă pe El,] de toţi cei ce-L cheamă pe El întru adevăr"** *(Psalm 144, 18)*. Şi nu aşa de rând, ca pe un om Îl roagă, ci ca pe un mai presus de om, căci „Învăţător" îl numesc pe Dânsul, adică Domn, Purtător de grijă, Păzitor, care aproape este de a-L socoti pe Dânsul Dumnezeu. Iar El le porunceşte lor „să se **arate preoţilor**", căci preoţii îi cercau pe unii ca aceştia, şi de la aceia primeau hotărârea de erau sau nu curaţi de lepră. Pentru că preoţii aveau semne prin care cunoşteau lepra cea nevindecată. Încă şi după ce se leproza cineva, iar apoi **îşi redobândea sănătatea, preoţii** îl cercau, şi se aducea darul care era poruncit în Lege *(Levitic cap. 13)*. Iar aici, în chip neîndoielnic fiind aceştia leproşi, de ce trebuiau să se arate ei preoţilor, de nu, cu adevărat, aveau să se curăţească? Căci a le porunci lor să meargă la preoţi, nimic altceva nu arăta, fără numai că se vor curăţa; drept aceea, şi zice că **„pe când ei se duceau, s-au curăţit"**. Dar vezi ceea ce am zis dintru început, cum că „**zece**" fiind leproşii, cei nouă, cu toate că erau israeliteni, nemulţămitori s-au arătat. Iar samarineanul, de alt neam fiind, s-a întors; şi glasul cel de mulţămire slobozea – că samarinenii erau asirieni *(4 Regi cap. 17)* –, ca nici un păgân să nu se deznădăjduiască şi ca nici unul, cu strămoşi sfinţi fiind, să nu se laude.

Încă însemnează minunea aceasta şi mântuirea cea de obşte ce s-a făcut peste tot neamul omenesc. Căci **„zece leproşi"** era toată firea cea **omenească**, care leproasă de răutate era şi grozăvia păcatului întru sine o purta; şi, pentru a sa necurăţie, vieţuia afară din cetatea Cerurilor şi departe de Dumnezeu stătea, şi însăşi acest lucru, că **„stătea departe"**, îl avea drept

rugăciune. Că Iubitorului de oameni, Care voieşte ca toţi să se mântuiască şi bine să li se facă, prea mare pricină spre milă îi este a nu vedea pe nimeni împărtăşindu-se din bunătatea Lui. Că pentru însăşi aceasta Se pleacă, pentru ca să tămăduiască pe cei ce se află întru atâta ticăloşie [povară, îngreuiere]. Însă a şi tămăduit toată firea cea leproasă, fiindcă pentru tot omul şi S-a întrupat şi moarte a gustat. Dar iudeii, măcar că de către Domnul au fost curăţiţi de necurăţiile leprei păcatului lor, nemulţămitori s-au arătat şi nu **„s-au întors"** din calea deşertăciunii lor ca **„să dea slavă lui Dumnezeu"** Celui Care i-a mântuit, adică să creadă Lui cum că, Dumnezeu fiind, a suferit Patima cea mai de pe urmă [cea mai cumplită]. Căci aceasta este slava lui Dumnezeu: Trupul Său şi Crucea Sa. Deci, aceştia, pe Domnul slavei Care S-a întrupat şi S-a răstignit nu L-au mărturisit, iar norodul cel de alt neam al păgânilor a cunoscut pe Cel Care l-a curăţit şi L-a slăvit pe Dânsul. Şi au crezut aceştia [păgânii] că Dumnezeu este atât de iubitor de oameni şi de puternic, încât şi necinstirile şi ocările pentru noi le-a primit – care lucru este al iubirii [Sale] de oameni – şi primindu-le, nimic nu s-a vătămat la firea Sa – care lucru este al puterii [Sale].

17, 20-25: **Şi fiind întrebat de farisei când va veni Împărăţia lui Dumnezeu, le-a răspuns şi a zis: Împărăţia lui Dumnezeu nu va veni în chip văzut**[11]. *(21)* **Şi nici nu vor zice: Iat-o aici sau acolo. Căci, iată, Împărăţia lui Dumnezeu este înlăuntrul vostru**[12]. *(22)* **Zis-a către ucenici: Veni-vor zilele când veţi dori**[13] **să vedeţi una din zilele Fiului Omului, şi nu veţi vedea.** *(23)* **Şi vor zice vouă: Iată este acolo; iată, aici; nu vă duceţi şi nu vă luaţi după ei**[14]. *(24)* **Căci după cum fulgerul, fulgerând**

---

[11] În ediţia de la 1805, în loc de **„nu va veni în chip văzut"**, se găseşte **„nu va veni cu pândire"**.

[12] Aici, Sfântul Simeon Noul Teolog ne povăţuieşte întru acest chip: „Care este scopul iconomiei Întrupării lui Dumnezeu-Cuvântul, vestit în toată dumnezeiasca Scriptură şi citit de noi, dar nepătruns? Nu e decât acela ca, împărtăşindu-Se de ale noastre, să ne facă pe noi părtaşi de ale Sale. Căci Fiul lui Dumnezeu de aceea s-a făcut Fiu al Omului, ca să ne facă pe noi, oamenii, fii ai lui Dumnezeu, ridicând după har neamul nostru la ceea ce este El după fire, născându-Se de sus din Duhul Sfânt şi introducându-ne îndată în Împărăţia Cerurilor; mai bine zis, dăruindu-ne să o avem pe aceasta înlăuntrul nostru, ca să nu avem numai nădejdea de a intra în ea, ci având-o încă de acum, să strigăm: **«Viaţa noastră e ascunsă cu Hristos în Dumnezeu»**" (*Filocalia românească*, vol. 6, ed. IBMBOR, Bucureşti, 1977, pp. 91-92).

[13] În ediţia de la 1805, în loc de **„veţi dori"**, se găseşte **„veţi pofti"**.

[14] În ediţia de la 1805, în loc de **„nu vă duceţi şi nu vă luaţi după ei"**, se găseşte **„să nu mergeţi, nici să urmaţi"**.

într-o parte de sub cer, luminează până la cealaltă parte de sub cer, așa va fi și Fiul Omului în ziua Sa. (25) Dar mai întâi El trebuie să sufere multe și să fie lepădat de neamul acesta.

(17, 21) **Matei 24, 23 / Marcu 13, 21 / Luca 17, 23** *(17, 22)* **Matei 9, 15**
(17, 23) **Matei 24, 23 / Marcu 13, 21 / Luca 17, 21** *(17, 24)* **Matei 24, 27**
(17, 25) **Matei 16, 21; 17, 22; 20, 18 / Marcu 8, 31 / Luca 9, 22**

În multe locuri întru învățăturile Sale a pomenit Domnul de Împărăția lui Dumnezeu, iar fariseii, acestea auzindu-le, Îl luau în râs pe Dânsul. Și pentru aceasta au venit la El, întrebându-L **„când va veni Împărăția lui Dumnezeu"**, ca să râdă de El, ca de unul ce propovăduia [lucruri] ciudate și [vestea] pentru un lucru neobișnuit și străin. Pentru că nici unul din dascălii cei mai dinainte și din Proroci nu au pomenit de aceasta [de Împărăție]. Sau, poate, ei zic acestea și pentru că aveau în minte cum că cât de curând Îl vor omorî; și vin la El și Îl întreabă, ca și cum L-ar batjocori și L-ar lua în râs, unele ca acestea zicând: „Tu, pentru Împărăție grăiești cuvintele, dar când va fi această Împărăție a Ta? Căci Tu ca mâine vei fi omorât de noi și Crucea va să Te primească și [toate] câte sunt de necinste [ocară]". Însă ce le răspunde Hristos? Nu după mintea lor cea neînțelegătoare și nici după nebunie nu le răspunde nebunilor, ci îi lasă pe dânșii să se rătăcească întru unirea numelui împărăției[15] și nu le descoperă lor – că nici nu ar fi primit – pentru care Împărăție vorbește și că Împărăția nu este lumească, precum ei o socotesc, ci mai presus de lume. Așadar, acestea lăsându-le, fiindcă nu erau ei vrednici de a le auzi, pentru surzenia cea dintru a lor voie, pentru vremea **„Împărăției"** grăiește că este neștiută și **„nu va veni în chip văzut"**. Pentru că nu are vreme rânduită, ci pururea, la cel care voiește, de față îi este **„Împărăția lui Dumnezeu"** – căci, cu adevărat, **„Împărăție a lui Dumnezeu"** este așezarea și petrecerea [viețuirea] cea îngerească. Căci atuncea întru adevăr se zice că împărățește Dumnezeu cu adevărat, când nimic lumesc în sufletele noastre nu se află, ci întru toate mai presus de lume petrecem. Iar această petrecere **„înlăuntrul nostru"** o avem, atunci când vom voi, pentru că nu este trebuință de vreme îndelungată, nici de călătorie, ci aproape de noi este și credința și cea după credință petrecere [viețuire] după Dumnezeu. Însăși aceasta și Apostolul încă o a zis: **„Aproape de tine este cuvântul, în gura ta și în inima ta"** *(Romani 10, 8)*, cuvântul credinței adică, pentru că și a crede și pe urmă după credință întru vrednicia chemării a umbla, înlăuntrul nostru este.

---

[15] „Întru unirea numelui *împărăției*", adică „în multiplele înțelesuri ale cuvântului *împărăție*".

Așadar, fariseii Îl batjocoreau pe Domnul ca pe Cel Care propovăduia „Împărăție" ce nimenea nu a propovăduit; iar Domnul le arată că nu cunosc lucrul care este înlăuntrul lor și, de voiesc să-l ia, le este foarte lesnicios. „Pentru că, acum, fiind Eu în mijlocul vostru, puteți cu adevărat să primiți Împărăția lui Dumnezeu, dacă veți crede întru Mine și veți alege a vieții după poruncile Mele".

Iar ucenicilor Săi le-a zis: „**Veni-vor zilele [când veți dori să vedeți una din zilele Fiului Omului, și nu veți vedea]**". Adică: „Și pentru voi Împărăția lui Dumnezeu de față este, întru câtă vreme sunt împreună cu voi. Și pentru voi aceasta este de față nu numai pentru că ați crezut Mie și Mi-ați urmat, ci și că acum întru toată lipsa de griji petreceți, fiindcă Eu port grijă de voi și iau aminte. Dar, după ce Eu voi lipsi, vor veni zile când veți fi dați la primejdii și, fiind duși la stăpânitori și la împărați, pe vremea cea fără de primejdie de acum și lipsa de griji pe care o aveți fiind Eu împreună cu voi, ca pe o Împărăție a lui Dumnezeu o veți dori; și de multe ori veți pofti să dobândiți una din zilele Mele, adică ale acestei petreceri împreună cu Mine, ca ale uneia care este mai fără de primejdii".

Căci chiar dacă atunci când Apostolii erau împreună cu Dânsul și nu petreceau viața cu totul fără de osteneală și fără de primejdie – căci fugind El, împreună fugeau și ei și rău pătimeau, [încă] și omorât fiind El, împreună erau ocărâți și ei –, însă cu primejdiile ce urmau să fie, fiind asemănate cele ce li se întâmplau lor mai înainte, se va arăta că aveau multă neprimejduire cele dintâi. Întrucât „**Împărăția lui Dumnezeu**" și întru acest chip era înlăuntrul Apostolilor, pentru neprimejduire și pentru neosteneală, fiindcă după Înviere, precum niște robi și niște prigoniți înconjurau [pribegeau].

Iar [Mântuitorul] prin aceste cuvinte face inimile Apostolilor răbdătoare și suferitoare de osteneli; și mai înainte le vestește lor ca să nu se amăgească, întrucât zice: „**vor zice vouă: Iată este acolo; iată, aici; nu vă duceți și nu vă luați după ei**". „Nimeni să nu vă plece pe voi să credeți cum că am venit Eu aici sau acolo, căci nu întru un loc se va cuprinde [va fi cuprinsă] cea de a Doua Venire a Mea, cea strălucită și preaslăvită, ci precum fulgerul nu se tăinuiește, ci de la o margine a pământului la cealaltă margine luminează, așa și Venirea Mea, luminată și arătată va fi și nimănui nu-i va fi ascunsă. Deci să nu fiți amăgiți de hristoșii cei mincinoși, căci nu Mă voi arăta atunci așa precum M-am arătat mai înainte – în iesle și în sărăcie treizeci de ani –, ci toate întru slavă vor fi, împrejur stând Îngerii și întru clipeală [de ochi[16]]".

[16] Vezi și *1 Corinteni 15, 52.*

Apoi, fiindcă le-a zis mai înainte că îi vor întâmpina pe dânşii lucruri înfricoşate, mângâindu-i pe ei şi îndemnându-i a suferi cu bărbăţie, prin pilda Sa întăreşte aceasta. Zice: „Să nu vă miraţi, dacă vi se vor întâmpla vouă unele ca acestea ostenicioase, încât să tânjiţi după petrecerea [vieţuirea] de acum împreună cu Mine, căci Eu Însumi, Care voiesc să Mă arăt precum un fulger, mai întâi voiesc să pătimesc multe şi să fiu lepădat şi, aşa, cu slava aceasta să vin. Întrucât aceasta – a urma pilda Mea – să vă fie vouă spre îndemnare la fapta bună şi să vă facă pe voi osârduitori spre a suferi şi a nădăjdui; că şi vouă, dintru a pătimi primejdii şi a fi lepădaţi, slava vă va veni, precum şi Mie Mi-a venit".

17, 26-30: **Şi precum a fost în zilele lui Noe, tot aşa va fi şi în zilele Fiului Omului:** *(27)* **Mâncau, beau, se însurau, se măritau, până în ziua când a intrat Noe în corabie şi a venit potopul şi i-a nimicit[17] pe toţi.** *(28)* **Tot aşa, precum a fost în zilele lui Lot: mâncau, beau cumpărau, vindeau, sădeau şi zideau,** *(29)* **iar în ziua în care a ieşit Lot din Sodoma, a plouat din cer foc şi pucioasă şi i-a nimicit pe toţi,** *(30)* **la fel va fi în ziua în care Se va arăta Fiul Omului.**

(17, 26) **Facere 7, 7 / Matei 24, 37 / 1 Petru 3, 20** *(17. 27)* **Facere 7, 7 / Matei 24, 38** *(17, 28)* **Facere 19, 14, 24 / Iezechiil 16, 49 / Matei 24, 38** *(17, 29)* **Facere 19, 16-24** *(17, 30)* **Matei 24, 39**

Şi prin acestea se arată Venirea Lui cea de năprasnă [cea năpraznică] şi nenădăjduită; căci „**precum în zilele lui Noe**" fără veste a venit potopul **şi i-a** luat pe toţi, aşa va fi şi Venirea Lui.

Şi arată prin pildele acestea – prin a oamenilor celor din vremea potopului şi prin a sodomitenilor – că atunci când va veni Antihrist, se vor înmulţi între oameni dezmierdările cele necuviincioase şi vor fi desfrânaţi şi dedaţi la desfrânările cele fărădelege. [Lucru] pe care, cu adevărat, şi Apostolul Pavel l-a zis: anume că, în zilele cele mai de pe urmă, vor fi oameni „**iubitori de dezmierdări mai mult decât iubitori de Dumnezeu**" *(2 Timotei 3, 4)*.

Şi, cu cuviinţă, în vremea împărăţiei Amăgitorului vor înflori răutăţile. Căci, fiind el locaş al răutăţii şi a tot păcatul, ce altceva va face să petreacă în ticălosul neam al oamenilor celor de atuncea, fără decât, cu adevărat, numai cele ale lui? Căci din cel necurat, ce se va curăţi?

Deci, vor fi atunci oamenii întru toată desfătarea, „**precum în zilele lui Noe**" – şi nu vor aştepta nici o greutate. Dar nici nu vor crede dacă cineva le va spune lor de oarecare greutăţi ce se vor întâmpla, precum erau şi cei din vremea lui Noe, [încă] şi cei din vremea lui Lot.

---

[17] În ediţia de la 1805, în loc de „**i-a nimicit**", se găseşte „**i-a pierdut**".

17, 31-33: **În ziua aceea, cel care va fi pe acoperișul casei, și lucrurile**[18] **lui în casă, să nu se coboare ca să le ia; de asemenea, cel ce va fi în țarină să nu se întoarcă înapoi**[19]. *(32)* **Aduceți-vă aminte de femeia lui Lot.** *(33)* **Cine va căuta să-și scape sufletul, îl va pierde; iar cine îl va pierde, acela îl va dobândi**[20]. *(17, 31)* **Matei 24, 17 / Marcu 13, 15** *(17, 32)* **Facere 19, 26 / Înțelepciune 10, 7** *(17, 33)* **Matei 10, 39; 16, 25 / Marcu 8, 35 / Luca 9, 24 / Ioan 12, 25**

Întru acea zi a venirii lui Antihrist, cel care va fi „**pe acoperișul casei**", adică la înălțimea faptei bune, „**să nu se coboare**", nici să se plece de la aceasta pentru vreo oarecare pricină vremelnică a vieții acesteia. Căci toate cele vremelnice ale vieții acesteia se zic că sunt „**vase**" ale omului, unuia folosindu-i la fapta bună, iar altuia la răutate. Deci, cel care stă la înălțimea faptei celei bune, să nu se pogoare pentru vreun oarecare lucru vremelnic al vieții acesteia și să cadă dintru înălțimea sa, ci să stea împotriva răutății și să nu se moleșească.

Și cel din „**țarină**", așijderea, „**să nu se întoarcă la cele dinapoi**", căci aceluia care, în „**țarină**", adică în lumea aceasta, lucrează fapta cea bună, nu i se cuvine să „**se întoarcă la cele dinapoi**" ci, la cele dinainte să tindă, precum și în alt loc grăiește Domnul: „**Nimeni care pune mâna pe plug și se uită îndărăt nu este potrivit pentru Împărăția lui Dumnezeu**" *(Luca 9, 62)*. Și [Mântuitorul] aduce pildă pe femeia lui Lot, care întorcându-se înapoi, în stâlp de sare s-a închegat – adică, neieșind din răutate, a rămas întru sărătura ei, toată rea făcându-se și vestind prin stâlp biruirea pe care a pătimit-o închegându-se și rămânând întru răutate *(Facere 19, 24-26; Înțelepciune 10, 7)*.

Apoi le adaugă și pe cele ce urmează celor care s-au zis mai sus: „**Cine va căuta să-și mântuiască sufletul îl va pierde**". Zice [Domnul]: „Să nu se sârguiască cineva în vremea prigoanei lui Antihrist să-și dobândească sufletul său, pentru că și-l va pierde, iar cine se va da pe sine la junghieri, și mai simplu să zic, la primejdii, se va mântui, neplecându-se tiranului [Antihrist] pentru iubirea de viață"[21].

---

[18] În ediția de la 1805, în loc de „**lucrurile**", se găsește „**vasele**".

[19] În ediția de la 1805, în loc de „**înapoi**", se găsește „**la cele dinapoi**".

[20] În ediția de la 1805, versetul 33 este: „**Cine va căuta sufletul său să-l mântuiască, pierde-l-va pre el, și cine îl va pierde, învia-l-va pre el**", cu această notă: [1805] Cel care va căuta să-și izbăvească sufletul său din primejdiile cele ce se aduc asupra lui de la Antihrist, pentru buna credință, îl va da pe el pierzării muncilor [caznelor] celor veșnice, ca și unul care a vândut credința. Iar cel care se va lipsi de suflet prin moarte mucenicească, îl va învia pe el, adică îl va mântui în veacul ce va să fie (după Zigaben).

[21] Poftirea și iubirea vieții pământești și lumești.

Deci, precum mai sus a zis că acela care va fi întru înălțimea faptei celei bune să nu se pogoare pentru lucrurile cele vremelnice ale vieții acesteia, moleșindu-se poate pentru averi și bani și pentru aceasta ferindu-se de starea împotrivă, așa și acum, pe această cale [a cuvântului] înainte mergând, [Domnul] grăiește: „Și ce zic să nu se pogoare pentru vase și nici pentru cele din afară să nu lase fapta cea bună, ci nici chiar pentru dobândirea sufletului să nu primească să se plece Amăgitorului și Prigonitorului".

Și acestea toate Matei le zice că pentru robia Ierusalimului s-au zis de către Domnul *(Matei 24, 1-42)*, însemnând venirea asupră a vrăjmașilor și că fără de întoarcere înapoi se cuvine să fugă de romani, când vor veni asupră-le; și nici pe casă fiind, să nu se pogoare în casă pentru oarecare lucru de trebuință, ci îndată să fugă, că nu va fi vreme de zăbavă, ca să adune vasele și să se gătească; nici în câmp fiind, să nu se întoarcă acasă, pentru că și cel care este în casă se cuvine să fugă. Însă nu este nici un lucru de mirare dacă s-au împlinit acestea și la robia Ierusalimului și iarăși se vor plini la venirea lui Antihrist. Însă cu prisosință acestea vor fi întru vremea sfârșitului lumii, fiindcă și atunci necaz va să fie nesuferit.

17, 34-37: **Zic vouă: În noaptea aceea vor fi doi într-un pat; unul va fi luat, iar celălalt va fi lăsat.** *(35)* **Două vor măcina împreună; una va fi luată și alta va fi lăsată.** *(36)* **Doi vor fi în ogor; unul se va lua și altul se va lăsa.** *(37)* **Și răspunzând, ucenicii I-au zis: Unde, Doamne? Iar El le-a zis: Unde va fi stârvul[22], acolo se vor aduna și vulturii.**

(17, 36) **Matei 24, 40-41** *(17, 37)* **Iov 39, 30 / Avacum 1, 8 / Matei 24, 28**

Și de aici ne învățăm că Venirea Lui este fără de veste și nenădăjduită. Căci a zice că „**vor fi doi într-un pat**", negrija o arată, dar și aceasta, a „**măcina**", arată că neașteptată va fi Venirea.

Încă și altceva ne învățăm, anume că „**noaptea**" va fi Venirea Domnului.

Zice, dar, că și din bogații care se odihnesc pe „**pat**", unii se vor mântui, iar alții nu. Căci fiindcă a zis cum că cu greu se mântuiesc bogații *(Matei 19, 23; Marcu 10, 25; Luca 18, 25)*, arată cum că nici aceștia nu pier [toți], nici săracii nu se mântuiesc [toți], ci și din bogați „**unul**" se ia, spre întâmpinarea Domnului răpindu-se *(1 Tesaloniceni 4, 17)*, ca un ușor cu duhul și ceresc, iar „**celălalt**" va fi lăsat jos, ca un osândit. Și din săraci așijderea – pe care prin cuvântul acesta „**vor măcina**", i-a însemnat –, unul

[22] În ediția de la 1805, în loc de „**stârvul**", se găsește „**căzătura**", cu această notă: [1805] Sau trupul cel căzut, adică mort.

se va mântui, iar altul nu. Căci nu toți săracii sunt drepți, că dintre aceștia sunt furii și cei ce taie pungile de pe la brâu și le fură. Așadar, prin a **„măcina"** a arătat viața cea ostenicioasă a săracilor.

Și întrebând ucenicii: „Unde, Doamne, se vor duce aceștia?", a răspuns Domnul: **„Unde va fi căzătura, acolo vor fi și vulturii"**. Adică unde va fi Fiul Omului, acolo vor fi și Sfinții cei ușori și întru înălțime zburători, fiindcă păcătoșii sunt grei, pentru aceasta și sunt lăsați jos. Căci așa cum atunci când zace vreun trup mort, toate păsările cele mâncătoare de carne se adună la el, tot așa va fi și când Fiul Omului – Cel Care pentru noi a murit și **„a fost pus spre cădere"** *(Luca 2, 34)* – se va arăta din Cer, toți Sfinții se vor aduna și înșiși Îngerii, că împreună cu ei va veni Domnul, întru slava Tatălui și întru nespusă lumină. Căci chiar dacă **„noapte"** a numit vremea aceea, a zis aceasta pentru nenădăjduirea și pentru întunericul ce va să se facă atunci la cei păcătoși, pentru că dreptilor lumină le va răsări[23]. Iar mai ales și ei **„vor străluci ca soarele"** *(Matei 13, 43)*

[23] Vezi și *Psalm 96, 12; 111, 4; Maleahi 3, 20; 2 Petru 1, 19.*

Capitolul 18

Pildele: văduva stăruitoare, vameșul și fariseul.
Iisus cheamă pe copii la Sine. Primejdiile bogăției.
A treia vestire a Patimilor. Vindecarea orbului din Ierihon[1]

18, 1-8: **Și le spunea o pildă cum trebuie să se roage totdeauna și să nu își piardă nădejdea**[2], *(2)* **zicând: Într-o cetate era un judecător care de Dumnezeu nu se temea și de om nu se rușina.** *(3)* **Și era, în cetatea aceea, o văduvă, care venea la el, zicând: Fă-mi dreptate față de potrivnicul meu**[3]. *(4)* **Și un timp n-a voit, dar după acestea a zis întru sine: Deși de Dumnezeu nu mă tem și de om nu mă rușinez,** *(5)* **totuși, fiindcă văduva aceasta îmi face supărare, îi voi face dreptate**[4], **ca să nu vină mereu să mă supere.** *(6)* **Și a zis Domnul: Auziți ce spune judecătorul cel nedrept?**[5] *(7)* **Dar Dumnezeu, oare, nu va face dreptate aleșilor Săi care strigă către El ziua și noaptea și pentru care El rabdă îndelung?**[6] *(8)* **Zic vouă că le va face dreptate**[7] **în curând. Dar Fiul Omului, când va veni, va găsi, oare, credință pe pământ?**

(18, 1) **Sirah 18, 22 / Luca 21, 36 / Romani 12, 12 / Efeseni 6, 18 / Coloseni 4, 2 / 1 Tesaloniceni 5, 17 / 1 Timotei 2, 1** *(18, 5)* **Luca 11, 8** *(18, 7)* **Psalm 9, 18 / Luca 11, 9 / Apocalipsa 6, 10** *(18, 8)* **Pilde 20, 6 / Evrei 10, 37 / 2 Petru 3, 8-9**

Fiindcă a pomenit de necazuri și primejdii[8], aduce pe urmă și tămăduirea acestora. Iar aceasta este rugăciunea, și nu cea de rând rugăciune, ci aceea [săvârșită] cu stăruință și cu luare aminte. Căci zice că

---

[1] În ediția de la 1805, titlul capitolului este: *„Pentru a ne ruga în toată vremea. Pentru judecătorul nedreptății. Pentru vameșul și fariseul. Pentru prunci că a lor este Împărăția lui Dumnezeu. Pentru cel ce a întrebat pe Iisus ce bine va face. Pentru că anevoie va intra bogatul în Împărăția Cerului. Pentru întrebarea lui Petru ce bine le va fi lor că au lăsat toate. Pentru mergerea lui Iisus în Ierusalim la răstignire. Pentru orbul ce l-a vindecat intrând în Ierihon".*

[2] În ediția de la 1805, în loc de **„trebuie să se roage totdeauna și să nu-și piardă nădejdea"**, se găsește **„că se cade ei în toată vremea a se ruga și a nu se lenevi"**.

[3] În ediția de la 1805, în loc de **„Fă-mi dreptate față de potrivnicul meu"**, se găsește **„Izbăvește-mă de pârâșul meu"**.

[4] În ediția de la 1805, în loc de **„îi voi face dreptate"**, se găsește **„o voi izbăvi pe ea"**.

[5] În ediția de la 1805, în loc de **„judecătorul cel nedrept"**, se găsește **„judecătorul nedreptății"**.

[6] În ediția de la 1805, în loc de **„și pentru care El rabdă îndelung"**, se găsește „deși îndelung îi rabdă pe dânșii".

[7] În ediția de la 1805, în loc de **„dreptate"**, se găsește **„izbăvire"**.

[8] Vezi tâlcuirile de la *Luca 17, 20-37.*

se vor întâmpla toate aceste [necazuri și primejdii] celor ce vor fi atunci, dar mare ajutătoare la acestea este rugăciunea, pe care cu stăruință și neîncetat ni se cuvine nouă să o facem, având noi în minte cum stăruința văduvei l-a plecat pe judecătorul cel nedrept. Pentru că dacă pe acesta, care era plin de toată răutatea și nici de Dumnezeu, nici de oameni nu se rușina, stăruința l-a înmuiat, cu cât mai vârtos pe Dumnezeu, Tatăl milei, nu Îl vom trage noi spre milostivire, măcar deși îndelung rabdă acum [cu toate că acum îndelung rabdă El]?

Și vezi că a **„nu se rușina"** nici de oameni este semn de mai cumplită răutate, căci de Dumnezeu mulți nu se tem, însă de oameni se rușinează – și din această pricină și greșesc mai puțin. Iar atunci când nici de oameni nu se va rușina cineva, atunci de aici este [se atinge] vârful [culmea] răutății. De aceea și Domnul pe urmă a grăit că **„de om nu se rușina"**, ca și cum ar fi zis aceasta: „Era un judecător care de Dumnezeu nu se temea, și ce zic aceasta că de Dumnezeu nu se temea, pe cel mai mare semn al răutății îl avea, că nici de om nu se rușina". Deci acestea ne învață pe noi pilda – precum de multe ori am zis –, sfătuindu-ne să nu ne lenevim întru rugăciuni, precum și în alt loc a zis: „Cine dintre voi având un prieten, iar apoi acela noaptea venind și bătând [la ușă], îl veți goni? Căci pentru îndrăzneala lui, dacă nu pentru nimic altceva, i se va deschide" *(Luca 11, 5-8)*. Și de asemenea: **„Cine este omul acela între voi care, de va cere fiul său pâine, oare el îi va da piatră?"** și cele ce urmează *(Matei 7, 9)*. Căci prin toate acestea ne arată nouă îndeletnicirea cea cu stăruință întru rugăciuni.

Și s-au ispitit unii mai cu iscodire a tâlcui pilda aceasta, și a o asemăna cu adevărul au îndrăznit. **„Văduvă" au zis că este tot sufletul care l-a lepădat** pe bărbatul său, pe care îl avea mai înainte – anume pe diavolul – și din această pricină îl are pe acesta **„pârâș"**, fiindcă pururea îl supără [diavolul] pe dânsul. Iar sufletul se apropie către Dumnezeu, **„judecătorul nedreptății"** – adică Cel Care osândește nedreptatea. Care nici **„de Dumnezeu nu se teme"** – căci El Însuși este Dumnezeu și nu are de cine altul să se teamă, încă nici **„de om nu se rușinează"**, pentru că **„Dumnezeu nu caută la fața omului"** *(Galateni 2, 6)*. Spre acest suflet **„văduv"**, care neîncetat se roagă lui Dumnezeu, din pricina **„pârâșului"** său, diavolul, Dumnezeu Se milostivește, plecându-L pe El stăruința acestui suflet. Deci, acestea, celui care îi sunt cu plăcere, primească-le, căci s-au pus ca să nu fie neștiute.

Însă acestea învățându-ne pe noi Domnul – anume că se cuvine să ne rugăm – și arătându-ne că, dacă acest **„judecător"**, nelegiuit și plin de toată răutatea, s-a milostivit pentru rugăciunea cea neîncetată, cu cât mai vârtos Începătorul a toată dreptatea nu va face izbăvire îndată, chiar dacă

„rabdă îndelung" și Se arată ca și cum nu-i aude pe cei care Îl roagă pe El **„ziua și noaptea"**.

Așadar, acestea învățându-ne – și arătându-ne nouă că la vremea sfârșitului [lumii] rugăciunea se cuvine să o facem lucrătoare împotriva primejdiilor ce vor să vie asupră-ne –, adaugă și aceasta: **„Dar Fiul Omului, când va veni, va găsi, oare, credință pe pământ?"**, însemnând prin chipul întrebării rărimea [puținătatea] credincioșilor celor care se vor afla atunci. Căci atâta [întru așa măsură] va stăpâni atunci fiul fărădelegii [Antihristul], încât **„și pe cei aleși să-i amăgească, de va fi cu putință"** *(Matei 24, 24)*. Căci obișnuiește Domnul, pentru ceea ce se află rar, să uneltească [folosească] felul cel întrebător, precum și când zice: **„Oare cine este sluga cea credincioasă și înțeleaptă?"** *(Matei 24, 45)* Deci și aici, același lucru arătându-l – anume că puțini și rari vor fi cei care să păzească credință și către Dumnezeu și unul către altul –, această întrebare a iconomisit-o.

Și cu cuviință a împreunat cu sfătuirea cea pentru rugăciune și cuvântul cel pentru credință, de vreme ce credința este temelie și întemeiere a toată rugăciunea. Căci de nu va crede omul că aceea ce va cere va lua spre folos, deșartă este rugăciunea pe care o face. Pentru această pricină, învățându-ne Domnul cele pentru rugăciune, a pomenit și de credință, însemnând tăinuit că a [celor] puțini va fi aceasta – adică a se ruga atunci –, de vreme ce și credința întru puțini se va afla.

Așadar, viind Domnul pe nori, nu va afla **„credință pe pământ"**, fără numai întru puțini, dar o va face pe aceasta [pe credință] atunci; pentru că și fără de voie toți vor mărturisi cum că **„Domn este Iisus Hristos, întru slava lui Dumnezeu Tatăl"** *(Filipeni 2, 11)*. Iar de se cuvine [ca] pe aceasta „credință", iară nu „nevoie" a o zice, [cu urmare] nu va fi nici unul din cei necredincioși care nu va crede cum că singur [Acesta] este Mântuitorul Cel Care mai înainte era hulit de ei.

18, 9-14: **Către unii care se credeau că sunt drepți și priveau cu dispreț[9] pe ceilalți, a zis pilda aceasta:** *(10)* **Doi oameni s-au suit la templu, ca să se roage: unul fariseu și celălalt vameș.** *(11)* **Fariseul, stând, așa se ruga în sine: Dumnezeule, Îți mulțumesc că nu sunt ca ceilalți oameni, răpitori, nedrepți, adulteri[10], sau ca și acest vameș.** *(12)* **Postesc de două ori pe săptămână[11], dau zeciuială din toate câte câștig.** *(13)* **Iar vameșul,**

[9] În ediția de la 1805, în loc de **„către unii care se credeau drepți și priveau cu dispreț"**, se găsește **„către oarecari ce se nădăjduiau întru sine cum că sunt drepți și defăimau"**.

[10] În ediția de la 1805, în loc de **„adulteri"**, se găsește **„preacurvari"**.

[11] În ediția de la 1805, în loc de **„pe săptămână"**, se găsește **„în sâmbătă"**.

departe stând, nu voia nici ochii să-și ridice către cer, ci-și bătea pieptul, zicând: Dumnezeule, milostiv fii mie, păcătosului. *(14)* **Zic vouă că acesta s-a coborât**[12] **mai îndreptat la casa sa, decât acela**[13]**. Fiindcă oricine se înalță pe sine, se va smeri, iar cel ce se smerește pe sine, se va înălța.**

(18, 9) **Luca 16, 15** *(18, 11)* **Deuteronom 26, 13 / Isaia 1, 15; 58, 3 / Luca 11, 39 / Apocalipsa 3, 17** *(18, 12)* **Matei 23, 23** *(18, 13)* **Levitic 13, 13-14 / 2 Paralipomena 36, 23 / Psalm 50, 2, 18** *(18, 14)* **Iov 22, 29 / Pilde 29, 23 / Isaia 40, 4; 57, 15 / Sirah 1, 30 / Matei 23, 12 / Luca 14, 11 / Iacov 4, 6 / 1 Petru 5, 5**

Domnul nu încetează a curăți prin multe învățături patima mândriei. Căci de vreme ce mai mult decât alte patimi supără mințile omenești, pentru aceasta în multe locuri și de multe ori învață despre aceasta[14].

Așadar și acum, chipul cel mai rău al acesteia [al mândriei] îl curățește. Căci multe sunt odraslele iubirii de sine, pentru că și părerea [de sine] și trufia și mărirea deșartă dintru aceasta răsar, iar mai pierzătoare decât toate este mândria, căci mândria este lepădare de Dumnezeu. Pentru că atunci când cineva nu lui Dumnezeu, ci lui însuși își scrie isprăvile[15], ce altceva este aceasta fără decât numai lepădare de Dumnezeu și împotrivire față de Dumnezeu? Deci, această patimă, cea potrivnică lui Dumnezeu – căreia Domnul i Se împotrivește ca un vrăjmaș altui vrăjmaș – prin această pildă Domnul Se făgăduiește să o vindece. Căci acestea le grăiește pentru cei care se nădăjduiesc întru ei înșiși și nu le socotesc pe toate lui Dumnezeu, ci, dintru această pricină, și pe ceilalți îi defăimează. Și arată că dreptatea, măcar că întru celelalte minunată este și aproape de Dumnezeu îl pune pe om, dar când mândria o va lua la sine, întru cele

---

[2] În ediția de la 1805, în loc de **„s-a coborât"**, se găsește **„s-a pogorât"**.

[13] [1805] Cuvântul acesta, ce zice **„decât acela"**, după alcătuirea graiurilor înseamnă „mai mult decât acela", adică amândoi s-au îndreptat, însă vameșul s-a îndreptat mai mult decât fariseul. Iar după înțelegerea cuvântului, înseamnă „iar nu acela", adică: din biserică s-a pogorât îndreptat la casa sa vameșul cel păcătos și smerit, iar nu fariseul cel drept și mândru (Arhiepiscopul Nichifor al Astrahanului).

[14] Aici, Cuviosul Nichita Stithatul, ucenicul Sfântului Simeon Noul Teolog ne învață: *„(47)* Toată părăsirea ce se întâmplă celor ce se nevoiesc le vine pentru slava deșartă, pentru osândirea aproapelui și pentru fălirea cu virtuțile. Deci oricare dintre acestea, care se ivește în sufletele celor ce se nevoiesc, le pricinuiește părăsirea de Dumnezeu. Și nu vor scăpa de această osândă dreaptă pentru căderi, până ce nu vor lepăda pricina de mai înainte a părăsirii și nu vor alerga spre înălțimea smeritei cugetări. *(48)* Necurăția inimii și întinarea trupului nu stă numai în a nu te curăța de cugetările pătimașe, ci și în a te mândri cu mulțimea isprăvilor, a te făli cu virtuțile, a te socoti lucru mare în ce privește înțelepciunea și cunoștința de Dumnezeu și în a disprețui pe frații trândavi și nepăsători. Aceasta se vădește în pilda vameșului și fariseului" (*Filocalia românească, Cele 300 de capete despre făptuire*, vol. 6, ed. IBMBOR, București, 1977, p. 231).

[15] Adică își pune în seamă izbânzile, faptele bune.

mai dedesubt îl aruncă pe om, şi ca pe un diavol îl face pe cel până acum întocmai [asemenea] cu Dumnezeu.

Deci graiurile fariseului întru imputare [defăimare] sunt asemenea întocmai cu cuvintele de om mulţămitor – căci zice: „**Dumnezeule, Îţi mulţumesc**" –, iar cuvintele cele de pe urmă sunt pline de toată nebunia, pentru că nu a grăit: „M-ai făcut pe mine a mă feri de nedreptate, de răpire". Dar cum a zis? „**Nu sunt**", adică la sine a lipit isprava şi la a sa putere. Iar a-i osândi şi pe alţii, aceasta cum poate să fie a omului celui care ştie că de la Dumnezeu are cele pe care le are? Căci cu adevărat, de ar fi crezut că în dar are bunătăţile cele străine, nu i-ar fi defăimat pe ceilalţi, socotind că şi el dinspre a sa putere este gol [neputincios], şi în dar a fost îmbrăcat, şi prin milă. Pentru aceasta mândru este fariseul, ca unul care le socoteşte puterii sale pe cele ce s-au lucrat. Şi dintru aceasta s-a plecat la a-i osândi şi pe ceilalţi.

Încă şi prin cuvântul acela „**stând**", Domnul însemnează înalta cugetare şi nesmerenia fariseului, pentru că a celui smerit şi aşezarea cea din afară care se vede este smerită, iar acesta şi cu chipul arăta mândrie. Iar dacă şi pentru vameş s-a grăit acel cuvânt „**stând**", vezi însă şi cele de pe urmă: că nici ochii nu voia să şi-i ridice la cer, iar starea lui era plecată; iar ai fariseului şi ochii la cer îi erau ridicaţi şi, împreună, cu inima se înălţau.

Şi vezi în rugăciunea fariseului rânduială ce ni se arată nouă: căci mai întâi le-a zis pe cele care nu sunt şi apoi le-a pus pe cele care sunt – căci după ce a zis că „**nu sunt ca ceilalţi oameni**..." aşa şi aşa, a adăugat şi faptele cele bune: anume, că postește de două ori în săptămână şi dă zeciuială din toate câte câştigă. Că se cuvine nu numai să se abată de la rău, ci să facă şi bine *(Psalm 36, 27)*; şi mai întâi se cuvine a se feri de răutate şi atunci a se apuca de fapta cea bună. Precum şi dintru o fântână noroioasă de vei voi să scoţi apă curată, mai întâi curăţeşte noroiul şi abia atunci vei scoate apă curată.

Încă şi la aceasta ia aminte cum a zis-o: „Nu sunt ca şi cei mulţi, răpitori, preacurvari", căci nu a primit nici măcar puţintel să fie el asemănat cu un singur nume defăimat[16], ci aceste numiri le-a folosit la plural şi asupra celorlalţi oameni le-a aruncat. Şi zicând: „**Nu sunt ca ceilalţi**", a pus împotriva acestui cuvânt graiurile: „**Postesc de două ori în sâmbătă**". Căci „**sâmbătă**" era numită săptămâna, fiind numită aşa de la ziua cea de pe urmă şi de odihnă. Că „**sâmbătă**" se zice odihna, încă şi prin „sâmbete", la plural, numeau săptămâna; pentru aceasta şi „una din sâmbete" numeau

[16] Adică să fi zis: „Nu sunt răpitor, preacurvar..."

ziua cea dintâi a săptămânii, care la noi este Duminica – căci la evrei „una" şi „întâi" acelaşi lucru însemnează[17].

Este încă şi alt cuvânt mai adânc, anume că împotriva patimii preacurviei se trufea cu postul, că din desfătare este curvia; aşadar, acesta trupul prin post „sugrumându-l" [strâmtorându-l], mult era depărtat de unele ca aceste patimi. Şi posteau fariseii lunea şi joia.

Iar împotriva cuvântului „**răpitori şi nedrepţi**" l-a pus pe acesta: „**Dau zeciuială din toate câte câştig**". Zice [aşadar]: „Atât mă împotrivesc răpirii şi nedreptăţii, încât şi pe ale mele le dau". Iar zeciuiala se pare unora că simplu şi odată s-a rânduit de către Lege; dar, cei care adânc o cearcă [cercetează] pe aceasta, află că trei zeciuieli învaţă [Legea] – şi aceasta o vei înţelege cu de-amănuntul din *Deuteronom*, de vei lua aminte *(Deuteronom 12, 11, 17; 14, 22, 28; 26, 12-13)*. Acestea sunt ale fariseului.

Iar vameşul [faţă de fariseu] le arată pe toate dimpotrivă. Pentru că „**stătea departe**" şi nu numai cu depărtarea locului, ci şi cu chipul şi cu graiul şi cu zdrobirea inimii, foarte mult era „**departe**" de acela [de fariseu]. Că şi ochii se ruşina „**să-i ridice către cer**", nevrednici de vederea celor de sus judecându-i pe aceştia care au voit să vadă şi să se veselească de bunătăţile pământului. Şi „**îşi bătea pieptul**" său, ca şi cum pe inimă lovindu-o, pentru gândurile cele rele, spre simţire deşteptându-o, ca pe ceea ce ar fi dormit. Şi nimic altceva nu zicea, fără numai atât: „**Dumnezeule, milostiv fii mie, păcătosului**". Şi pentru toate acestea vameşul „**s-a pogorât mai îndreptat**" decât fariseul, că „**necurat este înaintea Domnului cel cu inima înaltă [cel ce se înalţă cu inima]**" *(Pilde 16, 5)*, şi „**Dumnezeu celor mândri le stă împotrivă, iar celor smeriţi le dă har**" *(Pilde 3, 34; 1 Petru 5, 5)*.

Însă poate s-ar fi minunat cineva: Cum fariseul, puţine graiuri ale înaltei cugetări zicând, se osândeşte, iar Iov, foarte mari grăind, se încununează?[18] Pentru că fariseul, nimeni silindu-l, stătea şi bârfea unele ca acestea şi osândea pe alţii, nici o nevoie strâmtorându-l; iar Iov, fiindcă prietenii foarte îl strâmtorau şi mai greu decât necazul ce i se întâmplase stăteau asupră-i şi ziceau că pentru păcate a pătimit acestea, a fost silit de a numărat isprăvile sale, iar aceasta a făcut-o pentru dumnezeiasca slavă şi pentru a nu se tăia drumul oamenilor cel pentru fapta bună. Că de s-ar fi încredinţat oamenii cum că păcate erau cele pe care le făcea Iov, şi pentru acelea pătimeşte, s-ar fi depărtat de a face aceleaşi lucruri şi, deci, s-ar fi

[17] Vezi tâlcuirea şi notele de la *Matei 28, 1-8*.

[18] Vezi capitolul 29 din *Cartea lui Iov*.

făcut urâtori de străini, în loc de iubitori de străini, nemilostivi și nedrepți, în loc de milostivi și drepți – că acestea erau faptele lui Iov. Deci, pentru ca să nu se vatăme mulți, pentru aceasta își numără [Iov] isprăvile. Și acestea sunt pricinile pentru care Iov grăiește astfel, ca să nu zicem că în vorbele sale – ce se par a fi ale cuvântării celei cu trufie –, toată smerita cugetare strălucește. Căci zice: „**Cine mă va pune pe mine în luna zilelor celor mai dinainte, când Dumnezeu mă păzea?**" *(Iov 29, 2)* Vezi că toate lui Dumnezeu le-a dat? Și nici nu-i osândește [el] pe alții, ci mai cu seamă [el] este osândit de către prieteni. Iar fariseul, fiindcă la sine și nu la Dumnezeu pe toate le aducea, și fără de nevoie pe alții îi osândea, cu cuviință osândirea asupră-i se aduce. Căci tot cela care „**se înalță pe sine, se va smeri**" – de Dumnezeu osândindu-se; „**iar cel care se smerește pe sine**" prin osândire, „**se va înălța**" – de Dumnezeu îndreptându-se. Că zice: „**Spune tu întâi păcatele tale, ca să te îndreptezi**" *(Isaia 43, 25-26)*.

18, 15-17: **Și aduceau la El și pruncii, ca să Se atingă de ei. Iar ucenicii, văzând, îi certau.** *(16)* **Iar Iisus i-a chemat la Sine, zicând: Lăsați copiii să vină la Mine și nu-i opriți, căci Împărăția lui Dumnezeu este a unora ca aceștia.** *(17)* **Adevărat grăiesc vouă: Cine nu va primi Împărăția lui Dumnezeu ca un prunc, nu va intra în ea.**

(18, 15) **Isaia 49, 22 / Matei 19, 13 / Marcu 10, 13** *(18, 16)* **Matei 18, 3; 19, 14 / Marcu 10, 14 / 1 Petru 2, 2** *(18, 17)* **Isaia 49, 22 / Matei 11, 25; 18, 3 / Marcu 10, 15-16**

Și cele petrecute cu pruncii, la smerenie folosesc, că ne învață Domnul prin aceasta smerit a cugeta și pe toți a-i primi și pe nimeni a nu defăima. Căci ucenicii socoteau lucru nevrednic unui Învățător ca Acesta a fi aduși la El prunci. Iar Domnul le arată lor cum că atâta se cuvine a se smeri, încât nici dinspre cei preamici să nu se întoarcă. Și așa învață smerenia prin cele ce le-a făcut, fiindcă nu i-a gonit, ci cu bucurie i-a primit pe prunci.

Învață încă și prin cuvânt cum că a acelora care se află ca „**pruncii**" este Împărăția Cerurilor. Pruncul nu se înalță, nu defaimă pe cineva, fără de răutate este, fără de vicleșug, nici pentru cele strălucite nu se trufește, nici pentru cele de întristare nu se mâhnește, ci cu toată simplitatea se află.

Deci, cel care viețuiește cu smerită cugetare și fără de răutate, acela este vrednic de a se primi de Dumnezeu, precum și cel care primește „**Împărăția lui Dumnezeu ca un prunc**", adică fără vicleșug, fără de multă iscodire, cu credință. Că acela care este iscoditor și pururea întreabă: „Cum?", împreună cu necredința va pieri și nu va intra întru Împărăție, pe care cu simplitate și fără iscodire și cu smerită cugetare nu a voit să o primească. Deci toți Apostolii și, în scurt, toți cei care au crezut în Hristos, „**prunci**" se vor numi, precum și Însuși Domnul pe Apostoli i-a numit:

„**Copiilor, nu cumva aveți ceva de mâncare?**" *(Ioan 21, 5)* Iar înțelepții elinilor, înțelepciune căutând în taina aceasta care este Împărăția lui Dumnezeu, și nevrând să o primească pe ea fără de silogisme[19], cu cuviință au fost scoși afară dintru această Împărăție.

Și nu a zis că „a acestora este Împărăția", ci „**a unora ca aceștia**", adică a celor care au câștigat de bunăvoie nerăutatea și smerita cugetare, pe care pruncii o au firește [din fire].

Să le primim, așadar, pe toate cele bisericești, care sunt „**Împărăția lui Dumnezeu**", fără de iscodire și cu credință și cu smerită cugetare, căci a iscodi este lucru al mândriei și al înțelepciunii celei părute [închipuite].

18, 18-23: **Și L-a întrebat un dregător, zicând: Bunule Învățător, ce să fac să moștenesc viața de veci?** *(19)* **Iar Iisus i-a zis: Pentru ce Mă numești bun? Nimeni nu este bun, decât unul Dumnezeu.** *(20)* **Știi poruncile: Să nu săvârșești adulter, să nu ucizi, să nu furi, să nu mărturisești strâmb[20], cinstește pe tatăl tău și pe mama ta.** *(21)* **Iar el a zis: Toate acestea le-am păzit din tinerețile mele.** *(22)* Auzind, Iisus i-a zis: **Încă una îți lipsește: Vinde toate câte ai și le împarte săracilor, și vei avea comoară în Ceruri; și vino și urmează Mie.** *(23)* **Iar el, auzind acestea, s-a întristat, căci era foarte bogat.**

(18, 18-19) **Matei 19, 16-17 / Marcu 10, 17-18** *(18, 20)* **Ieșire 20, 12-17 / Deuteronom 5, 17 / Matei 5, 21, 27; 19, 18-19 / Marcu 10, 19 / Romani 13, 9** *(18, 21-22)* **Matei 19, 20-21 / Marcu 10, 20-21 / Luca 12, 33 / Faptele Apostolilor 2, 45 / 1 Timotei 6, 18-19** *(18, 23)* **Matei 19, 22 / Marcu 10, 22 / Luca 8, 14**

Unora li se pare că acest om ar fi fost un oarecare viclean și căuta oarecum să-L vâneze [prindă] pe Iisus din cuvinte, însă nu pe aceasta o vedem aici, ci anume că este iubitor de argint. Fiindcă și Hristos l-a mustrat pe el pentru că era în acest fel. Căci Marcu zice că acesta a alergat și, îngenunchind, Îl ruga pe Hristos, iar Iisus, căutând spre el, l-a iubit pe dânsul *(Marcu 10, 17-22)*. Așadar, iubitor de averi era omul acesta și vine la Hristos, poftind să se învețe pentru Viața cea veșnică; poate ca un iubitor de averi [făcându-o] și pe aceasta, căci nimic nu este așa de iubitor de viață, precum omul cel iubitor de averi. Deci, a socotit că Iisus îl va sfătui un chip prin care va trăi veșnic, desfătându-se întru stăpânirea averilor. Iar după ce Domnul i-a zis că lepădarea averilor este pricinuitoare de viață veșnică, el – ca și cum s-ar fi prihănit și pe sine pentru întrebarea pusă, dar și pe Iisus pentru răspuns – se duce. Pentru că el avea trebuință de viața cea veșnică ca să aibă averile pentru multă vreme. Căci, dacă ar fi

[19] [1805] Adică fără de dovediri filozofești.

[20] În ediția de la 1805, în loc de „**strâmb**", se găsește „**minciună**".

voit el să lepede banii, de ce trebuinţă [folos] îi mai era lui viaţa cea veşnică, fiindcă avea să trăiască [veşnic] sărac? – după cum lui i se părea.

Aşadar, vine la Domnul ca la un om de rând [simplu om] şi la un învăţător. Pentru aceea, Domnul, arătând că nu se cuvine să vină la El ca la un om de rând [simplu om], a zis: „Nimeni nu este bun, fără numai unul Dumnezeu. «**Bun**» pe Mine M-ai numit; deci pentru ce ai adăugat şi «**Învăţătorule**»? Căci se vede că unul din cei mulţi Mă socoteşti, iar de este aceasta, nu sunt bun, căci nimeni din oameni nu este bun, după adevăr, fără numai unul Dumnezeu. Deci, de voieşti să Mă numeşti bun, ca pe un Dumnezeu numeşte-Mă bun, şi nu veni ca la un simplu om. Că de Mă socoteşti pe Mine vreun om oarecare din cei de obşte, nici bun nu Mă numi". Căci, cu adevărat „**bun**" şi izvor al bunătăţii şi început al însăşi bunătăţii Dumnezeu este. Iar noi, oamenii, măcar de suntem buni, însă nu după adevăr suntem astfel, ci prin împărtăşire din bunătatea Aceluia; şi amestecată şi schimbăcioasă [nestatornică] este bunătatea noastră.

„Ştii poruncile: **Să nu săvârşeşti adulter, să nu ucizi, să nu furi, să nu mărturiseşti minciună, [cinsteşte pe tatăl tău şi pe mama ta]**". Legea mai întâi le îndreptează pe acelea la care mai cu lesnire alunecăm, apoi pe acelea la care nu mulţi cad, nici de multe ori. Precum este [de pildă] a curvi, fiindcă focul este şi firesc şi din lăuntru; a ucide, fiindcă mare fiară este mânia; iar a fura este mai uşor[21]; încă şi la mărturia mincinoasă arareori este cu putinţă a cădea. Drept aceea, pe acelea mai întâi le îndreptează, fiindcă la acelea cu lesnire cădem noi, şi afară de aceasta şi fiindcă [aceste păcate] sunt mai grele. Iar pe acestea: furtişagul şi mărturia mincinoasă, în al doilea rând le pune, ca pe unele ce rareori se întâmplă şi sunt mai uşoare. Iar a păcătui faţă de născători, deşi mare păcat este, însă fiindcă nu adeseori se întâmplă, mai pe urmă de acestea l-a pus (pentru că cei mai mulţi nu se sălbăticesc cu atâta lesnire, încât să-i ocărască pe născători, ci puţini sunt [aceştia] şi arareori se întâmplă[22]).

---

[21] „Mai uşor" în înţelesul celor arătate mai înainte, adică nu este „greu", pentru că nu avem o povară, o apăsare lăuntrică firească înspre aceasta. Vezi continuarea tâlcuirii Sfântului Teofilact.

[22] Din păcate, astăzi această răutate se săvârşeşte în generaţia noastră mai mult decât în orice altă generaţie, însă acest lucru a fost mai înainte vestit de către Sfântul Apostol Pavel, care grăia astfel către Sfântul Timotei: **„Şi aceasta să ştii că, în zilele din urmă, vor veni vremuri grele; că vor fi oameni iubitori de sine, iubitori de arginţi, lăudăroşi, trufaşi, hulitori, neascultători de părinţi, nemulţumitori, fără cucernicie, lipsiţi de dragoste, neînduplecaţi, clevetitori, neînfrânaţi, cruzi, neiubitori de bine, trădători, necuviincioşi, îngâmfaţi, iubitori de desfătări mai mult decât iubitori de Dumnezeu, având înfăţişarea adevăratei credinţe, dar tăgăduind puterea ei"** *(2 Timotei 3, 1-5)*.

Iar după ce tânărul a zis că: **„Toate acestea le-am păzit din tinerețile mele"**, Domnul îl sfătuiește pe el pentru neagoniseală, ceea ce este capul [temeiul] tuturor [faptelor bune]. Și vezi legi ale vieţuirii creştineşti cu adevărat! **„Vinde toate câte ai"**, căci dacă va rămâne ceva, celor rămase rob le eşti; **„şi le împarte"** nu rudelor celor bogate, ci săracilor. Încă socotesc că şi cuvântul acesta **„împarte"** arată a face cu judecată împărţirea averilor, şi nu cum s-ar întâmpla. Iar fiindcă împreună cu neagoniseala se cuvine să se afle la om şi toate celelalte fapte bune, pentru aceasta a zis: **„şi vino de urmează Mie"**, adică „şi întru toate celelalte fii Mie ucenic şi pururea urmează-Mi, nu astăzi să-Mi urmezi, iar mâine nu".

Şi [Domnul], ca unui iubitor de averi, i-a făgăduit [acestuia] **„comoara cea din Ceruri"**, dar nu a luat aminte dregătorul, din pricină că era rob al averilor. Drept aceea, şi după ce a auzit că lipsire de avuţie îl sfătuieşte pe el, **„s-a întristat"**, fiindcă el pentru această pricină şi poftea viaţa cea veşnică, [pentru] ca la mai multă vreme şi veşnic întru mulţimea averilor să vieţuiască. Încă şi aceea că **„s-a întristat"** îl arată pe el că era cu bună cunoştinţă, iar nu viclean, că nici unul din farisei nu s-a întristat vreodată, ci mai vârtos se sălbăticeau.

Şi ştiu că Marele luminător al lumii, cel cu limba de aur[23] a tâlcuit că tânărul acesta poftea viaţa veşnică cu adevărat şi adică o dorea pe ea, însă era ţinut de patima iubirii de argint. Însă nu este fără de har şi ceea ce acum s-a adăugat, anume că precum un iubitor de averi poftea viaţa cea veşnică.

18, 24-30: **Şi văzându-l întristat, Iisus a zis: Cât de greu[24] vor intra cei ce au averi în Împărăţia lui Dumnezeu!** *(25)* **Că mai lesne este a trece cămila prin urechile acului, decât să intre bogatul în Împărăţia lui Dumnezeu.** *(26)* **Zis-au cei ce ascultau: Şi cine poate să se mântuiască?** *(27)* **Iar El le-a zis: Cele ce sunt cu neputinţă la oameni sunt cu putinţă la Dumnezeu.** *(28)* **Iar Petru a zis: Iată, noi, lăsând toate ale noastre, am urmat Ţie.** *(29)* **Şi El le-a zis: Adevărat grăiesc vouă: Nu este nici unul care a lăsat casă, sau femeie, sau fraţi, sau părinţi, sau copii, pentru Împărăţia lui Dumnezeu,** *(30)* **şi să nu ia cu mult mai mult în vremea aceasta, iar în veacul ce va să vină, viaţă veşnică.**

(18, 24) **Pilde 11, 28 / Matei 13, 22; 19, 23 / Marcu 4, 19; 10, 23 / 1 Timotei 6, 9-10** *(18, 25-26)* **Matei 19, 24-25 / Marcu 10, 25-26 / Luca 6, 24** *(18, 27)* **Facere 18, 14 / Iov 42, 2 / Ieremia 32, 27 / Matei 19, 26 / Marcu 10, 27 / Luca 1, 37** *(18, 28)* **Deuteronom 33, 9 / Matei 4, 20; 19, 27 / Marcu 10, 28 / Luca 5, 11** *(18, 29)* **Deuteronom 33, 9 / Matei 19, 29 / Marcu 10, 29** *(18, 30)* **Iov 42, 10 / Matei 19, 29**

De vreme ce bogatul, după ce a auzit de lepădarea averilor **„s-a întristat"**, zice Domnul cu chip de mirare: **„Cât de anevoie vor intra cei ce au averi**

[23] Sfântul Teofilact îl pomeneşte aici pe Sfântul Ioan Gură de Aur.

[24] În ediţia de la 1805, în loc de **„greu"**, se găseşte **„anevoie"**.

întru Împărăția lui Dumnezeu!" Nu a zis că este cu „neputință" să intre, ci cu „**anevoie**", căci nu este cu neputință a se mântui unii ca aceștia. Pentru că este cu putință să-și lase avuțiile și să le dobândească pe cele de Sus, însă cu anevoie este aceasta, că mai lipicioase decât vâscul[25] sunt avuțiile și cu anevoie se desparte cel ce este ținut de ele. Iar mai vârtos și ca pe un lucru cu neputință îl hotărăște Domnul pe acesta, căci zice: „Mai lesne este cămila prin urechile acului să treacă, decât bogatul să se mântuiască", întrucât cu neputință este cu adevărat să încapă cămila prin urechile acului, fie că vei înțelege prin „**cămilă**" însuși dobitocul [viețuitoarea], fie [că vei înțelege] o oarecare funie groasă a corăbiei[26]. Deci, dacă este mai lesne să încapă cămila prin urechile acului – iar acest lucru este cu neputință –, decât bogatul să se mântuiască, înseamnă că mai cu neputință este a se mântui bogatul. Așadar, ce se cuvine a zice?

Mai întâi, că așa este cu adevărat: bogat fiind, cu neputință este a se mântui. Și să nu-mi zici mie că: „oarecare, bogat fiind, își dădea averile și s-a mântuit", pentru că nu bogat s-a mântuit, ci ori după ce s-a făcut sărac, ori, cu adevărat, „**iconom**" fiind – și nu „**bogat**" – s-a mântuit. Căci, altceva este a fi „**iconom**"[27] și altceva a fi „**bogat**". Pentru că „**bogat**" este cel ce lui însuși își păstrează bogăția, iar „**iconom**" – cel ce pentru alții i s-a încredințat aceasta și nu „**bogat**" s-a mântuit ci, sau precum am zis, după ce le-a lepădat pe toate câte le avea, sau ca un „**iconom**", bine chivernisindu-le pe acelea.

Apoi și aceasta socotește, anume că „bogatului cu neputință îi este a se mântui, iar celui care are avuțiile, cu anevoie", ca și cum ar fi zis: „Cel care este ținut de avuții și slujește lor și de ele este stăpânit nu se va mântui. Iar cel care are avuții – adică stăpân le este acestora – și el le are pe dânsele, iar nu ele îl au pe el – acela cu anevoie se va mântui, din pricina neputinței omenești". Căci este cu neputință a nu unelti [folosi, întrebuința] rău pe cele ce le avem, căci până când avem avuții se sârguiește diavolul a ne

---

[25] Vâscul este o plantă parazită care crește pe ramurile unor copaci, are frunzele persistente, iar fructul este în formă de bobițe albe; este folosit ca plantă medicinală *(Loranthus europaeus)*. Se cade să spunem aici că vâscul parazitează copacii și le soarbe din sevă și din viață, chiar și atunci când aceștia intră în perioada vegetativă din vremea iernii. Dealtfel, fructele vâscului se coc tocmai iarna. Așadar, ca și vâscul este și iubirea de bogăție, pentru că soarbe viața și puterea omului, iar roadele ei – adică necredința și împătimirea de cele pământești – nu ne lasă să lepădăm iubirea de bogăție nici măcar în iarna vieții, adică la bătrânețe.

[26] Vezi și tâlcuirea de la *Matei 19, 23-24*.

[27] Pentru canonul și rânduiala celui care este „**iconom**", vezi tâlcuirea de la *Luca 12, 16-21, 41-46 și 16, 1-9*.

amăgi pe noi ca să le chivernisim uneori în afara canonului și legii iconomiei, și cu anevoie este de a scăpa din cursele lui. Pentru aceasta bun lucru este sărăcia și puțin de nu [mai-mai că] este fără de ispită.

„**Zis-au cei ce ascultau: Și cine poate să se mântuiască? Iar El le-a zis: Cele ce sunt cu neputință la oameni sunt cu putință la Dumnezeu**". Căci la cei care au socoteală omenească – adică se târăsc [jos] și poftesc cele pământești – a se mântui le este „**cu neputință**", precum s-a zis. Iar la Dumnezeu este „**cu putință**" – adică atunci când cineva va avea sfetnic [sfătuitor] pe Dumnezeu și îndreptările lui Dumnezeu și poruncile cele pentru sărăcie le va lua [drept] dascăli și va chema ajutorul Lui, „**cu putință**" va fi aceasta, pentru că al nostru este să voim binele, iar al lui Dumnezeu să-l săvârșească.

Încă și în alt chip, dacă suindu-ne mai presus decât toată împuținarea de suflet cea omenească pentru bogăție, vom voi să ne facem nouă prieteni din „**mamona nedreptății**", ne vom mântui, petrecuți fiind de dânșii la „**corturile cele veșnice**" *(Luca 16, 9)*[28]. Căci mai bine este de le vom da toate, iar de nu le vom da pe toate, măcar să-i facem pe săraci împreună părtași, și așa ceea ce este „**cu neputință**" se face „**cu putință**". Pentru că este „**cu neputință**" să se mântuiască cel care nu dă toate, însă pentru iubirea de oameni a lui Dumnezeu și aceea, adică a da din parte, se face spre folos, după potrivă [pe măsură].

La aceasta Petru întreabă: „**Iată noi am lăsat toate**"[29]; și întreabă nu numai pentru sine, ci spre mângâierea tuturor săracilor. Pentru ca nu numai bogații să fie bine-nădăjduiți [cu nădejde bună], anume că multe vor dobândi, ca unii care multe au defăimat, iar săracii să nu aibă puțină nădejde, ca unii care puține au lăsat, și pentru aceasta puține răsplătiri să aștepte –, pentru aceasta întreabă Petru. Și aude cum că și în veacul de acum și în cel ce va să fie își va avea răsplătirile tot cel care pentru Dumnezeu a defăimat orice fel de averi, măcar și mici de vor fi fost ele. Că să nu socotești aceasta, anume că mici au fost acelea, ci [să știi] cum că acelea îi erau omului toată viața, și precum tu[30] cu cele multe și mari, așa și

---

[28] Vezi tâlcuirile de la *Luca 16, 1-9, 10-13.*

[29] Sfântul Evanghelist Matei scrie astfel pentru această întrebare: „**Atunci Petru, răspunzând, I-a zis: Iată noi am lăsat toate și Ți-am urmat Ție. Cu noi oare ce va fi?**" *(Matei 19, 27)*

[30] Se pare că acest „tu" Sfântul Teofilact îl adresează nemijlocit atât împărătesei Maria (care mai apoi a devenit monahie), cât și prințului Constantin Porfirogenetul, cărora nu puține le erau averile. Însă, prin iconomia lui Dumnezeu, acest „tu" este adresat și tuturor celorlalți, care, în curgerea veacurilor, se vor afla a fi bogați în avuții pământești.

acela cu cele puține și mici nădăjduia a trăi. Ca să nu zic că, acela care are puține, mai multă dragoste are către acestea – și adeverită este aceasta de la părinți, care [atunci] când au numai un copil, mai multă dragoste arată către acela, decât către mulți. Așa este și săracul, către o casă și către o țarină mai cu multă dragoste se află, decât tu, către multe. Iar de nu este mai mare, măcar deopotrivă a amândurora este dragostea, pentru aceasta și defăimarea [bogăților este asemenea]. Drept aceea, și în veacul cel de acum, cu mult mai multe răsplătiri iau, precum înșiși acești Apostoli. Căci colibă defăimând fiecare dintre dânșii, acum au biserici prealuminate și țarini și venituri și „**femei**" multe – pe cele împreună legate cu fierbințeala și cu credința cea către dânșii; și, în scurt, pe celelalte toate. Încă și în veacul ce va să fie nu vor lua înmulțite țarini ca acestea și răsplătiri trupești, ci „**viață veșnică**".

18, 31-34: **Și luând la Sine pe cei doisprezece, a zis către ei: Iată ne suim la Ierusalim și se vor împlini toate cele scrise prin Proroci despre Fiul Omului.** *(32)* **Căci va fi dat păgânilor**[31] **și va fi batjocorit și va fi ocărât și va fi scuipat.** *(33)* **Și, după ce Îl vor biciui, Îl vor ucide; iar a treia zi va învia.** *(34)* **Și ei n-au înțeles nimic din acestea, căci cuvântul acesta era ascuns pentru ei și nu înțelegeau cele spuse.**

(18, 31) **Matei 16, 21; 20, 18 / Marcu 10, 32-33 / Luca 9, 22, 44** *(18, 32)* **Psalm 21, 7 / Isaia 53, 7 / Înțelepciune 2, 19 / Matei 20, 18** *(18, 33-34)* **Marcu 9, 32 / Luca 2, 50; 9, 45 / Ioan 10, 6; 12, 16; 18, 32**

Mai înainte le vestește lor Patima, ca aceste două lucruri să le isprăvească: mai întâi ca să arate cum că nu fără de voie și nici ca un simplu om [un om de rând], neștiindu-Și moartea, Se răstignește, ci și mai înainte a știut-o și de voie pătimește; căci de ar fi voit să nu pătimească, S-ar fi dat în lături, ca și Cel Care mai înainte știa – pentru că a fi prinși este al celor care nu au știut de mai înainte. Iar cea de a doua [pricină] este ca să-i plece pe dânșii să sufere cu lesnire cele ce se vor întâmpla, ca unii care mai înainte au auzit [pentru unele ca acestea] și nu fără de veste li se vor întâmpla lor.

„O, Doamne, dar dacă se vor împlini la Tine cele zise demult de Proroci, pentru ce Te sui?" „Pentru însăși aceasta, cu adevărat, ca să lucrez mântuire". Așadar, de bună voie merge. El adică acestea săvârșea, iar ucenicii nu au înțeles nimic, „**căci cuvântul acesta era ascuns pentru ei**" mai vârtos decât toate – cuvântul Învierii. Pentru că nici pe celelalte nu le pricepeau Apostolii – precum era aceea că se va da „**neamurilor**" [„**păgânilor**"]; dar, mai cu covârșire, cuvântul Învierii cu totul nu-l

[31] În ediția de la 1805, în loc de „**păgânilor**", se găsește „**neamurilor**".

cunoșteau, că nici nu era lucru obișnuit acesta și nici toți iudeii nu credeau în Înviere, nici măcar așa, de rând – și adeverită este aceasta de către saduchei *(Matei 22, 23; Marcu 12, 18; Luca 20, 27; Faptele Apostolilor 23, 8)*.

Dar vei zice: Și dacă [ei] nu cunoșteau, pentru ce mai înainte le spunea lor acestea? Căci ce folos dobândesc ei spre a se mângâia în vremea Crucii [răstignirii Domnului], dacă nu înțelegeau ceea ce se grăia? Nu puțin se foloseau, aducându-și aminte pe urmă că acestea erau celea pe care atunci, spunându-li-le mai înainte Domnul, ei nu le-au înțeles. Și aceasta arătată [adeverită] este dintru multe, iar mai ales din cele pe care le zice Ioan: **„Și acestea nu le-au cunoscut ucenicii Lui, iar mai pe urmă și-au adus aminte, că acestea erau scrise pentru El"**[32] *(Ioan 12, 16)*. Încă și Mângâietorul [Duhul Sfânt], aducându-le aminte lor acestea, mai vrednică de credință au pus întru dânșii mărturia cea pentru Hristos *(Ioan 14, 26)*[33].

Iar pentru aceea, anume că a fost de trei zile îngroparea [Domnului], din destul s-a spus în tâlcuire la ceilalți Evangheliști[34].

18, 35-43: **Și când S-a apropiat Iisus de Ierihon, un orb ședea lângă drum**[35]**, cerșind.** *(36)* **Și, auzind el mulțimea care trecea, întreba ce e aceasta.** *(37)* **Și i-au spus că trece Iisus Nazarineanul.** *(38)* **Și el a strigat, zicând: Iisuse, Fiul lui David, fie-Ți milă de mine!** *(39)* **Și cei care mergeau înainte îl certau ca să tacă, iar el cu mult mai mult striga: Fiule al lui David, fie-Ți milă de mine!** *(40)* **Și oprindu-Se, Iisus a poruncit să-l aducă la El; și apropiindu-Se l-a întrebat:** *(41)* **Ce voiești să-ți fac? Iar el a zis: Doamne, să văd!** *(42)* **Și Iisus i-a zis: Vezi! Credința ta te-a mântuit.** *(43)* **Și îndată a văzut și mergea după El, slăvind pe Dumnezeu. Și tot poporul, care văzuse, a dat laudă lui Dumnezeu.**

(18, 35-39) **Psalm 145, 8 / Matei 9, 27; 20, 29, 31 / Marcu 10, 46-48** *(18, 40)* **Matei 9, 28; 20, 32 / Marcu 10, 49** *(18, 41)* **Matei 9, 31; 20, 33 / Marcu 10, 52** *(18, 42)* **Luca 16, 19** *(18, 43)* **Matei 20, 34**

În treacăt pe „cale" face Domnul minunea ceea ce s-a făcut la acest orb, ca și treacătul Său să ne fie învățătură folositoare nouă și ucenicilor lui Hristos, ca prin toate și în toată vremea și în tot locul să fim folositori și nici un lucru de-al nostru să nu fie deșert.

---

[32] În ediția *Bibliei* din 1988, aici avem: **„Acestea nu le-au înțeles ucenicii Lui la început, dar când S-a preaslăvit Iisus, atunci și-au adus aminte că acestea I le-au făcut Lui"** *(Ioan 12, 16)*.

[33] **„Dar Mângâietorul, Duhul Sfânt, pe Care-L va trimite Tatăl, în numele Meu, Acela vă va învăța toate și vă va aduce aminte despre toate cele ce v-am spus Eu"** *(Ioan 14, 26)*.

[34] Vezi tâlcuirile de la *Matei 12, 39-40; 16, 4; 27, 62-66* și *Marcu 10, 32-34*.

[35] În ediția de la 1805, în loc de **„drum"**, se găsește **„cale"**.

Aşadar, orbul crezând că Acesta este Hristos Cel Care era aşteptat – căci este cu putinţă, ca unul care era crescut întru [obiceiurile] cele evreieşti, să fi ştiut cum că din sămânţa lui David Se va naşte Hristos –, strigă cu mare glas: **„Iisuse, Fiul lui David, fie-Ţi milă de mine!"** Şi arată dintru aceste cuvinte că o oarecare socotinţă mai dumnezeiască avea pentru Dânsul, şi nu-L socotea om de rând [un simplu om].

Şi te minunează şi de tăria mărturisirii lui, căci chiar dacă mulţi îl certau pe el, [orbul] nu tăcea, ci mai mult striga, pentru că fierbinţeală [învăpăiere a duhului] era aceea care dinlăuntru îl îndemna pe dânsul. Drept aceea şi Iisus îl cheamă pe dânsul, ca pe cel care este vrednic cu adevărat de a se apropia de El şi îl întreabă: **„Ce voieşti să-ţi fac?"**. Şi îl întreabă nu ca şi cum nu ştia, ci ca să nu li se pară celor ce erau de faţă cum că unele cerea acela şi altele îi dă El – anume că acela îi cere bani, iar El, ca un iubitor de slavă, orbire vindecă, pentru că zavistia poate cu unele ca acestea nebuneşti L-ar fi năpăstuit. Pentru aceasta l-a întrebat [Domnul], şi fiindcă l-a aflat pe el că doreşte să vadă, aceasta îi dă.

Şi vezi neîngâmfarea Sa, căci zice: **„Credinţa ta te-a mântuit"**, adică „Pentru că ai crezut că Eu sunt Hristos, Fiul acela al lui David, Care se propovăduieşte, [încă] şi ai arătat atâta fierbinţeală, încât nici certat fiind nu tăceai".

Şi ne învăţăm dintru aceasta că atunci când cerem cu credinţă, nu unele cerem şi altele ne dă nouă, ci chiar pe acelea. Deci, când unele cerem şi altele luăm, arătat este că nu cerem bine, nici cu credinţă; căci zice: **„cereţi şi nu primiţi, pentru că rău cereţi"** *(Iacov 4, 3)*.

Încă ia aminte şi la stăpânirea cu care zice: **„Vezi!"** Căci care din Proroci a tămăduit aşa, cu atâta stăpânire? Pentru aceasta, glasul Domnului lumină i s-a făcut orbului, fiindcă izvora cuvântul dintru Lumina cea adevărată *(Ioan 8, 12; 14, 6)*.

Ia aminte încă şi la buna cunoştinţă a celui care s-a tămăduit, căci s-a dus după Iisus, **„slăvind pe Dumnezeu"** şi altora fiindu-le pricină de a-L slăvi [pe Dânsul].

Capitolul 19

Zaheu. Pilda minelor. Intrarea în Ierusalim.
Iisus deplânge Ierusalimul
și alungă pe vânzătorii din templu[1]

19, 1-10: **Și intrând, trecea prin Ierihon,** *(2)* **și iată un bărbat, cu numele Zaheu, și acesta era mai-marele vameșilor și era bogat.** *(3)* **Și căuta să vadă cine este Iisus, dar nu putea de mulțime**[2]**, pentru că era mic de statură**[3]**.** *(4)* **Și alergând el înainte, s-a suit într-un sicomor**[4]**, ca să-l vadă, căci pe acolo avea să treacă.** *(5)* **Și când a sosit la locul acela, Iisus, privind în sus, a zis către el: Zahee, coboară-te degrabă, căci astăzi în casa ta trebuie să rămân.** *(6)* **Și a coborât degrabă și L-a primit, bucurându-se.** *(7)* **Și văzând, toți murmurau**[5]**, zicând că a intrat să găzduiască la un om păcătos.** *(8)* **Iar Zaheu, stând, a zis către Domnul: Iată, jumătate din averea mea, Doamne, o dau săracilor și, dacă am năpăstuit pe cineva cu ceva, întorc împătrit.** *(9)* **Și a zis către el Iisus: Astăzi s-a făcut mântuire casei acesteia, căci și acesta era fiu al lui Avraam.** *(10)* **Căci Fiul Omului a venit să caute și să mântuiască pe cel pierdut.**

(19, 5) Cântarea Cântărilor 4, 16 *(19, 6)* Psalm 118, 32 *(19, 8)* Ieșire 22, 1 / Levitic 6, 5 / Numeri 5, 7 / 1 Regi 12, 3 *(19, 10)* Matei 9, 12; 10, 6; 15, 24; 18, 11 / Marcu 2, 17 / 1 Timotei 1, 15

Chiar pe cele mai de seamă vase ale diavolului Domnul le răpește și surpă cetățile aceluia. Pentru că vezi cum nu numai pe vameși îi face ucenici ai Săi[6], ci și pe Zaheu, **„mai-marele vameșilor"** îl „robește" spre mântuire[7]. Și cum că vameșul este lucru urât, iar mai-marele vameșilor, cu mult mai vârtos, ca acela care este mai mare în răutate, nimeni nu se îndoiește *(Matei 18, 17)*.

---

[1] În ediția de la 1805, titlul capitolului este: *„Pentru Zaheu. Pentru cel ce s-a dus să-și ia luișî împărăție. Pentru cele zece slugi care au luat minele. Pentru mânz și pentru asină. Pentru plângerea lui Iisus pentru Ierusalim. Pentru cei ce s-au scos din Biserică cari vindeau și cumpărau. Pentru arhiereii și cărturarii cari au întrebat pe Domnul cu ce putere face acestea".*

[2] În ediția de la 1805, în loc de **„mulțime"**, se găsește **„gloată"**.

[3] În ediția de la 1805, în loc de **„mic de statură"**, se găsește „mic de stat".

[4] În ediția de la 1805, în loc de **„sicomor"**, se găsește **„dud"**.

[5] În ediția de la 1805, în loc de **„murmurau"**, se găsește **„tânjeau"**.

[6] Este vorba despre Sfântul Evanghelist Matei, care mai înainte a fost vameș *(Matei 9, 9)*.

[7] Îl „robește" spre mântuire – adică Domnul Hristos îl robește pe Zaheu cu văpaia dragostei pe care a arătat-o către el.

Pentru că vameşii din nimic altceva nu trăiau, **decât numai din lacrimile** săracilor.

Dar nu este trecut cu vederea acest mai mare al vameşilor, ci numai osârdie arătând el, deîndată primeşte mântuirea. Că poftind să-L vadă pe Iisus, şi pentru această pricină suindu-se în dud, mai înainte de a-L vedea el, este văzut de Domnul. Aşadar, ne întâmpină mai înainte pe noi Dumnezeu în tot locul, numai de ne va vedea că avem osârdie.

Şi văzându-l pe el Iisus, îl grăbeşte să se pogoare, fiindcă vrea să rămână în casa lui. Iar el nu zăboveşte, că nu se cuvine a întârzia când Hristos porunceşte ceva, ci s-a şi pogorât şi L-a şi primit cu bucurie, măcar deşi cei mulţi cârteau.

Dar să vedem şi ce roadă aduce Zaheu la intrarea lui Hristos [în casa sa]: **„Jumătate din averea mea, Doamne, o dau săracilor"**. Vezi fierbinţeală? Nu a început să semene [împartă] cu scumpătate, nici nu a dat puţine oarecare, ci toată avuţia. Căci şi pe acestea ce le-a ţinut, le-a ţinut ca să aibă să le dea acelora pe care i-a nedreptăţit. Pentru că, învăţându-ne pe noi că nu este nici un folos dacă, având cineva bani [adunaţi] din nedreptate, îi miluieşte pe alţii, şi-i lasă [la o parte] pe aceia pe care i-a nedreptăţit – vezi ce face [Zaheu] şi la aceasta [învăţătură]? **„Împătrit"** întoarce **„de a nedreptăţit pe cineva cu ceva"**, însuşi aceluia pe care l-a nedreptăţit vindecându-i paguba. Căci acesta este lucrul milosteniei celei adevărate, a întoarce nu numai paguba [făcută], ci şi cu adăugire, după cum şi Legea porunceşte – căci Legea poruncea ca furul să plătească împătrit [paguba] *(Ieşire 22, 1)*.

Măcar că, de vom lua aminte cu de-amănuntul, nicidecum nimic din bani nu i-au rămas lui Zaheu, pentru că a dat jumătate din avuţie săracilor şi jumătate i-a rămas, iar dintru aceasta ce i-a rămas lui, întorcea împătrit celor pe care i-a nedreptăţit. Întrucât, dacă avuţia mai-marelui vameşilor este din nedreptate, iar el pentru toate câte a nedreptăţit împătrit întoarce, socoteşte [tu, cititorule] că în întregime şi cu totul de săvârşit [desăvârşit] s-a golit [de avere]. Şi dintru acestea se află că el cugetă mai înalt decât poruncea Legea, de Evanghelie fiind învăţat, pentru că a iubit pe aproapele mai presus decât pe sine. Şi după ce le-a făgăduit pe acestea, iar mai cu covârşire le-a şi plinit – că nu a zis: „voi da jumătate şi voi întoarce împătrit" ci, iată: „dau şi întorc împătrit", că a ascultat sfătuirea lui Solomon: **„Nu spune aproapelui tău: «Du-te şi vino, mâine îţi voi da!», când poţi să îi dai acum"** *(Pilde 3, 28)* – Hristos îi vesteşte lui mântuirea: „Astăzi dai, astăzi ţi s-a făcut ţie mântuire". Căci zicând [Domnul] **„casei acesteia"**, cu adevărat pe Zaheu îl însemnează prin **„casă"**, pentru că zidirea cea neînsufleţită nu o ar fi numit **„fiu al lui Avraam"**, ci arătat este că pe stăpânul casei cel însufleţit. Iar **„fiu**

al lui Avraam" l-a numit, poate și ca pe cel care a crezut și s-a îndreptat prin credință, dar poate și ca pe cel care era cu sufletul mărinimos la a împărți bani și iubitor de săraci, precum era Patriarhul acela. Și vezi că acum l-a numit pe Zaheu **„fiu al lui Avraam"**, când a văzut întru el asemănarea obiceiului celui bun. Pentru că nu a zis Domnul aceasta: „pentru că și acesta fiu al lui Avraam era"[8], ci „pentru că este acum"; căci mai înainte, când era mai-mare al vameșilor și adunător de dajdie, fiindcă nu avea nici o asemănare cu dreptul [Avraam], **nu era „fiu"** [al aceluia]. Și, de vreme ce **„tânjeau"** [**„murmurau"**] unii că la om păcătos găzduiește, ca să le astupe acestora gurile, zice: **„Fiul Omului a venit să caute și să mântuiască pe cel pierdut"**. Iar acestea sunt după înțelesul cel istoric.

Dar cu lesnire este a le înțelege pe acestea și întru alt chip, spre folosul năravurilor[9]. Pentru că tot cel care este **„mai mare"** peste mulți întru răutate, mic este cu **„statul"** cel duhovnicesc, că trupul și cu duhul sunt potrivnici unul altuia[10] *(Galateni 5, 17)* și pentru aceasta nu poate să-L vadă pe Iisus de **„gloată"**, căci cel care este supărat de gloata patimilor și de lucrurile vieții nu poate să-L vadă pe Iisus lucrând și mișcându-Se și umblând. Căci unul ca acesta nici o lucrare cuviincioasă creștinului nu știe. Pentru că aceasta este „a umbla" Iisus, adică a lucra ceva întru noi Hristos. Dar un om ca acesta – care nu a văzut niciodată pe Iisus „umblând", ci este fără de simțire către toată fapta cea cuviincioasă lui Hristos –, de multe ori, prin pocăință, vine întru simțire și **„se suie în dud"**, toată pofta și îndulcirea – care prin „dud" sunt înțelese – veștejindu-o și omorându-o. Și așa făcându-se mai înalt decât cele mai dinainte ale sale și **„suișuri în inimă punându-și"** *(Psalm 83, 6)*, este văzut de Iisus. Și văzându-l, zice Domnul către el: „Grăbește-te de te pogoară", adică: „Te-ai suit prin pocăință la viață mai înaltă, pogoară-te prin smerita cugetare, ca să nu te surpe înalta cugetare. Grăbește-te de te smerește, că de te vei smeri, în casa ta mi se cade să fiu. Căci de nevoie este să fiu Eu în casa celui smerit". **„Că spre cine voi căuta, fără numai spre cel blând și liniștit și care se cutremură de cuvintele mele**?"[11] *(Isaia 66, 2)* Unul ca acesta și **„jumătate din avere o dă săracilor"** draci, că îndoită fiind avuția noastră – trupească și sufletească –, dreptul pe toată [avuția] cea trupească o lasă dracilor celor ce cu adevărat sunt săraci și lipsiți de tot lucrul bun, iar

---

[8] Vezi *Luca 13, 16.*

[9] În chip etic sau moral.

[10] **„Căci trupul poftește împotriva duhului, iar duhul împotriva trupului; căci acestea se împotrivesc unul altuia, ca să nu faceți cele ce ați voi"** *(Galateni 5, 17).*

[11] În ediția din 1988 a *Bibliei* găsim: **„Spre unii ca aceștia Îmi îndrept privirea Mea: spre cei smeriți, cu duhul umilit și care tremură la cuvântul Meu!"**

pe cea sufletească nu o dă. [Lucru pentru] care şi la Iov am cunoscut pe Domnul că zicea: „**însă de sufletul lui să nu te atingi**" *(Iov 1, 12)*. Încă şi de „**a năpăstuit pe cineva cu ceva, întoarce împătrit**". Şi însemnează prin aceasta că tot cel care prin pocăinţă umblă pe calea cea potrivnică răutăţii celei dintâi, prin cele patru fapte bune[12] pe toate păcatele cele mai dinainte le vindecă. Şi aşa primeşte mântuirea, încă şi „**fiu al lui Avraam**" se numeşte, ca unul care şi el „**a ieşit din pământul său şi dintru rudenia sa**" – adică dintru răutatea cea mai dinainte –, „**şi afară de casa părintelui său**" *(Facere 12, 1)* – adică, afară de sine s-a făcut, şi s-a lepădat de sine. Căci era el „**casă**" a părintelui său, diavolul. Deci, afară de sine făcându-se şi schimbându-se – [adică lepădându-se de sine[13]] –, dobândeşte mântuire, precum Avraam.

19, 11-14: **Şi ascultând ei acestea, Iisus, adăugând, le-a spus o pildă, fiindcă El era aproape de Ierusalim, iar ei credeau că Împărăţia lui Dumnezeu se va arăta îndată.** *(12)* **Deci a zis: Un om de neam mare[14] s-a dus într-o ţară îndepărtată, ca să-şi ia domnie[15] şi să se întoarcă.** *(13)* **Şi chemând zece slugi ale sale, le-a dat zece mine[16] şi a zis către ele: Neguţătoriţi cu ele până ce voi veni!** *(14)* **Dar cetăţenii lui îl urau şi au trimis solie în urma lui, zicând: Nu voim ca acesta să domnească peste noi.**

(19, 11) **Faptele Apostolilor 1, 6** *(19, 12)* **Matei 25, 14 / Marcu 13, 34** *(19, 14)* **Ioan 1, 11**

Mi se pare că oamenii aceştia, auzind de „**Împărăţia lui Dumnezeu**", lumească o socoteau pe aceasta, dată de la Dumnezeu spre izbăvirea neamului evreiesc. Pentru această [pricină] şi bănuiau că, suindu-Se Iisus în Ierusalim, va lua acest fel de împărăţie. Iar Domnul, arătându-le lor că

---

[12] În *Înaintecuvântarea* de la *Tâlcuirea Evangheliei de la Matei*, Sfântul Teofilact grăieşte: „Şi poate de aceea ne-au fost date patru Evanghélii, pentru ca, din ele, cele patru sobornicesti virtuţi să le învăţăm: bărbăţia, înţelegerea, dreptatea şi întreaga înţelepciune. Bărbăţia, adică cea despre care zice Domnul: „**Nu vă temeţi de cei ce omoară trupul, iar sufletul nu pot să-l omoare**" *(Matei 10, 28)*. Înţelegerea, când sfătuieşte: „**Fiţi dar înţelepţi ca şerpii**" *(Matei 10, 16)*. Dreptatea, când ne învaţă: „**Precum voiţi să vă facă vouă oamenii, faceţi şi voi asemenea**" *(Luca 6, 31)*. Iar întreaga înţelepciune, când hotărăşte: „**Oricine se uită la femeie, poftind-o, a şi săvârşit adulter cu ea în inima lui**" *(Matei 5, 28)*.

[13] Pentru buna înţelegere a cuvintelor „afară de sine", vezi tâlcuirea de la *Luca 15, 17-21* (pilda fiului risipitor).

[14] În ediţia de la 1805, în loc de „**neam mare**", se găseşte „**bun neam**".

[15] În ediţia de la 1805, în loc de „**domnie**", se găseşte „**împărăţie**".

[16] În ediţia de la 1805, în loc de „**mine**", se găseşte „**mias**", cu următoarea notă: [1805] „Mias" este un fel de bani ce umblau atunci, precum şi drahma şi dinarul. Iar Matei, în loc de „**mias**", a pus „**talanţi**", însă aceeaşi înţelegere are. [Trebuie amintit aici că 60 de *mine* alcătuiau un *talant*, iar *mina* şi *talantul* nu erau monede, ci denumiri ale sumelor monetare mari].

nu este lumească Împărăția Lui și ei cugetă oarecare lucruri fără de socotință, însă totodată arătând și că Dumnezeu fiind le știe gândurile, zice această pildă.

„Om de bun neam" Se aduce în mijloc pe Sine, că măcar de S-a și făcut om, însă a rămas întru înălțimea și neamul cel bun al Dumnezeirii. Iar după ce a săvârșit taina rânduielii celei în trup, S-a dus într-o **„țară îndepărtată"**, în Cer zic, **„ca să-Și ia împărăție"**, adică să șadă întru cele înalte cu trupul, de-a dreapta scaunului măririi, ca Acela Care este și om. Căci ca un Dumnezeu, pururea împreună cu Tatăl ședea, iar ca un om [Om], atunci a șezut, când S-a înălțat, așteptând până când se vor pune vrăjmașii Săi sub picioarele Lui *(Evrei 10, 12-13)*. Și aceasta va fi la sfârșit, când toate, chiar și nevrând, se vor supune Lui, crezând cum că **„Domn este Iisus Hristos, întru slava lui Dumnezeu Tatăl"** *(Filipeni 2, 11)*.

Iar **„cetățeni ai lui"** sunt iudeii care Îl urau pe El. Căci zice: **„M-au și văzut și M-au urât și pe Mine și pe Tatăl Meu"** *(Ioan 15, 24)* cei care nu L-au voit pe El să împărătească peste ei. Pentru aceasta și ziceau iudeii către Pilat, lepădându-se de Împărăția Lui: **„Nu avem împărat"** *(Ioan 19, 15)* și iarăși: **„Nu scrie: Împăratul iudeilor"** *(Ioan 19, 21)*. Măcar că Zaharia strigă: **„Bucură-te foarte, fiica Sionului, [veselește-te fiica Ierusalimului,] căci iată împăratul tău vine la tine drept și mântuind"** *(Zaharia 9, 9)*, iar Isaia: **„Iată acum împărat drept va împărăți"** *(Isaia 32, 1)*, și David: **„Iar Eu sunt pus împărat de El"** *(Psalm 2, 6)*.

Așadar, iudeii L-au urât pe Domnul, iar El **„slugilor Sale, le-a dat zece mine"**.

Iar **„slugi ale Sale"** sunt cei cărora în Biserică li s-au încredințat slujbe, care se zice că sunt **„zece"**, pentru cea de săvârșit [desăvârșită] bisericească începătorie. Căci rânduiala cea din Biserică are de săvârșit [desăvârșită] așezarea începătoriilor și nu se cuvenea a fi nici mai mulți, nici mai puțini. Precum am zice: acestea trei vedem în Biserică, anume curățire, luminare și săvârșire. Trei sunt și cetele cărora li s-au încredințat aceste lucrări: diaconii curățesc prin sfătuire și învățătură; preoții luminează pin Botez; arhiereii așează și săvârșesc și rânduielile preoțești, adică hirotonesc. Vezi că sunt potrivite cetele cu lucrările și că nu sunt cetele începătoriilor nici mai multe, nici mai puține? Așadar, acestor **„slugi"** le împarte **„zece mine"** – darurile, zic –, care fiecăruia se dau spre folos. Pentru că tot celui căruia i s-a încredințat începătorie, deși nevrednic ar fi, are dar dintru însăși ungerea [hirotonia]; și aceasta, cu adevărat, mare taină este a rânduielii și iubirii de oameni a lui Dumnezeu.

19, 15-28: **Și când s-a întors el, după ce luase domnia[17], a zis să fie chemate slugile acelea, cărora le dăduse banii, ca să știe cine ce a negustătorit.** *(16)* **Și a venit cea dintâi, zicând: Doamne, mina ta a adus câștig zece mine. Și i-a zis stăpânul: Bine, slugă bună, fiindcă întru puțin ai fost credincioasă, să ai stăpânire peste zece cetăți.** *(18)* **Și a venit a doua, zicând: Mina ta, stăpâne, a mai adus cinci mine.** *(19)* **Iar el i-a zis acesteia: Să ai și tu stăpânire peste cinci cetăți.** *(20)* **A venit și cealaltă, zicând: Doamne, iată mina ta, pe care am păstrat-o într-un ștergar[18],** *(21)* **că mă temeam de tine, pentru că ești om aspru: iei ce nu ai pus și seceri ce nu ai semănat.** *(22)* **Zis-a lui stăpânul: Din cuvintele tale te voi judeca, slugă vicleană. Ai știut că eu sunt om aspru: iau ce nu am pus și secer ce nu am semănat;** *(23)* **Pentru ce, deci, n-ai dat banul[19] meu schimbătorilor de bani?[20] Și eu, venind, l-aș fi luat cu dobândă.** *(24)* **Și a zis celor ce stăteau de față: Luați de la el mina, și dați-o celui ce are zece mine.** *(25)* **Și au zis lui: Doamne, acela are zece mine.** *(26)* **Zic vouă: Că oricui are i se va da, iar de la cel ce nu are și ceea ce are i se va lua[21].** *(27)* **Iar pe acei vrăjmași ai mei, care n-au voit să domnesc peste ei, aduceți-i aici și tăiați-i în fața mea.** *(28)* **Și zicând acestea, mergea înainte, suindu-Se la Ierusalim.**

(19, 15-16) **Matei 25, 19-20** *(19, 17)* **Daniil 12, 13 / Matei 25, 21 / Luca 16, 10** *(19, 18-20)* **Matei 25, 22-24** *(19, 21)* **Pilde 26, 16 / Matei 25, 25** *(19, 22)* **Iov 15, 6 / Matei 12, 37; 25, 26** *(19, 23-26)* **Matei 12, 12; 25, 27-30 / Marcu 4, 25 / Luca 8, 18** *(19, 27)* **Matei 22, 7, 13**

Hristos este de **„bun neam"** nu numai după firea Sa dumnezeiască, ci și după cea omenească, pentru că din neamul cel împărătesc al lui **David** Se trage Domnul. Așadar, atunci când Se **„va întoarce"** Hristos, adică la cea de

---

[17] În ediția de la 1805, în loc de **„domnia"**, se găsește **„împărăția"**.

[18] În ediția de la 1805, în loc de **„ștergar"**, se găsește **„mahramă"**.

[19] În ediția de la 1805, în versetele 15-23, în loc de **„bani"**, se găsește **„argint"**, iar în loc de **„stăpânire"**, se găsește **„putere"**.

[20] În ediția de la 1805, în loc de **„schimbători de bani"**, se găsește **„zarafi"**.

[21] [1805] Dar pentru care pricină numai de cele trei slugi grăind, pe celelalte le-a lăsat deoparte? Pentru că este lesnicios dintru acestea și pentru acelea să ne învățăm. Căci, câți au negustătorit, după măsura dobânzii vor lua și cinstirile, iar câți au ținut darul nelucrător, vor pătimi pe cele asemenea cu cel care s-a arătat netrebnic (după Zigaben).

Pentru cuvintele Domnului **„oricui are i se va da, iar de la cel ce nu are și ceea ce are i se va lua"**, Sfântul Simeon Noul Teolog ne povățuiește astfel: *„(13)* Păzirea întocmai a poruncilor învață pe creștini să-și cunoască neputința lor. Iar cunoașterea neputinței noastre adevărate naște aducerea aminte de moarte. Cel ce și-a făcut-o pe aceasta însoțitoare de viață va căuta cu osteneală să afle ce soartă va avea după ieșirea și plecarea din viața aceasta. Iar cel ce se străduiește să cunoască cele viitoare e dator, întâi de toate, să se lipsească de cele de acum. Căci, cel ce e stăpânit de împătimirea față de acestea,

a Doua Venire, când Se va arăta ca Împărat, venind împreună cu Îngerii și întru slava Tatălui fiind și tot genunchiul I se va pleca Lui *(Filipeni 2, 10-11)*, atunci, dar, și slugilor celor care au primit darurile le va cere socoteală.

Și se află că cel dintâi i-a folosit pe mulți și a înzecit darul, iar că al doilea i-a folosit și el [pe alții], însă mai puțini, iar celălalt că nu a folosit nici câtuși de puțin pe cineva, ci întru lenevire a cheltuit vremea negustătoriei. Pentru aceasta, cel care a înzecit ceea ce a luat, peste **„zece cetăți"** se pune, adică **„stăpânire"** a **„zece cetăți"** dobândește – care însemnează că înmulțite primește răsplătirile; iar cel cu **„cinci mine"**, după măsura lucrării ia răsplata, iar cel care nimic nu a câștigat, se osândește.

Dar să vedem și ce zice [acesta din urmă]: **„«Doamne, iată mina ta»**, ia-o pe ea că **«am păstrat-o într-o mahramă»**". Mort fiind Domnul, întru **„mahramă"** [giulgiu] era înfășurat *(Ioan 19, 40)*, iar fața lui Lazăr, în mormânt, cu **„mahramă"** era acoperită *(Ioan 11, 44)*. Deci, cu cuviință zice leneșul acesta că a pus darul în **„mahramă"**, căci mort și nelucrător făcându-l pe acesta, nu s-a nevoit spre lucrarea lui, nici nu a ostenit, căci zice: **„mă temeam de tine, [pentru că ești om aspru:] iei ce nu ai pus"**. Mulți aduc înainte unele ca acestea pricini, pentru că nevrând să folosească pe cineva, zic: „Unde nu a semănat Dumnezeu istețime și iscusință, acolo nu cere seceriș. Pe cutare nu l-a făcut isteț și iscusit către învățătură; așadar, pentru ce cere de la mine folosul aceluia?" Drept aceea și Domnul zice: „Tu învață și dă argintul Meu zarafilor, adică tuturor oamenilor celor care sunt puși înainte, spre a se folosi. Pentru că tot omul, zaraf a fost rânduit de Dumnezeu, ca să negustătorească în prăvălia cea mare a lumii acesteia. Și venind Eu, i-aș fi cerut cu dobândă". Pentru că ni se cuvine nouă a face ceea ce este al nostru, iar pentru cele de pe urmă Dumnezeu îi va judeca pe cei ce nu au voit să se folosească. Deci se ia darul și se dă negustătorului cel bun, căci chiar dacă el are, tocmai pentru aceasta mai vârtos se cuvine să ia mai mult, pentru că **„celui ce are i se va da"**, adică celui care a dobândit multe dintru a negustători bine, tot aceluia i se vor da și mai multe. Căci dacă pe cele puține le-a înmulțit înzecindu-le, adeverit este că pe cele multe înzecindu-le, pricinuitor de mai multă dobândă va fi stăpânului. Iar de la cel leneș și trândav și care nu s-a sârguit să înmulțească ceea ce a luat,

---

până la cel mai neînsemnat lucru, nu poate dobândi cunoștința desăvârșită a acelora. Iar dacă prin bunăvoința lui Dumnezeu va gusta puțin din ea, de nu va părăsi degrabă cele de care și în care este ținut prin împătimire și nu se va preda în întregime acestei cunoștințe, nemaiprimind să cugete de bunăvoie la nimic altceva afară de ea, se va lua de la el și această cunoștință pe care socotește că o are" (*Filocalia românească, Cele 225 de capete teologice și practice*, vol. 6, ed. IBMBOR, București, 1977, p. 21).

chiar și ceea ce are i se va lua, ca să nu stea nelucrător lucrul cel stăpânesc, fiind cu putință a se da altuia și a se înmulți.

Iar acestea nu numai la cuvânt și la învățătură să le luăm [potrivim], ci și la faptele cele bune ale năravurilor[22]. Căci și întru acestea ne-a dat nouă Dumnezeu daruri, unuia darul postirii, altuia darul milosteniei, altuia cel al blândeții, iar altuia darul netrufiei. Și de ne vom trezvi, le înmulțim pe acestea, iar de ne vom lenevi și cu voința vom amorți, mai pe urmă Îl vom învinui pe Dumnezeu, precum obișnuim a zice: „Și ce pot eu să fac de cutare este sfânt? Voiește Dumnezeu – și [iată] este sfânt. Pe mine nu mă voiește, și nu sunt sfânt. Iar acela a fost Petru, acela Pavel". Omule nebun! „Mina" aceasta „Petru" și „Pavel" te face pe tine! Însă lucrează după putință și adu ceva Celui Care ți-a dat-o, măcar deși nu precât Petru și Pavel. Pentru că și Petru și Pavel au primit „mina", și tu, de asemenea; dar nemișcându-te nici cătușidepuțin spre lucrarea binelui, de ce-L învinuiești pe Dumnezeu? Pentru aceasta, nevrednici darurilor aflându-ne, ne lipsim de acestea.

„Iar pe acei vrăjmași ai mei, care n-au voit să domnesc peste ei, aduceți-i aici și tăiați-i în fața mea" – pe iudei numindu-i prin acestea, pe care stricăciunii îi va da, în focul cel mai dinafară trimițându-i pe ei. Și încă ticăloșii aceștia și aici, în lumea aceasta zic, au fost tăiați de oștile romanilor, fiind păziți și ținuți pentru tăierea cea de acolo [din lumea ce va să fie].

19, 29-40: **Iar când S-a apropiat de Betfaghe și de Betania, către muntele care se zice Muntele Măslinilor, a trimis pe doi dintre ucenici,** *(30)* **zicând: Mergeți în satul dinaintea voastră[23] și, intrând în el, veți găsi un mânz legat, pe care nimeni dintre oameni n-a șezut vreodată. Și dezlegându-l, aduceți-l.** *(31)* **Și dacă vă va întreba cineva: Pentru ce-l dezlegați?, veți zice așa: Pentru că Domnul are trebuință de el.** *(32)* **Și, plecând, cei trimiși au găsit precum le-a spus.** *(33)* **Pe când aceștia dezlegau mânzul, au zis stăpânii lui către ei: De ce dezlegați mânzul?** *(34)* **Iar ei au răspuns: Pentru că are trebuință de el Domnul.** *(35)* **Și l-au adus la Iisus și, aruncându-și hainele lor pe mânz, l-au ajutat pe Iisus să urce pe el[24].** *(36)* **Iar pe când mergea El, așterneau hainele lor pe cale.**

---

[22] Adică ale obiceiurilor, purtărilor.

[23] În ediția de la 1805, în loc de „Mergeți în satul dinaintea voastră", se găsește „Mergeți în acel sat, ce este în preajma voastră".

[24] În ediția de la 1805, în loc de „l-au ajutat pe Iisus să urce pe el", se găsește „au pus pre Iisus deasupra".

(37) **Și apropiindu-se de poalele**[25] **Muntelui Măslinilor, toată mulțimea ucenicilor, bucurându-se, a început să laude pe Dumnezeu cu glas tare, pentru toate minunile**[26] **pe care le văzuse,** *(38)* **zicând: Binecuvântat este Împăratul care vine întru numele Domnului! Pace în Cer și slavă întru cei de Sus.** *(39)* **Dar unii farisei din mulțime au zis către El: Învățătorule, ceartă-ți ucenicii.** *(40)* **Și El, răspunzând, a zis: Zic vouă: Dacă vor tăcea aceștia, pietrele vor striga.**

(19, 29-32) **Matei 21, 1-6 / Marcu 11, 1-4** *(19, 33-34)* **Marcu 11, 5-6** *(19, 35)* **4 Regi 9, 13 / Matei 21, 7 / Marcu 11, 7 / Ioan 12, 14** *(19, 36)* **Matei 21, 8 / Marcu 11, 8** *(19, 37-38)* **Psalm 117, 26 / Matei 21, 9 / Marcu 11, 9-10 / Luca 2, 14; 13, 35 / Ioan 12, 13 / Efeseni 2, 14** *(19, 40)* **Avacum 2, 11**

Șezând pe „**mânz**", două lucruri deodată însemnează Domnul: mai întâi împlinește proorocia care zice: „**Iată împăratul tău vine șezând pe mânz**" *(Zaharia 9, 9)*, iar apoi, prin închipuire ne arată nouă că Se va sui deasupra peste norodul păgânesc cel nou și nelucrat și nesupus. Căci, cu adevărat, nu avea trebuință de mânz pentru lungimea căii. Căci Acela Care înconjura pe jos toată Galileea și Iudeea, cum, trecând din Betania la Ierusalim, ar fi avut trebuință de mânz, puțină fiind depărtarea, precum toți știu? Așadar, ceea ce am zis [este]: cu taină le săvârșește pe acestea.

Și „**legat**" era „**mânzul**" și „**stăpâni**" mulți avea, dar este „**dezlegat**" de Apostoli, adică de „**cei trimiși**". Iar aceasta întru acest fel este: „**Betania**" se tâlcuiește „casă a ascultării", iar „**Betfaghe**", „casă a fălcilor", fiindcă era loc preoțesc – că fălcile se dădeau preoților, precum în Lege este scris *(Deuteronom 18, 3)*; și prin „**fălci**" este închipuit cuvântul învățăturii, pe care fălcile cele sufletești îl lucrează și îl mestecă. Așadar, acolo unde este casă a cuvântului celui de învățătură [„**Betfaghe**"] și a ascultării [„**Betania**"] către acesta, acolo sunt „**trimiși**" ucenicii Domnului și „**dezleagă**" norodul cel legat cu legăturile păcatelor și cu grijile cele multe ale vieții, și în loc de a avea mulți „**stăpâni**" și dumnezei, îl fac pe el a avea pe un Domn Iisus și pe un Dumnezeu Tatăl. Că unde nu este casă a ascultării și nici primire a cuvântului învățăturii, una ca aceasta nu se face acolo, nici „**mânzul**" nu „**se dezleagă**".

Iar „**cei trimiși**" fiind „**doi**", aceasta însemnează: la aducerea norodului celui păgânesc și la supunerea cea către Hristos, două cete slujesc: Proorocii și Apostolii.

Și îl aduc pe el dintr-un „**sat**", ca să cunoaștem că întru multă prostime și neînvățătură se afla norodul acesta, că niciodată nu a șezut deasupra lui

[25] În ediția de la 1805, în loc de „**poalele**", se găsește „**pogorâșul**".

[26] În ediția de la 1805, în loc de „**minunile**", se găsește „**puterile**".

cuvântul – ori mozaicesc, ori proorocesc –, ci era „**mânz**" neînvățat. Iar dacă – precum altul din Evangheliști a zis – „**prunci**" erau cei care strigau: „**Osana, fiul lui David**" *(Matei 21, 9)* și aceștia închipuie același norod nou, căci crezând că Iisus din sămânța lui David după trup S-a arătat, slavă înălțau lui Dumnezeu, după cum este scris: „**norodul cel ce se zidește va lăuda pe Domnul**" *(Psalm 101, 19)*.

Iar „**așternerea hainelor**" aceasta se pare că însemnează, anume că aceia care sunt vrednici de a-L lăuda pe Iisus, dezbrăcându-se de omul cel vechi, Îl „**așterneau**" pe El și Îl supuneau Lui, ca suindu-Se pe el, să-l sfințească pe dânsul și să nu se mai scoale [ridice] trupul împotriva duhului, ca și ei să poată zice: „**Supusu-m-am Domnului și L-am rugat pe El**" *(Psalm 36, 7)*.

Și Luca a zis că „**toată mulțimea ucenicilor**" Îl „**lăuda pe Dumnezeu**", „**ucenici**" numindu-i îndeobște pe toți cei care veneau după Iisus, nu numai pe cei doisprezece, nici pe cei șaptezeci, ci pe tot norodul, care – ori pentru trebuința minunilor, ori pentru că se îndulcea pentru o vreme de învățătură – venea după Iisus, între care se poate să fi fost amestecați și prunci, precum alți Evangheliști au zis *(Matei 21, 15)*.

Și insuflați fiind aceștia de Dumnezeu, „**Împărat**" pe El Îl mărturisesc, „**care vine întru numele Domnului**", adică vine ca un Dumnezeu. Și zic „**pace în Cer**", în locul războiului celui vechi pe care îl aveam cu Dumnezeu, „**pace**" care s-a stricat, căci Dumnezeu nu era „**Împărat**" pe pământ. Iar acum, fiindcă a venit Dumnezeu pe pământ, cu cuviință este „**pace**" și „**în Cer**". Și pentru aceasta: „**slavă întru cei de Sus**", fiindcă Îngerii slăvesc pentru o unire și o împăcare ca aceasta, pe care nouă ne-a dăruit-o Împăratul și Dumnezeul Cel Care „**vine pe mânz**". Că însăși aceasta – adică Dumnezeu fiind a Se arăta pe pământ și a pătimi în latura noastră a celor care am fost vrăjmași ai Lui – arată că s-a făcut „**pace**" între noi și El.

Iar fariseii cârteau, pentru că mulțimea Îl numea „**Împărat**" și pentru că Îl lăuda pe El ca pe un Dumnezeu. Căci ziceau fariseii că numele „**Împăratului**" zicându-se asupra Lui, se face îndemnare spre răzmeriță [împotriva Cezarului] și spre hulă a Domnului [Dumnezeu]. Iar El zice: „De vor tăcea aceștia, pietrele vor striga, că nu făcându-mi mie har [hatâr] zic oamenii acestea, ci din toate semnele pe care le-au văzut, fiind îndemnați și siliți, această slavoslovie aduc".

19, 41-44: **Și când S-a apropiat, văzând cetatea, a plâns pentru ea, zicând:** *(42)* **Dacă ai fi cunoscut și tu, în ziua aceasta, cele ce sunt spre pacea ta![27] Dar acum ascunse sunt de ochii tăi.** *(43)* **Căci vor veni zile peste tine, când dușmanii tăi vor săpa șanț în jurul tău și te vor împresura și te vor strâmtora din toate părțile.** *(44)* **Și te vor face una cu pământul[28], și pe fiii tăi care sunt în tine, și nu vor lăsa în tine piatră pe piatră pentru că nu ai cunoscut vremea cercetării tale.**

(19, 41) **4 Regi 8, 11 / Osea 11, 9** *(19, 42)* **Ieremia 8, 7 / Plângeri 1, 9** *(19, 43)* **Deuteronom 28, 52 / Iov 36, 13 / Isaia 29, 3 / Ieremia 6, 6 / Iezechiil 21, 22 / Amos 3, 11 / Matei 22, 7 / Luca 21, 6, 20** *(19, 44)* **3 Regi 9, 7 / Miheia 3, 12 / Matei 24, 2 / Marcu 13, 2 / Luca 21, 6**

Plânge [Domnul] pentru cetate ca un iubitor de oameni, căci nu voia să-i piardă pe cei ce erau într-însa pentru îndrăzneala ceea ce au făcut-o împotriva Lui[29]. Deci arată milostivirea milei, prin plângere. Căci Îi era milă de dânșii nu numai înainte de Cruce, ci și după Cruce – și după a lor întoarcere înseta. Și adeverit este acest lucru dintru a-i da pe dânșii romanilor după atâția ani, căci 35 de ani au trecut. Și, cu adevărat, pentru nimic altceva nu întârzia munca [pedepsirea], fără numai pentru pofta [pentru dorirea] întoarcerii lor.

Așadar, plânge Domnul pentru nesimțirea Ierusalimului și zice: „**Dacă ai fi cunoscut și tu, în ziua aceasta, cele ce sunt spre pacea ta!**", adică: „De ai fi priceput acum cele ce-ți sunt ție spre folos și-ți aduc pace și odihnă – care sunt credința cea către Mine și a te depărta de vicleșugul cel împotriva Mea! Iar acum s-au ascuns acestea dinaintea ochilor tăi, căci din pricina Mea, a Celui Care sunt lepădat de tine, te vor cuprinde răutăți nesuferite și unele ca acestea vei pătimi, pentru că nu ai cunoscut vremea cercetării tale, adică a Venirii Mele, când am venit să te cercetez și să te mântuiesc pe tine. Deci, se cuvenea să cunoști cele ce sunt pentru pacea ta și să crezi întru Mine, și ai fi avut pace din partea romanilor și izbăvire de toată răutatea". Căci toți cei care au crezut întru Hristos, mai presus de robie s-au făcut[30]; întrucât dacă toți ar fi crezut, nimeni nu s-ar fi robit.

---

[27] [1805] Cu lipsă este aici cuvântul, pentru că lipsește „nu te-ai fi prăpădit", că obișnuiesc, cei ce plâng, de taie cuvintele din pricina iuțimii patimii. Iar ceea ce zice, întru acest chip este: „De ai fi cunoscut și tu întru această zi a ta, căci a ta este ziua, deoarece pentru tine mai cu deadinsul M-am făcut om și am venit în lume. Deci, de ai fi cunoscut cele către pacea ta, cele ce te împacă pe tine cu Dumnezeu, care sunt credința cea întru Mine, Fiul Lui, și primirea propovăduirii Mele, nu te-ai fi prăpădit. Iar acum s-au ascuns de la ochii sufletului tău, adică s-au trecut cu vederea" (după Zigaben).

[28] În ediția de la 1805, în loc de „**una cu pământul**", se găsește „**întocmai cu pământul**".

[29] Adică, pentru că au îndrăznit să-L omoare.

[30] Adică nu au fost supuși robiei.

19, 45-48 + 20, 1-8: **Şi intrând în templu, a început să scoată pe cei ce vindeau şi cumpărau în el,** *(46)* **zicându-le: Scris este: „Şi va fi casa Mea casă de rugăciune"; dar voi aţi făcut din ea peşteră de tâlhari.** *(47)* **Şi era în fiecare zi în templu şi învăţa. Dar arhiereii şi cărturarii şi fruntaşii[31] poporului căutau să-L piardă.** *(48)* **Şi nu găseau ce să-i facă, căci tot poporul se ţinea după El, ascultându-L.** *(1)*[32] **Şi într-una din zile, pe când Iisus învăţa poporul în templu şi binevestea, au venit arhiereii[33] şi cărturarii, împreună cu bătrânii,** *(2)* **şi, vorbind, au zis către El: Spune nouă, cu ce putere faci acestea, sau cine este Cel Ce Ţi-a dat această putere?** *(3)* **Iar El, răspunzând, a zis către ei: Vă voi întreba şi Eu pe voi un cuvânt, şi spuneţi-Mi:** *(4)* **Botezul lui Ioan era din Cer sau de la oameni?** *(5)* **Şi ei cugetau în sinea lor, zicând: Dacă vom spune: Din Cer, va zice: Pentru ce n-aţi crezut în el?** *(6)* **Iar dacă vom zice: De la oameni, tot poporul ne va ucide cu pietre, căci este încredinţat că Ioan a fost Proorocul.** *(7)* **Şi au răspuns că nu ştiu de unde.** *(8)* **Şi Iisus le-a zis: Nici Eu nu vă spun vouă cu ce putere fac acestea.**

(19, 45) Matei 21, 12 / Marcu 11, 15 / Ioan 2, 14-15 *(19, 46)* 3 Regi 8, 29 / Isaia 56, 7 / Ieremia 7, 11 / 1 Macabei 7, 37 / Matei 21, 13 / Marcu 11, 17 *(19, 47)* Matei 21, 45 / Marcu 11, 18 / Ioan 7, 19 *(19, 48)* Matei 14, 5; 21, 46 / Marcu 11, 18 *(20, 1-8)* Matei 14, 5; 21, 23-27 / Marcu 11, 27-33

Cu slavă intrând Domnul în Ierusalim, arată semn al stăpânirii Sale şi curăţă casa Părintelui Său de cei ce negustătoreau. Măcar că şi la începutul propovăduirii o săvârşise aceasta, precum Ioan zice *(Ioan 2, 14-17)*, şi acum iarăşi aceasta a doua oară o face, lucru care spre şi mai mare prihănire a iudeilor este; că nici din îndrăznirea Lui dintâi nu s-au înţelepţit, ci au rămas întru negustătorie şi „potrivnic lui Dumnezeu" îl numeau pe El *(Matei 10, 25)*, pe Cel Care atâta Îl cinstea pe Tatăl şi Dumnezeu, încât şi casa Lui o curăţea de cei care negustătoreau. Drept aceea şi pe Isaia li-l aduce lor pârâş, care zice: **„Casa Mea, casă de rugăciuni se va chema"** *(Isaia 56, 7)*.

Iar ei, fără de socoteală Îl întreabă pe El: **„Cu ce putere faci acestea?"** Măcar că se cuvenea să înţeleagă ei că după ce a adus în mijloc grai proorocesc, care mărturiseşte casa lui Dumnezeu a fi **„casă de rugăciune"** şi nu adunătură şi peşteră a tâlharilor – căci lucru tâlhăresc este asuprirea şi negustătoria –, aşadar, ce trebuinţă mai era să-L întrebe pe El cu ce putere face acestea? Fiindcă era foarte lesne a pricepe că Dumnezeu acestea le

---

[31] În ediţia de la 1805, în loc de **„fruntaşii"**, se găseşte **„bătrânii"**.

[32] În ediţia de la 1805, ultimul verset al capitolului 19 este versetul 8 din capitolul 20 al ediţiei *Bibliei* din 1988.

[33] În ediţia de la 1805, în loc de **„arhiereii"**, se găseşte **„preoţii"**.

porunceşte prin Proorocul, ei întreabă: „**Cu ce putere faci acestea?**" – ca şi cum ar zice: „Legea a încredinţat buna rânduială a bisericii [templului] celor care se trag din seminţia lui Levi *(Numeri 1, 49-53; Deuteronom 10, 8)*, deci Tu, fiindcă nu Te tragi din seminţia leviţilor – adică preoţească –, cum faci acestea şi [le] răpeşti [pe] cele preoţeşti?"

Dar o, iudeilor, aduceţi-vă aminte de David ce grăieşte: „**Tu eşti preot în veac, după rânduiala lui Melchisedec**" *(Psalm 109, 4)*, şi Melchisedec a fost numit preot. Dar Melchisedec nu după Lege a fost preot, nici din seminţia lui Levi nu se trăgea, căci cum era cu putinţă a fi din seminţia leviţilor cel care a trăit cu atât de multă vreme înaintea lui Levi? Aşadar, de ce cauţi la Hristos rânduiala Legii? Dumnezeu nu este supus legilor! A poruncit la vremea potrivită ca preoţii să fie din seminţia lui Levi, acum [stră]mută această lege şi alege mai întâi preoţia lui Melchisedec. Drept aceea şi îi scoate afară pe cei care vindeau şi cumpărau dobitoacele cele pentru jertfă – adică oi şi porumbiţe. Şi [Mântuitorul îi] este pricinuitor bisericii [templului] de podoabă şi bună rânduială, arătând încă şi că nu se cuvine să mai credem că Dumnezeu ni Se face milostiv prin jertfele dobitoacelor.

Aşadar, Îi era cu lesnire Domnului să răspundă către dânşii – precum s-a grăit – şi să le spună că Proorocul, iar mai vârtos Dumnezeu porunceşte acestea. Dar, ca să-i vădească pe dânşii cum că niciodată nu se supun Duhului Celui Sfânt, şi că nu numai lui Isaia, Proorocului cel vechi – care poate li s-a făcut lor întru uitare –, ci nici lui Ioan, celui care ieri s-a arătat – care mai că nu era nematerialnic şi fără de trup –, nu au voit să-i creadă, pentru acesta îi întreabă pe dânşii această întrebare vrednică de minunare. Prin care [întrebare] astupă şi gurile acelora şi ne arată şi nouă că dacă nu au crezut lui Ioan, un Prooroc atât de mare, care se părea că este mai mare decât El şi care-L mărturisea pe Dânsul, cum ar fi crezut Lui de le-ar fi dat lor răspuns cu ce putere face aceasta? Căci orice ar fi zis Domnul, tot ar fi prihănit şi ar fi scuipat cele grăite, precum au scuipat şi cuvintele lui Ioan, cel care era mai slăvit la dânşii.

Capitolul 20

De unde a fost botezul lui Ioan? Pilda viei celei date lucrătorilor răi. Dinarul Cezarului. Învierea morților. Al cui fiu este Hristos?[1]

20, 1-8: **Și într-una din zile, pe când Iisus învăța poporul în templu și binevestea, au venit arhiereii și cărturarii, împreună cu bătrânii, *(2)* și, vorbind, au zis către El: Spune nouă, cu ce putere faci acestea, sau cine este Cel Ce Ți-a dat această putere? *(3)* Iar El, răspunzând, a zis către ei: Vă voi întreba și Eu pe voi un cuvânt, și spuneți-Mi: *(4)* Botezul lui Ioan era din Cer sau de la oameni? *(5)* Și ei cugetau în sinea lor, zicând: Dacă vom spune: Din Cer, va zice: Pentru ce n-ați crezut în el? *(6)* Iar dacă vom zice: De la oameni, tot poporul ne va ucide cu pietre, căci este încredințat că Ioan a fost prooroc. *(7)* Și au răspuns că nu știu de unde. *(8)* Și Iisus le-a zis: Nici Eu nu vă spun vouă cu ce putere fac acestea.**

[Pentru versetele *1-8* vezi tâlcuirea de la sfârșitul capitolului *19*, care se desfășoară de la *19, 45* până la *20, 8*][2]

20, 9-16ª: **Și a început să spună către popor pilda aceasta: Un om a sădit vie și a dat-o lucrătorilor și a plecat departe pentru multă vreme. *(10)* Și la timpul potrivit, a trimis la lucrători o slugă că să-i dea din rodul viei. Lucrătorii însă, bătând-o, au trimis-o fără nimic[3]. *(11)* Și a trimis apoi o altă slugă, dar ei, bătând-o și pe aceea și batjocorind-o[4], au trimis-o fără nimic. *(12)* Și a trimis apoi pe a treia; iar ei, rănind-o și pe aceea, au alungat-o. *(13)* Și stăpânul viei a zis: Ce voi face? Voi trimite pe fiul meu cel iubit; poate[5] se vor rușina de el. *(14)* Iar lucrătorii, văzându-l, s-au vorbit între ei, zicând: Acesta este moștenitorul[6]; să-l**

---

[1] În ediția de la 1805, titlul capitolului este: *„Pentru pilda viei. Pentru cei ce L-au ispitit prin darea de dajdie Cezarului. Pentru saducheii care tăgăduiesc Învierea. Pentru întrebarea Domnului către farisei. Pentru a se păzi de cărturari"*.

[2] Versetul 1 al capitolului 20 în ediția din 1805 este versetul 9 al capitolului 20 din ediția 1988 a *Sfintei Scripturi*.

[3] În ediția de la 1805, în loc de **„au trimis-o fără nimic"**, se găsește **„l-au trimis deșert"**.

[4] În ediția de la 1805, în loc de **„batjocorind-o"**, se găsește **„pedepsind-o"**.

[5] În ediția de la 1805, în loc de **„poate"**, se găsește **„doară"**.

[6] În ediția de la 1805, în loc de **„moștenitorul"**, se găsește **„moșteanul"**.

omorâm ca moștenirea[7] să fie a noastră. *(15)* **Și, scoțându-l afară din vie, l-au ucis. Ce va face, deci, acestora, stăpânul viei?** *(16)* **Va veni și va pierde pe lucrătorii aceia, iar via o va da altora.**

(20, 9) **Psalm 79, 8 / Isaia 5, 1-7 / Ieremia 2, 21 / Matei 21, 33 / Marcu 12, 1** *(20, 10-13)* **Osea 5, 4 / Matei 21, 34-37 / Marcu 12, 2-6** *(20, 14)* **Psalm 2, 2, 8 / Matei 21, 38 / Marcu 12, 7 / Ioan 11, 53 / Evrei 1, 2** *(20, 15-16)* **Matei 21, 39-41 / Marcu 12, 8-9 / Evrei 13, 12**

Scurtă este pilda aceasta, dar multe și mari lucruri ne învață pe noi: purtarea de grijă a lui Dumnezeu, pe care către evrei atâta de multă o a dăruit, iar mai vârtos a arătat cea dintru început a lor aplecare spre ucidere; că Unul este Dumnezeul Scripturii și al celei Vechi și al celei Noi; că se vor aduce înlăuntru neamurile; că se vor arunca afară iudeii.

Așadar, „**vie**" este însăși sinagoga iudeilor, iar „**lucrătorii**" sunt cărturarii și fariseii, care erau mai mari și dregători ai norodului. Sau orișicine, el însuși este „**vie**", el însuși este „**lucrător**", căci fiecare dintre noi pe sine însuși se lucrează. Deci „**via**" aceasta, după ce „**a dat-o lucrătorilor**", Iubitorul de oameni „**a plecat departe**", adică întru stăpânirea de sine i-a lăsat pe dânșii să călătorească. Și a trimis multe „**slugi**", Proorocii zic, ca să aibă oarecare puțină dobândă. Pentru că „**din roadă**" voia să ia – și nu toată roada – căci ce dobândește Dumnezeu de la noi, fără numai cunoștința Lui [a-L cunoaște noi pe El]? Încă și această cunoștință a noastră dobândă [câștig] este, însă mântuirea și dobânda noastră a Sa o face [Domnul].

Iar „**lucrătorii**" cei răi i-au ocărât pe cei trimiși, „**bătându-i și trimițându-i fără nimic**", adică întru atâta nemulțămire au venit, încât nu numai că s-au abătut de la lucrul cel bun și nici o roadă bună nu au dat, ci și răutate au săvârșit, lucru care este vrednic de mai mare muncă [pedepsire]. Deci, după ce Proorocii astfel le-au pătimit pe cele prea rele, este trimis Fiul, căci zice: „**Doară se vor rușina de fiul meu**". Iar aceasta a grăit-o [Domnul] nu ca și cum nu știa ceea ce avea să fie – anume că aveau să-I facă Lui mai rău decât Proorocilor –, ci a zis-o pe aceea pe care li se cădea să o săvârșească ei, căci se cuvenea să se rușineze de El. Iar dacă ei întru atât nu s-au rușinat, încât L-au și omorât, aceasta spre mai mare prihănire și vină le este lor, căci și după ce a zis Dumnezeu că așa era bine să se facă și să se rușineze de El, ei hotărârea cea împotrivă o aduc [înainte]. Iar un obicei ca acesta al vorbei la Scriptură, în multe locuri se află, precum aceea: „**Doară vor auzi**" *(Ieremia 26, 3; Iezechiil 2, 5, 7; 3, 11)*. Că nici acolo, nu neștiind ceea ce va să fie grăiește aceasta, ci ca să nu zică vreunii că înainte-cunoștința lui Dumnezeu de nevoie s-a făcut pricină a neascultării – pentru aceasta

[7] În ediția de la 1805, în loc de „**moștenirea**", se găsește „**moșia**".

iconomisește așa graiurile. „Și scoțându-L" pe Fiul „afară din vie, L-au omorât", mai lesnicios fiind a zice: „afară din Ierusalim", căci Hristos „a pătimit în afara porții" *(Evrei 13, 12)*.

Dar, fiindcă dintru început prin „vie" am înțeles norodul și nu Ierusalimul, nu cumva este mai potrivit a zice că pe El „**L-a omorât**" norodul? Însă „**L-au omorât, afară din vie**", adică nu ei cu mâinile lor ucigându-L, ci lui Pilat și neamurilor [păgânilor] dându-L pe Dânsul. Deci „**afară din vie**", adică „**afară**" din **mâinile** norodului a pătimit Domnul, pentru că lor nu le era cu putință să omoare pe nimeni *(Ioan 18, 31)*, căci de mâini ostășești a murit Domnul.

Iar vreunii „vie" au înțeles că e Scriptura. Deci „**afară**" de Scripturi a pătimit Domnul, adică cei care nu credeau lui Moise, aceia L-au omorât pe El. Căci de ar fi crezut lui Moise și s-ar fi îndeletnicit în Scripturi, cercându-le pe dânsele, nu ar fi omorât pe Stăpânul Scripturilor.

După ce le-a zis pe acestea, adaugă și hotărârea pe care o va plini asupra lor, anume că „**via o va da altora**", adică „**altora**" le va da acest dar de a se numi: „**poporul Meu**" *(Osea 2, 25)*. Și vezi că aceia care zic că Scriptura este „**via**" se pare că mai bine nimeresc, precum de aici se arată – că ni s-a dat nouă Scriptura, luându-se de la evrei.

Iar îndrăznind, cineva ar fi zis cum că „**via**" sunt toate cele duhovnicești, ori în Scripturi și în legi, ori în fapte și în istorii de s-ar fi aflat, de care – de acestea toate – s-au lipsit iudeii, și noi ne îndulcim [dintru ele].

20, 16b-19: **Iar ei auzind, au zis: Să nu se întâmple![8]** *(17)* **El însă, privind la ei, a zis: Ce înseamnă, deci, scriptura aceasta: „Piatra pe care n-au luat-o în seamă ziditorii, aceasta a ajuns în capul unghiului"? *(18)* Oricine va cădea pe această piatră va fi sfărâmat, iar pe cine va cădea ea îl va zdrobi[9]. *(19)* Iar cărturarii și arhiereii căutau să pună mâna pe El, în ceasul acela, dar s-au temut de popor. Căci ei au înțeles că Iisus spusese pilda aceasta pentru ei[10].**

(17) **Psalm 117, 22 / Isaia 28, 16 / Matei 21, 42 / Marcu 12, 10 / Faptele Apostolilor 4, 11 / 1 Petru 2, 6 / Romani 9, 33** *(20, 18)* **Isaia 8, 14 / Daniil 2, 34-35 / Zaharia 12, 3 / Matei 21, 44** *(20, 19)* **Ieremia 18, 21 / Matei 22, 15 / Marcu 12, 12**

Luca – precum auzi [aici] – zice că Domnul a spus că „**Stăpânul viei**" îi „**va pierde**" pe „**lucrătorii**" cei nemulțămitori, și „**via o va da altora**"; care lucru, auzindu-l fariseii, au zis: „**Să nu fie!**". Iar Matei, în alt chip zice, anume că Domnul a întrebat: „**stăpânul viei, ce va face acelor**

[8] În ediția de la 1805, în loc de „**Să nu se întâmple!**", se găsește „**Să nu fie!**"

[9] În ediția de la 1805, în loc de „**îl va zdrobi**", se găsește „**îl va spulbera pre el**".

[10] În ediția de la 1805, în loc de „**pentru ei**", se găsește „**către dânșii**".

lucrători?"; iar iudeii, răspunzând, au zis: **„Pe cei răi, cu rău îi va pierde și via o va da altora"** *(Matei 21, 40-41)*. Au oare este împotrivire în cuvinte între Evangheliști? Să nu fie! Căci se poate să se fi făcut amândouă [aceste cuvinte] și, după cum zice Matei, însuși aceia să fi adus hotărârea [asupra lor: **„Pe cei răi, cu rău îi va pierde și via o va da altora"**]; iar apoi, pricepând unde bate pilda și că pentru dânșii a fost zisă, iarăși să fi grăit, aceasta pe care acum o zice Luca, anume: **„Să nu fie!"**

Așadar, ce zice Hristos? Aduce și altă mărturie de la David, **„piatră"** pe Sine numindu-Se, iar **„ziditori"** pe învățătorii aceia; precum și Iezechiil zice: **„Zidind zidul și spoindu-l cu împodobire"**[11] *(Iezechiil 13, 10)* – adică aceia care grăiesc cele spre hatâr și după plac și acoperă neajunsurile norodului, și oarecum „spoiesc"[12] pe deasupra cele putrede ale norodului, ca ale oarecărui zid.

Dar cum n-au băgat în seamă **„piatra"** aceasta? Zicând: **„Acest om nu este de la Dumnezeu"** *(Ioan 9, 16)*. Și două pierzări numește aici: cea dintâi e cea a sufletelor lor, pe care, smintindu-se ei, au pătimit-o, căci **„oricine va cădea pe această piatră va fi sfărâmat"**; iar a doua este cea din robie, pe care a adus-o asupra lor **„Piatra"** aceea, ce a fost defăimată de dânșii, căci **„pe cine va cădea ea, îl va spulbera"**. Așadar, s-au spulberat iudeii și s-au risipit din Iudeea în toată lumea, ca niște paie dintru o arie. Și ia aminte, că mai întâi aceia au căzut **„pe piatră"**, adică s-au smintit; apoi, așa, **„piatra"** a căzut peste dânșii și i-a muncit [pedepsit, căznit]; căci mai întâi povățuiește [vine] păcatul meu, apoi așa urmează pedeapsa cea dreaptă a lui Dumnezeu asupra mea. Însă iudeii nu au băgat [luat] în seamă **„această piatră"**, iar ea era atât de bună și de aleasă, încât s-a pus **„în capul unghiului"**; și două ziduri a împreunat și a unit, adică cele vechi și cele noi *(Faptele Apostolilor 4, 11-12; Efeseni 2, 20)*.

Și li se cuvenea lor să-L asculte pe Isaia care grăiește: **„Pe Domnul Acesta sfințiți-L și El va fi vouă frică, și nu ca pe o împiedicare de piatră Îl veți întâmpina pe El, nici ca pe o cădere de piatră"**[13] *(Isaia 8, 13-14)*. Și cu toate

---

[11] **„Pentru că duc poporul Meu în rătăcire, spunând: «Pace», atunci când nu e pace; și pentru că atunci când el face zid, ei îl tencuiesc cu ipsos. Spune celor ce tencuiesc zidul că acesta va cădea. Ploaie potopitoare se va vărsa, pietre de grindină vor cădea, și puhoi vijelios va doborî zidul. Iată el va cădea; atunci nu vă vor întreba oare: Unde este tencuiala cu care l-ați acoperit?"** *(Iezechiil 13, 10-12)*.

[12] „A spoi" are aici înțelesul de: a vărui, a tencui, a murui.

[13] **„Numai pe Domnul Savaot socotiți-L sfânt, de El să vă temeți și să vă înfricoșați. El va fi pentru voi piatră de încercare și stâncă de poticnire pentru cele două case ale lui Israil, cursă și laț pentru cei ce locuiesc în Ierusalim. Și mulți se vor poticni, vor cădea și se vor sfărâma, vor fi prinși în cursă și vor fi duși în robie!"** *(Isaia 8, 13-15)*

că ei au cunoscut că pentru dânșii a zis pilda aceasta, se sfătuiesc împotriva Lui; și de nu s-ar fi temut de norod, încă și mâinile și-ar fi pus asupra Lui. Iar Legea care zice: „**Nevinovat și drept nu vei omorî**" *(Ieșire 23, 7)*, nu au ascultat-o, în schimb se tem de mânia oamenilor și se opresc de a-și pune la arătare mâinile asupra [Domnului], dar meșteșugesc altfel de vicleșug.

20, 20-26: **Și pândindu-L, I-au trimis iscoade, care se prefăceau că sunt drepți, ca să-L prindă în cuvânt și să-L dea stăpânirii și puterii dregătorului.** *(21)* **Și L-au întrebat zicând: Învățătorule, știm că vorbești și înveți drept și nu cauți la fața omului, ci cu adevărat înveți calea lui Dumnezeu:** *(22)* **Se cuvine ca noi să dăm dajdie Cezarului sau nu?** *(23)* **Dar Iisus, cunoscând vicleșugul lor, a zis către ei: De ce Mă ispitiți?** *(24)* **Arătați-Mi un dinar. Al cui chip și scriere are pe el? Iar ei au zis: Ale Cezarului.** *(25)* **Și El a zis către ei: Așadar, dați**[14] **cele ce sunt ale Cezarului, Cezarului, și cele ce sunt ale lui Dumnezeu, lui Dumnezeu.** *(26)* **Și nu L-au putut prinde în cuvânt înaintea poporului**[15] **și, mirându-se de cuvântul**[16] **Lui au tăcut.**

(20, 20-21) **Judecători 16, 2 / Ieremia 18, 21 / Matei 22, 16 / Marcu 12, 13-14**
(20, 22-24) **Matei 22, 17-20 / Marcu 12, 14-16** *(20, 25)* **Matei 17, 27; 22, 21 / Marcu 12, 17 / Romani 13, 7**

Cursă cu anevoie de scăpat – precum li se părea lor – i-au gătit Domnului fariseii, însă piciorul lor s-a prins întru această cursă. Căci vezi vicleșugul: de ar fi zis [Domnul] că se cuvine să dea dajdie Cezarului, L-ar fi învinuit către norod ca pe Cel Care supune neamul sub robie – [neam] care este sământă a lui Avraam și nimănui n-a slujit; iar de ar fi oprit să dea dajdie Cezarului, iarăși L-ar fi dus la dregător, ca pe un potrivnic și răzvrătitor. Însă [Domnul] scapă din laturile lor precum o „**căprioară**", căci așa L-a numit pe El mireasa în *Cântarea Cântărilor (2, 9)*.

Și ne învață Domnul că a fi supuși trupește celui care stăpânește trupurile noastre, ori împărat de va fi acela, ori tiran, nimic nu ne vatămă pe noi spre a fi plăcuți duhovnicește Dumnezeului duhurilor, căci zice Domnul: „**Dați înapoi cele ce sunt ale Cezarului, Cezarului, și cele ce sunt ale lui Dumnezeu, lui Dumnezeu**". Și vezi că nu a zis „**dați**", ci „**dați înapoi**", adică datorie fiind, întoarce-i tu înapoi datoria. Te păzește pe tine stăpânitorul tău de vrăjmași, viața ta o face pașnică, așadar ești dator a-i da lui dajdia în locul acestora. Încă și altceva voi zice: chiar și acesta pe care i-l aduci lui, adică banul, tocmai de la el îl ai. Așadar, banul împăratului dă-i-l iarăși lui.

---

[14] În ediția de la 1805, în loc de „**dați**", se găsește „**dați înapoi**".

[15] În ediția de la 1805, în loc de „**înaintea poporului**", se găsește „**înaintea norodului**".

[16] În ediția de la 1805, în loc de „**cuvântul**", se găsește „**răspunsul**".

Iar întru această vreme – de când l-ai luat și până la a-l da înapoi –, ai câștigat prin el, schimbându-l și întrebuințându-l la cele trebuincioase ale vieții; precum, cu adevărat, și cele ce sunt ale lui Dumnezeu, lui Dumnezeu I se cuvine a le da. Ți-a dat ție [Dumnezeu] minte, dă-i-o Lui înapoi pe aceasta, lucrând cu mintea. Ți-a dat ție cuvânt, dă-i-l Lui înapoi pe acesta, neasemănându-te cu dobitoacele cele neînțelegătoare, ci ca un cuvântător săvârșește toate lucrurile tale. Și, ca să zic, în scurt: ți-a dat ție suflet și trup, toate dă-i-le Lui înapoi, și chipul Lui întoarce-i-l Lui, prin credință, prin nădejde și prin dragoste umblând[17] [pe calea vieții].

Încă și în alt chip se cuvine **„a da înapoi cele ce sunt ale Cezarului, Cezarului"**, căci fiecare dintre noi poartă ori chipul lui Dumnezeu, ori pe cel al stăpânitorului lumii. Așadar, când ne vom asemăna pe noi înșine **„Cezarului"**, fii ai diavolului făcându-ne, chipul lui îl purtăm, pe care se cuvine să i-l dăm înapoi și lui să i-l aruncăm, ca să le aibă pe ale sale și nimic să nu afle întru noi a fi de-al său, căci în acest fel și chipul lui Dumnezeu neîntinat se va păzi de noi. Pentru aceasta și Pavel sfătuiește: **„Precum am purtat chipul celui pământesc, să purtăm și chipul celui ceresc"** *(1 Corinteni 15, 49)*; iar în alt loc [zice]: **„lepădându-l pe omul cel vechi"** *(Efeseni 4, 22)*. Ceea ce aici s-a spus **„a da înapoi"**, aceasta a fost numită de către Pavel **„a lepăda"**; și ceea ce aici s-a zis **„chip al Cezarului"**, aceasta acolo a fost numită **„chip al celui pământesc"**, adică al lui Adam – omul cel vechi și păcătos. Căci „chipul celui pământesc" nimic altceva nu este, fără decât stricăciunea și păcatul, pe care le-am dobândit după ce ne-am asemănat cu potrivnicul și răzvrătitorul și nu cu Împăratul [Dumnezeu].

Așadar, pe Iisus **„nu L-au putut prinde în cuvânt înaintea norodului"**, căci ceea ce se sârguiau ei, cu prisosință aceasta era: a-L cleveti pe El către norod, ca pe Cel Care înrobește romanilor neamul [iudeilor]. Dar acest lucru nu l-au putut săvârși din pricina răspunsului celui preaînțelept [al Domnului].

20, 27-40: **Și apropiindu-se unii dintre saduchei care zic că nu este Înviere, L-au întrebat,** *(28)* **zicând: Învățătorule, Moise a scris pentru noi: Dacă moare fratele cuiva, având femeie, și el n-a avut copii[18], să ia fratele lui pe femeie și să ridice urmaș fratelui său.** *(29)* **Erau deci șapte frați. Și cel dintâi, luându-și femeie, a murit fără de copii.** *(30)* **Și a luat-o al doilea, și a murit și el fără copii.** *(31)* **A luat-o și al treilea; și tot așa toți șapte n-au lăsat copii și au murit.** *(32)* **La urmă a murit și femeia.** *(33)* **Deci,**

---

[17] Vezi *1 Corinteni 13, 13*.

[18] În ediția de la 1805, în versetele 28-31, în loc de „copii", se găsește „feciori".

femeia, la Înviere, a căruia dintre ei va fi soție, căci toți șapte au avut-o de soție? *(34)* Și le-a zis lor Iisus: Fiii veacului acestuia se însoară și se mărită; *(35)* iar cei ce se vor învrednici să dobândească veacul acela și Învierea cea din morți, nici nu se însoară, nici nu se mărită. *(36)* Căci nici să moară nu mai pot, căci sunt la fel cu Îngerii și sunt fii ai lui Dumnezeu, fiind fii ai Învierii. *(37)* Iar că morții înviază a arătat chiar Moise la rug[19], când numește Domn pe Dumnezeul lui Avraam, și Dumnezeul lui Isaac, și Dumnezeul lui Iacov. *(38)* Dumnezeu, deci, nu este Dumnezeu al morților, ci al viilor, căci toți trăiesc în El[20]. *(39)* Iar unii dintre cărturari, răspunzând, au zis: Învățătorule, bine ai zis. *(40)* Și nu mai cutezau să-L întrebe nimic.

(20, 27) **Matei 22, 23 / Marcu 12, 18 / Faptele Apostolilor 23, 8** *(20, 28)* **Facere 38, 8 / Deuteronom 25, 5 / Matei 22, 24 / Marcu 12, 19** *(20, 29-35)* **Matei 22, 25-30 / Marcu 12, 20-25** *(20, 36)* **Matei 22, 30 / Marcu 12, 25 / 1 Ioan 3, 2 / Romani 8, 23** *(20, 37)* **Ieșire 3, 6, 16 / Matei 22, 31-32 / Marcu 12, 26** *(20, 38)* **Matei 22, 32 / Marcu 12, 27 / Romani 6, 10** *(20, 40)* **Marcu 12, 32**

Temelie putredă punându-și lor saducheii, nu credeau cuvintelor celor pentru Înviere, căci socotind ei cum că trupească viețuire va fi la Înviere, dintru aceasta și greșeau. De aceea și prihănind dogma cea pentru Înviere ca pe una necuviincioasă, plăsmuiesc această povestire fără de socoteală.

Așadar, Domnul, după ce a clătit [zdruncinat] temelia lor și a arătat că nu este trupească petrecere [viețuire], atunci îndată împreună cu această putredă temelie și părere a smuls [dezrădăcinat] dogma lor, zicând: „Vă amăgiți, neștiind Scripturile și rău pricepând înțelesul lor. Pentru că fiii veacului acestuia, cei care în lumea aceasta nasc și se nasc, se însoară și se mărită; iar fiii veacului aceluia nici un lucru ca acesta nu fac, că nu mai pot de aici înainte a muri, pentru această pricină nici nuntă nu este acolo, ci îngerească și dumnezeiască petrecere [viețuire]. Căci aici, fiindcă este moarte, pentru aceasta este nuntă; și, fiindcă este nuntă, pentru aceasta este moarte; iar acolo, fiindcă moartea s-a stricat, ce trebuință este de nuntă? Că nunta este ajutor al celui muritor și plinire a celui lipsit, iar acolo unde nimic nu lipsește, ce trebuință este de cel care plinește lipsa? Așadar, sunt asemenea cu Îngerii și sunt «**fii ai lui Dumnezeu**». Pentru ce? Pentru că sunt «**fii ai Învierii**»". Iar ceea ce zice Domnul, întru acest chip este: „I-am numit pe ei «**fii ai lui Dumnezeu**», pentru că nimic trupesc întru nașterea lor nu se vede, ci toate sunt dumnezeiești". Căci la Înviere nu povățuiește mai înainte [nu este lucrătoare] nici împreunarea, nici sămânța, nici

[19] [1805] Adică, atunci când a scris cele despre rug (după Zigaben).

[20] În ediția de la 1805, în loc de „toți trăiesc în El", se găsește „toți Lui viază".

pântecele, nici naşterea, ci Dumnezeu este Cel Care naşte trupurile noastre, cu chipurile pe care El le ştie. Deci, fiindcă Dumnezeu este Cel Care lucrează la Înviere, cu cuviinţă se numesc „**fii ai lui Dumnezeu**" cei care dintru Înviere a doua oară se nasc.

Şi pe urmă, după dovediri, aduce şi mărturia Scripturii, anume ceea ce zice Moise că a grăit către el Dumnezeu din rug: „**Eu sunt Dumnezeul lui Avraam, [şi Dumnezeul lui Isaac, şi Dumnezeul lui Iacov]**" *(Ieşire 3, 6)*. Iar dacă Patriarhii cu totul ar fi pierit şi nu ar fi fost vii la Dumnezeu, întru nădejdea Învierii, **nu ar fi zis** că „**Eu sunt**", ci „Eu am fost" – căci astfel obişnuim a zice despre lucrurile cele care s-au stricat şi au pierit: „Eu am fost stăpân al acelui lucru". Iar acum, fiindcă Dumnezeu a zis: „**Eu sunt**", arătat că „**al viilor**" este Stăpân şi Dumnezeu şi nu al celor ce cu totul s-au stricat. Căci măcar că sunt morţi, însă întru nădejdea Învierii sunt vii; precum Adam, deşi trăia, era însă mort şi, din ceasul în care a mâncat, se zice că a murit.

Iar după ce saducheii în acest chip au fost ruşinaţi, L-au lăudat pe Iisus cărturarii, ca pe unul Care era împotrivnic socotinţei saducheilor, bucurându-se ei de biruinţa asupra acelora.

20, 41-47: Iar El **i-a întrebat: Cum se zice, dar, că Hristos este Fiul lui David?** *(42)* **Căci însuşi David spune în Cartea Psalmilor: „Zis-a Domnul Domnului meu: Şezi de-a dreapta Mea,** *(43)* **până ce voi pune pe vrăjmaşii Tăi aşternut picioarelor Tale".** *(44)* **Deci David Îl numeşte Domn; şi cum este fiu al lui?** *(45)* **Şi ascultând tot poporul, a zis ucenicilor:** *(46)* **Păziţi-vă de cărturari, cărora le place să se plimbe în haine lungi, care iubesc plecăciunile în pieţe şi scaunele cele dintâi în sinagogi şi locurile cele dintâi la ospeţe,** *(47)* **mâncând casele văduvelor şi de ochii lumii rugându-se îndelung; aceştia vor lua mai mare osândă**[21].

(20, 41) **Matei 22, 42, 45-46 / Marcu 12, 35** *(20, 42)* **Psalm 109, 1 / Matei 22, 44 / Marcu 12, 36 / Faptele Apostolilor 2, 34** *(20, 43-47)* **Matei 22, 44-45; 23, 5, 14 / Marcu 12, 36-40 / Luca 11, 43**

Spre Patimă vrând [Domnul] să vină cât mai degrabă, propovăduieşte Dumnezeirea Sa. Şi nici această propovăduire nu o face descoperit şi cu trufie, ci foarte cu smerită cugetare. Pentru că la început i-a întrebat pe dânşii, iar după ce-i aduce întru nedumerire îi lasă pe ei să socotească

[21] În ediţia de la 1805, versetele 46-47 sunt următoarele: „**Feriţi-vă de cărturari, care voiesc a umbla în podoabe, şi iubesc întrebările de sănătate prin târguri, şi scaunele cele mai de sus în sinagogi, şi şederile mai întâi la ospeţe, cari mănâncă casele văduvelor, şi cu pricină îndelungă se roagă, aceştia vor lua mai multă osândă**", cu această notă pentru „**podoabe**": [1805] Pentru podoabele acestea şi cele ce mai urmează, vezi însemnările de la *Matei 23, 14*.

ceea ce urmează în chip firesc: „David Domn Îl numeşte pe El, aşadar atunci cum este numai fiu al lui?" Căci după trup Domnul era **„fiu al lui David"**, însă şi Dumnezeu al lui [era]; iar ei numai singură aceasta o socoteau, că fiu al lui David este El. Pentru aceasta surpă Domnul această socoteală a lor, anume că numai **„fiu"** Îi este lui David. Încă arată că nu Îi este potrivnic Tatălui, ci multă unire are către Dânsul, fiindcă pe vrăjmaşii Lui îi smereşte Tatăl. Pe acestea le-a zis Domnul către cărturari.

Dar fiindcă pe ucenici i-a trimis să fie învăţători ai lumii, cu cuviinţă îi sfătuieşte pe dânşii să nu urmeze fariseilor întru socotinţa lor cea iubitoare de slavă şi iubitoare de începătorie, şi, în scurt a zice: lumească şi plăcută oamenilor. Pentru că a se îndeletnici la **„întrebările de sănătate prin târguri"** este lucru al celor ce-i măgulesc pe cei care-i întâlnesc şi vânează slava de bun obicei, sau pricină de adunare [agonisire] de bani o fac pe aceasta. Încă zice **„mâncând casele văduvelor"**, adică umplându-şi pântecele şi mai presus de cuviinţă cheltuind [pe ale văduvelor]. Şi pricina [ce o aduc înainte e], ca şi cum ar fi [ar face acestea] cu evlavie. Căci rugăciune şi folos sufletesc punând pricină înainte [ţel], nu postirea o învăţau, ci beţie şi îmbuibare de pântece; şi pentru aceasta zice: **„vor lua mai multă osândă"**. Căci nu numai că fac lucrul cel rău, ci şi se prefac şi înainte pun pricina rugăciunii şi arată chip cu evlavie, iar fapta cea bună o fac pricină de vicleşug. Aşadar, pentru aceasta şi mai mult sunt vrednici de osândă, ca unii care fac să fie prihănită şi fapta cea bună. Căci fiind cu cuviinţă a le milui pe văduve, ei intră în casele lor, ca şi cum prin rugăciunile cele lungi să le blagoslovească; iar ele sunt silite a cheltui pentru venirea lor şi aşa îşi prăpădesc avuţiile ce le au.

Capitolul 21

Banul văduvei. Cuvântarea lui Iisus pentru dărâmarea Ierusalimului și a Doua Sa Venire[1]

21, 1-4: **Și privind, a văzut pe cei bogați, aruncând darurile lor în vistieria templului**[2]. *(2)* **Și a văzut și pe o văduvă săracă, aruncând acolo doi bani**[3]. *(3)* **Și a zis: Adevărat vă spun, că această văduvă săracă a aruncat mai mult decât toți.** *(4)* **Căci toți aceștia din prisosul lor au aruncat la daruri, aceasta însă din sărăcia ei a aruncat tot ce avea pentru viață**[4].

(21, 1) **4 Regi 12, 9 / Marcu 12, 41** *(21, 2-4)* **3 Regi 17, 2 / Marcu 12, 42-44; 14, 8 / 2 Corinteni 8, 12**

„**Gazofilachion**" zic că este vistieria [templului]. Deci era vistierie sfântă, adunată de la iubitorii de Dumnezeu, pe care o iconomiseau spre îngrijirea și înnoirea templului, și în scurt [a zice]: pentru podoaba templului și hrana săracilor. Cu toate că mai pe urmă și pe acest lucru l-au stricat preoții, fiindcă le împărțeau între ei pe cele din vistieria templului și nu iconomiseau cele din vistierie la cele ce dintru început a fost rânduită.

Așadar, Domnul, mai mult decât pe toți o laudă pe „**văduvă**", ca pe cea care dintru a sa lipsă și-a aruncat [în vistierie] toată avuția sa. Căci acei doi bănișori, cu toate că se par [a fi] mici, dar celei care se hrănea din cerșit îi era toată avuția, pentru că văduvă săracă era. Așadar, Domnul nu lua aminte la ceea ce dădea fiecare, ci la ceea ce le rămânea și astfel hărăzea răsplătirile. Deci bogaților mai multe le-au rămas în case, fiindcă puține și mici au adus. Iar acestei văduve toată casa i s-a deșertat [golit] și nimic nu i-a mai rămas. Pentru aceasta, cu cuviință și mai vrednică de laudă este decât aceia.

---

[1] În ediția de la 1805, titlul capitolului este: *„Pentru văduva care a pus doi bani. Pentru sfârșit întrebare. Pentru robia Ierusalimului și cum că Domnul mai înainte a spus ucenicilor pustiirea lui. Pentru semnele Venirii Lui"*.

[2] În ediția de la 1805, în loc de „**vistieria templului**", se găsește „**gazofilachion**".

[3] În ediția de la 1805, în loc de „**doi bani**", se găsește „**doi filerі**". În Moldova medievală, filerul era o altă denumire a obolului. Obolul era a șasea parte dintr-o drahmă, iar o drahmă era mai mică decât un dinar (4/5 dintr-un dinar). În vremea când Mântuitorul a viețuit pe pământ, un dinar era plata unei zile de muncă *(Matei 20, 1-15)*. Putem pricepe de aici cât de puțini bani avea văduva și, totodată, cât de mult dăruise lui Dumnezeu prin dania sa.

[4] Dând-o drept pildă pe această văduvă, Sfântul Ioan Scărarul ne îndeamnă: „Nu spune că aduni pentru săraci. Căci cu doi bănuți s-a cumpărat Împărăția Cerurilor" (*Filocalia românească, Cuvântul XVI: Despre iubirea de arginți și neagonisire*, vol. 9, ed. Humanitas, București, 2002, p. 241).

Iar oarecare au socotit că prin „**văduvă**" poate să se înțeleagă tot sufletul care pe bărbatul cel dintâi – adică Legea cea veche – l-a lepădat, dar încă nu este vrednic împreunării celei cu Dumnezeu-Cuvântul, și cu cuvânt de logodnă aduce această subțire și după a lui măsură credință și bună știință. Căci se cuvine împreună cu credința și știință bună, adică viață nerăzvrătită a aduce. Și dacă așa se apropie cineva către Dumnezeu, se pare că aruncă mai mult decât toți cei bogați în cuvânt și plini cu elineștile fapte bune ale năravurilor [obiceiurilor, purtărilor].

21, 5-11: **Iar unii, vorbind despre templu că este împodobit cu pietre frumoase și cu podoabe, El a zis:** *(6)* **Vor veni zile când, din cele ce vedeți, nu va rămâne piatră pe piatră care să nu se risipească.** *(7)* **Și ei L-au întrebat, zicând: Învățătorule, când oare, vor fi acestea? Și care este semnul când au să fie acestea?** *(8)* **Iar El a zis: Vedeți să nu fiți amăgiți[5], căci mulți vor veni întru numele Meu, zicând: Eu sunt, și vremea s-a apropiat. Nu mergeți după ei.** *(9)* **Iar când veți auzi de războaie și de răzmerițe, să nu vă înspăimântați; căci acestea trebuie să fie întâi, dar sfârșitul nu va fi curând[6].** *(10)* **Atunci le-a zis: Se va ridica neam peste neam[7] și împărăție peste împărăție.** *(11)* **Și vor fi cutremure mari și, pe alocurea, foamete și ciumă și spaime și semne mari din cer vor fi.**

(21, 5) **Matei 24, 1 / Marcu 13, 1** *(21, 6)* **3 Regi 9, 7-8 / Ieremia 26, 18 / Miheia 3, 12 / Matei 24, 2 / Marcu 13, 2 / Luca 19, 43-44** *(21, 7)* **Matei 24, 3 / Marcu 13, 3-4** *(21, 8)* **Ieremia 14, 14; 23, 21 / Matei 24, 4-5 / Marcu 13, 5-6 / 1 Ioan 2, 18; 4, 1 / Efeseni 5, 6 / 2 Tesaloniceni 2, 3** *(21, 9-11)* **Isaia 19, 2 / Matei 24, 7 / Marcu 13, 7-8**

Cu cuviință proorocește acum Domnul pentru Ierusalim, fiindcă era aproape de a Se răstigni în curând, ca să le avem și pe acestea spre mare dovedire cum că Dumnezeu adevărat este El. Drept aceea, unii lăudând zidirile templului și podoabele – și socotesc că arătau aici lucrurile acelea strunjite și meșteșugite precum finicii și serafimii *(3 Regi 6, 23-35)*, căci pe acestea poate le numeau „**podoabe**" –, Domnul de nici una dintre acestea nu poartă grijă, ci risipirea [prăpădirea, nimicirea] lor mai dinainte o spune.

Iar ei au socotit că El grăiește pentru sfârșitul cel de obște, cu toate că le zicea pe cele pentru robia Ierusalimului, care s-a făcut de către romani. Din

---

[5] În ediția de la 1805, în loc de „**Vedeți să nu fiți amăgiți**", se găsește „**Căutați să nu vă amăgiți**".

[6] În ediția de la 1805, în loc de „**curând**", se găsește „**numaidecât**".

[7] În ediția de la 1805, în loc de „**se va ridica neam peste neam**", se găsește „**se va scula limbă preste limbă**".

această pricină și El, pogorându-Se [măsurii înțelegerii] lor, lasă dintr-odată cuvintele cele pentru robie, căci avea să le împletească pe acestea cu cele pentru vremea de apoi. Iar acum pentru sfârșit[ul lumii] vorbește și îi întărește mai înainte pe dânșii ca să nu fie amăgiți de proorocii cei mincinoși, care vor veni mai înainte de Venirea Lui. Și vor fi **„războaie și răzmeriță"**, căci după ce se va ridica toată dragostea[8], cu cuviință războaiele și răzmerițele vor avea încăpere [lucrare și sălaș]. Iar din pricina războaielor va fi ciumă și foamete; **„ciumă"**, fiindcă aerul se strică de trupurile cele moarte; iar **„foamete"**, fiindcă holdele nu se lucrează.

Iar unii au înțeles cum că **„ciuma"** și **„foametea"** și celelalte rele, nu numai la sfârșit vor fi, ci și în vremile robiei. Că Iosif Flaviu spune că s-au făcut nesuferite nevoi din pricina foametei[9]; încă și precum zice Luca la *Faptele Apostolilor (11, 28)*, s-a făcut foamete în vremea Cezarului Claudiu. Și încă și **„spaime"** multe s-au făcut, care arătau robia Ierusalimului, precum același Iosif povestește. Și atotcuprinzător să zic, acestea pot să fie înțelese de obște și pentru sfârșitul veacului și pentru robia Ierusalimului – le zic, adică, pe cele pentru **răzmeriță și războaie** și pentru celelalte[10].

21, 12-19: **Dar, mai înainte de toate acestea, își vor pune mâinile pe voi și vă vor prigoni, dându-vă în sinagogi[11] și în temnițe, ducându-vă la împărați și la dregători, pentru numele Meu.** *(13)* **Și va fi vouă spre mărturie[12].** *(14)* **Puneți, deci, în inimile voastre să nu gândiți de mai înainte ce veți răspunde;** *(15)* **căci Eu vă voi da gură și înțelepciune, căreia nu-i vor putea sta împotrivă, nici să-i răspundă toți potrivnicii voștri.** *(16)* **Și veți fi dați și de părinți și de frați și de neamuri[13] și de prieteni, și vor ucide dintre voi[14],** *(17)* **și veți fi urâți de toți, pentru numele**

---

[8] **„Iar din pricina înmulțirii fărădelegii, iubirea multora se va răci"** *(Matei 24, 12)*.

[9] Vezi anexa editorială: *Pătimirile iudeilor din vremea Cezarului Gaius Caligula (anii 37-41) și până la dărâmarea Ierusalimului din vremea lui Tit (anul 70) – descrise după Eusebiu de Cezareea și Iosif Flaviu*, din volumul de față.

[10] Adică pentru **„cutremure mari, foamete, ciumă, spaime și semne mari din cer"**.

[11] În ediția de la 1805, în loc de **„vă vor prigoni, dându-vă în sinagogi"**, se găsește **„vă vor goni, dându-vă la adunări"**.

[12] În ediția de la 1805, în loc de **„și va fi vouă spre mărturie"**, se găsește **„și se va întâmpla vouă întru mărturisire"**.

[13] În ediția de la 1805, în loc de **„neamuri"**, se găsește **„rudenii"**.

[14] În ediția de la 1805, în loc de **„vor ucide dintre voi"**, se găsește **„vor omorî din voi"**.

Meu. *(18)* **Şi păr din capul vostru nu va pieri.** *(19)* **Prin răbdarea**[15] **voastră veţi dobândi sufletele voastre.**

(21, 14) **Matei 10, 17-18; 24, 8-9 / Marcu 13, 9-11 / Ioan 15, 20; 16, 2** *(21, 15)* **Ieşire 4, 12 / Isaia 54, 17 / Matei 10, 19 / Marcu 13, 11 / Ioan 16, 13 / Faptele Apostolilor 5, 39; 6, 10** *(21, 16)* **Plângeri 1, 20 / Miheia 7, 6 / Matei 10, 21; 24, 10 / Marcu 13, 12** *(21, 17)* **Matei 10, 22; 24, 9, 13 / Marcu 13, 13** *(21, 18)* **1 Regi 14, 45 / Matei 10, 30 / Luca 12, 7** *(21, 19)* **2 Paralipomena 15, 7 / Matei 10, 22 / Evrei 10, 36**

„**Mai înainte de toate acestea**" – adică de cele ale sfârşitului sau şi de cele ale robiei, căci, precum am zis, împleteşte cu cuvintele cele pentru sfârşit pe cele pentru robie – zice: „Peste voi, cei care sunteţi ucenicii Mei, vor pune mâinile", pentru că şi mai înainte de robie au fost goniţi Apostolii din Ierusalim, Dumnezeu iconomisind-o şi pe aceasta, ca numai asupra răstignitorilor să se prăvălească şi să vină cele rele. Iar ei – Apostolii zic – toată lumea să o umple de propovăduire. Deci, s-au dus Apostolii „**la împăraţi şi la dregători**", precum Pavel la Festus, la Agripa şi la însuşi Cezarul[16]; şi s-a făcut lor aceasta întru slavă de mucenicie.

Iar fiindcă [Apostolii] erau simpli şi neînvăţaţi, ca să nu se turbure ca unii cărora avea să li se ceară cuvânt de la bărbaţi înţelepţi, zice Domnul: „Deloc să nu vă îngrijoraţi pentru aceasta, căci, întru aceeaşi dată [dintru o dată] veţi lua de la Mine şi înţelepciune şi bună grăire, întrucât nici cei potrivnici, de se vor aduna cu toţii dimpreună, să nu poată să vă stea vouă împotrivă nici cu înţelepciunea – adică cu puterea înţelegerilor –, nici cu buna grăire şi cu neîmpiedicarea limbii". Căci de multe ori, cineva înţelepciune are în cugete şi în înţelegeri, dar fiind lesne mişcat dinspre turburări, le amestecă pe toate în vremea grăirii către norod. Iar aceştia – Apostolii zic – întru amândouă s-au umplut de dar. Drept aceea se şi spăimântau preoţii de Petru şi de Ioan, pentru cea de năprasnă a lor înţelepciune, cunoscându-i pe dânşii că mai înainte erau neînvăţaţi *(Faptele Apostolilor 4, 1-31)*. Iar despre Pavel, Festus grăia: „**Pavele, eşti nebun! Învăţătura ta cea multă te duce la nebunie**" *(Faptele Apostolilor 26, 24)*.

După ce a zis Domnul acestea şi le-a alungat frica pricinuită de lipsa de învăţătură [cărturărie], adaugă şi alta de nevoie, care are putere să clătească [doboare] suflete, adică: „**veţi fi daţi de prieteni şi de rudenii**". Aşadar, le spune mai dinainte şi pentru aceasta, ca să nu fie turburaţi atunci când, de năprasnă, vor veni asupra lor unele de acest fel; căci cumplit se

---

[15] În ediţia de la 1805, în loc de „**prin răbdarea**", se găseşte „**întru răbdarea**".

[16] Vezi *Faptele Apostolilor* capitolele 25 şi 26.

atinge de suflet această pătimire, precum și David zice: „**De m-ar fi ocărât vrăjmașul meu aș fi suferit... iar tu, o, omule, cel întocmai la suflet...**" *(Psalm 54, 12, 14)*, și iarăși: „**Cel ce mănâncă pâinile mele, a mărit asupra mea vicleșug**" *(Psalm 40, 9)*.

După ce le-a zis acestea și cum că vor fi urgii și vor fi omorâți unii dintr-înșii, aduce pe urmă mângâierea cea prea mare, anume că „**păr din capul vostru nu va pieri**". Căci zice: „Vă veți mântui și nici ceva mai mic de-al vostru nu se va strica – chiar dacă li se va părea multora că s-a stricat; însă a răbda se cuvine, căci întru răbdare veți putea dobândi sufletele voastre. Că se apropie vrăjmașul ca unul care caută să robească, ispitindu-se ca să răpească sufletele voastre prin aducerea asupră-le a celor grele, dar voi în loc de argint dați răbdarea și veți dobândi sufletele voastre prin această răscumpărare și nu vă veți păgubi de ele".

Și ia aminte la aceea, adică: „**vor omorî din voi**", pentru că poți înțelege oarece mai adânc, anume că: „Nu pe de-a-ntregul vă vor omorî pe voi, ci îndoiți fiind, din suflet și din trup, nu pe amândouă acestea le vor omorî, ci din voi doar pe una o vor omorî, pe trup zic, iar sufletele voastre le veți dobândi prin răbdare", care lucru și în alt loc se zice: „**Nu vă temeți de cei ce ucid trupul, iar sufletul nu pot să-l ucidă**" *(Matei 10, 28)*.

21, 20-27: **Iar când veți vedea Ierusalimul înconjurat de oști, atunci să știți că s-a apropiat pustiirea lui.** *(21)* **Atunci cei din Iudeea să fugă la munți și cei din mijlocul lui să iasă din el și cei de prin țarini**[17] **să nu intre în el.** *(22)* **Căci acestea sunt zilele răzbunării**[18]**, ca să se împlinească toate cele scrise.** *(23)* **Dar vai celor ce vor avea în pântece și celor care vor alăpta**[19] **în acele zile. Căci va fi în țară mare strâmtorare**[20] **și mânie împotriva acestui popor.** *(24)* **Și vor cădea de ascuțișul săbiei și vor fi duși robi la toate neamurile**[21]**, și Ierusalimul va fi călcat în picioare de neamuri, până ce se vor împlini vremurile neamurilor.** *(25)* **Și vor fi semne în soare, în lună și în stele, iar pe pământ spaimă întru neamuri**

---

[17] În ediția de la 1805, în loc de „să iasă din el și cei de prin țarini", se găsește „să se dea în laturi, și cei care vor fi prin sate".

[18] În ediția de la 1805, în loc de „zilele răzbunării", se găsește „zilele izbândirii".

[19] În ediția de la 1805, în loc de „vor alăpta", se găsește „vor apleca".

[20] În ediția de la 1805, în loc de „va fi în țară mare strâmtorare", se găsește „va fi nevoie mare pre pământ".

[21] În ediția de la 1805, în versetul 24, în loc de „neamuri", se găsește „limbi".

și nedumerire din pricina vuietului mării și al valurilor. *(26)* **Iar oamenii vor muri de frică și de așteptarea celor ce au să vină peste lume, căci puterile cerurilor se vor clătina**[22]. *(27)* **Și atunci vor vedea pe Fiul Omului venind pe nori, cu putere și cu slavă multă.**

(21, 20) **Daniil 9, 27 / Matei 24, 15 / Marcu 13, 14 / Luca 19, 43** *(21, 21)* **Matei 24, 16 / Marcu 13, 14** *(21, 22)* **Zaharia 14, 1** *(21, 23)* **Matei 24, 19 / Marcu 13, 17 / Luca 23, 29** *(21, 25)* **Isaia 13, 10 / Iezechiil 32, 7 / Amos 5, 20; 8, 9 / Ioil 2, 10; 3, 4; 4, 15 / Sofonie 1, 15 / Matei 24, 29 / Marcu 13, 24 / 2 Petru 3, 10** *(21, 26)* **Iezechiil 38, 19 / Matei 24, 29 / Marcu 13, 25 / Luca 12, 40** *(21, 27)* **Daniil 7, 10, 13 / Matei 16, 27 / Marcu 13, 26 / Faptele Apostolilor 1, 11 / Apocalipsa 1, 7; 14, 14**

Foarte descoperit grăiește acum despre robia Ierusalimului. Drept aceea – precum socotesc – așa se cuvine să fie înțeles: **„dar, mai înainte de toate acestea"** *(Luca 21, 12)*, adică „dar mai înainte de foamete și de ciumă și de celelalte rele care se vor întâmpla în vremea sfârșitului, veți fi prigoniți voi, Apostolii – și celelalte [zise] –, apoi și peste Ierusalim vor sosi cele rele". Căci fiindcă aceia socoteau cum că la vremea sfârșitului se vor risipi zidurile templului, zice că în vremea sfârșitului vor fi **„prooroci mincinoși și foamete și ciume"**, din pricina războaielor celor dese care vor fi în lume, pentru că s-a răcit dragostea. „Iar voi, mai înainte de vremea sfârșitului, veți fi goniți și Ierusalimul va fi robit și pietrele acestea se vor risipi. Căci atunci când veți vedea cetatea, fiind înconjurată de oștile romanilor, atunci să cunoașteți [vremea] pustiirii ei". Așadar, cu jale spune relele care atunci vor împresura cetatea, căci zice: „Cei ce vor fi în Iudeea să fugă în munți, și care vor fi prin sate să nu nădăjduiască [ei cum] că, cetatea fiind împrejmuită cu zid, îi va păzi pe dânșii; ci și cei din mijlocul cetății să iasă de acolo, căci zile ale izbândirii [răzbunării] sunt, ca să se plinească cu covârșire cele ce s-au scris de către Daniil *(Daniil 9, 26)*. Vai, celor ce vor avea în pântece, căci nu vor putea fugi din pricina îngreuierii pântecelui, și [vai] celora care vor apleca [alăpta], fiindcă din pricina dragostei către prunci nici nu vor putea să-i părăsească lepădați, nici cu sine nu-i vor putea purta". Iar unii zic anume că Domnul prin acestea a însemnat mâncarea [cărnii] de copil, pe care Iosif Flaviu o istorisește și Ieremia o proorocește[23] *(Ieremia 19, 9)*.

---

[22] În ediția de la 1805, versetele 25-26 sunt următoarele: **„Și vor fi semne în soare, și în lună și în stele și pre pământ mâhnire limbilor [neamurilor] cu nedumerire, sunet făcând marea și valurile, mai murind oamenii de frică, și de așteptarea celor ce vor să vie în lume. Că puterile cerurilor se vor clăti".**

[23] Aici, prin „mâncarea de copil" nu se înțelege hrana copiilor, ci uciderea lor pentru a le fi mâncată carnea, faptă cumplită care este istorisită și de către scriitorul iudeu Iosif

Și zice că **„Ierusalimul va fi călcat în picioare de neamuri"**. Până aici sunt cele pentru robie. Apoi urmează iarăși cele pentru sfârșit[ul lumii], pentru că grăiește că **„vor fi semne în soare, în lună și în stele"**, căci fiindcă zidirea se schimbă, cu cuviință stihiile spre lucrări noi se prefac [preschimbă]. Și **„mâhnire [spaimă] neamurilor"** va fi, adică necazul tuturor cu **„nedumirire"** va fi amestecat, [încă] și marea cu vuiete înfricoșătoare va răcni; și valuri vor fi și turburare, încât oamenii mai să moară numai dintru frica și așteptarea celor ce vor să fie în lume. Vezi că aici chiar pentru sfârșit grăiește? Pentru că mai sus zicea că Ierusalimul va fi înconjurat și va fi călcat de oștile neamurilor, iar aici că în lume vor veni rele, întrucât pentru sfârșitul cel de obște îi este Lui acum cuvântul. „Căci puterile Cerului se vor clătina; și ce grăiesc că se vor turbura oamenii, când toată zidirea se va schimba, căci și înșiși Îngerii și Puterile cele mai întâi[24] se vor turbura, și se vor înspăimânta de atât de înfricoșate schimbări ale lumii".

„Și atunci vor vedea pe Fiul Omului". Cine? Toți: Și cei credincioși, dar și cei necredincioși. Și Îl vor vedea **„venind pe nori"**, ca un Dumnezeu **„cu putere și cu slavă multă"**, căci mai mult decât soarele va străluci atunci și El și Crucea Lui – și de toți va fi cunoscut.

21, 28-33: **Iar când vor începe să fie acestea, prindeți curaj și ridicați capetele voastre, pentru că răscumpărarea voastră se apropie**[25]. *(29)* **Și le-a spus o pildă: Vedeți smochinul și toți copacii:** *(30)* **Când înfrunzesc aceștia, văzându-i, de la voi înșivă știți că vara este aproape.** *(31)* **Așa și voi, când veți vedea făcându-se acestea, să știți că aproape este Împărăția lui Dumnezeu.** *(32)* **Adevărat**[26] **grăiesc vouă că nu va trece neamul acesta**

Flaviu. „Și-i voi ospăta cu carnea fiilor lor și cu carnea fiicelor lor; și va mânca fiecare carnea aproapelui său, fiind în împresurare și în strâmtorare, când îi vor strâmtora vrăjmașii lor și cei ce vor să le ia viața" *(Ieremia 19, 9)*. „Și vei mânca tu rodul pântecelui tău, carnea fiilor și fiicelor tale, pe care ți-i va fi dat Domnul Dumnezeul tău în timpul împresurării și al strâmtorării cu care te va strâmtora vrăjmașul tău" *(Deuteronom 28, 53)*. Vezi și anexa editorială: *Pătimirile iudeilor din vremea Cezarului Gaius Caligula (anii 37-41) și până la dărâmarea Ierusalimului din vremea lui Tit (anul 70) – descrise după Eusebiu de Cezareea și Iosif Flaviu*, din volumul de față.

[24] După învățătura Bisericii, Cetele îngerești sunt în număr de nouă: Scaune, Domnii, Începătorii, Stăpânii, Puteri, Heruvimi, Serafimi, Arhangheli și Îngeri.

[25] În ediția de la 1805, versetul 28 este următorul: **„Deci, începând acestea a se face, ridicați-vă în sus și ridicați capetele voastre, că se apropie izbăvirea voastră"**.

[26] În ediția de la 1805, în loc de **„Amin"**, se găsește **„Adevărat"**.

până ce nu vor fi toate acestea. *(33)* **Cerul şi pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece.**

(21, 28) **Isaia 11, 11-12 / Romani 8, 23** *(21, 29-32)* **Cântarea Cântărilor 2, 13 / Matei 24, 32-34 / Marcu 13, 28-30** *(21, 33)* **Psalm 101, 27; 118, 52 / Isaia 40, 8; 51, 6 / Matei 5, 18; 24, 35 / Marcu 13, 31 / Luca 16, 17**

Precum Venirea Domnului cea Dintâi spre înnoire şi a doua naştere a sufletelor noastre a fost, aşa şi Venirea cea de a Doua, spre a doua naştere a trupurilor noastre va fi. Pentru că sufletele au murit mai înainte, neascultând, iar trupurile, după nouă sute de ani ai neascultării, pe moarte cu lucrul au pătimit-o *(Facere 5, 5)*. Prin urmare, prin Venirea cea Dintâi se şi nasc a doua oară şi se fac mai bune sufletele, iar prin cea de a Doua, trupurile. Drept aceea şi grăieşte Domnul cum că „Atunci, cât acestea toate se vor face, ridicaţi-vă în sus cei îngreuiaţi cu stricăciunea şi oarecum sloboziţi-vă". Pentru că απολυτροσες – adică **„izbăvirea"** noastră soseşte, anume cea de săvârşit [desăvârşită] slobozenie a amândurora, a sufletului şi a trupului. Pentru că acest cuvânt aceasta se pare că însemnează, adică de săvârşit [desăvârşita] izbăvire de stricăciune, pe care şi trupul atunci o va primi cu darul Domnului Celui Care va strica [prăpădi, nimici] pe **„vrăjmaşul cel mai de pe urmă"** – moartea *(1 Corinteni 15, 26)*. Căci a stricat Domnul începătoriile şi stăpâniile, iar sufletele le-a izbăvit[27]. Dar a rămas moartea, cea care mănâncă [macină, roade] trupurile noastre, care şi aceasta, după ce se va strica, ne va fi nouă pricinuitoare de slobozenie şi de izbăvire.

Iar **„Împărăţia lui Dumnezeu"** îndată va sosi, după ce vor fi acestea. Căci precum smochinul, când înfrunzeşte, arată că se apropie vara, aşa şi când se vor face aceste semne şi prefacerea a toate, înseamnă că va veni **„vara"**, adică **„Împărăţia lui Dumnezeu"**, care – după „iarnă" şi după „vifor"[28] – ca o **„vară"** le vine dreptilor. Măcar că păcătoşilor „iarnă şi vifor" le va fi atunci, căci aceştia au „vară" veacul de acum, iar „vifor" pe cel ce va să vie.

„Amin [adevărat] grăiesc vouă, că nu va trece neamul acesta până ce nu vor fi toate acestea", **„neam"** numindu-i nu pe cei care erau atunci de faţă, ci pe tot neamul credincioşilor. Căci obişnuieşte Scriptura a numi **„neam"** şi dintru asemănarea năravurilor [purtărilor, obiceiurilor], precum cuvântul ce zice: **„Acesta este neamul celor ce-L caută pe Domnul"** *(Psalm 23, 6)*. Şi pentru că a zis cum că vor fi răzmeriţe şi războaie şi schimbări ale stihiilor şi ale lucrurilor, ca să nu socotească [cugete] cineva: „Nu cumva

---

[27] Vezi *Efeseni 6, 12, Filipeni 2, 10* şi *Evrei 2, 14*.

[28] Adică după prigoane, cazne şi suferinţe pământeşti.

și creștinătatea se va risipi?" zice: „Nu va trece neamul acesta al creștinilor; căci cerul și pământul se vor schimba, iar cuvintele și Evanghelia Mea nu se vor risipi, ci vor rămâne, chiar dacă toate se vor clăti, iar credința cea întru Mine nu va lipsi". Și arată aici că Biserica o are mai cinstită decât toată zidirea, fiindcă zidirea se schimbă, iar pe Biserică – adică pe adunarea creștinilor – și pe cuvintele Lui și pe Evanghelie, nimic nu le va birui.

21, 34-36: **Luați seama la voi înșivă, să nu se îngreuieze inimile voastre de mâncare și de băutură și de grijile vieții[29], și ziua aceea să vină peste voi fără de veste,** *(35)* **ca o cursă; căci va veni peste toți cei ce locuiesc pe fața întregului pământ[30].** *(36)* **Privegheați, dar, în toată vremea, rugându-vă, ca să vă întăriți[31], să scăpați de toate acestea care au să vină și să stați înaintea Fiului Omului.**

(21, 34) **Matei 24, 42; 25, 13 / Marcu 13, 33 / Luca 12, 40 / 1 Petru 4, 7 / Romani 13, 11, 13 / Galateni 5, 21 / Efeseni 5, 18 / 1 Tesaloniceni 5, 6** *(21, 35)* **Ecclesiastul 9, 2 / Isaia 24, 17 / 1 Tesaloniceni 5, 3 / 2 Petru 3, 10 / Apocalipsa 3, 3** *(21, 36)* **Înțelepciune 5, 1 / Matei 24, 42; 25, 13 / Marcu 13, 33 / Luca 18, 1**

„M-ați auzit grăind de spaime și răzmerițe, dar toate acestea sunt simțite și sunt semne ale relelor celor ce îi vor cuprinde pe păcătoși. Însă împotriva acestor greutăți, leac mare și doftorie este rugăciunea și luarea aminte, căci a fi pururea gătit și a aștepta sfârșitul, mai mult decât toate va putea aduce folos. Iar aceasta se va săvârși întru voi dacă vă veți trezvi și nu se vor îngreuia inimile voastre cu sațiul mâncării și cu beția și cu grijile lumii. Căci nu cu pândire vine ziua aceea[32], ci e nenădăjduită; și pe ascuns, ca o cursă îi va prinde pe cei ce nu iau aminte".

Și poate cineva mai cu iscodire ar fi cercat cuvântul acesta: **„cei ce șed pe fața a tot pământul"**. Pe aceia îi vânează **„ziua aceea"**, pe care întru nepurtare de grijă petrec și întru deșertăciune, căci aceștia sunt „cei ce șed" și aceștia se vânează. Iar celor care sunt lucrători și nevoitori și cu trezvire către lucrarea binelui și pururea se mișcă înspre lucrul cel bun și nu „șed", nici nu se odihnesc întru cele pământești, ci se ridică de aici și își zic lorușî: „Scoală-te și te du, **că nu îți este ție aceasta odihnă"** *(Miheia 2, 10)* – și patrie mai bună poftesc ei – unora ca acestora **„ziua aceea"** nu le este **„ca o cursă"** și primejdie, ci ca o zi de praznic.

---

[29] În ediția de la 1805, în loc de **„de mâncare și de băutură și de grijile vieții"**, se găsește **„cu sațiul mâncării și al beției și cu grijile lumii"**.

[30] În ediția de la 1805, versetul 35 este: **„Căci ca o cursă va veni peste toți cei ce șed pe fața a tot pământul"**.

[31] În ediția de la 1805, în loc de **„întăriți"**, se găsește **„învredniciți"**.

[32] Adică nu este știută, nu poate fi urmărită prin calcule și raționamente omenești.

Pentru aceasta trebuie să priveghem și să ne rugăm lui Dumnezeu, ca să putem scăpa de toate cele ce vor să fie. De care? Poate [mai întâi] și de foamete și de ciumă și de celelalte, care pe cei aleși nu îi va împovăra atât de tare, precum pe ceilalți. Iar mai vârtos, pentru cei aleși și celorlalți li se vor scurta [năpăstuirile acelei vremi]. Dar poate [în al doilea rând] și de cele ce vor să li se întâmple veșnic celor păcătoși, că de acelea în alt chip nu putem scăpa, fără numai prin priveghere și rugăciune.

Dar fiindcă celor cu mărime de suflet nu le este îndeajuns a scăpa de pătimire, ci li se cuvine lor a dobândi și un oarecare bine, pentru aceasta, după ce a zis: **„ca să scăpați de toate acestea care au să vină"**, a adăugat: **„și să stați înaintea Fiului Omului"** – care este dobânda bunătăților. Căci se cuvine nu numai a fugi de cele rele, ci a se sârgui creștinul a dobândi și slavă[33]. Iar a sta înaintea Fiului Omului și Dumnezeului nostru este îngerească vrednicie – **„că Îngerii lor"**, zice Domnul, **„pururea văd fața Părintelui** Meu" *(Matei 18, 10)*.

21, 37-38: **Și ziua era în templu și învăța, iar noaptea, ieșind, o petrecea pe muntele ce se cheamă al Măslinilor.** *(38)* **Și tot poporul venea dis-de-dimineață la El în templu[34], ca să-L asculte.**

(21, 37) **Sirah 6, 37 / Luca 22, 39 / Ioan 8, 1-2**

Au tăinuit Evangheliștii pe cele mai multe din cele pe care le învăța El – și cu prisosință [au făcut aceasta] cei trei [Evangheliști: Matei, Marcu și Luca]. Iar Ioan, și el, pe cele mai multe le-a tăcut, însă mai mult decât cei trei a descoperit oarecare învățături mai înalte. Așadar, celor care se adunau în templu, multe și înalte le grăia Domnul, precum este cu putință a semui [cumpăni] cineva. Iar că puține au spus Evangheliștii, din pricină că nu voiau ei să se arate, adeverit este și din alte multe locuri. Însă nu mai puțin poate semui [cumpăni] cineva dintru aceasta: mai trei ani propovăduind Domnul, ei puține învățături de ale Lui au scris. Pe care învățături, dacă ar fi zis cineva că nu sunt nici de o zi vorbă din destul, precum socotesc, nu ar fi fost prihănit. Așadar, din multe, puține ne-au scris nouă Sfinții Evangheliști, numai întrucâtva îndulcindu-ne[35].

---

[33] E vorba de slava dragostei dumnezeiești, nu de slava lumească, deșartă și stricătoare de suflet.

[34] În ediția de la 1805, în loc de **„venea dis-de-dimineață la El în templu"**, se găsește **„mâneca la Dânsul în Biserică"**.

[35] Sfântul Ioan Teologul încheie Evanghelia sa astfel: **„Dar sunt și alte multe lucruri pe care le-a făcut Iisus și care, dacă s-ar fi scris cu de-amănuntul, cred că lumea aceasta n-ar cuprinde cărțile ce s-ar fi scris"** *(Ioan 21, 25)*.

Și vorbea El nu numai într-un singur fel, ci peste fiecare punea doctoria cea de folos. Pentru aceasta și norodul **„venea dis-de-dimineață"** [**„mâneca"**] către Dânsul, căci darul se vărsa în buzele Lui.

Iar **„noaptea"** Se depărta la **„munte"**, arătându-ne nouă că se cuvine ca noaptea, prin liniște, cu Dumnezeu a grăi; iar ziua, prin pogorâre către folosul aproapelui, pe oameni a-i folosi și, anume, a aduna noaptea, iar ziua a împărți pe cele adunate noaptea. Așadar, El nu avea trebuință de rugăciune sau de adunare către Dumnezeu, căci nu avea către cine a Se aduna pe Sine, fiind Dumnezeu. Iar acestea nouă ni le-a pus spre pildă ca, după asemănarea puțurilor [fântânilor], noaptea să primim curgerea cea din vinele cele duhovnicești ale rugăciunii, iar ziua să ne deșertăm prin cei ce au trebuință de folos.

Așadar, văzând cineva atunci **norodul „venind dis-de-dimineață"** către Iisus, ca să-L asculte, ar fi zis că se potrivește a-I zice cuvintele lui David: **„Dumnezeule, Dumnezeul meu, pe Tine Te caut dis-de-dimineață. Însetat-a de Tine sufletul meu"** *(Psalm 62, 1-2)*.

Capitolul 22

Iisus vândut de Iuda. Cina cea de taină. Despre întâietate. Suferințele din grădina Ghetsimani. Prinderea și aducerea la Caiafa. Lepădarea lui Petru[1]

22, 1-6: **Și se apropia sărbătoarea[2] Azimelor, care se chema Paști.** *(2)* **Și arhiereii și cărturarii căutau[3] cum să-L omoare; căci se temeau de popor.** *(3)* **Și a intrat satana în Iuda, cel numit Iscarioteanul, care era din numărul celor doisprezece.** *(4)* **Și, ducându-se, el a vorbit cu arhiereii și cu căpeteniile oastei[4], cum să-L dea în mâinile lor.** *(5)* **Și ei s-au bucurat și s-au învoit[5] să-i dea bani.** *(6)* **Și el a primit[6] și căuta prilej să-L dea lor, fără știrea mulțimii.**

(22, 1) **Ieșire 12, 15 / Matei 26, 2 / Marcu 11, 1; 14, 1 / Ioan 13, 1** *(22, 2)* **3 Regi 18, 17 / Psalm 2, 1 / Matei 26, 3 / Marcu 14, 1 / Ioan 11, 47 / Faptele Apostolilor 4, 27** *(22, 3-4)* **Matei 26, 14-15 / Marcu 14, 2-10 / Ioan 13, 2, 27** *(22, 5)* **Zaharia 11, 12 / Matei 26, 15 / Marcu 14, 11** *(22, 6)* **Matei 26, 16 / Marcu 14, 11**

„Căutau" cărturarii ca să-L omoare pe Hristos. Însă, fiindcă sosise vremea Paștilor și vedeau că dintru aceasta stă asupră-le primejdie – din pricina norodului ce se adunase mai vârtos pentru praznic –, pentru aceasta căutau în ce fel L-ar putea omorî pe El, fără să se primejduiască.

Iar satana a intrat în Iuda, **„care era din numărul celor doisprezece"**. [Și s-a făcut acest lucru] chiar dacă era Iuda dintru cei ai Săi și adevărați ucenici, ca nimeni să nu se nădăjduiască în el însuși, ci totdeauna să ia aminte la viața sa, ca unul care are împotrivă-luptător cumplit.

Iar unii pe acest cuvânt, ce zice: **„care era din numărul celor doisprezece"** așa l-au înțeles: adică acesta numai împlinea numărul apostolesc, însă nu era Apostol adevărat și ucenic *(Ioan 6, 70)*. Căci cum putea a fi adevărat ucenic cel care fura cele ce se puneau în pungă? *(Ioan 12, 6)*

---

[1] În ediția de la 1805, titlul capitolului este: *„Pentru prinderea lui Iisus. Pentru Paști. Pentru cei ce s-au prigonit între ei cine ar fi mai mare. Pentru cererea satanei. Pentru rugăciunea lui Iisus. Pentru prinderea lui Iisus și ducerea Lui la Arhiereul. Pentru lepădarea lui Petru. Pentru bătaia lui Iisus"*.

[2] În ediția de la 1805, în loc de **„sărbătoarea"**, se găsește **„praznicul"**.

[3] În ediția de la 1805, în loc de **„căutau"**, se găsește **„căutau prilej"**.

[4] În ediția de la 1805, în loc de **„căpeteniile oastei"**, se găsește **„voievozii"**.

[5] În ediția de la 1805, în loc de **„s-au învoit"**, se găsește **„s-au tocmit cu dânsul"**.

[6] În ediția de la 1805, în loc de **„el a primit"**, se găsește **„el s-a făgăduit"**.

Așadar, intrând satana în el, l-a primit, și a grăit cu cei ce-L căutau pe Iisus ca să-L vândă – că aceasta însemnează „**s-a făgăduit**" [„**a primit**"], adică de săvârșit [desăvârșită] adeverire și tocmeală a făcut. Și „**căuta prilej**" când Îl va afla pe El fără norod, adică deosebi [singur, aparte] și să-L vândă lor.

Iar „**voievozi**" [„**căpetenii ale oastei**"] îi numește aici pe dregătorii zidirilor templului – sau și pe cei ce aveau grijă de buna rânduială. Căci romanii îi puseseră pe unii ispravnici peste norod, ca să nu se turbure poporul, căci erau răzvrătitori. Deci, pe aceștia îi numește „**voievozi**" [„**căpetenii ale oastei**"]. Încă poate și dregători ostășești aveau cei ce erau din partea [tagma] preoțească, și pentru aceasta au fost numiți „**voievozi**" [„**căpetenii ale oastei**"]. Căci boleau ei cu iubirea de începătorie[7] și de acest fel de dregătorii se apucau. Pentru aceasta Evanghelistul i-a și numit pe dânșii „**voievozi**" ai bisericii [templului], mai arătat poate ocărându-i pe ei.

22, 7-13: **Și a sosit ziua Azimelor, în care trebuia[8] să se jertfească Paștile.** *(8)* **Și a trimis pe Petru și pe Ioan, zicând: Mergeți și ne pregătiți[9] Paștile, ca să mâncăm.** *(9)* **Iar ei I-au zis: Unde voiești să pregătim?** *(10)* **Iar El le-a zis: Iată, când veți intra în cetate, vă va întâmpina un om ducând un urcior[10] cu apă; mergeți după el în casa în care va intra,** *(11)* **și spuneți stăpânului casei: Învățătorul îți zice: Unde este încăperea[11] în care să mănânc Paștile cu ucenicii Mei?** *(12)* **Și acela vă va arăta un foișor mare, așternut; acolo să pregătiți.** *(13)* **Iar, ei, ducându-se, au aflat precum le spusese și au pregătit Paștile.**

(22, 7) **Deuteronom 16, 1 / Matei 26, 17 / Marcu 14, 12**
(22, 8-13) **Matei 26, 17-19 / Marcu 14, 12-17 / Luca 19, 32**

Mulți au zis că evreiește „Paști" se zice „Fasec" și însemnează trecerea cea din Egipt. Și, ca să zic în scurt, toate cele ce atunci la praznic se săvârșeau, de Sfinți s-au tâlcuit.

Iar nouă acum ni se cade a spune pe care zi o numește „**a Azimelor**", și celelalte. Așadar, „**zi a Azimelor**" numește vinerea[12], întru care seara,

---

[7] „Iubirea de începătorie" sau iubirea de întâietate și de ranguri înalte.

[8] În ediția de la 1805, în loc de „**trebuia**", se găsește „**se cădea**".

[9] În ediția de la 1805, în versetele 8-13, în loc de „**a pregăti**", se găsește „**a găti**".

[10] În ediția de la 1805, în loc de „**un urcior**", se găsește „**un vas de lut**".

[11] În ediția de la 1805, în loc de „**încăperea**", se găsește „**sălașul de oaspeți**".

[12] [1805] Trebuie a ști că izvodul lui Teofilact, cel tipărit în Roma numai grecește, așijderea și cel tipărit în Veneția grecește împreună și latinește s-a stricat aici de către

avea să jertfească Paștile[13]. Deci Domnul poate joi dimineață îi trimite pe ucenici, pe Petru și pe Ioan: pe acela [Petru] adică, ca pe cel care iubea, iar pe acesta [Ioan], ca pe cel care era iubit. Și îi trimite în casă străină, pentru că nici El nu avea, dar nici ucenicii Lui, căci de ar fi avut aceștia, în casa unuia din ucenici ar fi făcut Paștile. Vezi neagoniseală? Și îi trimite pe ei către om necunoscut, ca să arate că și Patima a voit-o și o a primit. Căci de nu ar fi voit [Patima], Cel Care a plecat cugetul acestui om necunoscut ca să-i primească pe dânșii, putea și iudeilor să le facă [toate] câte voia.

Iar unii zic că anume nu a spus numele omului și nu l-a arătat [descoperit] pe el, ci prin oarecare semn îi povățuiește pe dânșii către casa omului aceluia, din pricina vânzătorului; ca nu după ce s-ar fi înștiințat Iuda de numele [omului], să le vestească fariseilor casa și să vină să-L prindă pe El mai înainte de a sosi Cina, mai înainte de a-Și da tainele Sale cele duhovnicești. Pentru aceasta zice mai jos Hristos: **„Cu dor am dorit să mănânc cu voi acest Paște, mai înainte de Patima Mea"** *(Luca 22, 15)*, adică „Toată silința am pus-o ca să ne tăinuim de vânzătorul, și nu mai înainte de vreme să suferim Patima, până să nu dăm tainele". Iar cel care voiește poate să primească aceasta tâlcuire.

Dar pentru ce face [săvârșește] Paștile? Prin toate arătând, până la răsuflarea cea mai de pe urmă, că nu este împotrivnic Legii. Așadar, să mâncăm și noi în chip gânditor aceste Paști și să înțelegem prin **„zi a Azimelor"** toată petrecerea [viețuirea] cea întru lumina cea duhovnicească, cea care nu are nici o vechime a neascultării[14] celei dintâi a lui Adam – întru care petrecere se cuvine să fim noi și să ne desfătăm de tainele lui Hristos. Deci, va găti aceste taine **„Petru"** și **„Ioan"**, adică fapta [bună cea

---

papistași, că în loc de „vineri" ei au scris „joi", foarte fără de socoteală și cunoștință făcând aceasta, precum scrie înțeleptul Eustratie Arghentie în cartea cea pentru Azime (partea întâi, foaia 41): „Că de ar fi avut socoteală, ar fi socotit ce grăiește Teofilact și la ceilalți trei Evangheliști și nu ar fi îngăduit să se vădească în toată Biserica mâna lor cea fărădelege și furătoare de cele sfinte. Iar de ar fi avut cunoștință, ar fi stricat și pe celelalte cuvinte ale lui Teofilact la ceilalți trei Evangheliști, ca să nu se arate lui însuși cu totul potrivnic".

[13] La evrei zilele începeau seara, temeiul scripturistic al acestei împărțiri fiind zilele zidirii lumii: **„Și a fost seară și a fost dimineață: ziua întâi"** *(Facere 1, 5)*. Așadar Domnul îi trimite pe ucenici „joi dimineața" pentru a pregăti Paștile pentru „vineri seara". Însă așa cum era împărțite atunci zilele la iudei, ceea ce înțelegeau ei prin „vineri seara" azi înțelegem „joi seara", datorită faptului că noi calculăm zilele de la miezul nopții. Vezi și notele de la *Matei 28, 1-8*.

[14] Adică învechirea neascultării.

lucrătoare][15] și videnia [vederea dumnezeiască], fierbințeala râvnei și blândețea cea pașnică. Căci i se cuvine celui credincios a fi și fierbinte spre lucrarea lucrului celui bun, [încă] și râvnitor împotriva răutății și blând către cei ce fac rele. Căci răutatea este cea care e vrednică de a fi urâtă, nu cel care săvârșește răutățile – că acela este vrednic de tămăduire, pentru că pătimește. Și aceasta este a face rele: a fi necăjit de la cel rău și a pătimi răutatea. Deci, de-i vom avea **„pe Petru și pe Ioan"** care să ne gătească Cina – adică viață bună întru fapte, care este **„Petru"**, și dogme adevărate, care sunt **„Ioan"** Teologul –, pe niște gătitori ca aceștia îi **„va întâmpina un om"**; adică atunci vom afla pe cea adevărată așezare omenească, aceea care s-a zidit după chipul Făcătorului, Dumnezeu Ziditorul –, luând [purtând] **„un vas de lut cu apă"**. **„Apă"** este darul Duhului, după cum Evanghelistul Ioan ne învață *(Ioan 7, 38-39)*, iar **„vas de lut"**, inima cea plecată către frângere și lesnicioasă către zdrobire, căci acela care primește dar duhovnicesc este smerit și zdrobit cu inima, **„iar celor smeriți Domnul le dă dar"** *(Pilde 3, 34)*. Iar cel ce se știe pe sine pământ și cenușă și zice împreună cu Iov: **„din pământ m-ai zidit pe mine"**[16] *(Iov 33, 6)*, acela poartă darul Duhului în vasul inimii sale cel umilincios și către zdrobire lesnicios. Și urmând noi unei așezări [lăuntrice] ca aceasta, vom **„merge"** în **„casa"** minții, al căreia **„stăpân"** – mintea – ne **„va arăta"** nouă **„foișor mare, așternut"**. Iar **„foișor"** este înalta încăpere a unei minți ca aceasta – zic cele dumnezeiești și gânditoare –, întru care locuiește și întru care cu dragoste petrece; și **„așternute"** sunt acestea, pentru că nimic aspru nu este întru ele, ci și cele colțuroase întru netede se fac unei minți ca aceasta, precum și Solomon a grăit: **„Toate sunt drepte celor ce înțeleg și netede celor ce află cunoștința"** *(Pilde 8, 9)*.

Încă nu vei greși dacă și aceasta vei zice, anume că mintea, deși lucru înalt face când întru lucrarea minții petrece, însă îi este **„așternută"** ei cunoștința, încă și mai prejos se află, iar înaltă cu adevărat este cunoștința cea mai presus de minte, când nu mai lucrează mintea, ci se lucrează. Căci se cuvine mai întâi noi a lucra cu mintea noastră, apoi așa ne vom lucra de darul Domnului, Cel Care ne ia pe noi precum și pe Proorocii și ne mută

[15] [1805] Sau lucrarea, precum și mai jos proorocia Domnului, sau luarea Domnului. Iar „luare" numește răpirea minții de darul cel dumnezeiesc [vezi tâlcuirea ce urmează dar și nota de la sfârșitul capitolului 10].

[16] În ediția 1988 a *Sfintei Scripturi*, versetul din care se citează este: **„Înaintea lui Dumnezeu eu sunt la fel cu tine și eu ca și tine am fost frământat din lut"**.

din toată lucrarea cea firească. Pentru aceasta se zice că „**a fost proorocia Domnului în proorocul acesta**" *(Avacum 1, 1; Zaharia 9, 1; Maleahi 1, 1)*; precum și aici „**foișorul**" acesta fiind „**așternut**", vine Iisus împreună cu ucenicii Lui, și săvârșește Tainele, viind El către noi și pe a Sa lucrare arătându-o nouă, iar nu așteptându-ne pe noi ca să venim către El.

Iar „**ucenici**" ai Cuvântului lui Dumnezeu sunt toate cuvintele lucrurilor celor zidite. Deci, atuncea când va lucra întru noi cuvântul, vom înțelege împărtășirea Paștilor iar, mai vârtos, vom pricepe și cuvintele lucrurilor celor făcute, după ceea ce este scris: „**Voi vedea Cerurile, lucrurile degetelor Tale**" *(Psalm 8, 3)*.

22, 14-20: **Și când a fost ceasul, S-a așezat la masă, și Apostolii împreună cu El.** *(15)* **Și a zis către ei: Cu dor am dorit să mănânc cu voi acest Paște[17], mai înainte de Patima Mea.** *(16)* **Căci zic vouă că de acum nu-l voi mai mânca, până când nu va fi desăvârșit în Împărăția lui Dumnezeu[18].** *(17)* **Și luând paharul, mulțumind, a zis: Luați acesta și împărțiți-l între voi;** *(18)* **că zic vouă: Nu voi mai bea de acum din rodul viței, până ce nu va veni Împărăția lui Dumnezeu.** *(19)* **Și luând pâinea, mulțumind, a frânt și le-a dat lor, zicând: Acesta este Trupul Meu, care se dă pentru voi; aceasta să faceți spre pomenirea Mea[19].** *(20)* **Asemenea și paharul, după ce au cinat, zicând: Acest pahar este Legea cea nouă, întru sângele Meu, care se varsă pentru voi.**

(22, 14) **Matei 26, 20 / Marcu 14, 18 / Ioan 13, 12** *(22, 16)* **Faptele Apostolilor 10, 41** *(22, 17-20)* **Matei 26, 26-29 / Marcu 14, 22-25 / 1 Corinteni 10, 16; 11, 21, 23**

Paștile se mâncau stând în picioare *(Ieșire 12, 11)*; așadar cum se zice că Domnul „**S-a așezat**"? Zic, așadar, că după ce au mâncat Paștile Legii, pe urmă au șezut după obiceiul cel de obște și mâncau alte oarecare bucate.

Și zice către ucenici: „**Cu dor am dorit să mănânc cu voi acest Paște, mai înainte de Patima Mea**"; ca și cum ar fi zis: „Aceasta Îmi este Mie Cina cea mai de pe urmă împreună cu voi, pentru aceea și iubită și poftită [dorită] Îmi este Mie, căci altă dată, împreună cu voi nu Mă voi mai ospăta", [Domnul] grăind asemenea cu aceia care vor să purceadă în călătorie și

---

[17] În ediția de la 1805, în loc de „**Cu dor am dorit să mănânc cu voi acest Paște**", se găsește „**Cu pohtă am pohtit să mănânc acest Paști cu voi**".

[18] În ediția de la 1805, în loc de „**nu-l voi mai mânca, până când nu va fi desăvârșit în Împărăția lui Dumnezeu**", se găsește „**nu voi mai mânca din acestea, până când se vor umplea întru Împărăția lui Dumnezeu**".

[19] În ediția de la 1805, în loc de „**spre pomenirea Mea**", se găsește „**întru pomenirea Mea**".

care ultimele cuvinte mai cu îndulcire şi mai cu râvnă le vorbesc către cei ce le sunt casnici şi întru adevăr iubiţi. Încă şi în alt chip: „Am poftit să mănânc acest Paşte cu voi, pentru că Tainele cele mari întru acestea voiesc să vi le dau vouă, adică cele ale Legii Noi". Şi arată prin aceasta că de bunăvoie a pătimit, căci putea, cu adevărat – fiindcă ştia că avea să pătimească – să Se dea în lături, precum [făcuse] şi în vremurile cele de mai înainte *(Luca 4, 29-30; Ioan 8, 59)*.

Iar ceea ce zice: „**Nu voi mai bea de acum din rodul viţei, până ce nu va veni Împărăţia lui Dumnezeu**", oarecare din Sfinţi au înţeles-o în loc de: „Până ce voi învia", pentru că după Înviere, aflându-Se Domnul în mijlocul ucenicilor, a mâncat şi a băut cu dânşii, precum şi Petru zice către Corneliu: „**Care am mâncat şi am băut cu El, după Învierea Lui din morţi**" *(Faptele Apostolilor 10, 41)*. Iar cum că „**Împărăţie a lui Dumnezeu**" este Învierea, arătat este, pentru că Învierea este stricare a morţii, iar moartea a împărăţit de la Adam până la Hristos. Iar atunci stricându-se, a dat Domnului locul biruinţei şi al împărăţiei, după ceea ce s-a zis: „**Unde îţi este, moarte, biruinţa?**" *(1 Corinteni 15, 55)*. Şi David zice: „**Domnul a împărăţit**", apoi tâlcuind cum a împărăţit, grăieşte: „**întru podoabă S-a îmbrăcat**" *(Psalm 92, 1)*, fiindcă s-a făcut trupul nestricăcios şi cu Dumnezeirea s-a înfrumuseţat, precum Isaia zice: „**Acesta este frumos întru podoabă, silă cu tărie**"[20] *(Isaia 63, 1)*. Încă şi Domnul după ce a înviat, zice: „**Datu-Mi-S-a toată stăpânirea**" *(Matei 28, 18)*. Aşadar, după ce a venit Învierea – pe care „**Împărăţie a lui Dumnezeu**" a numit-o, ca pe ceea ce a stricat moartea –, a băut iarăşi împreună cu ucenicii, încredinţând cum că Învierea nu este după nălucire.

Iar unii „**Împărăţie a lui Dumnezeu**" au înţeles a fi aşezarea ce va să fie, şi cum că împreună cu noi „**va bea**" Domnul în veacul ce va să fie descoperirea Tainelor Sale, că veselindu-ne pe noi Se veseleşte, şi hrănindu-ne, Se hrăneşte iubitorul de oameni Dumnezeu şi pe a noastră băutură şi hrană – adică învăţătură – a Sa hrană o socoteşte. Aşadar, atunci „**va bea**" o oarecare băutură înnoită, împreună cu cei vrednici, descoperindu-le lor pururea oarecare lucruri noi şi neobişnuite.

Şi se pare că de două pahare pomeneşte Luca, pentru unul zicând: „**Luaţi acesta şi împărţiţi-l între voi**", pe care l-ar fi zis cineva că este

---

[20] În ediţia 1988 a *Scripturii*, versetul este: „**Cine este Cel Ce vine împurpurat, cu veşmintele Sale mai roşii decât ale celui ce culege la vie, cu podoabă îmbrăcămintea Lui şi mândru de belşugul puterii Lui?**"

închipuire a Legii celei Vechi; iar altul, după ce a frânt pâinea și a împărțit-o, și pe care Însuși îl împarte ucenicilor și al Legii celei Noi îl numește. Și cu sângele Lui zice că se înnoiește acesta [sângele Legii Vechi]. Pentru că în Legea Veche, sânge de viețuitoare necuvântătoare era, când s-a dat Legea *(Ieșire 24, 4-8; Evrei 9, 18-22)*, iar acum, după ce Dumnezeu Cuvântul S-a făcut om, sângele Lui ne pecetluiește nouă Legea cea Nouă.

Și zicând: **„care pentru voi se dă"** și **„se varsă"** nu însemnează cum că numai pentru Apostoli trupul Lui **„se dă"** și sângele **„se varsă"**, ci pentru toată firea omenească. Așadar, când zice: **„care pentru voi se dă"**, să înțelegi în loc de „pentru firea voastră a oamenilor". Deci, Paștile cele vechi se săvârșeau pentru izbăvirea cea din Egipt, și sângele oii [mielului] pentru păzirea celor întâi născuți *(Ieșire 12, 13)*, iar Paștile cele Noi, pentru iertarea păcatelor și păzirea gândurilor celor sfințite și alese lui Dumnezeu.

Și întâi **„pâinea"** și apoi **„paharul"**. Pentru că mai întâi este fapta cea ostenicioasă [plină de osteneală] și cu anevoie de lucrat, pentru că sudori povățuiesc mai înainte de fapta cea bună, precum și pâinea nu numai întru sudoarea feței se lucrează *(Facere 3, 19)*, ci și când se mănâncă, mai cu anevoie este de mestecat; apoi, așa, după osteneli, urmează veselia darului lui Dumnezeu, care este **„paharul"**. Căci după ce va osteni cineva întru fapta bună cea cu anevoie lucrată, atunci se face vrednic darurilor, și pătimește beția cea bună, ieșind din lumea aceasta precum Pavel și David *(2 Corinteni 5, 13; 12, 2-4; Psalm 115, 2-4)*. Și îndrăznesc a zice: și precum Dumnezeu la Avacum *(Avacum 3, 18-19)*.

22, 21-27: **Dar iată, mâna celui ce Mă vinde este cu Mine la masă.** *(22)* **Și Fiul Omului merge, precum a fost orânduit, dar, vai omului aceluia prin care este vândut!** *(23)* **Iar ei au început să se întrebe, unul pe altul, cine dintre ei ar fi acela care avea să facă aceasta?** *(24)* **Și s-a iscat între ei și neînțelegere[21]: cine dintre ei se pare că e mai mare?** *(25)* **Iar El le-a zis: Regii neamurilor domnesc peste ele[22] și cei ce le stăpânesc se numesc binefăcători.** *(26)* **Dar între voi să nu fie astfel, ci cel mai mare dintre voi să fie ca cel mai tânăr[23], și căpetenia ca acela care slujește.**

---

[21] În ediția de la 1805, în loc de **„s-a iscat între ei și neînțelegere"**, se găsește **„s-a făcut și prigonire între dânșii"**.

[22] În ediția de la 1805, în loc de **„Regii neamurilor domnesc peste ele"**, se găsește **„Împărații păgânilor îi stăpânesc pre ei"**.

[23] În ediția de la 1805, în loc de **„cel mai tânăr"**, se găsește **„cel mai mic"**.

(27) **Căci cine este mai mare: cel care stă la masă, sau cel care slujește? Oare, nu cel ce stă la masă? Iar Eu, în mijlocul vostru, sunt ca unul ce slujește.**

(22, 21) **Psalm 40, 9 / Matei 26, 21-23 / Marcu 14, 18 / Ioan 13, 18-26**
(22, 22-27) **Matei 18, 1; 26, 24-28 / Marcu 9, 33-35; 10, 41-45; 14, 19-21 / Luca 9, 46-48; 12, 37 / Ioan 13, 4, 22-23 / Faptele Apostolilor 2, 23; 4, 28 / Filipeni 2, 7**

Nimic nu este mai ticălos decât sufletul cel împietrit, căci iată, vezi ce zice Domnul: că **„mâna celui ce Mă vinde este cu Mine la masă"** și nepriceputul nu înțelegea. Pentru că Domnul zice aceasta nu numai ca să arate că știa ceea ce era să fie, ci și ca să ne arate nouă și bunătatea Sa, și răutatea vânzătorului – căci și dimpreună a se ospăta nu s-a rușinat [Iuda]. Însă nici El nu a dat înapoi dintru a le face pe ale Sale și pildă și chip a ne da nouă, ca până în sfârșit să ne sârguim să-i dobândim pe cei ce greșesc.

Și zice **„Fiul Omului merge"**, nu ca și cum nu poate să-Și ajute lui Însuși, ci fiindcă Lui I S-a orânduit moartea pentru mântuirea oamenilor. **„Dar, vai omului aceluia prin care este vândut!"**, că-I este rânduit Lui a pătimi; dar tu, pentru ce te-ai aflat rău, ca să fii gata spre vânzare? Pentru aceasta, dară, ți s-a dat ție **„vaiul"** soartă, pentru că te-a aflat îndemânos spre vânzare; fiindcă și șarpele este blestemat, pentru că a slujit sfatului vrăjmașului *(Facere 3, 14)*.

Și s-au turburat ucenicii, auzind unele ca acestea – dar aceasta o vei înțelege mai pe larg în Evanghelia cea de la Ioan. Iar acum, nu numai pentru bănuiala vânzării se turbură, ci din turburarea aceasta și neînțelegere s-a iscat între ei, certându-se care dintre ei ar fi mai mare. Și au căzut întru această vrajbă după urmare. Pentru că e cu putință să fi zis unii către alții: „Tu Îl vei vinde pe Domnul!", iar cel învinovățit să răspundă: „Ba nu, ci tu!", și dintru aceasta au ajuns la a zice: „Eu sunt mai întâi și eu sunt mai mare" și altele ca acestea.

Așadar, ce face Domnul? Potolește turburarea lor cu două pilde. Cu prima, anume cu aceea a păgânilor – pe care spurcați și necurați îi socoteau ei a fi –, le arată Domnul cum că asemenea acestora vor fi, dacă unele că acestea cugetă. Iar altă pildă le dă prin chipul celor pe care le face El, prin care la smerenie îi aduce, arătându-Se pe Sine că le slujește lor. Pentru că, atunci, precum s-a zis, pâinea și paharul li le împărțea lor. „Deci, de vreme ce Eu, Cel Care sunt închinat de toată firea îngerească și cuvântătoare, în mijlocul vostru slujesc, cum sunteți voi vrednici de a cugeta mare [înalt] și a vă prigoni cine este mai mare?" Și mi se pare mie că [Domnul] nu numai așa, în treacăt, a pomenit de șederea aceasta și de slujire, ci, aducându-le aminte lor că: „Dacă dintru o pâine ați mâncat și dintr-un pahar ați băut, prieteni și uniți vă face pe voi această una masă. Așadar,

pentru ce cugetați cele ce nu sunt cuviincioase unora ca acestora? Că nici Eu nu am slujit acestuia, iar aceluia nu, ci vouă tuturor, deopotrivă. Așadar, toți una și aceeași să cugetați".

Iar tu, din toate acestea, să-mi înțelegi că încă nu erau de săvârșit [desăvârșiți] ucenicii; însă vezi [bagă de seamă] cum mai pe urmă au strălucit. Rușineze-se dar maniheii care zic că din fire sunt unii neînvățați și cu neputință este de a se schimba aceștia.

22, 28-34: **Și voi sunteți aceia care ați rămas cu Mine în încercările Mele**[24]. *(29)* **Și Eu vă rânduiesc vouă Împărăție, precum Mi-a rânduit Mie Tatăl Meu,** *(30)* **ca să mâncați și să beți la masa Mea, în Împărăția Mea și să ședeți pe tronuri**[25]**, judecând cele douăsprezece seminții**[26] **ale lui Israil.** *(31)* **Și a zis Domnul: Simone, Simone, iată satana v-a cerut să vă cearnă ca pe grâu;** *(32)* **iar Eu M-am rugat pentru tine să nu piară credința ta. Și tu, oarecând, întorcându-te, întărește pe frații tăi.** *(33)* **Iar el l-a zis: Doamne, cu Tine sunt gata să merg și în temniță și la moarte.** *(34)* **Iar Iisus i-a zis: Zic ție, Petre, nu va cânta astăzi cocoșul, până ce de trei ori te vei lepăda de Mine, că nu Mă cunoști**[27].

(22, 28) **Luca 18, 28** *(22, 29)* **Iezechiil 16, 13** *(22, 30)* **Matei 19, 28 / 1 Corinteni 6, 2 / Apocalipsa 3, 21; 20, 4** *(22, 31)* **1 Petru 5, 8 / 2 Corinteni 2, 11** *(22, 32)* **Matei 16, 18 / Ioan 17, 15** *(22, 33-34)* **Matei 26, 34-35 / Marcu 14, 30-31 / Ioan 13, 37-38**

Fiindcă a zis: **„Dar vai omului aceluia prin care este vândut!"** – și între acestea i-a învățat pe dânșii că se cuvine smerit a cugeta –, precum vânzătorului i-a dat **„vaiul"** ca soartă, asemenea și lor, [pe cele] dimpotrivă le zice: **„«Și voi sunteți aceia care ați rămas cu Mine în încercările Mele»**, pentru aceasta răsplătiri vă rânduiesc vouă, adică Mă așez [înscăunez] cu voi, fiindcă Tatăl Meu Mi-a rânduit Mie Împărăție, să mâncați și să beți la masa Mea". Iar **„a mânca"** și **„a bea"** nu a zis ca și cum acolo ar fi bucate, nici ca și cum ar fi simțită Împărăția Lui, căci Însuși ne-a învățat prin cele zise către saduchei cum că îngerească este petrecerea cea de acolo[28]. Dar și Pavel ne învață că **„Împărăția lui Dumnezeu nu este mâncare și băutură"** *(Romani 14, 17)*. Deci nimeni să nu se înșele, auzind aici aceasta: **„Ca să mâncați și să beți la masa Mea"**, ci să înțeleagă că aceasta s-a zis după

[24] În ediția de la 1805, în loc de **„ați rămas cu Mine în încercările Mele"**, se găsește **„ați petrecut cu Mine întru ispitele Mele"**.

[25] În ediția de la 1805, în loc de **„tronuri"**, se găsește **„scaune"**.

[26] În ediția de la 1805, în loc de **„seminții"**, se găsește **„neamuri"**.

[27] În ediția de la 1805, în loc de **„nu Mă cunoști"**, se găsește **„nu Mă știi pre Mine"**.

[28] Vezi tâlcuirea de la *Luca 20, 27-40*.

asemănarea celor care sunt cinstiți de împărații lumii. Căci aceia care împreună cu împăratul se ospătează [sunt meseni], se par că sunt mai cinstiți decât toți. Așadar, aceasta o zice și pentru Apostoli, anume că lângă Dânsul vor fi mai cinstiți decât toți oamenii. Căci și **„scaune" [„tronuri"]** pentru a ședea, auzind, să nu înțelegi scaune, ci cinste și slavă. Că nici una dintre zidiri și făpturi acolo nu va „ședea", ci numai a Sfintei Treimi, Dumnezeului Celui nezidit și Împăratului a toate este aceea, adică „a ședea" iar a zidirii, ca ceea ce este roabă, este „a sta". Însă și acestea trupește le zicem – „a ședea" și „a sta".

Iar „judecând", înseamnă osândind din **„cele douăsprezece seminții"** pe cei ce nu au crezut, căci nu mică osândă le sunt Apostolii celor din Israil, care nu au crezut. Căci și Apostolii sunt israeliteni, dar au crezut.

Deci, de vreme ce vânzătorului pe **„vai!"** i l-a hotărât, iar acestora care au petrecut întru dragostea cea pentru Dânsul, atâta cinste le-a spus mai dinainte că le va fi, ca să nu se înalțe, ca și cum oarecare mare lucru au isprăvit și au petrecut întru dragostea Lui și nu L-au vândut, zice: **„Satana v-a cerut să vă cearnă"**, adică: „să vă turbure, să vă vatăme, să vă ispitească. Iar Eu [pentru voi] M-am rugat, [ca] să nu socotiți că a voastră este toată isprava aceasta. Căci diavolul foarte stă asupră, cerându-vă pe voi ca să vă scoată din dragostea Mea și vânzători să vă arate".

Și către Petru pe acestea le abate, pentru că și mai îndrăzneț decât ceilalți era, și poate el va fi cugetat înalt pentru cele pe care le-a făgăduit Hristos. Pentru aceasta, smerindu-l pe el, zice: „Satana multă osârdie a pus împotriva voastră, iar Eu M-am rugat pentru tine"; și aceasta după firea Sa cea omenească a zis-o, căci ca un Dumnezeu, ce trebuință avea de a Se ruga? Zice, dar: „M-am rugat ca să nu piară credința ta, căci chiar dacă puțin te vei clătina, însă ai întru sine-ți semințele credinței; cu toate că frunzele le-a aruncat vântul [viforul] ispititorului, dar rădăcina este vie și nu va pieri credința ta. Iar tu, **«întorcându-te, întărește pe frații tăi»**". Cea arătată și lesne de înțeles este aceasta, anume că: „Fiindcă te am pe tine căpetenie peste ucenici, după ce vei plânge, pentru că te-ai lepădat de Mine și la pocăință vei veni, întărește-i pe ceilalți. Că aceasta ți se cuvine ție, ca celui ce ești după Mine piatră și întărire a Bisericii". Însă aceasta poate să o înțeleagă cineva și cum că nu numai pentru Apostolii cei de atunci s-a zis ca să fie întăriți de către Petru, ci și pentru toți credincioșii cei ce vor fi până la sfârșitul veacului. „Căci tu, o, Petre, întorcându-te, bună pildă te vei face tuturor spre pocăință; și nimeni din cei ce cred întru

Mine nu se va deznădăjdui, căutând la tine, cel care ai fost Apostol și te-ai lepădat, și iarăși, cinstea cea mai întâi decât toți și isprăvnicia lumii ai luat prin pocăință. Deci, te-a cerut satana să te cearnă pe tine și să te vatăme ca pe niște grâu curat, aruncând pe ascuns cele de întinare, ca acela care îți pizmuiește ție pentru dragostea cea către Mine, precum îi este lui obiceiul. Că așa s-a arătat și asupra lui Iov. Însă Eu nu te-am părăsit cu totul, ca să nu piară cu totul credința ta. Și măcar că Eu M-am rugat pentru tine, tu însă nu dormi și nu fi fără de grijă, ci întorcându-te, adică pocăindu-te și lăcrimând și de la lepădare fugind, fă-te și altor credincioși pildă de a se pocăi și a nu se deznădăjdui".

Ce zice însă Petru? Din multa dragoste se semețește și făgăduiește cele ce atunci îi erau lui cu neputință. Iar Domnul, fiindcă l-a văzut pe el că grăiește din nesocotință – căci i se cuvenea să nu se mai împotrivească, după ce o dată a auzit de la însuși Adevărul, Care i-a zis lui că va fi ispitit – îi arată lui și felul ispitei, anume că lepădare va fi.

Și de aici ne învățăm o dogmă. Anume, că nu ajunge voința omului, fără de ajutorul lui Dumnezeu; precum și Petru, părăsit fiind puțin, deși se părea că iubește și este fierbinte cu duhul, însă Dumnezeu slobozindu-l, i s-a pus piedică de la vrăjmașul. Și iarăși, nu ajunge ajutorul lui Dumnezeu, nefiind și voință omenească; precum și Iuda, nimic nu s-a folosit – măcar că toate le făcea Domnul, ca să-l dobândească pe el – pentru că voința bună lipsea. Să ne spăimântăm așadar, luând în minte cât pot vicleșugurile diavolului asupra celor mai trândavi; căci iată aici, Petru – cu toate că era ținut de Dumnezeu – însă pentru că el cu iconomie a fost puțin părăsit, spre lepădare a fost tras. Așadar, de nu îl păzea Dumnezeu și nu se aflau semințe bune întru el, ce nu ar fi pătimit? Pentru că țelul diavolului era ca și pe acesta să-l arunce întru vânzare. Căci zice Proorocul că mâncărurile diavolului sunt alese *(Avacum 1, 16)*.

Dară mulțămită să fie lui Dumnezeu Celui Care nu-i părăsește pe cei cuvioși și drepți și buni la inimă. Întru acest fel era Petru, foarte iubitor și străin de toată bănuiala cea vicleană către Învățătorul său.

22, 35-38: **Și le-a zis: Când v-am trimis pe voi fără pungă, fără traistă și fără încălțăminte, ați avut lipsă de ceva? Iar ei au zis: De nimic.** *(36)* **Și El le-a zis: Acum, însă, cel ce are pungă să o ia, tot așa și traista, și cel ce nu are sabie să-și vândă haina și să-și cumpere.** *(37)* **Căci vă spun că trebuie să se împlinească[29] întru Mine Scriptura aceasta: „Și cu cei fără**

[29] În ediția de la 1805, în loc de „să se împlinească", se găsește „să se umple".

de lege s-a socotit", căci cele despre Mine au ajuns la sfârșit. *(38)* **Iar ei au zis: Doamne, iată aici două săbii. Zis-a lor: Sunt de ajuns**[30].

(22, 35) **Psalm 83, 12 / Matei 10, 9 / Marcu 6, 8 / Luca 9, 3; 10, 4**
(22, 37) **Isaia 53, 12 / Marcu 15, 28**

La începutul propovăduirii, trimițându-i Domnul pe ucenici pe la sate și pe la cetăți, îi trimitea fără să aibă ceva, nimic de trebuință purtând cu dânșii, de nimic având grijă. Căci se cuvenea ca ei să cunoască puterea Lui și întru unele ca acestea, căci El, purtând grijă de dânșii, ca de cei ce erau neputincioși, cu îndestulare făcea de le curgeau lor cele trebuincioase chiar și fără purtarea lor de grijă.

Iar acum, pe cele dimpotrivă le poruncește, nu împotrivindu-se Lui Însuși, ci arătându-le lor că până acum ca pe niște copiii îi ținea și îi făcea pe ei de nimic să nu se îngrijească. Iar de acum, se cuvine a cugeta și ei cele ale bărbaților și a purta grijă de ei înșiși. Căci zice [Domnul]: „Eu, Părintele vostru Cel Care Mă îngrijeam, iată Mă duc. De acum vă îmbrăcați (adică vă gătiți) spre a vă îngriji și voi de cele ale voastre și nu întru toate a vă nădăjdui Mie, căci nu vă vor fi vouă lucrurile întru acest fel – lesnicioase și fără de osteneală –, ci veți fi bântuiți de foame și sete și de către mulți potrivnici". Căci aceasta însemnează Domnul prin **„pungă"**, **„traistă"** și **„sabie"**. „Pentru aceea, sculați-vă, ca cei care veți flămânzi și veți avea trebuință de bucate" – care prin **„traistă"** sunt însemnate – „și vă îmbărbătați ca unii care veți cădea între mulți potrivnici" – care prin **„sabie"** sunt arătate.

Și acestea le zice [Domnul] nu ca să poarte cu adevărat săbii cu ei, ci, precum am zis, războaiele și primejdiile însemnându-le – și învățându-i pe Apostoli a fi gătiți pentru toate. Căci, ca să nu socotească neamul cel de pe urmă[31] cum că nimic de la sine Apostolii nu au adus la fapta bună, ci pe de-a-ntregul a lui Dumnezeu a fost, zice [Domnul]: „Nu, aceasta nu va fi așa, căci nu voiesc ca prin niște organe [unelte] neînsuflețite să lucrez prin ucenicii Mei, ci cer ca să aducă și ei cele de la sine". Pentru aceasta și vei afla pe Apostoli, și mai vârtos pe Pavel că multe a făcut din omenești izvodiri ale minții și socoteli – și citește *Faptele Apostolilor* –, însă pentru acestea nu lipsea ajutorul lui Dumnezeu.

Încă se și foloseau Apostolii la smerenie dintru acestea, căci dacă ei de nimic nu s-ar fi îngrijit, ci toate de la Dumnezeu le-ar fi așteptat și s-ar fi făcut lor, s-ar fi mândrit, ca și cum au dobândit mai mari oarecare decât după firea omenească.

---

[30] În ediția de la 1805, în loc de **„Sunt de ajuns"**, se găsește „Destul este".

[31] Generațiile de după Apostoli.

Încă și în alt chip: **nelucrare a firii și stricăciune este a nu afla nimic de** la sine, ci „toate măcinate [de-a gata] a le aștepta", după cum este vorbă. Pentru aceasta le zice lor cum că de acum se cuvine să poarte și **„traiste"**, adică așa să se afle și să poarte de grijă, ca unii care vor flămânzi. Și le spune să cumpere și **„săbii"**, care însemnează să poarte grijă de ei înșiși, ca unii care vor fi loviți cu primejdii și războaie.

Încă și în alt chip au înțeles unii acest cuvânt: **„cel ce nu are sabie... să-și cumpere"**, zicând aceștia că însemnează că venirea asupra Lui va fi degrabă și cum că va fi prins El de către oameni ucigași. Căci fiindcă ei se apucaseră să se certe între ei pentru întâietate, Domnul zice: „Nu este vreme pentru iubirea de întâietate, ci pentru primejdii și junghieri; că Eu, Învățătorul vostru, la moarte Mă aduc – și nu la moarte plină de cinste, ci și aceasta se va plini întru Mine: «**Și cu cei fără de lege s-a socotit**»". Așadar, voind [Domnul] să arate năvălirea cea tâlhărească ce va fi asupra Sa, a pomenit de **„sabie"**; și nu cu totul a descoperit-o, ca nu de vreo frică să se turbure Apostolii, dar nici cu totul nu a tăcut-o, ca nu de năvălirea cea de năprasnă să se îngrozească. Ci, mai vârtos, ca pe urmă aducându-și aminte, să se minuneze de El ca de Cel Care știa mai dinainte, [încă] și să se spăimânteze cum pe Sine Se da spre Patimă pentru mântuirea oamenilor; și, pentru aceasta, și ei, de nici unele din cele de durere să nu fugă, pentru **a-i mântui pe vreunii**. Căci, precum socotesc, pentru aceasta le zicea pe acestea umbroase, ca, pe urmă, aducându-și ei aminte și înțelegându-le, să se folosească. Fiindcă atuncea atâta fără de socoteală se aflau, încât ziceau: **„Doamne, iată aici două săbii"**.

Iar El, după ce i-a văzut pe dânșii că nu au înțeles, zice: **„Sunt de ajuns"**, măcar că nu erau îndeajuns, căci de trebuiau să uneltească ajutor omenesc împotriva celor ce veneau tâlhărește asupra lor, nici o sută de săbii nu erau destule; iar de nu voiau aceasta, ci era trebuință de ajutor mai dumnezeiesc, de prisosit erau și cele două. Însă Domnul nu a voit să-i mustre pe dânșii că nu au înțeles, ci zicând: **„Sunt de ajuns"**, a trecut [cu vederea]. Precum facem și noi când vorbim cu cineva și îl vedem pe dânsul că nu înțelege ceea ce am grăit, îi zicem: „Bine, lasă", măcar că nu este bine, dar ca să nu facem turburare, lăsăm [trecem cu vederea]. Și face Domnul aceasta când îi vede pe ucenici că nu au înțeles ceea ce s-a zis. Căci trece [cu vederea] și înțelegerea celor grăite o lasă pentru atunci când ele se vor săvârși cu lucrul. Precum și când a zis: **„Dărâmați templul acesta"** *(Ioan 2, 19)*, căci ucenicii Lui au înțeles aceasta mai pe urmă, după Înviere.

Iar alții au zis că Domnul cu ironie a grăit: „**Sunt de ajuns**". Căci, fiindcă au zis ucenicii: „**Doamne, iată aici două săbii**", cu ironie – zic aceia – că a grăit [Domnul]: „Fiindcă două sunt, multe sunt cu adevărat, și destule ne sunt nouă împotriva atâtui norod ce va să vină asupra noastră".

22, 39-46: **Și, ieșind, S-a dus după obicei în Muntele Măslinilor, și ucenicii I-au urmat.** *(40)* **Și când a sosit în acel loc, le-a zis: Rugați-vă, ca să nu intrați în ispită.** *(41)* **Și El S-a depărtat de ei ca la o aruncătură de piatră, și îngenunchind, Se ruga,** *(42)* **zicând: Părinte, de voiești, treacă de la Mine acest pahar. Dar nu voia Mea, ci voia Ta să se facă.** *(43)* **Iar un Înger din Cer s-a arătat Lui și-L întărea.** *(44)* **Iar El, fiind în chin de moarte**[32]**, mai stăruitor Se ruga. Și sudoarea Lui s-a făcut ca picături de sânge care picurau pe pământ.** *(45)* **Și ridicându-Se din rugăciune, a venit la ucenicii Lui și i-a aflat adormiți de întristare.** *(46)* **Și le-a zis: De ce dormiți? Sculați-vă și vă rugați, ca să nu intrați în ispită.**

(22, 39-42) **Matei 6, 13; 26, 30, 36-41 / Marcu 14, 26, 32-38 / Luca 21, 37; 22, 46 / Ioan 5, 30; 6, 38; 18, 1** *(22, 44)* **Plângeri 1, 12 / Evrei 5, 7** *(22, 45)* **Matei 26, 40 / Marcu 14, 37** *(22, 46)* **Matei 26, 41 / Marcu 14, 38 / Luca 22, 40**

După Cină nu lenevirii și jocurilor și somnului se dedă Domnul, ci învățăturii și rugăciunii, pentru noi pe acestea închipuindu-le [înfățișându-le] și arătându-le. Așadar, vai celor ce se apucă după Cină de lucrurile necinstitei curvii!

Așadar, după ce i-a învățat pe ucenici unele ca acestea, Se depărtează spre Muntele Măslinilor, ca să Se roage, căci avea obiceiul a face osebit aceasta; drept aceea, și de ucenici se desparte. Și nu pe toți ucenicii îi ia [cu El], ci numai pe cei trei, care au fost văzători ai slavei Lui în munte[le Taborului]. Căci întru nevoință și chin de moarte rugându-Se, ca să nu se pară că acestea sunt ale temerii, pentru aceasta îi ia pe aceștia, care au fost ei înșiși văzători ai slavei Sale celei dumnezeiești și ascultători ai mărturiei celei de Sus *(Luca 9, 28-36)*, ca atunci când Îl vor vedea întru nevoință, să o socotească pe aceasta că este a firii celei omenești. Căci, ca să fie încredințare că S-a făcut cu adevărat om, a slobozit firii omenești să facă ceea ce este al ei. Dar și El, ca un om, poftește viața și Se roagă **„să treacă paharul"** – că jivină [viețuitoare] iubitoare de viață este omul și prin aceasta surpă eresurile cele ce zic cum că [Mântuitorul] după nălucire S-a făcut om. Căci, dacă și acestea făcându-se [de către Domnul], au îndrăznit unii a bârfi [născoci] unele ca acestea [eresuri], ce nu ar fi zis, dacă nici ele nu s-ar fi săvârșit [de Domnul]?

---

[32] În ediția de la 1805, în loc de **„în chin de moarte"**, se găsește **„întru nevoință"**, având și o mică însemnare: [1805] „Sau îngrijire, înfiorare".

Aşadar, a voi „**să treacă paharul**" este omenesc, iar degrabă a zice: „**Dar nu voia Mea, ci voia Ta să se facă**", arată că şi noi tot aşa se cuvine să ne aflăm şi să filosofăm, şi la voia lui Dumnezeu să lăsăm, [încă] şi firea trăgându-ne înapoi, să nu ne întoarnăm. „Nu voia Mea cea omenească să fie, ci a Ta, care a Ta nu este despărţită de voia Mea cea dumnezeiască". Căci două firi având Cel Unul Hristos, avea cu adevărat şi firești voinţe, adică pe cea dumnezeiască şi pe cea omenească. Deci voia firea cea omenească să trăiască, întrucât este lucru firesc; apoi, urmând voii celei dumnezeiești, care voieşte ca toţi oamenii să se mântuiască – şi este deobşte [această voie] a Tatălui şi a Fiului şi a Sfântului Duh –, a primit moartea. Şi aşa una s-a făcut cea voită, adică moartea cea mântuitoare. Căci cum că de la firea cea omenească a fost rugăciunea, după slobozire pătimind ea patima cea de obşte a iubirii de viaţă, iar nu de la Dumnezeu – precum zic blestemaţii arieni – arătat este dintru aceea că a asudat şi întru atâta nevoinţă a fost, încât, după cum zice pilda şi „**picături de sânge**" au căzut de pe El.

Că pildă [exemplu, mărturie] este la cei ce foarte se ostenesc cum că sânge au asudat, precum şi la cei ce cu amar se tânguiesc, cum că ei cu sânge plâng. Aceasta, dar, voind să însemneze [arate] şi Evanghelistul, cum că nu oarecare subţiri umezeli [puţine sudori] şi oarecum după arătare ivite, ci picături groase de sudori primprejur îi picau, pe picăturile cele de sânge le-a luat, ca să închipuiască [zugrăvească] ceea ce s-a făcut[33]. Aşadar, dintru acestea este arătat cum că firea aceea care asudase şi era întru nevoinţă, cea omenească a fost, iar nu cea dumnezeiască. Fiindcă şi firea omenească a fost slobozită să pătimească acestea, şi aşa pătimea, ca întru aceeaşi dată să arate că nu după nălucire S-a arătat [Domnul] a fi om, iar alta ca mai cu taină şi frica cea de obşte a firii omeneşti să o vindece, întru

[33] Singurul Evanghelist care a scris despre sudorile de sânge ale Mântuitorului este un medic, „**Luca, doctorul cel iubit**" *(Coloseni 4, 14)* şi o face cu precizia unui bun clinician. Hematridesa este un fenomen foarte rar, însă bine descris. Ea se produce în condiţii cu totul speciale: o mare slăbiciune fizică, însoţită de o zguduire sufletească, drept urmare a unei emoţii adânci, a unei frici mari. Fenomenul constă într-o dilataţie intensă a vaselor capilare, dilataţie care produce hemoragie. Sângele se amestecă laolaltă cu sudoarea şi acesta este amestecul care iese prin piele, se adună şi se prelinge pe tot corpul, în cantitate suficientă, ca să curgă şi să cadă pe pământ. Această hemoragie microscopică se produce pe toată pielea Mântuitorului Hristos, încă de pe acum pielea Îi era rănită şi dureroasă, pentru loviturile ce urmau să vină *(Ioan 19, 1)*.

Sine cheltuindu-o pe aceasta și supusă făcându-o voii celei dumnezeiești. Iar sudorile cele ce ieșeau din trup și cădeau, ar fi zis cineva că aceasta ar însemna, anume că secau și se uscau și cădeau de la noi izvoarele fricii, îmbărbătându-se și împuternicindu-se firea noastră întru Hristos. Căci de nu însemna aceasta – anume că vroia să vindece frica noastră a oamenilor –, nu ar fi asudat [El] atâta, măcar deși [de nu ar fi făcut astfel] foarte fricos și fără de bărbăție ar fi fost.

Și I „**s-a arătat Lui Îngerul, întărindu-L**" pe El – și aceasta spre a noastră îndemnare [săvârșindu-se], ca să cunoaștem puterea rugăciunii, anume că întărește; [încă] și cunoscându-o, pe aceasta să o punem înainte întru nevoi. Dar și proorocie a lui Moise se împlinește, ce s-a zis în Cântarea cea mare: „**Să se întărească întru El toți fiii lui Dumnezeu**" *(Deuteronom 32, 43)*.

Iar unii, așa mai cu iscodire au tâlcuit cuvântul, cum că i s-a arătat lui Înger slăvindu-L pe El și zicând: „A Ta, Doamne, este tăria, că Tu ai izbândit asupra morții și a iadului și ai mântuit neamul omenesc". Și acestea întru acest chip.

Iar El, aflându-i pe ucenici dormind, întru aceeași dată îi dojenește și îi sfătuiește să se roage întru ispite, că să nu se biruiască de ele, căci aceasta este „**a nu intra în ispită**", adică a nu fi înghițit de ispită, nici a fi stăpânit de dânsa. Sau și așa simplu [de rând] ne poruncește nouă să ne rugăm, ca întru liniște să fie cele ale noastre și să nu cădem în ceva dintru cele grele, că drăcesc lucru este și trufaș a ne arunca pe noi înșine în ispite. Așadar, cum zice Iacov: „**Mare bucurie să socotiți, frații mei, când cădeți în felurite ispite**"? *(Iacov 1, 2)* Și ce este aceasta? Au, dară, cuvântul nostru este împotrivă? Iată, dar, că nici Iacov nu a zis: „aruncați-vă pe voi înșivă" ci, „când cădeți în ispite, să nu vă sfărâmați [îngrijorați, deznădăjduiți], ci toată bucuria să socotiți, cât și ceea ce mai înainte nu era voită, să o faceți voită". Că mai bine era de nu ar fi venit [ispita], iar după ce a venit, ce trebuință mai este a mă întrista fără de folos? Așadar, arată-mi mie oareunde, poruncită aievea aceasta: „Rugați-vă să cădeți în ispită". Însă nu vei putea acest lucru. Și știu că îndoit este chipul ispitelor și cum că unii înțeleg că se cuvine să ne rugăm a nu intra în ispită – adică în ceea ce biruiește sufletul precum în ispita curviei, în ispita mâniei – însă toată bucuria să socotim când în trupești pătimiri și ispite cădem. Căci pe cât omul cel din afară se strică, pe atât cel lăuntric se înnoiește *(2 Corinteni 4, 16)*. Știu, dar, acestea, dar pe cele mai adevărate le aleg și care se potrivesc cel mai bine la cele de față.

22, 47-53: **Şi vorbind El, iată o mulţime şi cel ce se numea Iuda, unul dintre cei doisprezece, venea în fruntea lor. Şi el s-a apropiat de Iisus, ca să-L sărute.** *(48)* **Iar Iisus i-a zis: Iuda, cu sărutare vinzi pe Fiul Omului?** *(49)* **Iar cei din preajma Lui, văzând ce avea să se întâmple, au zis: Doamne, dacă vom lovi cu sabia?**[34] *(50)* **Şi unul dintre ei a lovit pe sluga arhiereului şi i-a tăiat urechea dreaptă.** *(51)* **Dar Iisus, răspunzând a zis: Lăsaţi, până aici. Şi atingându-Se de urechea lui l-a vindecat.** *(52)* **Şi către arhiereii, către căpeteniile templului**[35] **şi către bătrânii care veniseră asupra Lui, Iisus a zis: Ca la un tâlhar aţi ieşit, cu săbii şi cu toiege.** *(53)* **În toate zilele fiind cu voi în templu, n-aţi întins**[36] **mâinile asupra Mea. Dar acesta este ceasul vostru şi stăpânirea întunericului.**

(22, 47) **Matei 26, 47-48 / Marcu 14, 43-44 / Ioan 18, 3**
(22, 48-53) **Matei 26, 51-56 / Marcu 14, 30, 47-50 / Ioan 18, 10-12**

Sărutarea o dăduse Iuda ca semn celor ce veneau asupră, dar nu de departe le-a arătat, ca să nu greşească ei, noapte fiind, de vreme ce şi ca să nu se ascundă Iisus, cu felinare şi cu făclii vin.

Aşadar, ce face Domnul? Primeşte această vrăjmaşă sărutare. Iar răznetele zăboveau asupra nemulţămitorului şi vicleanului, învăţându-ne pe noi Mântuitorul neţinerea de minte a răului, întru unele ca acestea. Şi numai atât îi aduce spre prihănire: „**«Iuda, cu sărutare vinzi [pe Fiul Omului]**?» Nici de acest chip al vânzării nu te ruşinezi? Lucrul cel vrăjmaş al vânzării cu sărutare de prieten îl amesteci? Dar pe Cine vinzi? Pe Fiul Omului, adică pe Cel blând, pe Cel lin, pe Cel lesne iertător, pe Cel Care pentru tine S-a făcut om; şi cu covârşire Dumnezeu fiind". Şi acestea le zicea Domnul, până la cel din urmă ceas arzând [de dragoste] pentru Iuda. Pentru aceasta, nici nu l-a ocărât şi nici nu i-a zis: „O, om nemulţămitor şi fără de omenie", ci „**Iuda**" – pe numele cel adevărat al său chemându-l pe el. Şi nici acestea nu i le-ar fi spus Domnul, de nu ar fi fost şi acestea spre îndreptarea lui, de ar fi voit [numai]. Aşadar, Domnul, din această pricină le face acestea şi se pare că îi aduce prihană lui Iuda, ca acestuia să nu i se pară că s-a tăinuit, ci, cunoscându-L măcar atuncea pe Stăpânul cum că pe toate le ştia, să cadă şi să se pocăiască. Însă Domnul îl ştia pe el că este neîndreptat, dar ceea ce era a Lui a face, făcea – precum şi Tatăl Său în

---

[34] În ediţia de la 1805, în loc de „**dacă vom lovi cu sabia?**", se găseşte „**lovi-vom cu sabia?**".

[35] În ediţia de la 1805, în loc de „**căpeteniile templului**", se găseşte „**voievozii Bisericii**".

[36] În ediţia de la 1805, în loc de „**întins**", se găseşte „**tins**".

Scriptura Veche făcea, căci știa că nu vor asculta evreii, însă trimitea Prooroci. Încă [săvârșește aceasta Domnul] învățându-ne și pe noi ca să nu ne îngreuiem, îndreptându-i pe cei ce greșesc.

Și râvnesc ucenicii și poartă săbii. Dar de unde le aveau pe acestea? Fiindcă jertfiseră mielul și ieșiseră de la masă, cu cuviință le aveau pe acestea. Și este mustrat Petru cel fierbinte, ca acela care a uneltit râvnă afară de scoposul [țelul] Domnului. Că ceilalți întreabă: „**Doamne, dacă vom lovi cu sabia?**", iar el nu așteaptă îndemnare, așa era de fierbinte pretutindenea pentru Învățătorul.

Și lovește pe „**sluga arhiereului**" și îi taie lui „**urechea cea dreaptă**". Nu întâmplător s-a făcut aceasta, ci era acesta semn că arhiereii cei de atunci toți vor deveni robi și vor pierde urechea cea dreaptă. Căci de l-ar fi ascultat pe Moise, nu L-ar fi răstignit pe Domnul slavei.

Iar Iisus tămăduiește „**urechea**", căci se cuvine puterii celei mari a Cuvântului a vindeca pe cei neascultători și a le adăugi lor ureche spre a asculta. Deci face minune Iisus, prin această minune ce se vede a urechii, nerăutatea Sa arătându-o, și prin minune plecându-i pe dânșii, ca să se depărteze de turbare. Și grăiește „**către arhiereii și către voievozii Bisericii**" – adică spre ispravnicii care erau rânduiți spre a pune în rânduială pricinile preoțești, sau și pe cei ce li s-au încredințat lucrurile zidirii și înnoirii [templului] îi **numește „voievozi"**. Așadar, zice către aceștia: „În toate zilele, în Biserică [templu] învățam, și nu ați voit să mă prindeți, iar acum tâlhărește ați venit asupra Mea. Dar, cu adevărat, de lucruri ale nopții vă apucați și stăpânirea voastră a întunericului este și pentru aceasta acest fel de ceas ați pândit, potrivit vouă și lucrului de care vă apucați".

22, 54-62: **Și, prinzându-L, L-au dus și L-au băgat în casa arhiereului. Iar Petru Îl urma de departe.** *(55)* **Și, aprinzând ei foc în mijlocul curții și șezând împreună, a șezut și Petru în mijlocul lor.** *(56)* **Și o slujnică, văzându-l șezând la foc, și uitându-se bine la el, a zis: Și acesta era cu El.** *(57)* **Iar el s-a lepădat, zicând: Femeie, nu-L cunosc**[37]**.** *(58)* **Și după puțin timp, văzându-l un altul, i-a zis: Și tu ești dintre ei. Petru însă a zis: Omule, nu sunt.** *(59)* **Iar când a trecut ca un ceas, un altul susținea**[38] **zicând: Cu adevărat și acesta era cu El, căci este galileian.** *(60)* **Și Petru a zis: Omule, nu știu ce spui. Și îndată, încă vorbind el, a cântat cocoșul.**

---

[37] În ediția de la 1805, în loc de „**nu-L cunosc**", se găsește „**nu-L știu pre El**".

[38] În ediția de la 1805, în loc de „**susținea**", se găsește „**întărea**".

(61) **Și întorcându-Se, Domnul a privit spre Petru; și Petru și-a adus aminte de cuvântul Domnului, cum îi zisese că, mai înainte de a cânta cocoșul astăzi, tu te vei lepăda de Mine de trei ori.** *(62)* **Și ieșind afară, Petru a plâns cu amar.** *(22, 54-61)* **Matei 26, 34, 57-75 / Marcu 14, 30, 51-72 / Ioan 13, 38; 18, 13-26** *(22, 62)* **Matei 26, 75 / Marcu 14, 72**

După cum [Domnul] Hristos a proorocit, a slăbit Petru și s-a lepădat de Stăpânul Hristos nu o dată, ci și de trei ori, [încă] și cu jurământ făcea lepădarea. Căci zice Evanghelistul Matei că: **„a început a se blestema și a se jura: Nu cunosc pe Omul acesta"** *(Matei 26, 74)*. Atâta de mult a fost ținut de frică, părăsit fiind puțin, pentru îndrăzneala [sa de mai înainte], pentru ca să se învețe a fi altora iertător. Căci mai îndrăzneț și mai greu de plecat era, și de nu s-ar fi înțelepțit dintru acestea, de mai multe ori greu și neiertător ar fi petrecut. Însă atunci atât a fost de afundat de frică, încât nici nu și-ar fi simțit căderea sa, de nu S-ar fi întors Domnul și nu ar fi căutat spre el. O, bunătate! Că și întru osândă fiind El, nu pregeta a avea grijă de mântuirea ucenicului; și cu cuviință [face Domnul astfel], pentru că și osânda aceasta pentru mântuirea oamenilor o suferea El. Deci s-a lepădat ucenicul întâia oară, apoi cocoșul a cântat, și iarăși s-a lepădat până și de a treia oară, și atunci iarăși a cântat cocoșul, a doua oară. Căci așa scrie Marcu, mai cu de-amănuntul și mai dinadins pe acestea scriindu-le *(Marcu 14, 67-72)*, ca unul care le-a învățat de la Petru, căci al acestuia și a fost ucenic. Pentru aceasta, ca pe unele care de Marcu au fost zise, Luca în treacăt le-a pomenit, nefăcând povestire cu de-amănuntul. Și nu este potrivnic ceea ce zice Luca, cu ceea ce s-a zis de Marcu. Căci cocoșul la fiecare cântare obișnuiește și de două ori și de trei ori a cânta. Deci, Petru, atâta s-a întunecat de neputința omenească, încât nici dintru cântarea cocoșului nu și-a venit întru simțire, ci [dimpotrivă], după ce cocoșul a cântat, el s-a lepădat iarăși și iarăși până când a fost adus întru aducerea aminte de căutarea cea bună a lui Iisus.

„Și ieșind afară, Petru a plâns cu amar". Căci a ieșit și când s-a lepădat întâia oară, precum Marcu zice *(Marcu 14, 68)*. Apoi poate iarăși să fi intrat, ca să nu dea și mai mult de bănuit că este de-al lui Iisus. Și apoi întru simțire venindu-și, astfel iese și **„plânge cu amar"**, căci pentru a nu fi văzut de cei din curte, iese și se ascunde de dânșii.

Iar unii nu știu cum nebunească părtinire pentru Petru alcătuiesc, zicând cu îndrăzneală că nu S-a lepădat Petru, ci a zis că: **„Nu cunosc pe Omul acesta"**, adică „Nu-L cunosc pe Acesta a fi om de rând, ci Dumnezeu făcut om". Dar pe această socoteală nebună altora o vom lăsa, că și pe Domnul Îl fac mincinos, [încă] și alcătuirii Evangheliei se împotrivesc; și nici nu vor

putea, câtuși de cât, să potrivească urmarea povestirii. Dar încă și Petru, pentru ce „a plâns cu amar", dacă nu s-a lepădat [de Domnul]?

22, 63-71: **Iar bărbații care Îl păzeau pe Iisus, Îl batjocoreau, bătându-L.** *(64)* **Și acoperindu-I fața, Îl întrebau, zicând[39]: Prooroceşte cine este cel ce Te-a lovit?** *(65)* **Și hulindu-L, multe altele spuneau împotriva Lui.** *(66)* **Și când s-a făcut ziuă, s-au adunat bătrânii poporului, arhiereii și cărturarii și L-au dus pe El în sinedriul[40] lor,** *(67)* **zicând: Spune nouă dacă ești Tu Hristosul. Și El le-a zis: Dacă vă voi spune, nu veți crede;** *(68)* **iar dacă vă voi întreba, nu-Mi veți răspunde[41].** *(69)* **De acum însă Fiul Omului va ședea[42] de-a dreapta puterii lui Dumnezeu.** *(70)* **Iar ei au zis toți: Așadar, Tu ești Fiul lui Dumnezeu? Și El a zis către ei: Voi ziceți că Eu sunt.** *(71)* **Și ei au zis: Ce ne mai trebuie mărturii, căci noi înșine am auzit din gura Lui?**

(22, 63) Psalm 21, 7 / Isaia 50, 6 / Matei 26, 67 / Marcu 14, 65 *(22, 64)* Matei 26, 67-68 / Marcu 14, 62 *(22, 66)* Psalm 2, 1 / Matei 27, 1-2 / Marcu 15, 1 / Ioan 18, 28 / Faptele Apostolilor 4, 26 *(22, 67-71)* Psalm 109, 1 / Daniil 7, 13 / Matei 26, 63-65 / Marcu 14, 61-64 / Ioan 6, 62

Cei care aduceau acestea asupra lui Iisus erau oameni batjocoritori și mîșcăritori [ocărâtori, neruşinați].

Încă se cuvenea ca și diavolul să nu lase nici un chip al răutății, ci toate să le deșarte [asupra lui Hristos], ca prin toate, firea noastră sfințită aflându-se, să-l biruiască și să-l zdrobească pe el. Fiindcă pentru aceasta a luat Domnul firea noastră, ca să o întărească împotriva tuturor meșteșugirilor diavolului, și să arate cum că și dintru început de s-ar fi trezvit Adam, nu ar fi fost biruit. Pentru aceasta toate chipurile răutății vărsându-le diavolul asupra Lui, le sufere, ca noi cei de pe urmă să avem îndrăzneală, fiindcă firea noastră întru Hristos a biruit și să nu ne înfricoșăm spre ceva din cele ce se par de ocară sau mâhnire. Pentru aceasta și este ocărât și bătut Stăpânul Proorocilor, ca un prooroc mincinos fiind batjocorit. Căci aceea care zice: **„Prooroceşte cine este cel ce Te-a lovit?"**, aceasta înseamnă, anume că Îl batjocoreau pe El ca pe un amăgitor și ca pe unul Care Se face pe Sine Prooroc.

---

[39] În ediția de la 1805, în loc de **„și acoperindu-I fața, Îl întrebau, zicând"**, se găsește **„și acoperindu-L pre El, Îl loveau preste obraz și Îl întrebau pe El, zicând"**.

[40] În ediția de la 1805, în loc de **„sinedriul"**, se găsește **„soborul"**.

[41] În ediția de la 1805, în loc de **„nu-Mi veți răspunde"**, se găsește **„nu-Mi veți răspunde, nici nu Mă veți slobozi"**.

[42] În ediția de la 1805, în loc de **„de acum însă Fiul Omului va ședea"**, se găsește **„de acum va fi Fiul Omului șezând"**.

„Și când s-a făcut ziuă" – căci noaptea, cu batjocuri și cu ocări era hulit de slugile cele bete – bătrânii și cei mai de cinste Îl întreabă de este El Hristos. Iar El, știind cugetele lor și cum că dacă nu au **crezut lucrurilor** Sale, care mai mult pot să plece, cum vor crede cuvintelor Lui, zice: „De vă voi spune vouă, nu veți crede, căci de ați fi crezut cuvintelor Mele, ce trebuință era de soborul [sinedriul] cel adunat acum? Și de vă voi întreba, nu-Mi veți răspunde" – căci de multe ori fiind întrebați au tăcut, precum pentru botezul lui Ioan *(Matei 21, 25-27; Marcu 11, 29-33; Luca 20, 4-8)* și pentru cuvântul acela: **„Zis-a Domnul Domnului Meu"** *(Psalm 109, 1; Matei 22, 44; Marcu 12, 36; Luca 20, 42)* și pentru femeia gârbovă *(Luca 13, 17)* – „unde, dară, auzind, ați crezut? Și fiind voi întrebați, când nu ați tăcut? Pentru aceea numai atât zic, că de acum nu mai este pentru voi vreme de cuvinte și de învățătură pentru aceasta – adică Cine sunt Eu –, căci, de ați fi voit, M-ați fi cunoscut dintru minunile cele care s-au făcut. Ci de judecată este vremea de acum. Așadar, Mă veți vedea pe Mine, Fiul Omului, șezând de-a dreapta puterii lui Dumnezeu".

Și fiind cu cuviință ca ei să se spăimânteze, după cuvântul acesta mai mult au turbat și cu nebunie întreabă: **„Așadar, Tu ești Fiul lui Dumnezeu?"** Iar El oarecum de mijloc și cu ironie le răspunde: **„Voi ziceți că ~~Eu sunt~~"**, pentru că nu lua în seamă turbarea lor și fără de frică vorbea cu dânșii. Deci, dintru acestea este arătat că aceia care sunt nesupuși, nimie nu se folosesc dintru a li se descoperi lor cele mai tainice, ci, mai vârtos, mai multă osândă primesc. Pentru aceasta și se cuvine a fi ascunse de către unii ca aceștia, căci acest lucru este, cu prisosință, al iubirii de oameni.

Capitolul 23

Iisus înaintea lui Irod. Judecata, răstignirea, moartea și îngroparea[1]

23, 1-5: **Și sculându-se toată mulțimea acestora, L-au dus înaintea lui Pilat.** *(2)* **Și au început să-L pârască, zicând: Pe Acesta L-am găsit răzvrătind neamul nostru și împiedicând să dăm dajdie Cezarului și zicând că El este Hristos, rege**[2]. *(3)* Iar Pilat L-a întrebat, zicând: Tu ești regele iudeilor?[3] Iar El răspunzând, a zis: Tu zici. *(4)* Și Pilat a zis către arhierei și către mulțimi[4]: Nu găsesc nici o vină în Omul acesta. *(5)* Dar ei stăruiau[5], zicând că întărâtă poporul, învățând prin toată Iudeea, începând din Galileea până aici.

(23, 1) Matei 27, 2 / Marcu 15, 1 / Ioan 18, 28 *(23, 2)* Ieremia 38, 4 / Matei 17, 25; 22, 21 / Marcu 12, 17 / Ioan 19, 12 *(23, 3)* Matei 27, 11 / Marcu 15, 2 / Ioan 18, 33 / 1 Timotei 6, 13 / Apocalipsa 1, 5 *(23, 4)* 1 Petru 2, 22 *(23, 5)* Amos 7, 10

Arătat se împotrivesc adevărului, căci unde a oprit Iisus să nu dea dajdie Cezarului – de vreme ce mai vârtos, ca o datorie, a o da înapoi a poruncit, așa zicând: „Dați înapoi cele ce sunt ale Cezarului, Cezarului"? *(Matei 22, 21; Marcu 12, 17; Luca 20, 25)* Și cum întărâta norodul? Oare ca și cum Se ispitea să răpească împărăția?[6] Dar aceasta cu totul este de necrezut. Pentru că și vrând norodul să-L facă împărat, El cunoscând [aceasta], S-a dat în lături *(Ioan 6, 15)*. Pentru aceasta și Pilat pricepând năpăstuirea, mărturisește că: „**Nu găsesc nici o vină în Omul acesta**".

Și mi se pare mie că și întrebarea aceasta care o face către Hristos, spre a râde de năpăstuire o săvârșește, căci batjocorește lucrul, zicând: „**Tu ești împăratul Iudeilor?**", ca și cum aceasta ar fi zis: „Tu Cel sărac, Cel de rând, Cel gol, Cel fără de nici un ajutor ești pârât că poftești împărăție?" Iar aceste graiuri sunt ale unuia ce râdea – precum am zis – de cei Care-L

---

[1] În ediția de la 1805, titlul capitolului este: *„Pentru ducerea Mântuitorului la Pilat. Pentru defăimarea lui Iisus de către Irod. Pentru femeile ce plângeau. Pentru răstignirea lui Iisus. Pentru tâlharul ce s-a pocăit. Pentru îngroparea lui Hristos"*.

[2] În ediția de la 1805, în loc de „**rege**", se găsește „**împărat**".

[3] În ediția de la 1805, în loc de „**Tu ești regele iudeilor?**", se găsește „**Tu ești împăratul jidovilor?**"

[4] În ediția de la 1805, în loc de „**mulțimi**", se găsește „**norod**".

[5] În ediția de la 1805, în loc de „**dar ei stăruiau**", se găsește „**iar ei se întăreau**".

[6] Adică să răpească dregătoria împărăției pământești.

pârau pe Domnul Hristos pentru acestea. Căci plăsmuiesc ei că Acela, Care este atât de gol și de rând, Se ispitește la un lucru ca acesta, care are trebuință și de mulți bani, [încă] și de mulți ajutători.

Iar ei, neavând nici o altă ajutorință [sprijinire] în năpăstuirea ce-I făceau, glasurile și le uneltesc spre ajutor; și strigă asupra lui Dumnezeu Cuvântul, **„zicând că întărâtă"**, adică spre răzmeriță asmuță norodul, și nu numai într-o parte a țării, ci din Galileea a început și a ajuns până aici, prin mijlocul Iudeii trecând. Și mi se pare mie că nu așa de rând pomenesc de Galileea, ci spre frică turburându-l pe Pilat, căci galileienii întru acest fel sunt pururea, turburători – și de noi izvodiri se apucă. Precum a fost și Iuda Galileianul, întru a cărui pomenire se vede că l-au aruncat aceștia pe Pilat, ca și cum ar fi zis astfel: „Socotește, o, ighemoane, pe Iuda Galileianul, care multă supărare a dat romanilor, stârnind spre răzvrătire nu puțină parte din norod; întru acest fel este și Acesta, pe Care se cuvine a-L lipsi din mijloc [a-L omorî]".

23, 6-17: **Și Pilat auzind**[7], **a întrebat dacă Omul este galileian.** *(7)* **Și aflând că este de sub stăpânirea lui Irod, L-a trimis la Irod, care era și el în Ierusalim în acele zile.** *(8)* **Iar Irod, văzând pe Iisus, s-a bucurat foarte, că de multă vreme dorea să-L cunoască, pentru că auzise despre El, și nădăjduia să vadă vreo minune săvârșită de El.** *(9)* **Și L-a întrebat Irod multe lucruri**[8], **dar El nu i-a răspuns nimic.** *(10)* **Și arhiereii și cărturarii erau de față, învinuindu-L foarte tare**[9]. *(11)* **Iar Irod, împreună cu ostașii săi, batjocorindu-L și luându-L în râs, L-a îmbrăcat cu o haină strălucitoare**[10] **și L-a trimis iarăși la Pilat.** *(12)* **Și în ziua aceea, Irod și Pilat s-au făcut prieteni unul cu altul, căci mai înainte erau în dușmănie**[11] **între ei.** *(13)* **Iar Pilat, chemând arhiereii și căpeteniile și poporul,** *(14)* **a zis către ei: Ați adus la mine pe Omul acesta, ca pe un răzvrătitor al poporului; dar iată eu, cercetându-L**[12] **în fața voastră, nici o vină n-am găsit în acest Om, din cele ce aduceți împotriva Lui.** *(15)* **Și nici Irod n-a găsit, căci L-a**

---

[7] În ediția de la 1805, în loc de **„auzind"**, se găsește **„auzind de Galileea"**.

[8] În ediția de la 1805, în loc de **„L-a întrebat Irod multe lucruri"**, se găsește **„L-a întrebat Irod cu cuvinte multe"**.

[9] În ediția de la 1805, în loc de **„învinuindu-L foarte tare"**, se găsește **„pârându-L cu deadinsul"**.

[10] În ediția de la 1805, în loc de **„haină strălucitoare"**, se găsește **„veșmânt luminat"**.

[11] În ediția de la 1805, în loc de **„erau în dușmănie"**, se găsește **„erau învrăjbiți"**.

[12] În ediția de la 1805, în loc de **„cercetându-L"**, se găsește **„întrebându-L"**.

trimis iarăși la noi[13]. **Și iată, El n-a săvârșit nimic vrednic de moarte.** *(16)* **Deci, pedepsindu-L, Îl voi elibera**[14]. *(17)* **Și trebuia, la praznic, să le elibereze**[15] **un vinovat.**

(23, 7) **Psalm 34, 7 / Luca 31, 1** *(23, 8)* **Matei 14, 1 / Marcu 6, 14 / Luca 9, 9** *(23, 9)* **Matei 27, 12** *(23, 11)* **Isaia 53, 3** *(23. 12)* **Faptele Apostolilor 4, 27** *(23, 14)* **Matei 27, 23 / Marcu 15, 14 / Luca 23, 1-4 / Ioan 18, 38; 19, 4** *(23. 17)* **Matei 27, 15 / Marcu 15, 6 / Ioan 18, 39**

Urmând legea romanilor, Pilat Îl trimite pe Domnul la Irod, pentru că acea lege poruncea ca fiecare să fie judecat de stăpânitorul țării sale. Pentru aceasta și pe Iisus, ca pe un galileian, îl trimite la eparhul [stăpânitorul] Galileii. Iar Irod s-a bucurat de aceasta, nu [din pricină] că voia să dobândească ceva de suflet folositor dintru a-L vedea pe Iisus, ci, fiindcă, auzind despre El că este înțelept și făcător de minuni, avea poftă nebună – cu iubirea de deșertăciune bolind și el – ca să-L vadă pe acest ciudat Om și să-L audă ce zice. Au, doară, nu cu unele ca acestea și acum bolim mulți?[16]

---

[13] În ediția de la 1805, în loc de **„Și nici Irod n-a găsit, căci L-a trimis iarăși la noi"**, se găsește **„Ci nici Irod, că v-am trimis pe voi la el"**.

[14] În ediția de la 1805, în loc de **„pedepsindu-L, Îl voi elibera"**, se găsește **„certându-L, Îl voi slobozi"**.

[15] În ediția de la 1805, în loc de **„elibereze"**, se găsește **„slobozească"**.

[16] Am putea spune că astăzi, această iubire de deșertăciune este promovată și instituționalizată prin toate structurile mass-media. În acest sens, se cuvine să știm și care este încununarea acestei bolirî. De la Sfântul Lavrentie al Cernigovului (1868 - †1950) ne-au rămas aceste cuvinte: „Antihrist va cunoaște toate vicleniile diavolești și va face false minuni. Pe el îl va asculta și îl va vedea, în același timp, întreaga lume. Fericit și preafericit va fi omul care nu va dori și nu va vedea fața spurcată a lui Antihrist. Cine va vedea și va asculta cuvântul hulitor de Dumnezeu a lui Antihrist, făgăduințele pentru toate bunurile pământești, acela va fi ademenit și va merge cu închinăciune înaintea lui și împreună cu el va pieri și va arde în focul cel veșnic". Arhiepiscopul Simeon, arhiepiscopul Teodosie, episcopul Jacob și arhimandritul Teofan (contemporani ai Cuviosului) l-au întrebat pe Sfântul Lavrentie: „Cum vor fi toate acestea?" Starețul le-a răspuns cu lacrimi: „În locurile cele sfinte va fi necurăția pustiirii și se vor arăta mârșavii ademenitori ai lumii, care vor înșela oamenii care s-au lepădat de Dumnezeu și care vor săvârși false minuni. După ei se va arăta Antihrist și toată lumea îl va vedea deodată". Părinții l-au întrebat pe Sfânt: „Unde? În locurile sfinte? În biserică?" Cuviosul a răspuns: „Nu în biserică, ci în fiecare casă. În colțul unde stau acum sfintele icoane vor sta mașini ademenitoare, care vor înșela oamenii. Mulți vor spune: trebuie să vedem și să auzim noutățile. În aceste noutăți se va arăta Antihrist" (*Sfântul Lavrentie al Cernigovului – viața, învățăturile, minunile și acatistul*, ed. Bunavestire, Galați, 2003, pp. 157-158). Între cele peste un miliard de pagini care pot fi accesate pe internet, se află și cele ale următoarelor portaluri: *www.maitreya-edu.com*, *www.partageinternational.com* și *www.shareinternational.com*. Mesajul principal al acestor site-uri este propovăduirea lui Maitreya. În aceste pagini web, exponentul și încununarea gândirii New Age, „Lord Maitreya", ne este dezvăluit în toată „splendoarea" întunecată a puterilor sale, puteri și lucrări ce urmează să ni se „reveleze" în viitorul apropiat, când el va

Aşadar, poftea şi el să vază vreun semn de la Iisus, nu ca să creadă, ci ca să-şi veselească vederea, precum în privelişti[17] îi vedem pe circari că arată năluciri, cum că înghit şerpi şi săbii şi altele ca acestea, şi ne minunăm. Căci mai-mai că socotea [Irod] că şi Iisus întru acest fel este. **„Şi L-a întrebat Irod cu cuvinte multe"** pe El, oarecum aşa cu luare în râs purtându-se către El, şi atotcuprizător să zic: batjocorindu-L pe El. Pentru aceasta şi Iisus nimic nu-I răspunde lui [Irod], căci ştia când se cuvine a răspunde Cel Care pe toate cu socotinţă le-a făcut – şi este mărturisită aceasta de David: **„Îşi va tocmi cuvintele sale întru judecată"** *(Psalm 111, 5)*[18]. Căci ce trebuinţă este a-i răspunde celui care nu întreabă ca să se înveţe? Şi ce folos este a pune **„mărgăritare înaintea porcilor"**? *(Matei 7, 6)* Ci mai vârtos – precum şi mai sus am zis[19] – al iubirii de oameni este a tăcea întru unele ca acestea, căci cuvântul cel ce s-a grăit, pe lângă aceea că nu a folosit cu nimic, încă şi de mai mare osândă pricinuitor le este celor ce nu iau aminte.

Dar, lui Pilat, fiindcă este mai cu cunoştinţă decât Irod, îi răspunde Domnul, cu toate că nu prea arătat; căci întrebându-L acela: **„Tu eşti împăratul iudeilor?"**, ce îi răspunde Domnul? **„Tu zici"**. Iar acest grai, de mijloc are oarecum înţelesul, căci poate să se înţeleagă aşa: „Cu adevărat, Eu sunt, tu ceea ce este [adevărat] ai zis", dar poate şi în alt chip a se înţelege: „Eu nu zic, tu zici, stăpânire ai, şi zici". Iar lui Irod, nici câtuşi de cât [puţin] nu-i răspunde Domnul, ca unuia care era întru totul batjocoritor. Căci cu adevărat, după cum zice Isaia: **„semînţei celei rele, fiilor celor fărădelege"** – iudeilor celor de atunci – **„şi zapcii îi necăjeau, asuprindu-i, şi batjocoritori îi stăpâneau pe ei"**[20]. Şi că tocmai cu acest ţel de a-L

---

veni pe pământ. Pentru orice om de bun simţ, lucrurile afirmate în site-urile menţionate mai sus ridică serioase semne de întrebare. Ni se spune, la un moment dat, că în „Ziua Declaraţiei", toate televiziunile din lume se vor interconecta pentru a transmite mesajul acestuia. Cei care nu vor privi la televizor îi vor primi mesajul mental, telepatic (adică fie prin nălucire, fie prin insuflare drăcească). Cine este Maitreya, sau mai bine zis cine se va arăta el a fi în exterior, se va vedea atunci când se va arăta întregii lumi şi îşi va spune: „World Teacher" („Învăţătorul Lumii"). Cine va fi el înlăuntru se va pricepe de către cei care vor să priceapă şi să ia aminte. Cei care vor să priceapă vor cere; cine va cere va primi; cine va primi va înţelege întru darul lui Dumnezeu, Adevăratul Dumnezeu – Cela Care ne-a grăit: **„Unul este Învăţătorul vostru: Hristos, iar voi toţi sunteţi fraţi"** *(Matei 23, 8)* şi **„Cerul şi pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece"** *(Matei 24, 35; Marcu 13, 31; Luca 21, 33)*.

[17] Aici cu sensul de spectacole, reprezentaţii.

[18] În ediţia 1988 se găseşte: **„Îşi rânduieşte vorbele sale cu judecată"**.

[19] Vezi sfârşitul tâlcuirii de la *Luca 22, 63-71*.

[20] Vezi *Isaia 1, 4; 3, 12*.

batjocori și de a-L lua în râs poftea să-L vadă pe Iisus și să vadă semn de la **El, și cu** acest fel de socoteală Îl întreba pe El, a adeverit sfârșitul lucrului. Căci, după ce L-au batjocorit și au râs de El – și nu numai el, ci și ostașii lui, lucru ce este mai presus decât toată ocara – L-au slobozit. Și, îmbrăcându-L într-un **„veșmânt luminat"**, L-au trimis pe El la Pilat.

Iar tu vezi pe diavolul că pretutindenea prin cele ce le face se împiedică, întrucât face batjocurile și ocările acestea împotriva lui Hristos: iar dintru acestea mai mult se arată adevărul, căci prin cele ce Îl batjocoresc, prea arătat se mărturisește că nu este turburător [răzvrătitor] și potrivnic Domnul. Căci de ar fi fost [Domnul] de acest fel, nu ar fi făcut ei derâdere, stându-le asupră atâta de mare primejdie și ridicare de răzmeriță bănuindu-se de la tot norodul – și mai vârtos, de la un norod atât de mare și care atât de mult se îndulcea întru noi izvodiri.

Iar **„Irod și Pilat s-au făcut prieteni unul cu altul"**, căci a-l trimite Pilat pe cel ce-i era supus lui Irod la dânsul, începătură de prieteșug s-a părut, ca și cum Pilat nu ar fi luat privilegiile lui Irod[21].

Însă vezi-l pretutindenea pe diavolul, că și pe cele despărțite le împreunează, ca numai lui Hristos să-I gătească moartea, și o unire alcătuiește și pe vrăjmași îi împrietenește. Așadar, nu ne rușinăm noi, dacă acesta și pe vrăjmași îi împacă, pentru ca pe Hristos să-L omoare, iar noi, pentru mântuirea noastră, nici măcar pe prieteni, întru prietenia cea către noi nu îi vom păzi?

Iar după ce [Domnul] a fost trimis din nou la Pilat, socotește cum iarăși a strălucit adevărul. Zice Pilat: „Mi-ați adus pe Omul Acesta, ca pe Cel Care răzvrătește norodul – și nimic vrednic de moarte nu aflu întru El, ci încă nici Irod". Vezi? Fără de îndoială că mărturia a doi oameni este adevărată, și mai vârtos a unuia care e ighemon [Pilat] și a altuia care este tetrarh [Irod]. Zice: „Nici eu, nici împăratul Irod nu am aflat vreo vină întru El". Ce vor răspunde către acestea iudeii? Înșiși judecătorii mărturisesc că fără de vină este Omul, căci voi, pârâșii, nu ați adus în

---

[21] Despre prieteșugul dintre Irod și Pilat, Sfântul Maxim Mărturisitorul zice: „*(72)* Când îl vezi pe Irod și pe Pilat împrietenindu-se pentru omorârea lui Iisus, gândește-te la întâlnirea într-un gând a dracului desfrânării și al slavei deșarte, pentru a omorî rațiunea virtuții și a cunoștinței. Căci dracul iubirii de slavă deșartă, fățărnicindu-se că iubește cunoștința duhovnicească, o trimite dracului desfrânării. Iar cel al desfrânării, fățărnicind curățenia prin renunțare, o trimite dracului slavei deșarte [...] *(73)* Irod are înțelesul cugetului trupesc; Pilat al percepției prin simțuri [...] *(74)* Irod ține locul lucrării patimilor. Pilat, pe al deprinderii amăgite de ele" (*Filocalia românească, Capete gnostice*, vol. 2, ed. Humanitas, București, 1999, p. 154).

mijloc nici un martor căruia se cuvine a-i crede! O, cum biruiește adevărul! Tace Iisus și mărturisesc pentru El vrăjmașii; strigă iudeii și pentru învinuirile lor nu este nimeni care să dea mărturie. Iar Pilat era molatic și nicidecum nu le stătea împotrivă iudeilor pentru a apăra adevărul, căci se temea de năpăstuiri, ca, nu cumva, să fie pârât că a slobozit pe potrivnicul [împărăției romanilor]. Căci nu s-a învățat a zice: **„Iar de frica voastră nu ne vom teme, ci Domnul, Acela îmi va fi Mie frică"**[22] *(Isaia 8, 12-13).* Grăiește Pilat: **„Deci, certându-L"**, adică înțelepțindu-L prin toiege, **„Îl voi slobozi"**.

Și trebuia ca romanii să le sloboadă la praznic un vinovat, făcând hatâr iudeilor. Căci după ce s-au împăcat romanii și s-au făcut prieteni cu iudeii, le-au dat voie să petreacă după obiceiurile și legile lor, iar la iudei era obicei părintesc, a-i cere de la stăpânitori pe cei osândiți – precum și de la Saul l-au cerut pe Ionatan. Iar de nu știi istoria aceasta, citește *Cartea Întâi a Împăraților* și o vei afla pe ea *(1 Regi 14, 42-45).*

23, 18-27: **Dar ei, cu toții, au strigat, zicând: Ia-L pe Acesta și eliberează-ne**[23] **pe Baraba,** *(19)* **care era aruncat în temniță pentru o răscoală făcută în cetate și pentru omor.** *(20)* **Și iarăși le-a vorbit Pilat, voind să le elibereze**[24] **pe Iisus.** *(21)* **Dar ei strigau, zicând: Răstignește-L! Răstignește-L!** *(22)* **Iar El a zis a treia oară către ei: Ce rău a săvârșit Acesta? Nici o vină de moarte nu am aflat întru El. Deci, pedepsindu-L**[25]**, Îl voi elibera.** *(23)* **Dar ei stăruiau, cerând cu strigăte mari ca El să fie răstignit, și strigătele lor au biruit**[26]**.** *(24)* **Deci, Pilat a hotărât să se împlinească**[27] **cererea lor.** *(25)* **Și le-a eliberat pe cel aruncat în temniță pentru răscoală și ucidere, pe care îl cereau ei, iar pe Iisus L-a dat în**

---

[22] „Nu numiți uneltire tot ceea ce poporul acesta socotește uneltire, și nu vă temeți, nici nu vă înfricoșați de ceea ce se tem ei. Numai pe Domnul Savaot socotiți-L sfânt, de El să vă temeți și să vă înfricoșați. El va fi pentru voi piatră de încercare și stâncă de poticnire pentru cele două case ale lui Israil, cursă și lat pentru cei ce locuiesc în Ierusalim. Și mulți se vor poticni, vor cădea și se vor sfărâma, vor fi prinși în cursă și vor fi duși în robie!" *(Isaia 8, 12, 15)*

[23] În ediția de la 1805, în loc de **„eliberează-ne"**, se găsește **„ne slobozește nouă"**.

[24] În ediția de la 1805, în loc de **„elibereze"**, se găsește **„slobozească"**.

[25] În ediția de la 1805, în loc de **„pedepsindu-L"**, se găsește **„certându-L"**.

[26] În ediția de la 1805, în loc de **„și strigătele lor au biruit"**, se găsește **„și se întăreau glasurile lor și a arhiereilor"**.

[27] În ediția de la 1805, în loc de **„a hotărât să se împlinească"**, se găsește **„a judecat să se facă"**.

voia lor[28]. *(26)* **Şi pe când Îl duceau, oprind**[29] **pe un oarecare Simon Cirineul, care venea din ţarină, i-au pus crucea, ca să o ducă în urma lui Iisus.** *(27)* **Iar după El venea mulţime multă de popor şi de femei, care se băteau în piept**[30] **şi Îl plângeau.**

(18) **Matei 27, 20 / Marcu 15, 11 / Ioan 18, 40 / Faptele Apostolilor 9, 14** *(23, 19-25)* **Matei 27, 16-27 / Marcu 15, 7-15 / Ioan 19, 1-16** *(23, 26)* **Matei 27, 32 / Marcu 15, 21**

Ce este mai rău decât aceasta? Neamul cel sfânt spre ucidere se turba, Pilat cel de alt neam, oprea uciderea – cele de sus, jos s-au întors[31]. Şi zic ei: **„Ia-L pe Acesta, şi slobozeşte-ne pe Baraba"**, care, căpetenie de răzmeriţă şi ucigaş fiind, a fost aruncat în temniţă. Şi la cea de a treia strigare Îl slobozeşte Pilat [pe Baraba]; şi de trei ori strigă aceia asupra lui Hristos ca, întru adevăr, prin cea de-a treia strigare a lor să facă încredinţată turbarea lor spre ucidere. Şi **„de Cel sfânt şi drept s-au lepădat"** – precum zice fericitul Petru – **„şi au cerut să li se dăruiască lor bărbat ucigaş"** *(Faptele Apostolilor 3, 14)*; căci pe cel asemenea lor îl iubesc, pentru aceasta şi împreună cu el se fac părtaşi, ridicându-se şi ei împotriva romanilor şi făcându-se pricinuitori de nenumărate uciderişi de a lor pierzare.

Iar acestea şi mai înainte le spune Domnul şi prin Ieremia: **„Părăsit-am casa mea, lăsat-am moştenirea Mea; dat-am moştenirea Mea în mâinile vrăjmaşilor. Făcutu-s-a moştenirea Mea pentru Mine ca un leu din pădure, ridicându-şi glasul împotriva Mea, şi de aceea am urât-o"** *(Ieremia 12, 7-8)*. Şi iarăşi, Osea: **„Vai de ei, că au fugit de Mine! Ticăloşi sunt, căci au făcut păgânătate asupra Mea! Eu i-am izbăvit pe ei, iar ei au grăit asupra Mea mincinoase. Şi vor cădea în ascuţişul săbiei boierii lor pentru nepedepsirea limbii lor"** *(Osea 7, 13, 16)*.

Deci, se aduce Iisus şi mai întâi au pus pe El Crucea şi, purtând-o, a ieşit, că nici nu primea cineva dintre ceilalţi să o ţină pe aceasta, fiindcă şi lemnul îl socoteau blestemat[32] *(Deuteronom 21, 22-23)*. Apoi, aflând pe

---

[28] În ediţia de la 1805, în loc de **„în voia lor"**, se găseşte **„după voia lor"**.

[29] În ediţia de la 1805, în loc de **„oprind"**, se găseşte **„prinzând"**.

[30] În ediţia de la 1805, în loc de **„se băteau în piept"**, se găseşte **„plângeau şi se tânguiau"**.

[31] Adică s-au făcut cu susu-n jos.

[32] **„De se va găsi la cineva vinovăţie vrednică de moarte şi va fi omorât, spânzurat de copac, trupul lui să nu rămână peste noapte spânzurat de copac, ci să-l îngropi tot în ziua aceea, căci blestemat este înaintea Domnului tot cel spânzurat pe lemn şi să nu spurci pământul tău pe care Domnul Dumnezeul tău ţi-l dă moştenire"** *(Deuteronom 21, 22-23)*.

un oarecare Simon Cirineul, au pus pe acesta Crucea, silind pe acel om și ca pe oarecare ispită asupră-i punându-o pe aceasta, de la care ceilalți se întorceau.

Și nu puțină sfătuire [învățătură] ni se arată dintru aceasta, deoarece **„Cruce"** este omorârea și nelucrarea și nemișcarea patimilor, pentru că acela care se răstignește și se pironește, este nelucrător. Deci, învățătorul cel după Hristos, dator este întâi a ridica el Crucea și a-și pătrunde trupul său cu frica lui Dumnezeu și prin nepătimire a se face strălucit, apoi, așa, și pe ascultători a o pune pe aceasta – Crucea, adică –, căci **„Simon"** se tâlcuiește „ascultare".

Și se plinește și aici cuvântul Isaiei: **„a Cărui stăpânire este peste umărul Lui"** *(Isaia 9, 5)*, că **„stăpânire"** a Domnului și **„împărăție"** este Crucea, căci zice Pavel: **„S-a smerit pe Sine, ascultător făcându-Se până la moarte, și încă moarte pe Cruce. Pentru aceea, și Dumnezeu L-a preaînălțat și I-a dăruit Lui nume, care este mai presus de orice nume"** *(Filipeni 2, 8-9)*. Deci, dacă lui Iisus i s-a făcut Crucea [pricină de] înălțare și slavă, cu cuviință se zice că este **„stăpânire a Lui"**, adică dregătorie stăpânească și semn al stăpânirii. Căci, așa precum boierii sfetnici au însemne ale boierilor: unii brâie, iar alții caftane, tot așa și Domnul Crucea o face Semn al Împărăției Sale.

Și de vei socoti [cumpăni, cugeta], vei afla că în alt chip nu împărățește Iisus întru noi, fără numai prin reaua pătimire; căci aceia care întru desfătări petrec, sunt vrăjmași ai Crucii. Și poate fi ascultător al lui Hristos și a ridica Crucea Lui, acela care este lucrător al faptei celei bune, **„care vine din țarină"**, care lasă lumea aceasta ce este **„țarină"** și lucrurile cele ce sunt într-însa și merge la Ierusalimul cel de Sus, care este slobod.

Încă și aceea, că **„venea"** după Hristos **„mulțime multă de popor și de femei"**, însemnează cum că mulțime multă de iudei, pe urmă, după Cruce – că aceasta înseamnă **„veneau după El"** – vor crede întru El; încă și femei multe. Citește, așadar, *Faptele Apostolilor* și vei vedea **„mii"** din cei care cred *(2, 41; 4, 4; 21, 20)*.

Însă nu cumva încă și aceea **„a plânge și a se tângui"** femeile cele care mergeau după Iisus ne va fi de folos nouă la îndreptarea năravului [purtărilor]? Căci **„femeie"** este sufletul cel neputincios. Acesta, de va primi zdrobire de inimă prin pocăință și va plânge și se va tângui, atunci, cu adevărat, merge după Hristos, Cel Care Se răstignește și pătimește pentru mântuirea noastră.

23, 28-31: **Şi întorcându-Se către ele, Iisus le-a zis: Fiice ale Ierusalimului, nu Mă plângeţi pe Mine, ci pe voi plângeţi-vă şi pe copiii voştri.** *(29)* **Căci iată, vin zile în care vor zice: Fericite sunt cele sterpe şi pântecele care n-au născut şi sânii care n-au alăptat![33]** *(30)* **Atunci vor începe să spună munţilor: Cădeţi peste noi; şi dealurilor: Acoperiţi-ne.** *(31)* **Căci, dacă fac acestea cu lemnul verde, cu cel uscat[34] ce va fi?**

(23, 28-29) **Isaia 54, 1 / Osea 9, 14 / Înţelepciune 3, 13 / Matei 24, 19 / Marcu 13, 17 / Luca 21, 23** *(23, 30)* **Isaia 2, 19 / Iosua 10, 8 / Apocalipsa 6, 16; 9, 6** *(23, 31)* **Pilde 11, 31 / Iezechiil 20, 17; 21, 3-4**

Femeile – că iubitor de lacrimi şi mult plângăcios este neamul acesta – ca şi cum oarecare mare rău I Se întâmplase Domnului, plâng, arătându-şi împreună pătimirea, [încă] şi pentru nedreptate tânguindu-se. Iar El nu le primeşte, ci mai vârtos le ceartă pe dânsele; că de bunăvoie pătimea El, iar pe Cel Care de bunăvoie pătimeşte – şi pentru mântuirea a toată firea – nu se cuvine a plânge, ci a plesni cu mâinile [a bate din palme] şi a aduce laudă. Căci prin Cruce şi moartea s-a stricat; [încă] şi iadul s-a robit. Iar plângerile le aduc mângâiere nu celor ce pătimesc de bunăvoie, ci acelora care fără de voie suferă. Deci, le ceartă Domnul pe ele care se tânguiau pentru El şi le sfătuieşte să-şi abată privirea către relele cele ce vor fi şi pentru acelea să se tânguie, când femeile îi vor frige pe fiii lor fără de milostivire – şi pântecele cel ce a născut, acelaşi, iarăşi pe cel născut, cu ticăloşie îl va primi[35].

„Căci, dacă întru Mine, unele ca acestea au săvârşit romanii, întru Mine «**lemnul cel verde**», cel rodit şi pururea înverzit şi pururea viu prin Dumnezeire, şi care prin roadele învăţăturii Mele îi hrănesc pe toţi, întru voi, în norod zic, în «**lemnul cel uscat**», care este lipsit de toată dreptatea cea făcătoare de viaţă, şi nici o roadă nu aduce, ce nu va săvârşi? Că de aţi fi avut vreo lucrare a faptei bune pricinuitoare de viaţă, poate v-aţi fi învrednicit măcar de puţină milostivire. Iar acum, ca un «**lemn uscat**», spre ardere şi spre stricăciune veţi fi".

23, 32-38: **Şi erau duşi şi alţii, doi făcători de rele, ca să-i omoare[36] împreună cu El.** *(33)* **Şi când au ajuns la locul ce se cheamă al Căpăţânii,**

---

[33] În ediţia de la 1805, în loc de „**sânii care n-au alăptat**", se găseşte „**ţâţele care n-au aplecat**".

[34] În ediţia de la 1805, în loc de „**cu cel uscat**", se găseşte „**dar în cel uscat**".

[35] Vezi anexa editorială: *Pătimirile iudeilor din vremea Cezarului Gaius Caligula (anii 37-41) şi până la dărâmarea Ierusalimului din vremea lui Tit (anul 70) – descrise după Eusebiu de Cezareea şi Iosif Flaviu*, din volumul de faţă.

[36] În ediţia de la 1805, în loc de „**omoare**", se găseşte „**piarză**".

L-au răstignit acolo pe El și pe făcătorii de rele, unul de-a dreapta și altul de-a stânga. *(34)* **Iar Iisus zicea: Părinte, iartă-le lor, că nu știu ce fac. Și împărțind hainele Lui, au aruncat sorți.** *(35)* **Și sta poporul privind, iar căpeteniile își băteau joc de El[37], zicând: Pe alții i-a mântuit; să Se mântuiască și pe Sine Însuși, dacă El este Hristosul, alesul lui Dumnezeu.** *(36)* **Și Îl luau în râs și ostașii care se apropiau, aducându-I oțet,** *(37)* **și zicând: Dacă Tu ești regele iudeilor, mântuiește-Te pe Tine Însuți!** *(38)* **Și deasupra Lui era scris cu litere[38] grecești, latinești și evreiești: Acesta este regele[39] iudeilor.**

(23, 32) **Isaia 2, 19; 53, 12 / Matei 27, 38 / Marcu 15, 27 / Ioan 19, 18** *(23, 33)* **Matei 27, 33 / Marcu 15, 22 / Ioan 19, 17** *(23, 34)* **Psalm 21, 20 / Matei 5, 44; 27, 35 / Marcu 15, 24 / Ioan 19, 23 / Faptele Apostolilor 3, 17; 7, 60** *(23, 35-38)* **Psalm 21, 19; 34, 15 / Matei 27, 34-42 / Marcu 15, 22-32 / Ioan 19, 19-30 / 1 Corinteni 4, 12**

Vrând diavolul să aducă asupra Domnului rea bănuială și necinste, făcea a fi răstigniți împreună cu El și tâlhari. Dar vezi cum și de unul s-a lipsit, și aceasta cu prisosință s-a făcut spre mai multă slavă a Domnului. Căci crucile acelora nici n-au fost căutate, iar de a Acestuia toată lumea se atârnă. Și luminat de aici se arată că Domnul nu este fărădelege [nelegiuit], precum sunt tâlharii, ci a toată dreptatea începător [izvorâtor, temeluitor].

Și Îl aduc pe El „**la locul Căpățânii**", unde zic că este îngropat strămoșul [Adam], ca unde s-a făcut prin lemn căderea, acolo să se facă și cea prin lemn sculare [ridicare].

Iar Iisus, mulțime de blândețe arătând, Se roagă pentru dânșii, zicând: „**Părinte, iartă-le lor, că nu știu ce fac**". Și, cu adevărat, li s-ar fi iertat lor păcatul, dacă pe urmă nu ar fi rămas întru necredință.

Dar pentru care pricină „**împărțesc hainele Lui**"? Poate și având trebuință mulți de dânsele, dar poate – care este și mai adevărată – spre ocară și batjocură făcându-le acestea. Căci ce lucru scump puteau vedea în hainele Lui? Așadar, râzând și ocărând făceau unele ca acestea.

Căci, dacă își băteau joc de El căpeteniile, ce se cuvine a socoti pentru norodul cel de obște? „**Pe alții i-a mântuit; să Se mântuiască și pe Sine Însuși, dacă El este Hristosul, alesul lui Dumnezeu**". Acestea le zicea printr-înșii diavolul. Căci, precum pe aripa templului *(Matei 4, 6)*, așa și aici, unele ca acestea spune, pizmuind mântuirii celei prin Cruce și voind să o împiedice pe aceasta, cu toate meșteșugirile cele ce îi erau cu putință.

---

[37] În ediția de la 1805, în loc de „**Și sta poporul privind, iar căpeteniile își băteau joc de El**", se găsește „**Și sta norodul de privea și își băteau joc de Dânsul și boierii împreună cu dânșii**".

[38] În ediția de la 1805, în loc de „**litere**", se găsește „**slove**".

[39] În ediția de la 1805, în versetele 37-38, în loc de „**rege**", se găsește „**împărat**".

Iar „**oțet**" îi aduceau lui ostașii, ca și cum i-ar fi slujit unui împărat pentru a bea.

Și vezi și alt meșteșug al diavolului întors împotriva sa. Căci el cu trei feluri de „**slove**" făcea oarecum vădită scularea împotrivă [răzvrătirea] a lui Hristos, ca de nimeni din cei ce treceau să nu fie neștiut: „Pentru aceasta este spânzurat [pe Cruce], căci Se făcea pe Sine împărat". Iar aceasta, cu toate că nu o înțelegea cel înțelept [iscusit] spre a face rău [diavolul], semn era că, cele mai tari neamuri – precum erau romanii – și mai înțelepți – precum erau elinii – și mai cinstitori de Dumnezeu – precum era neamul evreilor – sub Împărăția lui Iisus se vor supune și Îl vor propovădui pe El. Pentru aceasta, am zis încă și în Evanghelia cea de la Ioan mai multe și mai înalte.

23, 39-43: **Iar unul dintre făcătorii de rele[40] răstigniți, Îl hulea zicând: Nu ești tu Hristosul? Mântuiește-Te pe Tine Însuți și pe noi[41]. *(40)* Și celălalt, răspunzând, îl certa, zicând: Nu te temi tu de Dumnezeu, că ești în aceeași osândă? *(41)* Și noi pe drept, căci noi primim cele cuvenite după faptele noastre; Acesta însă n-a făcut nici un rău. *(42)* Și zicea lui Iisus: Pomenește-Mă Doamne, când vei veni întru Împărăția Ta. *(43)* Și Iisus i-a zis: Adevărat grăiesc ție, astăzi vei fi cu Mine în Rai[42].**

(23, 39) **Matei 27, 44 / Marcu 15, 32** *(23, 42)* **Facere 40, 14** *(23, 43)* **Matei 16, 28**

Cum zic ceilalți Evangheliști că amândoi tâlharii Îl ocărau pe El? *(Matei 27, 44; Marcu 15, 32)* Prin urmare este că mai întâi amândoi Îl ocărau pe El, apoi unul din ei, priceput fiind, a cunoscut bunătatea și Dumnezeirea lui Iisus din glasul pe carele îl săvârșea pentru cei ce-L răstigneau: „**Părinte, iartă-le lor, că nu știu ce fac**" *(Luca 23, 34)*. Căci glasul acesta nu este numai plin de toată iubirea de oameni, ci și multă stăpânire arată. Căci nu a zis [Mântuitorul]: „Doamne, Mă rog, iartă-le lor", ci așa, simplu, și cu stăpânire: „**Părinte, iartă-le lor**". Deci, din glasul acesta luând aminte cel care mai întâi era hulitor, pe Iisus drept adevărat Împărat Îl cunoaște și astupă gura și a celuilalt tâlhar, [încă] și către Iisus zice: „**Pomenește-Mă Doamne, când vei veni întru Împărăția Ta**". Ce răspunde la aceasta Domnul? „**Astăzi împreună vei fi cu Mine în Rai**", căci ca un om [Om] era pe Cruce, iar ca un Dumnezeu, pretutindenea [era], de nicăieri lipsind.

Dar vor cerca unii, cum Domnul, zicând tâlharului: „**Astăzi împreună vei fi cu Mine în Rai**", Pavel a zis că nimeni dintre Sfinți „**nu a primit**

---

[40] În ediția de la 1805, în loc de „**făcătorii de rele**", se găsește „**tâlharii**".

[41] În ediția de la 1805, în loc de „**Nu ești tu Hristosul? Mântuiește-Te pe Tine Însuți și pe noi**", se găsește „**De ești Tu Hristos, mântuiește-Te pre Tine și pre noi**".

[42] În ediția de la 1805, în loc de „**Adevărat grăiesc ție, astăzi vei fi cu Mine în rai**", se găsește „**Amin zic ție, astăzi împreună vei fi cu Mine în Rai**".

făgăduința"? *(Evrei 11, 39)* Și oarecare zic că Pavel nu pentru toți Sfinții hotărăște aceasta, că „**nu au primit făgăduința**", ci numai pentru aceia pe care el i-a numărat [enumerat]. Și i-a numărat [enumerat] pe alții mulți, iar de tâlhar nici nu a pomenit[43]. Că ascultă ce zice: „**Toți aceștia**"[44], cu arătare către cei numărați [enumerați] aducând cuvântul, cu care tâlharul nu a fost numărat [enumerat] împreună.

Iar alții au zis că nici tâlharul nu a dobândit încă petrecerea cea din Rai. Dar, fiindcă neschimbată și nemincinoasă este făgăduința Domnului, pentru aceasta s-a zis: „**Astăzi vei fi cu Mine în Rai**". Căci este – zic ei – și acest fel de chip de vorbă în cuvintele Domnului, întru care grăiește pentru cele ce vor să fie, ca și pentru cele ce acum sunt făcute, precum când zice: „**Cel ce nu crede este osândit**" *(Ioan 3, 18)*; și iarăși: „**Cel ce ascultă cuvintele Mele și crede, la Judecată nu vine, ci s-a mutat din moarte la viață**" *(Ioan 5, 24)*.

Iar alții silesc graiul, punând virgulă după „**astăzi**", ca să fie ceea ce se zice întru acest fel: „**Adevărat zic ție, astăzi**" apoi, „**vei fi cu Mine în Rai**" aducând pe urmă.

Iar unii cărora li se pare că mai mult [mai bine] au nimerit, așa tâlcuiesc: Bunătățile cele ce ne sunt făgăduite nouă nu sunt viețuirea sau întoarcerea în Rai, ci Împărăția Cerurilor; pentru aceasta și ne rugăm: „**Vie Împărăția Ta**" *(Matei 6, 10)*, nu „vie viețuirea în Rai". Că, să nu-mi zică cineva că aceeași este Raiul și Împărăția, căci pe bunătățile Împărăției nici ureche nu le-a auzit, nici ochi nu le-a văzut, nici la inimă de om nu s-au suit *(1 Corinteni 2, 9)*, iar Raiul și ochiul lui Adam l-a văzut și urechea a auzit de el *(Facere 2, 8-9)*. Căci zice: „**Din tot pomul ce este în Rai cu mâncare vei mânca**" *(Facere 2, 16)*. Și cu toate că un pom îi era oprit lui, însă și acesta era văzut și Adam a auzit de el și la inimă de om s-a suit; că se veselea Adam cu duhul, căci, cu adevărat, nu avea lucrare ca aceasta și veselie întru lucrarea pământului. Dintru această pricină, zic aceia [ce tâlcuiesc astfel]: Pavel nu grăiește nimic potrivnic, căci tâlharul Raiul l-a dobândit, iar Împărăția nu a dobândit-o, dar o va dobândi atunci când [o vor dobândi] și toți cei pe care i-a numărat [enumerat] Pavel *(Evrei 11, 32-40)*. Iar acum, deodată, pe Rai îl are, care este loc de odihnă duhovnicească. Acestea, cu adevărat, mulți de multe ori le-au zis.

Dar, este cu putință a zice că chiar dacă aceeași este Împărăția Cerurilor și Raiul, nimic nu oprește și Domnul a adeveri, și Pavel[45]. Căci tâlharul

---

[43] Vezi *Evrei 11, 32-40*.

[44] „**Toți aceștia, mărturisiți fiind prin credință, n-au primit făgăduința**" *(Evrei 11, 39)*.

[45] Adică a grăi adevărat și Domnul și Sfântul Apostol Pavel.

este cu adevărat în Rai, adică întru Împărăție; și nu numai el ci și toți cei pe care îi numără [enumeră] Pavel, însă nu au dobândit împărtășirea cea de săvârșit [desăvârșită] a bunătăților. Căci, precum cei osândiți nu sunt în palatele împărătești, ci închiși în temniță sunt păziți spre muncile cele orânduite, tot astfel, cei de cinste, și în palatele împărătești intră, și acum, întru acestea petrec [viețuiesc]; apoi, când va veni vremea împărțirii darurilor celor împărătești, se învrednicesc de acestea. Așa și Sfinții, cu toate că nu au dobândit încă săvârșirea [desăvârșirea], însă acum întru acestea luminoase și binemirositoare și împărătești – ca să zic în [pe] scurt – lăcașuri petrec, chiar dacă încă nu se învrednicesc de săvârșit [desăvârșit] împărțirii darurilor celor împărătești.

Așadar, tâlharul și în Rai a fost, și încă nu a dobândit săvârșirea [desăvârșirea], ca nu fără de noi să ia săvârșirea [desăvârșirea]. Și aceasta, precum socotesc, este mai adevărată decât toate, ca să nu zic că și darurile Sfinților, întru facerile de minuni cele din fiecare zi, cu cuviință, „**Rai**" s-ar fi putut numi.

Încă și toți care de duhovnicești daruri învrednicindu-se, arvuna Duhului de aici, acum au luat-o, în „**Rai**" sunt, chiar dacă nu au luat încă săvârșirea [desăvârșirea] și Împărăția nu au dobândit-o, precum zice Pavel întru aceeași *Epistolă către Evrei*: „**N-au primit făgăduința**" *(11, 39)*. Căci, zicând „**făgăduința**", pe cea întreagă și de săvârșit [desăvârșită] fericire a arătat. Deci, nu au primit încă „**făgăduința**" cea de săvârșit [desăvârșită], dar sunt și întru Împărăție și în Rai.

Iar tu, de acestea minunează-te: că precum un împărat biruitor, întorcându-se de la izbândă, pe cele mai bune din lucrurile de pradă împreună cu sine le aduce, așa și Domnul, pe cel mai bun vas al diavolului prădându-l [pe tâlhar], împreună cu Sine îl aduce, întorcându-Se la patria cea dintâi a omului – la Rai zic. Căci nu numai ca Cel Care era Dumnezeu era în Rai, ci și ca Cel Care a luat suflet omenesc cuvântător și gânditor; și în Rai a fost cu mintea și în iad S-a pogorât cu sufletul. Și prin a-l mântui pe tâlhar – vasul răutății – a arătat ceea ce mai înainte grăia, anume că după ce îl va lega pe cel tare, îi va răpi vasele lui *(Matei 12, 29; Marcu 3, 27; Luca 11, 21-22)*.

23, 44-49: **Și era acum ca la ceasul al șaselea și întuneric s-a făcut peste tot pământul până la ceasul al nouălea,** *(45)* **când soarele s-a întunecat; iar catapeteasma templului s-a sfâșiat[46] pe mijloc.** *(46)* **Și**

[46] **În ediția de la 1805, în loc de „catapeteasma templului s-a sfâșiat pe mijloc", se găsește „s-a rumpt catapeteasma Bisericii prin mijloc".**

Iisus, strigând cu glas tare[47], **a zis: Părinte, în mâinile Tale încredinţez duhul Meu. Şi aceasta zicând, Şi-a dat duhul.** *(47)* **Iar sutaşul, văzând cele ce s-au făcut, a slăvit pe Dumnezeu, zicând: Cu adevărat, Omul acesta drept a fost.** *(48)* **Şi toate mulţimile care veniseră la această priveliştе, văzând cele întâmplate, se întorceau, bătându-şi pieptul.** *(49)* **Şi toţi cunoscuţii Lui, şi femeile care Îl însoţiseră din Galileea, stăteau departe, privind acestea.**

(23, 44) **Amos 8, 9 / Matei 27, 45 / Marcu 15, 33** *(23, 45-49)* **Psalm 30, 5; 37, 11-13; 68, 24 / Matei 27, 50-56 / Marcu 15, 37-41 / Luca 8, 2 / Ioan 19, 25, 30-37**

„**Semn din cer**" cereau oarecând iudeii să vadă *(Matei 16, 1; Marcu 8, 11; Luca 11, 16)*. Iată, dar, acum „**semn**", acest străin [neobişnuit] întuneric.

Şi „**se sfâşie**" şi „**catapeteasma templului**", arătând Domnul, că nu vor mai fi necălcate [neumblate] sfintele sfintelor, ci romanilor dându-se, călcate şi întinate se vor face. Încă şi în alt chip, arată cum „**catapeteasma**" care ne oprea [despărţea] pe noi de sfintele cele din Cer, „**se sfâşie**" – adică vrajba şi păcatul; căci acesta era „**peretele**" cel mare, care ne despărţea pe noi de cele de acolo *(Efeseni 2, 14)*. Şi arată că nu dintru neputinţă S-a răstignit [Domnul], căci Cel Care a făcut unele ca acestea putea şi pe aceia [care L-au răstignit] să-i zdrobească şi să-i dea pierzării.

Şi cu „**glas mare strigând**" [Domnul], „**Îşi dă duhul**", căci putere avea să-Şi puie sufletul Său, şi iarăşi să-l ia pe el.

Iar glasul acesta şi celelalte minuni s-au făcut sutaşului pricină de credinţă, căci nu ca şi un om de rând, ci cu stăpânire murea [Mântuitorul]. Şi lucru „**încredinţat**"[48] a numit moartea, fiindcă iarăşi avea să-Şi ia sufletul. Şi prin acest glas [„**Părinte, în mâinile Tale încredinţez duhul Meu**"], întâi de toate de izbăvire s-au învrednicit sufletele noastre, fiindcă nu mai are diavolul stăpânire asupra lor, ci Părintelui se încredinţează. Căci mai înainte de moartea lui Hristos, mare dreptate avea diavolul asupra sufletelor, iar după ce Fiul nu în iad, ci în mâinile părinteşti şi-a încredinţat duhul, izbăvire au dobândit cei din iad.

Şi ceea ce a zis Domnul: „**Când Mă voi înălţa, pe toţi îi voi trage la Mine**" *(Ioan 12, 32)* acum se vede că s-a săvârşit. Căci, după ce „**S-a înălţat**" pe Cruce, l-a „**tras**" la Sine pe tâlharul, l-a „**tras**" pe sutaşul.

Şi îşi şi „**băteau piepturile**" unii din iudei şi, pe răstignitori prihănindu-i, arătat pe Iisus Îl îndreptăţeau.

---

[47] În ediţia de la 1805, în loc de „**glas tare**", se găseşte „**glas mare**".

[48] [1805] Adică amanet care se încredinţează cuiva spre păstrare până la o vreme şi iarăşi se ia înapoi.

Deci, ucenicii au fugit, iar **„femeile"** – neamul cel osândit și blestemat – rămân și privesc acestea toate și de îndreptarea și de blagoslovenia cea de aici ele se îndulcesc întâi, precum și de Înviere.

Iar tu te minunează de împietrirea iudeilor. Căci cei care ziceau: **„Să Se pogoare de pe Cruce și să credem întru Dânsul"** *(Matei 27, 42)*, cele mai mari [minuni] văzându-le, nu cred. Căci nu era deopotrivă a Se pogorî de pe Cruce cu a întuneca soarele, a despica pietrele, a porni cutremurul înfricoșat, a învia morți, a rupe catapeteasma și toată zidirea a o schimba [preschimba]? *(Matei 27, 51-53)* Drept aceea, nimeni să nu stea la nedumerire pentru ce nu S-a pogorât [de pe Cruce], ci, fără de iscodire pe acestea să le primească, socotind că, chiar și aceasta de ar fi făcut-o [Domnul], nici așa nu ar fi crezut [iudeii]. Și nimic altceva nu s-ar fi săvârșit, fără numai că mântuirea cea prin Cruce s-ar fi știrbit – căci Crucea este slava lui Hristos, mai vârtos decât toate. Așadar, după ce a făcut **cele mai mari [minuni]**, fiindcă nu au crezut aceia, două lucruri întru aceeași dată a isprăvit: și Crucea – semnul cel mare de biruință – până în [la] sfârșit a suferit-o și a primit-o, [încă] și pe aceia i-a arătat nemulțămitori față de toate și cum că nici un lucru bun nu au, ci cu necredința sunt însoțiți.

23, 50-56: Și iată un bărbat cu numele Iosif, sfetnic fiind, bărbat bun și drept, *(51)* **– acesta nu se învoise cu**[49] **sfatul și cu fapta lor. El era din Arimateea, cetate a iudeilor, așteptând Împărăția lui Dumnezeu.** *(52)* **Acesta, venind la Pilat, a cerut trupul lui Iisus.** *(53)* **Și coborându-L, L-a înfășurat în giulgiu de in și L-a pus într-un mormânt săpat în piatră, în care nimeni niciodată, nu mai fusese pus.** *(54)* **Și ziua aceea era vineri, și se lumina spre sâmbătă.** *(55)* **Și urmându-I femeile, care veniseră cu El din Galileea, au privit mormântul și cum a fost pus trupul Lui.** *(56)* **Și, întorcându-se, au pregătit miresme și miruri**[50]**; iar sâmbătă s-au odihnit, după Lege**[51]**.**

(23, 50-52) **Matei 27, 57-58 / Marcu 15, 42-43 / Ioan 19, 38** *(23, 53-55)* **Matei 27, 59-61 / Marcu 15, 46-47** *(23, 56)* **Ieșire 20, 10 / Matei 28, 1 / Marcu 16, 1**

Deși mai înainte tăinuit[ă] era [credința lui] Iosif, acum însă face lucru vrednic de minunare [de laudă]. Și măcar că era **„sfetnic"** și bogat, îndrăznește de cere trup de om, Care a fost răstignit ca un potrivnic și

---

[49] În ediția de la 1805, în loc de **„nu se învoise cu"**, se găsește **„nu se însoțise la"**.

[50] În ediția de la 1805, în loc de **„au pregătit miresme și miruri"**, se găsește **„au gătit aromate și miruri"**.

[51] În ediția de la 1805, în loc de **„după Lege"**, se găsește **„după poruncă"**.

pricinuitor de răzmeriță. Și nici o primejdie nu a pus înainte, măcar că fricos lucru este bogăția. Și nu numai că îl cere, ci și cu cinste îl îngroapă – și în mormânt săpat în piatră, întru care nimeni altul nu mai fusese pus, ca să nu zică năpăstuitorii cum că alt trup a înviat.

Iar femeile, măcar că aveau credință către Domnul, însă nu pe cea care se cuvenea [o aveau], ci slabă și puțină, căci om de rând socotindu-L, miruri și aromate gătesc, după obiceiul evreilor – pe care îl aveau, cu adevărat, la cei morți.

Iar **„sâmbătă"** se liniștesc, după porunca Legii.

Capitolul 24

Învierea Domnului. El se arată ucenicilor care mergeau la Emaus și apoi Apostolilor. Înălțarea la Cer[1]

24, 1-12: **Iar în prima zi de după sâmbătă**[2] **(Duminica), foarte de dimineață**[3]**, au venit ele la mormânt, aducând miresmele**[4] **pe care le pregătiseră.** *(2)* **Și au găsit piatra răsturnată de pe mormânt.** *(3)* **Și intrând, nu au găsit trupul Domnului Iisus.** *(4)* **Și fiind ele încă nedumerite de aceasta, iată doi bărbați au stat înaintea lor, în veșminte strălucitoare.** *(5)* **Și înfricoșându-se ele și plecându-și fețele la pământ, au zis aceia către ele: De ce căutați pe Cel viu între cei morți?** *(6)* **Nu este aici, ci S-a sculat. Aduceți-vă aminte cum v-a vorbit, fiind încă în Galileea,** *(7)* **zicând că Fiul Omului trebuie să fie dat în mâinile oamenilor păcătoși și să fie răstignit, iar a treia zi să învieze.** *(8)* **Și ele și-au adus aminte de cuvintele Lui.** *(9)* **Și întorcându-se de la mormânt, au vestit toate acestea celor unsprezece și tuturor celorlalți.** *(10)* **Iar ele erau: Maria Magdalena și Ioana și Maria lui Iacov și celelalte împreună cu ele, care ziceau către Apostoli acestea.** *(11)* **Și cuvintele acestea au părut înaintea lor ca o aiurare**[5] **și nu le-au crezut.** *(12)* **Și Petru, sculându-se, a alergat la mormânt și, plecându-se, a văzut giulgiurile singure zăcând. Și a plecat, mirându-se în sine de ceea ce se întâmplase**[6]**.**

(24, 1-2) **Matei 28, 1-2 / Marcu 16, 1-4 / Luca 23, 56 / Ioan 20, 1** *(24, 3)* **Marcu 16, 5 / Luca 24, 23** *(24, 4)* **Matei 28, 2-3 / Marcu 16, 5 / Ioan 20, 12 / Faptele Apostolilor 1, 10** *(24, 5-9)* **Matei 16, 21; 17, 22; 28, 5-8 / Marcu 8, 31; 9, 31; 16, 6-8 / Luca 9, 22, 44 / Ioan 2, 22** *(24, 10-12)* **Marcu 16, 10-11 / Luca 24, 25 / Ioan 20, 3, 6, 18**

„Una din sâmbete" numește pe cea dintâi din zilele săptămânii, care este aceea care la noi, pentru Învierea Domnului, se numește Domnească, adică **„Duminică"**. Deci, întru această [zi] au venit femeile la mormânt,

---

[1] În ediția de la 1805, titlul capitolului este: *„Pentru femeile cele ce cercetau mormântul. Pentru Petru când a alergat la mormânt. Pentru Cleopa. Pentru Iisus când S-a arătat, și cum a mâncat înaintea ucenicilor. Pentru Înălțarea la Cer"*.

[2] În ediția de la 1805, în loc de **„în prima zi de după sâmbătă"**, se găsește **„întru una din sâmbete"**.

[3] În ediția de la 1805, în loc de **„foarte de dimineață"**, se găsește **„la mânecare"**.

[4] În ediția de la 1805, în loc de **„miresmele"**, se găsește **„aromatele"**.

[5] În ediția de la 1805, în loc de **„aiurare"**, se găsește **„minciună"**.

[6] În ediția de la 1805, în loc de **„mirându-se în sine de ceea ce se întâmplase"**, se găsește **„mirându-se întru sine de ceea ce s-a făcut"**.

aducând „**aromatele**". Și au venit „**foarte de dimineață**", pe care Matei o zice: „**sâmbăta târziu**" *(Matei 28, 1)*, că „**foarte de dimineață**" la aceeași înțelegere aduce cu „**foarte târziu**"[7].

Și au aflat „**piatra răsturnată**", căci un Înger a răsturnat-o pe ea, precum Matei zice *(Matei 28, 2)*. Și după ce au intrat ele, „**doi bărbați**" li se arată, căci cel de la Matei pe piatră ședea, iar acești „**doi bărbați**" înăuntru, în mormânt, stau; căci deosebite au fost vederile. Și în „**veșminte strălucitoare**" se arată aceștia, pentru Învierea cea luminată.

Și le aduce aminte lor de cele zise de Dânsul, că „**trebuie**" – adică de nevoie este – „**să fie dat în mâinile oamenilor păcătoși**" – adică întru ale romanilor, care erau păgâni și spurcați [necurați] –, „**iar a treia zi să învieze**"[8] *(Luca 24, 7)*.

Pentru Înviere, că s-a săvârșit „**a treia zi**", am zis din destul în Evanghelia cea de la Matei.

Și întorcându-se [mironosițele] de la mormânt și spunând acestea Apostolilor, s-a părut că grăiesc „**minciuni**"; atât de necrezut li se pare oamenilor minunea Învierii.

Iar Petru nu zăbovește – precum nici focul când apucă materie – ci vine la mormânt și vede „**giulgiurile singure**"; și atunci acest folos îl primește mai întâi din venirea la mormânt: a se mira și a cumpăni; căci zice [Evanghelistul]: „**a plecat, mirându-se întru sine de ceea ce se întâmplase**". [Și pentru ce se mira?] Cum au rămas „**giulgiurile singure**", și mai vârtos, cu smirnă fiind uns trupul? Și câtă zăbavă să fi avut tâlharul, ca pe acestea deosebi înfășurate lăsându-le, să scoată trupul, și, cu atât mai mult, cu cât ostașii ședeau aproape?

Iar „**Marie a lui Iacov**" pe Născătoarea de Dumnezeu să o înțelegi, căci așa o numeau pe dânsa, ca pe cea care se părea că este maică a lui Iacov, fiul lui Iosif, pe care și „**cel Mic**" îl numeau *(Marcu 15, 40)* – pe fratele Domnului, zic. Căci era și unul numit „cel Mare", unul din cei doisprezece, fiul lui Zevedeu *(Marcu 3, 17)*.

24, 13-24: **Și iată, doi dintre ei mergeau în aceeași zi la un sat care era departe de Ierusalim, ca la șaizeci de stadii, al cărui nume era Emaus.** *(14)* **Și aceia vorbeau între ei despre toate întâmplările acestea.** *(15)* **Și pe când vorbeau și se întrebau între ei, și Iisus Însuși, apropiindu-Se,**

---

[7] Vezi tâlcuirea și notele de la *Matei 28, 1-8*.

[8] „**Fiul Omului trebuie să fie dat în mâinile oamenilor păcătoși și să fie răstignit, iar a treia zi să învieze**" *(Luca 24, 7)*. Vezi și tâlcuirile de la locurile paralele: *Matei 17, 22; Marcu 9, 31* și *Luca 9, 44*.

mergea împreună cu ei. *(16)* **Dar ochii lor erau ținuți ca să nu-L cunoască.** *(17)* **Și El a zis către ei: Ce sunt cuvintele acestea pe care le schimbați unul cu altul în drumul vostru? Iar ei s-au oprit, cuprinși de întristare**[9]**.** *(18)* **Răspunzând, unul cu numele Cleopa a zis către El: Tu singur ești străin în Ierusalim și nu știi cele ce s-au întâmplat în el zilele acestea?** *(19)* **El le-a zis: Care? Iar ei I-au răspuns: Cele despre Iisus Nazarineanul, Care era Prooroc puternic în faptă**[10] **și în cuvânt înaintea lui Dumnezeu și a întregului popor.** *(20)* **Cum L-au osândit la moarte și L-au răstignit arhiereii și mai-marii noștri**[11]**;** *(21)* **iar noi nădăjduiam că El este Cel Care avea să izbăvească pe Israil; și, cu toate acestea, astăzi este a treia zi de când s-au petrecut acestea.** *(22)* **Dar și niște femei de ale noastre ne-au spăimântat, ducându-se dis-de-dimineață**[12] **la mormânt,** *(23)* **și, negăsind trupul Lui, au venit zicând că au văzut arătare de Îngeri, care le-au spus că El este viu.** *(24)* **Iar unii dintre noi s-au dus la mormânt și au găsit așa precum spuseseră femeile, dar pe El nu L-au văzut.**

(24, 13) **Marcu 16, 12** *(24, 15)* **Matei 18, 20 / Luca 24, 36** *(24, 16)* **Ioan 20, 14; 21, 4** *(24, 19)* **Matei 21, 11 / Luca 7, 16 / Ioan 3, 2; 4, 19; 6, 14; 9, 17 / Faptele Apostolilor 2, 22; 7, 22** *(24, 20)* **Faptele Apostolilor 13, 27** *(24, 21)* **Luca 1, 68; 2, 25, 38 / Faptele Apostolilor 1, 6; 26, 6, 16** *(24, 22)* **Matei 28, 8 / Marcu 16, 10 / Luca 24, 9 / Ioan 20, 18**

Oarecare zic că unul dintru acești „**doi**" să fi fost însuși Luca, pentru aceasta Evanghelistul și-a și ascuns numele său. Și vorbeau aceștia „**între ei despre toate cele care se întâmplaseră**", nu ca și cum ar fi crezut, ci mirându-se – și ca de niște lucruri minunate spăimântându-se, și la acel lucru preaslăvit neputând a se pleca cu lesnire.

Iar „**Iisus, apropiindu-Se, mergea împreună cu dânșii**", căci duhovnicesc și mai dumnezeiesc având de acum trupul, nu era oprit [îngrădit] de depărtarea locurilor, spre a nu fi de față și în mijlocul acelora la care Însuși voia a fi. Pentru aceasta, nici din trăsăturile trupului, celui întru care Se arăta atunci Mântuitorul, nu erau slobozi a-L cunoaște pe El. Căci precum Marcu zice: „**întru alt chip Se arăta**" și cu alte trăsături *(Marcu 16, 12)*, că nu mai cârmuia trupul cu legile firești, ci mai presus de fire și duhovnicește, pentru aceasta ochii acelora se țineau, ca să nu-L cunoască pe El.

---

[9] În ediția de la 1805, versetul 17 este: „**Și a zis către ei: Ce sunt cuvintele acestea de care vă prigoniți între voi mergând, și sunteți triști?**"

[10] În ediția de la 1805, în loc de „**Prooroc puternic în faptă**", se găsește „**bărbat Prooroc puternic în lucru**".

[11] În ediția de la 1805, versetul 20 este: „**Cum L-au dat pe El arhiereii și boierii noștri spre judecată de moarte, și L-au răstignit pre Dânsul**".

[12] În ediția de la 1805, în loc de „**ducându-se dis-de-dimineață**", se găsește „**care au fost la mânecare**".

Dar pentru ce „**S-a arătat în alt chip**"? Şi de ce „**erau ţinuţi ochii lor**"? Ca Domnul să vădească şi să descopere toată îndoiala lor; ca rana să o golească [deşerteze], apoi, întru această stare să primească ei şi doftoria; ca dulce să li Se arate lor, după multa petrecere împreună; ca să-i înveţe pe dânşii de la Moise şi de la Proorocі şi atunci să se facă El cunoscut şi ei mai mult să creadă; [ca să priceapă] cum că trupul Său nu mai este întru acest fel, încât să fie tuturor văzut. Şi cu toate că trupul cu care El a înviat cu acela a şi pătimit, însă numai celor care voia li Se arăta, şi dintru aceasta să dobândească ei oarecare lucru mare, adică să nu se mai nedumirească pentru ce pricină [Mântuitorul] nu petrece iarăşi în mijlocul noroadelor, socotind [pricepând] ei că petrecerea cea după Înviere mai deosebită este şi nu de obşte, nici [numai] omenească, ci mai dumnezeiască. Iar acest fel de petrecere [vieţuire] este şi chip al Învierii celei ce va să fie, întru care ca Îngerii vom petrece şi ca fiii lui Dumnezeu. Aşadar, pentru acestea „**erau ţinuţi ochii lor**", ca să nu-L cunoască pe El, căci de aceia care voia El să fie văzut, era văzut.

Iar Cleopa Îl şi dojeneşte pe Acesta Care Se arată Împreună-călător: „**Tu singur eşti străin în Ierusalim şi nu ştii cele ce s-au întâmplat în el zilele acestea**?", în loc de: „Tu eşti singurul din locuitorii Ierusalimului, care nu ştii cele ce s-au făcut?" Iar alţii pe acest cuvânt „**străin**", aşa l-au înţeles: „Tu singur eşti atât de străin şi de sălăşluit afară din hotarele Ierusalimului şi neîmpărtăşit de cele ce se fac în mijlocul lui, încât acestea nu le ştii?"

Şi vezi cum prea mică credinţă aveau pentru Domnul, căci „**bărbat Prooroc**" Îl numeau pe El, precum pe Ilie, pe Iosua Navi sau şi pe Moise. „**Puternic în faptă şi în cuvânt**", întâi este fapta, apoi cuvântul, căci nici un cuvânt de învăţătură nu are întărire, de nu mai înainte cel care învaţă se va arăta pe sine lucrător. Fii, dară, întâi „**puternic în lucru**" [„**faptă**"], apoi te sârguieşte să ai şi „**cuvântul**"; aşa [astfel] şi Dumnezeu îţi va ajuta. Că mai întâi este „**lucrul**" [„**fapta**"], apoi videnia [vederea dumnezeiască] şi strălucirea. De nu vei curăţi oglinda cu osteneală şi cu sudoare, nu vei vedea frumuseţea cea dorită, căci „**fericiţi cei curaţi cu inima**" – aceasta este prin fapte – „**că aceia vor vedea pe Dumnezeu**" – aceasta este sfârşitul [plinirea] videniei [vederii dumnezeieşti] *(Matei 5, 8)*. Şi se cuvine „**a fi puternic în faptă şi în cuvânt înaintea lui Dumnezeu**" şi apoi „**înaintea a tot norodul**". Căci întâi se cuvine a plăcea lui Dumnezeu, apoi a ne sili a fi şi fără de prihană către oameni, pe cât va fi cu putinţă. Şi nici nu se cuvine a cinsti mai întâi plăcerea oamenilor, ci cinstirea de Dumnezeu; nici spre sminteala multora a vieţui, ci şi de aceasta, împreună cu acelea se

cuvine a purta de grijă, lucru pe care și înțeleptul îl zice: **„Poartă grijă de cele bune înaintea lui Dumnezeu, apoi și a oamenilor"** *(Pilde 3, 4)*, și Pavel însăși pe aceasta o zice[13] *(2 Corinteni 8, 21)*.

Și zic: **„Iar noi nădăjduiam că El este Cel Care avea să izbăvească pe Israil"**; ca și cum s-au amăgit întru nădejdi, așa zic: **„noi nădăjduiam"**, adică „noi nădăjduiam că Acela și pe alții îi va mântui, și iată că nici pe Sine nu S-a mântuit". Întru atâta nebărbăție și necredință se află ei, încât mai că nu le ziceau pe cele din vremea răstignirii: **„Pe alții i-a mântuit, dar pe Sine nu poate să Se mântuiască"** *(Marcu 15, 31)*. Pentru aceasta și îi numește pe dânșii: **„nepricepuți și zăbavnici cu inima, ca să credeți"** *(Luca 24, 25)*. Dar ce este aceasta: **„să izbăvească pe Israil"**? În multe locuri am zis că pe Hristos Îl așteptau cei din norod și care nu făceau cercare cu de-amănuntul, ca mântuitor și izbăvitor de relele cele ce le atârnau asupră, [încă] și de jugul robiei romanilor. Și nădăjduiau ei că va împărăți cu împărăție pământească, pentru aceasta și zic: „Că noi nădăjduiam că și pe Israil El îl va izbăvi de păgânii romani și Acesta nici de cea nedreaptă hotărâre asupra Lui nu a putut scăpa".

„Astăzi este a treia zi de când s-au petrecut acestea. Dar și niște femei de ale noastre ne-au spăimântat, [ducându-se dis-de-dimineață la mormânt, și, negăsind trupul Lui, au venit zicând că au văzut arătare de Îngeri, care le-au spus că El este viu]". Acestea, oarecum nedumirindu-se, le zic ei, și mi se par mie bărbații aceștia că întru multă îndoială a socotinței [a cugetului] erau, și nici foarte nu credeau, nici foarte credeau. Căci a zice: **„noi nădăjduiam că El este Cel Care avea să izbăvească pe Israil"**, necredință arată, iar a zice că: **„astăzi este a treia zi"**, este a oamenilor celor care sunt aproape de a-și aduce aminte, că le-a zis lor: **„A treia zi voi învia"**[14]. Iar ceea ce zice: **„ne-au spăimântat"**, aceasta arată că se clătea [clătina] necredința lor. Și, în scurt socotindu-se cuvintele, omenești cu adevărat se arată a fi; și multă îndoială au, și sunt oarecum a unora ce nu se dumiresc și nu se pricep pentru Învierea cea minunată.

„Iar unii dintre noi s-au dus la mormânt" – prin aceasta sau numai pe Petru îl spune, sau pe Petru și pe Ioan. Și de aici este arătat cum că acelea care pe larg le zic unii, alții în scurt și în treacăt le istorisesc. Precum și venirea la mormânt a lui Petru și a lui Ioan, Ioan mai pe larg a povestit-o *(Ioan 20, 2-10)*, iar acesta puțin pomenind-o, a trecut-o fără a spune numele acelora.

---

[13] **„Pentru că ne îngrijim de cele bune nu numai înaintea Domnului, ci și înaintea oamenilor"** *(2 Corinteni 8, 21)*.

[14] Vezi: *Matei 17, 23; 20, 19; Marcu 9, 31; Luca 9, 22; 13, 32; 18, 33; 24, 7.*

24, 25-35: **Și El a zis către ei: O, nepricepuților și zăbavnici cu inima ca să credeți toate câte au spus Proorocii! *(26)* Nu trebuia, oare, ca Hristos să pătimească acestea și să intre în slava Sa?[15] *(27)* Și începând de la Moise și de la toți Proorocii, le-a tâlcuit lor, din toate Scripturile cele despre El. *(28)* Și s-au apropiat de satul unde se duceau, iar El se făcea că merge mai departe. *(29)* Dar ei Îl rugau stăruitor[16], zicând: Rămâi cu noi, că este spre seară și s-a plecat ziua. Și a intrat să rămână cu ei. *(30)* Și, când a stat împreună cu ei la masă, luând pâinea, a binecuvântat și, frângând, le-a dat lor. *(31)* Și s-au deschis ochii lor și L-au cunoscut; și El S-a făcut nevăzut de ei. *(32)* Și au zis unul către altul: Oare, nu ardea în noi inima noastră[17], când ne vorbea pe cale și când ne tâlcuia Scripturile? *(33)* Și, în ceasul acela sculându-se, s-au întors la Ierusalim și au găsit adunați pe cei unsprezece și pe cei ce erau împreună cu ei, *(34)* care ziceau că a înviat[18] cu adevărat Domnul și S-a arătat lui Simon. *(35)* Și ei au istorisit cele petrecute pe cale și cum a fost cunoscut de ei la frângerea pâinii[19].**

(24, 25) Galateni 3, 1 *(24, 26)* Isaia 50, 6 / Miheia 2, 13 / Luca 24, 46 / Faptele Apostolilor 17, 3 / 1 Petru 1, 11 / Evrei 2, 10 *(24, 27)* Facere 3, 15; 22, 18; 26, 4; 49, 10 / Numeri 21, 9 / Iov 19, 25 / Psalm 15, 8-10; 21, 7; 68, 12, 24 / Isaia 40, 10; 43, 24; 50, 6; 53, 3, 7 / Ieremia 23, 5; 33, 15 / Iezechiil 34, 23; 37, 24 / Daniil 9, 24 / Miheia 7, 20 / Luca 24, 45 *(24, 28)* Facere 22, 26; 42, 7 / Marcu 6, 48 *(24, 29)* Judecători 19, 9 *(24, 30)* 1 Regi 9, 13 / Faptele Apostolilor 10, 41 *(24, 32)* Ieremia 20, 9; 23, 29

Fiindcă întru omenești socotințe [cugete] se aflau și cu multă îndoială boleau, „**nepricepuți**" pe dânșii îi numește și „**zăbavnici cu inima**", spre a crede „**toate câte au grăit Proorocii**".

Căci este cu putință a crede și din parte și de săvârșit [desăvârșit], precum dacă cineva nădăjduiește că Hristos va fi pentru mântuirea norodului, nu pentru mântuirea sufletelor, ci pentru așezarea și izbăvirea neamului evreiesc, unul ca acesta, nu pe cât este cuviincios a crede, crede. Și iarăși, de crede lui David – care zice: „**Străpuns-au mâinile Mele și picioarele Mele**" *(Psalm 21, 18)* și celelalte câte pentru Cruce și pentru cele de pe Cruce, ca despre fața Domnului proorocește – și primește cele pentru Patimă, iar cele pentru Înviere nu le socotește – precum este aceea

---

[15] În ediția de la 1805, versetul 26 este: „**Au nu trebuia a pătimi acestea Hristos și a intra întru slava Sa?**"

[16] În ediția de la 1805, în loc de „**Îl rugau stăruitor**", se găsește „**Îl îndemnau**".

[17] În ediția de la 1805, în loc de „**Oare, nu ardea în noi inima noastră**", se găsește „**Au nu era inima noastră arzând întru noi**".

[18] În ediția de la 1805, în loc de „**a înviat**", se găsește „**S-a sculat**".

[19] În ediția de la 1805, în loc de „**la frângerea pâinii**", se găsește „**întru frângerea pâinii**".

ce zice: „**Nu vei da pe Cel cuvios al Tău să vadă stricăciunea**" și aceea: „**Nu vei lăsa sufletul Meu în iad**" *(Psalm 15, 10)* și aceea: „**Întru cei morți slobod**" *(Psalm 87, 4)* și aceea: „**Scoțând pe cei legați și pe cei care locuiau în mormânturi**" și altele ca acestea –, nu are credință de săvârșit [desăvârșită], ci din parte. Căci se cuvine la toate și la cele ce sunt de necinste și la cele ce sunt de slavă a-i crede pe Prooroci. Trebuia să pătimească Hristos – aceasta este de necinste, dar și să intre întru slava Sa – aceasta este cea slăvită.

„Iar voi, atâta de «**nepricepuți**» sunteți, încât, auzindu-l pe Isaia că pe acestea pe amândouă le zice: și că spre junghiere s-a adus *(Isaia 53, 7)*, și că Domnul voiește să arate Lui lumină *(Isaia 53, 11)*, cea dintâi o primiți iar cea de a doua nu o socotiți. Și voi credeți că El a fost rănit, însă nu voiți să luați aminte că Domnul voiește să-L curățească pe El de rană. Însă, din pricină că voi sunteți «**nepricepuți**» – adică «**zăbavnici cu inima**» – nu le pricepeți acestea". Căci de ar fi fost „**nepricepuți**", El nu ar fi grăit cu dânșii. „Dar fiindcă sunteți «**zăbavnici cu inima**», Eu voi purta cugetul vostru și degrabă îl voi face a înțelege [pricepe]". Pentru aceasta le și tâlcuia lor de la Moise și de la toți Proorocii. Căci și taina jertfei lui Avraam, când fiind slobozit Isaac, berbec s-a jertfit *(Facere 22, 13)*, pe acestea ale Domnului mai înainte le închipuia, precum și Însuși Hristos zice: „**Avraam... a fost bucuros să vadă ziua Mea și a văzut-o și s-a bucurat**" *(Ioan 8, 56)*. Și aceea ce zice: „**Veți vedea viața voastră spânzurată**"[20] *(Deuteronom 28, 66)*, întru aceeași dată și răstignirea o însemnează, prin a zice „**spânzurată**"; [încă] și Învierea, prin a zice: „**viața**". Și întru celelalte proorocii însemnate se află cele pentru Cruce și pentru Înviere și, mai ales, în cei mai [re]numiți Prooroci. Și, este cu putință, de la dânșii pe acestea a le culege. Și socotește-mi cum prin reaua pătimire este intrarea întru slavă.

Iar Domnul „**se făcea că merge mai departe**", după omenire cu adevărat[21]. Și când sloboade El, atunci li se deschid lor ochii și Îl cunosc pe El. Însemnează Mântuitorul încă și alt lucru, anume că acelora care se împărtășesc din pâinea cea blagoslovită li se deschid ochii spre a-L cunoaște pe El, căci mare și nespusă putere are trupul Domnului.

Și „**nevăzut**" Se face de la dânșii, căci nu mai avea de acum acest fel de trup, încât multă vreme să petreacă împreună cu dânșii; dar încă face aceasta

---

[20] În ediția 1988 a *Sfintei Scripturi* la *Deuteronom 28, 66*, găsim: „**Viața ta va fi mereu în primejdie înaintea ochilor tăi; vei tremura ziua și noaptea și nu vei fi sigur de viața ta**".

[21] Adică, așa cum face orice om, după măsură omenească, întru cele în care atunci Se arăta lui Luca și Cleopa.

ca mai mare dorință să le adauge lor. Căci atâta s-au bucurat, încât **„în ceasul acela sculându-se, s-au întors la Ierusalim"**. Însă nu întru acel ceas [au ajuns la Ierusalim], căci **„s-au sculat"** întru acel ceas, dar s-au întors după mai multe – atâtea câte erau cu putință a face ei, umblând întru acea depărtare de șaizeci de stadii. Între aceste ceasuri [care au trecut] până când ei au călătorit întru întoarcere, cu adevărat și Stăpânul **„S-a arătat lui Simon"**.

Și **„arzând era inima"** lor ori de focul cuvintelor Domnului – căci atunci când le tâlcuia lor se înfierbântau ei dinlăuntru și se plecau la cele zise, ca la cele care erau adevărate –, ori că, atunci când le tâlcuia lor Scripturile, sălta dinlăuntru inima lor așa: „Acesta Care ne tâlcuiește nouă, Domnul este!"

24, 36-44: **Și pe când vorbeau ei acestea, El a stat în mijlocul lor[22] și le-a zis: Pace vouă.** *(37)* **Iar ei, înspăimântându-se și înfricoșându-se, credeau[23] că văd duh.** *(38)* **Și Iisus le-a zis: De ce sunteți turburați și pentru ce se ridică[24] astfel de gânduri în inima voastră?** *(39)* **Vedeți mâinile Mele și picioarele Mele, că Eu Însumi sunt; pipăiți-Mă și vedeți, că duhul nu are carne și oase, precum Mă vedeți pe Mine că am.** *(40)* **Și zicând acestea, le-a arătat mâinile și picioarele Sale.** *(41)* **Iar ei încă necrezând de bucurie și minunându-se,** El le-a zis: Aveți aici ceva de mâncare? *(42)* **Iar ei I-au dat o bucată de pește fript[25] și dintr-un fagure de miere.** *(43)* **Și luând, a mâncat înaintea lor.** *(44)* **Și le-a zis: Acestea sunt cuvintele pe care le-am grăit către voi, fiind încă împreună cu voi, că trebuie să se împlinească toate cele scrise despre Mine în Legea lui Moise, în Prooroci și în Psalmi.**

(24, 36) **Marcu 16, 14 / Ioan 20, 19 / Faptele Apostolilor 13, 31 / 1 Corinteni 15, 5** *(24, 37)* **Marcu 6, 49** *(24, 39)* **Ioan 20, 20, 27** *(24, 41)* **Marcu 16, 14 / Ioan 21, 5** *(24, 42)* **Ioan 21, 10** *(24, 44)* **Matei 16, 12; 17, 22; 20, 18 / Marcu 8, 31 / Luca 9, 22; 18, 31; 24, 6**

Domnul, Cel Care toate spre mântuirea noastră bine le rânduiește, **„stă în mijlocul ucenicilor"**, vrând să încredințeze Învierea.

Și [mai] întâi, prin obișnuitul cuvânt de heretisire [salutare] al păcii potolește turburarea lor. Încă și arată cum că este Însuși El, Învățătorul lor, Care Se îndulcea întru acest cuvânt de heretisire și cu acesta i-a întrarmat și pe ei când îi trimitea la propovăduire *(Matei 10, 12-13; Marcu 6, 10; Luca 10, 5)*.

---

[22] În ediția de la 1805, în loc de **„El a stat în mijlocul lor"**, se găsește **„Însuși Iisus a stătut în mijlocul ucenicilor Săi"**.

[23] În ediția de la 1805, în loc de **„credeau"**, se găsește **„li se părea"**.

[24] În ediția de la 1805, în loc de **„se ridică"**, se găsește **„se suie"**.

[25] În ediția de la 1805, în loc de **„o bucată de pește fript"**, se găsește **„o parte de pește fript"**.

Dar, fiindcă prin acest grai nu s-a potolit turburarea sufletului lor, le arată lor dinspre altă parte că este Fiul lui Dumnezeu, Care știe inimile, căci zice: **„Pentru ce se ridică astfel de gânduri în inima voastră?"** Iar, cu adevărat, aceasta – a ști gândurile oamenilor – a lui Dumnezeu este, fără de îndoială. Aduce pe urmă și alta: pipăirea mâinilor și a picioarelor, căci zice: „Vouă vi se pare că duh sunt Eu, adică nălucă, precum multe [duhuri] ale celor morți, mai ales pe la mormânturi obișnuiesc a se năluci. Însă știți că duhul nici carne și nici oase nu are, iar Eu și carne și oase am, deși, mai dumnezeiești și mai duhovnicești". Căci trupul Domnului nu era duh, ci duhovnicesc era, adică afară de toată grosimea [îngroșarea], de duh ocârmuindu-se. Că trupul pe care acum îl avem este sufletesc, adică de suflet se ocârmuiește și de cele firești și sufletești felurimi și puteri i se dă viață. Iar trupul cel de după Înviere Pavel l-a numit **„duhovnicesc"** *(1 Corinteni 15, 44)*, carele, adică, de duh dumnezeiesc i se dă viață și se ocârmuiește, iar nu de suflet – cu chip negrăit și duhovnicesc spre nestricăciune prefăcându-se și întru aceasta păzindu-se. Deci, în acest fel se cuvine a socoti că a fost trupul Domnului după Înviere, duhovnicesc și subțire și afară de toată grosimea [îngroșarea]; și nici de hrană, nici de altceva având trebuință, cu toate că pentru încredințare[a ucenicilor] a mâncat. Iar ceea ce a mâncat Domnul acum, nu firește a mâncat, ci cu iconomie, ca să arate că însuși trupul cel ce a pătimit a înviat, iar acum trupului [Său] îi era firesc a intra înăuntru, fiind ușile încuiate și a se muta din loc în loc fără osteneală.

Deci, necrezând încă ucenicii, și nici din pipăire adeverindu-se, adaugă și alta, adică mâncarea, de oarecare dumnezeiască putere mistuindu-se cele ce se mâncau, căci tot ceea ce firește se mănâncă cu gura, mai apoi afară se aruncă[26], însă acelea, precum s-a zis, nu firește erau mâncate, ci cu iconomie se mâncau.

Încă se par că au și oarecare umbroasă înțelegere cele ce atunci s-au mâncat [de către Domnul]. Căci mâncând El **„o parte de pește fript"**, însemnează cum că pe firea noastră, cea care înota în viața aceasta cea sărată, cu focul Dumnezeirii Sale uscându-o și toată umezeala pe care o avea din adâncurile apelor – iar mai ales să zic, ale valurilor – zvântându-o, dumnezeiască mâncare o a făcut pe aceasta – pe ceea care mai înainte era grețoasă, dulce mâncare lucrând-o lui Dumnezeu. Că aceasta însemnează **„fagurele de miere"**: dulceața cea de acum a firii noastre, care mai înainte era lepădată.

---

[26] După ce aparatul digestiv asimilează puterea hrănitoare a celor mâncate, resturile, care nu mai sunt de folos, sunt eliminate în chip firesc.

Sau – precum socotesc – și acestea înseamnă: prin „**peștele fript**" pe fapta bună cea lucrătoare, care ridică de la noi multa umezeală și îngroșare, prin ajutorul cărbunilor celor pustnicești și sihăstrești; iar pe cunoștință, adică videnia [vederea dumnezeiască], prin „**fagurele de miere**", fiindcă dulci sunt cuvintele lui Dumnezeu *(Psalm 18, 11; 118, 103)*.

Încă este „**fagure**", dar de viespi, înțelepciunea cea elinească; și este „**fagure**" de miere de albine înțelepciunea cea dumnezeiască. Căci Hristos este „albina", mică adică la mărime[27] *(Sirah 11, 3)* – căci scurt este cuvântul și slab la vârtute, și nu întru „**puterea cuvântului**" propovăduiește Pavel, ca să nu facă zadarnică Crucea[28] *(1 Corinteni 1, 17-18)* – însă le este dorită și împăraților și celor de rând, spre sănătate sufletească mâncând [aceștia] ostenelile ei.

24, 45-53: **Atunci le-a deschis mintea ca să priceapă Scripturile.** *(46)* **Și le-a spus că așa este scris și așa trebuie să pătimească Hristos și să învieze din morți a treia zi.** *(47)* **Și să se propovăduiască în numele Său pocăința spre iertarea păcatelor la toate neamurile**[29]**, începând de la Ierusalim.** *(48)* **Voi sunteți martorii acestora.** *(49)* **Și iată Eu trimit peste voi**[30] **făgăduința Tatălui Meu; voi însă ședeți în cetate**[31]**, până ce vă veți îmbrăca cu putere de Sus.** *(50)* **Și i-a dus afară, până spre Betania și, ridicându-Și mâinile, i-a binecuvântat.** *(51)* **Și pe când îi binecuvânta, S-a despărțit de ei și S-a înălțat la Cer.** *(52)* Iar ei, **închinându-se Lui, s-au întors în Ierusalim cu bucurie mare.** *(53)* **Și erau în toată vremea în templu, lăudând și binecuvântând pe Dumnezeu. Amin.**

(24, 45) **Luca 24, 27 / Ioan 5, 39** *(24, 46)* **Isaia 53, 3-4, 7 / Luca 24, 26-27** *(24, 47)* **Matei 28, 19 / Faptele Apostolilor 13, 38; 20, 21** *(24, 48)* **Rut 4, 11 / Ioan 15, 27 / Faptele Apostolilor 1, 8** *(24, 49)* **Ioan 14, 16; 15, 26 / Faptele Apostolilor 1, 4, 8** *(24, 50-51)* **Marcu 16, 19 / Ioan 20, 17 / Faptele Apostolilor 1, 9-10** *(24, 52)* **Matei 28, 17 / Ioan 16, 22** *(24, 53)* **Faptele Apostolilor 2, 46**

După ce le-a dat pacea sufletului și le-a potolit lor inimile prin cele ce le-a zis, prin cele ce s-au pipăit, prin cele ce le-a mâncat încredințând

---

[27] „**Mică este între cele zburătoare albina, dar rodul ei întrece orice dulceață**" *(Sirah 11, 3)*.

[28] „**Căci Hristos nu m-a trimis ca să botez, ci să binevestesc, dar nu cu înțelepciunea cuvântului, ca să nu rămână zadarnică Crucea lui Hristos. Căci cuvântul Crucii, pentru cei ce pier, este nebunie; iar pentru noi, cei ce ne mântuim, este puterea lui Dumnezeu**" *(1 Corinteni 17-18)*.

[29] În ediția de la 1805, în loc de „**în numele Său pocăința spre iertarea păcatelor la toate neamurile**", se găsește „**întru numele Lui pocăința și iertarea păcatelor în toate neamurile**".

[30] În ediția de la 1805, în loc de „**peste voi**", se găsește „**întru voi**".

[31] În ediția de la 1805, în loc de „**în cetate**", se găsește „**în cetatea Ierusalimului**".

Învierea cea adevărată a trupului Său, „**atunci le-a deschis lor mintea ca să priceapă Scripturile**". Pentru că de nu s-ar fi liniștit sufletele lor, cum ar fi cunoscut, fiind acestea turburate și neașezate? Căci zice: „**Îndeletniciți-vă și cunoașteți**"[32] *(Psalm 45, 10)*. Pentru aceasta și îi învață pe dânșii că de nevoie era să pătimească astfel Hristos. Cum anume? Prin lemnul Crucii. Căci, de vreme ce prin lemn s-a făcut pierzarea, de nevoie era ca prin lemn să se și desfacă stricăciunea și, prin durerile cele de pe lemn trecând Domnul nebiruit, să strice desfătarea cea din lemn *(Facere 3, 6-7)*. Apoi „**să și învieze a treia zi, și să se propovăduiască în numele Lui pocăința și iertarea păcatelor întru toate neamurile**". Pentru Botez zice aici, căci întru acesta și pocăință se face prin spovedanie și părăsire a răutăților și păgânătăților celor mai dinainte, și iertarea păcatelor urmează.

Dar cum vom înțelege că Botezul se face numai „**întru numele**" lui Hristos, când, mai vârtos în alt loc ne învățăm a-l săvârși pe acesta „**în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh**"? *(Matei 28, 19)* Deci, întâi aceasta spunem: anume că, atunci când zicem că se face Botezul „**întru numele**" lui Hristos, nu zicem că trebuie numai în numele lui Hristos a-l săvârși pe acesta, ci că se face Botezul lui Hristos, cu care Hristos S-a botezat, adică duhovnicesc, nu iudaicesc; nici întru felul în care era botezul lui Ioan, spre pocăință numai *(Faptele Apostolilor 13, 24)*, ci dătător de împărtășire a Duhului Sfânt și de iertarea păcatelor, în ce fel El a arătat când S-a botezat pentru noi în Iordan și pe Duhul Sfânt în chip de porumbel L-a arătat *(Matei 3, 16)*. Încă și alta: Botezul cel „**întru numele**" lui Hristos, în loc de „**întru moartea**" lui Hristos îl înțelegem[33] *(Romani 6, 3)*, căci precum, Acela murind, a treia zi a înviat, așa și noi, îngropându-ne cu închipuire în apă, ieșim nestricăcioși cu sufletele, primind arvunele nestricăciunii trupului[34]. Și în alt chip: numele acesta „**Hristos**", adică „Uns", arată dintru sine și pe Tatăl Cel Care a uns și ungerea, pe Duhul și pe Fiul Cel Care S-a uns; ca și cum ar fi zis: „iertarea păcatelor este întru numele Domnului". Unde, dar, sunt limbile noroioase ale celor care botează în Montan și în Priscilla și în Maximilla?[35] Cu adevărat, nici o iertare nu

---

[32] În versiunea *Sfintei Scripturi* din 1988, versetul 45 este: „**Opriți-vă și cunoașteți că Eu sunt Dumnezeu, înălța-Mă-voi pe pământ**".

[33] „**Au nu știți că toți câți în Hristos Iisus ne-am botezat, întru moartea Lui ne-am botezat?**" *(Romani 6, 3)*.

[34] Vezi *2 Corinteni 1, 21-22* și *Efeseni 1, 13-14*.

[35] Montanismul a fost o sectă care a apărut în Frigia, întemeietorul ei fiind Montan. Acesta era în creștinism un prozelit, iar înainte fusese preot al zeiței Cybele. Pe la anul 156-157, Montan a început să propovăduiască la Abardau sfârșitul lumii, coborârea

este celor ce se botează întru acest fel, ci încă și adăugire de păcate le urmează. Iar aceștia [eretici] rău au pierit.

Iar cuvântul [propovăduirii] „**în toate neamurile**" a ieșit, „**începând de la Ierusalim**", căci trebuia ca, după ce toată firea în Hristos s-a unit și s-a luat, a nu se mai despărți de acum în două părți – în evrei și în păgâni –, ci a începe cuvântul de la Ierusalim și a se odihni întru neamuri, împreunând firea [omenească].

Iar „**voi sunteți martorii acestora**", adică ai Patimilor și ai Învierii. Apoi, ca să nu se turbure ei înlăuntrul lor și să cugete așa: „Cum, noi, oa-meni de rând fiind, vom mărturisi fiind trimiși la neamuri? Ridicându-ne împotriva ierusalimitenilor care și pe Tine Te-au omorât?", le zice [Domnul]: „Îndrăzniți, pentru aceasta, că voi trimite cât de grabă făgăduința Tatălui Meu, pe care am grăit-o prin Ioil: «**Voi vărsa din Duhul Meu peste tot trupul**...»[36] *(Ioil 3, 1-2)*. Așadar, voi cei care sunteți fricoși și fără de bărbăție, ședeți în cetate până ce vă veți îmbrăca cu putere de Sus, nu omenească, ci cerească". Și nu a zis „veți primi", ci „**vă veți îmbrăca**", pe cea dinspre toate părțile păzire a întrarmării celei duhovnicești arătându-o.

„**Și i-a dus afară, până spre Betania**" – aceasta să o înțelegem că s-a făcut întru însăși ziua cea de a patruzecea. Căci cele care aici în scurt le zice [Evanghelistul], pe acestea tu le socotește că s-au făcut în multe zile, precum însuși Luca zice la *Fapte*: „**arătându-se lor în vremea celor patruzeci de zile**" *(Faptele Apostolilor 1, 3)* – căci adeseori venea și Se ducea.

Ierusalimului ceresc și împărăția de o mie de ani a lui Hristos cu drepții. Acest eveniment avea să se întâmple în apropiere de Pepuza și de Tymion, în Frigia. Predica „profetică" a lui Montan a făcut mare impresie. Entuziasmul a fost stârnit în ascultători, aceștia fiind cuprinși de emoția sfârșitului lumii și a împărăției celei noi. Mulți și-au vândut averile și le-au pus la mijloc, ca primii creștini. Mulțimea înfrigurată s-a strâns la locul și la timpul prezis, iar în așteptarea Ierusalimului ceresc se produceau stări de „extaz". În fapt, acestea erau năluciri drăcești care erau lucrătoare prin înfierbântarea, prin râvna sângelui. Fenomenul ceresc așteptat nu s-a întâmplat, însă ideile propovăduite au prins. Montan și partizanii săi au continuat să predice ca niște „profeți" ai împărăției de o mie de ani, interpretând în sensul învățăturilor lor semnele timpului: războaie, cutremure, persecuții, turburări și alte întâmplări. Exaltatul „profet" Montan și-a alăturat și câteva femei: Priscilla, Maximilla și Quintilla, care cădeau în stări de „extaz" și de somnambulism și „profeteau" și ele sfârșitul, socotindu-se „organe" ale Duhului Sfânt. După cele grăite de Sfântul Teofilact, se pare că acești eretici au ajuns cu înșelarea până acolo, încât au propovăduit și au săvârșit botez întru numele lor.

[36] La *Ioil 3, 1-2*, în ediția 1988 a *Bibliei* avem: „**Vărsa-voi Duhul Meu péste tot trupul, și fii și fiicele voastre vor prooroci, bătrânii voștri visuri vor visa iar tinerii voștri vedenii vor vedea. Chiar și peste robi și roabe voi vărsa Duhul Meu**".

Și **„i-a blagoslovit"** pe ucenici, poate adică și putere păzitoare punând întru dânșii până la venirea Duhului, dar poate și pe noi învățându-ne ca, atunci când ne vom duce undeva, să-i încredințăm blagosloveniilor pe cei din stăpânirea noastră.

„Și Se înălța la Cer". Pentru că Ilie ca spre Cer se ridica, întrucât se părea că se înalță, ca și cum spre Cer *(4 Regi 2, 11)*; iar Mântuitorul întru însuși Cerul, înaintemergător al tuturor S-a suit, ca împreună cu sfântul Său trup să Se arate Feței lui Dumnezeu, și pe scaun, cu Tatăl, împreună-ședător să-l arate pe el. Iar acum este închinată firea noastră întru Hristos de toată puterea îngerească.

„Iar ei, închinându-se Lui, s-au întors în Ierusalim cu bucurie mare. Și erau în toată vremea în templu, lăudând și binecuvântând pe Dumnezeu". Vezi faptă bună? Încă nu Se pogorâse Duhul și duhovnicește petrec [viețuiesc]. Căci aceia care mai înainte stăteau încuiați *(Ioan 20, 19, 26)*, acum în mijlocul arhiereilor se aflau, și nimic dintru cele ale vieții acesteia nu este întru ei, ci toate defăimându-le, în templu Îl lăudau **„în toată vremea"** pe Dumnezeu și bine Îl cuvântau.

O, să ne facem și noi următori ai acestora; și să fim **„în toată vremea"**, în viață sfântă, **„lăudând"** prin viața aceasta **„și binecuvântând pe Dumnezeu"**! Și slavă a lui Dumnezeu și bună cuvântare este viața cea sfântă și îmbunătățită, căci Lui I Se cuvine toată slava în veci. Amin.

Sfârșit al tâlcuirii Sfântului Teofilact
la Evanghelia cea de la
Luca

PĂTIMIRILE IUDEILOR DIN VREMEA CEZARULUI GAIUS CALIGULA (anii 37-41) ŞI PÂNĂ LA DĂRÂMAREA IERUSALIMULUI DIN VREMEA LUI TIT (anul 70)

– descrise de Eusebiu de Cezareea şi Iosif Flaviu –

Istoricii socotesc îndeobşte că perioada apostolică se încheie o dată cu distrugerea templului şi căderea Ierusalimului, în urma războiului iudaic din anii 66-70. Însă acest război este încununarea multor răzvrătiri şi suferinţe. Astfel, sub domnia lui Nero, în anul 66, în Palestina izbucneşte o răzmeriţă care se transformă într-un adevărat război. Aflată sub conducerea generalului Vespasian, armata romană, începând din Galileea, cucereşte pe rând toate cetăţile care erau apărate de iudei înarmaţi. În anul 69, Vespasian este proclamat împărat şi lasă conducerea războiului fiului său, Tit. Iudeii se aflau întăriţi în Ierusalim. Tit a atacat oraşul care a rezistat unui asediu ce a durat cinci luni. Pierderile au fost mari de ambele părţi. În continuare, lăsăm loc cuvintelor istoricului creştin Eusebiu de Cezareea şi istoricului iudeu Iosif Flaviu[1].

CARTEA A DOUA

VI

Nenorocirile care s-au abătut asupra iudeilor provin din nelegiuirile comise de ei împotriva lui Hristos

1. Filon relatează mai întâi că pe vremea lui Tiberiu, cea mai mare influenţă asupra tuturor persoanelor din jurul împăratului o avea Seianus[2], care se silea din toate puterile să stârpească cu totul pe evrei şi că, pe de altă parte, în Iudeea, Pilat – pe vremea căruia s-au săvârşit toate nelegiuirile împotriva Mântuitorului – i-a tulburat nespus de tare pe iudei prin aceea că a luat măsuri (socotite de iudei ilegale) împotriva templului din Ierusalim, care pe atunci stătea încă în picioare.

După ce a murit Tiberiu, puterea a revenit lui Gaius, care pe mulţi i-a nedreptăţit, dar cel mai mult se pare că a avut de suferit poporul evreiesc de pretutindeni. Ne putem face o idee despre acest lucru chiar şi numai citind câteva fapte din scrierea lui Filon, care spune textual:

2. „Atât de nefiresc era felul de a se purta al lui Gaius cu toată lumea şi îndeosebi cu neamul evreiesc pe care l-a persecutat cu toată ura, încât le-a sechestrat casele de rugăciune (*Faptele Apostolilor 16, 13*) din toate oraşele, începând cu cele din Alexandria, punând în locul lor chipurile şi statuile cu efigia lui proprie (căci prin aceea că le-a îngăduit altora să le aşeze, a făcut acest lucru chiar cu puterea lui). Cât despre templul din oraşul sfânt, care se păstrase încă neatins şi cu vechiul drept de azil, el l-a desfiinţat şi l-a transformat într-un sanctuar pentru el, care să fie numit „sanctuarul noului Zeus Epifanius Gaius".

---

[1] Cf. Eusebiu de Cezareea, *Istoria bisericească şi Martirii din Palestina*, PSB 13, traducere de pr. prof. Teodor Bodogae, ed. IBMBOR, Bucureşti, 1987, *Cartea a II-a: VI* – pp. 72-74, *XIX-XX* – pp. 88-89, *XXVI* – pp. 97-98; *Cartea a III-a: V-IX* – pp. 102-113.

[2] Prefectul pretoriului, pe vremea lui Tiberiu.

3. Dar mai sunt încă multe alte nenorociri, care nici nu se pot descrie şi care au căzut pe capul iudeilor din Alexandria pe vremea domniei aceluiaşi Gaius, după cum le-a istorisit acelaşi scriitor într-o altă scriere intitulată *Despre virtuţi*, fapt pe care-l întăreşte şi Iosif, arătând că probabil începând de pe vremea lui Pilat şi a nelegiuirilor săvârşite împotriva Mântuitorului au început şi nenorocirile care s-au abătut asupra întregului neam al iudeilor.

4. Ascultaţi, dar, ce relatează acest ultim scriitor în a doua carte a *Războiului Iudaic*, unde grăieşte aşa: „Trimis în Iudeea de către Tiberiu ca guvernator, Pilat a dat ordin să fie aduse în Ierusalim pe furiş noaptea chipurile mascate ale Cezarului, care se numeau „insigne". A doua zi, dis-de-dimineaţă, faptul acesta a provocat o foarte mare tulburare printre iudei, care într-adevăr apropiindu-se au rămas consternaţi de uimire în faţa acestei privelişti. Legile evreieşti fuseseră călcate în picioare, întrucât ele interziseseră să se aducă în oraş vreun chip (al unui zeu – n. tr.).

5. Comparând această istorisire cu cea din Scriptura Evangheliei, vom vedea că multă vreme s-a întors împotriva lor strigătul pe care-l scoseseră în faţa aceluiaşi Pilat, prin care ei spuneau că **„n-au alt împărat decât pe Cezarul"** *(Ioan 19, 15)*.

6. Mai departe, acelaşi scriitor istoriseşte textual despre o altă nenorocire care a venit peste ei: „Apoi Pilat a pus la cale şi alte tulburări, în timpul cărora s-a făcut stăpân pe vistieria sfântă numită «Corban»[3], cu gândul să construiască un apeduct, aducând apa de la o distanţă de 300 de stadii[4], ceea ce a provocat nemulţumirea mulţimii.

7. Odată, pe când se afla la Ierusalim, Pilat a fost înconjurat de o mulţime care vocifera împotriva lui. El însă, presimţind că se vor produce tulburări, a amestecat prin mulţime soldaţi îmbrăcaţi civil, interzicându-le de a-şi lua săbiile şi poruncindu-le să lovească numai cu bastonul pe cei care ar striga. La un moment a dat semnalul de atac: dintre iudeii care au fost loviţi, mulţi au murit din lovituri, mulţi s-au omorât unii pe alţii, călcându-se în picioare ca să scape cu fuga. Speriată de soarta celor morţi, mulţimea a amuţit".

8. Tot el mai istoriseşte că în Ierusalim au mai izbucnit multe alte răscoale, dar că, începând din timpul lui Iisus, răscoale, războaie şi nenorociri peste nenorociri n-au părăsit oraşul şi Iudeea întreagă, până ce a venit sfârşitul prin asediul de sub Vespasian. Şi iată acesta a fost chipul în care urmările pedepsei dumnezeieşti n-au întârziat să se arate pentru nelegiuirile săvârşite de iudei împotriva lui Hristos.

XIX

Ce nenorociri au dat peste iudei în ziua de Paşti

1. În acele vremi, pe când Pavel îşi încheia drumul ocolit de la Ierusalim până în Iliric *(Romani 15, 19)*, Claudiu alunga din Roma pe iudei, de aceea Acvila şi Priscilla *(Faptele Apostolilor 18, 2)* fiind alungaţi împreună cu alţi iudei din Roma, debarcară în Asia şi acolo au vieţuit împreună cu Apostolul Pavel, care întărea temeliile învăţăturii puse de el în Bisericile din acele ţinuturi, după cum ne arată cartea *Faptelor (18, 18-19; 23)*.

Claudiu conducea încă treburile Imperiului când, la un Paşte, s-a produs în Ierusalim o răscoală şi o tulburare atât de mare, încât numai iudeii care se înghesuiau cu tărie spre uşile templului, treizeci de mii au pierit, fiind călcaţi unii de alţii, iar sărbătoarea a devenit

[3] Cuvânt aramaic ce înseamnă „donaţie", „dar".

[4] La greci stadiul avea 178 m, iar la romani 175 m.

un doliu pentru tot poporul, prilej de bocire pentru toate familiile, după cum ne istoriseşte textual Iosif.

2. Claudiu a pus rege peste iudei pe Agripa[5], fiul lui Agripa, trimiţând pe Felix ca guvernator[6] peste toată Samaria şi Galileea, precum şi peste ţara numită Pereea. După ce a deţinut puterea vreme de 13 ani şi 8 luni, Claudiu a murit şi a lăsat ca urmaş pe Nero.

XX

Ce evenimente au mai avut loc la Ierusalim pe vremea lui Nero

1. Pe vremea lui Nero (54-68) şi în timp ce Felix guverna Iudeea, preoţii din această ţară au ajuns să se certe între ei, lucru despre care Iosif ne relatează textual următoarele, în cartea a 20-a a *Antichităţilor* sale:

2. „Arhiereii au provocat o adevărată răscoală împotriva preoţilor şi a mai marilor poporului din Ierusalim şi fiecare din ei, strângând în jurul lor o ceată de răsculaţi, aveau pretenţii de conducător, aşa încât, de câte ori se întâlneau, se luau la ceartă şi se împroşcau cu pietre unii pe alţii. Nimeni nu putea să pună capăt acestor dihonii, ci toţi îşi făceau de cap ca într-o ţară fără stăpân.

3. Atât de departe mergeau arhiereii cu semeţia şi cu lipsa de ruşine, încât erau în stare să-şi trimită slujitorii pe arie ca să-şi ia cu forţa dijma care altfel se cuvenea preoţilor. S-a întâmplat chiar că unii din preoţi au ajuns să moară de foame, atât de departe s-a mers cu abuzul de putere".

4. Acelaşi scriitor mai istoriseşte că în aceeaşi vreme şi-au făcut apariţia pe străzile Ierusalimului un fel de tâlhari care, după spusa aceluiaşi autor, ucideau pe trecători în plină zi şi chiar între zidurile Ierusalimului.

5. Îndeosebi cu prilejul sărbătorilor amestecându-se în mulţime şi ascunzând în mantale nişte pumnale[7] mici, loveau pe nesimţite pe cei care nu ţineau de partida lor, iar după ce mişeliile erau săvârşite, tot ei se indignau de cele întâmplate, aşa încât înfăţişarea lor „cinstită" îi făcea cu totul nedescoperiţi.

6. Mai întâi însuşi arhiereul Ionatan a fost ucis în felul acesta, iar după acela în fiecare zi au urmat alţii şi alţii. Frica a devenit mai grozavă decât omorul, căci – ca într-un război – fiecare se putea aştepta să-i vie lui rândul.

XXVI

De ce au venit peste iudei atâtea nenorociri şi de ce au declarat ei război romanilor

1. După ce a prezentat, pe cât a fost posibil, amănunte despre nenorocirile cu care a fost încercat tot poporul iudeu, Iosif relatează tot aşa de precis, între multe altele, şi faptul că mulţi dintre iudeii de frunte, după ce au ajuns să fie pedepsiţi cu biciuirea, până la urmă au fost răstigniţi la Ierusalim de către Florus[8]. Acesta era guvernator peste Iudeea pe vremea când era să izbucnească un nou război, şi anume, în al doisprezecelea an de domnie a lui Nero. Iosif istoriseşte că în această răscoală a iudeilor s-a produs o

[5] Deşi nu era rege, Agripa II purta acest titlu.

[6] Antoniu Felix, procurator roman între anii 52-60.

[7] Cunoscuta răscoală a „sicarilor" („sica-ae" înseamnă pumnal). Aceştia erau o grupare fanatică a evreilor, care au pregătit marile tulburări ce vor duce la asediul şi dărâmarea Ierusalimului.

[8] Gessius Florus, ultimul procurator (anii 64-66).

cumplită tulburare în toată Siria: în toate oraşele, iudeii erau urmăriţi şi ucişi fără milă de către ceilalţi orăşeni, încât pretutindeni vedeai oraşele pline de cadavre neîngropate, bătrâni aruncaţi la un loc cu copiii, ba vedeai chiar şi femei aruncate fără îmbrăcăminte, pe străzi. Toată ţara gemea de astfel de nenorociri care nu se pot descrie, ba, cu cât trecea vremea, cruzimile deveneau tot mai mari".

Iată, aşadar, ce relatează textual Iosif despre situaţia iudeilor.

CARTEA A TREIA

V

Despre ultimul asediu suportat de iudei după ce a fost răstignit Hristos

1. După ce Nero a domnit vreme de 13 ani, pe când urmaşii săi, Galba şi Oto n-au fost în stare să se menţină decât 1 an şi 6 luni, a fost proclamat de trupe ca împărat singur stăpânitor Vespasian, tocmai pe când el se distingea luptând împotriva iudeilor. Pornindu-se îndată la drum spre Roma[9], noul împărat a încredinţat conducerea luptei împotriva iudeilor fiului său, Tit.

2. Or, întrucât după Înălţarea la Cer a Mântuitorului nostru, iudeii nu s-au săturat cu câte au săvârşit împotriva Lui, au pus la cale tot felul de uneltiri şi împotriva Apostolilor Lui: ucigând mai întâi cu pietre pe Ştefan *(Faptele Apostolilor 7, 58-60)*, iar după aceea prinzând pe Iacov, fiul lui Zevedeu şi frate cu Ioan, căruia i-au tăiat capul *(Faptele Apostolilor 12, 2)*, dar mai cu deosebire punând mâna şi pe celălalt Iacov, care după Înălţarea la Cer a Mântuitorului nostru a ajuns să fie cel dintâi episcop pe scaunul din Ierusalim şi pe care l-au nimicit în modul în care am amintit. La rândul lor şi ceilalţi Apostoli au căzut pradă unor nenumărate primejdii de moarte, fiind izgoniţi mai întâi din Ierusalim şi fiind nevoiţi să caute alte neamuri, cărora să le descopere vestea Evangheliei, aşa cum le fusese încredinţată cu putere de către Hristos, atunci când le-a spus: „**Mergând, învăţaţi toate neamurile în numele Meu**".

3. În sfârşit, chiar Bisericii din Ierusalim i s-a descoperit printr-o proorocie împărtăşită mai marilor acestei cetăţi, poruncindu-le să părăsească cetatea înainte de a începe războiul şi să se mute în oraşul Pella din Perceea. Aşa se explică de ce şi creştinii s-au mutat din Ierusalim şi din toată Iudeea, iar după aceea a început să cadă pedeapsa lui Dumnezeu peste iudei, din pricina multelor nelegiuiri săvârşite de ei împotriva lui Hristos şi a Apostolilor Lui [...].

4. Câte rele s-au abătut atunci peste întreg poporul iudeu, dar mai ales câţi din locuitorii Iudeii au căzut în cele mai grele nenorociri, câte mii de oameni din bărbaţii în floarea vârstei au pierit atunci, dimpreună cu femei şi cu copii, prin sabie, prin foame şi prin nesfârşite alte chinuri; câte oraşe evreieşti şi care anume dintre ele au îndurat peripeţiile îngrozitoare ale asediului; apoi, câte nenorociri şi mai grozave au dat peste cei care se refugiaseră în cetatea Ierusalimului pe care o credeau că nu va putea fi nimicită; în sfârşit, în ce chip a decurs războiul şi care au fost clipele cele mai grele ale lui, precum şi care a fost grozăvia înfiorătoare vestită demult de către Prooroci în legătură cu pustiirea cetăţii şi a templului lui Dumnezeu[10], cele atât de vestite altădată, dar care-şi aşteptau

[9] Proclamarea lui s-a făcut în 1 iulie 69, dar sosirea la Roma a avut loc abia în toamna lui 70. Avusese destule probleme de rezolvat în Orient, inclusiv cu războiul contra iudeilor.

[10] *Daniil 9, 27; 13, 11; Matei 24, 15; Marcu 13, 14.*

acum nimicirea prin foc, – toate acestea le va putea găsi cine ar vrea, fiind descrise în amănunțime în istoria scrisă de Iosif.

5. Totuși, sunt de părere că nu trebuie să uităm nici noi că, potrivit numărului celor strânși în Iudeea și în Ierusalim cu prilejul sărbătorilor, așa cum ne informează acest scriitor, aceștia erau, spre a folosi însăși expresia lui, cam la trei milioane și stăteau îngrămădiți între zidurile cetății, ca și cum ar fi stat într-o închisoare uriașă.

6. Era deci de așteptat ca tocmai în zilele în care se puseseră la cale atâtea suferințe împotriva Mântuitorului, a Binefăcătorului tuturor și a Hristosului lui Dumnezeu, iudeii să fie încuiați ca într-o temniță, pentru ca astfel însăși moartea să cadă asupra lor ca o judecată a dreptății dumnezeiești.

7. Dar, lăsând la o parte tot ce au ajuns să sufere prin sabie ori în alt chip, cred că va trebui să descriem măcar suferințele provocate de foamete, pentru ca cei care vor citi această istorie să poată înțelege chiar și numai din acest capitol pedeapsa lui Dumnezeu, care nu a întârziat să lovească pe cei care au săvârșit nelegiuire împotriva Hristosului Dumnezeu.

VI

Despre foametea care a dat peste iudei

1. Să punem mâna, așadar, pe cea de a 5-a carte a *Istoriilor* lui Iosif și să urmărim nenorocirea care a avut loc atunci:

„Chiar și pentru cei avuți, rămânerea în oraș însemna o adevărată osândire la moarte. Sub bănuiala că ar fi vrut să dezerteze, ei erau omorâți, întrucât averea îi făcea suspecți de trădare. Deodată cu foametea creștea și furia răsculaților. Cu fiecare zi amândouă aceste rele se făceau tot mai mari.

2. Grâul lipsea pretutindeni, de aceea mulți intrau prin casele oamenilor ca să controleze peste tot. Când găseau la unii câte ceva îi chinuiau în toate felurile, pentru ce au tăgăduit; în schimb, dacă la unul nu găseau nimic îl acuzau că și-ar fi ascuns prea bine proviziile. Puteai deduce dacă cineva are sau nu mai are grâu din felul cum se prezenta trupește: când te uitai la cei care se mai țineau pe picioare, înțelegeai că ei totuși mai au provizii de mâncare și de băutură; în schimb, când priveai pe cei extenuați, pe aceștia i-ai fi lăsat în pace, căci ar fi fost o nebunie să omori pe niște oameni care și așa nu mai aveau mult de trăit.

3. Mulți din cei bogați erau în stare să-și dea întreg avutul pe furiș numai să capete o baniță de grâu, cei săraci, în schimb, se mulțumeau și cu o baniță de orz. Unii se baricadau în cel mai ascuns ungher al locuinței lor, iar drept culme a mizeriei unii au ajuns să roadă boabele de grâu fără să le mai macine, pe când alții, de frică ori de nevoie, le prăjeau cum se pricepeau.

4. Nicăieri nu mai vedeai bucate așezate pe masă, ci ele erau smulse și roase, așa crude cum erau luate de pe foc. Această hrană era mizerabilă și era o priveliște de plâns să vezi cum cei puternici acaparau mai mult decât alții, pe câtă vreme cei neputincioși nu puteau decât să geamă.

5. Foamea e mai grea decât orice suferință, dar nicăieri nu se văd mai deplorabil urmările ei ca în lipsa de respect, căci tot ceea ce în alte împrejurări merită o prețuire oarecare, e călcat acum în picioare. Femeile au ajuns să smulgă bucătura de la gura bărbatului, copilul de la gura părinților și, ceea ce-i și mai înspăimântător, de dragul de a supraviețui, chiar și unele mame trăgeau bucătura din gura pruncilor și nu se rușinau nici măcar să retragă până și laptele pentru hrana sugarului sleit de foame.

6. Dar şi cei care făceau astfel de fapte nu puteau rămâne necunoscuţi, căci pretutindeni auzeai de oameni răsculaţi care jefuiau pentru o bucată de pâine. Şi, oriunde vedeai o casă încuiată, era semn că cei dinlăuntru se pregăteau să mănânce, de aceea îndată se spărgeau uşile şi se pătrundea înăuntru ca să scoată uneori cu forţa chiar şi din gât bucăţile de mâncare ca să le confişte.

7. Bătrânii care nu voiau să dea bucuros hrana din gură erau loviţi, se smulgea părul femeilor dacă acestea ascundeau vreo bucată în palmă, nu se arăta nici o consideraţie nici pletelor cărunte şi nici pruncilor, ci erau smulşi cu forţa şi trântiţi la pământ până şi copiii care nu voiau să sloboadă din gură bucătura din care au muşcat. Dacă însă cineva intra înainte de sosirea hoţilor şi înghiţea vreo porţie înainte de a fi sosit ei, acela era bătut şi mai strașnic, socotindu-l a le fi duşman.

8. Ca să găsească provizii de hrană au fost scornite cele mai grozave chinuri: astupau cu mazăre canalul urinar al acestor nenorociţi, iar cu bastoane ascuţite le înfundau rectul. Te îngrozeşti chiar numai când auzi ce fel de chinuri aveau să îndure oamenii până să ajungă să declare o singură pâine şi să denunţe un pumn de orz dosit.

9. Călăii nu sufereau de foame (cruzimea lor ar fi cu mult mai mică dacă ea ar fi izvorât din mizerie), căci îşi afişau mândria lor nebună făcându-şi prin aceasta provizii pentru vremurile viitoare.

10. Când unii din ei se furişau noaptea până în apropierea posturilor romane ca să caute legume sălbatice şi iarbă şi când credeau că au scăpat de vrăjmaşi, li se lua tot ce strânseseră şi, oricât se rugau şi cerşeau de la ei, sau s-a întâmplat adeseori invocând chiar şi numele Domnului, ca să le lase din ceea ce adunaseră cu preţul atâtor primejdii, totuşi nu li s-a înapoiat nimic, ci li s-a spus doar să fie mulţumiţi că deodată cu hrana strânsă nu li s-a luat şi viaţa".

11. Altădată Iosif mai relatează şi alte amănunte: „Întrucât deodată cu pierderea posibilităţii de a părăsi Ierusalimul iudeii şi-au pierdut orice nădejde de a mai scăpa cu viaţă, groaza înfometării a cuprins tot mai copleşitor casă după casă şi familii după familii. Acoperişurile caselor erau pline cu cadavre de femei şi de copii[11], pe ulicele înguste ale cetăţii abia dacă mai puteai trece de leşurile bătrânilor.

12. Cete de copii şi de tineri cu obraze scofâlcite se îmbulzeau ca nişte stafii în pieţe, picând de pe picioare acolo unde suferinţa i-a copleşit. Cei bolnavi nu aveau nici atâta putere ca să-şi îngroape rudele lor, iar cei care ar fi putut-o face au refuzat s-o facă, din pricina mulţimii morţilor şi a nesiguranţei care-i aştepta şi pe ei, căci, într-adevăr, mulţi din ei încetau din viaţă în timp ce-şi îngropau morţii, ba unii s-au grăbit să se aşeze în mormântul propriu chiar înainte de a le fi venit ceasul lor firesc.

13. Dar în ciuda tuturor acestor suferinţe, nicăieri parcă nu mai auzeai plânset sau geamăt: foamea le sugrumase orice simţire. Cei care se luptau cu moartea priveau în linişte pe cei care apucaseră să moară înaintea lor. O linişte adâncă şi un întuneric presimţitor de moarte se întinseseră peste întreg oraşul. Dar şi mai răi decât toate aceste nenorociri erau hoţii şi tâlharii.

14. Într-adevăr aceştia scormoneau casele, ca şi cum acestea ar fi devenit nişte morminte, înşfăcau pe morţi ca să-i dezbrace de haine şi o luau apoi la fugă în hohote de râs, după ce-şi probaseră pe cadavrele dezgolite ascuţişul săbiilor lor. Uneori îşi încercau şi altfel sabia, străpungând de vii pe cei aflaţi încă în viaţă întinşi pe paturile lor. Dacă unii din aceştia îi rugau ca mâna lor ucigătoare să nu-i cruţe, pe unii ca aceştia îi lăsau cu

[11] Casele din Orient aveau acoperişuri plate.

dispreţ să cadă pradă morţii; în astfel de cazuri cei aflaţi în agonie îşi îndreptau privirile spre templu cu gândul: cum, Doamne, de mai rabzi în viaţă astfel de oameni?

15. La început răsculaţii au hotărât să înmormânteze pe cei morţi pe cheltuiala statului, pentru că ajunseseră să nu mai poată suferi mirosul rău al cadavrelor; mai târziu, însă, când n-au mai putut-o face, au hotărât să-i arunce de pe înălţimea zidurilor tocmai în nişte văgăuni adânci. Când Tit a făcut odată controlul acestor văgăuni şi a văzut că sunt pline de cadavre intrate în putrefacţie şi că putreziciunea curgea puternic din trupurile acelea, a gemut îndată şi, ridicându-şi mâinile spre cer, a luat pe Dumnezeu de martor spunând că nu se simte vinovat de o astfel de grozăvie".

16. Iar după ce a mai istorisit şi alte fapte, Iosif continuă: „N-aş putea sta la îndoială să nu arăt cât de mare este suferinţa. Dacă romanii ar fi întârziat şi de astă dată să curme îndrăzneala răsculaţilor, eu sunt de părere că oraşul ar fi fost ori înghiţit de un cutremur de pământ, ori ar fi căzut pradă unui potop, sau ar fi fost nimicit de trăznet, cum a fost nimicită Sodoma, pentru că în el trăia un neam de oameni cu mult mai nelegiuit decât cel care a suferit toate acele nenorociri. Dar în felul acesta, din pricina nebuniilor unora a trebuit să moară un întreg popor".

17. Iată ce mai scrie Iosif şi în cartea a 6-a: „Nesfârşită a fost mulţimea celor care au murit atunci în oraş căzând pradă foametei şi de nedescris au fost suferinţele care au căzut peste ei. Într-adevăr, în fiecare casă în care se putea măcar bănui că ar exista ceva hrană, începea războiul şi cei care ţinuseră cel mai mult unii la alţii stăteau gata să se încaiere, neştiind în mâna cui va ajunge ultima bucăţică de hrană. Nici măcar în sărăcia celor muribunzi nu mai exista crezare.

18. Orice om aflat încă în viaţă a ajuns să fie controlat de către tâlhari care credeau că omul se preface că ar fi pe moarte, pe când în realitate ar ascunde hrană chiar şi în sân. Mânaţi de foame, mulţi din tâlhari umblau clătinându-se pe drum, cu gura deschisă ca nişte câini turbaţi, poticnindu-se descumpăniţi şi ciocnindu-se pe la porţi ca nişte beţivani, venind de două sau de trei ori pe ceas în aceeaşi locuinţă.

19. Lipsa îi silea să bage în gură orice: ca să aibă ce să mănânce, ei strângeau şi ceea ce n-ar fi gustat nici cele mai spurcate din vieţuitoarele necuvântătoare. Nu se fereau să adune până şi şerpare şi talpă, căci până la urmă tăiau în formă de curele pielea de pe scuturi şi o rodeau. Pentru unii şi resturile de fân vechi erau o hrană. Mulţi strângeau fibre de plante, o porţie de câteva bucăţi, vânzându-le cu preţ de patru atici.

20. Dar de ce trebuie să pomenesc şi de nerușinarea la care a dus atunci foametea? Căci voi descrie o urmare a foamei, cum nu se povesteşte nici la greci, nici la barbari, atât e de îngrozitoare de spus şi de necrezut la auzire. Să nu se creadă cumva că scornesc poveşti pentru cei ce vor veni după noi, dar mai bucuros aş lăsa deoparte această întâmplare dacă n-aş găsi printre contemporani o mulţime de martori, după cum, de altfel, aş face şi patriei mele o slabă plăcere trecând sub tăcere nenorocirile pe care ea le-a îndurat într-adevăr.

21. Trăia pe atunci printre locuitorii de dincolo de Iordan o femeie cu numele Maria, fiica lui Eleazar din cetatea Batezor (nume care înseamnă „Casa cu isop"), o femeie din neam vestit şi cu bună stare; era refugiată şi ea în Ierusalim dimpreună cu ceilalţi mulţi şi era şi ea asediată acolo.

22. Tiranii îi luaseră toate bunurile pe care le strânsese în Pereea şi pe care le adusese aici. Totuşi, oameni înarmaţi, zilnic îi forţau casa, luând tot ce mai găseau, fie bunuri, fie alimente, din care reuşise să-şi mai procure între timp. O grea amărăciune cuprinse pe această femeie care de fiecare dată certa şi blestema pe tâlhari, ațâțându-i.

23. Întrucât nu s-a găsit nimeni s-o ucidă – nici de mânie, nici de milă – şi întrucât ea nu se mai simţea în stare să mai caute undeva hrana pentru alţii, într-o vreme când foamea îi chinuia şi ei măruntaiele şi măduva, dar flacăra inimii sale era totuşi mai aprinsă decât foamea, a fost nevoită să ia o hotărâre silită şi a pornit-o împotriva firii: şi-a înşfăcat copilul, care sugea încă lapte, şi i se adresă cu următoarele cuvinte:

24. „Copil nenorocit ce eşti, în acest război, în foamete şi în răscoala în care trăim, pentru cine să te păstrez? Chiar dacă am scăpa cu viaţă, tot ne va ameninţa robia romană! Dar iată că moartea prin foame vine mai repede decât robia, iar şi mai răi decât foamea şi robia sunt răsculaţii. Hai, mai bine să-mi slujeşti drept hrană pentru mine, pentru cei răsculaţi să serveşti drept răzbunare, iar pentru omenirea întreagă să fii subiect de discuţie aşa cum nu s-a mai pomenit în Israil".

25. După ce a rostit aceste cuvinte, ea şi-a ucis prunc, apoi l-a prăjit şi a consumat jumătate din el, cu gândul că-şi va păstra cealaltă jumătate pentru zilele următoare. Dar iată că tocmai acum îşi fac apariţia răsculaţii, care simţind mirosul acestei fripturi nelegiuite au ameninţat pe femeie cu moartea dacă nu le va arăta restul de mâncare. Ea răspunse că a mai păstrat o porţie frumoasă şi astfel le-a arătat restul din trupul copilului.

26. Cuprinşi de frică şi de groază, răsculaţii au încremenit când au văzut această privelişte. Femeia le-a spus: „E al meu copilul şi a mea este şi fapta pe care am săvârşit-o. Mâncaţi, căci şi eu am mâncat din el! Nu fiţi mai mofturoşi decât o femeie, mai simţitori decât o mamă! Iar dacă voi mai aveţi atâta credinţă încât nu vreţi să vă atingeţi de jertfa adusă de mine, atunci, ca una care am mâncat jumătate din ea, lăsaţi-mi mie şi partea care a mai rămas!"

27. La aceste vorbe oamenii s-au retras cu groază înapoi, arătându-se laşi măcar în această singură împrejurare, lăsând mai departe mamei această hrană. Dar îndată s-a umplut întreg oraşul de vestea acestei întâmplări groaznice, faţă de care se cutremurau numai când şi-o puneau înaintea ochilor ca şi cum ei înşişi ar fi săvârşit o astfel de nelegiuire, cei flămânzi îşi doreau parcă şi mai mult acum moartea, socotind fericiţi pe cei care au pierit înainte de a fi auzit şi de a fi văzut astfel de nenorociri".

Iată, dar, care a fost răsplata pentru nedreptatea şi nelegiuirea pe care iudeii le-au săvârşit faţă de Hristosul lui Dumnezeu!

VII

Despre prevestirile făcute de Hristos

1. Şi acum se cuvine ca la aceste ştiri să adăugăm şi prevestirea adevărată a Mântuitorului, prin care se vede că toate nenorocirile acestea au fost de mult proorocite prin cuvintele următoare: „**Vai de cele însărcinate şi de cele care vor alăpta în zilele acelea! Rugaţi-vă ca să nu fie fuga voastră iarna, nici sâmbăta. Căci va fi atunci strâmtorare mare cum n-a mai fost de la începutul lumii până acum şi nici nu va mai fi**" *(Matei 24, 19-21)*.

2. Făcând socoteala întreagă a tuturor morţilor, istoricul Iosif crede că prin foame şi prin sabie au murit cu totul un milion şi o sută de mii[12], pe când ceilalţi, răsculaţi şi hoţi care s-au denunţat unul pe altul după ce s-a încheiat ocuparea Ierusalimului, se pare că au fost ucişi cu toţii. În acelaşi timp cei mai aleşi şi mai chipeşi dintre tineri au fost aleşi să însoţească pe învingători în triumf, iar dintre ceilalţi, şi anume toţi care au împlinit 17 ani,

[12] Cifra dată de Iosif e exagerată. Tacit apreciază cam la 600.000 numărul asediaţilor.

au fost puși în lanțuri și trimiși la munci publice în Egipt, pe când cei mai mulți vor fi fost împărțiți pentru fiecare provincie a Imperiului, unde urmau să fie dați morții în teatre prin sabie, ori aruncați la fiare. Cei care erau sub 17 ani au fost luați prizonieri și dați să fie vânduți în bâlciuri. Numai categoria acestora din urmă pare a se fi ridicat în total la 9000.

3. Toate acestea s-au întâmplat aidoma în al treilea an de domnie a lui Vespasian, și anume așa cum au fost ele proorocite de vestirile profetice ale Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, Care prin puterea Lui cea dumnezeiască le-a privit ca și cum s-ar desfășura realmente sub ochii Lui, le-a plâns și le-a jelit. Căci așa descriu evenimentele scrierile Sfinților Evangheliii, care reproduc înseși cuvintele Lui, așa cum s-a adresat cândva Ierusalimului:

4. Măcar **„dacă ai fi cunoscut și tu, în ziua aceasta, cele ce sunt spre pacea ta! Dar acum ascunse sunt de ochii tăi. Căci vor veni zile peste tine, când dușmanii tăi vor săpa șanț în jurul tău și te vor împresura și te vor strâmtora din toate părțile. Și te vor face una cu pământul și pe fiii tăi care sunt în tine"** *(Luca 19, 42-44)*.

5. Apoi, în legătură cu poporul: **„Căci va fi în țară mare strâmtorare și mânie împotriva acestui popor. Și vor cădea de ascuțișul sabiei și vor fi duși la toate neamurile și Ierusalimul va fi călcat în picioare de neamuri, până ce se vor împlini vremurile neamurilor"** *(Luca 21, 23-24)*. Și după aceea: **„Când veți vedea Ierusalimul înconjurat de oști, atunci să știți că s-a apropiat pustiirea lui"** *(Luca 21, 20)*.

6. Și comparând cuvintele Mântuitorului nostru cu știrile acestui istoric în legătură cu războiul (iudeo-roman – n. tr.), atunci cum să nu te miri și să nu recunoști cât de adevărată și cu totul mai presus de fire este prețiința și prezicerea Mântuitorului nostru?

7. În legătură cu cele ce s-au întâmplat în viața întregului popor iudeu în urma osândirii la moarte a Mântuitorului, potrivit cuvintelor prin care mulțimea iudeilor scăpa de la moarte pe un tâlhar și pe un ucigaș prin rugăciunile lor, în schimb îndepărta din mijlocul lor pe Stăpânul vieții[13], nu găsim că ar trebui să mai adăugăm ceva în plus.

8. Totuși, ar fi drept să amintim ca o mărturie a Providenței celei atotmilostive și atotbune faptul că ea a îngăduit să mai treacă încă 40 de ani și mai bine de la acea mare nelegiuire săvârșită împotriva lui Hristos, până să fie nimicit poporul iudeu. În tot acest timp cea mai mare parte din Apostoli și dintre ucenici, precum și Iacov însuși, primul episcop, supranumit „fratele Domnului", erau încă în viață, petrecând chiar în cetatea Ierusalimului, care rămăsese oarecum cea mai sigură întărire de pe atunci.

9. Purtarea de grijă a lui Dumnezeu și-a arătat și în acest mod îndelunga sa răbdare ca să vadă dacă nu cumva până la urmă acest popor totuși s-ar căi de cele ce făcuse și ar primi astfel iertare și mântuire. Pe lângă această îndelungă răbdare, Providența le-a mai trimis și semne deosebite în legătură cu ceea ce urma să li se întâmple în caz că nu se pocăiesc. De aceea am socotit că, dacă istoricul amintit crede că merită să pomenim și astfel de fapte, atunci nimic n-ar fi mai bine decât să le descriem și noi.

VIII

Semnele dinaintea războiului

1. Să luăm, dar, în mâini și să citim cele spuse de Iosif Flaviu în cartea a 6-a *Istoriei*: „Niște înșelători care, abuzând de numele lui Dumnezeu au câștigat pentru sine pe acest nenorocit popor în așa măsură încât el nu mai dădea nici o atenție și nu mai credea nici

[13] *Luca 23, 18-19; Ioan 18, 40.*

în semnele evidente ale pustiirii care bătea la uşă, ci, ca loviţi de trăznet, orbi şi fără judecată, luau în râs vestirile lui Dumnezeu.

2. Mai întâi o stea în formă de sabie se arătase deasupra cetăţii, unde coada ei a rămas alungită vreme de un an de zile. Tot aşa, încă înainte de începerea răscoalei şi de frământările pregătirilor de război, într-o vreme pe când poporul se strânsese la sărbătoarea Azimilor în ziua a 8-a a lunii lui Xantic[14], pe la ceasul al nouălea din noapte, s-a arătat o lumină atât de puternică deasupra altarului şi a templului, de ai fi crezut că-i plină zi şi această lumină a durat o jumătate de ceas; oamenii simpli au înţeles că acesta e un semn bun, dar cărturarii şi-au dat seama că prin el se prevesteşte tocmai răul ce avea să urmeze.

3. Altădată, tot cu prilejul aceleiaşi sărbători, o vacă adusă ca jertfă de marele preot a fătat un miel în mijlocul templului.

4. Pe la şase ceasuri din noapte uşa din lăuntrul templului, care dă spre răsărit – deşi era din aramă şi foarte grea încât seara abia o închiseseră douăzeci de bărbaţi şi deşi fusese închisă cu fiare groase şi cu drugi de fier, iar zăvorul ei era puternic – a fost văzută deschizându-se singură dintr-o dată.

5. La câteva zile după sărbătoare, în ziua de 21 a lunii lui Artemis[15], s-a văzut o arătare drăcească mai mare decât s-ar fi putut crede, iar ceea ce ar mai trebui spus ar fi şi mai de necrezut, dacă n-ar fi fost povestit de cei care au văzut-o şi dacă suferinţele care au urmat n-ar fi fost pe mărimea acestor minuni: într-adevăr, înainte de răsăritul soarelui au fost văzute în văzduh în tot ţinutul din apropiere o mulţime de căruţe pline cu oameni înarmaţi, cutreierând norii şi înconjurând parcă cetăţile ca să le închidă.

6. Altădată, în urma sărbătorii numită a Rusaliilor, noaptea pe când preoţii veneau pentru slujbă, după cum le era obiceiul, spun că au auzit mai întâi mişcări şi zgomote tulburătoare, apoi glasuri repetate: „Să ieşim de aici!"

7. Şi iată ceva şi mai îngrozitor. Un om cu numele Isus, fiul lui Anania, un ţăran fără carte, cu patru ani înainte de a fi început războiul, într-o vreme când treburile oraşului se desfăşurau în deplină pace şi în bună stare, venind la sărbătoarea Corturilor, pe care toţi trebuiau să le întindă în cinstea lui Dumnezeu, a început să strige dintr-o dată prin templu: „Glas de la Răsărit, glas de la Apus, glas din patru vânturi, glas din Ierusalim şi din templu, glas de la mireasă şi de la mire, glas peste tot poporul!" Cu astfel de strigăte a cutreierat el zi şi noapte străzile oraşului.

8. Unii dintre căpeteniile cetăţii se alarmaseră din pricina acestor strigăte de rău augur şi punând mâna pe om l-au bătut, rănindu-l greu. Cu toate acestea, el nu spunea nimic altceva decât striga aceleaşi cuvinte înaintea celor de faţă.

9. Până la urmă căpeteniile şi-au închipuit că omul este mânat de o putere dumnezeiască, fapt care s-a şi dovedit real, de aceea l-au dus înaintea guvernatorului roman. Acesta a poruncit să fie bătut cu vergi până la sânge, dar el n-a scos nici un geamăt şi nici n-a plâns, ci repeta doar la fiecare lovitură cât îl ţineau puterile: „Vai, vai de tine Ierusalime".

10. Iosif ne istoriseşte şi alt fapt parcă şi mai straniu. Ne spune anume că în Sfintele Scripturi s-ar afla o proorocie potrivit căreia în vremea aceea cineva născut din ţara aceasta va ajunge să stăpânească lumea întreagă. Iosif e de părere că această prezicere s-a împlinit prin venirea lui Vespasian la cârma Imperiului roman.

---

[14] Luna aprilie, la macedoneni.

[15] Prima lună de primăvară la spartani (aprilie - mai).

11. Numai că acest împărat n-a ajuns să conducă întreaga lume, ci numai ţinuturile stăpânite de romani, aşa încât ar fi mai potrivit să credem că acea proorocie se referea la Hristos, Căruia Însuşi Tatăl l-a spus: „**Cere de la Mine şi-Ţi voi da neamurile stăpânirea Ta şi stăpânirea Ta marginile pământului**" *(Psalm 2, 8)*. Or, tocmai în vremea aceea s-a putut spune despre propovăduirea Sfinţilor Apostoli: „**În tot pământul a ieşit vestirea lor şi la marginile lumii, cuvintele lor**" *(Psalm 18, 8; Romani 10, 18)*.

IX

Iosif şi scrierile rămase de la el

1. După toate acestea, e bine să nu uităm nici de persoana lui Iosif însuşi, care a contribuit în aşa măsură la scrierea de faţă, ca să cunoaştem şi să aflăm din ce ţară şi din ce neam se trage. Iată cum ne-o spune el însuşi: „Iosif, fiul lui Matia, preot în Ierusalim, care la început a luptat şi el voluntar împotriva romanilor şi care s-a apropiat apoi de ei, dar numai de nevoie"[16].

2. Între iudeii de atunci el a fost cu mult cel mai vestit dintre iudei şi s-a bucurat de cea mai mare trecere, şi încă nu numai între cei de un neam cu el, ci şi între romani, dovadă că a fost cinstit şi în cetatea Romei prin ridicarea unei statui[17], iar scrierile compuse de el s-au învrednicit a fi colecţionate şi în biblioteca cetăţii.

3. *Antichităţile iudaice* le-a descris în toate cele douăzeci de cărţi ale operei cu acelaşi titlu, iar *Istoria războiului* purtat în timpul său cu romanii a fost descrisă în şapte cărţi, mărturisind el însuşi că, pe bună dreptate, acestea din urmă le-a compus nu numai în greceşte, ci şi în limba sa maternă[18].

---

[16] Tatăl lui Iosif Flaviu se numea Matia.

[17] Nimeni în afară de Eusebiu n-a spus acest lucru.

[18] Versiunea aramaică a *Războiului iudaic* s-a pierdut.

SCARA ÎNTOCMIRII SFINTEI EVANGHELII DE LA LUCA

Capitolul 1

1, 1-4: Înaintecuvântarea la Evanghelie, adresată lui Teofil.
1, 5-7: Drepții Zaharia și Elisabeta, părinții Sfântului Ioan Botezătorul.
1, 8-14: Slujind la templu, lui Zaharia i se arată Îngerul Domnului, vestindu-i nașterea lui Ioan.
1, 15-17: Îngerul îi grăiește lui Zaharia care vor fi darurile și menirea celui ce se va naște.
1, 18-22: Zaharia nu crede că e cu putință zămislirea lui Ioan, iar Arhanghelul Gavriil îl pedepsește cu mutenia, până ce se va arăta pruncul.
1, 23: Zaharia se întoarce din Ierusalim la casa sa.
1, 24-25: Elisabeta zămislește, tăinuindu-se pe sine vreme de cinci luni.
1, 26-27: Arhanghelul Gavriil este trimis în Nazaret la Fecioara Maria.
1, 28: Îngerul o binecuvintează pe Fecioara Maria.
1, 29: Nedumerirea Mariei.
1, 30-33: Arhanghelul vestește nașterea și împărăția Mântuitorului Hristos.
1, 34: **„Cum va fi aceasta, de vreme ce eu nu știu de bărbat?"**
1, 35-37: Arhanghelul Gavriil vestește Fecioarei chipul zămislirii și o încredințează de împlinirea acesteia.
1, 38: **„Iată roaba Domnului. Fie mie după cuvântul Tău!"**
1, 39-40: Maria merge la Elisabeta, mama Sfântului Ioan Botezătorul.
1, 41-45: Elisabeta o binecuvintează pe Maica Domnului.
1, 46-55: Lauda și proorocia rostită de Fecioara Maria.
1, 56: După ce a rămas cu Elisabeta trei luni, Fecioara Maria se întoarce acasă.
1, 57-58: Elisabeta îl naște pe Sfântul Ioan.
1, 59-61: Pruncul este tăiat împrejur și i se pune numele de către mama sa.
1, 62-66: Zaharia, tatăl său, îi pune același nume și în chip minunat se vindecă de surzenie și mutenie.
1, 67-79: Lauda și proorocia rostită de Zaharia, tatăl Înaintemergătorului.
1, 80: Creșterea și sălășluirea în pustie a Sfântului Ioan.

Capitolul 2

2, 1-3: Recensământul făcut de Quirinius.
2, 4-5: Iosif și Fecioara Maria pleacă din Betleem în Nazaret.
2, 6-7: Nașterea și culcarea în iesle a Mântuitorului Hristos.
2, 8-12: Îngerul Domnului vestește păstorilor Nașterea lui Iisus.
2, 13-14: Cetele îngerești slăvesc Întruparea și Nașterea Fiului lui Dumnezeu.
2, 15-18: Păstorii vin și se închină Pruncului și vestesc cuvântul grăit lor.
2, 19: Fecioara Maria păzește întru inima sa cuvintele păstorilor.
2, 20: Întoarcerea păstorilor și lauda ce o aduc ei lui Dumnezeu.
2, 21: Tăierea împrejur a Pruncului Hristos.
2, 22-24: La patruzeci de zile, Pruncul este adus la templul din Ierusalim, pentru închinare.
2, 25-28: Dreptul Simeon Îl primește în brațele sale pe Dumnezeu.
2, 29-32: Lauda și cererea lui Simeon către Dumnezeu.
2, 33: Minunarea lui Iosif și a Mariei pentru cuvintele lui Simeon.
2, 34-35: Simeon îi binecuvintează pe Iosif și Maria, iar Fecioarei îi vestește cuvânt proorocesc.
2, 36-38: Proorocița Ana, cea cu viață cuvioasă, vestește cele despre Prunc.

2, 39: Întoarcerea în Nazaret.
2, 40: **„Iar Copilul creştea şi Se întărea cu duhul".**
2, 41-42: La doisprezece ani, de Paşti, Hristos merge împreună cu Iosif şi Maica Sa la Ierusalim.
2, 43-45: Iosif şi Fecioara se întorc în Nazaret, însă negăsindu-L pe Prunc urcă înapoi în Ierusalim.
2, 46-47: Pruncul Hristos vorbeşte în templu cu învăţătorii de Lege, uimindu-i.
2, 48-50: Întâlnirea cu Hristos şi cuvintele pe care Acesta le rosteşte părinţilor Săi.
2, 51: Domnul Se întoarce în Nazaret şi le e supus părinţilor.
2, 52: Sporirea cu vârsta trupească a Domnului.

Capitolul 3

3, 1-3: Vremea în care Ioan Botezătorul a început să propovăduiască botezul pocăinţei, spre iertarea păcatelor.
3, 4-6: Plinirea proorociei lui Isaia.
3, 7-9: Sfântul Ioan îi mustră pe iudeii care veneau şi se botezau de către el.
3, 10-11: Înaintemergătorul îndeamnă mulţimile să facă milostenie.
3, 12-13: Pe vameşi îi îndeamnă să nu ia mai mult decât se cuvine.
3, 14: Iar pe ostaşi îi îndeamnă să nu nedreptăţească pe nimeni şi să se mulţumească cu solda lor.
3, 15: Poporul se întreabă dacă nu cumva Ioan este Hristos.
3, 16-18: Înaintemergătorul Îl vesteşte mulţimilor pe adevăratul Hristos şi propovăduieşte vestea cea bună.
3, 19-20: Irod tetrarhul îl închide în temniţă pe Ioan, pentru mustrarea ce i-a făcut-o pentru Irodiada.
3, 21-22: Botezul Mântuitorului, pogorârea Duhului asupra Sa şi glasul din Cer al Tatălui.
3, 23-38: Spiţa neamului Mântuitorului până la Adam.

Capitolul 4

4, 1-2: Iisus este dus în pustie de către Duhul, spre a posti patruzeci de zile şi a fi ispitit de către diavolul.
4, 3-4: Mântuitorul este ispitit de diavolul să facă pâine din piatră, iar Domnul îl biruieşte prin cuvântul Scripturii.
4, 5-8: Domnul este ispitit cu slava împărăţiilor acestei lumi, şi tot prin cuvântul Scripturii este biruit diavolul.
4, 9-13: Diavolul Îl duce pe Domnul pe aripa templului din Ierusalim şi îl îndeamnă să se arunce de acolo pentru a cunoaşte el dacă este cu adevărat Hristos, însă şi a treia oară Mântuitorul îl biruie prin cuvântul Scripturii.
4, 14-15: Hristos vine şi propovăduieşte în sinagogile din Galileea.
4, 16-21: În sinagoga din Nazaret, citind proorocia lui Isaia, Mântuitorul mărturiseşte plinirea întru Sine a acestei proorocii.
4, 22: Sminteala celor din Nazaret privitor la Hristos.
4, 23-27: Domnul le spune celor din Nazaret că nici un prooroc nu este primit în patria sa, dându-i drept pildă pe Ilie şi Elisei.
4, 28-30: Iudeii se mânie şi dorinţa lor de a-L arunca de pe munte este zădărnicită de Domnul, Care trece prin mijlocul lor.
4, 31-32: Mântuitorul pleacă şi propovăduieşte în Capernaum.
4, 33-35: Vindecarea îndrăcitului în sinagoga din Capernaum.
4, 36-37: Minunarea mulţimilor pentru puterea şi cuvintele lui Hristos.
4, 38-39: Vindecarea de friguri a soacrei lui Petru.
4, 40-41: Mulţimile vin cu bolnavii şi îndrăciţii lor la Mântuitorul, iar Acesta dă tămăduire tuturor.
4, 42: Domnul Iisus merge în loc pustiu, iar mulţimile vin după El.
4, 43-44: Hristos propovăduieşte în sinagogile Galileii.

Capitolul 5

5, 1-3: Pe ţărmul lacului Ghenizaret, Mântuitorul propovăduieşte mulţimilor din corăbioara lui Petru.
5, 4-7: Pescuirea cea minunată poruncită lui Petru de către Domnul.
5, 8-10: Minunarea şi spaima pescarilor după pescuirea minunată.
5, 10-11: Primii ucenici ai Mântuitorului.
5, 12-14: Vindecarea leprosului şi porunca ce i-o dă Domnul ca să se arate preoţilor şi să ducă darul rânduit.
5, 15-16: Răspândirea veştii despre Hristos şi retragerea Sa în pustie.
5, 17-20: Domnul iartă păcatele slăbănogului slobozit prin acoperiş.
5, 21-23: Cârteala fariseilor şi cărturarilor şi mustrarea ce le-o face Hristos.
5, 24-25: Slăbănogul, pe lângă iertarea păcatelor, dobândeşte de la Mântuitorul şi sănătate deplină.
5, 26: Minunarea mulţimilor pentru această preaslăvită minune.
5, 27-29: Chemarea lui Matei vameşul de către Iisus şi ospăţul pe care acesta îl dă în cinstea Sa.
5, 30: Fariseii şi cărturarii zic: „De ce mâncaţi şi beţi împreună cu vameşii şi cu păcătoşii?"
5, 31-32: Răspunsul pe care Domnul îl dă fariseilor şi cărturarilor: „N-am venit să chem pe cei drepţi".
5, 33: Fariseii adeveresc înaintea Domnului postirile ucenicilor lui Ioan.
5, 34-35: Hristos spune când vor posti „fiii nunţii".
5, 36: Pilda cu peticul nou la o haină veche de postav.
5, 37-39: Pilda burdufurilor şi a vinului nou.

Capitolul 6

6, 1-2: Ucenicii Domnului smulg sâmbăta spice şi mănâncă, iar fariseii se scandalizează.
6, 3-5: Domnul aduce înainte cele pentru David, iar apoi grăieşte: „Fiul Omului este Domn şi al sâmbetei".
6, 6-9: Mântuitorul voieşte să îl vindece în sinagogă pe cel cu mâna uscată, însă îi întreabă pe fariseiu dacă se cuvine a-l vindeca sâmbăta.
6, 10: Hristos îl vindecă pe slăbănog în sinagogă.
6, 11: Fariseii şi cărturarii se sfătuiesc ce să facă cu Iisus.
6, 12: Iisus urcă în munte şi Îşi petrece toată noaptea în rugăciune.
6, 13-16: Alegerea Apostolilor.
6, 17-19: Hristos vindecă mulţi bolnavi şi pe mulţi îndrăciţi îi tămăduieşte.
6, 20-23: Fericirile pe care le vesteşte Domnul.
6, 24-26: Care sunt „vai-urile" îndestulărilor din această lume.
6, 27-35: Porunca ce o dă Domnul pentru a ne iubi vrăjmaşii.
6, 36: Porunca milostivirii.
6, 37-42: Porunca nejudecării aproapelui.
6, 43-44: Pomul şi cum poate fi el cunoscut după roadele lui.
6, 45: Cunoaşterea omului după roadele inimii sale.
6, 46-49: Pilda casei temeluite pe piatră şi a celei temeluite pe pământ.

Capitolul 7

7, 1: Hristos vine în Capernaum.
7, 2-5: Mântuitorul este chemat să vină pentru a vindeca sluga unui sutaş.
7, 6-8: Sutaşul, socotindu-se nevrednic, îl roagă pe Domnul să nu intre în casa sa.
7, 9-10: Iisus se minunează de credinţa sutaşului şi îi vindecă sluga.
7, 11: Împreună cu ucenicii, Domnul merge în cetatea Nain.
7, 12-15: Învierea fiului văduvei din Nain.
7, 16-17: Mulţimile se minunează de această mare minune şi încep a o propovădui.
7, 18: Lui Ioan Botezătorul i se vesteşte această minune de către ucenicii săi.
7, 19-20: Ioan îşi trimite doi ucenici la Mântuitorul spre a-i înţelepţi.

7, 21-23: Răspunsul ce îl dă Hristos ucenicilor Înaintemergătorului.
7, 24-28: După plecarea ucenicilor lui Ioan, Domnul dă mărturie înaintea mulțimilor pentru Ioan.
7, 29-30: Norodul și vameșii se botează cu botezul lui Ioan, iar fariseii și cărturarii calcă în ei înșiși voia lui Dumnezeu.
7, 31-35: Mântuitorul îi aseamănă pe iudei cu copiii care se joacă în piață: unii cântând de jale, iar alții de veselie.
7, 36: Domnul este chemat să mănânce în casa lui Simon.
7, 37-38: Femeia păcătoasă îl unge cu mir pe Mântuitorul.
7, 39: Fariseul Simon îi osândește deopotrivă pe femei și pe Hristos.
7, 40-43: Pilda celor doi datornici.
7, 44-46: Domnul, în fața lui Simon, laudă ceea ce săvârșise femeia păcătoasă asupra Sa.
7, 47-48: **„Iertate sunt păcatele ei cele multe, căci mult a iubit. Iar cui se iartă puțin, puțin iubește".**
7, 49: Cârtirea celor ce erau împreună la masă cu Domnul.
7, 50: **„Credința ta te-a mântuit, mergi în pace".**

Capitolul 8

8, 1: Iisus propovăduiește prin cetăți și sate Împărăția lui Dumnezeu.
8, 2-3: Maria Magdalena, Ioana lui Huza și Suzana slujesc Lui Hristos din avutul lor.
8, 4-8: Mântuitorul rostește pilda semănătorului.
8, 9-15: Domnul tâlcuiește ucenicilor pilda semănătorului.
8, 16-17: Făclia nu se pune sub obroc; vădirea celor tainice.
8, 18: **„Celui ce are i se va da; iar de la cel ce nu are și ce i se pare că are se va lua de la el".**
8, 19-21: **„Mama Mea și frații Mei sunt aceștia care ascultă cuvântul lui Dumnezeu și-L împlinesc pe el".**
8, 22-25: Potolirea furtunii pe mare.
8, 26-39: Vindecarea îndrăcitului din ținutul Gherghesenilor.
8, 40-42: Iair, mai-marele sinagogii, îi cere Domnului să-i tămăduiască fiica.
8, 43-48: În drum spre casa lui Iair, o femeie bolnavă de doisprezece ani de curgerea sângelui, se vindecă atingându-se de haina Mântuitorului.
8, 49: Lui Iair i se vestește moartea fiicei sale.
8, 50-56: Învierea fiicei lui Iair de către Domnul Hristos.

Capitolul 9

9, 1-2: Mântuitorul îi trimite la propovăduire pe cei doisprezece Apostoli.
9, 3-5: Sfaturile și rânduiala ce o dă Domnul Apostolilor trimiși la propovăduire.
9, 6: Apostolii merg prin sate și propovăduiesc pretutindenea.
9, 7-9: Irod aude despre minunile lui Hristos și, socotind că a înviat Ioan Botezătorul, căuta să-L vadă.
9, 10: Apostolii se întorc de la propovăduire, iar Mântuitorul îi duce în loc pustiu.
9, 11: Norodele îl găsesc pe Hristos, iar El le vorbește despre Împărăția lui Dumnezeu.
9, 12-15: Venind seara și isprăvindu-se merindele mulțimii, Mântuitorul îi îndeamnă pe ucenici să-i hrănească pe cei cinci mii de bărbați.
9, 16-17: Înmulțirea celor cinci pâini și a celor doi pești și săturarea mulțimii.
9, 18-19: **„Cine zic mulțimile că sunt Eu?"**
9, 20: Mărturisirea lui Petru pentru Hristos.
9, 21-22: Mântuitorul vestește ucenicilor că va fi dat spre răstignire, dar a treia zi va învia.
9, 23-25: Porunca pentru luarea și purtarea Crucii.
9, 26: Mărturisirea lui Hristos.
9, 27: Înaintevestirea Schimbării la față.
9, 28-32: Înaintea lui Petru, Ioan și Iacov, Hristos Se schimbă la față, iar întru slava strălucirii grăiește cu Moise și Ilie despre Patimă.
9, 33: Petru vrea să facă trei colibe.

9, 34-36: Norul care s-a arătat și glasul Tatălui care a mărturisit pentru Fiul.
9, 37-43: Vindecarea copilului îndrăcit, al cărui tată era necredincios.
9, 44-45: Domnul Iisus le spune Apostolilor că trebuie să pătimească, dar ei nu înțeleg acest cuvânt.
9, 46: Ucenicii se întreabă care dintre ei ar fi mai mare.
9, 47-48: Pilda pruncului și a simplității sale.
9, 49-50: Ioan întreabă pentru oprirea celui care nu-I urma lui Iisus.
9, 51-53: Domnul Se îndreaptă spre Ierusalim și nu este primit într-un sat de samarineni.
9, 54: Ioan și Iacov cer Domnului îngăduință ca să pogoare foc din cer asupra acestor samarineni.
9, 55-56: Mântuitorul a venit să mântuiască lumea, nu să o piardă.
9, 57-58: „**Vulpile au vizuini, dar Fiul Omului n-are unde să-și plece capul**".
9, 59-60: „**Lasă morții să-și îngroape morții lor**".
9, 61-62: „**Nimeni care pune mâna pe plug și se uită îndărăt nu este potrivit pentru Împărăția lui Dumnezeu**".

Capitolul 10

10, 1: Domnul îi trimite înaintea Sa pe cei **șaptezeci de ucenici.**
10, 2-12: Sfaturile și rânduiala de purtare pe care le-o dă Mântuitorul celor **șaptezeci de ucenici.**
10, 13-15: Vai-urile cetăților care nu au primit mărturia Domnului.
10, 16: „**Cel care se leapădă de Mine, se leapădă de Cel Care M-a trimis pe Mine**".
10, 17: Ucenicii s-au înapoiat la Domnul zicând: „**Doamne, și demonii ni se supun în numele Tău**".
10, 18-20: Mântuitorul le spune ucenicilor că deși le-a dat putere să-l biruie pe satana, mai mult se cuvine să se bucure că numele lor a fost scrise în Ceruri.
10, 21-22: Domnul Se bucură și mulțumește Tatălui pentru că a descoperit tainele pruncilor și mărturisește că El are putere deplină și numai El Îl cunoaște pe Tatăl.
10, 23-24: Hristos Își fericește ucenicii că Îl văd pe Dumnezeu întrupat.
10, 25-28: Un învățător de Lege Îl ispitește pe Domnul. **Răspunsul lui Iisus.**
10, 29: „**Cine este aproapele meu?**"
10, 30-35: Pilda samarineanului milostiv.
10, 36-37: Porunca de a fi milostiv față **de aproapele.**
10, 38: Mântuitorul vine în casa Martei.
10, 39: Maria, sora Martei, se așază la picioarele Domnului și **ascultă cuvintele Sale.**
10, 40: Marta Îl îndeamnă pe Dumnezeu să-i spună surorii ei să o ajute **la slujire.**
10, 41-42: Domnul o mustră pe Marta și-i arată care este singurul lucru ce este de **trebuință.**

Capitolul 11

11, 1-4: La cererea unuia dintre ucenici, Mântuitorul îi învață rugăciunea „**Tatăl nostru**".
11, 5-8: Pilda omului care vine să împrumute pâine la miezul nopții.
11, 9-10: „**Cereți și vi se va da**".
11, 11-13: Darurile tatălui trupesc și **darurile** Părintelui Ceresc.
11, 14-15: Mântuitorul îl izbăvește pe un mut de dracul care îl asuprea; El este prihănit că lucrează cu Beelzebul.
11, 16: Domnului i Se **cere semn din cer.**
11, 17-20: Dezbinarea împărăției lui satana și puterea Împărăției lui Dumnezeu.
11, 21-22: Biruința Celui mai puternic (Dumnezeu), asupra celui mai slab (diavolul).
11, 23: „**Cel ce nu este cu Mine este împotriva Mea**".
11, 24-26: Cum se fac cele de pe urmă mai rele decât cele dintâi.
11, 27-28: Femeia care a grăit: „**Fericit este pântecele care Te-a purtat**" și răspunsul ce i L-a dat Hristos.
11, 29-30: Mântuitorul le spune mulțimilor că neamul lor nu va primi decât semnul lui **Ioná** Proorocul.
11, 31-32: Regina de la miazăzi și bărbații din Ninive se vor ridica la judecată împotriva iudeilor din pricină că L-au tăgăduit pe Dumnezeu-Omul.
11, 33: Făclia nu se pune sub obroc.

11, 34-36: **„Luminătorul trupului e ochiul".**
11, 37-38: Domnul intră să prânzească la un fariseu.
11, 39-44: Mântuitorul îi mustră pe farisei pentru fățărnicie, nemilostivire și iubirea de întâietate.
11, 45-52: Mustrarea adresată învățătorilor de Lege pentru că îi împovărează pe oameni, pentru că sunt vinovați de vărsarea sângelui Proorocilor și pentru că au ascuns cheia cunoștinței.
11, 53-54: Cărturarii și fariseii au început să-L urască groaznic pe Domnul și se sârguiau să-I găsească vină.

Capitolul 12

12, 1: **„Feriți-vă de aluatul fariseilor, care este fățărnicia".**
12, 2-3: Nimic din cele ale noastre nu va rămâne ascuns, ci toate vor fi cunoscute.
12, 4-5: De Cine se cuvine să ne temem?
12, 6-7: Pilda celor cinci vrăbii și neasemuita purtare de grijă a lui Dumnezeu pentru om.
12, 8-9: Răsplătirea celui care va mărturisi sau se va lepăda de Hristos înaintea oamenilor.
12, 10: Hula împotriva Duhului Sfânt.
12, 11-12: Duhul Sfânt va grăi întru cei care Îl vor mărturisi pe Dumnezeu-Omul.
12, 13-15: Un om Îl roagă pe Mântuitorul pentru împărțirea dreaptă a moștenirii părintești, iar El ne îndeamnă să ne păzim de lăcomie.
12, 16-21: Pilda bogatului care i-a rodit țarina.
12, 22-23: **„Viața este mai mult decât hrana și trupul decât îmbrăcămintea".**
12, 24: Pilda corbilor.
12, 25-28: Pilda crinilor câmpului.
12, 29-30: Grija pentru cele lumești este păgânească.
12, 31: **„Căutați mai întâi Împărăția lui Dumnezeu".**
12, 32: **„Nu te teme turmă mică".**
12, 33-34: Milostenia agonisește comori în Ceruri.
12, 35: Îndemn la trezvie.
12, 36-40: Pilda slugilor care veghează în așteptarea Stăpânului.
12, 41-44: Pilda iconomului credincios și înțelept.
12, 45-48: Pilda iconomului necredincios și neînfrânat.
12, 49: **„Foc am venit să arunc pe pământ".**
12, 50: **„Cu botez am a Mă boteza".**
12, 51-53: Dezbinarea casnicilor prin puterea cuvintelor Domnului.
12, 54-57: Cunoașterea semnelor cerului și fățărnicia întru a judeca ce este drept.
12, 58-59: Să ne împăcăm cu pârâșul pe cale.

Capitolul 13

13, 1-5: Pilda galileienilor uciși de Pilat și a celor 18 oameni peste care s-a surpat turnul în Siloam.
13, 6-9: Pilda smochinului care nu a rodit trei ani la rând.
13, 10-13: Mântuitorul o vindecă sâmbăta pe femeia care fusese gârbovă vreme de 18 ani.
13, 14-17: Cârteala mai-marelui sinagogii și mustrarea pe care o face Domnul.
13, 18-19: Asemănarea Împărăției Cerurilor cu grăuntele de muștar.
13, 20-21: Asemănarea Împărăției Cerurilor cu aluatul care a dospit toată frământătura.
13, 22: Hristos propovăduiește prin cetăți și sate, călătorind spre Ierusalim.
13, 23: **„Doamne, puțini sunt, oare, cei care se mântuiesc?"**
13, 24: Să ne silim să intrăm prin poarta cea strâmtă.
13, 25-28: **„Nu știu de unde sunteți. Depărtați-vă de la Mine toți lucrătorii nedreptății".**
13, 29: Cei de la răsărit și de la apus vor sta la masă în Împărăția lui Dumnezeu.
13, 30: **„Unii de pe urmă vor fi întâi".**
13, 31-33: Fariseii îi spun Mântuitorului că Irod vrea să-L ucidă, iar Domnul îi mustră în chip tainic.
13, 33-35: Hristos deplânge Ierusalimul și vestește pricinile pentru care va fi lepădată această cetate.

Capitolul 14

14, 1-4: În casa unei căpetenii a fariseilor, Domnul Iisus îl vindecă în zi de sâmbătă pe un om bolnav de idropică.
14, 5-6: Se cuvine să fie călcată sâmbăta pentru a le face pe cele spre izbăvire.
14, 7-11: Învățătură pentru locul de întâietate și mai de cinste: **„Oricine se înalță pe sine se va smeri, iar cel ce se smerește pe sine se va înălța".**
14, 12-14: Decât a face ospăț pentru prieteni, rude sau vecini, cu prisosință este mai bine a-l face pentru cei săraci și năpăstuiți, care ne agonisesc răsplătire în Ceruri.
14, 15-24: Pilda omului care a făcut cină mare și fiind refuzat de toți i-a primit mai apoi pe săraci, pe neputincioși, pe orbi și pe șchiopi.
14, 25-27: Urmarea lui Hristos, ura de sine și purtarea Crucii.
14, 28-30: Pilda înțelepciunii care i se cuvine ziditorului unui turn.
14, 31-32: Pilda împăratului care se întrarmează de război.
14, 33: Pentru a fi ucenici ai Mântuitorului trebuie să ne lepădăm de tot ce avem.
14, 34-35: **„Bună este sarea".**

Capitolul 15

15, 1-2: Hristos îi primește pe vameși și pe păcătoși, iar fariseii și cărturarii cârtesc.
15, 3-6: Pilda despre oaia cea pierdută.
15, 7: Bucuria care se face în Ceruri pentru un păcătos care se pocăiește.
15, 8-9: Pilda drahmei pierdute.
15, 10: Bucuria care o au Îngerii lui Dumnezeu pentru un păcătos care se pocăiește.
15, 11-32: Pilda fiului risipitor.

Capitolul 16

16, 1-8: Pilda iconomului care risipea avuțiile, dar atunci când s-a văzut în primejdie a lucrat înțelepțește.
16, 9: **„Faceți-vă prieteni cu bogăția nedreaptă".**
16, 10-12: **„Cel ce este credincios în foarte puțin și în mult e credincios".**
16, 13: **„Nu puteți să slujiți lui Dumnezeu și lui mamona".**
16, 14-15: Fariseii Îl luau în bătaie de joc pe Domnul Hristos, iar El îi mustră zicând: **„Ceea ce la oameni este înalt, urâciune este înaintea lui Dumnezeu".**
16, 16: **„Împărăția lui Dumnezeu se binevestește și fiecare se silește spre ea".**
16, 17: **„Mai lesne este să treacă cerul și pământul, decât să cadă din Lege un corn de literă".**
16, 18: Cel care-și părăsește femeia săvârșește adulter, precum și cel care o ia pe cea lăsată.
16, 19-31: Pilda bogatului nemilostiv și a săracului Lazăr.

Capitolul 17

17, 1-2: Smintelile trebuie să vină, dar **„Vai!"** aceluia prin care vin.
17, 3-4: Iertarea aproapelui nostru.
17, 5-6: Puterea credinței care este cât un grăunte de muștar.
17, 7-10: Slugii îi este cuviincioasă slujirea, și de aceea se cade a zice: **„Suntem slugi netrebnice pentru că am făcut ceea ce eram datori să facem".**
17, 11-19: Domnul Hristos îi tămăduiește pe cei zece leproși, iar mulțămită îi aduce doar unul singur, care era samarinean.
17, 20: **„Împărăția lui Dumnezeu nu va veni în chip văzut".**
17, 21: **„Împărăția lui Dumnezeu este înlăuntrul vostru".**
17, 22: **„Veni-vor zile când veți dori să vedeți una din zilele Fiului Omului".**

17, 23-24: Semne ale celei de a Doua Veniri.
17, 25: Mântuitorul grăieşte despre cele care se cuvine ca El să le pătimească.
17, 26-30: Starea omenirii în vremea sfârşitului lumii.
17, 31-32: Pilda celui care se va afla **„pe acoperişul casei"**.
17, 33: **„Cine va căuta să-şi scape sufletul, îl va pierde"**.
17, 34: **„Vor fi doi într-un pat"**.
17, 35: **„Două vor măcina împreună"**.
17, 36: **„Doi vor fi în ogor"**.
17, 37: **„Unde va fi stârvul, acolo se vor aduna şi vulturii"**.

Capitolul 18

18, 1: Să ne rugăm totdeauna şi să nu ne pierdem nădejdea.
18, 2-6: Pilda văduvei stăruitoare şi a judecătorului nedrept.
18, 7-8: Dreptatea pe care o va face Dumnezeu aleşilor Săi.
18, 9-14: Pilda vameşului şi a fariseului.
18, 15-16: **„Lăsaţi copiii să vină la Mine"**.
18, 17: **„Cine nu va primi Împărăţia lui Dumnezeu ca un prunc, nu va intra în ea"**.
18, 18-23: Un dregător bogat îl întreabă pe Domnul Hristos ce să facă pentru a dobândi Împărăţia Cerurilor, însă în cele din urmă pleacă supărat căci nu voieşte să-şi lepede averile.
18, 24: **„Cât de greu vor intra cei ce au averi în Împărăţia lui Dumnezeu!"**
18, 25: **„Mai lesne este a trece cămila prin urechile acului"**.
18, 26: **„Cine poate să se mântuiască?"**
18, 27: **„Cele ce sunt cu neputinţă la oameni sunt cu putinţă la Dumnezeu"**.
18, 28-30: Petru Îl întreabă pe Mântuitorul care vor fi răsplătirile lor, iar El le arată că vor dobândi viaţa veşnică.
18, 31-34: Domnul Hristos le vesteşte ucenicilor, pentru a treia oară, că va pătimi în Ierusalim.
18, 35-42: Vindecarea orbului din Ierihon, care striga: **„Fiule al lui David, fie-Ţi milă de mine!"**
18, 43: Orbul tămăduit, îi urmează lui Iisus.

Capitolul 19

19, 1-4: Intrând Domnul în Ierihon, Zaheu, mai-marele vameşilor, căuta să-L vadă şi s-a urcat într-un sicomor.
19, 5: Văzându-l, Mântuitorul îi grăieşte: **„Zahee, coboară-te degrabă, căci astăzi în casa ta trebuie să rămân"**.
19, 6-10: Văzând dragostea şi bună voirea Domnului Iisus, Zaheu se pocăieşte din adâncul sufletului, iar Hristos îi răspunde: **„Astăzi s-a făcut mântuire casei acesteia"**.
19, 11-27: Pilda minelor.
19, 28: Iisus se îndreaptă spre Ierusalim.
19, 29-34: Domnul îi trimite pe doi dintre ucenici să aducă un mânz al asinei, ce era legat.
19, 35-36: Mântuitorul Se suie pe mânz şi Se apropie de poalele Muntelui Măslinilor.
19, 37-38: **„Binecuvântat este Împăratul Care vine întru numele Domnului!"**
19, 39: **„Învăţătorule, ceartă-ţi ucenicii"**.
19, 40: **„Dacă vor tăcea aceştia, pietrele vor striga"**.
19, 41-44: Când S-a apropiat de Ierusalim, Domnul a plâns pentru soarta acestuia.
19, 45-46: Intrând în templu, Hristos i-a izgonit pe cei care negustoreau acolo.
19, 47-48: Propovăduind El în templu, arhiereii şi cărturarii căutau să-L piardă, însă nu îndrăzneau să săvârşească lucrul din pricină că se temeau de mulţimi.

Capitolul 20

20, 1-2: Arhiereii şi cărturarii Îl întreabă pe Domnul cu ce putere săvârşeşte pe cele pe care le face.
20, 3-4: Mântuitorul îi întreabă: **„Botezul lui Ioan era din Cer sau de la oameni?"**
20, 5-7: Dintru cugetare vicleană, aceştia Îi răspund: **„Nu ştim".**
20, 8: **„Nici Eu nu vă spun vouă cu ce putere fac acestea".**
20, 9-16: Pilda viei care a fost dată lucrătorilor celor răi.
20, 17-18: **„Piatra pe care n-au luat-o în seamă ziditorii, aceasta a ajuns în capul unghiului".**
20, 19-20: Cărturarii şi arhiereii căutau să pună mâna pe El şi au trimis iscoade ca să-L prindă în cuvânt.
20, 21-26: **„Daţi cele ce sunt ale Cezarului, Cezarului, şi cele ce sunt ale lui Dumnezeu, lui Dumnezeu".**
20, 27-38: Întrebarea saducheilor despre Învierea morţilor şi răspunsul pe care li-l dă Domnul Hristos.
20, 39-40: Cărturarii din pricină că erau osebiţi de saduchei, îi dau dreptate Mântuitorului.
20, 41-44: **„Cum se zice, dar, că Hristos este Fiul lui David?"**
20, 45-47: Iisus îi îndeamnă pe ucenici să se păzească de făţărnicia cărturarilor.

Capitolul 21

21, 1-4: Domnul îi priveşte pe cei care puneau daruri în vistieria templului şi vesteşte că darul cel mai mare l-a făcut văduva prin cei doi bănuţi ai săi, care îi erau toată avuţia.
21, 5-6: Vestirea dărâmării Ierusalimului.
21, 7-11: Semne ale sfârşitului lumii.
21, 12-19: Prigonirile la care vor fi supuşi Apostolii, mărturia ce o vor aduce întru Duhul Sfânt şi nevoinţa întru răbdare.
21, 20-24: Vestirea celor ce se vor petrece după ce Ierusalimul va fi înconjurat de oştiri.
21, 25-28: Alte semne care se vor săvârşi la sfârşitul lumii.
21, 29-31: Pilda înfrunzirii smochinului dată spre a pricepe apropierea Împărăţiei lui Dumnezeu.
21, 32: **„Nu va trece neamul acesta până ce nu vor fi toate acestea".**
21, 33: **„Cerul şi pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece".**
21, 34-36: Mântuitorul ne dă îndemn la priveghere şi trezvie, căci neştiută este clipa în care va veni Fiul Omului.
21, 37: Domnul Îşi petrece ziua în templu, iar noaptea mergea la Muntele Măslinilor.
21, 38: Poporul vine dis-de-dimineaţă în templu ca să Îl asculte.

Capitolul 22

22, 1-2: În apropierea sărbătorii Paştelui, arhiereii şi cărturarii căutau cum să-L omoare pe Iisus.
22, 3-6: Satana intră în Iuda, iar el Îl vinde pe Hristos arhiereilor şi căpeteniilor oastei.
22, 7-13: Sosind ziua Azimelor, Hristos îi trimite pe Petru şi pe Ioan să pregătească Paştile.
22, 14-18: Mântuitorul prăznuieşte Paştile împreună cu cei doisprezece Apostoli.
22, 19-20: Domnul Iisus le dă ucenicilor împărtăşirea cu Trupul şi Sângele Său.
22, 21-22: Hristos vesteşte ucenicilor că Îl cunoaşte pe cel care Îl va vinde şi grăieşte despre cele care I Se cuvin Fiului Omului.
22, 23-24: Apostolii se ceartă între ei din pricină că nu ştiau cine este mai mare.
22, 25-27: Domnul îi învaţă pe ucenici că mai mare este acela care slujeşte tuturor.
22, 28-30: Mântuitorul le grăieşte ucenicilor despre răsplătirile viitoare.
22, 31-34: Fiul lui Dumnezeu îi vesteşte lui Petru întreita lepădare, iar el tăgăduieşte cuvintele Sale.
22, 35-36: Apostolilor li se vesteşte că a sosit vremea nevoinţei.
22, 37-38: Plinirea Scripturilor întru Domnul Hristos.
22, 39: Mântuitorul merge cu ucenicii la Muntele Măslinilor.
22, 40-46: Întreita rugăciune din Ghetsimani pe care Domnul o săvârşeşte întru sudori de sânge.

22, 47-48: **Iuda Îl vinde pe Hristos prin sărutare.**
22, 49-51: **Petru taie urechea slugii arhiereului, iar Hristos îl vindecă pe cel ciuntit.**
22, 52-53: **„Ca la un tâlhar aţi ieşit, cu săbii şi toiege".**
22, 54: Iisus este dus în casa arhiereului.
22, 55-62: Întreita lepădare a lui Petru.
22, 63-65: Domnul Hristos este bătut şi batjocorit de bărbaţii care Îl păzeau.
22, 66-67: Mântuitorul este dus în sinedriu şi este întrebat dacă El este Hristosul.
22, 68-70: Domnul dă mărturie că El e Hristos, Fiul lui Dumnezeu.
22, 71: Sinedriul ia mărturia Sa ca pricină de osândire.

Capitolul 23

23, 1-2: Mulţimea celor din sinedriu Îl duc pe Domnul înaintea lui Pilat şi Îl pârăsc cum că Se împotriveşte Cezarului.
23, 3-4: Pilat Îl întreabă pe Domnul dacă este Împărat, iar apoi mărturiseşte: **„Nu găsesc nici o vină în Omul acesta".**
23, 5-7: Acuzatorii stăruie, iar atunci Pilat Îl trimite pe Domnul la Irod, care era şi el în Ierusalim.
23, 8-11: Irod Îl întreabă pe Domnul, iar apoi Îl batjocoreşte şi Îl trimite înapoi la Pilat.
23, 12: Din acea zi, Irod şi Pilat se împrietenesc, mai înainte fiind întru duşmănie.
23, 13-16: Pilat dă mărturie că nici el şi nici Irod nu au găsit nici o vină întru Hristos, şi de aceea Îl va slobozi după ce Îl va pedepsi.
23, 17-25: Pilat vrea să Îl slobozească pe Iisus, dar poporul cere ca să fie eliberat Baraba, iar Hristos să fie răstignit.
23, 26: Simon Cirineul duce Crucea lui Hristos.
23, 27-31: Domnul vesteşte femeilor care Îl plângeau să se plângă pe ele însele şi pe copiii lor pentru greutăţile şi primejdiile ce vor veni asupră-le.
23, 32-33: Hristos Domnul este răstignit pe Golgota împreună cu doi făcători de rele.
23, 34: **„Părinte, iartă-le lor, că nu ştiu ce fac".**
23, 35-37: Poporul, căpeteniile şi ostaşii privesc la răstignirea lui Hristos şi Îl batjocoresc.
23, 38: Inscripţia de pe Cruce: **„Acesta este regele iudeilor".**
23, 39-42: Unul din tâlharii răstigniţi se pocăieşte, zicând: **„Pomeneşte-mă, Doamne, când vei veni în Împărăţia Ta".**
23, 43: **„Adevărat grăiesc ţie, astăzi vei fi cu Mine în rai".**
23, 44-45: Soarele se întunecă iar catapeteasma templului se sfâşie pe mijloc.
23, 46: **„Părinte, în mâinile Tale încredinţez duhul Meu".**
23, 47: Sutaşul grăieşte: **„Cu adevărat, Omul acesta drept a fost".**
23, 48: Mulţimile care au văzut răstignirea se întorc în cetate bătându-şi pieptul.
23, 49: Femeile şi cunoscuţii care Îl însoţeau pe Domnul stau departe privind cele ce se petreceau.
23, 50-54: Iosif din Arimateea cere de la Pilat trupul lui Iisus şi Îl îngroapă într-un mormânt nou.
23, 55-56: Femeile mironosiţe îl urmează pe Iosif la mormânt şi apoi pregătesc miruri.

Capitolul 24

24, 1-3: Femeile mironosiţe aduc miresme la mormânt şi găsesc înăuntru doar giulgiurile cu care a fost înfăşurat trupul Domnului.
24, 4-8: Doi Îngeri strălucitori le vestesc femeilor Învierea, îndemnându-le apoi să-şi aducă aminte de cuvintele lui Hristos.
24, 9-10: Întorcându-se de la mormânt femeile au vestit Apostolilor cele petrecute.
24, 11-12: Necrezând cele auzite, Petru merge la mormânt şi se încredinţează de cele mărturisite.

24, 13-15: Luca și Cleopa merg spre Emaus, iar Domnul li se alătură întru această cale.
24, 16-24: Ochii ucenicilor sunt ținuți ca să nu-L cunoască pe Domnul, iar ei Îi istorisesc toate cele petrecute cu Iisus în cetatea Ierusalimului.
24, 25-27: Domnul le tâlcuiește proorociile care trebuiau să se împlinească întru El.
24, 28-29: Ajunși în Emaus, Luca și Cleopa Îl roagă pe Domnul să rămână cu ei.
24, 30: Hristos Cel Înviat stă la masă cu ucenicii, iar după ce frânge pâinea Se face nevăzut.
24, 31-33: Luca și Cleopa cunosc Cine este Cel Care a fost de față și se întorc degrabă la Ierusalim pentru a vesti celor doisprezece Apostoli cele petrecute.
24, 34-35: Mântuitorul I Se arată lui Petru, iar Luca și Cleopa mărturisesc cele ce s-au săvârșit cu ei.
24, 36-40: Domnul vine în mijlocul ucenicilor și aduce drept mărturie mâinile și picioarele Sale.
24, 41-43: Spre deplina încredințare a Apostolilor, mănâncă o bucată de pește și dintr-un fagure de miere.
24, 44-46: Hristos adevărește Apostolilor plinirea întru Sine a Scripturilor.
24, 47-49: Propovăduirea pocăinței spre iertarea păcatelor și trimiterea făgăduinței Tatălui.
24, 50-51: Hristos îi scoate pe ucenici spre Betania și dinaintea lor Se înalță la Cer.
24, 52: Apostolii I Se închină și se întorc la Ierusalim cu bucurie mare.
24, 53: **„Și erau în toată vremea în templu, lăudând și binecuvântând pe Dumnezeu. Amin".**

INDICE AL REFERINȚELOR EVANGHELICE UȘOR DE REȚINUT SAU DESEORI ÎNTREBUINȚATE

A

A adăugat la toate și aceasta, încât a închis pe Ioan în temniță – *Luca 3, 20*

A adus un alabastru cu mir – *Luca 7, 37*

A ajuns la voi Împărăția lui Dumnezeu – *Luca 11, 20*

A auzit Irod tetrarhul toate cele făcute și era nedumerit, că se zicea de către unii că Ioan s-a sculat din morți – *Luca 9, 7*

A Cărui lopată este în mâna Lui, ca să curețe aria Sa și să adune grâul în jitnița Sa, iar pleava o va arde cu foc nestins – *Luca 3, 17*

A căzut între spini și spinii, crescând cu ea, au înăbușit-o – *Luca 8, 7*

A căzut pe piatră, și, răsărind, s-a uscat, pentru că nu avea umezeală – *Luca 8, 6*

A certat vântul și valul apei și ele au încetat și s-a făcut liniște – *Luca 8, 24*

A coborât cu ei și a venit în Nazaret și le era supus. Iar mama Lui păstra în inima ei toate aceste cuvinte – *Luca 2, 51*

A doua zi, scoțând doi dinari i-a dat gazdei și i-a zis: Ai grijă de el și, ce vei mai cheltui, eu, când mă voi întoarce îți voi da – *Luca 10, 35*

A fost cuvântul lui Dumnezeu către Ioan, fiul lui Zaharia, în pustie – *Luca 3, 2*

A frânt și le-a dat lor, zicând: Acesta este Trupul Meu care se dă pentru voi; aceasta să faceți spre pomenirea Mea – *Luca 22, 19*

A ieșit cuvântul acesta despre El în toată Iudeea și în toată împrejurimea – *Luca 7, 17*

A ieșit din el cu nimic vătămându-l – *Luca 4, 35*

A ieșit la sorți după obiceiul preoției, să tămâieze intrând în templul Domnului – *Luca 1, 9*

A ieșit să vadă ce s-a întâmplat și a venit la Iisus și au găsit pe omul din care ieșiseră demonii, îmbrăcat și întreg la minte, șezând jos, la picioarele lui Iisus, și s-au înfricoșat – *Luca 8, 35*

A ieșit vestea despre El în toată împrejurimea – *Luca 4, 14*

A ieșit vestea despre El în tot locul din împrejurimi – *Luca 4, 37*

A intrat gând în inima lor: Cine dintre ei ar fi mai mare? – *Luca 9, 46*

A intrat în casa lui Zaharia și a salutat pe Elisabeta – *Luca 1, 40*

A intrat în ziua sâmbetei în sinagogă și S-a sculat să citească – *Luca 4, 16*

A intrat satana în Iuda, cel numit Iscarioteanul, care era din numărul celor doisprezece – *Luca 22, 3*

A înălțat pe cei smeriți – *Luca 1, 52*

A început să ude cu lacrimi picioarele Lui, și cu părul capului Ei le ștergea. Și săruta picioarele Lui și le ungea cu mir – *Luca 7, 38*

A închis pe Ioan în temniță – *Luca 3, 20*

A luat-o și al treilea; și tot așa toți șapte n-au lăsat copii și au murit – *Luca 20, 31*

A murit fiica ta. Nu mai supăra pe Învățătorul – *Luca 8, 49*

A murit și bogatul și a fost înmormântat – *Luca 16, 22*

A născut pe Fiul său, Cel Unul-Născut și L-a înfășat și L-a culcat în iesle, căci nu mai era loc de găzduire pentru ei – *Luca 2, 7*

A plâns cu amar – *Luca 22, 62*

A răspuns Iisus către El: Scris este că nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu orice cuvânt al lui Dumnezeu – *Luca 4, 4*

A răspuns Ioan tuturor, zicând: Eu vă botez cu apă, dar vine Cel Ce este mai tare decât mine, Căruia nu sunt vrednic să-I dezleg cureaua încălțămintelor. El vă va boteza cu Duh Sfânt și cu foc – *Luca 3, 16*

A scăpa un suflet sau a-l pierde? – *Luca 6, 9*

A sprijinit pe Israil, slujitorul Său, că să-și aducă aminte de mila Sa – *Luca 1, 54*

A strigat, zicând: Copilă, scoală-te! – *Luca 8, 54*

A treia zi să învieze – *Luca 9, 22*

A trimis la lucrători o slugă că să-i dea din rodul viei. Lucrătorii însă, bătând-o, au trimis-o fără nimic – *Luca 20, 10*

A trimis vestitori înaintea Lui. Și ei, mergând, au intrat într-un sat de samariteni, ca să facă pregătiri pentru El – *Luca 9, 52*

A văzut două corăbii oprite lângă țărm, iar pescarii, coborând din ele, spălau mrejele – *Luca 5, 2*

A venit cineva de la mai-marele sinagogii, zicând: A murit fiica ta. Nu mai supăra pe Învățătorul – *Luca 8, 49*

A venit el în toată împrejurimea Iordanului, propovăduind botezul pocăinței, spre iertarea păcatelor – *Luca 3, 3*

A venit Ioan Botezătorul, nemâncând pâine și negustând vin, și ziceți: Are demon! – *Luca 7, 33*

A venit în Nazaret, unde fusese crescut, și, după obiceiul Său, a intrat în ziua sâmbetei în sinagogă și S-a sculat să citească – *Luca 4, 16*

A venit și cealaltă, zicând: Doamne, iată mina ta, pe care am păstrat-o într-un ștergar – *Luca 19, 20*

A venit și Fiul Omului, mâncând și bând, și ziceți: Iată om mâncăcios și băutor de vin, prieten al vameșilor și al păcătoșilor! – *Luca 7, 34*

A venit tremurând și, căzând înaintea Lui, a spus de față cu tot poporul din ce cauză s-a atins de El și cum s-a tămăduit îndată – *Luca 8, 47*

A zis către altul: Urmează-Mi. Iar el a zis: Doamne, dă-Mi voie întâi să merg să îngrop pe tatăl meu – *Luca 9, 59*

A zis către ei: Ați adus la mine pe Omul acesta, ca pe un răzvrătitor al poporului; dar iată eu, cercetându-L în față voastră, nici o vină n-am găsit în acest Om, din cele ce aduceți împotriva Lui – *Luca 23, 14*

A zis către ei: Ce cugetați în inimile voastre? – *Luca 5, 22*

A zis către ei: Cine dintre voi, având un prieten și se va duce la el în miez de noapte și-i va zice: prietene, împrumută-mi trei pâini – *Luca 11, 5*

A zis către ei: Cu dor am dorit să mănânc cu voi acest Paște, mai înainte de patima Mea – *Luca 22, 15*

A zis către ei: Mama Mea și frații Mei sunt aceștia care ascultă cuvântul lui Dumnezeu și-l împlinesc – *Luca 8, 21*

A zis către ei: Oare n-ați citit ce a făcut David, când a flămânzit el și cei ce erau cu el? – *Luca 6, 3*

A zis către ei: Să nu luați nimic pe drum, nici toiag, nici traistă, nici pâine, nici bani și nici să nu aveți câte două haine – *Luca 9, 3*

A zis către ei: Să trecem de cealaltă parte a lacului – *Luca 8, 22*

A zis către ei: Vedeți și păziți-vă de toată lăcomia, căci viața cuiva nu stă în prisosul avuțiilor sale – *Luca 12, 15*

A zis către el Iisus: Astăzi s-a făcut mântuire casei acesteia, căci și acesta era fiu a lui Avraam – *Luca 19, 9*

A zis Domnul: Simone, Simone, iată satana v-a cerut să vă cearnă ca pe grâu – *Luca 22, 31*

A zis ei: Iertate îți sunt păcatele – *Luca 7, 48*

A zis Iisus către Simon: Nu te teme; de acum înainte vei fi pescar de oameni – *Luca 5, 10*

A zis Iisus: Cine este cel ce s-a atins de Mine? Dar toți tăgăduind, Petru și ceilalți care erau cu El, au zis: Învățătorule, mulțimile Te îmbulzesc și Te strâmtorează și Tu zici: Cine este cel ce s-a atins de Mine? – *Luca 8, 45*

A zis Maria către Înger: Cum va fi aceasta, de vreme ce eu nu știu de bărbat? – *Luca 1, 34*

A zis Maria: Iată roaba Domnului. Fie mie după cuvântul tău! Și Îngerul a plecat de la ea – *Luca 1, 38*

A zis Maria: Mărește sufletul meu pe Domnul – *Luca 1, 46*

A zis Petru: Doamne, către noi spui pilda aceasta sau și către toți? – *Luca 12, 41*

A zis sluga: Doamne, s-a făcut precum ai poruncit și tot mai este loc – *Luca 14, 22*

A zis Zaharia către Înger: După ce voi cunoaște aceasta? Căci eu sunt bătrân și femeia mea înaintată în zilele ei – *Luca 1, 18*

A zis: Ce ai cu mine, Iisuse, Fiul lui Dumnezeu Celui Preaînalt? Rogu-Te, nu mă chinui – *Luca 8, 28*

A zis: Doamne, lasă-l și anul acesta, până ce îl voi săpa împrejur și voi pune gunoi – *Luca 13, 8*

A zis: Legiune. Căci demoni mulți intraseră în el – *Luca 8, 30*

A zis: Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta și din tot sufletul tău și din toată puterea ta și din tot cugetul tău, iar pe aproapele tău ca pe tine însuți – *Luca 10, 27*

A zis: Socotesc că acela căruia i-a iertat mai mult. Iar El i-a zis: Drept ai judecat – *Luca 7, 43*

A zis: Tinere, ție îți zic, scoală-te – *Luca 7, 14*

Acea îți zic: Iertate sunt păcatele ei cele multe, căci mult a iubit. Iar cui se iartă puțin, puțin iubește – *Luca 7, 47*

Aceasta voi face: Voi strica jitnițele mele și mai mari le voi zidi și voi strânge acolo tot grâul și bunătățile mele – *Luca 12, 18*

Această înscriere s-a făcut întâi pe când Quirinius ocârmuia Siria – *Luca 2, 2*

Acela, răspunzând dinăuntru, să-i zică: Nu mă da de osteneală. Acum ușa e încuiată și copiii mei sunt în pat cu mine. Nu pot să mă scol să-ți dau – *Luca 11, 7*

Acest om a început să zidească, dar n-a putut isprăvi – *Luca 14, 30*

Acest pahar este Legea cea nouă, întru sângele Meu, care se varsă pentru voi – *Luca 22, 20*

Acesta este cel despre care s-a scris: Iată trimit înaintea feței Tale pe Îngerul Meu, care va găti calea Ta, înaintea Ta – *Luca 7, 27*

Acesta este Fiul Meu cel ales, de El să ascultați! – *Luca 9, 35*

Acesta este moștenitorul; să-l omorâm ca moștenirea să fie a noastră – *Luca 20, 14*

Acesta este pus spre căderea și spre ridicarea multora din Israil și ca un semn care va stârni împotriviri – *Luca 2, 34*

Acesta este regele iudeilor – *Luca 23, 38*

Acesta este Trupul Meu care se dă pentru voi; aceasta să faceți spre pomenirea Mea – *Luca 22, 19*

Acesta însă n-a făcut nici un rău – *Luca 23, 41*

Acesta nu se învoise cu sfatul și cu fapta lor. El era din Arimateea, cetate a iudeilor, așteptând Împărăția lui Dumnezeu – *Luca 23, 51*

Acesta primește la Sine pe păcătoși și mănâncă cu ei – *Luca 15, 2*

Acesta va fi mare și Fiul Celui Preaînalt se va chema și Domnul Dumnezeu Îi va da Lui tronul lui David, părintele Său – *Luca 1, 32*

Acesta vă va fi semnul: Veți găsi un Prunc înfășat, culcat în iesle – *Luca 2, 12*

Acesta, venind la Pilat, a cerut trupul lui Iisus – *Luca 23, 52*

Acestea se cuvenea să le faceți și pe acelea să nu le lăsați – *Luca 11, 42*

Acestea sunt cuvintele pe care le-am grăit către voi, fiind încă împreună cu voi, că trebuie să se împlinească toate cele scrise despre Mine în Legea lui Moise, în Proroci și în psalmi – *Luca 24, 44*

Acestea zicând, striga: Cine are urechi de auzit să audă – *Luca 8, 8*

Acolo va fi plângerea și scrâșnirea dinților, când veți vedea pe Avraam și pe Isaac și pe Iacov și pe toți Proorocii în Împărăția lui Dumnezeu, iar pe voi aruncați afară – *Luca 13, 28*

Acum securea stă la rădăcina pomilor; deci orice pom care nu face roadă bună se taie și se aruncă în foc – *Luca 3, 9*

Acum ușa e încuiată și copiii mei sunt în pat cu mine. Nu pot să mă scol să-ți dau – *Luca 11, 7*

Acum, slobozește pe robul Tău, Stăpâne, după cuvântul Tău, în pace – *Luca 2, 29*

Acum, voi fariseilor, curățiți partea dinafară a paharului și a blidului, dar lăuntrul vostru este plin de răpire și de viclenie – *Luca 11, 39*

Adevărat grăiesc ție, astăzi vei fi cu Mine în rai – *Luca 23, 43*

Adevărat grăiesc vouă că nu va trece neamul acesta până ce nu vor fi toate acestea – *Luca 21, 32*

Adevărat grăiesc vouă: Cine nu va primi Împărăția lui Dumnezeu ca un prunc nu va intra în ea – *Luca 18, 17*

Adevărat grăiesc vouă: Nu este nici unul care a lăsat casă, sau femeie, sau frați, sau părinți, sau copii, pentru Împărăția lui Dumnezeu – *Luca 18, 29*

Adevărat grăiesc vouă: Nu Mă veți mai vedea până ce va veni vremea când veți zice: Binecuvântat este Cel Ce vine întru numele Domnului! – *Luca 13, 35*

Adevărat vă spun că această văduvă săracă a aruncat mai mult decât toți – *Luca 21, 3*

Adevărat vă spun că multe văduve erau în zilele lui Ilie, în Israil, când s-a închis cerul trei ani și șase luni, încât a fost foamete mare peste tot pământul – *Luca 4, 25*

Adevărat vă spun că o va pune peste toate avuțiile sale – *Luca 12, 44*

Adevărat vă spun: Se va cere de la neamul acesta – *Luca 11, 51*

Adevărat zic vouă că nici un Prooroc nu este bine primit în patria sa – *Luca 4, 24*

Adevărat zic vouă că se va încinge și le va pune la masă și, apropiindu-se le va sluji – *Luca 12, 37*

Adu aici pe fiul tău – *Luca 9, 41*

Aduceau la El și pruncii, ca să Se atingă de ei. Iar ucenicii, văzând, îi certau – *Luca 18, 15*

Aduceți degrabă haina lui cea dintâi și-l îmbrăcați și dați inel în mâna lui și încălțăminte în picioarele lui – *Luca 15, 22*

Aduceți vițelul cel îngrășat și-l junghiați și, mâncând, să ne veselim – *Luca 15, 23*

Aduceți-vă aminte cum v-a vorbit, fiind încă în Galileea – *Luca 24, 6*

Aduceți-vă aminte de femeia lui Lot – *Luca 17, 32*

Adunându-se mulțime multă și venind de prin cetăți la El, a zis în pildă – *Luca 8, 4*

Ai grijă de el și, ce vei mai cheltui, eu, când mă voi întoarce îți voi da – *Luca 10, 35*

Ai venit ca să ne pierzi? Te știu cine ești: Sfântul lui Dumnezeu – *Luca 4, 34*

Ajungând la El, bărbații au zis: Ioan Botezătorul ne-a trimis la Tine, zicând: Tu ești Cel Ce va să vină sau să așteptăm pe altul? – *Luca 7, 20*

Al cui chip și scriere are pe el? Iar ei au zis: Ale Cezarului – *Luca 20, 24*

Al treilea a zis: Femeie mi-am luat și de aceea nu pot veni – *Luca 14, 20*

Alergând el înainte, s-a suit într-un sicomor, ca să-l vadă, căci pe acolo avea să treacă – *Luca 19, 4*

Alta a căzut între spini și spinii, crescând cu ea, au înăbușit-o – *Luca 8, 7*

Alta a căzut pe pământul cel bun și, crescând, a făcut rod însutit – *Luca 8, 8*

Alta a căzut pe piatră, și, răsărind, s-a uscat, pentru că nu avea umezeală – *Luca 8, 6*

Altul a zis: Cinci perechi de boi am cumpărat și mă duc să-i încerc; te rog iartă-mă – *Luca 14, 19*

Altul a zis: Îți voi urma, Doamne, dar întâi îngăduie-mi ca să rânduiesc cele din casa mea – *Luca 9, 61*

Alții, ispitindu-l, cereau de la El semn din cer – *Luca 11, 16*

Alung demoni și fac vindecări, astăzi și mâine, iar a treia zi voi sfârși – *Luca 13, 32*

Am făcut ceea ce eram datori să facem – *Luca 17, 10*

Am fost trimis să grăiesc către tine și să-ți binevestesc acestea – *Luca 1, 19*

Am găsit și eu cu cale, preaputernice Teofile, după ce am urmărit toate cu de-amănuntul de la început, să ți le scriu pe rând – *Luca 1, 3*

Am intrat în casa ta și apă pe picioare nu Mi-ai dat; ea însă, cu lacrimi, Mi-a udat picioarele și le-a șters cu părul ei – *Luca 7, 44*

Am mâncat înaintea ta și am băut și în piețele noastre ai învățat – *Luca 13, 26*

Am văzut astăzi lucruri minunate – *Luca 5, 26*

Am văzut pe satana ca un fulger căzând din cer – *Luca 10, 18*

Ana proorocița, fiica lui Fanuel, din seminția lui Așer, ajunsă la adânci bătrânețe și care trăise cu bărbatul ei șapte ani de la fecioria sa – *Luca 2, 36*

Apoi vine diavolul și ia cuvântul din inima lor, ca nu cumva, crezând, să se mântuiască – *Luca 8, 12*

Apropiindu-se el, demonul l-a aruncat la pământ și l-a zguduit. Iar Iisus a certat pe duhul cel necurat și a vindecat pe copil și l-a dat tatălui lui – *Luca 9, 42*

Apropiindu-se pe la spate, s-a atins de poala hainei Lui și îndată s-a oprit curgerea sângelui ei – *Luca 8, 44*

Apropiindu-se, i-a legat rănile, turnând pe ele untdelemn și vin, și, punându-l pe dobitocul său, l-a dus la o casă de oaspeți și a purtat grijă de el – *Luca 10, 34*

Apropiindu-se, L-au deșteptat, zicând: Învățătorule, Învățătorule, pierim. Iar El, sculându-Se, a certat vântul și valul apei și ele au încetat și s-a făcut liniște – *Luca 8, 24*

Apropiindu-Se, S-a atins de sicriu, iar cei ce-l duceau s-au oprit. Și a zis: Tinere, ție îți zic, scoală-te – *Luca 7, 14*

Apunând soarele, toți câți aveau bolnavi de felurite boli îi aduceau la El; iar El, punându-Și mâinile pe fiecare dintre ei, îi făcea sănătoși – *Luca 4, 40*

Arată-te preotului și, pentru curățirea ta, du jertfa, precum a orânduit Moise, spre mărturie lor – *Luca 5, 14*

Arătați-Mi un dinar. Al cui chip și scriere are pe el? Iar ei au zis: Ale Cezarului – *Luca 20, 24*

Arhiereii și cărturarii căutau cum să-L omoare – *Luca 22, 2*

Arhiereii și cărturarii erau de față, învinuindu-L foarte tare – *Luca 23, 10*

Arhiereii și cărturarii și fruntașii poporului căutau să-L piardă – *Luca 19, 47*

Asemenea este aluatului pe care, luându-l, femeia l-a ascuns în trei măsuri de făină, până ce s-a dospit totul – *Luca 13, 21*

Asemenea este grăuntelui de muștar pe care, luându-l, un om l-a aruncat în grădina sa, și a crescut și s-a făcut copac, iar păsările cerului s-au sălășluit în ramurile lui – *Luca 13, 19*

Asemenea este unui om care, zidindu-și casă, a săpat, a adâncit și i-a pus temelia pe piatră, și venind apele mari și puhoiul izbind în casa aceea, n-a putut s-o clintească, fiindcă era bine clădită pe piatră – *Luca 6, 48*

Asemenea și paharul, după ce au cinat, zicând: Acest pahar este Legea cea nouă, întru sângele Meu, care se varsă pentru voi – *Luca 22, 20*

Astăzi s-a făcut mântuire casei acesteia, căci și acesta era fiu a lui Avraam – *Luca 19, 9*

Astăzi s-a împlinit Scriptura aceasta în urechile voastre – *Luca 4, 21*

Așa cum ni le-au lăsat cei ce le-au văzut de la început și au fost slujitori ai Cuvântului – *Luca 1, 2*

Așa este, dar fericiți sunt și cei ce ascultă cuvântul lui Dumnezeu și-L păzesc – *Luca 11, 28*

Așa mi-a făcut mie Domnul în zilele în care a socotit să ridice dintre oameni ocara mea – *Luca 1, 25*

Așa Părinte, căci așa a fost înaintea Ta, bunăvoința Ta – *Luca 10, 21*

Așa se face bucurie Îngerilor lui Dumnezeu pentru un păcătos care se pocăiește – *Luca 15, 10*

Așa se întâmplă cu cel ce-și adună comori sieși și nu se îmbogățește în Dumnezeu – *Luca 12, 21*

Așa și voi, când veți face toate cele poruncite vouă să ziceți: Suntem slugi netrebnice, pentru că am făcut ceea ce eram datori să facem – *Luca 17, 10*

Așa și voi, când veți vedea făcându-se acestea, să știți că aproape este Împărăția lui Dumnezeu – *Luca 21, 31*

Așa va fi și Fiul Omului în ziua Sa – *Luca 17, 24*

Așadar oricine dintre voi care nu se leapădă de tot ce are nu poate să fie ucenicul Meu – *Luca 14, 33*

Așadar, dacă tot trupul tău e luminat, neavând nici o parte întunecată, luminat va fi în întregime, ca și când te luminează făclia cu strălucirea ei – *Luca 11, 36*

Așadar, dați cele ce sunt ale Cezarului, Cezarului, și cele ce sunt ale lui Dumnezeu, lui Dumnezeu – *Luca 20, 25*.

Așadar, mărturisiți și încuviințați faptele părinților voștri, pentru că ei i-au ucis, iar voi le clădiți mormintele – *Luca 11, 48*

Așadar, Tu ești Fiul lui Dumnezeu? Și El a zis către ei: Voi ziceți că Eu sunt – *Luca 22, 70*

Așezați-i jos, în cete de câte cincizeci de inși – *Luca 9, 14*

Așterneau hainele lor pe cale – *Luca 19, 36*

Atingându-Se de urechea lui l-a vindecat – *Luca 22, 51*

Atunci cei din Iudeea să fugă la munți și cei din mijlocul lui să iasă din el și cei de prin țarini să nu intre în el – *Luca 21, 21*

Atunci Iisus a zis către ei: Vă întreb pe voi, ce se cade a face sâmbăta: a face bine sau a face rău? A scăpa un suflet sau a-l pierde? – *Luca 6, 9*

Atunci le-a deschis mintea ca să priceapă Scripturile – *Luca 24, 45*

Atunci le-a zis: Se va ridica neam peste neam și împărăție peste împărăție – *Luca 21, 10*

Atunci merge și ia cu el alte șapte duhuri mai rele decât el și, intrând, locuiește acolo; și se fac cele de pe urmă ale omului aceluia mai rele decât cele dintâi – *Luca 11, 26*

Atunci vei avea cinstea în fața tuturor celor care vor ședea împreună cu tine – *Luca 14, 10*

Atunci vei vedea să scoți paiul din ochiul fratelui tău – *Luca 6, 42*

Atunci voi veți începe să ziceți: Am mâncat înaintea ta și am băut și în piețele noastre ai învățat – *Luca 13, 26*

Atunci vor începe să spună munților: Cădeți peste noi; și dealurilor: Acoperiți-ne – *Luca 23, 30*

Atunci vor posti în acele zile – *Luca 5, 35*

Atunci vor vedea pe Fiul Omului venind pe nori cu putere și cu slavă multă – *Luca 21, 27*

Atunci, mâniindu-se, stăpânul casei a zis: Ieși îndată în piețele și ulițele cetății, și pe săraci, și pe neputincioși, și pe orbi, și pe șchiopi adu-i aici – *Luca 14, 21*

Ați adus la mine pe Omul acesta, ca pe un răzvrătitor al poporului; dar iată eu, cercetându-L în fața voastră, nici o vină n-am găsit în acest Om, din cele ce aduceți împotriva Lui – *Luca 23, 14*

Au ajuns cu corabia în ținutul Gherghesenilor, care este în fața Galileii – *Luca 8, 26*

Au auzit vecinii și rudele ei că Domnul a mărit mila Sa față de ea și se bucurau împreună cu ea – *Luca 1, 58*

Au făcut așa și i-au așezat pe toți – *Luca 9, 15*

Au făcut semn celor care erau în cealaltă corabie, să vină să le ajute. Și au venit și au umplut amândouă corăbiile, încât erau gata să se afunde – *Luca 5, 7*

Au făcut semn tatălui său cum ar vrea să fie numit – *Luca 1, 62*

Au fugit și au vestit în cetate și prin sate – *Luca 8, 34*

Au găsit pe omul din care ieșiseră demonii, îmbrăcat și întreg la minte, șezând jos, la picioarele lui Iisus, și s-au înfricoșat – *Luca 8, 35*

Au găsit piatra răsturnată de pe mormânt – *Luca 24, 2*

Au început cei ce ședeau împreună la masă să zică în sine: Cine este Acesta care iartă și păcatele? – *Luca 7, 49*

Au lăsat totul și au mers după El – *Luca 5, 11*

Au mâncat și s-au săturat toți și au luat ceea ce le-a rămas, douăsprezece coșuri de fărâmituri – *Luca 9, 17*

Au nu zece s-au curățit? Dar cei nouă unde sunt? – *Luca 17, 17*

Au pe Moise și pe Proorocі; să asculte de ei – *Luca 16, 29*

Au prins mulțime mare de pește, că li se rupeau mrejele – *Luca 5, 6*

Au rămas uimiți părinții ei. Iar El le-a poruncit să nu spună nimănui ce s-a întâmplat – *Luca 8, 56*

Au ridicat glasul și au zis: Iisuse, Învățătorule, fie-Ți milă de noi! – *Luca 17, 13*

Au venit la El mama Lui și frații Lui; dar nu puteau să se apropie de El din pricina mulțimii – *Luca 8, 19*

Au venit și au aflat pe Maria și pe Iosif și pe Prunc, culcat în iesle – *Luca 2, 16*

Au venit și au umplut amândouă corăbiile, încât erau gata să se afunde – *Luca 5, 7*

Au venit și vameșii să se boteze și i-au spus: Învățătorule noi ce să facem? – *Luca 3, 12*

Au vestit cuvântul grăit lor despre acest Copil – *Luca 2, 17*

Au vestit lui Ioan ucenicii lui despre toate acestea – *Luca 7, 18*

Au zis către ea: Nimeni din rudenia ta nu se cheamă cu numele acesta – *Luca 1, 61*

Auzind acestea, unul dintre cei ce ședeau cu El la masă I-a zis: Fericit este cel ce va prânzi în Împărăția lui Dumnezeu! – *Luca 14, 15*

Auzind despre Iisus, a trimis la El bătrâni ai iudeilor, rugându-L să vină și să vindece pe sluga lui – *Luca 7, 3*

Auzind, i-a răspuns: Nu te teme; crede numai și se va izbăvi – *Luca 8, 50*

Auzind, Iisus i-a zis: Încă una îți lipsește: Vinde toate câte ai și le împarte săracilor, și vei avea comoară în Ceruri; și vino și urmează Mie – *Luca 18, 22*

Auziți ce spune judecătorul cel nedrept? – *Luca 18, 6*

Avea o soră ce se numea Maria, care, așezându-se le picioarele Domnului, asculta cuvântul Lui – *Luca 10, 39*

Aveți aici ceva de mâncare? – *Luca 24, 41*

Avraam, Părintele nostru – *Luca 1, 73*

B

Bateți și vi se va deschide – *Luca 11, 9*

Bărbatul din care ieșiseră demonii Îl ruga să rămână cu El. Iisus însă i-a dat drumul – *Luca 8, 38*

Bărbații din Ninive se vor scula la judecată cu neamul acesta și-l vor osândi, pentru că s-au pocăit la propovăduirea lui Ioná; și iată, mai mult decât Ioná este aici – *Luca 11, 32*

Bine este ca noi să fim aici și să facem trei colibe: una Ție, una lui Moise și una lui Ilie – *Luca 9, 33*

Bine slugă bună, fiindcă întru puțin ai fost credincioasă, să ai stăpânire peste zece cetăți – *Luca 19, 17*

Binecuvântând pe Dumnezeu – *Luca 1, 64*

Binecuvântat este Cel Ce vine întru numele Domnului! – *Luca 13, 35*

Binecuvântat este Domnul Dumnezeul lui Israil, că a cercetat și a făcut răscumpărare poporului Său – *Luca 1, 68*

Binecuvântat este Împăratul care vine întru numele Domnului! Pace în cer și slavă întru cei de Sus – *Luca 19, 38*

Binecuvântat este rodul pântecelui tău – *Luca 1, 42*

Binecuvântată ești tu între femei – *Luca 1, 28*

Binecuvântată ești tu între femei și binecuvântat este rodul pântecelui tău – *Luca 1, 42*

Binecuvântați pe cei ce vă blestemă, rugați-vă pentru cei ce vă fac necazuri – *Luca 6, 28*

Botezându-Se și Iisus și rugându-Se, s-a deschis cerul – *Luca 3, 21*

Botezul lui Ioan era din Cer sau de la oameni? – *Luca 20, 4*

Bucurați-vă cu mine, că am găsit oaia cea pierdută – *Luca 15, 6*

Bucurați-vă cu mine, căci am găsit drahma pe care o pierdusem – *Luca 15, 9*

Bucurați-vă în ziua aceea și vă veseliți, că, iată, plata voastră multă este în Cer; pentru că tot așa făceau Proorocilor părinții lor – *Luca 6, 23*

Bucură-te, ceea ce ești plină de har, Domnul este cu tine. Binecuvântată ești tu între femei – *Luca 1, 28*

Bucurie și veselie vei avea și, de nașterea lui mulți se vor bucura – *Luca 1, 14*

Bună este sarea, dar dacă și sarea se va strica, cu ce va fi dreasă? – *Luca 14, 34*

Bunule Învățător, ce să fac să moștenesc viața de veci? – *Luca 18, 18*

C

Ca la un tâlhar ați ieșit, cu săbii și cu toiege – *Luca 22, 52*

Ca nu cumva, crezând, să se mântuiască – *Luca 8, 12*

Ca nu cumva, punându-i temelia și neputând să-l termine, toți cei care vor vedea să înceapă a-l lua în râs – *Luca 14, 29*

Ca să curețe aria Sa și să adune grâul în jitnița Sa, iar pleava o va arde cu foc nestins – *Luca 3, 17*

Ca să întoarcă inimile părinților spre copii și pe cei neascultători la înțelepciunea dreptilor, ca să-I gătească Domnului un popor pregătit – *Luca 1, 17*

Ca să mâncați și să beți la masa Mea, în Împărăția Mea și să ședeți pe tronuri, judecând cele douăsprezece seminții ale lui Israil – *Luca 22, 30*

Ca să se ceară de la neamul acesta sângele tuturor Proorocilor, care s-a vărsat de la facerea lumii – *Luca 11, 50*

Ca să se descopere gândurile din multe inimi – *Luca 2, 35*

Ca să se înscrie împreună cu Maria, cea logodită cu el, care era însărcinată – *Luca 2, 5*

Ca să te încredințezi despre temeinicia învățăturii pe care ai primit-o – *Luca 1, 4*

Ca să-I gătească Domnului un popor pregătit – *Luca 1, 17*

Ca un semn care va stârni împotriviri – *Luca 2, 34*

Ca, fiind izbăviți din mâna vrăjmașilor, să ne dea nouă fără frică – *Luca 1, 74*

Ca, văzând, să nu vadă și, auzind, să nu înțeleagă – *Luca 8, 10*

Când a auzit Elisabeta salutarea Mariei, pruncul a săltat în pântecele ei și Elisabeta s-a umplut de Duh Sfânt – *Luca 1, 41*

Când a fost ceasul, S-a așezat la masă, și Apostolii împreună cu El – *Luca 22, 14*

Când a fost El de doisprezece ani, s-au suit la Ierusalim, după obiceiul sărbătorii – *Luca 2, 42*

Când a fost ziua a opta, au venit să taie împrejur pruncul și-l numeau Zaharia, după numele tatălui său – *Luca 1, 59*

Când a intrat El în casa unuia dintre căpeteniile fariseilor sâmbătă, ca să mănânce, și ei Îl pândeau – *Luca 14, 1*

Când a încetat a vorbi, i-a zis lui Simon: Mână la adânc și lăsați în jos mrejele voastre, ca să pescuiți – *Luca 5, 4*

Când a stat împreună cu ei la masă, luând pâinea, a binecuvântat și, frângând, le-a dat lor – *Luca 24, 30*

Când a trecut glasul, S-a aflat Iisus singur. Și ei au tăcut și nimănui n-au spus nimic, în zilele acelea, din cele ce văzuseră – *Luca 9, 36*

Când cel tare și înarmat fiind își păzește curtea, avuțiile lui sunt în pace – *Luca 11, 21*

Când duhul cel necurat iese din om, umblă prin locuri fără apă, căutând odihnă, și, negăsind, zice: Mă voi întoarce la casa Mea, de unde am ieșit – *Luca 11, 24*

Când faci prânz sau cină, nu chema pe prietenii tăi, nici pe frații tăi, nici pe rudele tale, nici pe vecinii bogați, ca nu cumva să te cheme și ei, la rândul lor, pe tine, și să-ți fie ca răsplată – *Luca 14, 12*

Când faci un ospăț, cheamă pe săraci, pe neputincioși, pe șchiopi, pe orbi – *Luca 14, 13*

Când înfrunzesc aceștia, văzându-i, de la voi înșivă știți că vara este aproape – *Luca 21, 30*

Când mergi cu pârâșul tău la dregător, dă-ți silința să te scapi de el pe cale, ca nu cumva să te târască la judecător, și judecătorul să te dea în mâna temnicerului, iar temnicerul să te arunce în temniță – *Luca 12, 58*

Când ochiul tău e rău, atunci și trupul tău e întunecat – *Luca 11, 34*

Când ochiul tău este curat, atunci tot trupul tău e luminat; dar când ochiul tău e rău, atunci și trupul tău e întunecat – *Luca 11, 34*

Când părinții au adus înăuntru pe Pruncul Iisus, ca să facă pentru El după obiceiul Legii – *Luca 2, 27*

Când S-a apropiat de poarta cetății, iată scoteau un mort, singurul copil al mamei sale, și ea era văduvă, și mulțime mare din cetate era cu ea – *Luca 7, 12*

Când s-a făcut ziuă a chemat la Sine pe ucenicii Săi și a ales din ei doisprezece, pe care i-a numit Apostoli – *Luca 6, 13*

Când S-a întors Iisus, L-a primit mulțimea, căci toți Îl așteptau – *Luca 8, 40*

Când s-au despărțit ei de El, Petru a zis către Iisus: Învățătorule, bine este ca noi să fim aici și să facem trei colibe: una Ție, una lui Moise și una lui Ilie, neștiind ce spune – *Luca 9, 33*

Când s-au împlinit opt zile, ca să-L taie împrejur, I-au pus numele Iisus, cum a fost numit de Înger, mai înainte de a zămisli în pântece – *Luca 2, 21*

Când s-au împlinit zilele curățirii lor, după Legea lui Moise, L-au adus pe Prunc la Ierusalim, ca să-L pună înaintea Domnului – *Luca 2, 22*

Când s-au împlinit zilele înălțării Sale, El S-a hotărât să meargă la Ierusalim – *Luca 9, 51*

Când s-au împlinit zilele slujirii lui la templu, s-a dus la casa sa – *Luca 1, 23*

Când Se ruga El singur, erau cu El ucenicii, și i-a întrebat, zicând: Cine zic mulțimile că sunt Eu? – *Luca 9, 18*

Când soarele s-a întunecat; iar catapeteasma templului s-a sfâșiat pe mijloc – *Luca 23, 45*

Când suflă vântul de la miazăzi, ziceți că va fi arșiță, și așa este – *Luca 12, 55*

Când unul mai tare decât el vine asupra lui și-l înfrânge, îi ia toate armele pe care se bizuia, iar prăzile de la el le împarte – *Luca 11, 22*

Când v-am trimis pe voi fără pungă, fără traistă și fără încălțăminte, ați avut lipsă de ceva? Iar ei au zis: De nimic – *Luca 22, 35*

Când vă rugați, ziceți: Tatăl nostru, Care ești în Ceruri, sfințească-se numele Tău. Vie Împărăția Ta. Facă-se voia Ta, precum în Cer așa și pe pământ – *Luca 11, 2*

Când vă vor duce în sinagogi și la dregători și la stăpâniri nu vă îngrijiți cum sau ce veți răspunde, sau ce veți zice – *Luca 12, 11*

Când vedeți un nor ridicându-se dinspre apus, îndată ziceți că vine ploaie mare; și așa este – *Luca 12, 54*

Când vei fi chemat de cineva la nuntă, nu te așeza la locul cel dintâi, ca nu cumva să fie chemat de el altul mai de cinste decât tine – *Luca 14, 8*

Când vei fi chemat, mergând așează-te în cel din urmă loc, ca atunci când va veni cel ce te-a chemat, el să-ți zică: Prietene, mută-te mai sus. Atunci vei avea cinstea în fața tuturor celor care vor ședea împreună cu tine – *Luca 14, 10*

Când veți vedea făcându-se acestea, să știți că aproape este Împărăția lui Dumnezeu – *Luca 21, 31*

Când veți vedea Ierusalimul înconjurat de oști, atunci să știți că s-a apropiat pustiirea lui – *Luca 21, 20*

Când veți vedea pe Avraam și pe Isaac și pe Iacov și pe toți Proorocii în Împărăția lui Dumnezeu, iar pe voi aruncați afară – *Luca 13, 28*

Când vor începe să fie acestea, prindeți curaj și ridicați capetele voastre, pentru că răscumpărarea voastră se apropie – *Luca 21, 28*

Când zicea El acestea, o femeie din mulțime, ridicând glasul, I-a zis: Fericit este pântecele care Te-a purtat și fericiți sunt sânii pe care i-ai supt! – *Luca 11, 27*

Care (Baraba) era aruncat în temniță pentru o răscoală făcută în cetate și pentru omor – *Luca 23, 19*

Care de multă vreme nu mai punea haină pe el și în casă nu mai locuia, ci prin morminte – *Luca 8, 27*

Care dintre aceștia trei ți se pare că a fost aproapele celui căzut între tâlhari? – *Luca 10, 36*

Care dintre voi, de-i va cădea fiul sau boul în fântână nu-l va scoate îndată în ziua sâmbetei? – *Luca 14, 5*

Care este semnul când au să fie acestea? – *Luca 21, 7*

Care om dintre voi, având o sută de oi și pierzând din ele una, nu lasă pe cele nouăzeci și nouă în pustie și se duce după cea pierdută, până ce o găsește? – *Luca 15, 4*

Care tată dintre voi, dacă îi va cere fiul pâine, oare îi va da piatră? Sau dacă îi va cere pește, oare îi va da, în loc de pește, șarpe? – *Luca 11, 11*

Care ziceau că a înviat cu adevărat Domnul și S-a arătat lui Simon – *Luca 24, 34*

Care, arătându-se întru slavă, vorbeau despre sfârșitul Lui, pe care avea să-l împlinească în Ierusalim – *Luca 9, 31*

Care-ți este numele? Iar el a zis: Legiune. Căci demoni mulți intraseră în el – *Luca 8, 30*

Cât de greu vor intra cei ce au averi în Împărăția lui Dumnezeu! – *Luca 18, 24*

Catapeteasma templului s-a sfâșiat pe mijloc – *Luca 23, 45*

Câte am auzit că ai făcut în Capernaum, fă și aici în patria Ta – *Luca 4, 23*

Câte ați spus la întuneric se vor auzi la lumină; și ceea ce ați vorbit la ureche, în odăi, se va vesti de pe acoperișuri – *Luca 12, 3*

Câți argați ai tatălui meu sunt îndestulați de pâine, iar eu pier aici de foame! – *Luca 15, 17*

Câți nu vă vor primi, ieșind din acea cetate scuturați praful de pe picioarele voastre, spre mărturie împotriva lor – *Luca 9, 5*

Că a căutat spre smerenia roabei Sale. Că iată, de acum mă vor ferici toate neamurile – *Luca 1, 48*

Că a cercetat și a făcut răscumpărare poporului Său – *Luca 1, 68*

Că a venit, din cale, un prieten la mine și n-am ce să-i pun înainte – *Luca 11, 6*

Că așa mi-a făcut mie Domnul în zilele în care a socotit să ridice dintre oameni ocara mea – *Luca 1, 25*

Că așa și în Cer va fi mai multă bucurie pentru un păcătos care se pocăiește, decât pentru nouăzeci și nouă de drepți, care n-au nevoie de pocăință – *Luca 15, 7*

Că ați luat cheia cunoștinței, voi înșivă n-ați intrat, iar pe cei ce voiau să intre i-ați împiedicat – *Luca 11, 52*

Că ce folosește omului dacă va câștiga lumea toată, iar pe sine se va pierde, sau se va păgubi? – *Luca 9, 25*

Că cine dintre voi vrând să zidească un turn nu stă mai întâi și-și face socoteala cheltuielii, dacă are cu ce să-l isprăvească? – *Luca 14, 28*

Că dați zeciuială din izmă și din untariță și din toate legumele și lăsați la o parte dreptatea și iubirea de Dumnezeu; pe acestea se cuvenea să le faceți și pe acelea să nu le lăsați – *Luca 11, 42*

Că Duhul Sfânt vă va învăța chiar în ceasul acela ce trebuie să spuneți – *Luca 12, 12*

Că iată, cum veni la urechile mele glasul salutării tale, pruncul a săltat de bucurie în pântecele meu – *Luca 1, 44*

Că iată, de acum mă vor ferici toate neamurile – *Luca 1, 48*

Că iubiți scaunele din față în sinagogi și închinăciunile în piețe – *Luca 11, 43*

Că împovărați pe oameni cu sarcini anevoie de purtat, iar voi nu atingeți sarcinile nici cel puțin cu un deget – *Luca 11, 46*

Că Îngerilor Săi va porunci, pentru Tine, ca să Te păzească – *Luca 4, 10*

Că la Dumnezeu nimic nu este cu neputință – *Luca 1, 37*

Că mai lesne este a trece cămila prin urechile acului decât să intre bogatul în Împărăția lui Dumnezeu – *Luca 18, 25*

Că mai ușor va fi Sodomei în ziua aceea, decât cetății aceleia – *Luca 10, 12*

Că mă temeam de tine, pentru că ești om aspru: iei ce nu ai pus și seceri ce nu ai semănat – *Luca 19, 21*

Că mi-a făcut mie mărire Cel Puternic și sfânt este numele Lui – *Luca 1, 49*

Că nimic nu este acoperit care să nu se descopere și nimic ascuns care să nu se cunoască – *Luca 12, 2*

Că ochii mei văzură mântuirea Ta – *Luca 2, 30*

Că oricine cere ia; și cel ce caută găsește, și celui care bate i se va deschide – *Luca 11, 10*

Că oricui are i se va da, iar de la cel ce nu are și ceea ce are i se va lua – *Luca 19, 26*

Că poruncește duhurilor necurate, cu stăpânire și cu putere, și ele ies – *Luca 4, 36*

Că să lumineze pe cei care șed în întuneric și în umbra morții și să îndrepte picioarele noastre pe calea păcii – *Luca 1, 79*

Că sunteți ca mormintele ce nu se văd, și oamenii, care umblă peste ele, nu le știu – *Luca 11, 44*

Că și păcătoșii același lucru fac – *Luca 6, 33*

Că știau că El este Hristosul – *Luca 4, 41*

Că vi s-a născut azi Mântuitor, care este Hristos Domnul, în cetatea lui David – *Luca 2, 11*

Că zic vouă: Nu voi mai bea de acum din rodul viței, până ce nu va veni Împărăția lui Dumnezeu – *Luca 22, 18*

Că ziditi mormintele Proorocilor pe care părinții voștri i-au ucis – *Luca 11, 47*

Că, iată, plata voastră multă este în Cer; pentru că tot așa făceau Proorocilor părinții lor – *Luca 6, 23*

Căci a venit Ioan Botezătorul, nemâncând pâine și negustând vin, și ziceți: Are demon! – *Luca 7, 33*

Căci acest fiu al meu mort era și a înviat, pierdut era și s-a aflat – *Luca 15, 24*

Căci acestea sunt zilele răzbunării, ca să se împlinească toate cele scrise – *Luca 21, 22*

Căci acestea trebuie să fie întâi, dar sfârșitul nu va fi curând – *Luca 21, 9*

Căci am cinci frați, să le spună lor acestea, ca să nu vină și ei în acest loc de chin – *Luca 16, 28*

Căci am simțit o putere care a ieșit din Mine – *Luca 8, 46*

Căci avea numai o fiică, ca de doisprezece ani, și ea era pe moarte. Și, pe când se ducea El, mulțimile Îl împresurau – *Luca 8, 42*

Căci ceea ce la oameni este înalt, urâciune este înaintea lui Dumnezeu – *Luca 16, 15*

Căci cel ce este mai mic între voi toți, acesta este mai mare – *Luca 9, 48*

Căci cine este mai mare: cel care stă la masă, sau cel care slujește? Oare, nu cel ce stă la masă? Iar Eu, în mijlocul vostru, sunt ca unul ce slujește – *Luca 22, 27*

Căci cine nu este împotriva voastră este pentru voi – *Luca 9, 50*

Căci cine va voi să-și scape sufletul îl va pierde; iar cine-și va pierde sufletul pentru Mine, acela îl va mântui – *Luca 9, 24*

Căci cu ce măsură veți măsura, cu aceeași vi se va măsura – *Luca 6, 38*

Căci cuvântul Lui era cu putere – *Luca 4, 32*

Căci dacă fac acestea cu lemnul verde, cu cel uscat ce va fi? – *Luca 23, 31*

Căci dacă în Tir și în Sidon s-ar fi făcut minunile care s-au făcut la voi, de mult s-ar fi pocăit, stând în sac și în cenușă – *Luca 10, 13*

Căci de acum înainte cinci dintr-o casă vor fi dezbinați: trei împotriva a doi și doi împotriva a trei – *Luca 12, 52*

Căci de cel ce se va rușina de Mine și de cuvintele Mele, de acesta și Fiul Omului se va rușina, când va veni întru slava Sa și a Tatălui și a Sfinților Îngeri – *Luca 9, 26*

Căci din prisosul inimii grăiește gura lui – *Luca 6, 45*

Căci după cum fulgerul, fulgerând într-o parte de sub cer, luminează până la cealaltă parte de sub cer, așa va fi și Fiul Omului în ziua Sa – *Luca 17, 24*

Căci erau ca la cinci mii de bărbați. Dar El a zis către ucenicii Săi: Așezați-i jos, în cete de câte cincizeci de inși – *Luca 9, 14*

Căci este încredințat că Ioan a fost Proorocul – *Luca 20, 6*

Căci eu sunt bătrân și femeia mea înaintată în zilele ei – *Luca 1, 18*

Căci Eu vă voi da gură și înțelepciune, căreia nu-i vor putea sta împotrivă, nici să-i răspundă toți potrivnicii voștri – *Luca 21, 15*

Căci fiecare pom se cunoaște după roadele lui. Că nu se adună smochine din mărăcini și nici nu se culeg struguri din spini – *Luca 6, 44*

Căci fiii veacului acestuia sunt mai înțelepți în neamul lor decât fiii luminii – *Luca 16, 8*

Căci Fiul Omului a venit să caute și să mântuiască pe cel pierdut – *Luca 19, 10*

Căci Fiul Omului n-a venit ca să piardă sufletele oamenilor, ci ca să le mântuiască – *Luca 9, 55*

Căci Fiul Omului va fi dat în mâinile oamenilor – *Luca 9, 44*

Căci iată, vin zile în care vor zice: Fericite sunt cele sterpe și pântecele care n-au născut și sânii care n-au alăptat! – *Luca 23, 29*

Căci iubește neamul nostru și el ne-a zidit sinagoga – *Luca 7, 5*

Căci însuși David spune în Cartea Psalmilor: „Zis-a Domnul Domnului meu: Șezi de-a dreapta Mea – *Luca 20, 42*

Căci mâna Domnului era cu el – *Luca 1, 66*

Căci Maria partea cea bună și-a ales, care nu se va lua de la ea – *Luca 10, 42*

Căci nici să moară nu mai pot, căci sunt la fel cu Îngerii și sunt fii ai lui Dumnezeu, fiind fii ai Învierii – *Luca 20, 36*

Căci nu este nimic ascuns, care să nu se dea pe față și nimic tainic, care să nu se cunoască și să nu vină la arătare – *Luca 8, 17*

Căci nu este pom bun care să facă roade rele și, iarăși, nici pom rău care să facă roade bune – *Luca 6, 43*

Căci poruncea duhului necurat să iasă din om, pentru că de mulți ani îl stăpânea, și era legat în lanțuri și obezi, păzindu-l, dar el, sfărâmând legăturile, era mânat de demon în pustie – *Luca 8, 29*

Căci precum a fost Iona un semn pentru niniviteni, așa va fi și Fiul Omului semn pentru acest neam – *Luca 11, 30*

Căci scris este: Că Îngerilor Săi va porunci, pentru Tine, ca să Te păzească – *Luca 4, 10*

Căci scris este: Domnului Dumnezeului tău să te închini și numai Lui Unuia să-I slujești – *Luca 4, 8*

Căci spaima îl cuprinsese pe el și pe toți cei ce erau cu el, pentru pescuitul peștilor pe care îi prinseseră – *Luca 5, 9*

Căci și eu sunt om pus sub stăpânire, având sub mine ostași, și zic acestuia: Du-te, și se duce, și altuia: Vino, și vine, și slugii mele: Fă aceasta, și face – *Luca 7, 8*

Căci și păcătoșii iubesc pe cei ce îi iubesc pe ei – *Luca 6, 32*

Căci toate acestea păgânii lumii le caută; dar Tatăl vostru știe că aveți nevoie de acestea – *Luca 12, 30*

Căci tot așa făceau proorocilor mincinoși părinții lor – *Luca 6, 26*

Căci toți aceștia din prisosul lor au aruncat la daruri, aceasta însă din sărăcia ei a aruncat tot ce avea pentru viață – *Luca 21, 4*

Căci și se va răsplăti la Învierea drepților – *Luca 14, 14*

Căci unde este comoara voastră acolo va fi și inima voastră – *Luca 12, 34*

Căci va fi dat [Hristos] păgânilor și va fi batjocorit și va fi scărât și va fi scuipat – *Luca 18, 32*

Căci va fi în țară mare strâmtorare și mânie împotriva acestui popor – *Luca 21, 23*

Căci va fi mare înaintea Domnului; nu va bea vin nici altă băutură amețitoare și încă din pântecele mamei sale se va umple de Duhul Sfânt – *Luca 1, 15*

Căci va veni peste toți cei ce locuiesc pe fața întregului pământ – *Luca 21, 35*

Căci vă spun că trebuie să se împlinească întru Mine Scriptura aceasta: „Și cu cei fără de lege s-a socotit", căci cele despre Mine au ajuns la sfârșit – *Luca 22, 37*

Căci vor veni zile peste tine, când dușmanii tăi vor săpa șanț în jurul tău și te vor împresura și te vor strâmtora din toate părțile – *Luca 19, 43*

Căci zic vouă că de acum nu-l voi mai mânca, până când nu va fi desăvârșit în Împărăția lui Dumnezeu – *Luca 22, 16*

Căci zic vouă: Mulți Proroci și regi au voit să vadă ceea ce vedeți voi, dar n-au văzut, și să audă ceea ce auziți, dar n-au auzit – *Luca 10, 24*

Căci zic vouă: Nici unul din bărbații aceia care au fost chemați nu va gusta din cina Mea – *Luca 14, 24*

Căci, iată vă binevestesc vouă bucurie mare, care va fi pentru tot poporul – *Luca 2, 10*

Căci, iată, Împărăția lui Dumnezeu este înlăuntrul vostru – *Luca 17, 21*

Căci, oricine se înalță pe sine se va smeri, iar cel ce se smerește pe sine se va înălța – *Luca 14, 11*

Căderea și spre ridicarea multora din Israil – *Luca 2, 34*

Căile cele strâmbe se vor face drepte și cele colțuroase, drumuri netede – *Luca 3, 5*

Căpeteniile își băteau joc de El, zicând: Pe alții i-a mântuit; să Se mântuiască și pe Sine Însuși, dacă El este Hristosul, alesul lui Dumnezeu – *Luca 23, 35*

Cărturarii și fariseii Îl pândeau de-I va vindeca sâmbăta, ca să-I găsească vină – *Luca 6, 7*

Căruia nu sunt vrednic să-I dezleg cureaua încălțămintelor. El vă va boteza cu Duh Sfânt și cu foc – *Luca 3, 16*

Către femeie a zis: Credința ta te-a mântuit; mergi în pace – *Luca 7, 50*

Către o fecioară logodită cu un bărbat care se numea Iosif, din casa lui David; iar numele fecioarei era Maria – *Luca 1, 27*

Către unii care se credeau că sunt drepți și priveau cu dispreț pe ceilalți, a zis pilda aceasta – *Luca 18, 9*

Căuta să vadă cine este Iisus, dar nu putea de mulțime, pentru că era mic de statură – *Luca 19, 3*

Căutați mai întâi Împărăția Lui, și toate acestea se vor adăuga vouă – *Luca 12, 31*

Căutați și veți afla; bateți și vi se va deschide – *Luca 11, 9*

Căzând înaintea Lui, a spus de față cu tot poporul din ce cauză s-a atins de El și cum s-a tămăduit îndată – *Luca 8, 47*

Căzând la picioarele lui Iisus, Îl ruga să intre în casa lui – *Luca 8, 41*

Ce ai cu mine, Iisuse, Fiul lui Dumnezeu Celui Preaînalt? Rogu-Te, nu mă chinui – *Luca 8, 28*

Ce ai cu noi, Iisuse Nazarinene? Ai venit ca să ne pierzi? Te știu cine ești: Sfântul lui Dumnezeu – *Luca 4, 34*

Ce ați ieșit să priviți în pustie? Oare trestie clătinată de vânt? – *Luca 7, 24*

Ce cugetați în inimile voastre? – *Luca 5, 22*

Ce este aceasta ce aud despre tine? Dă-mi socoteala de iconomia ta, căci nu mai poți să fii iconom – *Luca 16, 2*

Ce este acest cuvânt? Că poruncește duhurilor necurate, cu stăpânire și cu putere, și ele ies – *Luca 4, 36*

Ce este mai ușor? A zice: Iertate sunt păcatele tale, sau a zice: Scoală și umblă? – *Luca 5, 23*

Ce este scris în Lege? Cum citești? – *Luca 10, 26*

Ce fel de închinăciune poate să fie aceasta? – *Luca 1, 29*

Ce folosește omului dacă va câștiga lumea toată, iar pe sine se va pierde, sau se va păgubi? – *Luca 9, 25*

Ce i se pare că are se va lua de la el – *Luca 8, 18*

Ce înseamnă pilda aceasta? – *Luca 8, 9*

Ce înseamnă, deci, scriptura aceasta: „Piatra pe care n-au luat-o în seamă ziditorii, aceasta a ajuns în capul unghiului"? – *Luca 20, 17*

Ce ne mai trebuie mărturii, căci noi înșine am auzit din gura Lui? – *Luca 22, 71*

Ce rău a săvârșit Acesta? Nici o vină de moarte nu am aflat întru El. Deci, pedepsindu-L, Îl voi elibera – *Luca 23, 22*

Ce să facem deci? – *Luca 3, 10*

Ce sunt cuvintele acestea pe care le schimbați unul cu altul în drumul vostru? – *Luca 24, 17*

Ce va face, deci, acestora, stăpânul viei? – *Luca 20, 15*

Ce va fi oare, acest copil? Căci mâna Domnului era cu el – *Luca 1, 66*

Ce voi face că stăpânul meu ia iconomia de la mine? Să sap, nu pot; să cerșesc mi-e rușine – *Luca 16, 3*

Ce voi face, că n-am unde să adun roadele mele? – *Luca 12, 17*

Ce voi face? Voi trimite pe fiul meu cel iubit; poate se vor rușina de el – *Luca 20, 13*

Ce voiești să-ți fac? Iar el a zis: Doamne, să văd! – *Luca 18, 41*

Cea căzută între spini sunt cei ce aud cuvântul, dar umblând cu grijile și cu bogăția și cu plăcerile vieții, se înăbușă și nu rodesc – *Luca 8, 14*

Cea de lângă drum sunt cei care aud, apoi vine diavolul și ia cuvântul din inima lor, ca nu cumva, crezând, să se mântuiască – *Luca 8, 12*

Cea de pe pământ bun sunt cei ce, cu inimă curată și bună, aud cuvântul, îl păstrează și rodesc întru răbdare – *Luca 8, 15*

Cea de pe piatră sunt aceia care, auzind cuvântul, îl primesc cu bucurie, dar aceștia nu au rădăcină; ei cred până la o vreme, iar la vreme de încercare se leapădă – *Luca 8, 13*

Ceea ce ați vorbit la ureche, în odăi, se va vesti de pe acoperișuri – *Luca 12, 3*

Cei ce poartă haine scumpe și petrec în desfătare sunt în casele regilor – *Luca 7, 25*

Cei ce se vor învrednici să dobândească veacul acela și Învierea cea din morți, nici nu se însoară, nici nu se mărită – *Luca 20, 35*

Cei ce văzuseră le-au spus cum a fost izbăvit demonizatul – *Luca 8, 36*

Cei chinuiți de duhuri necurate se vindecau – *Luca 6, 18*

Cel care a făcut milă cu el. Și Iisus i-a zis: Mergi și fă și tu asemenea – *Luca 10, 37*

Cel care stă la masă, sau cel care slujește? Oare, nu cel ce stă la masă? Iar Eu, în mijlocul vostru, sunt ca unul ce slujește – *Luca 22, 27*

Cel care va fi pe acoperișul casei, și lucrurile lui în casă, să nu se coboare ca să le ia; de asemenea, cel ce va fi în țarină să nu se întoarcă înapoi – *Luca 17, 31*

Cel ce are două haine să dea celui ce nu are și cel ce are bucate să facă asemenea – *Luca 3, 11*

Cel ce aude, dar nu face, este asemenea omului care și-a zidit casa pe pământ fără temelie, și izbind în ea puhoiul de ape, îndată a căzut și prăbușirea acelei case a fost mare – *Luca 6, 49*

Cel ce caută găsește, și celui care bate i se va deschide – *Luca 11, 10*

Cel ce e nedrept în foarte puțin și în mult este nedrept – *Luca 16, 10*

Cel ce este credincios în foarte puțin și în mult e credincios; și cel ce e nedrept în foarte puțin și în mult este nedrept – *Luca 16, 10*

Cel ce este mai mic între voi toți, acesta este mai mare – *Luca 9, 48*

Cel ce ia pe cea lăsată de bărbat săvârșește adulter – *Luca 16, 18*

Cel ce nu adună cu Mine risipește – *Luca 11, 23*

Cel ce nu este cu Mine este împotriva Mea; și cel ce nu adună cu Mine risipește – *Luca 11, 23*

Cel ce nu-și poartă crucea sa și nu vine după Mine nu poate să fie ucenicul Meu – *Luca 14, 27*

Cel ce se leapădă de Mine se leapădă de Cel Ce M-a trimis pe Mine – *Luca 10, 16*

Cel ce se leapădă de voi se leapădă de Mine; iar cel ce se leapădă de Mine se leapădă de Cel Ce M-a trimis pe Mine – *Luca 10, 16*

Cel ce se smerește pe sine se va înălța – *Luca 14, 11*

Cel ce se va lepăda de Mine înaintea oamenilor, lepădat va fi înaintea Îngerilor lui Dumnezeu – *Luca 12, 9*

Cel ce va fi în țarină să nu se întoarcă înapoi – *Luca 17, 31*

Cel ce vă ascultă pe voi pe Mine mă ascultă, și cel ce se leapădă de voi se leapădă de Mine; iar cel ce se leapădă de Mine se leapădă de Cel Ce M-a trimis pe Mine – *Luca 10, 16*

Cel dintâi i-a zis: Țarină am cumpărat și am nevoie să ies ca s-o văd; te rog iartă-mă – *Luca 14, 18*

Cel mai mare dintre voi să fie ca cel mai tânăr, și căpetenia ca acela care slujește – *Luca 22, 26*

Cel mai mic în Împărăția lui Dumnezeu este mai mare decât el – *Luca 7, 28*

Cele ce ai pregătit ale cui vor fi? – *Luca 12, 20*

Cele ce sunt ale Cezarului, Cezarului, și cele ce sunt ale lui Dumnezeu, lui Dumnezeu – *Luca 20, 25*

Cele ce sunt cu neputință la oameni sunt cu putință la Dumnezeu – *Luca 18, 27*

Cele despre Iisus Nazarineanul, Care era Proorocputernic în faptă și în cuvânt înaintea lui Dumnezeu și a întregului popor – *Luca 24, 19*

Cele despre Mine au ajuns la sfârșit – *Luca 22, 37*

Celui care bate i se va deschide – *Luca 11, 10*

Celui ce are i se va da; iar de la cel ce nu are, și ce i se pare că are se va lua de la el – *Luca 8, 18*

Celui ce te lovește peste obraz, întoarce-i și pe celălalt; pe cel ce-ți ia haina nu-l împiedica să-ți ia și cămașa – *Luca 6, 29*

Cerând o tăbliță, el a scris, zicând: Ioan este numele lui. Și toți s-au mirat – *Luca 1, 63*

Cereau de la El semn din cer – *Luca 11, 16*

Cereți și vi se va da; căutați și veți afla; bateți și vi se va deschide – *Luca 11, 9*

Cerul și pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece – *Luca 21, 33*

Chemând la sine pe doi dintre ucenicii săi, Ioan i-a trimis către Domnul, zicând: Tu ești Cel Ce va să vină sau să așteptăm pe altul? – *Luca 7, 19*

Chemând pe cei doisprezece ucenici ai Săi, le-a dat putere și stăpânire peste toți demonii și să vindece bolile – *Luca 9, 1*

Chiar dacă, sculându-se, nu i-ar da pentru că-i este prieten, dar, pentru îndrăzneala lui, sculându-se, îi va da cât îi trebuie – *Luca 11, 8*

Chipul feței Sale s-a făcut altul și îmbrăcămintea Lui albă strălucind – *Luca 9, 29*

Ci iubiți pe vrăjmași voștri și faceți bine și dați cu împrumut, fără să nădăjduiți nimic în schimb, și răsplata voastră va fi multă și veți fi fiii Celui Preaînalt, că El este bun cu cei nemulțumitori și răi – *Luca 6, 35*

Ci ne izbăvește de cel rău – *Luca 11, 4*

Ci spune cu cuvântul și se va vindeca sluga mea – *Luca 7, 7*

Ci și perii capului vostru, toți sunt numărați. Nu vă temeți; voi sunteți mai de preț decât multe vrăbii – *Luca 12, 7*

Ci vă bucurați că numele voastre sunt scrise în ceruri – *Luca 10, 20*

Ci vinul nou trebuie pus în burdufuri noi și împreună se vor păstra – *Luca 5, 38*

Ci, când faci un ospăț, cheamă pe săraci, pe neputincioși, pe șchiopi, pe orbi – *Luca 14, 13*

Ci, când vei fi chemat, mergând așează-te în cel din urmă loc – *Luca 14, 10*

Ci, mergând, arată-te preotului și, pentru curățirea ta, du jertfa, precum a orânduit Moise, spre mărturie lor – *Luca 5, 14*

Cinci perechi de boi am cumpărat și mă duc să-i încerc; te rog iartă-mă – *Luca 14, 19*

Cine are urechi de auzit să audă – *Luca 8, 8; 14, 35*

Cine dintre ei ar fi mai mare? – *Luca 9, 46*

Cine dintre voi, având o slugă la arat sau la păscut turme, îi va zice când se va întoarce din țarină: Vino îndată și șezi la masă? – *Luca 17, 7*

Cine dintre voi, având un prieten și se va duce la el în miez de noapte și-i va zice: prietene, împrumută-mi trei pâini – *Luca 11, 5*

Cine dintre voi, îngrijindu-se, poate să adauge staturii sale un cot? – *Luca 12, 25*

Cine e Acesta care grăiește hule? Cine poate să ierte păcatele decât unul Dumnezeu? – *Luca 5, 21*

Cine este Acesta care iartă și păcatele? – *Luca 7, 49*
Cine este aproapele meu? – *Luca 10, 29*
Cine este cel ce s-a atins de Mine? Dar toți tăgăduind, Petru și ceilalți care erau cu El, au zis: Învățătorule, mulțimile Te îmbulzesc și Te strâmtorează și Tu zici: Cine este cel ce s-a atins de Mine? – *Luca 8, 45*
Cine este dar Acesta despre care aud asemenea lucruri? – *Luca 9, 9*
Cine este iconomul credincios și înțelept pe care stăpânul îl va pune peste slugile sale, ca să le dea, la vreme, partea lor de grâu? – *Luca 12, 42*
Cine îl va pierde, acela îl va dobândi – *Luca 17, 33*
Cine nu este împotriva voastră este pentru voi – *Luca 9, 50*
Cine nu va primi Împărăția lui Dumnezeu ca un prunc nu va intra în ea – *Luca 18, 17*
Cine poate să ierte păcatele decât unul Dumnezeu? – *Luca 5, 21*
Cine va căuta să-și scape sufletul, îl va pierde; iar cine îl va pierde, acela îl va dobândi – *Luca 17, 33*
Cine va voi să-și scape sufletul îl va pierde; iar cine-și va pierde sufletul pentru Mine, acela îl va mântui – *Luca 9, 24*
Cine zic mulțimile că sunt Eu? – *Luca 9, 18*
Cine-și va pierde sufletul pentru Mine, acela îl va mântui – *Luca 9, 24*
Cineva avea un smochin, sădit în via sa și a venit să caute rod în el, dar n-a găsit – *Luca 13, 6*
Coborând împreună cu ei, a stat în loc șes, El și mulțime multă de ucenici ai Săi și mulțime mare de popor din toată Iudeea, din Ierusalim și de pe țărmul Tirului și al Sidonului, care veniseră ca să-L asculte și să se vindece de bolile lor – *Luca 6, 17*
Coborât-a pe cei puternici de pe tronuri și a înălțat pe cei smeriți – *Luca 1, 52*
Comoară neîmpuținată în Ceruri, unde fur nu se apropie, nici molie nu o strică – *Luca 12, 33*
Copilă, scoală-te! – *Luca 8, 54*
Copilul creștea și se întărea cu duhul, umplându-Se de înțelepciune, și harul lui Dumnezeu era asupra Lui – *Luca 2, 40*
Copilul Iisus a rămas în Ierusalim și părinții Lui nu știau – *Luca 2, 43*
Corabia se umplea de apă și erau în primejdie – *Luca 8, 23*
Crede numai și se va izbăvi – *Luca 8, 50*
Credeți, oare, că acești galileieni au fost ei mai păcătoși decât toți galileienii, fiindcă au suferit acestea? – *Luca 13, 2*
Credința ta te-a mântuit – *Luca 17, 19; 18, 42*
Credința ta te-a mântuit. Mergi în pace – *Luca 7, 50; 8, 48*
Cu adevărat Îmi veți spune această pildă: Doctore, vindecă pe tine însuți! Câte am auzit că ai făcut în Capernaum, fă și aici în patria Ta – *Luca 4, 23*
Cu adevărat însă vă spun vouă: Sunt unii, dintre cei ce stau aici, care nu vor gusta moartea, până ce nu vor vedea Împărăția lui Dumnezeu – *Luca 9, 27*
Cu adevărat și acesta era cu El, căci este galileian – *Luca 22, 59*
Cu adevărat, Omul acesta drept a fost – *Luca 23, 47*
Cu Beelzebul, căpetenia demonilor, scoate pe demoni – *Luca 11, 15*
Cu cât mai de preț sunteți voi decât păsările! – *Luca 12, 24*
Cu ce este asemenea Împărăția lui Dumnezeu și cu ce o voi asemăna? – *Luca 13, 18*
Cu ce măsură veți măsura, cu aceeași vi se va măsura – *Luca 6, 38*
Cu ce voi asemăna Împărăția lui Dumnezeu? – *Luca 13, 20*
Cu cine voi asemăna pe oamenii acestui neam? Și cu cine sunt ei asemenea? – *Luca 7, 31*
Cu dor am dorit să mănânc cu voi acest Paște, mai înainte de patima Mea – *Luca 22, 15*
Cu glas mare a strigat și a zis: Binecuvântată ești tu între femei și binecuvântat este rodul pântecelui tău – *Luca 1, 42*
Cu neputință este să nu vină smintelile, dar vai aceluia prin care ele vin! – *Luca 17, 1*
Cu untdelemn capul Meu nu l-ai uns; ea însă cu mir Mi-a uns picioarele – *Luca 7, 46*
Cui i s-a încredințat mult, mai mult i se va cere – *Luca 12, 48*
Cum a intrat în casa lui Dumnezeu și a luat pâinile punerii înainte și a mâncat și a dat și însoțitorilor săi, din ele, pe care nu se cuvine să le mănânce decât numai preoții – *Luca 6, 4*
Cum L-au osândit la moarte și L-au răstignit arhiereii și mai-marii noștri – *Luca 24, 20*
Cum poți să zici fratelui tău: Frate, lasă să scot paiul din ochiul tău, nevăzând tu bârna care este în ochiul tău? Fățarnice, scoate mai întâi bârna din ochiul tău și atunci vei vedea să scoți paiul din ochiul fratelui tău – *Luca 6, 42*
Cum se zice, dar, că Hristos este Fiul lui David? – *Luca 20, 41*
Cum va fi aceasta, de vreme ce eu nu știu de bărbat? – *Luca 1, 34*

Cum veni la urechile mele glasul salutării tale, pruncul a săltat de bucurie în pântecele meu – *Luca 1, 44*

Cuvântul acesta era ascuns pentru ei și nu înțelegeau cele spuse – *Luca 18, 34*

Cuvântul Lui era cu putere – *Luca 4, 32*

Cuvine-se a vindeca sâmbăta ori nu? – *Luca 14, 3*

Cuvintele acestea au părut înaintea lor ca o aiurare și nu le-au crezut – *Luca 24, 11*

D

Da! Zic vouă: și mai mult decât un Prooroc – *Luca 7, 26*

Da, vă zic vouă, de acela să vă temeți – *Luca 12, 5*

Dacă ai fi cunoscut și tu, în ziua aceasta, cele ce sunt spre pacea ta! Dar acum ascunse sunt de ochii tăi – *Luca 19, 42*

Dacă dați împrumut celor de la care nădăjduiți să luați înapoi, ce mulțumire puteți avea? Că și păcătoșii dau cu împrumut păcătoșilor, ca să primească înapoi întocmai – *Luca 6, 34*

Dacă ești Fiul lui Dumnezeu, aruncă-Te de aici jos – *Luca 4, 9*

Dacă ești Fiul lui Dumnezeu, zi acestei pietre să se facă pâine – *Luca 4, 3*

Dacă Eu scot demoni cu Beelzebul, fiii voștri cu cine îi scot? De aceea ei vă vor fi judecători – *Luca 11, 19*

Dacă Eu, cu degetul lui Dumnezeu, scot pe demoni, iată a ajuns la voi Împărăția lui Dumnezeu – *Luca 11, 20*

Dacă faceți bine celor ce vă fac vouă bine, ce mulțumire puteți avea? Că și păcătoșii același lucru fac – *Luca 6, 33*

Dacă iarba care este azi pe câmp, iar mâine se aruncă în cuptor, Dumnezeu așa o îmbracă, cu cât mai mult pe voi, puțin credincioșilor! – *Luca 12, 28*

Dacă iubiți pe cei ce vă iubesc, ce răsplată puteți avea? Căci și păcătoșii iubesc pe cei ce îi iubesc pe ei – *Luca 6, 32*

Dacă în Tir și în Sidon s-ar fi făcut minunile care s-au făcut la voi, de mult s-ar fi pocăit, stând în sac și în cenușă – *Luca 10, 13*

Dacă moare fratele cuiva, având femeie, și el n-a avut copii, să ia fratele lui pe femeie și să ridice urmaș fratelui său – *Luca 20, 28*

Dacă nu ascultă de Moise și de Prooroci, nu vor crede nici dacă ar învia cineva dintre morți – *Luca 16, 31*

Dacă nu puteți să faceți nici cel mai mic lucru, de ce vă îngrijiți de celelalte? – *Luca 12, 26*

Dacă nu vă veți pocăi, toți veți pieri la fel – *Luca 13, 3*

Dacă satana s-a dezbinat în sine, cum va mai sta împărăția lui? Fiindcă ziceți că Eu scot pe demoni cu Beelzebul – *Luca 11, 18*

Dacă tot trupul tău e luminat, neavând nici o parte întunecată, luminat va fi în întregime, ca și când te luminează făclia cu strălucirea ei – *Luca 11, 36*

Dacă Tu ești regele iudeilor, mântuiește-Te pe Tine Însuți! – *Luca 23, 37*

Dacă Tu Te vei închina înaintea mea, toată va fi a Ta – *Luca 4, 7*

Dacă vă voi spune, nu veți crede – *Luca 22, 67*

Dacă vine cineva la Mine și nu urăște pe tatăl său și pe mamă și pe femeie și pe copii și pe frați și pe surori, chiar și pe sufletul său însuși, nu poate să fie ucenicul Meu – *Luca 14, 26*

Dacă voiește cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea în fiecare zi și să-Mi urmeze Mie – *Luca 9, 23*

Dacă vom spune: Din Cer, va zice: Pentru ce n-ați crezut în el? – *Luca 20, 5*

Dacă vom zice: De la oameni, tot poporul ne va ucide cu pietre, căci este încredințat că Ioan a fost Prooroc – *Luca 20, 6*

Dacă vor tăcea aceștia, pietrele vor striga – *Luca 19, 40*

Dar aceasta, fiică al lui Avraam fiind, pe care a legat-o satana, iată de optsprezece ani, nu se cuvenea, oare, să fie dezlegată de legătura aceasta, în ziua sâmbetei? – *Luca 13, 16*

Dar aceasta să știți, că s-a apropiat Împărăția lui Dumnezeu – *Luca 10, 11*

Dar acesta este ceasul vostru și stăpânirea întunericului – *Luca 22, 53*

Dar acum ascunse sunt de ochii tăi – *Luca 19, 42*

Dar altul a zis: Îți voi urma, Doamne, dar întâi îngăduie-mi ca să rânduiesc cele din casa mea – *Luca 9, 61*

Dar apunând soarele, toți câți aveau bolnavi de felurite boli îi aduceau la El; iar El, punându-Și mâinile pe fiecare dintre ei, îi făcea sănătoși – *Luca 4, 40*

Dar Avraam a zis: Fiule, adu-ți aminte că ai primit cele bune ale tale în viața ta, și Lazăr, asemenea, pe cele rele; iar acum aici el se mângâie, iar tu te chinuiești – *Luca 16, 25*

Dar când a venit acest fiu al tău, care ți-a mâncat averea cu desfrânatele, ai junghiat pentru el vițelul cel îngrășat – *Luca 15, 30*

Dar când ochiul tău e rău, atunci și trupul tău e întunecat – *Luca 11, 34*

Dar când unul mai tare decât el vine asupra lui și-l înfrânge, îi ia toate armele pe care se bizuia, iar prăzile de la el le împarte – *Luca 11, 22*

Dar cărturarii și fariseii îl pândeau de-l va vindeca sâmbăta, ca să-l găsească vină – *Luca 6, 7*

Dar ce ați ieșit să vedeți? Oare om îmbrăcat în haine moi? Iată, cei ce poartă haine scumpe și petrec în desfătare sunt în casele regilor – *Luca 7, 25*

Dar ce-ați ieșit să vedeți? Oare Prooroc? Da! Zic vouă: și mai mult decât un Prooroc – *Luca 7, 26*

Dar cei nouă unde sunt? – *Luca 17, 17*

Dar cel mai mic în Împărăția lui Dumnezeu este mai mare decât el – *Luca 7, 28*

Dar celui ce va huli împotriva Duhului Sfânt, nu i se va ierta – *Luca 12, 10*

Dar cetățenii lui îl urau și au trimis solie în urma lui, zicând: Nu voim ca acesta să domnească peste noi – *Luca 19, 14*

Dar dacă nu vă veți pocăi, toți veți pieri la fel – *Luca 13, 3*

Dar dacă și sarea se va strica, cu ce va fi dreasă? – *Luca 14, 34*

Dar de nu vă veți pocăi toți veți pieri la fel – *Luca 13, 5*

Dar Dumnezeu, oare, nu va face dreptate aleșilor Săi care strigă către El ziua și noaptea și pentru care El rabdă îndelung? – *Luca 18, 7*

Dar ei Îl rugau stăruitor, zicând: Rămâi cu noi că este spre seară și s-a plecat ziua. Și a intrat să rămână cu ei – *Luca 24, 29*

Dar ei n-au înțeles cuvântul pe care l-a spus lor – *Luca 2, 50*

Dar ei nu L-au primit, pentru că El se îndrepta către Ierusalim – *Luca 9, 53*

Dar ei stăruiau, cerând cu strigăte mari ca El să fie răstignit, și strigătele lor au biruit – *Luca 23, 23*

Dar ei stăruiau, zicând că întărâtă poporul, învățând prin toată Iudeea, începând din Galileea până aici – *Luca 23, 5*

Dar ei strigau, zicând: Răstignește-L! Răstignește-L! – *Luca 23, 21*

Dar ei, cu toții, au strigat, zicând: Ia-L pe Acesta și eliberează-ne pe Baraba – *Luca 23, 18*

Dar El a zis către ucenicii Săi: Așezați-i jos, în cete de câte cincizeci – *Luca 9, 14*

Dar El, certându-i, nu-i lăsa să vorbească acestea, că știau că El este Hristosul – *Luca 4, 41*

Dar El, cunoscând gândurile lor, le-a zis: Orice împărăție, dezbinându-se în sine, se pustiește și casă peste casă cade – *Luca 11, 17*

Dar el, voind să se îndrepteze pe sine, a zis către Iisus: Și cine este aproapele meu? – *Luca 10, 29*

Dar fariseii și cărturarii lor murmurau către ucenicii Lui, zicând: De ce mâncați și beți împreună cu vameșii și cu păcătoșii? – *Luca 5, 30*

Dar fericiți sunt și cei ce ascultă cuvântul lui Dumnezeu și-L păzesc – *Luca 11, 28*

Dar Fiul Omului, când va veni, va găsi, oare, credință pe pământ? – *Luca 18, 8*

Dar iată, mâna celui ce Mă vinde este cu Mine la masă – *Luca 22, 21*

Dar Iisus, auzind, i-a răspuns: Nu te teme; crede numai și se va izbăvi – *Luca 8, 50*

Dar Iisus, cunoscând vicleșugul lor, a zis către ei: De ce Mă ispitiți? – *Luca 20, 23*

Dar Iisus, răspunzând a zis: Lăsați, până aici. Și atingându-Se de urechea lui l-a vindecat – *Luca 22, 51*

Dar Îngerul le-a zis: Nu vă temeți. Căci, iată vă binevestesc vouă bucurie mare, care va fi pentru tot poporul – *Luca 2, 10*

Dar între voi să nu fie astfel, ci cel mai mare dintre voi să fie ca cel mai tânăr, și căpetenia ca acela care slujește – *Luca 22, 26*

Dar Înțelepciunea a fost găsită dreaptă de către toți fiii ei – *Luca 7, 35*

Dar lăuntrul vostru este plin de răpire și de vicleșug – *Luca 11, 39*

Dar mai întâi El trebuie să sufere multe și să fie lepădat de neamul acesta – *Luca 17, 25*

Dar mai lesne e să treacă cerul și pământul, decât să cadă din lege un corn de literă – *Luca 16, 17*

Dar negăsind pe unde să-l ducă, din pricina mulțimii, s-au suit pe acoperiș și printre cărămizi, l-au lăsat cu patul în mijloc, înaintea lui Iisus – *Luca 5, 19*

Dar noi ce să facem? Și le-a zis: Să nu asupriți pe nimeni, nici să învinuiți pe nedrept, și să fiți mulțumiți cu solda voastră – *Luca 3, 14*

Dar nu aveau nici un copil, deoarece Elisabeta era stearpă și amândoi erau înaintați în zilele lor – *Luca 1, 7*

Dar nu vă bucurați de aceasta, că duhurile vi se pleacă, ci vă bucurați că numele voastre sunt scrise în Ceruri – *Luca 10, 20*

Dar nu voia Mea, ci voia Ta să se facă – *Luca 22, 42*

Dar ochii lor erau ținuți ca să nu-L cunoască – *Luca 24, 16*

Dar orice ucenic desăvârșit va fi ca învățătorul său – *Luca 6, 40*

Dar pe când erau ei acolo s-au împlinit zilele ca ea să nască – *Luca 2, 6*

Dar semn nu i se va da decât semnul Proorocului Ioná – *Luca 11, 29*

Dar și câinii venind, lingeau bubele lui – *Luca 16, 21*

Dar și mai mult străbătea vorba despre El și mulțimi multe se adunau, ca să asculte și să se vindece de bolile lor – *Luca 5, 15*

Dar și niște femei de ale noastre ne-au spăimântat, ducându-se dis-de-dimineață la mormânt – *Luca 24, 22*

Dar Tatăl vostru știe că aveți nevoie de acestea – *Luca 12, 30*

Dar Tirului și Sidonului mai ușor le va fi la judecată, decât vouă – *Luca 10, 14*

Dar toți tăgăduind, Petru și ceilalți care erau cu El, au zis: Învățătorule, mulțimile Te îmbulzesc și Te strâmtorează și Tu zici: Cine este cel ce s-a atins de Mine? – *Luca 8, 45*

Dar un lucru trebuie: căci Maria partea cea bună și-a ales, care nu se va lua de la ea – *Luca 10, 42*

Dar unii dintre farisei au zis: De ce faceți ce nu se cade a face sâmbăta? – *Luca 6, 2*

Dar unii farisei din mulțime au zis către El: Învățătorule, ceartă-ți ucenicii – *Luca 19, 39*

Dar vai celor ce vor avea în pântece și celor care vor alăpta în acele zile. Căci va fi în țară mare strâmtorare și mânie împotriva acestui popor – *Luca 21, 23*

Dar vai vouă bogaților, că vă luați pe pământ mângâierea voastră – *Luca 6, 24*

Dar vai vouă, fariseilor! Că dați zeciuială din izmă și din untariță și din toate legumele și lăsați la o parte dreptatea și iubirea de Dumnezeu; pe acestea se cuvenea să le faceți și pe acelea să nu le lăsați – *Luca 11, 42*

Dar vă spun vouă, prietenii Mei: Nu vă temeți de cei ce ucid trupul și după aceasta n-au ce să mai facă – *Luca 12, 4*

Dar vine Cel Ce este mai tare decât mine, Căruia nu sunt vrednic să-I dezleg cureaua încălțămintelor. El vă va boteza cu Duh Sfânt și cu foc – *Luca 3, 16*

Dar voi cine ziceți că sunt Eu? Iar Petru, răspunzând, a zis: Hristosul lui Dumnezeu – *Luca 9, 20*

Dar vor veni zile când Mirele se va lua de la ei; atunci vor posti în acele zile – *Luca 5, 35*

Dar ziua a început să se plece spre seară. Și, venind la El, cei doisprezece I-au spus: Dă drumul mulțimii să se ducă prin satele și prin sătulețele dimprejur, ca să poposească și să-și găsească mâncare, că aici suntem în loc pustiu – *Luca 9, 12*

Dar, mai înainte de toate acestea, își vor pune mâinile pe voi și vă vor prigoni, dându-vă în sinagogi și în temnițe, ducându-vă la împărați și la dregători, pentru numele Meu – *Luca 21, 12*

Dar, neavând ei cu ce să plătească, i-a iertat pe amândoi. Deci care dintre ei îl va iubi mai mult? – *Luca 7, 42*

Dar, pe când ei se duceau, s-au curățit – *Luca 17, 14*

Dar, pe când ei vâsleau, El a adormit. Și s-a lăsat pe lac o furtună de vânt, și corabia se umplea de apă și erau în primejdie – *Luca 8, 23*

Dar, venindu-și în sine, a zis: Câți argați ai tatălui meu sunt îndestulați de pâine, iar eu pier aici de foame! – *Luca 15, 17*

Dați mai întâi milostenie cele ce sunt înlăuntrul vostru și, iată, toate vă vor fi curate! – *Luca 11, 41*

Dați și vi se va da – *Luca 6, 38*

Dați-le voi să mănânce. Iar ei au zis: Nu avem mai mult decât cinci pâini și doi pești, afară dacă numai ducându-ne noi, vom cumpăra merinde pentru tot poporul acesta – *Luca 9, 13*

Dă acestuia locul – *Luca 14, 9*

Dă drumul mulțimii să se ducă prin satele și prin sătulețele dimprejur, ca să poposească și să-și găsească mâncare, că aici suntem în loc pustiu – *Luca 9, 12*

Dă-mi socoteala de iconomia ta, căci nu mai poți să fii iconom – *Luca 16, 2*

De acea îți zic: Iertate sunt păcatele ei cele multe, căci mult a iubit. Iar cui se iartă puțin, puțin iubește – *Luca 7, 47*

De aceea ei vă vor fi judecători – *Luca 11, 19*

De aceea nici pe mine nu m-am socotit vrednic să vin la Tine. Ci spune cu cuvântul și se va vindeca sluga mea – *Luca 7, 7*

De aceea și înțelepciunea lui Dumnezeu a zis: „Voi trimite la ei Proroci și Apostoli și dintre ei vor ucide și vor prigoni" – *Luca 11, 49*

De aceea zic vouă: Nu vă îngrijiți pentru viața voastră ce veți mânca, nici pentru trupul vostru cu ce vă veți îmbrăca – *Luca 12, 22*

De aceea, câte ați spus la întuneric se vor auzi la lumină; și ceea ce ați vorbit la ureche, în odăi, se va vesti de pe acoperișuri – *Luca 12, 3*

De acum înainte vei fi pescar de oameni – *Luca 5, 10*

De acum însă Fiul Omului va ședea de-a dreapta puterii lui Dumnezeu – *Luca 22, 69*

De acum nu-l voi mai mânca, până când nu va fi desăvârșit în Împărăția lui Dumnezeu – *Luca 22, 16*

De ar ști stăpânul casei în care ceas vine furul, ar veghea și n-ar lăsa să i se spargă casa – *Luca 12, 39*

De asemenea și un levit, ajungând în acel loc și văzând, a trecut pe alături – *Luca 10, 32*

De ați avea credință cât un grăunte de muștar, ați zice acestui sicomor: Dezrădăcinează-te și te sădește în mare, și vă va asculta – *Luca 17, 6*

De ce căutați pe Cel viu între cei morți? – *Luca 24, 5*

De ce dezlegați mânzul? – *Luca 19, 33*

De ce dormiți? Sculați-vă și vă rugați, ca să nu intrați în ispită – *Luca 22, 46*

De ce era să Mă căutați? Oare nu știați că în cele ale Tatălui trebuie să fiu? – *Luca 2, 49*

De ce faceți ce nu se cade a face sâmbăta? – *Luca 6, 2*

De ce mâncați și beți împreună cu vameșii și cu păcătoșii? – *Luca 5, 30*

De ce Mă ispitiți? – *Luca 20, 23*

De ce sunteți tulburați și pentru ce se ridică astfel de gânduri în inima voastră? – *Luca 24, 38*

De ce vezi paiul din ochiul fratelui tău, iar bârna din ochiul tău nu o iei în seamă? – *Luca 6, 41*

De ce, dar, de la voi înșivă nu judecați ce este drept? – *Luca 12, 57*

De cel ce se va rușina de Mine și de cuvintele Mele, de acesta și Fiul Omului se va rușina, când va veni întru slava Sa și a Tatălui și a Sfinților Îngeri – *Luca 9, 26*

De jurământul cu care S-a jurat către Avraam, Părintele nostru – *Luca 1, 73*

De la cel care ia lucrurile tale, nu cere înapoi – *Luca 6, 30*

De la cel ce nu are, și ce i se pare că are se va lua de la el – *Luca 8, 18*

De la sângele lui Abel până la sângele lui Zaharia, care a pierit între altar și templu. Adevărat vă spun: Se va cere de la neamul acesta – *Luca 11, 51*

De nașterea lui [Ioan] mulți se vor bucura – *Luca 1, 14*

De nu vă veți pocăi toți veți pieri la fel – *Luca 13, 5*

De unde mie aceasta să vină la mine Maica Domnului meu? – *Luca 1, 43*

De va fi acolo un fiu al păcii, pacea voastră se va odihni peste el, iar de nu, se va întoarce la voi – *Luca 10, 6*

De vreme ce eu nu știu de bărbat? – *Luca 1, 34*

Deci a zis: Un om de neam mare s-a dus într-o țară îndepărtată, ca să-și ia domnie și să se întoarcă – *Luca 19, 12*

Deci care dintre ei îl va iubi mai mult? – *Luca 7, 42*

Deci dacă n-ați fost credincioși în bogăția nedreaptă, cine vă v-a încredința pe cea adevărată? – *Luca 16, 11*

Deci dacă nu puteți să faceți nici cel mai mic lucru, de ce vă îngrijiți de celelalte? – *Luca 12, 26*

Deci dacă Tu Te vei închina înaintea mea, toată va fi a Ta – *Luca 4, 7*

Deci dacă voi, răi fiind, știți să dați fiilor voștri daruri bune, cu cât mai mult Tatăl vostru Cel din ceruri va da Duh Sfânt celor care Îl cer de la El! – *Luca 11, 13*

Deci David Îl numește Domn; și cum este fiu al lui? – *Luca 20, 44*

Deci femeia, la înviere, a cărula dintre ei va fi soție, căci toți șapte au avut-o de soție? – *Luca 20, 33*

Deci orice pom care nu face roadă bună se taie și se aruncă în foc – *Luca 3, 9*

Deci Pilat a hotărât să se împlinească cererea lor – *Luca 23, 24*

Deci și voi fiți gata, că în ceasul în care nu gândiți Fiul Omului va veni – *Luca 12, 40*

Deci zicea Ioan mulțimilor care veneau să se boteze de el: Pui de vipere cine v-a arătat să fugiți de mânia ce va să fie? – *Luca 3, 7*

Deci zicea: Cu ce este asemenea Împărăția lui Dumnezeu și cu ce o voi asemăna? – *Luca 13, 18*

Deci, pedepsindu-L, Îl voi elibera – *Luca 23, 16*

Demonul l-a aruncat la pământ și l-a zguduit. Iar Iisus a certat pe duhul cel necurat și a vindecat pe copil și l-a dat tatălui lui – *Luca 9, 42*

Demonul, aruncându-l în mijlocul sinagogii, a ieșit din el cu nimic vătămându-l – *Luca 4, 35*

Deoarece mulți s-au încercat să alcătuiască o istorisire despre faptele deplin adeverite între noi – *Luca 1, 1*

Deodată s-a văzut, împreună cu Îngerul, mulțime de oaste cerească, lăudând pe Dumnezeu și zicând – *Luca 2, 13*

Depărtați-vă de la Mine toți lucrătorii nedreptății – *Luca 13, 27*

Deși de Dumnezeu nu mă tem și de om nu mă rușinez – *Luca 18, 4*

Deșteptându-se, au văzut slava Lui și pe cei doi bărbați stând cu El – *Luca 9, 32*

De-ți va greși fratele tău dojenește-l și dacă se va pocăi, iartă-l – *Luca 17, 3*

Dezbinați vor fi: tatăl împotriva fiului și fiul împotriva tatălui, mama împotriva fiicei și fiica împotriva mamei, soacra împotriva nurorii sale și nora împotriva soacrei – *Luca 12, 53*

Dezrădăcinează-te și te sădește în mare, și vă va asculta – *Luca 17, 6*

Diavolul, sfârșind toată ispita, s-a îndepărtat de la El, până la o vreme – *Luca 4, 13*

Din cuvintele tale te voi judeca, slugă vicleană. Ai știut că eu sunt om aspru: iau ce nu am pus și secer ce nu am semănat – *Luca 19, 22*

Din îndemnul Duhului a venit la templu când părinții au adus înăuntru pe Pruncul Iisus, ca să facă pentru El după obiceiul Legii – *Luca 2, 27*

Din întâmplare un preot cobora pe calea aceea și, văzându-l, a trecut pe alături – *Luca 10, 31*

Din mulți ieșeau și demoni, care strigau și ziceau: Tu ești Fiul lui Dumnezeu. Dar El, certându-i, nu-i lăsa să vorbească acestea, că știau că El este Hristosul – *Luca 4, 41*

Din pântecele mamei sale se va umple de Duhul Sfânt – *Luca 1, 15*

Din prisosul inimii grăiește gura lui – *Luca 6, 45*

Doamne au nu socotești că sora mea m-a lăsat singură să slujesc? Spune-i deci să-mi ajute – *Luca 10, 40*

Doamne, către noi spui pilda aceasta sau și către toți? – *Luca 12, 41*

Doamne, cu Tine sunt gata să merg și în temniță și la moarte – *Luca 22, 33*

Doamne, dacă voiești, poți să mă curățești – *Luca 5, 12*

Doamne, dacă vom lovi cu sabia? – *Luca 22, 49*

Doamne, dă-Mi voie întâi să merg să îngrop pe tatăl meu – *Luca 9, 59*

Doamne, deschide-ne! – și el, răspunzând, vă va zice: Nu vă știu de unde sunteți – *Luca 13, 25*

Doamne, iată aici două săbii. Zis-a lor: Sunt de ajuns – *Luca 22, 38*

Doamne, iată mina ta, pe care am păstrat-o într-un ștergar – *Luca 19, 20*

Doamne, lasă-l și anul acesta, până ce îl voi săpa împrejur și voi pune gunoi – *Luca 13, 8*

Doamne, mina ta a adus câștig zece mine – *Luca 19, 16*

Doamne, nu Te osteni, că nu sunt vrednic ca să intri sub acoperământul meu – *Luca 7, 6*

Doamne, puțini sunt, oare, cei ce se mântuiesc? – *Luca 13, 23*

Doamne, s-a făcut precum ai poruncit și tot mai este loc – *Luca 14, 22*

Doamne, să văd! – *Luca 18, 41*

Doamne, și demonii ni se supun în numele Tău – *Luca 10, 17*

Doamne, vrei să zicem să se coboare foc din cer și să-i mistuie, cum a făcut și Ilie? – *Luca 9, 54*

Doctore, vindecă pe tine însuți! Câte am auzit că ai făcut în Capernaum, fă și aici în patria Ta – *Luca 4, 23*

Doi bărbați au stat înaintea lor, în veșminte strălucitoare – *Luca 24, 4*

Doi bărbați vorbeau cu El, care erau Moise și Ilie – *Luca 9, 30*

Doi dintre ei mergeau în aceeași zi la un sat care era departe de Ierusalim, ca la șaizeci de stadii, al cărui nume era Emaus – *Luca 24, 13*

Doi oameni s-au suit la templu, ca să se roage: unul fariseu și celălalt vameș – *Luca 18, 10*

Doi vor fi în ogor; unul se va lua și altul se va lăsa – *Luca 17, 36*

Domnul a ales alți șaptezeci și i-a trimis câte doi, înaintea feței Sale, în fiecare cetate și loc, unde Însuși avea să vină – *Luca 10, 1*

Domnul a zis către el: Acum, voi fariseilor, curățiți partea dinafară a paharului și a blidului, dar lăuntrul vostru este plin de răpire și de viclenie – *Luca 11, 39*

Domnul Dumnezeu Îi va da Lui tronul lui David, părintele Său – *Luca 1, 32*

Domnul este cu tine. Binecuvântată ești tu între femei – *Luca 1, 28*

Domnul i-a răspuns și a zis: Fățarnicilor! Fiecare dintre voi nu dezleagă, oare, sâmbăta boul său, sau asinul de la iesle, și nu-l aduce să-l adape? – *Luca 13, 15*

Domnul i-a zis: Marto, Marto, te îngrijești și pentru multe te silești – *Luca 10, 41*

Domnului Dumnezeului tău să te închini și numai Lui Unuia să-I slujești – *Luca 4, 8*

Dorea să-și sature pântecele din roșcovele pe care le mâncau porcii, însă nimeni nu-i dădea – *Luca 15, 16*

Două vor măcina împreună; una va fi luată și alta va fi lăsată – *Luca 17, 35*

Douăsprezece coșuri de fărâmituri – *Luca 9, 17*

Drept ai judecat – *Luca 7, 43*

Drept ai răspuns; fă aceasta și vei trăi – *Luca 10, 28*

Du jertfa, precum a orânduit Moise, spre mărturie lor – *Luca 5, 14*

Duceți-vă și vă arătați preoților. Dar, pe când ei se duceau, s-au curățit – *Luca 17, 14*

Duhul Domnului peste Mine, pentru care M-a uns să binevestesc săracilor; M-a trimis să vindec pe cei zdrobiți cu inima; să propovăduiesc robilor dezrobirea și celor orbi vederea; să slobozesc pe cei apăsați – *Luca 4, 18*

Duhul ei s-a întors și a înviat îndată; și a poruncit El să i se dea să mănânce – *Luca 8, 55*

Duhul Sfânt era asupra lui [Simeon] – *Luca 2, 25*
Duhul Sfânt Se va pogorî peste tine și puterea Celui Preaînalt te va umbri; pentru aceea și Sfântul care Se va naște din tine, Fiul lui Dumnezeu Se va chema – *Luca 1, 35*
Duhul Sfânt vă va învăța chiar în ceasul acela, ce trebuie să spuneți – *Luca 12, 12*
Dumnezeu deci nu este Dumnezeu al morților, ci al viilor, căci toți trăiesc în El – *Luca 20, 38*
Dumnezeu i-a zis: Nebune! În această noapte vor cere de la tine sufletul tău. Și cele ce ai pregătit ale cui vor fi? – *Luca 12, 20*
Dumnezeu poate și din pietrele acestea să ridice fii lui Avraam – *Luca 3, 8*
Dumnezeu, oare, nu va face dreptate aleșilor Săi care strigă către El ziua și noaptea și pentru care El rabdă îndelung? – *Luca 18, 7*
Dumnezeule, Îți mulțumesc că nu sunt ca ceilalți oameni, răpitori, nedrepți, adulteri, sau ca și acest vameș – *Luca 18, 11*
Dumnezeule, milostiv fii mie, păcătosului – *Luca 18, 13*
După aceasta a ieșit și a văzut un vameș, cu numele Levi, care ședea la vamă, și i-a zis: Vino după Mine – *Luca 5, 27*
După aceea a zis altuia: Dar tu, cât ești dator? El i-a spus: O sută de măsuri de grâu. Zis-a iconomul: Ia-ți zapisul și scrie optzeci – *Luca 16, 7*
După aceea Iisus umbla prin cetăți și prin sate, propovăduind și binevestind Împărăția lui Dumnezeu, și cei doisprezece erau cu El – *Luca 8, 1*
După aceea, S-a dus într-o cetate numită Nain și cu El împreună mergeau ucenicii Lui și multă mulțime – *Luca 7, 11*
După aceste zile, Elisabeta, femeia lui, a zămislit și cinci luni s-a tăinuit pe sine zicând – *Luca 1, 24*
După ce a cheltuit totul, s-a făcut foamete mare în țara aceea, și el a început să ducă lipsă – *Luca 15, 14*
După ce au săvârșit toate, s-au întors în Galileea, în cetatea lor Nazaret – *Luca 2, 39*
După ce Îngerii au plecat de la ei, la Cer, păstorii vorbeau unii către alții: Să mergem dar până la Betleem, să vedem cuvântul acesta ce s-a făcut și pe care Domnul ni l-a făcut cunoscut – *Luca 2, 15*
După ce s-a împlinit vremea să nască, Elisabeta a născut un fiu – *Luca 1, 57*
După ce se va scula stăpânul casei și va încuia ușa și veți începe să stați afară și să bateți la ușă, zicând: Doamne, deschide-ne! – și el, răspunzând, vă va zice: Nu vă știu de unde sunteți – *Luca 13, 25*
După ce trimișii lui Ioan au plecat, El a început să vorbească mulțimilor despre Ioan: Ce ați ieșit să priviți în pustie? Oare trestie clătinată de vânt? – *Luca 7, 24*
După ce voi cunoaște aceasta? Căci eu sunt bătrân și femeia mea înaintată în zilele ei – *Luca 1, 18*
După cuvintele acestea, ca la opt zile, luând cu Sine pe Petru și pe Ioan și pe Iacov, S-a suit în munte ca să Se roage – *Luca 9, 28*
După trei zile L-au aflat în templu, șezând în mijlocul învățătorilor, ascultându-i și întrebându-i – *Luca 2, 46*
Du-te, și se duce, și altuia: Vino, și vine, și slugii mele: Fă aceasta, și face – *Luca 7, 8*

E

E mai bun cel vechi – *Luca 5, 39*
Ea însă cu mir Mi-a uns picioarele – *Luca 7, 46*
Ea însă de când am intrat, n-a încetat să-Mi sărute picioarele – *Luca 7, 45*
Ea, îndată sculându-se, le slujea – *Luca 4, 39*
Ea, văzându-l, s-a tulburat de cuvântul lui și cugeta în sine: Ce fel de închinăciune poate să fie aceasta? – *Luca 1, 29*
Ei au înțeles că a văzut vedenie în templu; și el le făcea semne și a rămas mut – *Luca 1, 22*
Ei au înțeles că Iisus spusese pilda aceasta pentru ei – *Luca 20, 19*
Ei au tăcut și nimănui n-au spus nimic, în zilele acelea, din cele ce văzuseră – *Luca 9, 36*
Ei au zis către El: Ucenicii lui Ioan postesc adesea și fac rugăciuni, de asemenea și ai fariseilor, iar ai Tăi mănâncă și beau – *Luca 5, 33*
Ei cred până la o vreme, iar la vreme de încercare se leapădă – *Luca 8, 13*
Ei l-au dat o bucată de pește fript și dintr-un fagure de miere – *Luca 24, 42*
Ei însă au tăcut. Și luându-l, l-a vindecat și i-a dat drumul – *Luca 14, 4*
Ei însă s-au umplut de mânie și vorbeau unii cu alții ce să facă cu Iisus – *Luca 6, 11*
Ei n-au înțeles cuvântul pe care l-a spus lor – *Luca 2, 50*
Ei nu înțelegeau cuvântul acesta, căci era ascuns pentru ei ca să nu-l priceapă și se temeau să-L întrebe despre acest cuvânt – *Luca 9, 45*
Ei s-au spăimântat când au intrat în nor – *Luca 9, 34*
Ei, plecând, mergeau prin sate binevestind și vindecând pretutindeni – *Luca 9, 6*

Ei, răspunzând, au zis: Ioan Botezătorul, iar alții Ilie, iar alții că a înviat un Prooroc din cei vechi – *Luca 9, 19*

El a adormit. Și s-a lăsat pe lac o furtună de vânt, și corabia se umplea de apă și erau în primejdie – *Luca 8, 23*

El a făcut așa și mâna lui s-a făcut la loc sănătoasă, ca și cealaltă – *Luca 6, 10*

El a intrat într-un sat, iar o femeie, cu numele Marta, L-a primit în casa ei – *Luca 10, 38*

El a început a zice către ei: Astăzi s-a împlinit Scriptura aceasta în urechile voastre – *Luca 4, 21*

El a început a zice: Neamul acesta este un neam viclean; cere semn dar semn nu i se va da decât semnul Proorocului Ioná – *Luca 11, 29*

El a primit și căuta prilej să-L dea lor, fără știrea mulțimii – *Luca 22, 6*

El a stat în mijlocul lor și le-a zis: Pace vouă – *Luca 24, 36*

El a zis către ei: Așadar, dați cele ce sunt ale Cezarului, Cezarului, și cele ce sunt ale lui Dumnezeu, lui Dumnezeu – *Luca 20, 25*

El a zis către ei: Ce sunt cuvintele acestea pe care le schimbați unul cu altul în drumul vostru? Iar ei s-au oprit, cuprinși de întristare – *Luca 24, 17*

El a zis către ei: Dați-le voi să mănânce. Iar ei au zis: Nu avem mai mult decât cinci pâini și doi pești, afară dacă numai ducându-ne noi, vom cumpăra merinde pentru tot poporul acesta – *Luca 9, 13*

El a zis către ei: De ce era să Mă căutați? Oare nu știați că în cele ale Tatălui trebuie să fiu? – *Luca 2, 49*

El a zis către ei: O, nepricepuților și zăbavnici cu inima ca să credeți toate câte au spus Proorocii! – *Luca 24, 25*

El a zis către ei: Trebuie să binevestesc Împărăția lui Dumnezeu și altor cetăți, fiindcă pentru aceasta am fost trimis – *Luca 4, 43*

El a zis către ucenicii Săi: Așezați-i jos, în cete de câte cincizeci – *Luca 9, 14*

El a zis: Așa este, dar fericiți sunt și cei ce ascultă cuvântul lui Dumnezeu și-L păzesc – *Luca 11, 28*

El a zis: Nu plângeți; n-a murit, ci doarme – *Luca 8, 52*

El a zis: Vouă vă este dat să cunoașteți tainele Împărăției lui Dumnezeu, iar celorlalți în pilde, ca, văzând, să nu vadă și, auzind, să nu înțeleagă – *Luca 8, 10*

El era din casa și din neamul lui David – *Luca 2, 4*

El i-a întrebat: Cum se zice, dar, că Hristos este Fiul lui David? – *Luca 20, 41*

El i-a zis: Drept ai răspuns; fă aceasta și vei trăi – *Luca 10, 28*

El i-a zis: Îndrăznește, fiică, credința ta te-a mântuit. Mergi în pace – *Luca 8, 48*

El i-a zis: Lasă morții să-și îngroape morții lor, iar tu mergi de vestește Împărăția lui Dumnezeu – *Luca 9, 60*

El i-a zis: Omule, cine M-a pus pe Mine judecător sau împărțitor peste voi? – *Luca 12, 14*

El însă, privind la ei, a zis: Ce înseamnă, deci, scriptura aceasta: „Piatra pe care n-au luat-o în seamă ziditorii, aceasta a ajuns în capul unghiului"? – *Luca 20, 17*

El L-a primit în brațele sale și a binecuvântat pe Dumnezeu și a zis – *Luca 2, 28*

El le făcea semne și a rămas mut – *Luca 1, 22*

El le-a poruncit să nu spună nimănui ce s-a întâmplat – *Luca 8, 56*

El le-a răspuns: Nu faceți nimic mai mult decât vă este rânduit – *Luca 3, 13*

El le-a zis: Acum însă cel ce are pungă să o ia, tot așa și traista, și cel ce nu are sabie să-și vândă haina și să-și cumpere – *Luca 22, 36*

El le-a zis: Care? Iar ei I-au răspuns: Cele despre Iisus Nazarineanul, Care era Prooroc puternic în faptă și în cuvânt înaintea lui Dumnezeu și a întregului popor – *Luca 24, 19*

El le-a zis: Cu adevărat Îmi veți spune această pildă: Doctore, vindecă pe tine însuți! Câte am auzit că ai făcut în Capernaum, fă și aici în patria Ta – *Luca 4, 23*

El le-a zis: Dacă vă voi spune, nu veți crede – *Luca 22, 67*

El le-a zis: Dar voi cine ziceți că sunt Eu? Iar Petru, răspunzând, a zis: Hristosul lui Dumnezeu – *Luca 9, 20*

El le-a zis: Duceți-vă și vă arătați preoților. Dar, pe când ei se duceau, s-au curățit – *Luca 17, 14*

El le-a zis: Omule, iertate îți sunt păcatele tale – *Luca 5, 20*

El le-a zis: Regii neamurilor domnesc peste ele și cei ce le stăpânesc se numesc binefăcători – *Luca 22, 25*

El n-a săvârșit nimic vrednic de moarte – *Luca 23, 15*

El S-a bucurat în Duhul Sfânt și a zis: Te slăvesc pe Tine, Părinte, Doamne al Cerului și al pământului, că ai ascuns acestea de cei înțelepți și de cei pricepuți și le-ai descoperit pruncilor. Așa Părinte, căci așa a fost înaintea Ta, bunăvoința Ta – *Luca 10, 21*

El s-a depărtat de ei ca la o aruncătură de piatră, și îngenunchind, Se ruga – *Luca 22, 41*

El s-a sculat și a mers după El – *Luca 5, 28*

El Se retrăgea în locuri pustii și Se ruga – *Luca 5, 16*

El știa gândurile lor și a zis omului care avea mâna uscată: Scoală-te și stai în mijloc. El s-a sculat și a stat – *Luca 6, 8*

El vă va boteza cu Duh Sfânt și cu foc – *Luca 3, 16*

El, auzind acestea, s-a întristat, căci era foarte bogat – *Luca 18, 23*

El, certându-i, le-a poruncit să nu spună nimănui aceasta – *Luca 9, 21*

El, cunoscând gândurile lor, le-a zis: Orice împărăție, dezbinându-se în sine, se pustiește și casă peste casă cade – *Luca 11, 17*

El, fiind în chin de moarte, mai stăruitor Se ruga. Și sudoarea Lui s-a făcut ca picături de sânge care picurau pe pământ – *Luca 22, 44*

El, intrând în corabie, S-a înapoiat – *Luca 8, 37*

El, întorcându-Se, i-a certat și le-a zis: Nu știți, oare, fiii cărui duh sunteți? Căci Fiul Omului n-a venit ca să piardă sufletele oamenilor, ci ca să le mântuiască – *Luca 9, 55*

El, plecându-Se asupra ei, a certat frigurile și frigurile au lăsat-o. Iar ea, îndată sculându-se, le slujea – *Luca 4, 39*

El, primindu-le, le vorbea despre Împărăția lui Dumnezeu, iar pe cei ce aveau trebuință de vindecare, îi făcea sănătoși – *Luca 9, 11*

El, punându-Și mâinile pe fiecare dintre ei, îi făcea sănătoși – *Luca 4, 40*

El, răspunzând, a zis către ei: Mama Mea și frații Mei sunt aceștia care ascultă cuvântul lui Dumnezeu și-l împlinesc – *Luca 8, 21*

El, răspunzând, a zis către ei: Vă voi întreba și Eu pe voi un cuvânt, și spuneți-Mi – *Luca 20, 3*

El, răspunzând, a zis: Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta și din tot sufletul tău și din toată puterea ta și din tot cugetul tău, iar pe aproapele tău ca pe tine însuți – *Luca 10, 27*

El, ridicându-Și ochii spre ucenicii Săi, zicea: Fericiți voi cei săraci, că a voastră este Împărăția lui Dumnezeu – *Luca 6, 20*

El, scoțând pe toți afară și apucând-o de mână, a strigat, zicând: Copilă, scoală-te! – *Luca 8, 54*

El, sculându-Se, a certat vântul și valul apei și ele au încetat și s-a făcut liniște – *Luca 8, 24*

El, trecând prin mijlocul lor, S-a dus – *Luca 4, 30*

El, voind să se îndrepteze pe sine, a zis către Iisus: Și cine este aproapele meu? – *Luca 10, 29*

Ele și-au adus aminte de cuvintele Lui – *Luca 24, 8*

Eliberează-ne pe Baraba – *Luca 23, 18*

Elisabeta a născut un fiu – *Luca 1, 57*

Elisabeta era stearpă și amândoi erau înaintați în zilele lor – *Luca 1, 7*

Elisabeta s-a umplut de Duh Sfânt – *Luca 1, 41*

Elisabeta, femeia lui, a zămislit și cinci luni s-a tăinuit pe sine – *Luca 1, 24*

Elisabeta, femeia ta, îți va naște un fiu și-l vei numi Ioan – *Luca 1, 13*

Elisabeta, rudenia ta, a zămislit și ea fiu la bătrânețea ei și aceasta este a șasea lună pentru ea, cea numită stearpă – *Luca 1, 36*

Era acolo o turmă mare de porci, care păștea pe munte. Și L-au rugat să le îngăduie să intre în ei; și le-a îngăduit – *Luca 8, 32*

Era din Arimateea, cetate a iudeilor, așteptând Împărăția lui Dumnezeu – *Luca 23, 51*

Era în cetate o femeie păcătoasă și, aflând că șade la masă, în casa fariseului, a adus un alabastru cu mir – *Luca 7, 37*

Era în zilele lui Irod, regele Iudeii, un preot cu numele Zaharia din ceata preoțească a lui Abia, iar femeia lui era din fiicele lui Aaron și se numea Elisabeta – *Luca 1, 5*

Era mulțime multă de vameși și de alții care ședeau cu ei la masă. – *Luca 5, 29*

Era și Ana proorocița, fiica lui Fanuel, din seminția lui Așer, ajunsă la adânci bătrânețe și care trăise cu bărbatul ei șapte ani – *Luca 2, 36*

Era un om bogat care avea un iconom și acesta a fost pârât lui că-i risipește averile – *Luca 16, 1*

Era un om bogat care se îmbrăca în porfiră și în vison, veselindu-se în toate zilele în chip strălucit – *Luca 16, 19*

Era un om în Ierusalim, cu numele Simeon; și omul acesta era drept și temător de Dumnezeu, așteptând mângâierea lui Israil, și Duhul Sfânt era asupra lui – *Luca 2, 25*

Era văduvă, în vârstă de optzeci și patru de ani, și nu se depărta de templu, slujind noaptea și ziua în post și în rugăciuni – *Luca 2, 37*

Erau amândoi drepți înaintea lui Dumnezeu, umblând fără prihană în toate poruncile și rânduielile Domnului – *Luca 1, 6*

Erau ca la cinci mii de bărbați – *Luca 9, 14*

Erau deci șapte frați. Și cel dintâi, luându-și femeie, a murit fără de copii – *Luca 20, 29*

Erau în toată vremea în templu, lăudând și binecuvântând pe Dumnezeu – *Luca 24, 53*

Erau uimiți de învățătura Lui, căci cuvântul Lui era cu putere – *Luca 4, 32*

Este glasul celui ce strigă în pustie: Gătiți calea Domnului, drepte faceți cărările Lui – *Luca 3, 4*

Este încredințat că Ioan a fost Proorocul – *Luca 20, 6*

Eu M-am rugat pentru tine să nu piară credința ta. Și tu, odată, întorcându-te, întărește pe frații tăi – *Luca 22, 32*

Eu sunt Gavriil, cel ce stă înaintea lui Dumnezeu. Și am fost trimis să grăiesc către tine și să-ți binevestesc acestea – *Luca 1, 19*

Eu sunt, și vremea s-a apropiat. Nu mergeți după ei – *Luca 21, 8*

Eu vă botez cu apă, dar vine Cel Ce este mai tare decât mine, Căruia nu sunt vrednic să-I dezleg cureaua încălțămintelor. El vă va boteza cu Duh Sfânt și cu foc – *Luca 3, 16*

Eu vă rânduiesc vouă împărăție, precum Mi-a rânduit Mie Tatăl Meu – *Luca 22, 29*

Eu vă trimit ca pe niște miei în mijlocul lupilor – *Luca 10, 3*

Eu zic vouă: Cereți și vi se va da; căutați și veți afla; bateți și vi se va deschide – *Luca 11, 9*

Eu zic vouă: Faceți-vă prieteni cu bogăția nedreaptă, ca atunci, când veți părăsi viața, să vă primească ei în corturile cele veșnice – *Luca 16, 9*

Eu, în mijlocul vostru, sunt ca unul ce slujește – *Luca 22, 27*

F

Facă-se voia Ta, precum în Cer așa și pe pământ – *Luca 11, 2*

Faceți bine celor ce vă urăsc pe voi – *Luca 6, 27*

Faceți, dar, roade vrednice de pocăință și nu începeți a zice în voi înșivă: Avem tată pe Avraam, căci vă spun că Dumnezeu poate și din pietrele acestea să ridice fii lui Avraam – *Luca 3, 8*

Faceți-vă prieteni cu bogăția nedreaptă, ca atunci, când veți părăsi viața, să vă primească ei în corturile cele veșnice – *Luca 16, 9*

Faceți-vă pungi care nu se învechesc, comoară neîmputinată în Ceruri, unde fur nu se apropie, nici molie nu o strică – *Luca 12, 33*

Fariseii și cărturarii au început să cârtească, zicând: Cine e Acesta care grăiește hule? Cine poate să ierte păcatele decât unul Dumnezeu? – *Luca 5, 21*

Fariseii și cărturarii lor murmurau către ucenicii Lui, zicând: De ce mâncați și beți împreună cu vameșii și cu păcătoșii? – *Luca 5, 30*

Fariseii și învățătorii de lege au călcat voia lui Dumnezeu în ei înșiși, nebotezându-se de el – *Luca 7, 30*

Fariseul s-a mirat văzând că El nu S-a spălat înainte de masă – *Luca 11, 38*

Fariseul, stând, așa se ruga în sine: Dumnezeule, Îți mulțumesc că nu sunt ca cellalți oameni, răpitori, nedrepți, adulteri, sau ca și acest vameș – *Luca 18, 11*

Fața pământului și a cerului știți să o deosebiți, dar vremea aceasta cum de nu o deosebiți? – *Luca 12, 56*

Fă aceasta și vei trăi – *Luca 10, 28*

Făcând ei aceasta, au prins mulțime mare de pește, că li se rupeau mrejele – *Luca 5, 6*

Făcut-a tărie cu brațul Său, risipit-a pe cei mândri în cugetul inimii lor – *Luca 1, 51*

Fă-mi dreptate față de potrivnicul meu – *Luca 18, 3*

Fățarnice, scoate mai întâi bârna din ochiul tău și atunci vei vedea să scoți paiul din ochiul fratelui tău – *Luca 6, 42*

Fățarnicilor! Fața pământului și a cerului știți să o deosebiți, dar vremea aceasta cum de nu o deosebiți? – *Luca 12, 56*

Fățarnicilor! Fiecare dintre voi nu dezleagă, oare, sâmbăta boul său, sau asinul de la iesle, și nu-l aduce să-l adape? – *Luca 13, 15*

Femeie mi-am luat și de aceea nu pot veni – *Luca 14, 20*

Femeie, ești dezlegată de neputința ta – *Luca 13, 12*

Femeie, nu-L cunosc – *Luca 22, 57*

Fericit este acela care nu se va sminti întru Mine – *Luca 7, 23*

Fericit este cel ce va prânzi în Împărăția lui Dumnezeu! – *Luca 14, 15*

Fericit este pântecele care Te-a purtat și fericiți sunt sânii pe care i-ai supt! – *Luca 11, 27*

Fericit vei fi că nu pot să-ți răsplătească. Căci ți se va răsplăti la Învierea drepților – *Luca 14, 14*

Fericită este aceea care a crezut că se vor împlini cele spuse ei de la Domnul – *Luca 1, 45*

Fericită este sluga aceea pe care, venind stăpânul, o va găsi făcând așa – *Luca 12, 43*

Fericite sunt cele sterpe și pântecele care n-au născut și sânii care n-au alăptat! – *Luca 23, 29*

Fericite sunt slugile acelea pe care, venind, stăpânul le va afla veghind – *Luca 12, 37*

Fericiți cei ce plângeți acum că veți râde – *Luca 6, 21*

Fericiți sunt ochii care văd cele ce vedeți voi! – *Luca 10, 23*

Fericiți sunt și cei ce ascultă cuvântul lui Dumnezeu și-L păzesc – *Luca 11, 28*

Fericiți veți fi când oamenii vă vor urî pe voi și vă vor izgoni dintre ei, și vă vor batjocori și vor lepăda numele voastre ca rău din pricina Fiului Omului – *Luca 6, 22*

Fericiți voi care flămânziți acum, că vă veți sătura – *Luca 6, 21*

Fericiți voi cei săraci, că a voastră este Împărăția lui Dumnezeu – *Luca 6, 20*

Feriți-vă de aluatul fariseilor, care este fățărnicia – *Luca 12, 1*

Fie că va veni la straja a doua, fie că va veni la straja a treia, și le va găsi așa, fericite sunt acelea – *Luca 12, 38*

Fie mie după cuvântul tău! – *Luca 1, 38*

Fiecare dintre voi nu dezleagă, oare, sâmbăta boul său, sau asinul de la iesle, și nu-l aduce să-l adape? – *Luca 13, 15*

Fiecare pom se cunoaște după roadele lui. Că nu se adună smochine din mărăcini și nici nu se culeg struguri din spini – *Luca 6, 44*

Fie-ți milă de mine și trimite pe Lazăr să-și ude vârful degetului în apă și să-mi răcorească limba, căci mă chinuiesc în această văpaie – *Luca 16, 24*

Fiice ale Ierusalimului, nu Mă plângeți pe Mine, ci pe voi plângeți-vă și pe copiii voștri – *Luca 23, 28*

Fiii veacului acestuia se însoară și se mărită – *Luca 20, 34*

Fiii veacului acestuia sunt mai înțelepți în neamul lor decât fiii luminii – *Luca 16, 8*

Fiind izbăviți din mâna vrăjmașilor, să ne dea nouă fără frică – *Luca 1, 74*

Fiindcă nu este cu putință să piară Prooroc afară de Ierusalim – *Luca 13, 33*

Fiindcă sau pe unul va urî și pe celălalt îl va iubi, sau de unul se va ține și pe celălalt îl va disprețui – *Luca 16, 13*

Fiindcă văduva aceasta îmi face supărare, îi voi face dreptate, ca să nu vină mereu să mă supere – *Luca 18, 5*

Fiindcă ziceți că Eu scot pe demoni cu Beelzebul – *Luca 11, 18*

Fiți milostivi, precum și Tatăl vostru este milostiv – *Luca 6, 36*

Fiul Celui Preaînalt se va chema și Domnul Dumnezeu Îi va da Lui tronul lui David, părintele Său – *Luca 1, 32*

Fiul lui Dumnezeu se va chema – *Luca 1, 35*

Fiul lui Enos, fiul lui Set, fiul lui Adam, fiul lui Dumnezeu – *Luca 3, 38*

Fiul lui Iacov, fiul lui Isaac, fiul lui Avraam... – *Luca 3, 34*

Fiul Omului a venit să caute și să mântuiască pe cel pierdut – *Luca 19, 10*

Fiul Omului are pe pământ putere să ierte păcatele – *Luca 5, 24*

Fiul Omului este Domn și al sâmbetei – *Luca 6, 5*

Fiul Omului merge precum a fost rânduit, dar vai omului aceluia prin care este vândut! – *Luca 22, 22*

Fiul Omului n-a venit ca să piardă sufletele oamenilor, ci ca să le mântuiască – *Luca 9, 55*

Fiul Omului n-are unde să-Și plece capul – *Luca 9, 58*

Fiul Omului trebuie să fie dat în mâinile oamenilor păcătoși și să fie răstignit, iar a treia zi să învieze – *Luca 24, 7*

Fiul Omului trebuie să pătimească multe și să fie defăimat de către bătrâni și de către arhierei și de către cărturari și să fie omorât, iar a treia zi să învieze – *Luca 9, 22*

Fiul Omului va ședea de-a dreapta puterii lui Dumnezeu – *Luca 22, 69*

Fiule al lui David, fie-Ți milă de mine! – *Luca 18, 39*

Fiule de ce ne-ai făcut nouă așa? Iată, tatăl Tău și eu Te-am căutat îngrijorați – *Luca 2, 48*

Fiule, adu-ți aminte că ai primit cele bune ale tale în viața ta, și Lazăr, asemenea, pe cele rele; iar acum aici el se mângâie, iar tu te chinuiești – *Luca 16, 25*

Fiule, tu totdeauna ești cu mine și toate ale mele ale tale sunt – *Luca 15, 31*

Foarte de dimineață, au venit ele la mormânt, aducând miresmele pe care le pregătiseră – *Luca 24, 1*

Foc am venit să arunc pe pământ și cât aș vrea să fie acum aprins! – *Luca 12, 49*

Frate, lasă să scot paiul din ochiul tău, nevăzând tu bârna care este în ochiul tău! Fățarnice, scoate mai întâi bârna din ochiul tău și atunci vei vedea să scoți paiul din ochiul fratelui tău – *Luca 6, 42*

Fratele tău a venit, și tatăl tău a înjunghiat vițelul cel îngrășat, pentru că l-a primit sănătos – *Luca 15, 27*

Frica i-a cuprins pe toți care locuiau împrejurul lor; și în tot ținutul muntos al Iudeii s-au vestit toate aceste cuvinte – *Luca 1, 65*

Frică i-a cuprins pe toți și slăveau pe Dumnezeu, zicând: Prooroc mare s-a ridicat între noi și Dumnezeu a cercetat pe poporul Său – *Luca 7, 16*

Frică îi s-a făcut tuturor și spuneau unii către alții, zicând: Ce este acest cuvânt? Că poruncește duhurilor necurate, cu stăpânire și cu putere, și ele ies – *Luca 4, 36*

G

Gătiți calea Domnului, drepte faceți cărările Lui – *Luca 3, 4*
Glas s-a făcut din nor, zicând: Acesta este Fiul Meu cel ales, de El să ascultați! – *Luca 9, 35*
Glasul celui ce strigă în pustie: Gătiți calea Domnului, drepte faceți cărările Lui – *Luca 3, 4*
Grăbindu-se, au venit și au aflat pe Maria și pe Iosif și pe Prunc, culcat în iesle – *Luca 2, 16*

H

Harul lui Dumnezeu era asupra Lui – *Luca 2, 40*
Hristosul lui Dumnezeu – *Luca 9, 20*

I

I s-a dat cartea Proorocului Isaia. Și, deschizând El cartea, a găsit locul unde era scris... – *Luca 4, 17*
I s-a făcut milă de ea și i-a zis: Nu plânge! – *Luca 7, 13*
I s-a vestit: Mama Ta și frații Tăi stau afară și voiesc să Te vadă – *Luca 8, 20*
I-a arătat într-o clipă toate împărățiile lumii – *Luca 4, 5*
I-a binecuvântat Simeon și a zis către Maria, mama lui: Iată, Acesta este pus spre căderea și spre ridicarea multora din Israil și ca un semn care va stârni împotriviri – *Luca 2, 34*
I-a făcut Levi ospăț mare în casa sa. Și era mulțime multă de vameși și de alții care ședeau cu ei la masă – *Luca 5, 29*
Ia patul tău și mergi la casa ta – *Luca 5, 24*
I-a răspuns: Nu te teme; crede numai și se va izbăvi – *Luca 8, 50*
Ia seama deci ca lumina din tine să nu fie întuneric – *Luca 11, 35*
I-a trimis să propovăduiască Împărăția lui Dumnezeu și să vindece pe cei bolnavi – *Luca 9, 2*
I-a zis diavolul: Dacă ești Fiul lui Dumnezeu, zi acestei pietre să se facă pâine – *Luca 4, 3*
I-a zis diavolul: Ție Îți voi da toată stăpânirea aceasta și strălucirea lor, căci mi-a fost dată mie și eu o dau cui voiesc – *Luca 4, 6*
I-a zis Iisus: Vulpile au vizuini și păsările cerului au cuiburi; dar Fiul Omului n-are unde să-Și plece capul – *Luca 9, 58*
I-a zis: Dacă ești Fiul lui Dumnezeu, aruncă-Te de aici jos – *Luca 4, 9*
Ia-L pe Acesta și eliberează-ne pe Baraba – *Luca 23, 18*
Iar a doua zi, scoțând doi dinari i-a dat gazdei și i-a zis: Ai grijă de el și, ce vei mai cheltui, eu, când mă voi întoarce îți voi da – *Luca 10, 35*
Iar a treia zi să învieze – *Luca 9, 22*
Iar a treia zi va învia – *Luca 18, 33*
Iar aceasta să știți că, de ar ști stăpânul casei în care ceas vine furul, ar veghea și n-ar lăsa să i se spargă casa – *Luca 12, 39*
Iar acela, răspunzând dinăuntru, să-i zică: Nu mă da de osteneală. Acum ușa e încuiată și copiii mei sunt în pat cu mine. Nu pot să mă scol să-ți dau – *Luca 11, 7*
Iar alții, ispitindu-l, cereau de la El semn din cer – *Luca 11, 16*
Iar bărbatul din care ieșiseră demonii Îl ruga să rămână cu El. Iisus însă i-a dat drumul – *Luca 8, 38*
Iar bărbații care Îl păzeau pe Iisus, Îl batjocoreau, bătându-L – *Luca 22, 63*
Iar ca să știți că Fiul Omului are pe pământ putere să ierte păcatele, a zis slăbănogului: Ție Îți zic: Scoală-te, ia patul tău și mergi la casa ta – *Luca 5, 24*
Iar când a auzit Elisabeta salutarea Mariei, pruncul a săltat în pântecele ei și Elisabeta s-a umplut de Duh Sfânt – *Luca 1, 41*
Iar când a fost El de doisprezece ani, s-au suit la Ierusalim, după obiceiul sărbătorii – *Luca 2, 42*
Iar când a fost ziua a opta, au venit să taie împrejur pruncul și-l numeau Zaharia, după numele tatălui său – *Luca 1, 59*
Iar când a încetat a vorbi, i-a zis lui Simon: Mână la adânc și lăsați în jos mrejele voastre, ca să pescuiți – *Luca 5, 4*
Iar când a trecut ca un ceas, un altul susținea zicând: Cu adevărat și acesta era cu El, căci este galileian – *Luca 22, 59*
Iar când S-a apropiat de Betfaghe și de Betania, către muntele care se zice Muntele Măslinilor, a trimis pe doi dintre ucenici – *Luca 19, 29*
Iar când S-a apropiat de poarta cetății, iată scoteau un mort, singurul copil al mamei sale, și ea era văduvă, și mulțime mare din cetate era cu ea – *Luca 7, 12*
Iar când suflă vântul de la miazăzi, ziceți că va fi arșiță, și așa este – *Luca 12, 55*
Iar când vă vor duce în sinagogi și la dregători și la stăpâniri nu vă îngrijiți cum sau ce veți răspunde, sau ce veți zice – *Luca 12, 11*

Iar când veți auzi de războaie și de răzmerițe, să nu vă înspăimântați; căci acestea trebuie să fie întâi, dar sfârșitul nu va fi curând – *Luca 21, 9*

Iar când veți vedea Ierusalimul înconjurat de oști, atunci să știți că s-a apropiat pustiirea lui – *Luca 21, 20*

Iar când vor începe să fie acestea, prindeți curaj și ridicați capetele voastre, pentru că răscumpărarea voastră se apropie – *Luca 21, 28*

Iar că morții înviază a arătat chiar Moise la rug, când numește Domn pe Dumnezeul lui Avraam, și Dumnezeul lui Isaac, și Dumnezeul lui Iacov – *Luca 20, 37*

Iar cărturarii și arhiereii căutau să pună mâna pe El, în ceasul acela, dar s-au temut de popor. Căci ei au înțeles că Iisus spusese pilda aceasta pentru ei – *Luca 20, 19*

Iar către femeie a zis: Credința ta te-a mântuit; mergi în pace – *Luca 7, 50*

Iar cea de lângă drum sunt cei care aud, apoi vine diavolul și ia cuvântul din inima lor, ca nu cumva, crezând, să se mântuiască – *Luca 8, 12*

Iar cea de pe pământ bun sunt cei ce, cu inimă curată și bună, aud cuvântul, îl păstrează și rodesc întru răbdare – *Luca 8, 15*

Iar cea de pe piatră sunt aceia care, auzind cuvântul, îl primesc cu bucurie, dar aceștia nu au rădăcină; ei cred până la o vreme, iar la vreme de încercare se leapădă – *Luca 8, 13*

Iar cei ce se vor învrednici să dobândească veacul acela și Învierea cea din morți, nici nu se însoară, nici nu se mărită – *Luca 20, 35*

Iar cei din preajma Lui, văzând ce avea să se întâmple, au zis: Doamne, dacă vom lovi cu sabia? – *Luca 22, 49*

Iar cel ce aude, dar nu face, este asemenea omului care și-a zidit casa pe pământ fără temelie, și izbind în ea puhoiul de ape, îndată a căzut și prăbușirea acelei case a fost mare – *Luca 6, 49*

Iar cel ce se leapădă de Mine se leapădă de Cel Ce M-a trimis pe Mine – *Luca 10, 16*

Iar cel ce se smerește pe sine se va înălța – *Luca 14, 11*

Iar cel ce se va lepăda de Mine înaintea oamenilor, lepădat va fi înaintea Îngerilor lui Dumnezeu – *Luca 12, 9*

Iar cine-și va pierde sufletul pentru Mine, acela îl va mântui – *Luca 9, 24*

Iar copilul creștea și se întărea cu duhul, umplân-du-Se de înțelepciune, și harul lui Dumnezeu era asupra Lui – *Luca 2, 40*

Iar copilul creștea și se întărea cu duhul. Și a fost în pustie până în ziua arătării lui către Israil – *Luca 1, 80*

Iar cui se iartă puțin, puțin iubește – *Luca 7, 47*

Iar dacă Eu scot demoni cu Beelzebul, fiii voștri cu cine îi scot? De aceea ei vă vor fi judecători – *Luca 11, 19*

Iar dacă Eu, cu degetul lui Dumnezeu, scot pe demoni, iată a ajuns la voi Împărăția lui Dumnezeu – *Luca 11, 20*

Iar dacă iarba care este azi pe câmp, iar mâine se aruncă în cuptor, Dumnezeu așa o îmbracă, cu cât mai mult pe voi, puțin credincioșilor! – *Luca 12, 28*

Iar dacă vă voi întreba, nu-Mi veți răspunde – *Luca 22, 68*

Iar dacă vom zice: De la oameni, tot poporul ne va ucide cu pietre, căci este încredințat că Ioan a fost Proorocul – *Luca 20, 6*

Iar de nu, încă fiind el departe, îi trimite solie și se roagă de pace – *Luca 14, 32*

Iar de unii că Ilie s-a arătat, iar de alții, că un Proorocul din cei vechi a înviat – *Luca 9, 8*

Iar de va zice sluga aceea în inima sa: Stăpânul meu zăbovește să vină, și va începe să bată pe slugi și pe slujnice, și să mănânce, și să bea și să se îmbete... – *Luca 12, 45*

Iar demonul, aruncându-l în mijlocul sinagogii, a ieșit din el cu nimic vătămându-l – *Luca 4, 35*

Iar Domnul a zis: De ați avea credință cât un grăunte de muștar, ați zice acestui sicomor: Dezrădăcinează-te și te sădește în mare, și vă va asculta – *Luca 17, 6*

Iar Domnul i-a răspuns și a zis: Fățarnicilor! Fiecare dintre voi nu dezleagă, oare, sâmbăta boul său, sau asinul de la iesle, și nu-l aduce să-l adape? – *Luca 13, 15*

Iar Dumnezeu i-a zis: Nebune! În această noapte vor cere de la tine sufletul tău. Și cele ce ai pregătit ale cui vor fi? – *Luca 12, 20*

Iar după aceste zile, Elisabeta, femeia lui, a zămislit și cinci luni s-a tăinuit pe sine – *Luca 1, 24*

Iar după acestea, Domnul a ales alți șaptezeci și i-a trimis câte doi, înaintea feței Sale, în fiecare cetate și loc, unde Însuși avea să vină – *Luca 10, 1*

Iar după ce Îngerii au plecat de la ei, la Cer, păstorii vorbeau unii către alții: Să mergem dar până la Betleem, să vedem cuvântul acesta ce s-a făcut și pe care Domnul ni l-a făcut cunoscut – *Luca 2, 15*

Iar după cuvintele acestea, ca la opt zile, luând cu Sine pe Petru și pe Ioan și pe Iacov, S-a suit în munte ca să Se roage – *Luca 9, 28*

Iar după El venea mulțime multă de popor și de femei, care se băteau în piept și Îl plângeau – *Luca 23, 27*

Iar după trei zile L-au aflat în templu, șezând în mijlocul învățătorilor, ascultându-i și întrebându-i – *Luca 2, 46*

Iar ea i-a spus: Fratele tău a venit, și tatăl tău a înjunghiat vițelul cel îngrășat, pentru că l-a primit sănătos – *Luca 15, 27*

Iar ea, îndată sculându-se, le slujea – *Luca 4, 39*

Iar ea, văzându-l, s-a tulburat de cuvântul lui și cugeta în sine: Ce fel de închinăciune poate să fie aceasta? – *Luca 1, 29*

Iar ei au început să se întrebe, unul pe altul, cine dintre ei ar fi acela, care avea să facă aceasta? – *Luca 22, 23*

Iar ei au răspuns: Pentru că are trebuință de el Domnul – *Luca 19, 34*

Iar ei au zis către El: Ucenicii lui Ioan postesc adesea și fac rugăciuni, de asemenea și ai fariseilor, iar ai Tăi mănâncă și beau – *Luca 5, 33*

Iar ei au zis toți: Așadar, Tu ești Fiul lui Dumnezeu? Și El a zis către ei: Voi ziceți că Eu sunt – *Luca 22, 70*

Iar ei au zis: Doamne, iată aici două săbii. Zis-a lor: Sunt de ajuns – *Luca 22, 38*

Iar ei au zis: Nu avem mai mult decât cinci pâini și doi pești, afară dacă numai ducându-ne noi, vom cumpăra merinde pentru tot poporul acesta – *Luca 9, 13*

Iar ei auzind, au zis: Să nu se întâmple! – *Luca 20, 16*

Iar ei I-au dat o bucată de pește friptși dintr-un fagure de miere – *Luca 24, 42*

Iar ei I-au zis: Unde voiești să pregătim? – *Luca 22, 9*

Iar ei încă necrezând de bucurie și minunându-se, El le-a zis: Aveți aici ceva de mâncare? – *Luca 24, 41*

Iar ei nu înțelegeau cuvântul acesta, căci era ascuns pentru ei ca să nu-l priceapă și se temeau să-L întrebe despre acest cuvânt – *Luca 9, 45*

Iar ei, închinându-se Lui, s-au întors în Ierusalim cu bucurie mare – *Luca 24, 52*

Iar ei, înspăimântându-se și înfricoșându-se, credeau că văd duh – *Luca 24, 37*

Iar ei, plecând, mergeau prin sate binevestind și vindecând pretutindeni – *Luca 9, 6*

Iar ei, răspunzând, au zis: Ioan Botezătorul, iar alții Ilie, iar alții că a înviat un Proorocdin cei vechi – *Luca 9, 19*

Iar ei, temându-se, s-au mirat, zicând unii către alții: Oare cine este Acesta, că poruncește și vânturilor și apei, și-L ascultă? – *Luca 8, 25*

Iar ei, venind la Iisus, L-au rugat stăruitor zicând: Vrednic este să-i faci lui aceasta – *Luca 7, 4*

Iar el a făcut așa și mâna lui s-a făcut la loc sănătoasă, ca și cealaltă – *Luca 6, 10*

Iar El a zis a treia oară către ei: Ce rău a săvârșit Acesta? Nici o vină de moarte nu am aflat întru El. Deci, pedepsindu-l, Îl voi elibera – *Luca 23, 22*

Iar El a zis către ei: Dați-le voi să mănânce. Iar ei au zis: Nu avem mai mult decât cinci pâini și doi pești, afară dacă numai ducându-ne noi, vom cumpăra merinde pentru tot poporul acesta – *Luca 9, 13*

Iar El a zis: Așa este, dar fericiți sunt și cei ce ascultă cuvântul lui Dumnezeu și-L păzesc – *Luca 11, 28*

Iar el a zis: Cel care a făcut milă cu el. Și Iisus i-a zis: Mergi și fă și tu asemenea – *Luca 10, 37*

Iar el a zis: Legiune. Căci demoni mulți intraseră în el – *Luca 8, 30*

Iar El a zis: Nu plângeți; n-a murit, ci doarme – *Luca 8, 52*

Iar el a zis: Nu, părinte Avraam, ci, dacă cineva dintre morți se va duce la ei, se vor pocăi – *Luca 16, 30*

Iar el a zis: O sută de măsuri de untdelemn. Iconomul i-a zis: Ia-ți zapisul și, șezând, scrie degrab cincizeci – *Luca 16, 6*

Iar el a zis: Rogu-te, dar, părinte, să-l trimiți în casa tatălui meu – *Luca 16, 27*

Iar el a zis: Toate acestea le-am păzit din tinerețile mele – *Luca 18, 21*

Iar El a zis: Vai și vouă, învățătorilor de Lege! Că împovărați pe oameni cu sarcini anevoie de purtat, iar voi nu atingeți sarcinile nici cel puțin cu un deget – *Luca 11, 46*

Iar El a zis: Vedeți să nu fiți amăgiți, căci mulți vor veni întru numele Meu, zicând: Eu sunt, și vremea s-a apropiat. Nu mergeți după ei – *Luca 21, 8*

Iar El i-a întrebat: Cum se zice, dar, că Hristos este Fiul lui David? – *Luca 20, 41*

Iar el i-a zis acesteia: Să ai și tu stăpânire peste cinci cetăți – *Luca 19, 19*

Iar el I-a zis: Doamne, cu Tine sunt gata să merg și în temniță și la moarte – *Luca 22, 33*

Iar El i-a zis: Drept ai judecat – *Luca 7, 43*

Iar El i-a zis: Drept ai răspuns; fă aceasta și vei trăi – *Luca 10, 28*

Iar El i-a zis: Îndrăznește, fiică, credința ta te-a mântuit. Mergi în pace – *Luca 8, 48*

Iar El i-a zis: Lasă morții să-și îngroape morții lor, iar tu mergi de vestește Împărăția lui Dumnezeu – *Luca 9, 60*

Iar El i-a zis: Omule, cine M-a pus pe Mine judecător sau împărțitor peste voi? – *Luca 12, 14*

Iar El i-a zis: Un om oarecare a făcut cină mare și a chemat pe mulți – *Luca 14, 16*

Iar El le-a poruncit să nu spună nimănui ce s-a întâmplat – *Luca 8, 56*

Iar El le-a zis: Cele ce sunt cu neputință la oameni sunt cu putință la Dumnezeu – *Luca 18, 27*

Iar El le-a zis: Iată, când veți intra în cetate, vă va întâmpina un om ducând un urcior cu apă; mergeți după el în casa în care va intra – *Luca 22, 10*

Iar El le-a zis: Regii neamurilor domnesc peste ele și cei ce le stăpânesc se numesc binefăcători – *Luca 22, 25*

Iar El le-a zis: Siliți-vă să intrați prin poarta cea strâmtă, că mulți, zic vouă, vor căuta să intre și nu vor putea – *Luca 13, 24*

Iar el s-a lepădat, zicând: Femeie, nu-L cunosc – *Luca 22, 57*

Iar El Se retrăgea în locuri pustii și Se ruga – *Luca 5, 16*

Iar el, auzind acestea, s-a întristat, căci era foarte bogat – *Luca 18, 23*

Iar El, certându-i, le-a poruncit să nu spună nimănui aceasta – *Luca 9, 21*

Iar El, fiind în chin de moarte, mai stăruitor Se ruga. Și sudoarea Lui s-a făcut ca picături de sânge care picurau pe pământ – *Luca 22, 44*

Iar El, intrând în corabie, S-a înapoiat – *Luca 8, 37*

Iar El, întorcându-Se, i-a certat și le-a zis: Nu știți, oare, fiii cărui duh sunteți? Căci Fiul Omului n-a venit ca să piardă sufletele oamenilor, ci ca să le mântuiască – *Luca 9, 55*

Iar El, punându-Și mâinile pe fiecare dintre ei, îi făcea sănătoși – *Luca 4, 40*

Iar El, răspunzând, a zis către ei: Mama Mea și frații Mei sunt aceștia care ascultă cuvântul lui Dumnezeu și-l împlinesc – *Luca 8, 21*

Iar El, răspunzând, a zis către ei: Vă voi întreba și Eu pe voi un cuvânt – *Luca 20, 3*

Iar el, răspunzând, a zis: Doamne, lasă-l și anul acesta, până ce îl voi săpa împrejur și voi pune gunoi – *Luca 13, 8*

Iar el, răspunzând, a zis: Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta și din tot sufletul tău și din toată puterea ta și din tot cugetul tău, iar pe aproapele tău ca pe tine însuți – *Luca 10, 27*

Iar El, scoțând pe toți afară și apucând-o de mână, a strigat, zicând: Copilă, scoală-te! – *Luca 8, 54*

Iar El, sculându-Se, a certat vântul și valul apei și ele au încetat și s-a făcut liniște – *Luca 8, 24*

Iar El, trecând prin mijlocul lor, S-a dus – *Luca 4, 30*

Iar ele erau: Maria Magdalena și Ioana și Maria lui Iacov și celelalte împreună cu ele, care ziceau către Apostoli acestea – *Luca 24, 10*

Iar Eu M-am rugat pentru tine să nu piară credința ta. Și tu, oarecând, întorcându-te, întărește pe frații tăi – *Luca 22, 32*

Iar Eu, în mijlocul vostru, sunt ca unul ce slujește – *Luca 22, 27*

Iar fariseii și cărturarii au început să cârtească, zicând: Cine e Acesta care grăiește hule? Cine poate să ierte păcatele decât unul Dumnezeu? – *Luca 5, 21*

Iar fariseii și învățătorii de Lege au călcat voia lui Dumnezeu în ei înșiși, nebotezându-se de el – *Luca 7, 30*

Iar fariseul s-a mirat văzând că El nu S-a spălat înainte de masă – *Luca 11, 38*

Iar făcându-se ziuă, a ieșit și S-a dus într-un loc pustiu; și mulțimile Îl căutau și au venit până la El, și-L țineau să nu plece de la ei – *Luca 4, 42*

Iar fiul cel mare era la țarină. Și când a venit și s-a apropiat de casă, a auzit cântece și jocuri – *Luca 15, 25*

Iar iconomul a zis în sine: Ce voi face că stăpânul meu ia iconomia de la mine? Să sap, nu pot; să cerșesc mi-e rușine – *Luca 16, 3*

Iar ieșind El de acolo, cărturarii și fariseii au început să-L urască groaznic și să-L silească să vorbească despre multe – *Luca 11, 53*

Iar Iisus a certat pe duhul cel necurat și a vindecat pe copil și l-a dat tatălui lui – *Luca 9, 42*

Iar Iisus a zis către ei: Puteți, oare, să faceți pe fiii nunții să postească, cât timp Mirele este cu ei? – *Luca 5, 34*

Iar Iisus a zis către el: Ce este scris în Lege? Cum citești? – *Luca 10, 26*

Iar Iisus a zis către el: Nimeni care pune mâna pe plug și se uită îndărăt nu este potrivit pentru Împărăția lui Dumnezeu – *Luca 9, 62*

Iar Iisus a zis către ei: Nu-l opriți; căci cine nu este împotriva voastră este pentru voi – *Luca 9, 50*

Iar Iisus a zis: S-a atins de Mine cineva. Căci am simțit o putere care a ieșit din Mine – *Luca 8, 46*

Iar Iisus cunoscând gândurile lor, răspunzând a zis către ei: Ce cugetați în inimile voastre? – *Luca 5, 22*

Iar Iisus i-a chemat la Sine, zicând: Lăsați copiii să vină la Mine și nu-i opriți, căci Împărăția lui Dumnezeu este a unora ca aceștia – *Luca 18, 16*

Iar Iisus i-a poruncit să nu spună nimănui, ci, mergând, arată-te preotului și, pentru curățirea ta, du jertfa, precum a orânduit Moise, spre mărturie lor – *Luca 5, 14*

Iar Iisus i-a zis: Iuda, cu sărutare vinzi pe Fiul Omului? – *Luca 22, 48*

Iar Iisus i-a zis: Pentru ce Mă numești bun? Nimeni nu este bun, decât unul Dumnezeu – *Luca 18, 19*

Iar Iisus i-a zis: Zic ție, Petre, nu va cânta astăzi cocoșul, până ce de trei ori te vei lepăda de Mine, că nu Mă cunoști – *Luca 22, 34*

Iar Iisus mergea cu ei – *Luca 7, 6*

Iar Iisus zicea: Părinte, iartă-le lor, că nu știu ce fac. Și împărțind hainele Lui, au aruncat sorți – *Luca 23, 34*

Iar Iisus, auzind acestea, S-a mirat de el și, întorcându-Se, a zis mulțimii care venea după El: Zic vouă că nici în Israil n-am aflat atâta credință – *Luca 7, 9*

Iar Iisus, cunoscând cugetul inimii lor, a luat un copil, l-a pus lângă Sine... – *Luca 9, 47*

Iar Iisus, luând cele cinci pâini și cei doi pești și privind la cer, le-a binecuvântat, a frânt și a dat ucenicilor, ca să pună mulțimii înainte – *Luca 9, 16*

Iar Iisus, plin de Duhul Sfânt, S-a întors de la Iordan și a fost dus de Duhul în pustie – *Luca 4, 1*

Iar Iisus, răspunzând, a zis: O, neam necredincios și îndărătnic! Până când voi fi cu voi și vă voi suferi? – *Luca 9, 41*

Iar Iisus, răspunzând, a zis: Un om cobora de la Ierusalim la Ierihon, și a căzut între tâlhari, care, după ce l-au dezbrăcat și l-au rănit, au plecat, lăsându-l aproape mort – *Luca 10, 30*

Iar Iisus, văzând-o, a chemat-o și i-a zis: Femeie, ești dezlegată de neputința ta – *Luca 13, 12*

Iar Ioan, răspunzând, a zis: Învățătorule, am văzut pe unul care, în numele Tău, scoate demoni și l-am oprit, pentru că nu-Ți urmează împreună cu noi – *Luca 9, 49*

Iar Iosif și mama lui se mirau de cele ce se vorbea despre Prunc – *Luca 2, 33*

Iar Irod a zis: Lui Ioan eu i-am tăiat capul. Cine este dar Acesta despre care aud asemenea lucruri? Și căuta să-L vadă – *Luca 9, 9*

Iar Irod tetrarhul, mustrat fiind de el pentru Irodiada, femeia lui Filip, fratele său, și pentru toate relele pe care le-a făcut – *Luca 3, 19*

Iar Irod, împreună cu ostașii săi, batjocorindu-L și luându-L în râs, L-a îmbrăcat cu o haină strălucitoare și L-a trimis la Pilat – *Luca 23, 11*

Iar Irod, văzând pe Iisus, s-a bucurat foarte, că de multă vreme dorea să-L cunoască pentru că auzise despre El, și nădăjduia să vadă vreo minune săvârșită de El – *Luca 23, 8*

Iar în a șasea lună a fost trimis Îngerul Gavriil de la Dumnezeu, într-o cetate din Galileea, al cărei nume era Nazaret – *Luca 1, 26*

Iar în altă sâmbătă, a intrat El în sinagogă și învăța. Și era acolo un om a cărui mână dreaptă era uscată – *Luca 6, 6*

Iar în orice casă veți intra, întâi ziceți: Pace casei acesteia – *Luca 10, 5*

Iar în prima zi de după sâmbătă (duminica), foarte de dimineață, au venit ele la mormânt, aducând miresmele pe care le pregătiseră – *Luca 24, 1*

Iar în sinagogă era un om, având duh de demon necurat, și a strigat cu glas tare – *Luca 4, 33*

Iar în ziua în care a ieșit Lot din Sodoma a plouat din cer foc și pucioasă și i-a nimicit pe toți – *Luca 17, 29*

Iar Îngerul a zis către el: Nu te teme, Zaharia, pentru că rugăciunea ta a fost ascultată și Elisabeta, femeia ta, îți va naște un fiu și-l vei numi Ioan – *Luca 1, 13*

Iar îngrămădindu-se mulțimile, El a început a zice: Neamul acesta este un neam viclean; cere semn dar semn nu i se va da decât semnul Proorocului Ioná – *Luca 11, 29*

Iar lucrătorii, văzându-l, s-au vorbit între ei, zicând: Acesta este moștenitorul; să-l omorâm ca moștenirea să fie a noastră – *Luca 20, 14*

Iar mai-marele sinagogii, mâniindu-se că Iisus a vindecat-o sâmbăta, răspunzând, zicea mulțimii: Șase zile sunt în care trebuie să se lucreze; venind deci într-acestea, vindecați-vă, dar nu în ziua sâmbetei! – *Luca 13, 14*

Iar mama Lui a zis către El: Fiule de ce ne-ai făcut nouă așa? Iată, tatăl Tău și eu Te-am căutat îngrijorați – *Luca 2, 48*

Iar mama Lui păstra în inima ei toate aceste cuvinte – *Luca 2, 51*

Iar Maria păstra toate aceste cuvinte, punându-le în inima sa – *Luca 2, 19*

Iar Marta se silea cu multă slujire și, apropiindu-se, a zis: Doamne au nu socotești că sora mea m-a lăsat singură să slujesc? Spune-i deci să-mi ajute – *Luca 10, 40*

Iar mulțimile, aflând, au mers după El și El, primindu-le, le vorbea despre Împărăția lui Dumnezeu, iar pe cei ce aveau trebuință de vindecare, îi făcea sănătoși – *Luca 9, 11*

Iar noi nădăjduiam că El este Cel Ce avea să izbăvească pe Israil; și, cu toate acestea, astăzi este a treia zi de când s-au petrecut acestea – *Luca 24, 21*

Iar numele fecioarei era Maria – *Luca 1, 27*

Iar oamenii vor muri de frică și de așteptarea celor ce au să vină peste lume, căci puterile cerurilor se vor clătina – *Luca 21, 26*

Iar ochii tuturor din sinagogă erau ațintiți asupra Lui – *Luca 4, 20*

Iar oricine Mă va primi pe Mine, primește pe Cel Ce M-a trimis pe Mine. Căci cel ce este mai mic între voi toți, acesta este mai mare – *Luca 9, 48*

Iar păsările cerului s-au sălășluit în ramurile lui – *Luca 13, 19*

Iar păzitorii văzând ce s-a întâmplat, au fugit și au vestit în cetate și prin sate – *Luca 8, 34*

Iar pe acei vrăjmași ai mei, care n-au voit să domnesc peste ei, aduceți-i aici și tăiați-i în fața mea – *Luca 19, 27*

Iar pe aproapele tău ca pe tine însuți – *Luca 10, 27*

Iar pe când mergea El, așterneau hainele lor pe cale – *Luca 19, 36*

Iar Petru a zis: Iată, noi, lăsând toate ale noastre, am urmat Ție – *Luca 18, 28*

Iar Petru Îl urma de departe – *Luca 22, 54*

Iar Petru și cei ce erau cu El erau îngreuiați de somn; și deșteptându-se, au văzut slava Lui și pe cei doi bărbați stând cu El – *Luca 9, 32*

Iar Petru, răspunzând, a zis: Hristosul lui Dumnezeu – *Luca 9, 20*

Iar Pilat L-a întrebat, zicând: Tu ești regele Iudeilor? Iar El răspunzând, a zis: Tu zici – *Luca 23, 3*

Iar pilda aceasta înseamnă: Sămânța este cuvântul lui Dumnezeu – *Luca 8, 11*

Iar pleava o va arde cu foc nestins – *Luca 3, 17*

Iar poporul fiind în așteptare și întrebându-se toți despre Ioan în cugetele lor: Nu cumva el este Hristosul? – *Luca 3, 15*

Iar Simon Petru, văzând aceasta, a căzut la genunchii lui Iisus, zicând: Ieși de la mine, Doamne, că sunt om păcătos – *Luca 5, 8*

Iar sluga aceea care a știut voia stăpânului și nu s-a pregătit, nici n-a făcut după voia lui, va fi bătută mult – *Luca 12, 47*

Iar sluga unui sutaș, care era la el în cinste, fiind bolnavă, era să moară – *Luca 7, 2*

Iar soacra lui Simon era prinsă de friguri rele și L-au rugat pentru ea – *Luca 4, 38*

Iar sutașul, văzând cele ce s-au făcut, a slăvit pe Dumnezeu, zicând: Cu adevărat, Omul acesta drept a fost – *Luca 23, 47*

Iar toată mulțimea poporului, în timpul tămâierii era afară și se ruga – *Luca 1, 10*

Iar toți au rămas uimiți de mărirea lui Dumnezeu. Și mirându-se toți de toate câte făcea, a zis către ucenicii Săi – *Luca 9, 43*

Iar tu, pruncule, Prooroc al Celui Preainalt te vei chema, că vei merge înaintea feței Domnului, ca să gătești căile Lui – *Luca 1, 76*

Iar turma s-a aruncat de pe țărm în lac și s-a înecat – *Luca 8, 33*

Iar un Înger din Cer s-a arătat Lui și-L întărea – *Luca 22, 43*

Iar un samarinean, mergând pe cale a venit la el și, văzându-l i s-a făcut milă – *Luca 10, 33*

Iar un sărac, anume Lazăr, zăcea înaintea porții lui, plin de bube – *Luca 16, 20*

Iar unii dintre cărturari, răspunzând, au zis: Învățătorule, bine ai zis – *Luca 20, 39*

Iar unii dintre ei au zis: Cu Beelzebul, căpetenia demonilor, scoate pe demoni – *Luca 11, 15*

Iar unii dintre noi s-au dus la mormânt și au găsit așa precum spuseseră femeile, dar pe El nu L-au văzut – *Luca 24, 24*

Iar unul dintre ei, văzând că s-a vindecat, s-a întors cu glas mare slăvind pe Dumnezeu – *Luca 17, 15*

Iar unul dintre făcătorii de rele răstigniți, Îl hulea zicând: Nu ești tu Hristosul? Mântuiește-Te pe Tine Însuți și pe noi – *Luca 23, 39*

Iar vameșul, departe stând, nu voia nici ochii să-și ridice către cer, ci-și bătea pieptul, zicând: Dumnezeule, milostiv fii mie, păcătosului – *Luca 18, 13*

Iar vouă celor ce ascultați vă spun: Iubiți pe vrăjmașii voștri, faceți bine celor ce vă urăsc pe voi – *Luca 6, 27*

Iar Zaheu, stând, a zis către Domnul: Iată, jumătate din averea mea, Doamne, o dau săracilor și, dacă am năpăstuit pe cineva cu ceva, întorc împătrit – *Luca 19, 8*

Iar, după ce trimișii lui Ioan au plecat, El a început să vorbească mulțimilor despre Ioan: Ce ați ieșit să priviți în pustie? Oare trestie clătinată de vânt? – *Luca 7, 24*

Iar, ei, ducându-se, au aflat precum le spusese și au pregătit Paștile – *Luca 22, 13*

Iată a ajuns la voi Împărăția lui Dumnezeu – *Luca 11, 20*

Iată a venit un bărbat, al cărui nume era Iair și care era mai-marele sinagogii. Și căzând la picioarele lui Iisus, Îl ruga să intre în casa lui – *Luca 8, 41*

Iată de atâția ani îți slujesc și niciodată n-am călcat porunca ta. Și mie niciodată nu mi-ai dat un ied, ca să mă veselesc cu prietenii mei – *Luca 15, 29*

Iată doi bărbați au stat înaintea lor, în veșminte strălucitoare – *Luca 24, 4*

Iată doi bărbați vorbeau cu El, care erau Moise și Ilie – *Luca 9, 30*

Iată Elisabeta, rudenia ta, a zămislit și ea fiu la bătrânețea ei și aceasta este a șasea lună pentru ea, cea numită stearpă – *Luca 1, 36*

Iată era în cetate o femeie păcătoasă și, aflând că șade la masă, în casa fariseului, a adus un alabastru cu mir – *Luca 7, 37*

Iată era un om în Ierusalim, cu numele Simeon; și omul acesta era drept și temător de Dumnezeu, așteptând mângâierea lui Israil, și Duhul Sfânt era asupra lui – *Luca 2, 25*

Iată este acolo; iată, aici; nu vă duceți și nu vă luați după ei – *Luca 17, 23*

Iată Eu trimit peste voi făgăduința Tatălui Meu; voi însă ședeți în cetate, până ce vă veți îmbrăca cu putere de Sus – *Luca 24, 49*

Iată Îngerul Domnului a stătut lângă ei și slava Domnului a strălucit împrejurul lor, și ei s-au înfricoșat cu frică mare – *Luca 2, 9*

Iată ne suim la Ierusalim și se vor împlini toate cele scrise prin Proroci despre Fiul Omului – *Luca 18, 31*

Iată niște bărbați aduceau pe pat un om care era slăbănog și căutau să-l ducă înăuntru și să-l pună înaintea Lui – *Luca 5, 18*

Iată o femeie care avea de optsprezece ani un duh de neputință și care era gârbovă, de nu putea să se ridice în sus nicidecum – *Luca 13, 11*

Iată o mulțime și cel ce se numea Iuda, unul dintre cei doisprezece, venea în fruntea lor. Și el s-a apropiat de Iisus, ca să-L sărute – *Luca 22, 47*

Iată om mâncăcios și băutor de vin, prieten al vameșilor și al păcătoșilor! – *Luca 7, 34*

Iată roaba Domnului. Fie mie după cuvântul tău! Și Îngerul a plecat de la ea – *Luca 1, 38*

Iată trimit înaintea feței Tale pe Îngerul Meu, care va găti calea Ta, înaintea Ta – *Luca 7, 27*

Iată un bărbat din mulțime a strigat, zicând: Învățătorule, rogu-mă Ție, caută spre fiul meu, că îl am numai pe el – *Luca 9, 38*

Iată un bărbat, cu numele Zaheu, și acesta era mai-marele vameșilor și era bogat – *Luca 19, 2*

Iată un duh îl apucă și îndată strigă și-l zguduie cu spume și abia pleacă de la el, după ce l-a zdrobit – *Luca 9, 39*

Iată un învățător de Lege s-a ridicat, ispitindu-l și zicând: Învățătorule, ce să fac ca să moștenesc viața de veci? – *Luca 10, 25*

Iată un om bolnav de idropică era înaintea Lui – *Luca 14, 2*

Iată un om plin de lepră; văzând pe Iisus, a căzut cu fața la pământ și l s-a rugat zicând: Doamne, dacă voiești, poți să mă curățești – *Luca 5, 12*

Iată vei fi mut și nu vei putea să vorbești până în ziua când vor fi acestea, pentru că n-ai crezut în cuvintele mele – *Luca 1, 20*

Iată vei lua în pântece și vei naște Fiu și vei chema numele lui Iisus – *Luca 1, 31*

Iată vi se lasă casa voastră pustie, că adevărat grăiesc vouă: Nu Mă veți mai vedea până ce va veni vremea când veți zice: Binecuvântat este Cel Ce vine întru numele Domnului! – *Luca 13, 35*

Iată, Acesta este pus spre căderea și spre ridicarea multora din Israil și ca un semn care va stârni împotriviri – *Luca 2, 34*

Iată, alung demoni și fac vindecări, astăzi și mâine, iar a treia zi voi sfârși – *Luca 13, 32*

Iată, când veți intra în cetate, vă va întâmpina un om ducând un urcior cu apă; mergeți după el în casa în care va intra – *Luca 22, 10*

Iată, cei ce poartă haine scumpe și petrec în desfătare sunt în casele regilor – *Luca 7, 25*

Iată, cum veni la urechile mele glasul salutării tale, pruncul a săltat de bucurie în pântecele meu – *Luca 1, 44*

Iată, de acum mă vor ferici toate neamurile – *Luca 1, 48*

Iată, Eu vă trimit ca pe niște miei în mijlocul lupilor – *Luca 10, 3*

Iată, jumătate din averea mea, Doamne, o dau săracilor și, dacă am năpăstuit pe cineva cu ceva, întorc împătrit – *Luca 19, 8*

Iată, mai mult decât Ioná este aici – *Luca 11, 32*

Iată, mai mult decât Solomon este aici – *Luca 11, 31*

Iată, noi, lăsând toate ale noastre, am urmat Ție – *Luca 18, 28*

Iată, plata voastră multă este în Cer; pentru că tot așa făceau Proorocilor părinții lor – *Luca 6, 23*

Iată, sunt unii de pe urmă care vor fi întâi, și sunt alții întâi care vor fi pe urmă – *Luca 13, 30*

Iată, tatăl Tău și eu Te-am căutat îngrijorați – *Luca 2, 48*

Iată, trei ani sunt de când vin și caut rod în smochinul acesta și nu găsesc. Taie-l; de ce să ocupe locul în zadar? – *Luca 13, 7*

Iată, v-am dat putere să călcați peste șerpi și peste scorpii, și peste toată puterea vrăjmașului, și nimic nu vă va vătăma – *Luca 10, 19*

Iau ce nu am pus și secer ce nu am semănat – *Luca 19, 22*

I-au pus numele Iisus, cum a fost numit de Înger, mai înainte de a zămisli în pântece – *Luca 2, 21*

Iei ce nu ai pus și seceri ce nu ai semănat – *Luca 19, 21*

Iertate îți sunt păcatele – *Luca 5, 20; 7, 48*

Iertate sunt păcatele ei cele multe, căci mult a iubit – *Luca 7, 47*

Iertați și veți fi iertați – *Luca 6, 37*

Ierusalime, Ierusalime, care omori pe Proroci și ucizi cu pietre pe cei trimiși la tine, de câte ori am voit să adun pe fiii tăi, cum adună pasărea puii săi sub aripi, dar n-ați voit – *Luca 13, 34*

Ierusalimul va fi călcat în picioare de neamuri, până ce se vor împlini vremurile neamurilor – *Luca 21, 24*

Ieși de la mine, Doamne, că sunt om păcătos – *Luca 5, 8*

Ieși îndată în piețele și ulițele cetății, și pe săraci, și pe neputincioși, și pe orbi, și pe șchiopi adu-i aici – *Luca 14, 21*

Ieși la drumuri și la garduri și silește să intre, ca să mi se umple casa – *Luca 14, 23*

Ieși și du-Te de aici, că Irod vrea să Te ucidă – *Luca 13, 31*

Ieșind demonii din om, au intrat în porci, iar turma s-a aruncat de pe țărm în lac și s-a înecat – *Luca 8, 33*

Ieșind El de acolo, cărturarii și fariseii au început să-L urască groaznic și să-L silească să vorbească despre multe – *Luca 11, 53*

Ieșind pe uscat, L-a întâmpinat un bărbat din cetate, care avea demon și care de multă vreme nu mai punea haină pe el și în casă nu mai locuia, ci prin morminte – *Luca 8, 27*

Ieșit-a semănătorul să semene sămânța sa. Și semănând el, una a căzut lângă drum și a fost călcată cu picioarele și păsările cerului au mâncat-o – *Luca 8, 5*

Iisus a certat pe duhul cel necurat și a vindecat pe copil și l-a dat tatălui lui – *Luca 9, 42*

Iisus a ieșit la munte ca să Se roage și a petrecut noaptea în rugăciune – *Luca 6, 12*

Iisus a început să vorbească întâi către ucenicii Săi: Feriți-vă de aluatul fariseilor, care este fățărnicia – *Luca 12, 1*

Iisus a poruncit să-l aducă la El; și apropiindu-se l-a întrebat... – *Luca 18, 40*

Iisus a zis către ei: Puteți, oare, să faceți pe fiii nunții să postească, cât timp Mirele este cu ei? – *Luca 5, 34*

Iisus a zis către ei: Vă întreb pe voi, ce se cade a face sâmbăta: a face bine sau a face rău? A scăpa un suflet sau a-l pierde? – *Luca 6, 9*

Iisus a zis către el: Ce este scris în Lege? Cum citești? – *Luca 10, 26*

Iisus a zis către el: Nu-l opriți; căci cine nu este împotriva voastră este pentru voi – *Luca 9, 50*

Iisus a zis către el: Simone, am să-ți spun ceva. Învățătorule, spune, zise el... – *Luca 7, 40*

Iisus a zis: Cât de greu vor intra cei ce au averi în Împărăția lui Dumnezeu! – *Luca 18, 24*

Iisus a zis: S-a atins de Mine cineva. Căci am simțit o putere care a ieșit din Mine – *Luca 8, 46*

Iisus cunoscând gândurile lor, răspunzând a zis către ei: Ce cugetați în inimile voastre? – *Luca 5, 22*

Iisus i-a chemat la Sine, zicând: Lăsați copiii să vină la Mine și nu-i opriți, căci Împărăția lui Dumnezeu este a unora ca aceștia – *Luca 18, 16*

Iisus i-a poruncit să nu spună nimănui, ci, mergând, arată-te preotului și, pentru curățirea ta, du jertfa – *Luca 5, 14*

Iisus i-a zis: Adevărat grăiesc ție, astăzi vei fi cu Mine în rai – *Luca 23, 43*

Iisus i-a zis: Iuda, cu sărutare vinzi pe Fiul Omului? – *Luca 22, 48*

Iisus i-a zis: Încă una îți lipsește: Vinde toate câte ai și le împarte săracilor, și vei avea comoară în Ceruri; și vino și urmează Mie – *Luca 18, 22*

Iisus i-a zis: Mergi înapoia Mea, satano, căci scris este: Domnului Dumnezeului tău să te închini și numai Lui Unuia să-I slujești – *Luca 4, 8*

Iisus i-a zis: Mergi și fă și tu asemenea – *Luca 10, 37*

Iisus i-a zis: Pentru ce Mă numești bun? Nimeni nu este bun, decât unul Dumnezeu – *Luca 18, 19*

Iisus i-a zis: S-a spus: Să nu ispitești pe Domnul Dumnezeul tău – *Luca 4, 12*

Iisus i-a zis: Vezi! Credința ta te-a mântuit – *Luca 18, 42*

Iisus i-a zis: Zic ție, Petre, nu va cânta astăzi cocoșul, până ce de trei ori te vei lepăda de Mine, că nu Mă cunoști – *Luca 22, 34*

Iisus însă i-a dat drumul – *Luca 8, 38*

Iisus Însuși era ca de treizeci de ani când a început să propovăduiască – *Luca 3, 23*

Iisus Însuși, apropiindu-Se, mergea împreună cu ei – *Luca 24, 15*

Iisus le-a zis: De ce sunteți tulburați și pentru ce se ridică astfel de gânduri în inima voastră? – *Luca 24, 38*

Iisus mergea prin semănături și ucenicii Lui smulgeau spice, le frecau cu mâinile și mâncau – *Luca 6, 1*

Iisus sporea cu vârsta și cu harul la Dumnezeu și la oameni – *Luca 2, 52*

Iisus umbla prin cetăți și prin sate, propovăduind și binevestind Împărăția lui Dumnezeu, și cei doisprezece erau cu El – *Luca 8, 1*

Iisus zicea: Părinte, iartă-le lor, că nu știu ce fac. Și împărțind hainele Lui, au aruncat sorți – *Luca 23, 34*

Iisus, auzind acestea, S-a mirat de el și, întorcându-Se, a zis mulțimii care venea după El: Zic vouă că nici în Israil n-am aflat atâta credință – *Luca 7, 9*

Iisus, auzind, i-a răspuns: Nu te teme; crede numai și se va izbăvi – *Luca 8, 50*

Iisus, cunoscând cugetul inimii lor, a luat un copil, l-a pus lângă Sine... – *Luca 9, 47*

Iisus, cunoscând vicleșugul lor, a zis către ei: De ce Mă ispitiți? – *Luca 20, 23*

Iisus, luând cele cinci pâini și cei doi pești și privind la cer, le-a binecuvântat, a frânt și a dat ucenicilor, ca să pună mulțimii înainte – *Luca 9, 16*

Iisus, plin de Duhul Sfânt, S-a întors de la Iordan și a fost dus de Duhul în pustie – *Luca 4, 1*

Iisus, răspunzând a zis: Lăsați, până aici. Și atingându-Se de urechea lui l-a vindecat – *Luca 22, 51*

Iisus, răspunzând, a zis către ei: N-au trebuință de doctor cei sănătoși ci cei bolnavi – *Luca 5, 31*

Iisus, răspunzând, a zis către ei: Oare n-ați citit ce a făcut David, când a flămânzit el și cei ce erau cu el? – *Luca 6, 3*

Iisus, răspunzând, a zis: O, neam necredincios și îndărătnic! Până când voi fi cu voi și vă voi suferi? Adu aici pe fiul tău – *Luca 9, 41*

Iisus, răspunzând, a zis: Un om cobora de la Ierusalim la Ierihon, și a căzut între tâlhari, care, după ce l-au dezbrăcat și l-au rănit, au plecat, lăsându-l aproape mort – *Luca 10, 30*

Iisus, strigând cu glas tare, a zis: Părinte, în mâinile Tale încredințez duhul Meu. Și aceasta zicând, Și-a dat duhul – *Luca 23, 46*

Iisus, văzând-o, a chemat-o și i-a zis: Femeie, ești dezlegată de neputința ta – *Luca 13, 12*

Iisuse, Fiul lui David, fie-Ți milă de mine! – *Luca 18, 38*

Iisuse, Învățătorule, fie-Ți milă de noi! – *Luca 17, 13*

Intrând în casa fariseului, a șezut la masă – *Luca 7, 36*

Intrând Îngerul la ea, a zis: Bucură-te, ceea ce ești plină de har, Domnul este cu tine. Binecuvântată ești tu între femei – *Luca 1, 28*

Intrând într-un sat, L-au întâmpinat zece leproși care stăteau departe – *Luca 17, 12*

Intrând, nu au găsit trupul Domnului Iisus – *Luca 24, 3*

Ioan Botezătorul ne-a trimis la Tine, zicând: Tu ești Cel Ce va să vină sau să așteptăm pe altul? – *Luca 7, 20*

Ioan este numele lui – *Luca 1, 63*

Ioan le zicea: Cel ce are două haine să dea celui ce nu are și cel ce are bucate să facă asemenea – *Luca 3, 11*

Ioan, răspunzând, a zis: Învățătorule, am văzut pe unul care, în numele Tău, scoate demoni și l-am oprit, pentru că nu-Ți urmează împreună cu noi – *Luca 9, 49*

Ioana lui Huza, un iconom a lui Irod, și Suzana și multe altele care le slujeau din avutul lor – *Luca 8, 3*

Iosif și mama lui se mirau de ceea ce se vorbea despre Prunc – *Luca 2, 33*

Irod a zis: Lui Ioan eu i-am tăiat capul. Cine este dar Acesta despre care aud asemenea lucruri? Și căuta să-L vadă – *Luca 9, 9*

Irod și Pilat s-au făcut prieteni unul cu altul, căci mai înainte erau în dușmănie între ei – *Luca 23, 12*

Irod tetrarhul, mustrat fiind de el [Ioan] pentru Irodiada, femeia lui Filip, fratele său, și pentru toate relele pe care le-a făcut – *Luca 3, 19*

Irod, văzând pe Iisus, s-a bucurat foarte, că de multă vreme dorea să-L cunoască pentru că auzise despre El, și nădăjduia să vadă vreo minune săvârșită de El – *Luca 23, 8*

Iubiți pe vrăjmașii voștri, faceți bine celor ce vă urăsc pe voi – *Luca 6, 27*

Î

Îi învăța sâmbătă – *Luca 4, 31*

Îi voi face dreptate, ca să nu vină mereu să mă supere – *Luca 18, 5*

Îl întrebau ostașii, zicând: Dar noi ce să facem? Și le-a zis: Să nu asupriți pe nimeni, nici să învinuiți pe nedrept, și să fiți mulțumiți cu solda voastră – *Luca 3, 14*

Îl luau în râs și ostașii care se apropiau, aducându-I oțet – *Luca 23, 36*

Împărăția lui Dumnezeu nu va veni în chip văzut – *Luca 17, 20*

Împărăția lui Dumnezeu se binevestește și fiecare se silește spre ea – *Luca 16, 16*

Împărăției Lui nu va avea sfârșit – *Luca 1, 33*

În a șasea lună a fost trimis Îngerul Gavriil de la Dumnezeu, într-o cetate din Galileea, al cărei nume era Nazaret – *Luca 1, 26*

În această casă rămâneți, mâncând și bând cele ce vă vor da, căci vrednic este lucrătorul de plata sa. Nu vă mutați din casă în casă – *Luca 10, 7*

În această noapte vor cere de la tine sufletul tău. Și cele ce ai pregătit ale cui vor fi? – *Luca 12, 20*

În acel ceas El a vindecat pe mulți de boli și de răni și de duhuri rele și multor orbi le-a dăruit vederea – *Luca 7, 21*

În acele zile, sculându-se Maria, s-a dus în grabă în ținutul muntos, într-o cetate a seminției lui Iuda – *Luca 1, 39*

În acest ceas, El S-a bucurat în Duhul Sfânt și a zis: Te slăvesc pe Tine, Părinte, Doamne al cerului și al pământului, că ai ascuns acestea de cei înțelepți și de cei pricepuți și le-ai descoperit pruncilor. Așa Părinte, căci așa a fost înaintea Ta, bunăvoința Ta – *Luca 10, 21*

În aceste zile nu a mâncat nimic; și sfârșindu-se ele, a flămânzit – *Luca 4, 2*

În al cincisprezecelea an al domniei Cezarului Tiberiu, pe când Ponțiu Pilat era procuratorul Iudeii, Irod, tetrarh al Galileii, Filip, fratele său, tetrarh al Iturieii și al ținutului Trahonitidei, iar Lisanias, tetrarh al Abileniei – *Luca 3, 1*

În altă sâmbătă, a intrat El în sinagogă și învăța. Și era acolo un om a cărui mână dreaptă era uscată – *Luca 6, 6*

În ceasul acela au venit la El unii din farisei, zicându-I: Ieși și du-Te de aici, că Irod vrea să Te ucidă – *Luca 13, 31*

În ceasul în care nu gândiți Fiul Omului va veni – *Luca 12, 40*

În noaptea aceea vor fi doi într-un pat; unul va fi luat, iar celălalt va fi lăsat – *Luca 17, 34*

În orice casă veți intra, acolo să rămâneți și de acolo să plecați – *Luca 9, 4*

În orice casă veți intra, întâi ziceți: Pace casei acesteia – *Luca 10, 5*

În orice cetate veți intra și vă vor primi, mâncați cele ce vă vor pune înainte – *Luca 10, 8*

În sinagogă era un om, având duh de demon necurat, și a strigat cu glas tare – *Luca 4, 33*

În toate zilele fiind cu voi în templu, n-ați întins mâinile asupra Mea. Dar acesta este ceasul vostru și stăpânirea întunericului – *Luca 22, 53*

În tot ținutul muntos al Iudeii s-au vestit toate aceste cuvinte – *Luca 1, 65*

În ținutul acela erau păstori, stând pe câmp și făcând de strajă noaptea împrejurul turmei lor – *Luca 2, 8*

În zilele acelea a ieșit poruncă de la Cezarul August să se înscrie toată lumea – *Luca 2, 1*

În zilele acelea, Iisus a ieșit la munte ca să Se roage și a petrecut noaptea în rugăciune către Dumnezeu – *Luca 6, 12*

În zilele arhiereilor Anna și Caiafa, a fost cuvântul lui Dumnezeu către Ioan, fiul lui Zaharia, în pustie – *Luca 3, 2*

În ziua aceea, cel care va fi pe acoperișul casei, și lucrurile lui în casă, să nu se coboare ca să le ia; de asemenea, cel ce va fi în țarină să nu se întoarcă înapoi – *Luca 17, 31*

În ziua următoare, când s-au coborât din munte, L-a întâmpinat mulțime multă – *Luca 9, 37*

Încă și alte multe îndemnând, propovăduia poporului vestea cea bună – *Luca 3, 18*

Încă una îți lipsește: Vinde toate câte ai și le împarte săracilor, și vei avea comoară în Ceruri; și vino și urmează Mie – *Luca 18, 22*

Încă vorbind El, a venit cineva de la mai-marele sinagogii, zicând: A murit fiica ta. Nu mai supăra pe Învățătorul – *Luca 8, 49*

Închizând cartea și dând-o slujitorului, a șezut, iar ochii tuturor din sinagogă erau ațintiți asupra Lui – *Luca 4, 20*

Îndată i s-a deschis gura și limba și vorbea, binecuvântând pe Dumnezeu – *Luca 1, 64*

Îndată s-a dus lepra de pe el – *Luca 5, 13*

Îndată s-a oprit curgerea sângelui ei – *Luca 8, 44*

Îndată, ridicându-se înaintea lor, luând patul pe care zăcuse, s-a dus la casa sa, slăvind pe Dumnezeu – *Luca 5, 25*

Îndrăznește, fiică, credința ta te-a mântuit. Mergi în pace – *Luca 8, 48*

Îngerul Domnului a stătut lângă ei și slava Domnului a strălucit împrejurul lor, și ei s-au înfricoșat cu frică mare – *Luca 2, 9*

Îngerul i-a zis: Duhul Sfânt Se va pogorî peste tine și puterea Celui Preaînalt te va umbri; pentru aceea și Sfântul care Se va naște din tine, Fiul lui Dumnezeu se va chema – *Luca 1, 35*

Îngerul i-a zis: Nu te teme, Marie, căci ai aflat har la Dumnezeu – *Luca 1, 30*

Îngerul le-a zis: Nu vă temeți. Căci, iată vă binevestesc vouă bucurie mare, care va fi pentru tot poporul – *Luca 2, 10*

Îngerul, răspunzând, i-a zis: Eu sunt Gavriil, cel ce stă înaintea lui Dumnezeu. Și am fost trimis să grăiesc către tine și să-ți binevestesc acestea – *Luca 1, 19*

Îngrămădindu-se mulțimile, El a început a zice: Neamul acesta este un neam viclean; cere semn dar semn nu i se va da decât semnul Proorocului Ionă – *Luca 11, 29*

Însă El știa gândurile lor și a zis omului care avea mâna uscată: Scoală-te și stai în mijloc. El s-a sculat și a stat – *Luca 6, 8*

Însă el, răspunzând, a zis tatălui său: Iată de atâția ani îți slujesc și niciodată n-am călcat porunca ta. Și mie niciodată nu mi-ai dat un ied, ca să mă veselesc cu prietenii mei – *Luca 15, 29*

Însă și astăzi și mâine și în ziua următoare merg, fiindcă nu este cu putință să piară Proorocafară de Ierusalim – *Luca 13, 33*

Întâi ziceți: Pace casei acesteia – *Luca 10, 5*

Întinde mâna ta – *Luca 6, 10*

Întinzând El mâna, S-a atins de lepros, zicând: Voiesc, fii curățat! Și îndată s-a dus lepra de pe el – *Luca 5, 13*

Întoarce-te în casa ta și spune cât bine ți-a făcut ție Dumnezeu – *Luca 8, 39*

Întorcându-se Apostolii, I-au spus toate câte au făcut. Și, luându-i cu Sine, S-a dus de o parte într-un loc pustiu, aproape de cetatea numită Betsaida – *Luca 9, 10*

Întorcându-se către femeie, a zis lui Simon: Vezi pe femeia aceasta? Am intrat în casa ta și apă pe picioare nu Mi-ai dat; ea însă, cu lacrimi, Mi-a udat picioarele și le-a șters cu părul ei – *Luca 7, 44*

Întorcându-se cei trimiși acasă, au găsit sluga sănătoasă – *Luca 7, 10*

Întorcându-Se, Domnul a privit spre Petru; și Petru și-a adus aminte de cuvântul Domnului, cum îi zisese că, mai înainte de a cânta cocoșul astăzi, tu te vei lepăda de Mine de trei ori – *Luca 22, 61*

Între cei născuți din femei, nimeni nu este mai mare decât Ioan; dar cel mai mic în Împărăția lui Dumnezeu este mai mare decât el – *Luca 7, 28*

Între voi să nu fie astfel, ci cel mai mare dintre voi să fie ca cel mai tânăr, și căpetenia ca acela care slujește – *Luca 22, 26*

Într-o cetate era un judecător care de Dumnezeu nu se temea și de om nu se rușina – *Luca 18, 2*

Într-o sâmbătă, a doua după Paști, Iisus mergea prin semănături și ucenicii Lui smulgeau spice, le frecau cu mâinile și mâncau – *Luca 6, 1*

Într-una din zile a intrat în corabie cu ucenicii Săi și a zis către ei: Să trecem de cealaltă parte a lacului. Și au plecat – *Luca 8, 22*

Într-una din zile Iisus învăța și de față ședeau farisei și învățători ai Legii, veniți din toate satele Galileii, din Iudeea și din Ierusalim. Și puterea Domnului se arăta în tămăduiri – *Luca 5, 17*

Într-una din zile, pe când Iisus învăța poporul în templu și binevestea, au venit arhiereii și cărturarii, împreună cu bătrânii – *Luca 20, 1*

Înțelepciunea a fost găsită dreaptă de către toți fiii ei – *Luca 7, 35*

Învăța în sinagogile lor, slăvit fiind de toți – *Luca 4, 15*

Învățătorul îți zice: Unde este încăperea în care să mănânc Paștile cu ucenicii Mei? – *Luca 22, 11*

Învățătorule, noi ce să facem? – *Luca 3, 12*

Învățătorule, acestea zicând, ne mustri și pe noi! – *Luca 11, 45*

Învățătorule, am văzut pe unul care, în numele Tău, scoate demoni și l-am oprit, pentru că nu-Ți urmează împreună cu noi – *Luca 9, 49*

Învățătorule, bine ai zis – *Luca 20, 39*

Învățătorule, bine este ca noi să fim aici și să facem trei colibe: una Ție, una lui Moise și una lui Ilie – *Luca 9, 33*

Învățătorule, când oare, vor fi acestea? Și care este semnul când au să fie acestea? – *Luca 21, 7*

Învățătorule, ce să fac ca să moștenesc viața de veci? – *Luca 10, 25*

Învățătorule, ceartă-ți ucenicii – *Luca 19, 39*

Învățătorule, Învățătorule, pierim. Iar El, sculându-Se, a certat vântul și valul apei și ele au încetat și s-a făcut liniște – *Luca 8, 24*

Învățătorule, Moise a scris pentru noi: Dacă moare fratele cuiva, având femeie, și el n-a avut copii, să ia fratele lui pe femeie și să ridice urmaș fratelui său – *Luca 20, 28*

Învățătorule, mulțimile Te îmbulzesc și Te strâmtorează și Tu zici: Cine este cel ce s-a atins de Mine? – *Luca 8, 45*

Învățătorule, rogu-mă Ție, caută spre fiul meu, că îl am numai pe el – *Luca 9, 38*

Învățătorule, știm că vorbești și înveți drept și nu cauți la fața omului, ci cu adevărat înveți calea lui Dumnezeu – *Luca 20, 21*

Învățătorule, toată noaptea ne-am trudit și nimic nu am prins, dar, după cuvântul Tău voi arunca mrejele – *Luca 5, 5*

Învățătorule, zi fratelui meu să împartă cu mine moștenirea – *Luca 12, 13*

Îți voi urma, Doamne, dar întâi îngăduie-mi ca să rânduiesc cele din casa mea – *Luca 9, 61*

L

L-a certat Iisus, zicând: Taci și ieși din el. Iar demonul, aruncându-l în mijlocul sinagogii, a ieșit din el cu nimic vătămându-l – *Luca 4, 35*

La Dumnezeu nimic nu este cu neputință – *Luca 1, 37*

L-a dus în Ierusalim și L-a așezat pe aripa templului și I-a zis: Dacă ești Fiul lui Dumnezeu, aruncă-Te de aici jos – *Luca 4, 9*

La fel va fi în ziua în care se va arăta Fiul Omului – *Luca 17, 30*

L-a înfășat și L-a culcat în iesle, căci nu mai era loc de găzduire pentru ei – *Luca 2, 7*

L-a întâmpinat un bărbat din cetate, care avea demon și care de multă vreme nu mai punea haină pe el și în casă nu mai locuia, ci prin morminte – *Luca 8, 27*

L-a întrebat Iisus, zicând: Care-ți este numele? Iar el a zis: Legiune. Căci demoni mulți intraseră în el – *Luca 8, 30*

L-a întrebat Irod multe lucruri, dar El nu i-a răspuns nimic – *Luca 23, 9*

L-a întrebat un dregător, zicând: Bunule Învățător, ce să fac să moștenesc viața de veci? – *Luca 18, 18*

L-a primit în brațele sale și a binecuvântat pe Dumnezeu și a zis – *Luca 2, 28*

L-a rugat pe El toată mulțimea din ținutul Gherghesenilor să plece de la ei, căci erau cuprinși de frică mare. Iar El, intrând în corabie, S-a înapoiat – *Luca 8, 37*

L-a trimis la Irod, care era și el în Ierusalim în acele zile – *Luca 23, 7*

La urmă a murit și femeia – *Luca 20, 32*

Lasă morții să-și îngroape morții lor, iar tu mergi de vestește Împărăția lui Dumnezeu – *Luca 9, 60*

Lasă! Ce ai cu noi, Iisuse Nazarinene? Ai venit ca să ne pierzi? Te știu cine ești: Sfântul lui Dumnezeu – *Luca 4, 34*

L-au adus pe Prunc la Ierusalim, ca să-L pună înaintea Domnului – *Luca 2, 22*

L-au deșteptat, zicând: Învățătorule, Învățătorule, pierim. Iar El, sculându-Se, a certat vântul și valul apei și ele au încetat – *Luca 8, 24*

L-au dus până pe sprânceana muntelui, pe care era zidită cetatea lor, ca să-L arunce în prăpastie – *Luca 4, 29*

L-au întrebat zicând: Învățătorule, știm că vorbești și înveți drept și nu cauți la fața omului, ci cu adevărat înveți calea lui Dumnezeu – *Luca 20, 21*

L-au răstignit acolo pe El și pe făcătorii de rele, unul de-a dreapta și altul de-a stânga – *Luca 23, 33*

L-au rugat să le îngăduie să intre în porci; și le-a îngăduit – *Luca 8, 32*

L-au scos afară din cetate și L-au dus până pe sprânceana muntelui, pe care era zidită cetatea lor, ca să-L arunce în prăpastie – *Luca 4, 29*

Lazăr zăcea înaintea porții, plin de bube – *Luca 16, 20*

Lăsând toate, el s-a sculat și a mers după El – *Luca 5, 28*

Lăsați copiii să vină la Mine și nu-i opriți, căci Împărăția lui Dumnezeu este a unora ca aceștia – *Luca 18, 16*

Lăsați, până aici. Și atingându-Se de urechea lui l-a vindecat – *Luca 22, 51*

Lăudând și binecuvântând pe Dumnezeu – *Luca 24, 53*

Le-a binecuvântat, a frânt și a dat ucenicilor, ca să pună mulțimii înainte – *Luca 9, 16*

Le-a dat putere și stăpânire peste toți demonii și să vindece bolile – *Luca 9, 1*

Le-a deschis mintea ca să priceapă Scripturile – *Luca 24, 45*

Le-a spus lor această pildă, zicând: Unui om bogat i-a rodit din belșug țarina – *Luca 12, 16*

Le-a spus lor și o pildă: Nimeni, rupând petic de la haină nouă, nu-l pune la haină veche, altfel rupe haina cea nouă, iar peticul luat din ea nu se potrivește la cea veche – *Luca 5, 36*

Le-a spus și pildă: Poate orb pe orb să călăuzească? Nu vor cădea amândoi în groapă? – *Luca 6, 39*

Le-a tâlcuit lor, din toate Scripturile cele despre El – *Luca 24, 27*

Le-a zis: Adevărat zic vouă că nici un Proorocnu este bine primit în patria sa – *Luca 4, 24*

Le-a zis: Oricine va primi pruncul acesta, în numele Meu, pe Mine Mă primește; iar oricine Mă va primi pe Mine, primește pe Cel Ce M-a trimis pe Mine. Căci cel ce este mai mic între voi toți, acesta este mai mare – *Luca 9, 48*

Le-a zis: Unde este credința voastră? Iar ei, temându-se, s-au mirat, zicând unii către alții: Oare cine este Acesta, că poruncește și vânturilor și apei, și-L ascultă? – *Luca 8, 25*

Legea și Proorocii au fost până la Ioan; de atunci Împărăția lui Dumnezeu se binevestește și fiecare se silește spre ea – *Luca 16, 16*

Lepădat va fi înaintea îngerilor lui Dumnezeu – *Luca 12, 9*

Luând cele cinci pâini și cei doi pești și privind la cer, le-a binecuvântat, a frânt și a dat ucenicilor, ca să pună mulțimii înainte – *Luca 9, 16*

Luând cu Sine pe Petru și pe Ioan și pe Iacov, S-a suit în munte ca să Se roage – *Luca 9, 28*

Luând la Sine pe cei doisprezece, a zis către ei: Iată ne suim la Ierusalim și se vor împlini toate cele scrise prin Proorocidespre Fiul Omului – *Luca 18, 31*

Luând pâinea, mulțumind, a frânt și le-a dat lor, zicând: Aceasta este Trupul Meu care se dă pentru voi; aceasta să faceți spre pomenirea Mea – *Luca 22, 19*

Luând seama cum își alegeau la masă cele dintâi locuri, a spus celor chemați o pildă, zicând către ei... – *Luca 14, 7*

Luându-i cu Sine, S-a dus de o parte într-un loc pustiu, aproape de cetatea numită Betsaida – *Luca 9, 10*

Luați acesta și împărțiți-l între voi – *Luca 22, 17*

Luați aminte la voi înșivă. De-ți va greși fratele tău dojenește-l și dacă se va pocăi, iartă-l – *Luca 17, 3*

Luați de la el mina, și dați-o celui ce are zece mine – *Luca 19, 24*

Luați seama deci cum auziți: Celui ce are i se va da; iar de la cel ce nu are, și ce i se pare că are se va lua de la el – *Luca 8, 18*

Luați seama la voi înșivă, să nu se îngreuieze inimile voastre de mâncare și de băutură și de grijile vieții, și ziua aceea să vină peste voi fără de veste – *Luca 21, 34*

Lucrătorii însă, bătând-o, au trimis-o fără nimic – *Luca 20, 10*

Lui Avraam și seminției lui, în veac – *Luca 1, 55*

Lui i se vestise de către Duhul Sfânt că nu va vedea moartea până ce nu va vedea pe Hristosul Domnului – *Luca 2, 26*

Lui Ioan eu i-am tăiat capul. Cine este dar Acesta despre care aud asemenea lucruri? Și căuta să-L vadă – *Luca 9, 9*

Lumină spre descoperirea neamurilor și slavă poporului tău Israil – *Luca 2, 32*

Luminătorul trupului e ochiul tău. Când ochiul tău este curat, atunci tot trupul tău e luminat; dar când ochiul tău e rău, atunci și trupul tău e întunecat – *Luca 11, 34*

M

M-a trimis să vindec pe cei zdrobiți cu inima; să propovăduiesc robilor dezrobirea și celor orbi vederea; să slobozesc pe cei apăsați – *Luca 4, 18*

Mai de folos i-ar fi dacă i s-ar lega de gât o piatră de moară și ar fi aruncat în mare, decât să smintească pe unul din aceștia mici – *Luca 17, 2*

Mai înainte de a cânta cocoșul astăzi, tu te vei lepăda de Mine de trei ori – *Luca 22, 61*

Mai lesne e să treacă cerul și pământul, decât să cadă din Lege un corn de literă – *Luca 16, 17*

Mai lesne este a trece cămila prin urechile acului decât să intre bogatul în Împărăția lui Dumnezeu – *Luca 18, 25*

Mai ușor va fi Sodomei în ziua aceea, decât cetății aceleia – *Luca 10, 12*

M-am rugat de ucenicii Tăi ca să-l alunge, și n-au putut – *Luca 9, 40*

Mama Lui a zis către El: Fiule de ce ne-ai făcut nouă așa? Iată, tatăl Tău și eu Te-am căutat îngrijorați – *Luca 2, 48*

Mama Lui păstra în inima ei toate aceste cuvinte – *Luca 2, 51*

Mama Mea și frații Mei sunt aceștia care ascultă cuvântul lui Dumnezeu și-l împlinesc – *Luca 8, 21*

Mama Ta și frații Tăi stau afară și voiesc să Te vadă – *Luca 8, 20*

Mâna celui ce Mă vinde este cu Mine la masă – *Luca 22, 21*

Mână la adânc și lăsați în jos mrejele voastre, ca să pescuiți – *Luca 5, 4*

Mâncând casele văduvelor și de ochii lumii rugându-se îndelung; aceștia vor lua mai mare osândă – *Luca 20, 47*

Mâncați cele ce vă vor pune înainte – *Luca 10, 8*

Mâncau, beau cumpărau, vindeau, sădeau și zideau – *Luca 17, 28*

Mâncau, beau, se însurau, se măritau până în ziua când a intrat Noe în corabie și a venit potopul și i-a nimicit pe toți – *Luca 17, 27*

Mântuiește-Te pe Tine Însuți și pe noi – *Luca 23, 39*

Mântuire de vrăjmașii noștri și din mâna tuturor celor ce ne urăsc pe noi – *Luca 1, 71*

Maria Magdalena și Ioana și Maria lui Iacov și celelalte împreună cu ele, care ziceau către Apostoli acestea – *Luca 24, 10*

Maria partea cea bună și-a ales, care nu se va lua de la ea – *Luca 10, 42*

Maria păstra toate aceste cuvinte, punându-le în inima sa – *Luca 2, 19*

Maria, numită Magdalena, din care ieșiseră șapte demoni – *Luca 8, 2*

Marta se silea cu multă slujire și, apropiindu-se, a zis: Doamne au nu socotești că sora mea m-a lăsat singură să slujesc? Spune-i deci să-mi ajute – *Luca 10, 40*

Marto, Marto, te îngrijești și pentru multe te silești – *Luca 10, 41*

Mă căiesc, iartă-l – *Luca 17, 4*

Mă temeam de tine, pentru că ești om aspru: iei ce nu ai pus și seceri ce nu ai semănat – *Luca 19, 21*

Mărește sufletul meu pe Domnul – *Luca 1, 46*

Mergând, arată-te preotului și, pentru curățirea ta, du jertfa, precum a orânduit Moise, spre mărturie lor – *Luca 5, 14*

Mergând, spuneți vulpii acesteia: Iată, alung demoni și fac vindecări, astăzi și mâine, iar a treia zi voi sfârși – *Luca 13, 32*

Merge și ia cu el alte șapte duhuri mai rele decât el și, intrând, locuiește acolo; și se fac cele de pe urmă ale omului aceluia mai rele decât cele dintâi – *Luca 11, 26*

Mergeți după el în casa în care va intra – *Luca 22, 10*

Mergeți în satul dinaintea voastră și, intrând în el, veți găsi un mânz legat pe care nimeni dintre oameni n-a șezut vreodată. Și dezlegându-l, aduceți-l – *Luca 19, 30*

Mergeți și ne pregătiți Paștile, ca să mâncăm – *Luca 22, 8*

Mergeți; iată, Eu vă trimit ca pe niște miei în mijlocul lupilor – *Luca 10, 3*

Mergi în pace – *Luca 7, 50; 8, 48*

Mergi înapoia Mea, satano, căci scris este: Domnului Dumnezeului tău să te închini și numai Lui Unuia să-I slujești – *Luca 4, 8*

Mergi și fă și tu asemenea – *Luca 10, 37*

Mi-a făcut mie mărire Cel Puternic și sfânt este numele Lui – *Luca 1, 49*

Mila Lui în neam și în neam spre cei ce se tem de El – *Luca 1, 50*

Mina ta, stăpâne, a mai adus cinci mine – *Luca 19, 18*

Mirându-se în sine de ceea ce se întâmplase – *Luca 24, 12*

Mort era și a înviat, pierdut era și s-a aflat – *Luca 15, 24; 15, 32*

Multe văduve erau în zilele lui Ilie, în Israil, când s-a închis cerul trei ani și șase luni, încât a fost foamete mare peste tot pământul – *Luca 4, 25*

Mulți leproși erau în Israil în zilele Proorocului Elisei, dar nici unul dintre ei nu s-a curățat, decât Neeman Sirianul – *Luca 4, 27*

Mulți Proroci și regi au voit să vadă ceea ce vedeți voi, dar n-au văzut, și să audă ceea ce auziți, dar n-au auzit – *Luca 10, 24*

Mulți vor veni întru numele Meu, zicând: Eu sunt, și vremea s-a apropiat. Nu mergeți după ei – *Luca 21, 8*

Mulțimi multe se adunau, ca să asculte și să se vindece de bolile lor – *Luca 5, 15*

Mulțimile Îl căutau și au venit până la El, și-L țineau să nu plece de la ei – *Luca 4, 42*

Mulțimile îl întrebau zicând: Ce să facem deci? – *Luca 3, 10*

Mulțimile, aflând, au mers după El și El, primindu-le, le vorbea despre Împărăția lui Dumnezeu, iar pe cei ce aveau trebuință de vindecare, îi făcea sănătoși – *Luca 9, 11*

N

N-a încetat să-Mi sărute picioarele – *Luca 7, 45*

N-a lăsat pe nimeni să intre cu El, decât numai pe Petru și pe Ioan și pe Iacov și pe tatăl copilei și pe mamă – *Luca 8, 51*

N-a murit, ci doarme – *Luca 8, 52*

N-am venit să chem pe drepți, ci pe păcătoși la pocăință – *Luca 5, 32*

N-au putut să-I răspundă la acestea – *Luca 14, 6*

N-au trebuință de doctor cei sănătoși ci cei bolnavi – *Luca 5, 31*

Ne-a ridicat putere de mântuire în casa lui David, slujitorul Său – *Luca 1, 69*

Neamul acesta este un neam viclean; cere semn dar semn nu i se va da decât semnul Proorocului Ioná – *Luca 11, 29*

Nebune! În această noapte vor cere de la tine sufletul tău. Și cele ce ai pregătit ale cui vor fi? – *Luca 12, 20*

Nebunilor! Oare, cel ce a făcut partea din afară n-a făcut și partea dinăuntru? – *Luca 11, 40*

Negăsind pe unde să-l ducă, din pricina mulțimii, s-au suit pe acoperiș și printre cărămizi, l-au lăsat cu patul în mijloc, înaintea lui Iisus – *Luca 5, 19*

Negăsind trupul Lui, au venit zicând că au văzut arătare de Îngeri, care le-au spus că El este viu – *Luca 24, 23*

Negăsindu-L, s-au întors la Ierusalim, căutându-L – *Luca 2, 45*

Neguțătoriți cu ele până ce voi veni! – *Luca 19, 13*

Nici Eu nu vă spun vouă cu ce putere fac acestea – *Luca 20, 8*

Nici în Israil n-am aflat atâta credință – *Luca 7, 9*

Nici în pământ, nici în gunoi, nu este de folos, ci o aruncă afară [sarea] – *Luca 14, 35*

Nici la una din ele n-a fost trimis Ilie, decât la Sarepta Sidonului, la o femeie văduvă – *Luca 4, 26*

Nici o slugă nu poate să slujească la doi stăpâni: Fiindcă sau pe unul va urî și pe celălalt îl va iubi, sau de unul se va ține și pe celălalt îl va disprețui. Nu puteți să slujiți lui Dumnezeu și lui mamona – *Luca 16, 13*

Nici o vină de moarte nu am aflat întru El. Deci, pedepsindu-L, Îl voi elibera – *Luca 23, 22*

Nici o vină n-am găsit în acest Om, din cele ce aduceți împotriva Lui – *Luca 23, 14*

Nici Solomon, în toată mărirea lui, nu s-a îmbrăcat ca unul dintre aceștia – *Luca 12, 27*

Nici una dintre ele nu este uitată înaintea lui Dumnezeu – *Luca 12, 6*

Nici unul din bărbații aceia care au fost chemați nu va gusta din cina mea – *Luca 14, 24*

Nimeni care pune mâna pe plug și se uită îndărăt nu este potrivit pentru Împărăția lui Dumnezeu – *Luca 9, 62*

Nimeni din rudenia ta nu se cheamă cu numele acesta – *Luca 1, 61*

Nimeni nu cunoaște cine este Fiul, decât numai Tatăl, și cine este Tatăl, decât numai Fiul și căruia voiește Fiul să-i descopere – *Luca 10, 22*

Nimeni nu este bun, decât unul Dumnezeu – *Luca 18, 19*

Nimeni nu pune vin nou în burdufuri vechi, altfel vinul nou va sparge burdufurile; și se varsă și vinul și se strică și burdufurile – *Luca 5, 37*

Nimeni, aprinzând făclia, n-o ascunde sub un vas, sau n-o pune sub pat, ci o așează în sfeșnic, pentru ca cei ce intră să vadă lumina – *Luca 8, 16*

Nimeni, aprinzând făclie, nu o pune în loc ascuns, nici sub obroc, ci în sfeșnic, ca aceia care intră să vadă lumina – *Luca 11, 33*

Nimeni, bând vin vechi, nu voiește de cel nou, căci zice: E mai bun cel vechi – *Luca 5, 39*

Nimeni, rupând petic de la haină nouă, nu-l pune la haină veche, altfel rupe haina cea nouă, iar peticul luat din ea nu se potrivește la cea veche – *Luca 5, 36*

Nimic nu este acoperit care să nu se descopere și nimic ascuns care să nu se cunoască – *Luca 12, 2*

Nimic tainic, care să nu se cunoască și să nu vină la arătare – *Luca 8, 17*

Niște bărbați aduceau pe pat un om care era slăbănog și căutau să-l ducă înăuntru și să-l pună înaintea Lui – *Luca 5, 18*

Noi însine am auzit din gura Lui? – *Luca 22, 71*

Noi nădăjduiam că El este Cel Ce avea să izbăvească pe Israil; și, cu toate acestea, astăzi este a treia zi de când s-au petrecut acestea – *Luca 24, 21*

Nu au găsit trupul Domnului Iisus – *Luca 24, 3*

Nu avem mai mult decât cinci pâini și doi pești, afară dacă numai ducându-ne noi, vom cumpăra merinde pentru tot poporul acesta – *Luca 9, 13*

Nu cumva el este Hristosul? – *Luca 3, 15*

Nu este aici, ci S-a sculat. Aduceți-vă aminte cum va vorbit, fiind încă în Galileea – *Luca 24, 6*

Nu este nici unul care a lăsat casă, sau femeie, sau frați, sau părinți, sau copii, pentru Împărăția lui Dumnezeu... – *Luca 18, 29*

Nu este nimic ascuns, care să nu se dea pe față și nimic tainic, care să nu se cunoască și să nu vină la arătare – *Luca 8, 17*

Nu este pom bun care să facă roade rele și, iarăși, nici pom rău care să facă roade bune – *Luca 6, 43*

Nu este ucenic mai presus decât învățătorul său; dar orice ucenic desăvârșit va fi ca învățătorul său – *Luca 6, 40*

Nu este, oare, Acesta fiul lui Iosif? – *Luca 4, 22*

Nu ești tu Hristosul? Mântuiește-Te pe Tine Însuți și pe noi – *Luca 23, 39*

Nu faceți nimic mai mult decât vă este rânduit – *Luca 3, 13*

Nu găsesc nici o vină în Omul acesta – *Luca 23, 4*

Nu judecați și nu veți fi judecați; nu osândiți și nu veți fi osândiți; iertați și veți fi iertați – *Luca 6, 37*

Nu mai cutezau să-L întrebe nimic – *Luca 20, 40*

Nu mai era loc de găzduire pentru ei – *Luca 2, 7*

Nu mai sunt vrednic să mă numesc fiul tău – *Luca 15, 19*

Nu mai supăra pe Învățătorul – *Luca 8, 49*

Nu mă da de osteneală. Acum ușa e încuiată și copiii mei sunt în pat cu mine. Nu pot să mă scol să-ți dau – *Luca 11, 7*

Nu Mă plângeți pe Mine, ci pe voi plângeți-vă și pe copiii voștri – *Luca 23, 28*

Nu Mă veți mai vedea până ce va veni vremea când veți zice: Binecuvântat este Cel Ce vine întru numele Domnului! – *Luca 13, 35*

Nu mergeți după ei – *Luca 21, 8*

Nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu orice cuvânt al lui Dumnezeu – *Luca 4, 4*

Nu osândiți și nu veți fi osândiți; iertați și veți fi iertați – *Luca 6, 37*

Nu plânge! – *Luca 7, 13*

Nu plângeți; n-a murit, ci doarme – *Luca 8, 52*

Nu pot să mă scol să-ți dau – *Luca 11, 7*

Nu purtați pungă, nici traistă, nici încălțăminte; și pe nimeni să nu salutați pe cale – *Luca 10, 4*

Nu puteți să slujiți lui Dumnezeu și lui mamona – *Luca 16, 13*

Nu s-a găsit să se întoarcă să dea slavă lui Dumnezeu decât numai acesta, care este de alt neam? – *Luca 17, 18*

Nu se vând oare cinci vrăbii cu doi bani? Și nici una dintre ele nu este uitată înaintea lui Dumnezeu – *Luca 12, 6*

Nu știți, oare, fiii cărui duh sunteți? Căci Fiul Omului n-a venit ca să piardă sufletele oamenilor, ci ca să le mântuiască – *Luca 9, 55*

Nu știu de unde sunteți. Depărtați-vă de la Mine toți lucrătorii nedreptății – *Luca 13, 27*

Nu te teme, Marie, căci ai aflat har la Dumnezeu – *Luca 1, 30*

Nu te teme, turmă mică, pentru că Tatăl vostru a binevoit să vă dea vouă Împărăția – *Luca 12, 32*

Nu te teme, Zaharia, pentru că rugăciunea ta a fost ascultată și Elisabeta, femeia ta, îți va naște un fiu și-l vei numi Ioan – *Luca 1, 13*

Nu te teme; crede numai și se va izbăvi – *Luca 8, 50*

Nu te teme; de acum înainte vei fi pescar de oameni – *Luca 5, 10*

Nu te temi tu de Dumnezeu, că ești în aceeași osândă? – *Luca 23, 40*

Nu trebuia, oare, ca Hristos să pătimească acestea și să intre în slava Sa? – *Luca 24, 26*

Nu va bea vin nici altă băutură amețitoare și încă din pântecele mamei sale se va umple de Duhul Sfânt – *Luca 1, 15*

Nu va rămâne piatră pe piatră care să nu se risipească – *Luca 21, 6*

Nu va vedea moartea până ce nu va vedea pe Hristosul Domnului – *Luca 2, 26*

Nu vă bucurați de aceasta, că duhurile vi se pleacă, ci vă bucurați că numele voastre sunt scrise în Ceruri – *Luca 10, 20*

Nu vă îngrijiți pentru viața voastră ce veți mânca, nici pentru trupul vostru cu ce vă veți îmbrăca – *Luca 12, 22*

Nu vă mutați din casă în casă – *Luca 10, 7*

Nu vă știu de unde sunteți – *Luca 13, 25*

Nu vă temeți de cei ce ucid trupul și după aceasta n-au ce să mai facă – *Luca 12, 4*

Nu vă temeți. Căci, iată vă binevestesc vouă bucurie mare, care va fi pentru tot poporul – *Luca 2, 10*

Nu vă temeți; voi sunteți mai de preț decât multe vrăbii – *Luca 12, 7*

Nu vei ieși de acolo, până ce nu vei plăti și cel din urmă ban – *Luca 12, 59*

Nu voi mai bea de acum din rodul viței, până ce nu va veni Împărăția lui Dumnezeu – *Luca 22, 18*

Nu voim ca acesta să domnească peste noi – *Luca 19, 14*

Nu vor cădea amândoi în groapă? – *Luca 6, 39*

Nu vor gusta moartea, până ce nu vor vedea Împărăția lui Dumnezeu – *Luca 9, 27*

Nu! Ci se va chema Ioan – *Luca 1, 60*

Nu! zic vouă; dar dacă nu vă veți pocăi, toți veți pieri la fel – *Luca 13, 3*

Nu! zic vouă; dar de nu vă veți pocăi toți veți pieri la fel – *Luca 13, 5*

Nu, părinte Avraam, ci, dacă cineva dintre morți se va duce la ei, se vor pocăi – *Luca 16, 30*

Nu-l opriți; căci cine nu este împotriva voastră este pentru voi – *Luca 9, 50*

Numele fecioarei era Maria – *Luca 1, 27*

O

O femeie din mulțime, ridicând glasul, I-a zis: Fericit este pântecele care Te-a purtat și fericiți sunt sânii pe care i-ai supt! – *Luca 11, 27*

O femeie, care de doisprezece ani avea scurgere de sânge și cheltuise cu doctorii toată averea ei, și de nici unul nu putuse să fie vindecată – *Luca 8, 43*

O pereche de turturele sau doi pui de porumbel – *Luca 2, 24*

O slujnică, văzându-l șezând la foc, și uitându-se bine la el, a zis: Și acesta era cu El – *Luca 22, 56*

O, neam necredincios și îndărătnic! Până când voi fi cu voi și vă voi suferi? Adu aici pe fiul tău – *Luca 9, 41*

O, nepricepuților și zăbavnici cu inima ca să credeți toate câte au spus Proorocii! – *Luca 24, 25*

Oamenii vor muri de frică și de așteptarea celor ce au să vină peste lume, căci puterile cerurilor se vor clătina – *Luca 21, 26*

Oare cine este Acesta, că poruncește și vânturilor și apei, și-L ascultă? – *Luca 8, 25*

Oare n-ați citit ce a făcut David, când a flămânzit el și cei ce erau cu el? – *Luca 6, 3*

Oare nu știați că în cele ale Tatălui trebuie să fiu? – *Luca 2, 49*

Oare om îmbrăcat în haine moi? Iată, cei ce poartă haine scumpe și petrec în desfătare sunt în casele regilor – *Luca 7, 25*

Oare Proorocă? Da! Zic vouă: și mai mult decât un Proorocă – *Luca 7, 26*

Oare trestie clătinată de vânt? – *Luca 7, 24*

Oare, cel ce a făcut partea din afară n-a făcut și partea dinăuntru? – *Luca 11, 40*

Oare, nu ardea în noi inima noastră, când ne vorbea pe cale și când ne tâlcuia Scripturile? – *Luca 24, 32*

Oare, nu cel ce stă la masă? Iar Eu, în mijlocul vostru, sunt ca unul ce slujește – *Luca 22, 27*

Oare, nu-i va zice: Pregătește-mi ca să cinez și, încingându-te, slujește-mi până ce voi mânca și voi bea, și după aceea vei mânca și vei bea și tu? – *Luca 17, 8*

Ochii lor erau ținuți ca să nu-L cunoască – *Luca 24, 16*

Odihnește-te, mănâncă, bea, veselește-te – *Luca 12, 19*

Omul acesta era drept și temător de Dumnezeu, așteptând mângâierea lui Israil, și Duhul Sfânt era asupra lui – *Luca 2, 25*

Omul bun, din vistieria cea bună a inimii sale, scoate cele bune, pe când omul rău, din vistieria cea rea a inimii lui, scoate cele rele. Căci din prisosul inimii grăiește gura lui – *Luca 6, 45*

Omul rău, din vistieria cea rea a inimii lui, scoate cele rele. Căci din prisosul inimii grăiește gura lui – *Luca 6, 45*

Omule, cine M-a pus pe Mine judecător sau împărțitor peste voi? – *Luca 12, 14*

Omule, iertate îți sunt păcatele tale – *Luca 5, 20*

Orice împărăție, dezbinându-se în sine, se pustiește și casă peste casă cade – *Luca 11, 17*

Orice întâi-născut de parte bărbătească să fie închinat Domnului – *Luca 2, 23*

Orice pom care nu face roadă bună se taie și se aruncă în foc – *Luca 3, 9*

Orice ucenic desăvârșit va fi ca învățătorul său – *Luca 6, 40*

Orice vale se va umple și orice munte și orice deal se va pleca; căile cele strâmbe se vor face drepte și cele colțuroase, drumuri netede – *Luca 3, 5*

Oricine cere ia; și cel ce caută găsește, și celui care bate i se va deschide – *Luca 11, 10*

Oricine dintre voi care nu se leapădă de tot ce are nu poate să fie ucenicul Meu – *Luca 14, 33*

Oricine Mă va primi pe Mine, primește pe Cel Ce M-a trimis pe Mine. Căci cel ce este mai mic între voi toți, acesta este mai mare – *Luca 9, 48*

Oricine se înalță pe sine se va smeri, iar cel ce se smerește pe sine se va înălța – *Luca 14, 11*

Oricine va cădea pe această piatră va fi sfărâmat, iar pe cine va cădea ea îl va zdrobi – *Luca 20, 18*

Oricine va mărturisi pentru Mine înaintea oamenilor, și Fiul Omului va mărturisi pentru el înaintea Îngerilor lui Dumnezeu – *Luca 12, 8*

Oricine va primi pruncul acesta, în numele Meu, pe Mine Mă primește; iar oricine Mă va primi pe Mine, primește pe Cel Ce M-a trimis pe Mine. Căci cel ce este mai mic între voi toți, acesta este mai mare – *Luca 9, 48*

Oricine vine la Mine și aude cuvintele Mele și le face, vă voi arăta cu cine se aseamănă – *Luca 6, 47*

Oricine-și lasă femeia sa și ia pe alta săvârșește adulter; și cel ce ia pe cea lăsată de bărbat săvârșește adulter – *Luca 16, 18*

Oricui i s-a dat mult, mult i se va cere, și cui i s-a încredințat mult, mai mult i se va cere – *Luca 12, 48*

Oricui îți cere, dă-i; și de la cel care ia lucrurile tale, nu cere înapoi – *Luca 6, 30*

Oricui va spune vreun cuvânt împotriva Fiului Omului, i se va ierta; dar celui ce va huli împotriva Duhului Sfânt, nu i se va ierta – *Luca 12, 10*

P

Pace casei acesteia – *Luca 10, 5*

Pace în cer și slavă întru cei de Sus – *Luca 19, 38*

Pace vouă – *Luca 24, 36*

Pâinea noastră cea spre ființă, dă-ne-o nouă în fiecare zi – *Luca 11, 3*

Până când voi fi cu voi și vă voi suferi? Adu aici pe fiul tău – *Luca 9, 41*

Până ce voi pune pe vrăjmașii Tăi așternut picioarelor Tale – *Luca 20, 43*

Până la iad vei fi coborât! – *Luca 10, 15*

Pândindu-L și căutând să prindă ceva din gura Lui, ca să-I găsească vină – *Luca 11, 54*

Păr din capul vostru nu va pieri – *Luca 21, 18*

Părinte Avraame, fie-ți milă de mine și trimite pe Lazăr să-și ude vârful degetului în apă și să-mi răcorească limba, căci mă chinuiesc în această văpaie – *Luca 16, 24*

Părinte, de voiești, treacă de la Mine acest pahar. Dar nu voia Mea, ci voia Ta să se facă – *Luca 22, 42*

Părinte, iartă-le lor, că nu știu ce fac. Și împărțind hainele Lui, au aruncat sorți – *Luca 23, 34*

Părinte, în mâinile Tale încredințez duhul Meu. Și aceasta zicând, Și-a dat duhul – *Luca 23, 46*

Părinții Lui, în fiecare an, se duceau de sărbătoarea Paștilor, la Ierusalim – *Luca 2, 41*

Păsările cerului au mâncat-o – *Luca 8, 5*

Păsările cerului s-au sălășluit în ramurile lui – *Luca 13, 19*

Păzitorii văzând ce s-a întâmplat, au fugit și au vestit în cetate și prin sate – *Luca 8, 34*

Păziți-vă de cărturari, cărora le place să se plimbe în haine lungi, care iubesc plecăciunile în piețe și scaunele cele dintâi în sinagogi și locurile cele dintâi la ospețe – *Luca 20, 46*

Pe Acesta L-am găsit răzvrătind neamul nostru și împiedicând să dăm dajdie Cezarului și zicând că El este Hristos, rege – *Luca 23, 2*

Pe acestea se cuvenea să le faceți și pe acelea să nu le lăsați – *Luca 11, 42*

Pe alții i-a mântuit; să Se mântuiască și pe Sine Însuși, dacă El este Hristosul, alesul lui Dumnezeu – *Luca 23, 35*

Pe când aceștia dezlegau mânzul, au zis stăpânii lui către ei: De ce dezlegați mânzul? – *Luca 19, 33*

Pe când ei vâsleau, El a adormit. Și s-a lăsat pe lac o furtună de vânt, și corabia se umplea de apă și erau în primejdie – *Luca 8, 23*

Pe când erau ei acolo s-au împlinit zilele ca ea să nască – *Luca 2, 6*

Pe când erau într-una din cetăți, iată un om plin de lepră; văzând pe Iisus, a căzut cu fața la pământ și I s-a rugat zicând: Doamne, dacă voiești, poți să mă curățești – *Luca 5, 12*

Pe când Iisus vorbea, un fariseu Îl ruga să prânzească la el; și, intrând, a șezut la masă – *Luca 11, 37*

Pe când mergeau ei pe cale, zis-a unul către El: Te voi însoți, oriunde Te vei duce – *Luca 9, 57*

Pe când mergeau ei, El a intrat într-un sat, iar o femeie, cu numele Marta, L-a primit în casa ei – *Luca 10, 38*

Pe când mulțimea Îl îmbulzea, ca să asculte cuvântul lui Dumnezeu, și El ședea lângă lacul Ghenizaret – *Luca 5, 1*

Pe când se ducea El, mulțimile Îl împresurau – *Luca 8, 42*

Pe când Se ruga El, chipul feței Sale s-a făcut altul și îmbrăcămintea Lui albă strălucind – *Luca 9, 29*

Pe când vorbea El acestea, s-a făcut un nor și i-a umbrit; și ei s-au spăimântat când au intrat în nor – *Luca 9, 34*

Pe care ai gătit-o înaintea feței tuturor popoarelor – *Luca 2, 31*

Pe cei bogați i-a scos afară, deșerți – *Luca 1, 53*

Pe cei ce aveau trebuință de vindecare, îi făcea sănătoși – *Luca 9, 11*

Pe cei flămânzi i-a umplut de bunătăți și pe cei bogați i-a scos afară, deșerți – *Luca 1, 53*

Pe cel ce-ți ia haina nu-l împiedica să-ți ia și cămașa – *Luca 6, 29*

Pe mulți din fiii lui Israil îi va întoarce la Domnul Dumnezeul lor – *Luca 1, 16*

Pe nimeni să nu salutați pe cale – *Luca 10, 4*

Pe pământ spaimă între neamuri și nedumerire din pricina vuietului mării și al valurilor – *Luca 21, 25*

Pe Simon, căruia i-a zis Petru, și pe Andrei, fratele lui, și pe Iacov, și pe Ioan, și pe Filip, și pe Vartolomeu – *Luca 6, 14*

Pedepsindu-L, Îl voi elibera – *Luca 23, 16; 23, 22*

Pentru aceea și Sfântul care Se va naște din tine, Fiul lui Dumnezeu Se va chema – *Luca 1, 35*

Pentru ca cei ce intră să vadă lumina – *Luca 8, 16*

Pentru că are trebuință de el Domnul – *Luca 19, 31, 34*

Pentru că n-ai crezut în cuvintele mele, care se vor împlini la timpul lor – *Luca 1, 20*

Pentru că tot așa făceau Proorocilor părinții lor – *Luca 6, 23*

Pentru ce deci n-ai dat banul meu schimbătorilor de bani? Și eu, venind, l-aș fi luat cu dobândă – *Luca 19, 23*

Pentru ce Mă chemați: Doamne, Doamne, și nu faceți ce vă spun? – *Luca 6, 46*

Pentru ce Mă numești bun? Nimeni nu este bun, decât unul Dumnezeu – *Luca 18, 19*

Pentru ce-l dezlegați?, veți zice așa: Pentru că Domnul are trebuință de el – *Luca 19, 31*

Pentru curățirea ta, du jertfa, precum a orânduit Moise, spre mărturie lor – *Luca 5, 14*

Petre, nu va cânta astăzi cocoșul, până ce de trei ori te vei lepăda de Mine, că nu Mă cunoști – *Luca 22, 34*

Petru a plâns cu amar – *Luca 22, 62*

Petru a zis către Iisus: Învățătorule, bine este ca noi să fim aici și să facem trei colibe: una Ție, una lui Moise și una lui Ilie – *Luca 9, 33*

Petru a zis: Omule, nu știu ce spui. Și îndată, încă vorbind el, a cântat cocoșul – *Luca 22, 60*

Petru însă a zis: Omule, nu sunt – *Luca 22, 58*

Petru și cei ce erau cu El erau îngreuiați de somn; și deșteptându-se, au văzut slava Lui și pe cei doi bărbați stând cu El – *Luca 9, 32*

Petru, răspunzând, a zis: Hristosul lui Dumnezeu – *Luca 9, 20*

Petru, sculându-se, a alergat la mormânt și, plecându-se, a văzut giulgiurile singure zăcând. Și a plecat, mirându-se în sine de ceea ce se întâmplase – *Luca 24, 12*

Piatra pe care n-au luat-o în seamă ziditorii, aceasta a ajuns în capul unghiului – *Luca 20, 17*

Pilat a hotărât să se împlinească cererea lor – *Luca 23, 24*

Pilat a zis către arhierei și către mulțimi: Nu găsesc nici o vină în Omul acesta – *Luca 23, 4*

Pipăiți-Mă și vedeți, că duhul nu are carne și oase, precum Mă vedeți pe Mine că am – *Luca 24, 39*

Plângând, a început să ude cu lacrimi picioarele Lui, și cu părul capului ei le ștergea. Și săruta picioarele Lui și le ungea cu mir – *Luca 7, 38*

Plata voastră multă este în Cer; pentru că tot așa făceau Proorocilor părinții lor – *Luca 6, 23*

Pleava o va arde cu foc nestins – *Luca 3, 17*

Plini de frică, ziceau: Am văzut astăzi lucruri minunate – *Luca 5, 26*

Poate orb pe orb să călăuzească? Nu vor cădea amândoi în groapă? – *Luca 6, 39*

Poate va face rod în viitor; iar de nu, îl vei tăia – *Luca 13, 9*

Poftind să se satur din cele ce cădeau de la masa bogatului; dar și câinii venind, lingeau bubele lui – *Luca 16, 21*

Pomenește-Mă Doamne, când vei veni în Împărăția Ta – *Luca 23, 42*

Poporul aștepta pe Zaharia și se mira că întârzie în templu – *Luca 1, 21*

Poporul fiind în așteptare și întrebându-se toți despre Ioan în cugetele lor: Nu cumva el este Hristosul? – *Luca 3, 15*

Postesc de două ori pe săptămână, dau zeciuială din toate câte câștig – *Luca 18, 12*

Precum a fost Iona un semn pentru niniviteni, așa va fi și Fiul Omului semn pentru acest neam – *Luca 11, 30*

Precum a fost în zilele lui Noe, tot așa va fi și în zilele Fiului Omului – *Luca 17, 26*

Precum a grăit către părinții noștri, lui Avraam și seminției lui, în veac – *Luca 1, 55*

Precum a grăit prin gura sfinților Săi Proroci din veac – *Luca 1, 70*

Precum este scris în cartea cuvintelor lui Isaia Proorocul: Este glasul celui ce strigă în pustie: Gătiți calea Domnului, drepte faceți cărările Lui – *Luca 3, 4*

Precum este scris în Legea Domnului, că orice întâi-născut de parte bărbătească să fie închinat Domnului – *Luca 2, 23*

Precum și Tatăl vostru este milostiv – *Luca 6, 36*

Precum voiți să vă facă voua oamenii, faceți-le și voi asemenea – *Luca 6, 31*

Pregătește-mi ca să cinez și, încingându-te, slujește-mi până ce voi mânca și voi bea, și după aceea vei mânca și vei bea și tu – *Luca 17, 8*

Prietene, împrumută-mi trei pâini – *Luca 11, 5*

Prietene, mută-te mai sus – *Luca 14, 10*

Prin milostivirea milei Dumnezeului nostru, cu care ne-a cercetat pe noi Răsăritul cel de Sus – *Luca 1, 78*

Prin răbdarea voastră veți dobândi sufletele voastre – *Luca 21, 19*

Prin sufletul tău va trece sabie, ca să se descopere gândurile din multe inimi – *Luca 2, 35*

Prindeți curaj și ridicați capetele voastre, pentru că răscumpărarea voastră se apropie – *Luca 21, 28*

Privegheați dar în toată vremea rugându-vă, ca să vă întăriți să scăpați de toate acestea care au să vină și să stați înaintea Fiului Omului – *Luca 21, 36*

Privind împrejur pe toți aceștia, i-a zis: Întinde mâna ta. Iar el a făcut așa și mâna lui s-a făcut la loc sănătoasă, ca și cealaltă – *Luca 6, 10*

Priviți la corbi, că nici nu seamănă, nici nu seceră; ei n-au cămară, nici jitniță, și Dumnezeu îi hrănește. Cu cât mai de preț sunteți voi decât păsările! – *Luca 12, 24*

Priviți la crini cum cresc: Nu torc nici nu țes. Și zic vouă că nici Solomon, în toată mărirea lui, nu s-a îmbrăcat ca unul dintre aceștia – *Luca 12, 27*

Prooroc al Celui Preaînalt te vei chema, că vei merge înaintea feței Domnului, ca să gătești căile Lui – *Luca 1, 76*

Prooroc mare s-a ridicat între noi și Dumnezeu a cercetat pe poporul Său – *Luca 7, 16*

Proorocește cine este cel ce Te-a lovit? – *Luca 22, 64*

Propovăduia în sinagogile Galileii – *Luca 4, 44*

Propovăduia poporului vestea cea bună – *Luca 3, 18*

Propovăduind botezul pocăinței, spre iertarea păcatelor – *Luca 3, 3*

Pruncul a săltat de bucurie în pântecele meu – *Luca 1, 44*

Pruncul a săltat în pântecele ei și Elisabeta s-a umplut de Duh Sfânt – *Luca 1, 41*

Pui de vipere cine v-a arătat să fugiți de mânia ce va să fie? – *Luca 3, 7*

Punându-l pe dobitocul său, l-a dus la o casă de oaspeți și a purtat grijă de el – *Luca 10, 34*

Puneți deci în inimile voastre să nu gândiți de mai înainte ce veți răspunde – *Luca 21, 14*

Puneți în urechile voastre cuvintele acestea: Căci Fiul Omului va fi dat în mâinile oamenilor – *Luca 9, 44*

Puterea Domnului se arăta în tămăduiri – *Luca 5, 17*

Puteți, oare, să faceți pe fiii nunții să postească, cât timp Mirele este cu ei? – *Luca 5, 34*

R

Rădeau de El – *Luca 8, 53*

Rămâi cu noi că este spre seară și s-a plecat ziua. Și a intrat să rămână cu ei – *Luca 24, 29*

Răsăritul cel de Sus – *Luca 1, 78*

Răsplata voastră va fi multă și veți fi fiii Celui Preaînalt, că El este bun cu cei nemulțumitori și răi – *Luca 6, 35*

Răspunzând a zis către ei: Ce cugetați în inimile voastre? – *Luca 5, 22*

Răspunzând, au zis: Ioan Botezătorul, iar alții Ilie, iar alții că a înviat un Prooroc din cei vechi – *Luca 9, 19*

Răspunzând, Domnul i-a zis: Marto, Marto, te îngrijești și pentru multe te silești – *Luca 10, 41*

Răspunzând, Iisus a zis către El: Simone, am să-ți spun ceva. Învățătorule, spune, zise el – *Luca 7, 40*

Răspunzând, Iisus i-a zis: Mergi înapoia Mea, satano, căci scris este: Domnului Dumnezeului tău să te închini și numai Lui Unuia să-I slujești – *Luca 4, 8*

Răspunzând, Iisus i-a zis: S-a spus: Să nu ispitești pe Domnul Dumnezeul tău – *Luca 4, 12*

Răspunzând, Ioan le zicea: Cel Ce are două haine să dea celui ce nu are și cel ce are bucate să facă asemenea – *Luca 3, 11*

Răspunzând, Îngerul i-a zis: Duhul Sfânt Se va pogorî peste tine și puterea Celui Preaînalt te va umbri; pentru aceea și Sfântul care Se va naște din tine, Fiul lui Dumnezeu se va chema – *Luca 1, 35*

Răspunzând, le-a zis: Mergeți și spuneți lui Ioan cele ce ați văzut și ați auzit: Orbii văd, șchiopii umblă, leproșii se curățesc, surzii aud, morții înviază și săracilor li se binevestește – *Luca 7, 22*

Răspunzând, mama lui a zis: Nu! Ci se va chema Ioan – *Luca 1, 60*

Răspunzând, Simon a zis: Învățătorule, toată noaptea ne-am trudit și nimic nu am prins, dar, după cuvântul Tău voi arunca mrejele – *Luca 5, 5*

Răspunzând, unul cu numele Cleopa a zis către El: Tu singur ești străin în Ierusalim și nu știi cele ce s-au întâmplat în el zilele acestea? – *Luca 24, 18*

Răspunzând, unul dintre învățătorii de Lege l-a zis: Învățătorule, acestea zicând, ne mustri și pe noi! – *Luca 11, 45*

Răstignește-L! Răstignește-L! – *Luca 23, 21*

Regina de la miazăzi se va ridica la judecată cu bărbații neamului acestuia și-i va osândi – *Luca 11, 31*

Ridicându-Se din rugăciune, a venit la ucenicii Lui și i-a aflat adormiți de întristare – *Luca 22, 45*

Ridicându-se înaintea lor, luând patul pe care zăcuse, s-a dus la casa sa, slăvind pe Dumnezeu – *Luca 5, 25*

Ridicându-Și ochii spre ucenicii Săi, zicea: Fericiți voi cei săraci, că a voastră este Împărăția lui Dumnezeu – *Luca 6, 20*

Risipit-a pe cei mândri în cugetul inimii lor – *Luca 1, 51*

Rogu-mă Ție, caută spre fiul meu, că îl am numai pe el – *Luca 9, 38*

Rogu-te, dar, părinte, să-l trimiți în casa tatălui meu – *Luca 16, 27*

Rogu-Te, nu mă chinui – *Luca 8, 28*

Rugați deci pe Domnul secerișului, ca să scoată lucrători la secerișul Său – *Luca 10, 2*

Rugați-vă pentru cei ce vă fac necazuri – *Luca 6, 28*

Rugați-vă, ca să nu intrați în ispită – *Luca 22, 40*

S

S-a apropiat de voi Împărăția lui Dumnezeu – *Luca 10, 9*

S-a arătat Îngerul Domnului, stând de-a dreapta altarului tămâierii – *Luca 1, 11*

S-a atins de lepros, zicând: Voiesc, fii curățat! Și îndată s-a dus lepra de pe el – *Luca 5, 13*

S-a atins de Mine cineva. Căci am simțit o putere care a ieșit din Mine – *Luca 8, 46*

S-a atins de poala hainei Lui și îndată s-a oprit curgerea sângelui ei – *Luca 8, 44*

S-a atins de sicriu, iar cei ce-l duceau s-au oprit. Și a zis: Tinere, ție îți zic, scoală-te – *Luca 7, 14*

S-a bucurat duhul meu de Dumnezeu, Mântuitorul meu – *Luca 1, 47*

S-a coborât Duhul Sfânt peste El, în chip trupesc, ca un porumbel, și s-a făcut glas din Cer: Tu ești Fiul Meu cel iubit, întru Tine am binevoit – *Luca 3, 22*

S-a coborât la Capernaum, cetate a Galileii, și îi învăța sâmbăta – *Luca 4, 31*

S-a deschis Cerul – *Luca 3, 21*

S-a despărțit de ei și S-a înălțat la Cer – *Luca 24, 51*

S-a dus într-o cetate numită Nain și cu El împreună mergeau ucenicii Lui și multă mulțime – *Luca 7, 11*

S-a făcut glas din Cer: Tu ești Fiul Meu cel iubit, întru Tine am binevoit – *Luca 3, 22*

S-a iscat între ei și neînțelegere: cine dintre ei se pare că e mai mare? – *Luca 22, 24*

S-a înapoiat la casa sa – *Luca 1, 56*

S-a întors de la Iordan și a fost dus de Duhul în pustie – *Luca 4, 1*

S-a întors Iisus în puterea Duhului în Galileea și a ieșit vestea despre El în toată împrejurimea – *Luca 4, 14*

S-a lăsat pe lac o furtună de vânt, și corabia se umplea de apă și erau în primejdie – *Luca 8, 23*

S-a ridicat mortul și a început să vorbească, și l-a dat mamei lui – *Luca 7, 15*

S-a sculat și a mers după El – *Luca 5, 28*

S-a spus: Să nu ispitești pe Domnul Dumnezeul tău – *Luca 4, 12*

S-a suit Iosif în Galileea, din cetatea Nazaret, în Iudeea, în cetatea lui David, care se numește Betleem, pentru că el era din casa și din neamul lui David – *Luca 2, 4*

S-a suit în munte ca să Se roage – *Luca 9, 28*

S-a tulburat de cuvântul lui și cugeta în sine: Ce fel de închinăciune poate să fie aceasta? – *Luca 1, 29*

Satana v-a cerut să vă cearnă ca pe grâu – *Luca 22, 31*

Sau acei optsprezece inși, peste care s-a surpat turnul în Siloam și i-a ucis, gândiți, oare, că ei au fost mai păcătoși decât toți oamenii care locuiau în Ierusalim? – *Luca 13, 4*

Sau care femeie, având zece drahme, dacă pierde o drahmă, nu aprinde lumina și nu mătură casa și nu caută cu grijă până ce o găsește? – *Luca 15, 8*

Sau care rege, plecând să se bată în război cu alt rege, nu va sta întâi să se sfătuiască, dacă va putea să întâmpine cu zece mii pe cel care vine împotriva lui cu douăzeci de mii? – *Luca 14, 31*

Sau cum poți să zici fratelui tău: Frate, lasă să scot paiul din ochiul tău, nevăzând tu bârna care este în ochiul tău? Fățarnice, scoate mai întâi bârna din ochiul tău și atunci vei vedea să scoți paiul din ochiul fratelui tău – *Luca 6, 42*

Sau dacă îi va cere pește, oare îi va da, în loc de pește, șarpe? – *Luca 11, 11*

Sau dacă-i va cere un ou, îi va da scorpie? – *Luca 11, 12*

S-au împlinit zilele ca ea să nască – *Luca 2, 6*

S-au întors în Ierusalim cu bucurie mare – *Luca 24, 52*

S-au întors păstorii, slăvind și lăudând pe Dumnezeu – *Luca 2, 20*

S-au suit pe acoperiș și printre cărămizi, l-au lăsat cu patul în mijloc – *Luca 5, 19*

Să ai și tu stăpânire peste cinci cetăți – *Luca 19, 19*

Să dai poporului Său cunoștința mântuirii întru iertarea păcatelor lor – *Luca 1, 77*

Să dea jertfă, precum s-a zis în Legea Domnului, o pereche de turturele sau doi pui de porumbel – *Luca 2, 24*

Să facă milă cu părinții noștri, ca ei să-și aducă aminte de legământul Său cel sfânt – *Luca 1, 72*

Să fie defăimat de către bătrâni și de către arhierei și de către cărturari și să fie omorât, iar a treia zi să învieze – *Luca 9, 22*

Să fie mijloacele voastre încinse și făcliile voastre aprinse – *Luca 12, 35*

Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta și din tot sufletul tău și din toată puterea ta și din tot cugetul tău, iar pe aproapele tău ca pe tine însuți – *Luca 10, 27*

Să îndrepte picioarele noastre pe calea păcii – *Luca 1, 79*

Să întoarcă inimile părinților spre copii și pe cei neascultători la înțelepciunea dreptilor, ca să-I gătească Domnului un popor pregătit – *Luca 1, 17*

Să mergem dar până la Betleem, să vedem cuvântul acesta ce s-a făcut și pe care Domnul ni l-a făcut cunoscut – *Luca 2, 15*

Să nu asupriți pe nimeni, nici să învinuiți pe nedrept, și să fiți mulțumiți cu solda voastră – *Luca 3, 14*

Să nu ispitești pe Domnul Dumnezeul tău – *Luca 4, 12*

Să nu le poruncească să meargă în adânc – *Luca 8, 31*

Să nu luați nimic pe drum, nici toiag, nici traistă, nici pâine, nici bani și nici să nu aveți câte două haine – *Luca 9, 3*

Să nu săvârșești adulter, să nu ucizi, să nu furi, să nu mărturisești strâmb, cinstește pe tatăl tău și pe mama ta – *Luca 18, 20*

Să nu se îngreuieze inimile voastre de mâncare și de băutură și de grijile vieții, și ziua aceea să vină peste voi fără de veste, ca o cursă – *Luca 21, 34*

Să propovăduiesc robilor dezrobirea și celor orbi vederea; să slobozesc pe cei apăsați – *Luca 4, 18*

Să sap, nu pot; să cerșesc mi-e rușine – *Luca 16, 3*

Să se ceară de la neamul acesta sângele tuturor Proorocilor, care s-a vărsat de la facerea lumii – *Luca 11, 50*

Să se descopere gândurile din multe inimi – *Luca 2, 35*

Să se înscrie împreună cu Maria, cea logodită cu el, care era însărcinată – *Luca 2, 5*

Să se lepede de sine, să-și ia crucea în fiecare zi și să-Mi urmeze Mie – *Luca 9, 23*

Să se propovăduiască în numele Său pocăința spre iertarea păcatelor la toate neamurile, începând de la Ierusalim – *Luca 24, 47*

Să slobozesc pe cei apăsați – *Luca 4, 18*

Să trecem de cealaltă parte a lacului – *Luca 8, 22*

Să vedem cuvântul acesta ce s-a făcut și pe care Domnul ni l-a făcut cunoscut – *Luca 2, 15*

Să vestesc anul plăcut Domnului – *Luca 4, 19*

Să vină la mine Maica Domnului meu? – *Luca 1, 43*

Să-I gătească Domnului un popor pregătit – *Luca 1, 17*

Să-I slujim în sfințenie și în dreptate, înaintea feței Sale, în toate zilele vieții noastre – *Luca 1, 75*

Să-L arunce în prăpastie – *Luca 4, 29*

Sămânța este cuvântul lui Dumnezeu – *Luca 8, 11*

Să-Mi urmeze Mie – *Luca 9, 23*

Săruta picioarele Lui și le ungea cu mir – *Luca 7, 38*

Sărutare nu Mi-ai dat; ea însă de când am intrat, n-a încetat să-Mi sărute picioarele – *Luca 7, 45*

Să-și ia crucea în fiecare zi și să-Mi urmeze Mie – *Luca 9, 23*

Scoală-te și du-te; credința ta te-a mântuit – *Luca 17, 19*

Scoală-te și stai în mijloc. El s-a sculat și a stat – *Luca 6, 8*

Scoală-te, ia patul tău și mergi la casa ta – *Luca 5, 24*

Scoțând pe toți afară și apucând-o de mână, a strigat, zicând: Copilă, scoală-te! – *Luca 8, 54*

Scris este că nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu orice cuvânt al lui Dumnezeu – *Luca 4, 4*

Scris este: „Și va fi casa Mea casă de rugăciune"; dar voi ați făcut din ea peșteră de tâlhari – *Luca 19, 46*

Scris este: Domnului Dumnezeului tău să te închini și numai Lui Unuia să-I slujești – *Luca 4, 8*

Sculându-mă, mă voi duce la tatăl meu și-i voi spune: Tată, am greșit la Cer și înaintea ta – *Luca 15, 18*

Sculându-Se din sinagogă, a intrat în casa lui Simon. Iar soacra lui Simon era prinsă de friguri rele și L-au rugat pentru ea – *Luca 4, 38*

Sculându-se Maria, s-a dus în grabă în ținutul muntos, într-o cetate a seminției lui Iuda – *Luca 1, 39*

Sculându-Se, a certat vântul și valul apei și ele au încetat și s-a făcut liniște – *Luca 8, 24*

Sculându-se, L-au scos afară din cetate și L-au dus până pe sprânceana muntelui, pe care era zidită cetatea lor, ca să-L arunce în prăpastie – *Luca 4, 29*

Sculați-vă și vă rugați, ca să nu intrați în ispită – *Luca 22, 46*

Se cuvine ca noi să dăm dajdie Cezarului sau nu? – *Luca 20, 22*

Se duceau toți să se înscrie, fiecare în cetatea sa – *Luca 2, 3*

Se fac cele de pe urmă ale omului aceluia mai rele decât cele dintâi – *Luca 11, 26*

Se va cere de la neamul acesta – *Luca 11, 51*

Se va chema Ioan – *Luca 1, 60*

Se va ridica neam peste neam și împărăție peste împărăție – *Luca 21, 10*

Se zicea de către unii că Ioan s-a sculat din morți – *Luca 9, 7*

Secerișul este mult, dar lucrătorii sunt puțini; rugați deci pe Domnul secerișului, ca să scoată lucrători la secerișul Său – *Luca 10, 2*

Sfânt este numele Lui – *Luca 1, 49*

Sfântul care Se va naște din tine, Fiul lui Dumnezeu Se va chema – *Luca 1, 35*

Sfântul lui Dumnezeu – *Luca 4, 34*

Sfârșindu-se zilele, pe când se întorceau ei, Copilul Iisus a rămas în Ierusalim și părinții Lui nu știau – *Luca 2, 43*

Siliți-vă să intrați prin poarta cea strâmtă, că mulți, zic vouă, vor căuta să intre și nu vor putea – *Luca 13, 24*

Simeon a zis către Maria, mama Lui: Iată, Acesta este pus spre căderea și spre ridicarea multora din Israil și ca un semn care va stârni împotriviri – *Luca 2, 34*

Simon a zis: Învățătorule, toată noaptea ne-am trudit și nimic nu am prins, dar, după cuvântul Tău voi arunca mrejele – *Luca 5, 5*

Simon Petru, văzând aceasta, a căzut la genunchii lui Iisus, zicând: Ieși de la mine, Doamne, că sunt om păcătos – *Luca 5, 8*

Simon, răspunzând, a zis: Socotesc că acela căruia i-a iertat mai mult – *Luca 7, 43*

Simone, am să-ți spun ceva – *Luca 7, 40*

Simone, Simone, iată satana v-a cerut să vă cearnă ca pe grâu – *Luca 22, 31*

Slava Domnului a strălucit împrejurul lor, și ei s-au înfricoșat cu frică mare – *Luca 2, 9*

Slavă întru cei de Sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoire! – *Luca 2, 14*

Slavă poporului tău Israil – *Luca 2, 32*

Slăveau pe Dumnezeu și, plini de frică, ziceau: Am văzut astăzi lucruri minunate – *Luca 5, 26*

Slăvind și lăudând pe Dumnezeu, pentru toate câte auziseră și văzuseră precum li se spusese – *Luca 2, 20*

Slăvit fiind de toți – *Luca 4, 15*

Sluga unui sutaș, care era la el în cinste, fiind bolnavă, era să moară – *Luca 7, 2*

Smulgeau spice, le frecau cu mâinile și mâncau – *Luca 6, 1*

Soacra lui Simon era prinsă de friguri rele și L-au rugat pentru ea – *Luca 4, 38*

Soarele s-a întunecat; iar catapeteasma templului s-a sfâșiat pe mijloc – *Luca 23, 45*

Socotesc că acela căruia i-a iertat mai mult – *Luca 7, 43*

Socotind că este în ceata călătorilor de drum, au venit cale de o zi, căutându-L printre rude și printre cunoscuți – *Luca 2, 44*

Spaima îl cuprinsese pe el și pe toți cei ce erau cu el, pentru pescuitul peștilor pe care îi prinseseră – *Luca 5, 9*

Sporește-ne credința – *Luca 17, 5*

Spre iertarea păcatelor la toate neamurile, începând de la Ierusalim – *Luca 24, 47*

Spune nouă, dacă ești Tu Hristosul. Și El le-a zis: Dacă vă voi spune, nu veți crede – *Luca 22, 67*

Spune nouă, cu ce putere faci acestea, sau cine este Cel Care Ți-a dat această putere? – *Luca 20, 2*

Spuneți stăpânului casei: Învățătorul îți zice: Unde este încăperea în care să mănânc Paștile cu ucenicii Mei? – *Luca 22, 11*

Stând la spate, lângă picioarele Lui, plângând, a început să ude cu lacrimi picioarele Lui, și cu părul capului ei le ștergea. Și săruta picioarele Lui și le ungea cu mir – *Luca 7, 38*

Stăpânul meu zăbovește să vină, și va începe să bată pe slugi și pe slujnice, și să mănânce, și să bea și să se îmbete – *Luca 12, 45*

Stăpânul viei a zis: Ce voi face? Voi trimite pe fiul meu cel iubit; poate se vor rușina de el – *Luca 20, 13*

Striga: Cine are urechi de auzit să audă – *Luca 8, 8*

Sudoarea Lui s-a făcut ca picături de sânge care picurau pe pământ – *Luca 22, 44*

Suflete, ai multe bunătăți strânse pentru mulți ani; odihnește-te, mănâncă, bea, veselește-te – *Luca 12, 19*

Suindu-L diavolul pe un munte înalt, I-a arătat într-o clipă toate împărățiile lumii – *Luca 4, 5*

Sunt asemenea copiilor care șed în piață și strigă unii către alții, zicând: V-am cântat din fluier și n-ați jucat; v-am cântat de jale și n-ați plâns – *Luca 7, 32*

Sunt unii de pe urmă care vor fi întâi, și sunt alții întâi care vor fi pe urmă – *Luca 13, 30*

Sunt unii, dintre cei ce stau aici, care nu vor gusta moartea, până ce nu vor vedea Împărăția lui Dumnezeu – *Luca 9, 27*

Suntem slugi netrebnice, pentru că am făcut ceea ce eram datori să facem – *Luca 17, 10*

Sunteți ca mormintele ce nu se văd, și oamenii, care umblă peste ele, nu le știu – *Luca 11, 44*

Sutașul, văzând cele ce s-au făcut, a slăvit pe Dumnezeu, zicând: Cu adevărat, Omul acesta drept a fost – *Luca 23, 47*

Ș

Șase zile sunt în care trebuie să se lucreze; venind deci într-acestea, vindecați-vă, dar nu în ziua sâmbetei! – *Luca 13, 14*

Șezând în corabie, învăța, din ea, mulțimile – *Luca 5, 3*

Și a auzit Irod tetrarhul toate cele făcute și era nedumerit, că se zicea de către unii că Ioan s-a sculat din morți – *Luca 9, 7*

Și a căzut cu fața la pământ la picioarele lui Iisus, mulțumindu-I – *Luca 17, 16*

Și a coborât cu ei și a venit în Nazaret și le era supus. Iar mama Lui păstra în inima ei toate aceste cuvinte – *Luca 2, 51*

Și a coborât degrabă și L-a primit, bucurându-se – *Luca 19, 6*

Și a fost în pustie până în ziua arătării lui către Israil – *Luca 1, 80*

Și a ieșit cuvântul acesta despre El în toată Iudeea și în toată împrejurimea – *Luca 7, 17*

Și a ieșit să vadă ce s-a întâmplat și a venit la Iisus și au găsit pe omul din care ieșiseră demonii, îmbrăcat și întreg la minte, șezând jos, la picioarele lui Iisus, și s-au înfricoșat – *Luca 8, 35*

Și a ieșit vestea despre El în tot locul din împrejurimi – *Luca 4, 37*

Și a intrat gând în inima lor: Cine dintre ei ar fi mai mare? – *Luca 9, 46*

Și a intrat în casa lui Zaharia și a salutat pe Elisabeta – *Luca 1, 40*

Și a intrat satana în Iuda, cel numit Iscarioteanul, care era din numărul celor doisprezece – *Luca 22, 3*

Și a început să spună către popor pilda aceasta: Un om a sădit vie și a dat-o lucrătorilor și a plecat departe pentru multă vreme – *Luca 20, 9*

Și a lăudat stăpânul pe iconomul cel nedrept, căci a lucrat înțelepțește. Căci fiii veacului acestuia sunt mai înțelepți în neamul lor decât fiii luminii – *Luca 16, 8*

Și a luat-o al doilea, și a murit și el fără copii – *Luca 20, 30*

Și a murit săracul și a fost dus de către Îngeri în sânul lui Avraam. A murit și bogatul și a fost înmormântat – *Luca 16, 22*

Și a născut pe Fiul său, Cel Unul-Născut și L-a înfășat și L-a culcat în iesle, căci nu mai era loc de găzduire pentru ei – *Luca 2, 7*

Și a plecat, vestind în toată cetatea câte îi făcuse Iisus – *Luca 8, 39*

Și a rămas Maria cu ea ca la trei luni; și s-a înapoiat la casa sa – *Luca 1, 56*

Și a răspuns Iisus către El: Scris este că nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu orice cuvânt al lui Dumnezeu – *Luca 4, 4*

Și a scos un demon, și acela era mut. Și când a ieșit demonul, mutul a vorbit, iar mulțimile s-au minunat – *Luca 11, 14*

Și a sosit ziua Azimelor, în care trebuia să se jertfească Paștile – *Luca 22, 7*

Și a trimis apoi o altă slugă, dar ei, bătând-o și pe aceea și batjocorind-o, au trimis-o fără nimic – *Luca 20, 11*

Și a trimis apoi pe a treia; iar ei, rănind-o și pe aceea, au alungat-o – *Luca 20, 12*

Și a trimis la ceasul cinei pe sluga sa ca să spună celor chemați: Veniți, că iată toate sunt gata – *Luca 14, 17*

Și a trimis pe Petru și pe Ioan, zicând: Mergeți și ne pregătiți Paștile, ca să mâncăm – *Luca 22, 8*

Și a trimis vestitori înaintea Lui. Și ei, mergând, au intrat într-un sat de samariteni, ca să facă pregătiri pentru El – *Luca 9, 52*

Și a văzut și pe o văduvă săracă, aruncând acolo doi bani – *Luca 21, 2*

Și a venit a doua, zicând: Mina ta, stăpâne, a mai adus cinci mine – *Luca 19, 18*

Și a venit cea dintâi, zicând: Doamne, mina ta a adus câștig zece mine – *Luca 19, 16*

Și a venit el în toată împrejurimea Iordanului, propovăduind botezul pocăinței, spre iertarea păcatelor – *Luca 3, 3*

Și a venit în Nazaret, unde fusese crescut, și, după obiceiul Său, a intrat în ziua sâmbetei în sinagogă și S-a sculat să citească – *Luca 4, 16*

Și a zis către altul: Urmează-Mi. Iar el a zis: Doamne, dă-Mi voie întâi să merg să îngrop pe tatăl meu – *Luca 9, 59*

Și a zis către ei: Cine dintre voi, având un prieten și se va duce la el în miez de noapte și-i va zice: prietene, împrumută-mi trei pâini – *Luca 11, 5*

Și a zis către el: Cu dor am dorit să mănânc cu voi acest Paște, mai înainte de patima Mea – *Luca 22, 15*

Și a zis către ei: Să nu luați nimic pe drum, nici toiag, nici traistă, nici pâine, nici bani și nici să nu aveți câte două haine – *Luca 9, 3*

Și a zis către ei: Vedeți și păziți-vă de toată lăcomia, căci viața cuiva nu stă în prisosul avuțiilor sale – *Luca 12, 15*

Și a zis către el Iisus: Astăzi s-a făcut mântuire casei acesteia, căci și acesta era fiu al lui Avraam – *Luca 19, 9*

Și a zis către ucenicii Săi: Cu neputință este să nu vină smintelile, dar vai aceluia prin care ele vin! – *Luca 17, 1*

Și a zis către ucenicii Săi: De aceea zic vouă: Nu vă îngrijiți pentru viața voastră ce veți mânca, nici pentru trupul vostru cu ce vă veți îmbrăca – *Luca 12, 22*

Și a zis către vier: Iată, trei ani sunt de când vin și caut rod în smochinul acesta și nu găsesc. Taie-l; de ce să ocupe locul în zadar? – *Luca 13, 7*

Și a zis cel mai tânăr dintre ei tatălui său: Tată, dă-mi partea ce mi se cuvine din avere. Și el le-a împărțit averea – *Luca 15, 12*

Și a zis celor ce stăteau de față: Luați de la el mina, și dați-o celui ce are zece mine – *Luca 19, 24*

Și a zis Domnul: Auziți ce spune judecătorul cel nedrept? – *Luca 18, 6*

Și a zis Domnul: Cine este iconomul credincios și înțelept pe care stăpânul îl va pune peste slugile sale, ca să le dea, la vreme, partea lor de grâu? – *Luca 12, 42*

Și a zis Domnul: Simone, Simone, iată satana v-a cerut să vă cearnă ca pe grâu – *Luca 22, 31*

Și a zis ei: Iertate îți sunt păcatele – *Luca 7, 48*

Și a zis Iisus către Simon: Nu te teme; de acum înainte vei fi pescar de oameni – *Luca 5, 10*

Și a zis Iisus: Cine este cel ce s-a atins de Mine? – *Luca 8, 45*

Și a zis Maria către Înger: Cum va fi aceasta, de vreme ce eu nu știu de bărbat? – *Luca 1, 34*

Și a zis Maria: Iată roaba Domnului. Fie mie după cuvântul tău! Și Îngerul a plecat de la ea – *Luca 1, 38*

Și a zis Maria: Mărește sufletul meu pe Domnul! – *Luca 1, 46*

Și a zis Petru: Doamne, către noi spui pilda aceasta sau și către toți? – *Luca 12, 41*

Și a zis sluga: Doamne, s-a făcut precum ai poruncit și tot mai este loc – *Luca 14, 22*

Și a zis stăpânul către slugă: Ieși la drumuri și la garduri și silește să intre, ca să mi se umple casa – *Luca 14, 23*

Și a zis tatăl către slugile sale: Aduceți degrabă haina lui cea dintâi și-l îmbrăcați și dați inel în mâna lui și încălțăminte în picioarele lui – *Luca 15, 22*

Și a zis Zaharia către Înger: După ce voi cunoaște aceasta? Căci eu sunt bătrân și femeia mea înaintată în zilele ei – *Luca 1, 18*

Și a zis: Aceasta voi face: Voi strica jitnițele mele și mai mari le voi zidi și voi strânge acolo tot grâul și bunătățile mele – *Luca 12, 18*

Și a zis: Adevărat vă spun că această văduvă săracă a aruncat mai mult decât toți – *Luca 21, 3*

Și a zis: Tinere, ție îți zic, scoală-te – *Luca 7, 14*

Și a zis: Un om avea doi fii – *Luca 15, 11*

Și aceia vorbeau între ei despre toate întâmplările acestea – *Luca 24, 14*

Și acela vă va arăta un foișor mare, așternut; acolo să pregătiți – *Luca 22, 12*

Și acesta vă va fi semnul: Veți găsi un Prunc înfășat, culcat în iesle – *Luca 2, 12*

Și acoperindu-I fața, Îl întrebau, zicând: Proorocește cine este cel ce Te-a lovit? – *Luca 22, 64*

Și adevărat vă spun că multe văduve erau în zilele lui Ilie, în Israil, când s-a închis cerul trei ani și șase luni, încât a fost foamete mare peste tot pământul – *Luca 4, 25*

Și aduceau la El și pruncii, ca să Se atingă de ei. Iar ucenicii, văzând, îi certau – *Luca 18, 15*

Și aduceți viețelul cel îngrășat și-l junghiați și, mâncând, să ne veselim – *Luca 15, 23*

Și adunându-se mulțime multă și venind de prin cetăți la El, a zis în pildă – *Luca 8, 4*

Și aflând că este de sub stăpânirea lui Irod, L-a trimis la Irod, care era și el în Ierusalim în acele zile – *Luca 23, 7*

Și ajungând la El, bărbații au zis: Ioan Botezătorul ne-a trimis la Tine, zicând: Tu ești Cel Ce va să vină sau să așteptăm pe altul? – *Luca 7, 20*

Și alergând el înainte, s-a suit într-un sicomor, ca să-l vadă, căci pe acolo avea să treacă – *Luca 19, 4*

Și alta a căzut între spini și spinii, crescând cu ea, au înăbușit-o – *Luca 8, 7*

Și alta a căzut pe pământul cel bun și, crescând, a făcut rod însutit. Acestea zicând, striga: Cine are urechi de auzit să audă – *Luca 8, 8*

Și alta a căzut pe piatră, și, răsărind, s-a uscat, pentru că nu avea umezeală – *Luca 8, 6*

Și altul a zis: Cinci perechi de boi am cumpărat și mă duc să-i încerc; te rog iartă-mă – *Luca 14, 19*

Și aprinzând ei foc în mijlocul curții și șezând împreună, a șezut și Petru în mijlocul lor – *Luca 22, 55*

Și apropiindu-se de poalele Muntelui Măslinilor, toată mulțimea ucenicilor, bucurându-se, a început să laude pe Dumnezeu, cu glas tare, pentru toate minunile pe care le văzuse – *Luca 19, 37*

Și apropiindu-se el, demonul l-a aruncat la pământ și l-a zguduit. Iar Iisus a certat pe duhul cel necurat și a vindecat pe copil și l-a dat tatălui lui – *Luca 9, 42*

Și apropiindu-se, i-a legat rănile, turnând pe ele untdelemn și vin, și, punându-l pe dobitocul său, l-a dus la o casă de oaspeți și a purtat grijă de el – *Luca 10, 34*

Și apropiindu-se, L-au deșteptat, zicând: Învățătorule, Învățătorule, pierim. Iar El, sculându-Se, a certat vântul și valul apei și ele au încetat și s-a făcut liniște – *Luca 8, 24*

Și apropiindu-Se, S-a atins de sicriu, iar cei ce-l duceau s-au oprit. Și a zis: Tinere, ție îți zic, scoală-te – *Luca 7, 14*

Și arhiereii și cărturarii căutau cum să-L omoare; căci se temeau de popor – *Luca 22, 2*

Și arhiereii și cărturarii erau de față, învinuindu-L foarte tare – *Luca 23, 10*

Și ascultând ei acestea, Iisus, adăugând, le-a spus o pildă, fiindcă El era aproape de Ierusalim, iar ei credeau că Împărăția lui Dumnezeu se va arăta îndată – *Luca 19, 11*

Și atingându-Se de urechea lui l-a vindecat – *Luca 22, 51*

Și atunci vor vedea pe Fiul Omului venind pe nori cu putere și cu slavă multă – *Luca 21, 27*

Și atunci, cu rușine, te vei duce să te așezi pe locul cel mai de pe urmă – *Luca 14, 9*

Și au ajuns cu corabia în ținutul Gherghesenilor, care este în fața Galileii – *Luca 8, 26*

Și au auzit vecinii și rudele ei că Domnul a mărit mila Sa față de ea și se bucurau împreună cu ea – *Luca 1, 58*

Și au făcut așa și i-au așezat pe toți – *Luca 9, 15*

Și au făcut semn celor care erau în cealaltă corabie, să vină să le ajute. Și au venit și au umplut amândouă corăbiile, încât erau gata să se afunde – *Luca 5, 7*

Și au făcut semn tatălui său cum ar vrea să fie numit – *Luca 1, 62*

Și au găsit piatra răsturnată de pe mormânt – *Luca 24, 2*

Și au început cei ce ședeau împreună la masă să zică în sine: Cine este Acesta care iartă și păcatele? – *Luca 7, 49*

Și au început să-L pârască, zicând: Pe Acesta L-am găsit răzvrătind neamul nostru și împiedicând să dăm dajdie Cezarului și zicând că El este Hristos – *Luca 23, 2*

Și au început toți, câte unul, să-și ceară iertare. Cel dintâi i-a zis: Țarină am cumpărat și am nevoie să ies ca s-o văd; te rog iartă-mă – *Luca 14, 18*

Și au mâncat și s-au săturat toți și au luat ceea ce le-a rămas, douăsprezece coșuri de fărâmituri – *Luca 9, 17*

Și au rămas uimiți părinții ei. Iar El le-a poruncit să nu spună nimănui ce s-a întâmplat – *Luca 8, 56*

Și au răspuns că nu știu de unde... – *Luca 20, 7*

Și au venit la El mama Lui și frații Lui; dar nu puteau să se apropie de El din pricina mulțimii – *Luca 8, 19*

Și au venit și au umplut amândouă corăbiile, încât erau gata să se afunde – *Luca 5, 7*

Și au venit și vameșii să se boteze și i-au spus: Învățătorule noi ce să facem? – *Luca 3, 12*

Și au vestit lui Ioan ucenicii lui despre toate acestea – *Luca 7, 18*

Și au zis Apostolii către Domnul: Sporește-ne credința – *Luca 17, 5*

Și au zis către ea: Nimeni din rudenia ta nu se cheamă cu numele acesta – *Luca 1, 61*

Și au zis lui: Doamne, acela are zece mine – *Luca 19, 25*

Și au zis unul către altul: Oare, nu ardea în noi inima noastră, când ne vorbea pe cale și când ne tâlcuia Scripturile? – *Luca 24, 32*

Și auzind acestea, unul dintre cei ce ședeau cu El la masă l-a zis: Fericit este cel ce va prânzi în Împărăția lui Dumnezeu! – *Luca 14, 15*

Și auzind despre Iisus, a trimis la El bătrâni ai iudeilor, rugându-L să vină și să vindece pe sluga lui – *Luca 7, 3*

Și auzind el mulțimea care trecea, întreba ce e aceasta – *Luca 18, 36*

Și avea o soră ce se numea Maria, care, așezându-se le picioarele Domnului, asculta cuvântul Lui – *Luca 10, 39*

Și bucurie și veselie vei avea și, de nașterea lui mulți se vor bucura – *Luca 1, 14*

Și când a fost ceasul, S-a așezat la masă, și Apostolii împreună cu El – *Luca 22, 14*

Și când a ieșit demonul, mutul a vorbit, iar mulțimile s-au minunat – *Luca 11, 14*

Și când a sosit în acel loc, le-a zis: Rugați-vă, ca să nu intrați în ispită – *Luca 22, 40*

Și când a sosit la locul acela, Iisus, privind în sus, a zis către el: Zahee, coboară-te degrabă, căci astăzi în casa ta trebuie să rămân – *Luca 19, 5*

Și când a stat împreună cu ei la masă, luând pâinea, a binecuvântat și, frângând, le-a dat lor – *Luca 24, 30*

Și când a trecut glasul, S-a aflat Iisus singur. Și ei au tăcut și nimănui n-au spus nimic, în zilele acelea, din cele ce văzuseră – *Luca 9, 36*

Și când a venit și s-a apropiat de casă, a auzit cântece și jocuri – *Luca 15, 25*

Și când au ajuns la locul ce se cheamă al Căpățânii, L-au răstignit acolo pe El și pe făcătorii de rele, unul de-a dreapta și altul de-a stânga – *Luca 23, 33*

Și când mergi cu pârâșul tău la dregător, dă-ți silința să te scapi de el pe cale, ca nu cumva să te târască la judecător, și judecătorul să te dea în mâna temnicerului, iar temnicerul să te arunce în temniță – *Luca 12, 58*

Și când S-a apropiat Iisus de Ierihon, un orb ședea lângă drum, cerșind – *Luca 18, 35*

Și când S-a apropiat, văzând cetatea, a plâns pentru ea, zicând – *Luca 19, 41*

Și când s-a făcut ziuă a chemat la Sine pe ucenicii Săi și a ales din ei doisprezece, pe care i-a numit Apostoli – *Luca 6, 13*

Și când s-a făcut ziuă, s-au adunat bătrânii poporului, arhiereii și cărturarii și L-au dus pe El în sinedriul lor – *Luca 22, 66*

Și când s-a întors el, după ce luase domnia, a zis să fie chemate slugile acelea, cărora le dăduse banii, ca să știe cine ce a negustorit – *Luca 19, 15*

Și când S-a întors Iisus, L-a primit mulțimea, căci toți Îl așteptau – *Luca 8, 40*

Și când s-au despărțit ei [Proorocii] de El, Petru a zis către Iisus: Învățătorule, bine este ca noi să fim aici și să facem trei colibe: una Ție, una lui Moise și una lui Ilie – *Luca 9, 33*

Și când s-au împlinit opt zile, ca să-L taie împrejur, I-au pus numele Iisus, cum a fost numit de Înger, mai înainte de a zămisli în pântece – *Luca 2, 21*

Și când s-au împlinit zilele curățirii lor, după Legea lui Moise, L-au adus pe Prunc la Ierusalim, ca să-L pună înaintea Domnului – *Luca 2, 22*

Și când s-au împlinit zilele înălțării Sale, El S-a hotărât să meargă la Ierusalim – *Luca 9, 51*

Și când s-au împlinit zilele slujirii lui la templu, s-a dus la casa sa – *Luca 1, 23*

Și când Se ruga El singur, erau cu El ucenicii, și i-a întrebat, zicând: Cine zic mulțimile că sunt Eu? – *Luca 9, 18*

Și când zicea El acestea, o femeie din mulțime, ridicând glasul, I-a zis: Fericit este pântecele care Te-a purtat și fericiți sunt sânii pe care i-ai supt! – *Luca 11, 27*

Și care tată dintre voi, dacă îi va cere fiul pâine, oare îi va da piatră? Sau dacă îi va cere pește, oare îi va da, în loc de pește, șarpe? – *Luca 11, 11*

Și care, arătându-se întru slavă, vorbeau despre sfârșitul Lui, pe care avea să-l împlinească în Ierusalim – *Luca 9, 31*

Și câți nu vă vor primi, ieșind din acea cetate scuturați praful de pe picioarele voastre, spre mărturie împotriva lor – *Luca 9, 5*

Și către arhiereii, către căpeteniile templului și către bătrânii care veniseră asupra Lui, Iisus a zis: Ca la un tâlhar ați ieșit, cu săbii și cu toiege – *Luca 22, 52*

Și către ei a zis: Care dintre voi, de-i va cădea fiul sau boul în fântână nu-l va scoate îndată în ziua sâmbetei? – *Luca 14, 5*

Și căuta să vadă cine este Iisus, dar nu putea de mulțime, pentru că era mic de statură – *Luca 19, 3*

Și căuta să-L vadă – *Luca 9, 9*

Și căzând la picioarele lui Iisus, Îl ruga să intre în casa lui – *Luca 8, 41*

Și ce i se pare că are se va lua de la el – *Luca 8, 18*

Și cea care n-a știut, dar a făcut lucruri vrednice de bătaie, va fi bătută puțin. Și oricui i s-a dat mult, mult i se va cere, și cui i s-a încredințat mult, mai mult i se va cere – *Luca 12, 48*

Și ceea ce ați vorbit la ureche, în odăi, se va vesti de pe acoperișuri – *Luca 12, 3*

Și cei care mergeau înainte îl certau ca să tacă, iar el cu mult mai mult striga: Fiule al lui David, fie-Ți milă de mine! – *Luca 18, 39*

Și cei ce văzuseră le-au spus cum a fost izbăvit demonizatul – *Luca 8, 36*

Și cei chinuiți de duhuri necurate se vindecau – *Luca 6, 18*

Și cel ce nu-și poartă crucea sa și nu vine după Mine nu poate să fie ucenicul Meu – *Luca 14, 27*

Și celălalt, răspunzând, îl certa, zicând: Nu te temi tu de Dumnezeu, că ești în aceeași osândă? – *Luca 23, 40*

Și cele ce ai pregătit ale cui vor fi? – *Luca 12, 20*

Și cerând o tăbliță, el a scris, zicând: Ioan este numele lui. Și toți s-au mirat – *Luca 1, 63*

Și chemând la sine pe doi dintre ucenicii săi, Ioan i-a trimis către Domnul, zicând: Tu ești Cel Ce va să vină sau să așteptăm pe altul? – *Luca 7, 19*

Și chemând la sine pe una dintre slugi, a întrebat ce înseamnă acestea – *Luca 15, 26*

Și chemând la sine, unul câte unul, pe datornicii stăpânului său, a zis celui dintâi: Cât ești dator stăpânului meu? – *Luca 16, 5*

Și chemând pe cei doisprezece ucenici ai Săi, le-a dat putere și stăpânire peste toți demonii și să vindece bolile – *Luca 9, 1*

Și chemând zece slugi ale sale, le-a dat zece mine și a zis către ele: Negustătoriți cu ele până ce voi veni! – *Luca 19, 13*

Și chemându-l, i-a zis: Ce este aceasta ce aud despre tine? Dă-mi socoteala de iconomia ta, căci nu mai poți să fii iconom – *Luca 16, 2*

Și chiar dacă îți va greși de șapte ori într-o zi și de șapte ori se va întoarce către tine, zicând: Mă căiesc, iartă-l – *Luca 17, 4*

Și cine dintre voi, îngrijindu-se, poate să adauge staturii sale un cot? – *Luca 12, 25*

Și cine este aproapele meu? – *Luca 10, 29*

Și cine poate să se mântuiască? – *Luca 18, 26*

Și coborând împreună cu ei, a stat în loc șes, El și mulțime multă de ucenici ai Săi și mulțime mare de popor din toată Iudeea, din Ierusalim și de pe țărmul Tirului și al Sidonului, care veniseră ca să-l asculte și să se vindece de bolile lor – *Luca 6, 17*

Și coborându-L, L-a înfășurat în giulgiu de in și L-a pus într-un mormânt săpat în piatră, în care nimeni niciodată, nu mai fusese pus – *Luca 23, 53*

Și cu botez am a Mă boteza, și câtă nerăbdare am până ce se va împlini! – *Luca 12, 50*

Și cu cei fără de lege s-a socotit – *Luca 22, 37*

Și cu cine sunt ei asemenea? – *Luca 7, 31*

Și cu glas mare a strigat și a zis: Binecuvântată ești tu între femei și binecuvântat este rodul pântecelui tău – *Luca 1, 42*

Și cui i s-a încredințat mult, mai mult i se va cere – *Luca 12, 48*

Și cuvintele acestea au părut înaintea lor ca o aiurare și nu le-au crezut – *Luca 24, 11*

Și dacă dați împrumut celor de la care nădăjduiți să luați înapoi, ce mulțumire puteți avea? – *Luca 6, 34*

Și dacă faceți bine celor ce vă fac vouă bine, ce mulțumire puteți avea? Că și păcătoșii același lucru fac – *Luca 6, 33*

Și dacă iubiți pe cei ce vă iubesc, ce răsplată puteți avea? Căci și păcătoșii iubesc pe cei ce îi iubesc pe ei – *Luca 6, 32*

Și dacă în ceea ce este străin nu ați fost credincioși, cine vă va da ceea ce este al vostru? – *Luca 16, 12*

Și dacă satana s-a dezbinat în sine, cum va mai sta Împărăția Lui? Fiindcă ziceți că Eu scot pe demoni cu Beelzebul – *Luca 11, 18*

Și dacă vă va întreba cineva: Pentru ce-l dezlegați?, veți zice așa: Pentru că Domnul are trebuință de el – *Luca 19, 31*

Și de unde mie aceasta să vină la mine Maica Domnului meu? – *Luca 1, 43*

Și de va fi acolo un fiu al păcii, pacea voastră se va odihni peste el, iar de nu, se va întoarce la voi – *Luca 10, 6*

Și deasupra Lui era scris cu litere grecești, latinești și evreiești: Acesta este regele iudeilor – *Luca 23, 38*

Și deodată s-a văzut, împreună cu Îngerul, mulțime de oaste cerească, lăudând pe Dumnezeu și zicând – *Luca 2. 13*

Și deșteptându-se, au văzut slava Lui și pe cei doi bărbați stând cu El – *Luca 9, 32*

Și diavolul, sfârșind toată ispita, s-a îndepărtat de la El, până la o vreme – *Luca 4, 13*

Și din îndemnul Duhului a venit la templu – *Luca 2, 27*

Și Domnul a zis către el: Acum, voi fariseilor, curățiți partea dinafară a paharului și a blidului, dar lăuntrul vostru este plin de răpire și de viclenie – *Luca 11, 39*

Și dorea să-și sature pântecele din roșcovele pe care le mâncau porcii, însă nimeni nu-i dădea – *Luca 15, 16*

Și ducându-se, el a vorbit cu arhiereii și cu căpeteniile oastei, cum să-L dea în mâinile lor – *Luca 22, 4*

Și ducându-se, s-a alipit el de unul din locuitorii acelei țări, și acesta l-a trimis la țarinile sale să păzească porcii – *Luca 15, 15*

Și duhul ei s-a întors și a înviat îndată; și a poruncit El să i se dea să mănânce – *Luca 8, 55*

Și după aceasta a ieșit și a văzut un vameș, cu numele Levi, care ședea la vamă, și i-a zis: Vino după Mine – *Luca 5, 27*

Și după aceea Iisus umbla prin cetăți și prin sate, propovăduind și binevestind Împărăția lui Dumnezeu – *Luca 8, 1*

Și după aceea, S-a dus într-o cetate numită Nain și cu El împreună mergeau ucenicii Lui și multă mulțime – *Luca 7, 11*

Și după ce a cheltuit totul, s-a făcut foamete mare în țara aceea, și el a început să ducă lipsă – *Luca 15, 14*

Și după ce a sfârșit toate aceste cuvinte ale Sale în auzul poporului, a intrat în Capernaum – *Luca 7, 1*

Și după ce Îl vor biciui, Îl vor ucide; iar a treia zi va învia – *Luca 18, 33*

Și după ce s-a botezat tot poporul, botezându-Se și Iisus și rugându-Se, s-a deschis Cerul – *Luca 3, 21*

Și după ce s-a împlinit vremea să nască, Elisabeta a născut un fiu – *Luca 1, 57*

Și după puțin timp, văzându-l un altul, i-a zis: Și tu ești dintre ei. Petru însă a zis: Omule, nu sunt – *Luca 22, 58*

Și ei au istorisit cele petrecute pe cale și cum a fost cunoscut de ei la frângerea pâinii – *Luca 24, 35*

Și ei au înțeles că a văzut vedenie în templu; și el le făcea semne și a rămas mut – *Luca 1, 22*

Și ei au tăcut și nimănui n-au spus nimic, în zilele acelea, din cele ce văzuseră – *Luca 9, 36*

Și ei au zis: Ce ne mai trebuie mărturii, căci noi înșine am auzit din gura Lui? – *Luca 22, 71*

Și ei cugetau în sinea lor, zicând: Dacă vom spune: Din cer, va zice: Pentru ce n-ați crezut în el? – *Luca 20, 5*

Și ei L-au întrebat, zicând: Învățătorule, când oare, vor fi acestea? Și care este semnul când au să fie acestea? – *Luca 21, 7*

Și ei n-au înțeles nimic din acestea, căci cuvântul acesta era ascuns pentru ei și nu înțelegeau cele spuse – *Luca 18, 34*

Și ei s-au bucurat și s-au învoit să-i dea bani – *Luca 22, 5*

Și ei s-au spăimântat când au intrat în nor – *Luca 9, 34*

Și ei, mergând, au intrat într-un sat de samariteni, ca să facă pregătiri pentru El – *Luca 9, 52*

Și El a început a zice către ei: Astăzi s-a împlinit Scriptura aceasta în urechile voastre – *Luca 4, 21*

Și el a primit și căuta prilej să-L dea lor, fără știrea mulțimii – *Luca 22, 6*

Și el a strigat, zicând: Iisuse, Fiul lui David, fie-Ți milă de mine! – *Luca 18, 38*

Și El a zis către ei: Așadar, dați cele ce sunt ale Cezarului, Cezarului, și cele ce sunt ale lui Dumnezeu, lui Dumnezeu – *Luca 20, 25*

Și El a zis către ei: Ce sunt cuvintele acestea pe care le schimbați unul cu altul în drumul vostru? – *Luca 24, 17*

Și El a zis către ei: De ce era să Mă căutați? Oare nu știați că în cele ale Tatălui trebuie să fiu? – *Luca 2, 49*

Și El a zis către ei: O, nepricepuților și zăbavnici cu inima ca să credeți toate câte au spus Proorocii! – *Luca 24, 25*

Și El a zis către ei: Trebuie să binevestesc Împărăția lui Dumnezeu și altor cetăți, fiindcă pentru aceasta am fost trimis – *Luca 4, 43*

Și el cugeta în sine, zicând: Ce voi face, că n-am unde să adun roadele mele? – *Luca 12, 17*

Și el le făcea semne și a rămas mut – *Luca 1, 22*

Și El le-a zis: Acum însă cel ce are pungă să o ia, tot așa și traista, și cel ce nu are sabie să-și vândă haina și să-și cumpere – *Luca 22, 36*

Și El le-a zis: Adevărat grăiesc vouă: Nu este nici unul care a lăsat casă, sau femeie, sau frați, sau părinți, sau copii, pentru Împărăția lui Dumnezeu – *Luca 18, 29*

Și El le-a zis: Cu adevărat Îmi veți spune această pildă: Doctore, vindecă pe tine însuți! Câte am auzit că ai făcut în Capernaum, fă și aici în patria Ta – *Luca 4, 23*

Și El le-a zis: Dar voi cine ziceți că sunt Eu? Iar Petru, răspunzând, a zis: Hristosul lui Dumnezeu – *Luca 9, 20*

Și El le-a zis: Mergând, spuneți vulpii acesteia: Iată, alung demoni și fac vindecări, astăzi și mâine, iar a treia zi voi sfârși – *Luca 13, 32*

Și El le-a zis: Voi sunteți cei ce vă faceți pe voi drepți înaintea oamenilor, dar Dumnezeu cunoaște inimile voastre – *Luca 16, 15*

Și el s-a apropiat de Iisus, ca să-L sărute – *Luca 22, 47*

Și El s-a depărtat de ei ca la o aruncătură de piatră, și îngenunchind, Se ruga – *Luca 22, 41*

Și el s-a mâniat și nu voia să intre; dar tatăl lui, ieșind îl ruga – *Luca 15, 28*

Și el vă va zice: Vă spun: Nu știu de unde sunteți. Depărtați-vă de la Mine toți lucrătorii nedreptății – *Luca 13, 27*

Și El, plecându-Se asupra ei, a certat frigurile și frigurile au lăsat-o. Iar ea, îndată sculându-se, le slujea – *Luca 4, 39*

Și El, răspunzând, a zis: Zic vouă: Dacă vor tăcea aceștia, pietrele vor striga – *Luca 19, 40*

Și El, răspunzând, le-a zis: Credeți, oare, că acești galileieni au fost ei mai păcătoși decât toți galileienii, fiindcă au suferit acestea? – *Luca 13, 2*

Și El, ridicându-Și ochii spre ucenicii Săi, zicea: Fericiți voi cei săraci, că a voastră este Împărăția lui Dumnezeu – *Luca 6, 20*

Și el, strigând, a zis: Părinte Avraame, fie-ți milă de mine și trimite pe Lazăr să-și ude vârful degetului în apă și să-mi răcorească limba, căci mă chinuiesc în această văpaie – *Luca 16, 24*

Și ele și-au adus aminte de cuvintele Lui – *Luca 24, 8*

Și era acolo o turmă mare de porci, care păștea pe munte. Și L-au rugat să le îngăduie să intre în ei; și le-a îngăduit – *Luca 8, 32*

Și era acolo un om a cărui mână dreaptă era uscată – *Luca 6, 6*

Și era acum ca la ceasul al șaselea și întuneric s-a făcut peste tot pământul până la ceasul al nouălea – *Luca 23, 44*

Și era în fiecare zi în templu și învăța. Dar arhiereii și cărturarii și fruntașii poporului căutau să-L piardă – *Luca 19, 47*

Și era mulțime multă de vameși și de alții care ședeau cu ei la masă – *Luca 5, 29*

Și era și Ana proorocița, fiica lui Fanuel, din seminția lui Așer, ajunsă la adânci bătrânețe și care trăise cu bărbatul ei șapte ani de la fecioria sa – *Luca 2, 36*

Și era văduvă, în vârstă de optzeci și patru de ani, și nu se depărta de templu, slujind noaptea și ziua în post și în rugăciuni – *Luca 2, 37*

Și era, în cetatea aceea, o văduvă, care venea la el, zicând: Fă-mi dreptate față de potrivnicul meu – *Luca 18, 3*

Și erau amândoi drepți înaintea lui Dumnezeu, umblând fără prihană în toate poruncile și rânduielile Domnului – *Luca 1, 6*

Și erau de față în acel timp unii care-I vestea despre galileienii al căror sânge Pilat l-a amestecat cu jertfele lor – *Luca 13, 1*

Și erau duși și alții, doi făcători de rele, ca să-i omoare împreună cu El – *Luca 23, 32*

Și erau în toată vremea în templu, lăudând și binecuvântând pe Dumnezeu. Amin – *Luca 24, 53*

Și erau uimiți de învățătura Lui, căci cuvântul Lui era cu putere – *Luca 4, 32*

Și eu vă rânduiesc vouă Împărăție, precum Mi-a rânduit Mie Tatăl Meu – *Luca 22, 29*

Și Eu zic vouă: Cereți și vi se va da; căutați și veți afla; bateți și vi se va deschide – *Luca 11, 9*

Și Eu zic vouă: Faceți-vă prieteni cu bogăția nedreaptă, ca atunci, când veți părăsi viața, să vă primească ei în corturile cele veșnice – *Luca 16, 9*

Și fariseii și cărturarii cârteau, zicând: Acesta primește la Sine pe păcătoși și mănâncă cu ei – *Luca 15, 2*

Și făcând ei aceasta, au prins mulțime mare de pește, că li se rupeau mrejele – *Luca 5, 6*

Și femeia, văzându-se vădită, a venit tremurând și, căzând înaintea Lui, a spus de față cu tot poporul din ce cauză s-a atins de El și cum s-a tămăduit îndată – *Luca 8, 47*

Și fericit este acela care nu se va sminti întru Mine – *Luca 7, 23*

Și fericit vei fi că nu pot să-ți răsplătească. Căci ți se va răsplăti la Învierea drepților – *Luca 14, 14*

Și fericită este aceea care a crezut că se vor împlini cele spuse ei de la Domnul – *Luca 1, 45*

Și fiind ele încă nedumerite de aceasta, iată doi bărbați au stat înaintea lor, în veșminte strălucitoare – *Luca 24, 4*

Și fiind întrebat de farisei când va veni Împărăția lui Dumnezeu, le-a răspuns și a zis: Împărăția lui Dumnezeu nu va veni în chip văzut – *Luca 17, 20*

Și Fiul Omului merge precum a fost orânduit, dar vai omului aceluia prin care este vândut! – *Luca 22, 22*

Și Fiul Omului va mărturisi pentru el înaintea Îngerilor lui Dumnezeu – *Luca 12, 8*

Și frica i-a cuprins pe toți care locuiau împrejurul lor; și în tot ținutul muntos al Iudeii s-au vestit toate aceste cuvinte – *Luca 1, 65*

Și frică i-a cuprins pe toți și slăveau pe Dumnezeu, zicând: Prooroc mare s-a ridicat între noi și Dumnezeu a cercetat pe poporul Său – *Luca 7, 16*

Și frică li s-a făcut tuturor și spuneau unii către alții, zicând: Ce este acest cuvânt? Că poruncește duhurilor necurate, cu stăpânire și cu putere, și ele ies – *Luca 4, 36*

Și găsind-o, cheamă prietenele și vecinele sale, spunându-le: Bucurați-vă cu mine, căci am găsit drahma pe care o pierdusem – *Luca 15, 9*

Și găsind-o, o pune pe umerii săi, bucurându-se – *Luca 15, 5*

Și glas s-a făcut din nor, zicând: Acesta este Fiul Meu cel ales, de El să ascultați! – *Luca 9, 35*

Și grăbindu-se, au venit și au aflat pe Maria și pe Iosif și pe Prunc, culcat în iesle – *Luca 2, 16*

Și hulindu-L, multe altele spuneau împotriva Lui – *Luca 22, 65*

Și i s-a arătat Îngerul Domnului, stând de-a dreapta altarului tămâierii – *Luca 1, 11*

Și I s-a dat cartea Proorocului Isaia. Și, deschizând El cartea, a găsit locul unde era scris – *Luca 4, 17*

Și I s-a vestit: Mama Ta și frații Tăi stau afară și voiesc să Te vadă – *Luca 8, 20*

Și i-a binecuvântat Simeon și a zis către Maria, mama lui: Iată, Acesta este pus spre căderea și spre ridicarea multora din Israil și ca un semn care va stârni împotriviri – *Luca 2, 34*

Și i-a dus afară până spre Betania și, ridicându-Și mâinile, i-a binecuvântat – *Luca 24, 50*

Și I-a făcut Levi ospăț mare în casa sa. Și era mulțime multă de vameși și de alții care ședeau cu ei la masă – *Luca 5, 29*

Și i-a trimis să propovăduiască Împărăția lui Dumnezeu și să vindece pe cei bolnavi – *Luca 9, 2*

Și i-a zis Avraam: Au pe Moise și pe Proorocі; să asculte de ei – *Luca 16, 29*

Și i-a zis Avraam: Dacă nu ascultă de Moise și de Proorocі, nu vor crede nici dacă ar învia cineva dintre morți – *Luca 16, 31*

Și I-a zis cineva: Doamne, puțini sunt, oare, cei ce se mântuiesc? – *Luca 13, 23*

Și I-a zis diavolul: Dacă ești Fiul lui Dumnezeu, zi acestei pietre să se facă pâine – *Luca 4, 3*

Și I-a zis diavolul: Ție Îți voi da toată stăpânirea aceasta și strălucirea lor, căci mi-a fost dată mie și eu o dau cui voiesc – *Luca 4, 6*

Și i-a zis fiul: Tată, am greșit la Cer și înaintea ta și nu mai sunt vrednic să mă numesc fiul tău – *Luca 15, 21*

Și i-a zis Iisus: Vulpile au vizuini și păsările cerului au cuiburi; dar Fiul Omului n-are unde să-Și plece capul – *Luca 9, 58*

Și i-a zis stăpânul: Bine slugă bună, fiindcă întru puțin ai fost credincioasă, să ai stăpânire peste zece cetăți – *Luca 19, 17*

Și i-a zis: Scoală-te și du-te; credința ta te-a mântuit – *Luca 17, 19*

Și i-a zis: Vino după Mine – *Luca 5, 27*

Și iarăși a zis: Cu ce voi asemăna Împărăția lui Dumnezeu? – *Luca 13, 20*

Și iarăși le-a vorbit Pilat, voind să le elibereze pe Iisus – *Luca 23, 20*

Și iată a venit un bărbat, al cărui nume era Iair și care era mai-marele sinagogii. Și căzând la picioarele lui Iisus, Îl ruga să intre în casa lui – *Luca 8, 41*

Și iată doi bărbați vorbeau cu El, care erau Moise și Ilie – *Luca 9, 30*

Și iată Elisabeta, rudenia ta, a zămislit și ea fiu la bătrânețea ei și aceasta este a șasea lună pentru ea, cea numită stearpă – *Luca 1, 36*

Și iată era în cetate o femeie păcătoasă și, aflând că șade la masă, în casa fariseului, a adus un alabastru cu mir – *Luca 7, 37*

Și iată era un om în Ierusalim, cu numele Simeon; și omul acesta era drept și temător de Dumnezeu, așteptând mângâierea lui Israil, și Duhul Sfânt era asupra lui – *Luca 2, 25*

Și iată Eu trimit peste voi făgăduința Tatălui Meu; voi însă ședeți în cetate, până ce vă veți îmbrăca cu putere de Sus – *Luca 24, 49*

Și iată Îngerul Domnului a stătut lângă ei și slava Domnului a strălucit împrejurul lor, și ei s-au înfricoșat cu frică mare – *Luca 2, 9*

Și iată niște bărbați aduceau pe pat un om care era slăbănog și căutau să-l ducă înăuntru și să-l pună înaintea Lui – *Luca 5, 18*

Și iată o femeie care avea de optsprezece ani un duh de neputință și care era gârbovă, de nu putea să se ridice în sus nicidecum – *Luca 13, 11*

Și iată un bărbat cu numele Iosif, sfetnic fiind, bărbat bun și drept – *Luca 23, 50*

Și iată un bărbat din mulțime a strigat, zicând: Învățătorule, rogu-mă Ție, caută spre fiul meu, că îl am numai pe el – *Luca 9, 38*

Și iată un bărbat, cu numele Zaheu, și acesta era mai-marele vameșilor și era bogat – *Luca 19, 2*

Și iată un duh îl apucă și îndată strigă și-l zguduie cu spume și abia pleacă de la el, după ce l-a zdrobit – *Luca 9, 39*

Și iată un învățător de Lege s-a ridicat, ispitindu-l și zicând: Învățătorule, ce să fac ca să moștenesc viața de veci? – *Luca 10, 25*

Și iată vei fi mut și nu vei putea să vorbești până în ziua când vor fi acestea, pentru că n-ai crezut în cuvintele mele, care se vor împlini la timpul lor – *Luca 1, 20*

Și iată vei lua în pântece și vei naște Fiu și vei chema numele lui Iisus – *Luca 1, 31*

Și iată, doi dintre ei mergeau în aceeași zi la un sat care era departe de Ierusalim, ca la șaizeci de stadii, al cărui nume era Emaus – *Luca 24, 13*

Și iată, mai mult decât Ioná este aici – *Luca 11, 32*

Și iată, mai mult decât Solomon este aici – *Luca 11, 31*

Și iată, sunt unii de pe urmă care vor fi întâi, și sunt alții întâi care vor fi pe urmă – *Luca 13, 30*

Și i-au spus că trece Iisus Nazarineanul – *Luca 18, 37*

Și ieșind afară, Petru a plâns cu amar – *Luca 22, 62*

Și ieșind demonii din om, au intrat în porci, iar turma s-a aruncat de pe țărm în lac și s-a înecat – *Luca 8, 33*

Și ieșind pe uscat, L-a întâmpinat un bărbat din cetate, care avea demon și care de multă vreme nu mai punea haină pe el și în casă nu mai locuia, ci prin morminte – *Luca 8, 27*

Și ieșind, nu putea să vorbească. Și ei au înțeles că a văzut vedenie în templu; și el le făcea semne și a rămas mut – *Luca 1, 22*

Și ieșind, s-a dus după obicei în Muntele Măslinilor, și ucenicii I-au urmat – *Luca 22, 39*

Și Iisus i-a zis: Adevărat grăiesc ție, astăzi vei fi cu Mine în rai – *Luca 23, 43*

Și Iisus i-a zis: Vezi! Credința ta te-a mântuit – *Luca 18, 42*

Și Iisus Însuși era ca de treizeci de ani când a început (să propovăduiască), fiind, precum se socotea, fiu al lui Iosif, care era fiul lui Eli – *Luca 3, 23*

Și Iisus le-a zis: De ce sunteți tulburați și pentru ce se ridică astfel de gânduri în inima voastră? – *Luca 24, 38*

Și Iisus le-a zis: Nici Eu nu vă spun vouă cu ce putere fac acestea – *Luca 20, 8*

Și Iisus sporea cu vârsta și cu harul la Dumnezeu și la oameni – *Luca 2, 52*

Și Iisus, răspunzând, a zis către ei: N-au trebuință de doctor cei sănătoși ci cei bolnavi – *Luca 5, 31*

Și Iisus, răspunzând, a zis către ei: Oare n-ați citit ce a făcut David, când a flămânzit el și cei ce erau cu el? – *Luca 6, 3*

Și Iisus, strigând cu glas tare, a zis: Părinte, în mâinile Tale încredințez duhul Meu. Și aceasta zicând, Și-a dat duhul – *Luca 23, 46*

Și intrând în casa fariseului, a șezut la masă – *Luca 7, 36*

Și intrând în templu, a început să scoată pe cei ce vindeau și cumpărau în el – *Luca 19, 45*

Și intrând Îngerul la ea, a zis: Bucură-te, ceea ce ești plină de har, Domnul este cu tine. Binecuvântată ești tu între femei – *Luca 1, 28*

Și intrând, nu au găsit trupul Domnului Iisus – *Luca 24, 3*

Și îl întrebau ostașii, zicând: Dar noi ce să facem? Și le-a zis: Să nu asupriți pe nimeni, nici să învinuiți pe nedrept, și să fiți mulțumiți cu solda voastră – *Luca 3, 14*

Și Îl luau în râs și ostașii care se apropiau, aducându-I oțet – *Luca 23, 36*

Și în această casă rămâneți, mâncând și bând cele ce vă vor da, căci vrednic este lucrătorul de plata sa. Nu vă mutați din casă în casă – *Luca 10, 7*

Și în acel ceas El a vindecat pe mulți de boli și de răni și de duhuri rele și multor orbi le-a dăruit vederea – *Luca 7, 21*

Și în același timp, adunându-se mulțime de mii și mii de oameni, încât se călcau unii pe alții, Iisus a început să vorbească întâi către ucenicii Săi: Feriți-vă de aluatul fariseilor, care este fățărnicia – *Luca 12, 1*

Și în acele zile, sculându-se Maria, s-a dus în grabă în ținutul muntos, într-o cetate a seminției lui Iuda – *Luca 1, 39*

Și în ceasul acela sculându-se, s-au întors la Ierusalim și au găsit adunați pe cei unsprezece și pe cei ce erau împreună cu ei – *Luca 24, 33*

Și în iad, ridicându-și ochii, fiind în chinuri, el a văzut de departe pe Avraam și pe Lazăr în sânul lui – *Luca 16, 23*

Și în orice casă veți intra, acolo să rămâneți și de acolo să plecați – *Luca 9, 4*

Și în orice cetate veți intra și vă vor primi, mâncați cele ce vă vor pune înainte – *Luca 10, 8*

Și în ținutul acela erau păstori, stând pe câmp și făcând de strajă noaptea împrejurul turmei lor – *Luca 2, 8*

Și în zilele acelea, Iisus a ieșit la munte ca să Se roage și a petrecut noaptea în rugăciune către Dumnezeu – *Luca 6, 12*

Și în ziua aceea, Irod și Pilat s-au făcut prieteni unul cu altul, căci mai înainte erau în dușmănie între ei – *Luca 23, 12*

Și încă departe fiind el, l-a văzut tatăl său și i s-a făcut milă și, alergând, a căzut pe grumazul lui și l-a sărutat – *Luca 15, 20*

Și încă vorbind El, a venit cineva de la mai-marele sinagogii, zicând: A murit fiica ta. Nu mai supăra pe Învățătorul – *Luca 8, 49*

Și începând de la Moise și de la toți Proorocii, le-a tâlcuit lor, din toate Scripturile cele despre El – *Luca 24, 27*

Și închizând cartea și dând-o slujitorului, a șezut, iar ochii tuturor din sinagogă erau ațintiți asupra Lui – *Luca 4, 20*

Și îndată a văzut și mergea după El, slăvind pe Dumnezeu. Și tot poporul, care văzuse, a dat laudă lui Dumnezeu – *Luca 18, 43*

Și îndată i s-a deschis gura și limba și vorbea, binecuvântând pe Dumnezeu – *Luca 1, 64*

Și îndată s-a dus lepra de pe el – *Luca 5, 13*

Și îndată s-a oprit curgerea sângelui ei – *Luca 8, 44*

Și îndată, încă vorbind el, a cântat cocoșul – *Luca 22, 60*

Și îndată, ridicându-se înaintea lor, luând patul pe care zăcuse, s-a dus la casa sa, slăvind pe Dumnezeu – *Luca 5, 25*

Și înfricoșându-se ele și plecându-și fețele la pământ, au zis aceia către ele: De ce căutați pe Cel viu între cei morți? – *Luca 24, 5*

Și Îngerul i-a zis: Nu te teme, Marie, căci ai aflat har la Dumnezeu – *Luca 1, 30*

Și Îngerul, răspunzând, i-a zis: Eu sunt Gavriil, cel ce stă înaintea lui Dumnezeu. Și am fost trimis să grăiesc către tine și să-ți binevestesc acestea – *Luca 1, 19*

Și întinzând El mâna, S-a atins de lepros, zicând: Voiesc, fii curățat! Și îndată s-a dus lepra de pe el – *Luca 5, 13*

Și întorcându-se Apostolii, I-au spus toate câte au făcut. Și, luându-i cu Sine, S-a dus de o parte într-un loc pustiu, aproape de cetatea numită Betsaida – *Luca 9, 10*

Și întorcându-Se către ele, Iisus le-a zis: Fiice ale Ierusalimului, nu Mă plângeți pe Mine, ci pe voi plângeți-vă și pe copiii voștri – *Luca 23, 28*

Și întorcându-se către femeie, a zis lui Simon: Vezi pe femeia aceasta? Am intrat în casa ta și apă pe picioare nu Mi-ai dat; ea însă, cu lacrimi, Mi-a udat picioarele și le-a șters cu părul ei – *Luca 7, 44*

Și întorcându-se către ucenici, de o parte a zis: Fericiți sunt ochii care văd cele ce vedeți voi! – *Luca 10, 23*

Și întorcându-se cei trimiși acasă, au găsit sluga sănătoasă – *Luca 7, 10*

Și întorcându-se de la mormânt, au vestit toate acestea celor unsprezece și tuturor celorlalți *Luca 24, 9*

Și întorcându-se, au pregătit miresme și miruri; iar sâmbătă s-au odihnit, după Lege – *Luca 23, 56*

Și întorcându-Se, Domnul a privit spre Petru; și Petru și-a adus aminte de cuvântul Domnului, cum îi zisese că, mai înainte de a cânta cocoșul astăzi, tu te vei lepăda de Mine de trei ori – *Luca 22, 61*

Și întorcându-se, sluga a spus stăpânului său acestea. Atunci, mâniindu-se, stăpânul casei a zis: Ieși îndată în piețele și ulițele cetății, și pe săraci, și pe neputincioși, și pe orbi, și pe șchiopi adu-i aici – *Luca 14, 21*

Și într-una din zile a intrat în corabie cu ucenicii Săi și a zis către ei: Să trecem de cealaltă parte a lacului. Și au plecat – *Luca 8, 22*

Și într-una din zile Iisus învăța și de față ședeau farisei și învățători ai Legii, veniți din toate satele Galileii, din Iudeea și din Ierusalim – *Luca 5, 17*

Și într-una din zile, pe când Iisus învăța poporul în templu și binevestea, au venit arhiereii și cărturarii, împreună cu bătrânii – *Luca 20, 1*

Și învăța Iisus într-una din sinagogi sâmbăta – *Luca 13, 10*

Și învăța în sinagogile lor, slăvit fiind de toți – *Luca 4, 15*

Și l-a certat Iisus, zicând: Taci și ieși din el. Iar demonul, aruncându-l în mijlocul sinagogii, a ieșit din el cu nimic vătămându-l – *Luca 4, 35*

Și L-a dus în Ierusalim și L-a așezat pe aripa templului și I-a zis: Dacă ești Fiul lui Dumnezeu, aruncă-Te de aici jos – *Luca 4, 9*

Și l-a întrebat Iisus, zicând: Care-ți este numele? Iar el a zis: Legiune. Căci demoni mulți intraseră în el – *Luca 8, 30*

Și L-a întrebat Irod multe lucruri, dar El nu i-a răspuns nimic – *Luca 23, 9*

Și L-a întrebat un dregător, zicând: Bunule Învățător, ce să fac să moștenesc viața de veci? – *Luca 18, 18*

Și L-a rugat pe El toată mulțimea din ținutul Gherghesenilor să plece de la ei, căci erau cuprinși de frică mare. Iar El, intrând în corabie, S-a înapoiat – *Luca 8, 37*

Și la timpul potrivit, a trimis la lucrători o slugă că să-i dea din rodul viei. Lucrătorii însă, bătând-o, au trimis-o fără nimic – *Luca 20, 10*

Și l-au adus la Iisus și, aruncându-și hainele lor pe mânz, l-au ajutat pe Iisus să urce pe el – *Luca 19, 35*

Și L-au întrebat zicând: Învățătorule, știm că vorbești și înveți drept și nu cauți la fața omului, ci cu adevărat înveți calea lui Dumnezeu – *Luca 20, 21*

Și L-au rugat să le îngăduie să intre în porci; și le-a îngăduit – *Luca 8, 32*

Și lăsând toate, el s-a sculat și a mers după El – *Luca 5, 28*

Și le zicea: Fiul Omului este Domn și al sâmbetei – *Luca 6, 5*

Și le-a eliberat pe cel aruncat în temniță pentru răscoală și ucidere, pe care îl cereau ei, iar pe Iisus L-a dat în voia lor – *Luca 23, 25*

Și le-a spus că așa este scris și așa trebuie să pătimească Hristos și să învieze din morți a treia zi – *Luca 24, 46*

Și le-a spus lor această pildă, zicând: Unui om bogat i-a rodit din belșug țarina – *Luca 12, 16*

Și le-a spus o pildă: Vedeți smochinul și toți copacii – *Luca 21, 29*

Și le-a spus pilda aceasta: Cineva avea un smochin, sădit în via sa și a venit să caute rod în el, dar n-a găsit – *Luca 13, 6*

Și le-a spus și pildă: Poate orb pe orb să călăuzească? Nu vor cădea amândoi în groapă? – *Luca 6, 39*

Și le-a zis lor Iisus: Fiii veacului acestuia se însoară și se mărită – *Luca 20, 34*

Și le-a zis: Acestea sunt cuvintele pe care le-am grăit către voi, fiind încă împreună cu voi, că trebuie să se împlinească toate cele scrise despre Mine în Legea lui Moise, în Proroci și în psalmi – *Luca 24, 44*

Și le-a zis: Adevărat zic vouă că nici un Prooroc nu este bine primit în patria sa – *Luca 4, 24*

Și le-a zis: Am văzut pe satana ca un fulger căzând din Cer – *Luca 10, 18*

Și le-a zis: Când v-am trimis pe voi fără pungă, fără traistă și fără încălțăminte, ați avut lipsă de ceva? Iar ei au zis: De nimic – *Luca 22, 35*

Și le-a zis: Când vă rugați, ziceți: Tatăl nostru, Care ești în Ceruri, sfințească-se numele Tău. Vie Împărăția Ta. Facă-se voia Ta, precum în Cer așa și pe pământ – *Luca 11, 2*

Și le-a zis: De ce dormiți? Sculați-vă și vă rugați, ca să nu intrați în ispită – *Luca 22, 46*

Și le-a zis: Oricine va primi pruncul acesta, în numele Meu, pe Mine Mă primește; iar oricine Mă va primi pe Mine, primește pe Cel Ce M-a trimis pe Mine – *Luca 9, 48*

Și le-a zis: Unde este credința voastră? Iar ei, temându-se, s-au mirat, zicând unii către alții: Oare Cine este Acesta, că poruncește și vânturilor și apei, și-L ascultă? – *Luca 8, 25*

Și luând la Sine pe cei doisprezece, a zis către ei: Iată ne suim la Ierusalim și se vor împlini toate cele scrise prin Proroci despre Fiul Omului – *Luca 18, 31*

Și luând paharul, mulțumind, a zis: Luați acesta și împărțiți-l între voi – *Luca 22, 17*

Și luând pâinea, mulțumind, a frânt și le-a dat lor, zicând: Acesta este Trupul Meu care se dă pentru voi; aceasta să faceți spre pomenirea Mea – *Luca 22, 19*

Și luând seama cum își alegeau la masă cele dintâi locuri, a spus celor chemați o pildă – *Luca 14, 7*

Și luând, a mâncat înaintea lor – *Luca 24, 43*

Și luându-i cu Sine, S-a dus de o parte într-un loc pustiu, aproape de cetatea numită Betsaida – *Luca 9, 10*

Și luându-l, l-a vindecat și i-a dat drumul – *Luca 14, 4*

Și lui i se vestise de către Duhul Sfânt că nu va vedea moartea până ce nu va vedea pe Hristosul Domnului – *Luca 2, 26*

Și m-am rugat de ucenicii Tăi ca să-l alunge, și n-au putut – *Luca 9, 40*

Și mergea El prin cetăți și prin sate, învățând și călătorind spre Ierusalim – *Luca 13, 22*

Și mergeau cu El mulțimi multe – *Luca 14, 25*

Și mie niciodată nu mi-ai dat un ied, ca să mă veselesc cu prietenii mei – *Luca 15, 29*

Și mila Lui în neam și în neam spre cei ce se tem de El – *Luca 1, 50*

Și mirându-se toți de toate câte făcea, a zis către ucenicii Săi... – *Luca 9, 43*

Și mulți leproși erau în Israil în zilele Proorocului Elisei, dar nici unul dintre ei nu s-a curățat, decât Neeman Sirianul – *Luca 4, 27*

Și mulțimile îl întrebau zicând: Ce să facem deci? – *Luca 3, 10*

Și n-au putut să-l răspundă la acestea – *Luca 14, 6*

Și ne iartă nouă păcatele noastre, căci și noi înșine iertăm tuturor celor ce ne greșesc nouă – *Luca 11, 4*

Și ne-a ridicat putere de mântuire în casa lui David, slujitorul Său – *Luca 1, 69*

Și nefiind El acum departe de casă, a trimis la El prieteni, zicându-I: Doamne, nu Te osteni, că nu sunt vrednic ca să intri sub acoperământul meu – *Luca 7, 6*

Și negăsindu-L, s-au întors la Ierusalim, căutându-L – *Luca 2, 45*

Și nici Irod n-a găsit, căci L-a trimis iarăși la noi. Și iată, El n-a săvârșit nimic vrednic de moarte – *Luca 23, 15*

Și nici la una din ele n-a fost trimis Ilie, decât la Sarepta Sidonului, la o femeie văduvă – *Luca 4, 26*

Și nici nu vor zice: Iat-o aici sau acolo. Căci, iată, Împărăția lui Dumnezeu este înlăuntrul vostru – *Luca 17, 21*

Și nici una dintre ele nu este uitată înaintea lui Dumnezeu – *Luca 12, 6*

Și nimeni nu pune vin nou în burdufuri vechi, altfel vinul nou va sparge burdufurile – *Luca 5, 37*

Și nimeni, bând vin vechi, nu voiește de cel nou, căci zice: E mai bun cel vechi – *Luca 5, 39*

Și noi pe drept, căci noi primim cele cuvenite după faptele noastre; Acesta însă n-a făcut nici un rău – *Luca 23, 41*

Și nu după multe zile, adunând toate, fiul cel mai tânăr s-a dus într-o țară depărtată și acolo și-a risipit averea trăind în desfrânări – *Luca 15, 13*

Și nu găseau ce să-i facă, căci tot poporul se ținea după El, ascultându-L – *Luca 19, 48*

Și nu L-au putut prinde în cuvânt înaintea poporului și, mirându-se de cuvântul Lui au tăcut – *Luca 20, 26*

Și nu mai cutezau să-L întrebe nimic – *Luca 20, 40*

Și nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăvește de cel rău – *Luca 11, 4*

Și o femeie, care de doisprezece ani avea scurgere de sânge și cheltuise cu doctorii toată averea ei, și de nici unul nu putuse să fie vindecată – *Luca 8, 43*

Și o slujnică, văzându-l șezând la foc, și uitându-se bine la el, a zis: Și acesta era cu El – *Luca 22, 56*

Și oprindu-Se, Iisus a poruncit să-l aducă la El – *Luca 18, 40*

Și oricui i s-a dat mult, mult i se va cere, și cui i s-a încredințat mult, mai mult i se va cere – *Luca 12, 48*

Și pândindu-L, I-au trimis iscoade, care se prefăceau că sunt drepți, ca să-L prindă în cuvânt și să-L dea stăpânirii și puterii dregătorului – *Luca 20, 20*

Și păr din capul vostru nu va pieri – *Luca 21, 18*

Și părinții Lui, în fiecare an, se duceau de sărbătoarea Paștilor, la Ierusalim – *Luca 2, 41*

Și păsările cerului au mâncat-o – *Luca 8, 5*

Și pe când erau într-una din cetăți, iată un om plin de lepră; văzând pe Iisus, a căzut cu fața la pământ și I s-a rugat zicând: Doamne, dacă voiești, poți să mă curățești – *Luca 5, 12*

Și pe când Iisus vorbea, un fariseu Îl ruga să prânzească la el; și, intrând, a șezut la masă – *Luca 11, 37*

Și pe când îi binecuvânta, S-a despărțit de ei și S-a înălțat la Cer – *Luca 24, 51*

Și pe când Îl duceau, oprind pe un oarecare Simon Cirineul, care venea din țarină, i-au pus Crucea, ca să o ducă în urma lui Iisus – *Luca 23, 26*

Și pe când mergeau ei pe cale, zis-a unul către El: Te voi însoți, oriunde Te vei duce – *Luca 9, 57*

Și pe când mergeau ei, El a intrat într-un sat, iar o femeie, cu numele Marta, L-a primit în casa ei – *Luca 10, 38*

Și pe când se ducea El, mulțimile Îl împresurau – *Luca 8, 42*

Și pe când Se ruga El, chipul feței Sale s-a făcut altul și îmbrăcămintea Lui albă strălucind – *Luca 9, 29*

Și pe când Se ruga Iisus într-un loc, când a încetat, unul dintre ucenicii Lui I-a zis: Doamne, învață-ne să ne rugăm, cum a învățat și Ioan pe ucenicii lui – *Luca 11, 1*

Și pe când vorbea El acestea, s-a făcut un nor și i-a umbrit; și ei s-au spăimântat când au intrat în nor – *Luca 9, 34*

Și pe când vorbeau ei acestea, El a stat în mijlocul lor și le-a zis: Pace vouă – *Luca 24, 36*

Și pe când vorbeau și se întrebau între ei, Iisus Însuși, apropiindu-Se, mergea împreună cu ei – *Luca 24, 15*

Și pe când Zaharia slujea înaintea lui Dumnezeu, în rândul săptămânii sale... – *Luca 1, 8*

Și pe Iuda a lui Iacov și pe Iuda Iscarioteanul, care s-a făcut trădător – *Luca 6, 16*

Și pe Matei, și pe Toma, și pe Iacov a lui Alfeu și pe Simon numit Zilotul – *Luca 6, 15*

Și pe mulți din fiii lui Israil îi va întoarce la Domnul Dumnezeul lor – *Luca 1, 16*

Și pe nimeni să nu salutați pe cale – *Luca 10, 4*

Și pentru ce Mă chemați: Doamne, Doamne, și nu faceți ce vă spun? – *Luca 6, 46*

Și peste toate acestea între noi și voi s-a întărit prăpastie mare, ca cei care voiesc să treacă de aici la voi să nu poată, nici cei de acolo să treacă la noi – *Luca 16, 26*

Și Petru a zis: Omule, nu știu ce spui. Și îndată, încă vorbind el, a cântat cocoșul – *Luca 22, 60*

Și Petru, sculându-se, a alergat la mormânt și, plecându-se, a văzut giulgiurile singure zăcând. Și a plecat, mirându-se în sine de ceea ce se întâmplase – *Luca 24, 12*

Și Pilat a zis către arhierei și către mulțimi: Nu găsesc nici o vină în Omul acesta – *Luca 23, 4*

Și Pilat auzind, a întrebat dacă Omul este galileian – *Luca 23, 6*

Și plecând, cei trimiși au găsit precum le-a spus – *Luca 19, 32*

Și poporul aștepta pe Zaharia și se mira că întârzie în templu – *Luca 1, 21*

Și praful care s-a lipit de picioarele noastre din cetatea voastră, vi-l scuturăm vouă. Dar aceasta să știți, că s-a apropiat Împărăția lui Dumnezeu – *Luca 10, 11*

Și precum a fost în zilele lui Noe, tot așa va fi și în zilele Fiului Omului – *Luca 17, 26*

Și precum voiți să vă facă vouă oamenii, faceți-le și voi asemenea – *Luca 6, 31*

Și prin sufletul tău va trece sabie, ca să se descopere gândurile din multe inimi – *Luca 2, 35*

Și prinzându-L, L-au dus și L-au băgat în casa arhiereului. Iar Petru Îl urma de departe – *Luca 22, 54*

Și privind împrejur pe toți aceștia, i-a zis: Întinde mâna ta. Iar el a făcut așa și mâna lui s-a făcut la loc sănătoasă, ca și cealaltă – *Luca 6, 10*

Și privind, a văzut pe cei bogați, aruncând darurile lor în vistieria templului – *Luca 21, 1*

Și propovăduia în sinagogile Galileii – *Luca 4, 44*

Și puterea Domnului se arăta în tămăduiri – *Luca 5, 17*

Și râdeau de El, știind că a murit [fata] – *Luca 8, 53*

Și răspunzând Iisus zis: Au nu zece s-au curățit? Dar cei nouă unde sunt? – *Luca 17, 17*

Și răspunzând, Domnul i-a zis: Marto, Marto, te îngrijești și pentru multe te silești – *Luca 10, 41*

Și răspunzând, Iisus a zis către El: Simone, am să-ți spun ceva. Învățătorule, spune, zise el – *Luca 7, 40*

Și răspunzând, Iisus a zis către învățătorii de Lege și către farisei, spunând: Cuvine-se a vindeca sâmbăta ori nu? – *Luca 14, 3*

Și răspunzând, Iisus i-a zis: Mergi înapoia Mea, satano, căci scris este: Domnului Dumnezeului tău să te închini și numai Lui Unuia să-I slujești – *Luca 4, 8*

Și răspunzând, Iisus i-a zis: S-a spus: Să nu ispitești pe Domnul Dumnezeul tău – *Luca 4, 12*

Și răspunzând, Îngerul i-a zis: Duhul Sfânt Se va pogorî peste tine și puterea Celui Preaînalt te va umbri; pentru aceea și Sfântul care Se va naște din tine, Fiul lui Dumnezeu se va chema – *Luca 1, 35*

Și răspunzând, le-a zis: Mergeți și spuneți lui Ioan cele ce ați văzut și ați auzit: Orbii văd, șchiopii umblă, leproșii se curățesc, surzii aud, morții înviază și săracilor li se binevestește – *Luca 7, 22*

Și răspunzând, mama lui a zis: Nu! Ci se va chema Ioan – *Luca 1, 60*

Și răspunzând, Simon a zis: Învățătorule, toată noaptea ne-am trudit și nimic nu am prins, dar, după cuvântul Tău voi arunca mrejele – *Luca 5, 5*

Și răspunzând, ucenicii I-au zis: Unde, Doamne? Iar El le-a zis: Unde va fi stârvul, acolo se vor aduna și vulturii – *Luca 17, 37*

Și răspunzând, unul dintre învățătorii de Lege I-a zis: Învățătorule, acestea zicând, ne mustri și pe noi! – *Luca 11, 45*

Și ridicându-Se din rugăciune, a venit la ucenicii Lui și i-a aflat adormiți de întristare – *Luca 22, 45*

Și s-a bucurat duhul meu de Dumnezeu, Mântuitorul meu – *Luca 1, 47*

Și S-a coborât Duhul Sfânt peste El, în chip trupesc, ca un porumbel, și s-a făcut glas din Cer: Tu ești Fiul Meu cel iubit, întru Tine am binevoit – *Luca 3, 22*

Și S-a coborât la Capernaum, cetate a Galileii, și îi învăța sâmbăta – *Luca 4, 31*

Și s-a făcut glas din Cer: Tu ești Fiul Meu cel iubit, întru Tine am binevoit – *Luca 3, 22*

Și s-a iscat între ei și neînțelegere: cine dintre ei se pare că e mai mare? – *Luca 22, 24*

Și S-a întors Iisus în puterea Duhului în Galileea și a ieșit vestea despre El în toată împrejurimea – *Luca 4, 14*

Și s-a lăsat pe lac o furtună de vânt, și corabia se umplea de apă și erau în primejdie – *Luca 8, 23*

Și s-a ridicat mortul și a început să vorbească, și l-a dat mamei lui – *Luca 7, 15*

Și s-a suit Iosif în Galileea, din cetatea Nazaret, în Iudeea, în cetatea lui David, care se numește Betleem, pentru că el era din casa și din neamul lui David – *Luca 2, 4*

Și s-au apropiat de satul unde se duceau, iar El se făcea că merge mai departe – *Luca 24, 28*

Și s-au deschis ochii lor și L-au cunoscut; și El S-a făcut nevăzut de ei – *Luca 24, 31*

Și s-au dus în alt sat – *Luca 9, 56*

Și s-au întors cei șaptezeci cu bucurie, zicând: Doamne, și demonii ni se supun în numele Tău – *Luca 10, 17*

Și s-au întors păstorii, slăvind și lăudând pe Dumnezeu, pentru toate câte auziseră și văzuseră – *Luca 2, 20*

Și să dea jertfă, precum s-a zis în Legea Domnului, o pereche de turturele sau doi pui de porumbel – *Luca 2, 24*

Și să facă milă cu părinții noștri, ca ei să-și aducă aminte de legământul Său cel sfânt – *Luca 1, 72*

Și să nu ia cu mult mai mult în vremea aceasta, iar în veacul ce va să vină, viață veșnică – *Luca 18, 30*

Și să se propovăduiască în numele Său pocăința spre iertarea păcatelor la toate neamurile, începând de la Ierusalim – *Luca 24, 47*

Și să vestesc anul plăcut Domnului – *Luca 4, 19*

Și săruta picioarele Lui și le ungea cu mir – *Luca 7, 38*

Și scoțându-l afară din vie, l-au ucis. Ce va face, deci, acestora, stăpânul viei? – *Luca 20, 15*

Și sculându-Se din sinagogă, a intrat în casa lui Simon. Iar soacra lui Simon era prinsă de friguri rele și L-au rugat pentru ea – *Luca 4, 38*

Și sculându-se toată mulțimea acestora, L-au dus înaintea lui Pilat – *Luca 23, 1*

Și sculându-se, a venit la tatăl său. Și încă departe fiind el, l-a văzut tatăl său și i s-a făcut milă și, alergând, a căzut pe grumazul lui și l-a sărutat – *Luca 15, 20*

Și sculându-se, L-au scos afară din cetate și L-au dus până pe sprânceana muntelui, pe care era zidită cetatea lor, ca să-L arunce în prăpastie – *Luca 4, 29*

Și se apropia sărbătoarea Azimelor, care se cheamă Paști – *Luca 22, 1*

Și se apropiau de El toți vameșii și păcătoșii, ca să-L asculte – *Luca 15, 1*

Și se duceau toți să se înscrie, fiecare în cetatea sa – *Luca 2, 3*

Și se fac cele de pe urmă ale omului aceluia mai rele decât cele dintâi – *Luca 11, 26*

Și semănând el, una a căzut lângă drum și a fost călcată cu picioarele și păsările cerului au mâncat-o – *Luca 8, 5*

Și sfânt este numele Lui – *Luca 1, 49*

Și sfârșindu-se zilele, pe când se întorceau ei, Copilul Iisus a rămas în Ierusalim și părinții Lui nu știau – *Luca 2, 43*

Și socotind că este în ceata călătorilor de drum, au venit cale de o zi, căutându-L printre rude și printre cunoscuți – *Luca 2, 44*

Și sosind acasă, cheamă prietenii și vecinii, zicându-le: Bucurați-vă cu mine, că am găsit oaia cea pierdută – *Luca 15, 6*

Și spuneți stăpânului casei: Învățătorul îți zice: Unde este încăperea în care să mănânc Paștile cu ucenicii Mei? – *Luca 22, 11*

Și sta poporul privind, iar căpeteniile își băteau joc de El, zicând: Pe alții i-a mântuit; să Se mântuiască și pe Sine Însuși, dacă El este Hristosul, alesul lui Dumnezeu – *Luca 23, 35*

Și stând la spate, lângă picioarele Lui, plângând, a început să ude cu lacrimi picioarele Lui, și cu părul capului ei le ștergea. Și săruta picioarele Lui și le ungea cu mir – *Luca 7, 38*

Și stăpânul viei a zis: Ce voi face? Voi trimite pe fiul meu cel iubit; poate se vor rușina de el – *Luca 20, 13*

Și suindu-L diavolul pe un munte înalt, l-a arătat într-o clipă toate împărățiile lumii – *Luca 4, 5*

Și șezând în corabie, învăța, din ea, mulțimile – *Luca 5, 3*

Și Și-a pus mâinile asupra ei, și ea îndată s-a îndreptat și slăvea pe Dumnezeu – *Luca 13, 13*

Și te vor face una cu pământul, și pe fiii tăi care sunt în tine, și nu vor lăsa în tine piatră pe piatră pentru că nu ai cunoscut vremea cercetării tale – *Luca 19, 44*

Și Te vor ridica pe mâini, ca nu cumva să izbești de piatră piciorul Tău – *Luca 4, 11*

Și toată făptura va vedea mântuirea lui Dumnezeu – *Luca 3, 6*

Și toată mulțimea căuta să se atingă de El că putere ieșea din El și-i vindeca pe toți – *Luca 6, 19*

Și toate mulțimile care veniseră la această priveliște, văzând cele întâmplate, se întorceau bătându-și pieptul – *Luca 23, 48*

Și tot poporul auzind, și vameșii s-au încredințat de dreptatea lui Dumnezeu, botezându-se cu botezul lui Ioan – *Luca 7, 29*

Și tot poporul venea dis-de-dimineață la El în templu, ca să-L asculte – *Luca 21, 38*

Și tot poporul, care văzuse, a dat laudă lui Dumnezeu – *Luca 18, 43*

Și toți care îl auzeau se minunau de priceperea și de răspunsurile Lui – *Luca 2, 47*

Și toți care le auzeau le puneau la inimă, zicând: Ce va fi oare, acest copil? Căci mâna Domnului era cu el – *Luca 1, 66*

Și toți câți auzeau se mirau de cele spuse lor de către păstori – *Luca 2, 18*

Și toți cunoscuții Lui, și femeile care Îl însoțiseră din Galileea, stăteau departe, privind acestea – *Luca 23, 49*

Și toți Îl încuviințau și se mirau de cuvintele harului care ieșeau din gura Lui și ziceau: Nu este, oare, Acesta fiul lui Iosif? – *Luca 4, 22*

Și toți plângeau și se tânguiau pentru ea. Iar El a zis: Nu plângeți; n-a murit, ci doarme – *Luca 8, 52*

Și toți s-au mirat – *Luca 1, 63*

Și toți, în sinagogă, auzind acestea, s-au umplut de mânie – *Luca 4, 28*

Și trăgând corăbiile la țărm, au lăsat totul și au mers după El – *Luca 5, 11*

Și trebuia, la praznic, să le elibereze un vinovat – *Luca 23, 17*

Și tu Capernaume, nu ai fost înălțat, oare, până la cer? Până la iad vei fi coborât! – *Luca 10, 15*

Și tu ești dintre ei. Petru însă a zis: Omule, nu sunt – *Luca 22, 58*

Și tu, oarecând, întorcându-te, întărește pe frații tăi – *Luca 22, 32*

Și ucenicii Lui Îl întrebau: Ce înseamnă pilda aceasta? – *Luca 8, 9*

Și uimire i-a cuprins pe toți și slăveau pe Dumnezeu și, plini de frică, ziceau: Am văzut astăzi lucruri minunate – *Luca 5, 26*

Și un timp n-a voit, dar după acestea a zis întru sine: Deși de Dumnezeu nu mă tem și de om nu mă rușinez... – *Luca 18, 4*

Și unul dintre ei a lovit pe sluga arhiereului și i-a tăiat urechea dreaptă – *Luca 22, 50*

Și urcându-Se într-una din corăbii care era a lui Simon, l-a rugat s-o depărteze puțin de la uscat. Și șezând în corabie, învăța, din ea, mulțimile – *Luca 5, 3*

Și urmându-I femeile, care veniseră cu El din Galileea, au privit mormântul și cum a fost pus trupul Lui – *Luca 23, 55*

Și va fi casa Mea casă de rugăciune; dar voi ați făcut din ea peșteră de tâlhari – *Luca 19, 46*

Și va fi vouă spre mărturie – *Luca 21, 13*

Și va împărăți peste casa lui Iacov în veci și Împărăția Lui nu va avea sfârșit – *Luca 1, 33*

Și va merge înaintea Lui [Hristos] cu duhul și cu puterea lui Ilie, ca să întoarcă inimile părinților spre copii și pe cei neascultători la înțelepciunea dreptților, ca să-I gătească Domnului un popor pregătit – *Luca 1, 17*

Și văzând aceasta, ucenicii Iacov și Ioan I-au zis: Doamne, vrei să zicem să se coboare foc din cer și să-i mistuie, cum a făcut și Ilie? – *Luca 9, 54*

Și văzând credința lor, El le-a zis: Omule, iertate îți sunt păcatele tale – *Luca 5, 20*

Și văzând pe Iisus, strigând, a căzut înaintea Lui și cu glas mare a zis: Ce ai cu mine, Iisuse, Fiul lui Dumnezeu Celui Preaînalt? Rogu-Te, nu mă chinui – *Luca 8, 28*

Și văzând, fariseul, care-L chemase, a zis în sine: Acesta de ar fi Prooroc, ar ști cine e și ce fel e femeia aceasta care se atinge de El, că este păcătoasă – *Luca 7, 39*

Și văzând, toți murmurau, zicând că a intrat să găzduiască la un om păcătos – *Luca 19, 7*

Și văzându-i, El le-a zis: Duceți-vă și vă arătați preoților. Dar, pe când ei se duceau, s-au curățit – *Luca 17, 14*

Și văzându-l întristat, Iisus a zis: Cât de greu vor intra cei ce au averi în Împărăția lui Dumnezeu! – *Luca 18, 24*

Și văzându-L rămaseră uimiți, iar mama Lui a zis către El: Fiule de ce ne-ai făcut nouă așa? Iată, tatăl Tău și eu Te-am căutat îngrijorați – *Luca 2, 48*

Și văzându-L, au vestit cuvântul grăit lor despre acest Copil – *Luca 2, 17*

Și văzându-l, Zaharia s-a tulburat și frică a căzut peste el – *Luca 1, 12*

Și venind cel care te-a chemat pe tine și pe el, îți va zice: Dă acestuia locul. Și atunci, cu rușine, te vei duce să te așezi pe locul cel mai de pe urmă – *Luca 14, 9*

Și venind în casă n-a lăsat pe nimeni să intre cu El, decât numai pe Petru și pe Ioan și pe Iacov și pe tatăl copilei și pe mamă – *Luca 8, 51*

Și venind la El, cei doisprezece I-au spus: Dă drumul mulțimii să se ducă prin satele și prin sătulețele dimprejur, ca să poposească și să-și găsească mâncare, ca aici suntem în loc pustiu – *Luca 9, 12*

Și venind și ea în acel ceas, lăuda pe Dumnezeu și vorbea despre Prunc tuturor celor ce așteptau mântuire în Ierusalim – *Luca 2, 38*

Și venind, o află măturată și împodobită – *Luca 11, 25*

Și veți fi dați și de părinți și de frați și de neamuri și de prieteni, și vor ucide dintre voi – *Luca 21, 16*

Și veți fi urâți de toți, pentru numele Meu – *Luca 21, 17*

Și vindecați pe bolnavii din ea și ziceți-le: S-a apropiat de voi Împărăția lui Dumnezeu – *Luca 10, 9*

Și voi fiți asemenea oamenilor care așteaptă pe stăpânul lor când se va întoarce de la nuntă, ca, venind și bătând, îndată să-i deschidă – *Luca 12, 36*

Și voi să nu căutați ce veți mânca sau ce veți bea și nu fiți îngrijorați – *Luca 12, 29*

Și voi sunteți aceia care ați rămas cu Mine în încercările Mele – *Luca 22, 28*

Și voi zice sufletului meu: Suflete, ai multe bunătăți strânse pentru mulți ani; odihnește-te, mănâncă, bea, veselește-te – *Luca 12, 19*

Și vor cădea de ascuțișul sabiei și vor fi duși robi la toate neamurile, și Ierusalimul va fi

călcat în picioare de neamuri, până ce se vor împlini vremurile neamurilor – *Luca 21, 24*

Și vor fi cutremure mari și, pe alocurea, foamete și ciumă și spaime și semne mari din cer vor fi – *Luca 21, 11*

Și vor fi semne în soare, în lună și în stele, iar pe pământ spaimă între neamuri și nedumerire din pricina vuietului mării și al valurilor – *Luca 21, 25*

Și vor ședea la masă în Împărăția lui Dumnezeu – *Luca 13, 29*

Și vor veni alții de la răsărit și de la apus, de la miazănoapte și de la miazăzi și vor ședea la masă în Împărăția lui Dumnezeu – *Luca 13, 29*

Și vor zice voua: Iată este acolo; iată, aici; nu vă duceți și nu vă luați după ei – *Luca 17, 23*

Și vorbind El, iată o mulțime și cel ce se numea Iuda, unul dintre cei doisprezece, venea în fruntea lor. Și el s-a apropiat de Iisus, ca să-L sărute – *Luca 22, 47*

Și vorbind, au zis către El: Spune nouă, cu ce putere faci acestea, sau cine este Cel Ce Ți-a dat această putere? – *Luca 20, 2*

Și Zaharia, tatăl lui, s-a umplut de Duh Sfânt și a proorocit... – *Luca 1, 67*

Și zic vouă că nici Solomon, în toată mărirea lui, nu s-a îmbrăcat ca unul dintre aceștia – *Luca 12, 27*

Și zic vouă: Oricine va mărturisi pentru Mine înaintea oamenilor, și Fiul Omului va mărturisi pentru el înaintea Îngerilor lui Dumnezeu – *Luca 12, 8*

Și zicând acestea, le-a arătat mâinile și picioarele Sale – *Luca 24, 40*

Și zicând acestea, mergea înainte, suindu-Se la Ierusalim – *Luca 19, 28*

Și zicând El acestea, s-au rușinat toți cei ce erau împotriva Lui, și toată mulțimea se bucura de faptele strălucite săvârșite de El – *Luca 13, 17*

Și zicând: Dacă Tu ești regele iudeilor, mântuiește-Te pe Tine Însuți! – *Luca 23, 37*

Și zicea către ei: Secerișul este mult, dar lucrătorii sunt puțini; rugați deci pe Domnul secerișului, ca să scoată lucrători la secerișul Său – *Luca 10, 2*

Și zicea către toți: Dacă voiește cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia Crucea în fiecare zi și să-Mi urmeze Mie – *Luca 9, 23*

Și zicea către ucenicii Săi: Era un om bogat care avea un iconom și acesta a fost pârât lui că-i risipește avuțiile – *Luca 16, 1*

Și zicea lui Iisus: Pomenește-Mă Doamne, când vei veni în Împărăția Ta – *Luca 23, 42*

Și zicea mulțimilor: Când vedeți un nor ridicându-se dinspre apus, îndată ziceți că vine ploaie mare; și așa este – *Luca 12, 54*

Și ziua aceea era vineri, și se lumina spre sâmbătă – *Luca 23, 54*

Și ziua era în templu și învăța, iar noaptea, ieșind, o petrecea pe muntele ce se cheamă al Măslinilor – *Luca 21, 37*

Și, văzând-o Domnul, I s-a făcut milă de ea și i-a zis: Nu plânge! – *Luca 7, 13*

Și-a pus mâinile asupra ei, și ea îndată s-a îndreptat și slăvea pe Dumnezeu – *Luca 13, 13*

Și-L rugau pe El să nu le poruncească să meargă în adânc – *Luca 8, 31*

Știi poruncile: Să nu săvârșești adulter, să nu ucizi, să nu furi, să nu mărturisești strâmb, cinstește pe tatăl tău și pe mama ta – *Luca 18, 20*

Știu ce voi face, ca să mă primească în casele lor, când voi fi scos din iconomie – *Luca 16, 4*

T

Taci și ieși din el. Iar demonul, aruncându-l în mijlocul sinagogii, a ieșit din el cu nimic vătămându-l – *Luca 4, 35*

Taie-l; de ce să ocupe locul în zadar? – *Luca 13, 7*

Tată, am greșit la cer și înaintea ta – *Luca 15, 18*

Tată, am greșit la cer și înaintea ta și nu mai sunt vrednic să mă numesc fiul tău – *Luca 15, 21*

Tată, dă-mi partea ce mi se cuvine din avere – *Luca 15, 12*

Tatăl împotriva fiului și fiul împotriva tatălui, mama împotriva fiicei și fiica împotriva mamei, soacra împotriva nurorii sale și nora împotriva soacrei – *Luca 12, 53*

Tatăl însă i-a zis: Fiule, tu totdeauna ești cu mine și toate ale mele ale tale sunt – *Luca 15, 31*

Tatăl nostru, Care ești în ceruri, sfințească-se numele Tău – *Luca 11, 2*

Tatăl Tău și eu Te-am căutat îngrijorați – *Luca 2, 48*

Tatăl vostru știe că aveți nevoie de acestea – *Luca 12, 30*

Te slăvesc pe Tine, Părinte, Doamne al Cerului și al pământului, că ai ascuns acestea de cei înțelepți și de cei pricepuți și le-ai descoperit pruncilor. Așa Părinte, căci așa a fost înaintea Ta, bunăvoința Ta – *Luca 10, 21*

Te știu cine ești: Sfântul lui Dumnezeu – *Luca 4, 34*

Te voi însoți, oriunde Te vei duce – *Luca 9, 57*

Te vor ridica pe mâini, ca nu cumva să izbești de piatră piciorul Tău – *Luca 4, 11*

Temeți-vă de acela care, după ce a ucis, are putere să arunce în gheena; da, vă zic vouă, de acela să vă temeți – *Luca 12, 5*

Timp de patruzeci de zile, fiind ispitit de diavolul. Și în aceste zile nu a mâncat nimic; și sfârșindu-se ele, a flămânzit – *Luca 4, 2*

Tinere, ție îți zic, scoală-te – *Luca 7, 14*

Tirului și Sidonului mai ușor le va fi la judecată, decât vouă – *Luca 10, 14*

Toată făptura va vedea mântuirea lui Dumnezeu – *Luca 3, 6*

Toată mulțimea căuta să se atingă de El că putere ieșea din El și-i vindeca pe toți – *Luca 6, 19*

Toată mulțimea poporului, în timpul tămâierii era afară și se ruga – *Luca 1, 10*

Toată noaptea ne-am trudit și nimic nu am prins, dar, după cuvântul Tău voi arunca mrejele – *Luca 5, 5*

Toate acestea le auzeau și fariseii, care erau iubitori de argint și-L luau în bătaie de joc – *Luca 16, 14*

Toate acestea le-am păzit din tinerețile mele – *Luca 18, 21*

Toate ale mele ale tale sunt – *Luca 15, 31*

Toate Mi-au fost date de către Tatăl Meu și nimeni nu cunoaște cine este Fiul, decât numai Tatăl, și Cine este Tatăl, decât numai Fiul și căruia voiește Fiul să-i descopere – *Luca 10, 22*

Tot așa precum a fost în zilele lui Lot: mâncau, beau cumpărau, vindeau, sădeau și zideau – *Luca 17, 28*

Tot poporul auzind, și vameșii s-au încredințat de dreptatea lui Dumnezeu, botezându-se cu botezul lui Ioan – *Luca 7, 29*

Tot poporul venea dis-de-dimineață la El în templu, ca să-L asculte – *Luca 21, 38*

Totuși, fiindcă văduva aceasta îmi face supărare, îi voi face dreptate, ca să nu vină mereu să mă supere – *Luca 18, 5*

Toți au rămas uimiți de mărirea lui Dumnezeu – *Luca 9, 43*

Toți care îl auzeau se minunau de priceperea și de răspunsurile Lui – *Luca 2, 47*

Toți care le auzeau le puneau la inimă, zicând: Ce va fi oare, acest copil? Căci mâna Domnului era cu el – *Luca 1, 66*

Toți câți auzeau se mirau de cele spuse lor de către păstori – *Luca 2, 18*

Toți câți aveau bolnavi de felurite boli îi aduceau la El; iar El, punându-Și mâinile pe fiecare dintre ei, îi făcea sănătoși – *Luca 4, 40*

Toți Îl încuviințau și se mirau de cuvintele harului care ieșeau din gura Lui și ziceau: Nu este, oare, Acesta fiul lui Iosif? – *Luca 4, 22*

Toți plângeau și se tânguiau pentru ea. Iar El a zis: Nu plângeți; n-a murit, ci doarme – *Luca 8, 52*

Toți s-au mirat – *Luca 1, 63*

Toți, în sinagogă, auzind acestea, s-au umplut de mânie – *Luca 4, 28*

Trebuia însă să ne veselim și să ne bucurăm, căci fratele tău acesta mort era și a înviat, pierdut era și s-a aflat – *Luca 15, 32*

Trebuie să binevestesc Împărăția lui Dumnezeu și altor cetăți, fiindcă pentru aceasta am fost trimis – *Luca 4, 43*

Trei ani sunt de când vin și caut rod în smochinul acesta și nu găsesc. Taie-l; de ce să ocupe locul în zadar? – *Luca 13, 7*

Trei împotriva a doi și doi împotriva a trei – *Luca 12, 52*

Tu Capernaume, nu ai fost înălțat, oare, până la cer? Până la iad vei fi coborât! – *Luca 10, 15*

Tu ești Cel Ce va să vină sau să așteptăm pe altul? – *Luca 7, 19, 20*

Tu ești Fiul lui Dumnezeu. Dar El, certându-i, nu-i lăsa să vorbească acestea, că știau că El este Hristosul – *Luca 4, 41*

Tu ești Fiul Meu cel iubit, întru Tine am binevoit – *Luca 3, 22*

Tu ești regele Iudeilor? Iar El răspunzând, a zis: Tu zici – *Luca 23, 3*

Tu singur ești străin în Ierusalim și nu știi cele ce s-au întâmplat în el zilele acestea? – *Luca 24, 18*

Tu zici – *Luca 23, 3*

Tu, pruncule, Prooroc al Celui Preaînalt te vei chema, că vei merge înaintea feței Domnului, ca să gătești căile Lui – *Luca 1, 76*

Turma s-a aruncat de pe țărm în lac și s-a înecat – *Luca 8, 33*

Turna-vor în sânul vostru o măsură bună, îndesată, clătinată și cu vârf, căci cu ce măsură veți măsura, cu aceeași vi se va măsura – *Luca 6, 38*

Ț

Țarină am cumpărat și am nevoie să ies ca s-o văd; te rog iartă-mă – *Luca 14, 18*

Ție Îți voi da toată stăpânirea aceasta și strălucirea lor, căci mi-a fost dată mie și eu o dau cui voiesc – *Luca 4, 6*

Ție îți zic: Scoală-te, ia patul tău și mergi la casa ta – *Luca 5, 24*

U

Ucenicii lui Ioan postesc adesea și fac rugăciuni, de asemenea și ai fariseilor, iar ai Tăi mănâncă și beau – *Luca 5, 33*

Ucenicii Lui Îl întrebau: Ce înseamnă pilda aceasta? – *Luca 8, 9*

Ucenicii Lui smulgeau spice, le frecau cu mâinile și mâncau – *Luca 6, 1*

Uimire i-a cuprins pe toți și slăveau pe Dumnezeu și, plini de frică, ziceau: Am văzut astăzi lucruri minunate – *Luca 5, 26*

Umblând fără prihană în toate poruncile și rânduielile Domnului – *Luca 1, 6*

Un cămătar avea doi datornici. Unul era dator cu cinci sute de dinari, iar celălalt cu cincizeci – *Luca 7, 41*

Un foișor mare, așternut; acolo să pregătiți – *Luca 22, 12*

Un Înger din Cer s-a arătat Lui și-L întărea – *Luca 22, 43*

Un levit, ajungând în acel loc și văzând, a trecut pe alături – *Luca 10, 32*

Un om a sădit vie și a dat-o lucrătorilor și a plecat departe pentru multă vreme – *Luca 20, 9*

Un om avea doi fii – *Luca 15, 11*

Un om cobora de la Ierusalim la Ierihon, și a căzut între tâlhari, care, după ce l-au dezbrăcat și l-au rănit, au plecat, lăsându-l aproape mort – *Luca 10, 30*

Un om de neam mare s-a dus într-o țară îndepărtată, ca să-și ia domnie – *Luca 19, 12*

Un om oarecare a făcut cină mare și a chemat pe mulți – *Luca 14, 16*

Un orb ședea lângă drum, cerșind – *Luca 18, 35*

Un preot cobora pe calea aceea și, văzându-l, a trecut pe alături – *Luca 10, 31*

Un preot cu numele Zaharia din ceata preoțească a lui Abia – *Luca 1, 5*

Un samarinean, mergând pe cale a venit la el și, văzându-l i s-a făcut milă – *Luca 10, 33*

Un sărac, anume Lazăr, zăcea înaintea porții lui, plin de bube – *Luca 16, 20*

Una Ție, una lui Moise și una lui Ilie, neștiind ce spune – *Luca 9, 33*

Una va fi luată și alta va fi lăsată – *Luca 17, 35*

Unde este comoara voastră acolo va fi și inima voastră – *Luca 12, 34*

Unde este credința voastră? Iar ei, temându-se, s-au mirat, zicând unii către alții: Oare cine este Acesta, că poruncește și vânturilor și apei, și-L ascultă? – *Luca 8, 25*

Unde este încăperea în care să mănânc Paștile cu ucenicii Mei? – *Luca 22, 11*

Unde va fi stârvul, acolo se vor aduna și vulturii – *Luca 17, 37*

Unde voiești să pregătim? – *Luca 22, 9*

Unele femei care fuseseră vindecate de duhuri rele și de boli: Maria, numită Magdalena, din care ieșiseră șapte demoni – *Luca 8, 2*

Unii dintre ei au zis: Cu Beelzebul, căpetenia demonilor, scoate pe demoni – *Luca 11, 15*

Unii dintre farisei au zis: De ce faceți ce nu se cade a face sâmbăta? – *Luca 6, 2*

Unul din farisei L-a rugat pe Iisus să mănânce cu el – *Luca 7, 36*

Unul dintre ei, văzând că s-a vindecat, s-a întors cu glas mare slăvind pe Dumnezeu – *Luca 17, 15*

Unul dintre învățătorii de Lege I-a zis: Învățătorule, acestea zicând, ne mustri și pe noi! – *Luca 11, 45*

Unul era dator cu cinci sute de dinari, iar celălalt cu cincizeci – *Luca 7, 41*

Unul se va lua și altul se va lăsa – *Luca 17, 36*

Urcându-Se într-una din corăbii care era a lui Simon, l-a rugat s-o depărteze puțin de la uscat – *Luca 5, 3*

Urmează-Mi – *Luca 9, 59*

V

Va fi în țară mare strâmtorare și mânie împotriva acestui popor – *Luca 21, 23*

Va fi mare înaintea Domnului – *Luca 1, 15*

Va fi mare și Fiul Celui Preaînalt Se va chema – *Luca 1, 32*

Va împărăți peste casa lui Iacov în veci și Împărăția Lui nu va avea sfârșit – *Luca 1, 33*

Va merge înaintea Lui [Hristos] cu duhul și cu puterea lui Ilie – *Luca 1, 17*

Va mulțumi, oare, slugii că a făcut cele poruncite? Cred că nu – *Luca 17, 9*

Va veni și va pierde pe lucrătorii aceia, iar via o va da altora. Iar ei auzind, au zis: Să nu se întâmple! – *Luca 20, 16*

Vai și vouă, învățătorilor de Lege! Că împovărați pe oameni cu sarcini anevoie de purtat, iar voi nu atingeți sarcinile nici cel puțin cu un deget – *Luca 11, 46*

Vai ție Betsaido! Căci dacă în Tir și în Sidon s-ar fi făcut minunile care s-au făcut la voi, de mult s-ar fi pocăit, stând în sac și în cenușă – *Luca 10, 13*

Vai ție, Horazine! Vai ție Betsaido! Căci dacă în Tir și în Sidon s-ar fi făcut minunile care s-au făcut la voi, de mult s-ar fi pocăit, stând în sac și în cenușă – *Luca 10, 13*

Vai vouă bogaților, că vă luați pe pământ mângâierea voastră! *Luca 6, 24*

Vai vouă celor ce astăzi râdeți, că veți plânge și vă veți tângui – *Luca 6, 25*

Vai vouă celor ce sunteți sătui acum, că veți flămânzi – *Luca 6, 25*

Vai vouă! Că zidiți mormintele Proorocilor pe care părinții voștri i-au ucis – *Luca 11, 47*

Vai vouă, când toți oamenii vă vor vorbi de bine. Căci tot așa făceau Proorocilor mincinoși părinții lor – *Luca 6, 26*

Vai vouă, cărturarilor și fariseilor fățarnici! Că sunteți ca mormintele ce nu se văd, și oamenii, care umblă peste ele, nu le știu – *Luca 11, 44*

Vai vouă, fariseilor! Că dați zeciuială din izmă și din untariță și din toate legumele și lăsați la o parte dreptatea și iubirea de Dumnezeu; pe acestea se cuvenea să le faceți și pe acelea să nu le lăsați – *Luca 11, 42*

Vai vouă, fariseilor! Că iubiți scaunele din față în sinagogi și închinăciunile în piețe – *Luca 11, 43*

Vai vouă, învățătorilor de Lege! Că ați luat cheia cunoștinței, voi înșivă n-ați intrat, iar pe cei ce voiau să intre i-ați împiedicat – *Luca 11, 52*

V-am cântat din fluier și n-ați jucat; v-am cântat de jale și n-ați plâns – *Luca 7, 32*

V-am dat putere să călcați peste șerpi și peste scorpii, și peste toată puterea vrăjmașului, și nimic nu vă va vătăma – *Luca 10, 19*

Vameșul, departe stând, nu voia nici ochii să-și ridice către cer, ci-și bătea pieptul, zicând: Dumnezeule, milostiv fii mie, păcătosului – *Luca 18, 13*

Vă binevestesc vouă bucurie mare, care va fi pentru tot poporul – *Luca 2, 10*

Vă întreb pe voi, ce se cade a face sâmbăta: a face bine sau a face rău? – *Luca 6, 9*

Vă spun că Dumnezeu poate și din pietrele acestea să ridice fii lui Avraam – *Luca 3, 8*

Vă spun vouă, prietenii Mei: Nu vă temeți de cei ce ucid trupul și după aceasta n-au ce să mai facă – *Luca 12, 4*

Vă spun vouă: Sunt unii, dintre cei ce stau aici, care nu vor gusta moartea, până ce nu vor vedea Împărăția lui Dumnezeu – *Luca 9, 27*

Vă spun: Nu știu de unde sunteți. Depărtați-vă de la Mine toți lucrătorii nedreptății – *Luca 13, 27*

Vă va arăta un foișor mare, așternut; acolo să pregătiți – *Luca 22, 12*

Vă voi arăta însă de cine să vă temeți: Temeți-vă de acela care, după ce a ucis, are putere să arunce în gheena; da, vă zic vouă, de acela să vă temeți – *Luca 12, 5*

Vă voi întreba și Eu pe voi un cuvânt, și spuneți-Mi... – *Luca 20, 3*

Văzând aceasta, ucenicii Iacov și Ioan l-au zis: Doamne, vrei să zicem să se coboare foc din cer și să-i mistuie, cum a făcut și Ilie? – *Luca 9, 54*

Văzând credința lor, El le-a zis: Omule, iertate îți sunt păcatele tale – *Luca 5, 20*

Văzând pe Iisus, a căzut cu fața la pământ și I s-a rugat zicând: Doamne, dacă voiești, poți să mă curățești – *Luca 5, 12*

Văzând pe Iisus, strigând, a căzut înaintea Lui și cu glas mare a zis: Ce ai cu mine, Iisuse, Fiul lui Dumnezeu Celui Preaînalt? Rogu-Te, nu mă chinui – *Luca 8, 28*

Văzând, fariseul, care-L chemase, a zis în sine: Acesta de ar fi Prooroc, ar ști cine e și ce fel e femeia aceasta care se atinge de El, că este păcătoasă – *Luca 7, 39*

Văzând, să nu vadă și, auzind, să nu înțeleagă – *Luca 8, 10*

Văzând, toți murmurau, zicând că a intrat să găzduiască la un om păcătos – *Luca 19, 7*

Văzând-o Domnul, I s-a făcut milă de ea și i-a zis: Nu plânge! – *Luca 7, 13*

Văzându-L rămaseră uimiți, iar mama Lui a zis către El: Fiule de ce ne-ai făcut nouă așa? – *Luca 2, 48*

Văzându-L, au vestit cuvântul grăit lor despre acest Copil – *Luca 2, 17*

Văzându-se văditǎ, a venit tremurând și, căzând înaintea Lui, a spus de față cu tot poporul din ce cauză s-a atins de El și cum s-a tămăduit îndată – *Luca 8, 47*

Vedeți mâinile Mele și picioarele Mele, că Eu Însumi sunt; pipăiți-Mă și vedeți, că duhul nu are carne și oase, precum Mă vedeți pe Mine că am – *Luca 24, 39*

Vedeți să nu fiți amăgiți, căci mulți vor veni întru numele Meu, zicând: Eu sunt, și vremea s-a apropiat. Nu mergeți după ei – *Luca 21, 8*

Vedeți și păziți-vă de toată lăcomia, căci viața cuiva nu stă în prisosul avuțiilor sale – *Luca 12, 15*

Vei chema numele lui Iisus – *Luca 1, 31*

Vei lua în pântece și vei naște Fiu și vei chema numele lui Iisus – *Luca 1, 31*

Vei merge înaintea feței Domnului, ca să gătești căile Lui – *Luca 1, 76*

Vei naște Fiu și vei chema numele lui Iisus – *Luca 1, 31*

Venind în casă n-a lăsat pe nimeni să intre cu El, decât numai pe Petru și pe Ioan și pe Iacov și pe tatăl copilei și pe mamă – *Luca 8, 51*

Venind la El, cei doisprezece I-au spus: Dă drumul mulțimii să se ducă prin satele și prin sătulețele dimprejur, ca să poposească și să-și găsească mâncare, ca aici suntem în loc pustiu – *Luca 9, 12*

Venind la Iisus, L-au rugat stăruitor zicând: Vrednic este să-i faci lui aceasta – *Luca 7, 4*

Venind și ea în acel ceas, lăuda pe Dumnezeu și vorbea despre Prunc tuturor celor ce așteptau mântuire în Ierusalim – *Luca 2, 38*

Venind, o află măturată și împodobită – *Luca 11, 25*

Venind vindecați-vă, dar nu în ziua sâmbetei! – *Luca 13, 14*

Veniți, că iată toate sunt gata – *Luca 14, 17*

Veni-va stăpânul slugii aceleia în ziua în care ea nu se așteaptă și în ceasul în care ea nu știe și o va tăia în două, iar partea ei va pune-o cu cei necredincioși – *Luca 12, 46*

Veni-vor zilele când veți dori să vedeți una din zilele Fiului Omului, și nu veți vedea – *Luca 17, 22*

Vestind în toată cetatea câte îi făcuse Iisus – *Luca 8, 39*

Veți fi dați și de părinți și de frați și de neamuri și de prieteni, și vor ucide dintre voi – *Luca 21, 16*

Veți fi fiii Celui Preaînalt, că El este bun cu cei nemulțumitori și răi – *Luca 6, 35*

Veți fi urâți de toți, pentru numele Meu – *Luca 21, 17*

Veți găsi un Prunc înfășat, culcat în iesle – *Luca 2, 12*

Vezi pe femeia aceasta? Am intrat în casa ta și apă pe picioare nu Mi-ai dat; ea însă, cu lacrimi, Mi-a udat picioarele și le-a șters cu părul ei – *Luca 7, 44*

Vezi! Credința ta te-a mântuit – *Luca 18, 42*

Vi s-a născut azi Mântuitor, care este Hristos Domnul, în cetatea lui David – *Luca 2, 11*

Vi se lasă casa voastră pustie, că adevărat grăiesc vouă: Nu Mă veți mai vedea până ce va veni vremea când veți zice: Binecuvântat este Cel Ce vine întru numele Domnului! – *Luca 13, 35*

Vi se pare că am venit să dau pace pe pământ? Vă spun că nu, ci dezbinare – *Luca 12, 51*

Viața este mai mult decât hrana și trupul decât îmbrăcămintea – *Luca 12, 23*

Vie Împărăția Ta. Facă-se voia Ta, precum în Cer așa și pe pământ – *Luca 11, 2*

Vinde toate câte ai și le împarte săracilor, și vei avea comoară în Ceruri; și vino și urmează Mie – *Luca 18, 22*

Vindecați pe bolnavii din ea și ziceți-le: S-a apropiat de voi Împărăția lui Dumnezeu – *Luca 10, 9*

Vindeți averile voastre și dați milostenie; faceți-vă pungi care nu se învechesc, comoară neîmputinată în Ceruri, unde fur nu se apropie, nici molie nu o strică – *Luca 12, 33*

Vino după Mine – *Luca 5, 27*

Vino îndată și șezi la masă – *Luca 17, 7*

Vino și urmează Mie – *Luca 18, 22*

Vinul nou trebuie pus în burdufuri noi și împreună se vor păstra – *Luca 5, 38*

Voi arunca mrejele – *Luca 5, 5*

Voi ați făcut din ea peșteră de tâlhari – *Luca 19, 46*

Voi însă ședeți în cetate, până ce vă veți îmbrăca cu putere de Sus – *Luca 24, 49*

Voi nu atingeți sarcinile nici cel puțin cu un deget – *Luca 11, 46*

Voi să nu căutați ce veți mânca sau ce veți bea și nu fiți îngrijorați – *Luca 12, 29*

Voi strica jitnițele mele și mai mari le voi zidi și voi strânge acolo tot grâul și bunătățile mele – *Luca 12, 18*

Voi sunteți aceia care ați rămas cu Mine în încercările Mele – *Luca 22, 28*

Voi sunteți cei ce vă faceți pe voi drepți înaintea oamenilor, dar Dumnezeu cu-noaște inimile voastre; căci ceea ce la oameni este înalt, urâciune este înaintea lui Dumnezeu – *Luca 16, 15*

Voi sunteți mai de preț decât multe vrăbii – *Luca 12, 7*

Voi sunteți martorii acestora – *Luca 24, 48*

Voi trimite la ei Proroci și Apostoli și dintre ei vor ucide și vor prigoni – *Luca 11, 49*

Voi trimite pe fiul meu cel iubit; poate se vor rușina de el – *Luca 20, 13*

Voi zice sufletului meu: Suflete, ai multe bunătăți strânse pentru mulți ani; odihnește-te, mănâncă, bea, veselește-te – *Luca 12, 19*

Voi ziceți că Eu sunt – *Luca 22, 70*

Voiesc, fii curățat! Și îndată s-a dus lepra de pe el – *Luca 5, 13*

Vor fi semne în soare, în lună și în stele, iar pe pământ spaimă întru neamuri și nedumerire din pricina vuietului mării și al valurilor – *Luca 21, 25*

Vor începe să spună munților: Cădeți peste noi; și dealurilor: Acoperiți-ne – *Luca 23, 30*

Vor vedea pe Fiul Omului venind pe nori cu putere și cu slavă multă – *Luca 21, 27*

Vor veni alții de la răsărit și de la apus, de la miazănoapte și de la miazăzi și vor ședea la masă în Împărăția lui Dumnezeu – *Luca 13, 29*

Vor veni zile când, din cele ce vedeți, nu va rămâne piatră pe piatră care să nu se risipească – *Luca 21, 6*

Vorbeau despre sfârșitul Lui, pe care avea să-l împlinească în Ierusalim – *Luca 9, 31*

Vouă celor ce ascultați vă spun: Iubiți pe vrăjmașii voștri, faceți bine celor ce vă urăsc pe voi – *Luca 6, 27*

Vouă vă este dat să cunoașteți tainele Împărăției lui Dumnezeu, iar celorlalți în pilde, ca, văzând, să nu vadă și, auzind, să nu înțeleagă – *Luca 8, 10*

Vrednic este să-i faci lui aceasta – *Luca 7, 4*

Vulpile au vizuini și păsările cerului au cuiburi; dar Fiul Omului n-are unde să-Și plece capul – *Luca 9, 58*

Z

Zaharia s-a tulburat și frică a căzut peste el – *Luca 1, 12*

Zaharia slujea înaintea lui Dumnezeu, în rândul săptămânii sale – *Luca 1, 8*

Zaharia, din ceata preoțească a lui Abia – *Luca 1, 5*

Zaharia, tatăl lui, s-a umplut de Duh Sfânt și a proorocit zicând – *Luca 1, 67*

Zahee, coboară-te degrabă, căci astăzi în casa ta trebuie să rămân – *Luca 19, 5*

Zaheu, stând, a zis către Domnul: Iată, jumătate din averea mea, Doamne, o dau săracilor – *Luca 19, 8*

Zi acestei pietre să se facă pâine – *Luca 4, 3*

Zic ție, Petre, nu va cânta astăzi cocoșul, până ce de trei ori te vei lepăda de Mine, că nu Mă cunoști – *Luca 22, 34*

Zic ție: Nu vei ieși de acolo, până ce nu vei plăti și cel din urmă ban – *Luca 12, 59*

Zic vouă că acesta s-a coborât mai îndreptat la casa sa, decât acela. Fiindcă oricine se înalță pe sine se va smeri, iar cel ce se smerește pe sine se va înălța – *Luca 18, 14*

Zic vouă că le va face dreptate în curând. Dar Fiul Omului, când va veni, va găsi, oare, credință pe pământ? – *Luca 18, 8*

Zic vouă că nici în Israil n-am aflat atâta credință – *Luca 7, 9*

Zic vouă, așa se face bucurie înaintea Îngerilor lui Dumnezeu pentru un păcătos care se pocăiește – *Luca 15, 10*

Zic vouă: Că așa și în Cer va fi mai multă bucurie pentru un păcătos care se pocăiește, decât pentru nouăzeci și nouă de drepți, care n-au nevoie de pocăință – *Luca 15, 7*

Zic vouă: Că mai ușor va fi Sodomei în ziua aceea, decât cetății aceleia – *Luca 10, 12*

Zic vouă: Că oricui are i se va da, iar de la cel ce nu are și ceea ce are i se va lua – *Luca 19, 26*

Zic vouă: Chiar dacă, sculându-se, nu i-ar da pentru că-i este prieten, dar, pentru îndrăzneala lui, sculându-se, îi va da cât îi trebuie – *Luca 11, 8*

Zic vouă: Dacă vor tăcea aceștia, pietrele vor striga – *Luca 19, 40*

Zic vouă: În noaptea aceea vor fi doi într-un pat; unul va fi luat, iar celălalt va fi lăsat – *Luca 17, 34*

Zic vouă: Între cei născuți din femei, nimeni nu este mai mare decât Ioan; dar cel mai mic în Împărăția lui Dumnezeu este mai mare decât el – *Luca 7, 28*

Zic vouă: Oricine va mărturisi pentru Mine înaintea oamenilor, și Fiul Omului va mărturisi pentru el înaintea Îngerilor lui Dumnezeu – *Luca 12, 8*

Zicând că Fiul Omului trebuie să fie dat în mâinile oamenilor păcătoși și să fie răstignit, iar a treia zi să învieze – *Luca 24, 7*

Zicând că Fiul Omului trebuie să pătimească multe și să fie defăimat de către bătrâni și de către arhierei și de către cărturari și să fie omorât, iar a treia zi să învieze – *Luca 9, 22*

Zicând El acestea, s-au rușinat toți cei ce erau împotriva Lui, și toată mulțimea se bucura de faptele strălucite săvârșite de El – *Luca 13, 17*

Zicând: A murit fiica ta. Nu mai supăra pe Învățătorul – *Luca 8, 49*

Zicând: Binecuvântat este Împăratul Care vine întru numele Domnului! Pace în Cer și slavă întru cei de Sus – *Luca 19, 38*

Zicând: Ce este acest cuvânt? Că poruncește duhurilor necurate, cu stăpânire și cu putere, și ele ies – *Luca 4, 36*

Zicând: Copilă, scoală-te! – *Luca 8, 54*

Zicând: Eu vă botez cu apă, dar vine Cel Ce este mai tare decât mine, Căruia nu sunt vrednic să-I dezleg cureaua încălțămintelor. El vă va boteza cu Duh Sfânt și cu foc – *Luca 3, 16*

Zicând: Într-o cetate era un judecător care de Dumnezeu nu se temea și de om nu se rușina – *Luca 18, 2*

Zicând: Mergeți în satul dinaintea voastră și, intrând în el, veți găsi un măgar legat pe care nimeni dintre oameni n-a șezut vreodată – *Luca 19, 30*

Zicând: Spune nouă dacă ești Tu Hristosul. Și El le-a zis: Dacă vă voi spune, nu veți crede – *Luca 22, 67*

Zicându-le: Scris este: „Și va fi casa Mea casă de rugăciune"; dar voi ați făcut din ea peșteră de tâlhari – *Luca 19, 46*

Zicea către ei: Secerișul este mult, dar lucrătorii sunt puțini; rugați deci pe Domnul secerișului, ca să scoată lucrători la secerișul Său – *Luca 10, 2*

Zicea către toți: Dacă voiește cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea în fiecare zi și să-Mi urmeze Mie – *Luca 9, 23*

Zicea Ioan mulțimilor care veneau să se boteze de el: Pui de vipere cine v-a arătat să fugiți de mânia ce va să fie? – *Luca 3, 7*

Zicea mulțimilor: Când vedeți un nor ridicându-se dinspre apus, îndată ziceți că vine ploaie mare; și așa este – *Luca 12, 54*

Ziceau că a înviat cu adevărat Domnul și S-a arătat lui Simon – *Luca 24, 34*

Ziceau: Am văzut astăzi lucruri minunate – *Luca 5, 26*

Ziceți: Și praful care s-a lipit de picioarele noastre din cetatea voastră, vi-l scuturăm vouă – *Luca 10, 11*

Zis-a către ucenici: Veni-vor zilele când veți dori să vedeți una din zilele Fiului Omului, și nu veți vedea – *Luca 17, 22*

Zis-a Domnul Domnului meu: Șezi de-a dreapta Mea – *Luca 20, 42*

Zis-a Lui cineva din mulțime: Învățătorule, zi fratelui meu să împartă cu mine moștenirea – *Luca 12, 13*

Zis-a lui stăpânul: Din cuvintele tale te voi judeca, slugă vicleană. Ai știut că eu sunt om aspru: iau ce nu am pus și secer ce nu am semănat – *Luca 19, 22*

Zis-a și celui ce-L chemase: Când faci prânz sau cină, nu chema pe prietenii tăi, nici pe frații tăi, nici pe rudele tale, nici vecinii bogați, ca nu cumva să te cheme și ei, la rândul lor, pe tine, și să-ți fie ca răsplată – *Luca 14, 12*

Zis-a unul către El: Te voi însoți, oriunde Te vei duce – *Luca 9, 57*

Zis-au cei ce ascultau: Și cine poate să se mântuiască? – *Luca 18, 26*

Ziua era în templu și învăța, iar noaptea, ieșind, o petrecea pe muntele ce se cheamă al Măslinilor – *Luca 21, 37*

INDICE REAL ŞI ONOMASTIC

A

Abel – *Luca 11, 42-51*
Abiatar arhiereul – *Luca 6, 1-5*
Adam – *Luca 20, 27-40*
Adam: a căzut pentru că şi-a pierdut trezvia – *Luca 22, 63-71*
Adam: făcut de Dumnezeu – *Luca 3, 23-38*
Adam: îngropat pe Golgota – *Luca 23, 32-38*
Adam: neascultarea sa – *Luca 22, 7-13*
Adam: scoaterea lui din Rai – *Luca 16, 23-26*
Adam: vieţuirea sa din Rai – *Luca 23, 39-43*
adulterul – *Luca 16, 16-18; 18, 9-14*
agonisirea avuţiilor – *Luca 12, 13-15*
agonisirea prietenilor cereşti – *Luca 16, 1-9*
ajutorul lui Dumnezeu – *Luca 22, 28-34*
aluatul fariseilor – *Luca 12, 1-3*
alungarea vânzătorilor din templu – *Luca 19, 45-48 + 20, 1-8*
amânarea pocăinţei – *Luca 13, 6-9*
amăgirea hristoşilor mincinoşi – *Luca 17, 20-25*
Ana proorociţa Îl mărturiseşte pe Hristos – *Luca 2, 36-40*
Andrei: este ales Apostol – *Luca 6, 20-26*
Antihristul: ce se cade a face în ziua venirii sale – *Luca 17, 31-33*
Antihristul: nu se cuvine să ne plecăm înaintea lui – *Luca 17, 31-33*
Antihristul: uşurătatea oamenilor din vremea lui – *Luca 17, 26-30*
Antihristul: va fi locaş a toată răutatea – *Luca 17, 26-30*
Antihristul: va veni atunci când se vor înmulţi fărădelegile între oameni – *Luca 17, 26-30*
apocatastaza – *Luca 16, 23-26*
apostolii mincinoşi – *Luca 1, 1-4*
Apostolii: au putere duhovnicească – *Luca 10, 17-20*
Apostolii: călăuzesc spre Hristos – *Luca 19, 29-40*
Apostolii: Îi cer lui Hristos să îi înveţe să se roage – *Luca 11, 1-4*
Apostolii: Îi cer lui Hristos să le sporească credinţa – *Luca 17, 5-10*
Apostolii: îi vor judeca pe iudei – *Luca 11, 14-20*
Apostolii: mănâncă grâu din semănături în zi de sâmbătă – *Luca 6, 1-5*
Apostolii: neagoniseala lor – *Luca 22, 7-13; 22, 35-38*
Apostolii: neagoniseala lor în vremea propovăduirii – *Luca 10, 4-9*
Apostolii: nu au înţeles cuvântul Învierii mai înainte de răstignire – *Luca 18, 31-34*
Apostolii: nu cred Învierea vestită de mironosiţe – *Luca 24, 1-12*
Apostolii: nu ştiu care dintre ei este mai mare – *Luca 9, 46-50*
Apostolii: numele lor sunt scrise în Ceruri – *Luca 10, 17-20*
Apostolii: prietenia dintre ei – *Luca 22, 21-27*
Apostolii: prigonirea lor de către cei lumeşti – *Luca 10, 1-3; 21, 12-19; 22, 35-38*
Apostolii: primesc puterea de a tămădui – *Luca 10, 4-9*
Apostolii: răsplătirile lor pământeşti şi cereşti – *Luca 18, 24-30*
Apostolii: rodele propovăduirii lor – *Luca 5, 1-11*
Apostolii: se ceartă care dintre ei este mai mare – *Luca 22, 21-27*
Apostolii: se întorc de la propovăduire – *Luca 9, 10-17*
Apostolii: smerenia lor – *Luca 22, 35-38*
Apostolii: strâng 12 coşuri de fărâmituri – *Luca 9, 10-17*
Apostolii: strădaniile lor – *Luca 22, 35-38*
Apostolii: sunt ca nişte miei în mijlocul lupilor – *Luca 10, 1-3*
Apostolii: sunt martorii Patimilor şi ai Învierii Domnului – *Luca 24, 45-53*
Apostolii: trebuie să se ferească de făţărnicie – *Luca 20, 41-47*
Apostolii: vestesc Împărăţia lui Dumnezeu – *Luca 10, 4-9; 10, 10-12*
Apostolii: vor fi prigoniţi şi omorâţi – *Luca 10, 1-3; 21, 12-19*
Apostolii: vor judeca cele 12 seminţii ale lui Israil – *Luca 22, 28-34*
Apostolii: vor primi Duhul Sfânt – *Luca 24, 45-53*
aproapele: cine este – *Luca 10, 29-37*
aproapele: nedreptăţirea lui – *Luca 11, 37-41*
Arhanghelul Gavriil: îl pedepseşte pe Zaharia şi vesteşte nasterea lui Ioan – *Luca 1, 18-20*

Arhanghelul Gavriil: vesteşte Bunavestire – *Luca 1, 26-30; 1, 31-33; 1, 34-35; 1, 36-38*
arhiereii creştini: slujirea lor – *Luca 19, 11-14*
arhiereii iudei: Îl întrebă pe Hristos cu ce putere izgoneşte din templu – *Luca 19, 45-48 + 20, 1-8*
arvuna Duhului – *Luca 15, 22-24*
ascultarea – *Luca 23, 18-27*
ascultarea cuvintelor Domnului – *Luca 10, 38-42*
Avraam – *Luca 19, 1-10*
Avraam: iubirea sa de străini – *Luca 16, 23-26*
avuţia – *Luca 12, 13-15*
avuţia bogaţilor este a săracilor – *Luca 16, 10-13*
avuţia duhovnicească a omului – *Luca 15, 11-16*
avuţia omului – *Luca 15, 11-16*
avuţiile adunate din nedreptate – *Luca 19, 1-10*
avuţiile: lepădarea lor – *Luca 18, 18-23*

B

Baraba: era un răzvrătitor şi un ucigaş – *Luca 23, 18-27*
bârna din ochiul nostru – *Luca 6, 41-45*
Bartolomeu: este ales Apostol – *Luca 6, 20-26*
bărbăţia duhovnicească – *Luca 12, 4-7*
bătrânii iudeilor: Îl întrebă pe Hristos cu ce putere izgoneşte din templu – *Luca 19, 45-48 + 20, 1-8*
Betleem: locul Naşterii lui Hristos – *Luca 1, 65-75*
binele ce ni se face: trebuie vestit tuturor – *Luca 8, 34-39*
biruinţa asupra morţii – *Luca 23, 44-49*
biruinţa asupra patimilor – *Luca 10, 38-42*
Biserica – *Luca 21, 28-33*
blidul: curăţarea lui – *Luca 11, 37-41*
bogaţii: darurile lor – *Luca 21, 1-4*
bogaţii: deşertăciunea lor – *Luca 12, 16-21*
bogaţii: nebunia lor – *Luca 12, 16-21*
bogaţii: prisosul lor – *Luca 21, 1-4*
bogaţii: starea lor la sfârşitul lumii – *Luca 17, 34-37*
bogaţii: vor intra greu în Împărăţia Cerurilor – *Luca 18, 24-30*
bogăţia în răutăţi – *Luca 16, 27-31*
bogăţia nedreaptă – *Luca 16, 1-9*
bogăţia pământească – *Luca 16, 10-13*
bogăţiile pământeşti: chivernisirea lor – *Luca 16, 1-9*
Botezul în numele Sfintei Treimi – *Luca 24, 45-53*
botezul lui Ioan: de unde a fost – *Luca 19, 45-48 + 20, 1-8*
botezul pocăinţei: ajută „spre iertarea păcatelor" – *Luca 3, 1-3*
braţele părinteşti – *Luca 15, 17-21*
Bunavestire – *Luca 1, 26-30; 1, 31-33; 1, 34-35; 1, 36-38*
bunătatea lui Dumnezeu – *Luca 10, 29-37*
bunătăţile cereşti: cum sunt ele – *Luca 22, 28-34*
bunătăţile pământului – *Luca 16, 16-18*

C

casa lui Dumnezeu: a ajuns peşteră de tâlhari – *Luca 13, 34-35*
catapeteasma templului se sfâşie în vremea răstignirii lui Hristos – *Luca 23, 44-49*
căderea prin lemn – *Luca 23, 32-38*
cămila prin urechile acului – *Luca 18, 24-30*
cărturarii şi fariseii: cârtesc împotriva lui Hristos şi a ucenicilor Săi – *Luca 5, 27-32*
cărturarii şi fariseii: Îl urăsc groaznic pe Hristos – *Luca 11, 52-54*
cărturarii şi fariseii: plini de pizmă împotriva lui Iisus – *Luca 6, 6-11*
cărturarii şi fariseii: sunt lucrătorii cei răi ai viei – *Luca 20, 9-16a*
cărturarii şi fariseii: vor să depărteze noroadele de la Hristos – *Luca 12, 1-3*
cărturarii şi fariseii: vor să-L prindă pe Hristos în cuvânt – *Luca 11, 52-54*
cărturarii: făţărnicia lor – *Luca 11, 42-51*
cărturarii: Îl întrebă pe Hristos cu ce putere izgoneşte din templu – *Luca 19, 45-48 + 20, 1-8*
cârtirea fratelui fiului risipitor – *Luca 15, 25-32*
cei din urmă vor fi întâi – *Luca 13, 23-30*
cei dintâi vor fi pe urmă – *Luca 13, 23-30*
cel mai mic în Împărăţia lui Dumnezeu – *Luca 7, 17-30*
cererea: stăruinţa ei – *Luca 11, 9-13*
Cerul: este patria oamenilor – *Luca 15, 17-21*
cheia cunoştinţei – *Luca 11, 52-54*
chemarea lui Matei – *Luca 5, 27-32*
chipul lui Dumnezeu – *Luca 20, 20-26*
chipul pământesc – *Luca 20, 20-26*
chipul stăpânitorului lumii – *Luca 20, 20-26*
chivernisirea bogăţiilor pământeşti – *Luca 16, 1-9*
Cina cea de taină – *Luca 22, 14-20*
cine iubeşte mai mult – *Luca 7, 36-43*
cine sunt Mama şi fraţii Domnului – *Luca 8, 19-21*
cinstea lumii – *Luca 14, 7-11*
cinstirea părinţilor – *Luca 14, 25-27; 18, 18-23*
citirea Sfintelor Scripturi – *Luca 12, 49-50*
citirea vieţilor Sfinţilor – *Luca 12, 49-50*
ciuma de la sfârşitul lumii – *Luca 21, 5-11*

Cleopa şi Luca: inimile lor ardeau când Hristos le tâlcuia Scripturile – *Luca 24, 25-35*
Cleopa şi Luca: merg spre Emaus vorbind despre cele petrecute în Ierusalim – *Luca 24, 13-24*
Cleopa şi Luca: necredinţa lor pentru Învierea Domnului – *Luca 24, 13-24*
Cleopa şi Luca: se întorc degrabă din Emaus şi vestesc celor 11 Apostoli arătarea lui Hristos – *Luca 24, 25-35*
comoara cerească – *Luca 12, 32-34*
comorile nestricăcioase – *Luca 12, 32-34*
comorile veşnice: dobândirea lor – *Luca 12, 41-44*
credinţa – *Luca 9, 57-62; 21, 1-4*
credinţa de la sfârşitul lumii: puţinătatea ei – *Luca 18, 1-8*
credinţa: este temelia rugăciunii – *Luca 18, 1-8*
credinţa: puterea ei – *Luca 7, 44-50; 17, 5-10; 18, 35-43*
creştinătatea – *Luca 21, 28-33*
creştinii: cum se cuvine a fi ei – *Luca 1, 46-50; 14, 31-35*
creştinii: se slăvesc în deşert cu Hristos dacă nu împlinesc cuvintele Sale – *Luca 13, 23-30*
Crucea Domnului: e dusă de Simon Cirineul – *Luca 23, 18-27*
Crucea Domnului: este slava Sa – *Luca 17, 11-19; 23, 18-27; 23, 44-49*
Crucea: este „semn ce stârneşte împotriviri" – *Luca 2, 33-35*
Crucea: este slava lui Hristos – *Luca 17, 11-19; 23, 18-27; 23, 44-49*
crucea: este urmarea lui Hristos – *Luca 9, 23-27*
crucea: purtarea ei – *Luca 14, 25-27*
cugetul – *Luca 12, 51-53*
cunoştinţa duhovnicească – *Luca 22, 7-13*
cunoştinţa: cheia ei – *Luca 11, 52-54*
curăţia inimii – *Luca 1, 11*
curvia – *Luca 18, 9-14; 18, 18-23; 22, 39-46*
cutremurele de la sfârşitului lumii – *Luca 21, 5-11*
cuvântul – *Luca 20, 20-26; 24, 13-24*
cuvântul lui Dumnezeu: ascultarea şi împlinirea lui – *Luca 8, 19-21*
cuvântul lui Dumnezeu: este sabie – *Luca 14, 16-20*
cuvântul lui Dumnezeu: plinirea lui – *Luca 11, 27-32*
cuvântul lui Hristos: se cade să fie propovăduit tuturor – *Luca 4, 38-44*
cuvintele (raţiunile) dumnezeieşti din făpturi – *Luca 22, 7-13*
cuvintele lui Dumnezeu: cum sunt ele primite de oameni – *Luca 8, 4-10*

D

dajdia Cezarului – *Luca 20, 20-26*
darul duhovnicesc – *Luca 21, 37-38*
darul facerii de minuni – *Luca 17, 5-10*
darul: îngroparea lui – *Luca 19, 15-28*
darurile Duhului Sfânt – *Luca 11, 14-20; 15, 22-24*
darurile încredinţate învăţătorilor – *Luca 12, 47-48*
darurile lui Dumnezeu – *Luca 17, 5-10*
datoria împlinirii poruncilor – *Luca 17, 5-10*
David: îl numeşte Domn pe Hristos – *Luca 20, 41-47*
David: mănâncă pâinile punerii înainte – *Luca 6, 1-5*
David: tronul său – *Luca 1, 31-33*
dărâmarea templului: când va fi – *Luca 21, 5-11*
deosebirea dintre suflet şi duh – *Luca 1, 46-50*
deşertăciunea – *Luca 23, 6-17*
dezbinarea cea bună – *Luca 12, 51-53*
dezbinarea împărăţiei dracilor – *Luca 11, 14-20*
diaconii: slujirea lor – *Luca 19, 11-14*
Dionisie Areopagitul – *Luca 12, 51-53; 13, 18-22*
dobânda celui care împlineşte poruncile – *Luca 6, 46-49*
doi stăpâni: este cu neputinţă a-i sluji pe amândoi – *Luca 16, 10-13*
dracii: lucrarea lor – *Luca 11, 21-26; 17, 5-10; 21, 12-19; 22, 63-71*
dracii: mărturiile lor sunt amestecate cu viclesug – *Luca 4, 31-37*
dracii: sunt alungaţi din oameni de către Hristos – *Luca 1, 51-56*
dracii: sunt pururea cârtitori – *Luca 5, 27-32*
dracii: sunt stăpâniţi de îndrăzneală şi de frică – *Luca 8, 26-33*
dracul necurăţiei – *Luca 11, 21-26*
dracul: pricinuitorul greutăţilor şi al căderii omului – *Luca 13, 10-17*
dracul: uneltirile lui – *Luca 21, 12-19*
dragostea lui Dumnezeu – *Luca 11, 42-51; 12, 49-50*
dragostea pentru om – *Luca 10, 29-37*
dreapta socoteală – *Luca 11, 33-36; 12, 35-40; 12, 41-44*
dreptatea – *Luca 1, 65-75; 7, 44-50; 11, 42-51; 15, 11-16*
dreptatea lui Dumnezeu – *Luca 18, 1-8*
duhul omului – *Luca 1, 46-50*
Duhul Sfânt: are puterea săvârşirii – *Luca 1, 1-4*
Duhul Sfânt: darurile Sale – *Luca 11, 14-20; 15, 22-24*
Duhul Sfânt: este numit „degetul lui Dumnezeu" – *Luca 11, 14-20*
Duhul Sfânt: este Propovăduitorul cel mare – *Luca 12, 1-3*

Duhul Sfânt: hula împotriva Sa – *Luca 12, 8-12*
Duhul Sfânt: lucrarea Sa în inima omului – *Luca 12, 49-50*
Duhul Sfânt: Se pogoară asupra Maicii Domnului – *Luca 1, 34-35*
Duhul Sfânt: Se pogoară în chip de porumbel la Botezul lui Hristos – *Luca 3, 19-22*
Duhul Sfânt: va grăi întru cei ce mărturisesc – *Luca 12, 8-12*
Duhul Sfânt: va veni asupra Apostolilor – *Luca 24, 45-53*
Duhul Sfânt: vieţuirea întru Dânsul – *Luca 12, 45-46*
duhul: biruinţa sa împotriva trupului – *Luca 19, 29-40*
duhurile răutăţii: care sunt ele – *Luca 8, 1-3*
Duminica: ziua Învierii – *Luca 24, 1-12*
Dumnezeu: bunătatea Sa – *Luca 10, 29-37*
Dumnezeu: credinţa în El – *Luca 11, 5-8; 11, 9-13*
Dumnezeu: este necinstit prin cei răi – *Luca 11, 1-4*
Dumnezeu: este Prietenul oamenilor – *Luca 11, 5-8; 12, 41-44*
Dumnezeu: este Stăpânul celor vii – *Luca 20, 27-40*
Dumnezeu: este Tatăl nostru – *Luca 11, 1-4*
Dumnezeu: este Vistierul bunătăţilor – *Luca 12, 16-21*
Dumnezeu: iubirea Sa de oameni – *Luca 14, 16-20; 15, 11-16; 15, 25-32; 17, 11-19; 19, 11-14*
Dumnezeu: îl întâmpină pe om întru pocăinţă – *Luca 15, 17-21*
Dumnezeu: judecăţile Sale – *Luca 15, 25-32*
Dumnezeu: ne dă lucruri folositoare, nu nefolositoare – *Luca 11, 9-13*
Dumnezeu: numai El este bun – *Luca 18, 18-23*
Dumnezeu: pronia Sa – *Luca 12, 4-7; 12, 22-26; 12, 27-31; 20, 9-16a; 21, 12-19*
Dumnezeu: Se slăveşte prin cei buni – *Luca 11, 1-4*
Dumnezeu: urăşte cele înalte ale oamenilor – *Luca 16, 14-15*
Dumnezeu: va face dreptate aleşilor săi – *Luca 18, 1-8*
Dumnezeu: voia Sa – *Luca 11, 1-4*

E

Elisabeta: era dreaptă înaintea lui Dumnezeu – *Luca 1, 6a*
ereziile hristologice – *Luca 22, 39-46*
Euharistia – *Luca 5, 12-16; 13, 23-30; 15, 17-21; 22, 39-46*
Euharistia: înfiinţarea acestei Taine – *Luca 22, 14-20*
evanghelia celor doisprezece: este eretică – *Luca 1, 1-4*
evanghelia egiptenilor: este eretică – *Luca 1, 1-4*
Evanghelia: desăvârşirea ei – *Luca 16, 16-18*
Evanghelia: este lumină – *Luca 12, 1-3*
Evanghelia: propovăduirea ei de către Apostoli – *Luca 24, 45-53*
Evanghelia: puterea sa – *Luca 13, 18-22; 19, 1-10; 24, 36-44*
Evangheliile: cuprinsul lor – *Luca 21, 37-38*
Evangheliştii: scrierile lor – *Luca 21, 37-38*

F

facerea de bine: mai întâi se cuvine să o facem către ai noştri – *Luca 4, 16-21*
fapta bună cea lucrătoare – *Luca 10, 38-42; 11, 27-32; 12, 35-40; 12, 41-44; 14, 28-30; 22, 14-20; 22, 7-13; 24, 13-24; 24, 36-44*
fapta bună: calea ei – *Luca 13, 23-30*
fapta bună: începutul ei – *Luca 6, 12-19*
fapta bună: lucrarea ei – *Luca 6, 12-19*
fapta cea bună – *Luca 12, 49-50; 13, 10-17; 15, 22-24; 19, 1-10*
fapta cea bună din vremurile de pe urmă – *Luca 17, 31-33*
faptele bune tăinuite – *Luca 15, 25-32*
faptele: răsplătirea lor este veşnică – *Luca 16, 23-26*
fariseii şi cărturarii: cârtesc împotriva lui Hristos şi a ucenicilor Săi – *Luca 5, 27-32*
fariseii şi cărturarii: Îl urăsc groaznic pe Hristos – *Luca 11, 52-54*
fariseii şi cărturarii: plini de pizmă împotriva lui Iisus – *Luca 6, 6-11*
fariseii şi cărturarii: sunt lucrătorii cei răi ai viei – *Luca 20, 9-16a*
fariseii şi cărturarii: vor să depărteze noroadele de la Hristos – *Luca 12, 1-3*
fariseii şi cărturarii: vor să-L prindă pe Hristos în cuvânt – *Luca 11, 52-54*
fariseii: erau iubitori de argint – *Luca 16, 14-15*
fariseii: făţărnicia lor – *Luca 11, 42-51*
fariseii: Îl batjocoresc pe Hristos – *Luca 17, 20-25*
fariseii: Îl îndeamnă pe Hristos să fugă de Irod – *Luca 13, 31-33*
fariseii: mănâncă casele văduvelor – *Luca 20, 41-47*
fariseii: mintea lor este vicleană şi nestatornică – *Luca 7, 31-35*
fariseii: sunt morminte văruite – *Luca 11, 42-51*
fariseii: zavistia lor împotriva lui Hristos – *Luca 13, 31-33*
făţărnicia cărturarilor şi fariseilor – *Luca 11, 42-51*
făţărnicia: aluatul ei – *Luca 12, 1-3*

femeia care a spălat cu lacrimi picioarele lui Hristos – *Luca 7, 36-43*
femeia care o fericește pe Maica Domnului – *Luca 11, 27-32*
femeile care au turnat mir asupra lui Hristos – *Luca 7, 36-43*
femeile mironosițe: pregătesc miresme și miruri – *Luca 23, 50-56*
femeile mironosițe: vestesc Apostolilor Învierea Domnului – *Luca 24, 1-12*
femeile mironosițe: vin Duminica la mormântul Domnului – *Luca 24, 1-12*
femeile: îl plâng pe Hristos – *Luca 23, 18-27*
fericirea păcătoșilor – *Luca 15, 25-32*
Fericirile – *Luca 6, 27-36*
fericit cel care nu se smintește întru Domnul – *Luca 7, 17-30*
fii lui Dumnezeu – *Luca 15, 17-21*
fii luminii – *Luca 16, 1-9*
fiii nunții: nu postesc – *Luca 5, 33-39*
fiii nunții: vremea postirii lor – *Luca 5, 33-39*
fiii veacului acestuia – *Luca 16, 1-9*
fiii veacului acestuia: se însoară și se mărită – *Luca 20, 27-40*
Filip: este ales Apostol – *Luca 6, 20-26*
firea cuvântătoare (rațională) – *Luca 15, 1-10*
firea îngerească – *Luca 12, 32-34*
firea omenească – *Luca 12, 32-34; 13, 6-9; 15, 1-10; 22, 7-13*
firea omenească: a biruit întru Hristos – *Luca 22, 63-71*
firea omenească: este iubitoare de viață – *Luca 22, 39-46*
firea omenească: mântuirea ei – *Luca 17, 11-19; 24, 36-44*
firea omenească: neputința ei – *Luca 22, 39-46*
firea omenească: pătimirea ei – *Luca 11, 14-20*
fiul risipitor – *Luca 15, 11-16*
fiul risipitor: își vine întru sine – *Luca 15, 17-21*
foametea de la sfârșitul lumii – *Luca 21, 5-11; 21, 20-27*
focul duhovnicesc al lui Hristos – *Luca 12, 49-50*
focul Dumnezeirii – *Luca 15, 1-10*
frații Domnului – *Luca 8, 19-21*
frica de pedepse – *Luca 12, 54-59*
frica lui Dumnezeu – *Luca 12, 4-7*
frica omenească – *Luca 22, 39-46*

G

galileienii omorâți de Pilat – *Luca 13, 1-5*
Gavriil Arhanghelul: îl pedepsește pe Zaharia și vestește nașterea lui Ioan – *Luca 1, 18-20*
Gavriil Arhanghelul: vestește Bunavestire – *Luca 1, 26-30; 1, 31-33; 1, 34-35; 1, 36-38*
grija Mariei pentru cele veșnice – *Luca 10, 38-42*
grija Martei pentru cele trecătoare – *Luca 10, 38-42*
grija pentru cele de trebuință – *Luca 12, 22-26*
grija pentru îmbrăcăminte – *Luca 12, 27-31*
grijile bogăției – *Luca 8, 11-15*
grijile vieții – *Luca 3, 10-18; 8, 11-15; 21, 34-36*

H

haina „de piele" a omului – *Luca 13, 10-17*
haina Botezului – *Luca 15, 22-24*
haina slavei – *Luca 15, 22-24*
hainele lui Hristos: sunt împărțite după răstignire – *Luca 23, 32-38*
hoția – *Luca 18, 18-23*
Hristos: a adus pe pământ dezbinarea cea bună – *Luca 12, 51-53*
Hristos: a biruit prin blândețe – *Luca 1, 31-33*
Hristos: a curățit lumea de păcat – *Luca 15, 1-10*
Hristos: a Doua Sa Venire – *Luca 21, 20-27*
Hristos: a Doua Sa Venire va fi întru slavă – *Luca 17, 20-25*
Hristos: a Doua Sa Venire va fi năpraznică – *Luca 17, 26-30; 17, 34-37*
Hristos: a Doua Sa Venire va fi noaptea – *Luca 17, 34-37*
Hristos: a înviat a treia zi – *Luca 24, 1-12*
Hristos: a murit pentru mântuirea oamenilor – *Luca 22, 21-27*
Hristos: a purtat grijă de Apostoli – *Luca 22, 35-38*
Hristos: a purtat neputințele și păcatele noastre – *Luca 15, 1-10*
Hristos: a slujit tuturor – *Luca 22, 21-27*
Hristos: a venit deopotrivă pentru iudei și pentru păgâni – *Luca 14, 21-24*
Hristos: a venit să aducă „foc" pe pământ – *Luca 12, 49-50*
Hristos: alege alți 70 de ucenici și îi trimite câte doi la propovăduire – *Luca 10, 1-3*
Hristos: arde de dragoste pentru Iuda – *Luca 22, 47-53*
Hristos: are scrisă vina deasupra Crucii – *Luca 23, 32-38*
Hristos: binecuvintează pruncii – *Luca 18, 15-17*

Hristos: blândeţea mustrării Sale – *Luca 12, 13-15*
Hristos: blândeţea Sa – *Luca 5, 1-11; 22, 47-53*
Hristos: blândeţea şi dragostea Sa – *Luca 23, 32-38*
Hristos: botează „cu Duh Sfânt şi cu foc" – *Luca 3, 10-18*
Hristos: Botezul Său – *Luca 4, 1-12*
Hristos: bunătatea Sa – *Luca 22, 21-27; 22, 54-62*
Hristos: bunătatea şi blândeţea Sa – *Luca 22, 47-53*
Hristos: care este slava Sa – *Luca 17, 11-19*
Hristos: călătoreşte împreună cu Luca şi Cleopa spre Emaus – *Luca 24, 13-24*
Hristos: călătoria pe care o face la Ierusalim la 12 ani – *Luca 2, 41-50*
Hristos: cele două firi ale Sale – *Luca 5, 12-16*
Hristos: cele două Veniri ale Sale – *Luca 21, 28-33*
Hristos: cunoaşte gândurile tuturor – *Luca 5, 17-26*
Hristos: dă drept pildă un copil – *Luca 9, 46-50*
Hristos: dă voie diavolilor să intre în turma de porci – *Luca 8, 26-33*
Hristos: după Înviere, spre încredinţare, mănâncă înaintea Apostolilor – *Luca 24, 36-44*
Hristos: este „albina" – *Luca 24, 36-44*
Hristos: este „Piatra" – *Luca 6, 46-49*
Hristos: este adus înaintea lui Pilat şi învinuit pe nedrept – *Luca 23, 1-5*
Hristos: este batjocorit de Irod – *Luca 23, 6-17*
Hristos: este batjocorit de ostaşi – *Luca 22, 63-71*
Hristos: este culcat în iesle – *Luca 2, 8-14*
Hristos: este din sămânţa lui David – *Luca 19, 29-40*
Hristos: este Doctorul cel Mare – *Luca 14, 16-20*
Hristos: este Domnul sâmbetei – *Luca 6, 1-5*
Hristos: este Domnul secerişului – *Luca 10, 1-3*
Hristos: este Dumnezeu şi Om – *Luca 6, 1-5; 23, 39-43*
Hristos: este dus la Irod – *Luca 23, 6-17*
Hristos: este fiul lui David – *Luca 20, 41-47*
Hristos: este ispitit de un învăţător de Lege – *Luca 10, 25-28*
Hristos: este ispitit pentru dajdia către Cezarul – *Luca 20, 20-26*
Hristos: este Izvorul dreptăţii – *Luca 23, 32-38*
Hristos: este îndemnat de farisei să fugă de Irod – *Luca 13, 31-33*
Hristos: este întrebat de sinedriu dacă este El Hristosul – *Luca 22, 63-71*
Hristos: este mai tare decât satana – *Luca 11, 21-26*
Hristos: este ocărât ca un vrăjitor – *Luca 11, 14-20*
Hristos: este om adevărat – *Luca 22, 39-46*
Hristos: este pacea noastră – *Luca 2, 8-14; 3, 19-22*
Hristos: este piatra din capul unghiului – *Luca 20, 16b-19*
Hristos: este preot după rânduiala lui Melchisedec – *Luca 19, 45-48 + 20, 1-8*
Hristos: este primit în templu de dreptul Simeon – *Luca 2, 25-32*
Hristos: este prins şi dus în casa arhiereului – *Luca 22, 54-62*
Hristos: este răstignit pe Golgota între doi tâlhari – *Luca 23, 32-38*
Hristos: este spre căderea şi ridicarea multora – *Luca 2, 33-35*
Hristos: este Unsul Tatălui – *Luca 4, 16-21*
Hristos: este vândut pe 30 de arginţi – *Luca 22, 1-6*
Hristos: felul în care a fost ispitit – *Luca 4, 1-12*
Hristos: fiind răstignit Îl roagă pe Tatăl să-i ierte pe iudei – *Luca 23, 32-38*
Hristos: frânge pâinea şi deschide ochii Apostolilor – *Luca 24, 25-35*
Hristos: fuge de slava omenească – *Luca 5, 1-11*
Hristos: grăieşte cele despre Ioan Botezătorul – *Luca 7, 17-30*
Hristos: grăieşte despre dezbinarea împărăţiei dracilor – *Luca 11, 14-20*
Hristos: grăieşte în pilde – *Luca 8, 4-10*
Hristos: hula împotriva Sa – *Luca 12, 8-12*
Hristos: hulit pe Cruce de tâlhar – *Luca 23, 39-43*
Hristos: I Se aduce oţet – *Luca 23, 32-38*
Hristos: iartă păcatele femeii care I-a spălat picioarele cu lacrimi – *Luca 7, 44-50*
Hristos: intrarea Sa în Ierusalim – *Luca 19, 29-40*
Hristos: iubirea Sa de oameni – *Luca 5, 27-32; 13, 34-35*
Hristos: izbăvirea noastră – *Luca 1, 65-75*
Hristos: îi alege pe cei doisprezece Apostoli – *Luca 6, 20-26*
Hristos: îi alungă pe vânzători din templu – *Luca 19, 45-48 + 20, 1-8*
Hristos: îi încredinţează pe Apostoli că a înviat cu adevărat – *Luca 24, 36-44*
Hristos: îi îndeamnă pe ucenici să se ferească de aluatul fariseilor – *Luca 12, 1-3*
Hristos: îi întrebă pe ucenici cine Îl socotesc a fi – *Luca 9, 18-22*
Hristos: îi învaţă pe Apostoli să se roage – *Luca 11, 1-4*
Hristos: îi învaţă pe ucenici prin Fericiri – *Luca 6, 27-36*
Hristos: îi primeşte pe trimişii lui Ioan Botezătorul – *Luca 7, 17-30*
Hristos: îi primeşte pe vameşi şi pe păcătoşi – *Luca 15, 1-10*
Hristos: îi sfătuieşte pe cei 70 de ucenici când îi trimite la propovăduire – *Luca 10, 4-9*

Hristos: îi trimite pe cei doisprezece Apostoli la propovăduire – *Luca 9, 1-6*
Hristos: îi trimite pe ucenici să îi aducă un mânz pentru a intra în Ierusalim – *Luca 19, 29-40*
Hristos: îi trimite pe ucenici să pregătească Paştile – *Luca 22, 7-13*
Hristos: îi va lumina pe Apostoli – *Luca 21, 12-19*
Hristos: îl cheamă pe Matei să-L urmeze – *Luca 5, 27-32*
Hristos: îl cheamă pe Zaheu – *Luca 19, 1-10*
Hristos: îl dă pildă pe David care a mâncat pâinile punerii înainte – *Luca 6, 1-5*
Hristos: îl învie pe fiul văduvei din Nain – *Luca 7, 11-16*
Hristos: îl vindecă pe un om cu mâna uscată – *Luca 6, 6-11*
Hristos: Împărăţia Sa – *Luca 19, 11-14*
Hristos: îndreptează zavistia fariseilor – *Luca 15, 25-32*
Hristos: îngăduie diavolilor să rămână pe pământ – *Luca 8, 26-33*
Hristos: întăreşte credinţa Apostolilor – *Luca 8, 22-25*
Hristos: întrebă de unde a fost botezul lui Ioan – *Luca 19, 45-48 + 20, 1-8*
Hristos: întreita Sa ispitire – *Luca 4, 1-12; 4, 13-15*
Hristos: întru Sine se împlinesc Legea şi Proorocii – *Luca 24, 36-44*
Hristos: Întruparea Sa – *Luca 1, 36-38*
Hristos: învăţătura Sa este „vin **nou**" – *Luca 5, 33-39*
Hristos: Învierea Sa – *Luca 11, 27-32*
Hristos: Îşi duce Crucea spre Golgota – *Luca 23, 18-27*
Hristos: Îşi petrece noaptea în Muntele Măslinilor – *Luca 21, 37-38*
Hristos: le îndeamnă pe femei să se plângă pe ele şi pe copiii lor – *Luca 23, 28-31*
Hristos: le vesteşte ucenicilor că trebuie să pătimească – *Luca 9, 43-45*
Hristos: le-a dat ucenicilor putere să calce peste „şerpi şi scorpii" – *Luca 10, 17-20*
Hristos: Lui Îi sunt date toate de către Tatăl – *Luca 10, 22-24*
Hristos: mănâncă cu vameşii şi păcătoşii – *Luca 5, 27-32*
Hristos: mănâncă la Simon fariseul – *Luca 7, 36-43*
Hristos: mărturiseşte Dumnezeirea Sa – *Luca 22, 63-71*
Hristos: mărturiseşte pentru noi înaintea Tatălui – *Luca 12, 8-12*
Hristos: moare pe Cruce – *Luca 23, 44-49*
Hristos: moartea Sa este „**botez**" – *Luca 12, 49-50*
Hristos: moartea şi Învierea Sa – *Luca 13, 18-22*
Hristos: ne cere să ne lepădăm de grijă – *Luca 12, 27-31*
Hristos: neamul Său – *Luca 3, 23-38*
Hristos: noroadele vin la El în templu pentru a-I asculta cuvântul – *Luca 21, 37-38*
Hristos: nu fuge de pătimire – *Luca 4, 22-30*
Hristos: nu-i lasă pe draci să grăiască – *Luca 4, 38-44*
Hristos: numele Său este mai presus de toate numele – *Luca 23, 18-27*
Hristos: o învie pe fiica lui Iair – *Luca 8, 49-56*
Hristos: o vindecă pe soacra lui Petru – *Luca 4, 38-44*
Hristos: pedeapsa pentru omorârea Sa – *Luca 11, 42-51*
Hristos: plânge Ierusalimul – *Luca 19, 41-44*
Hristos: plineşte proorociile – *Luca 19, 29-40*
Hristos: poartă grijă de Apostoli – *Luca 17, 20-25*
Hristos: porunceşte duhurilor necurate – *Luca 4, 31-37*
Hristos: posteşte 40 de zile – *Luca 4, 1-12*
Hristos: potoleşte furtuna pe mare – *Luca 8, 22-25*
Hristos: prânzeşte la un fariseu – *Luca 11, 37-41*
Hristos: prietenii Săi – *Luca 12, 4-7*
Hristos: primeşte numele Iisus – *Luca 2, 21-24*
Hristos: propovăduieşte Dumnezeirea Sa – *Luca 20, 41-47*
Hristos: propovăduieşte Împărăţia lui Dumnezeu – *Luca 8, 1-3*
Hristos: propovăduieşte în sinagoga din Nazaret – *Luca 4, 16-21*
Hristos: propovăduieşte mulţimilor Împărăţia lui Dumnezeu – *Luca 9, 10-17*
Hristos: Pruncul creştea şi Se întărea cu duhul – *Luca 2, 36-40*
Hristos: rămâne cu Luca şi Cleopa în Emaus – *Luca 24, 25-35*
Hristos: refuză să Se facă împărţitorul averilor pământeşti – *Luca 12, 13-15*
Hristos: săvârşeşte Paştile nefiind potrivnic Legii – *Luca 22, 7-13*
Hristos: Schimbarea Sa la faţă – *Luca 9, 28-36*
Hristos: scoate un drac al muţeniei dintr-un om – *Luca 11, 14-20*
Hristos: Se arată din Betleem – *Luca 12, 54-59*
Hristos: Se arată după Înviere în mijlocul Apostolilor – *Luca 24, 36-44*
Hristos: Se botează ca să sfinţească pentru noi apele – *Luca 4, 1-12*
Hristos: Se botează la 30 de ani – *Luca 3, 23-38*

Hristos: Se bucură în Duhul Sfânt pentru Apostoli – *Luca 10, 21*
Hristos: Se înalţă la Cer – *Luca 24, 45-53*
Hristos: Se îndreaptă spre Ierusalim şi Se opreşte în Samaria – *Luca 9, 51-56*
Hristos: Se naşte în Betleem împlinind proorocia – *Luca 2, 8-14*
Hristos: Se roagă cu sudori de sânge – *Luca 22, 39-46*
Hristos: Se roagă în locuri pustii – *Luca 5, 12-16*
Hristos: Se roagă toată noaptea în munte – *Luca 6, 20-26*
Hristos: Se supune lui Iosif şi Maria – *Luca 2, 51-52*
Hristos: slujeşte oamenilor – *Luca 12, 35-40*
Hristos: smerenia Sa – *Luca 18, 35-43*
Hristos: tâlcuieşte Scripturile pentru Luca şi Cleopa – *Luca 24, 25-35*
Hristos: tâlcuieşte ucenicilor pilda semănătorului – *Luca 8, 11-15*
Hristos: tăierea Sa împrejur – *Luca 2, 21-24*
Hristos: tămăduieşte copilul îndrăcit – *Luca 9, 37-42*
Hristos: tămăduieşte şi sufletul şi trupul – *Luca 5, 17-26*
Hristos: trebuie să pătimească – *Luca 17, 20-25*
Hristos: trimis în lume la plinirea vremii – *Luca 14, 16-20*
Hristos: trupul Său de după Înviere – *Luca 24, 13-24*
Hristos: trupul Său este dătătorul de sfinţenie – *Luca 2, 21-24*
Hristos: trupul Său este izvor de sfinţenie – *Luca 5, 12-16*
Hristos: trupul său este îngropat în giulgiuri de in şi pus într-un mormânt nou – *Luca 23, 50-56*
Hristos: unirea firii întru El – *Luca 12, 35-40*
Hristos: va veni cu putere şi cu slavă multă – *Luca 21, 20-27*
Hristos: vesteşte că vânzătorul Său stă cu El la masă – *Luca 22, 21-27*
Hristos: vesteşte întreita lepădare a lui Petru – *Luca 22, 28-34*
Hristos: vesteşte ucenicilor că trebuie să pătimească – *Luca 18, 31-34*
Hristos: vindecă demonizatul din Capernaum – *Luca 4, 31-37*
Hristos: vindecă femeia cu scurgere de sânge – *Luca 8, 40-44; 8, 45-48*
Hristos: vindecă îndrăcitul din ţinutul Gherghesenilor – *Luca 8, 26-33; 8, 34-39*
Hristos: vindecă mulţi oameni de boli şi de duhuri necurate – *Luca 6, 20-26*
Hristos: vindecă slăbănogul adus de cei patru – *Luca 5, 17-26*
Hristos: vindecă sluga sutaşului din Capernaum – *Luca 7, 1-10*
Hristos: vindecă un lepros – *Luca 5, 12-16*
Hristos: vindecă urechea slugii arhiereului – *Luca 22, 47-53*
Hristos: vine în casa Martei şi Mariei – *Luca 10, 38-42*
Hristos: zămislirea şi naşterea Sa – *Luca 1, 34-35*
hrisţoii mincinoşi – *Luca 21, 5-11*
hrisţoii mincinoşi: amăgirile lor – *Luca 17, 20-25*
hula împotriva Duhului Sfânt – *Luca 12, 8-12*
hula împotriva lui Hristos – *Luca 12, 8-12*

I

Iacov al lui Alfeu: este ales Apostol – *Luca 6, 20-26*
Iacov al lui Zevedeu: este ales Apostol – *Luca 6, 20-26*
Iacov şi Ioan, fiii lui Zevedeu, vor să pogoare foc din cer peste samaritenі – *Luca 9, 51-56*
iadul – *Luca 16, 23-26*
iadul: a fost biruit prin Cruce – *Luca 23, 28-31*
lair vine înaintea lui Hristos – *Luca 8, 40-44*
iarna dreptilor – *Luca 21, 28-33*
iarna păcătoşilor – *Luca 21, 28-33*
iconomia avuţiilor pământeşti – *Luca 18, 24-30*
Ierotei – *Luca 13, 18-22*
iertarea aproapelui – *Luca 17, 1-4*
iertarea păcatelor – *Luca 24, 45-53*
iertarea păcatelor: trebuie să o primim încă de pe pământ – *Luca 5, 17-26*
Ierusalimul: căderea lui – *Luca 19, 41-44; 21, 20-27*
Ierusalimul: înconjurat de oşti – *Luca 21, 20-27*
Iisus: este Mântuitorul – *Luca 1, 31-33*
Ilie şi Moise vin la Schimbarea la faţă a lui Hristos – *Luca 9, 28-36*
Ilie: unde s-a înălţat el – *Luca 24, 45-53*
inima se lipeşte de comoară – *Luca 12, 32-34*
inima zdrobită – *Luca 13, 23-30*
Intrarea în Ierusalim a Mântuitorului – *Luca 19, 29-40*
Ioan al lui Zevedeu: este ales Apostol – *Luca 6, 20-26*
Ioan Botezătorul: este cel mai mare dintre cei născuţi din femei – *Luca 7, 17-30*
Ioan Botezătorul: găteşte căile Domnului – *Luca 1, 76-80*
Ioan Botezătorul: iese la propovăduire din îndemnarea Duhului Sfânt – *Luca 3, 1-3*

Ioan Botezătorul: înaintemergător al Venirii Domnului – *Luca 1, 15-17*
Ioan Botezătorul: mărturisește pentru Hristos – *Luca 1, 15-17*
Ioan Botezătorul: merge în pustie – *Luca 1, 76-80*
Ioan Botezătorul: nevoința sa – *Luca 7, 17-30; 16, 16-18*
Ioan Botezătorul: pregătește norodul pentru primirea lui Hristos – *Luca 1, 15-17*
Ioan Botezătorul: prooroceşte din pântecele maicii sale – *Luca 1, 39-42; 7, 17-30*
Ioan Botezătorul: propovăduiește botezul pocăinței – *Luca 3, 1-3*
Ioan Botezătorul: punerea numelui său – *Luca 1, 57-64*
Ioan Botezătorul: se naște spre iertarea păcatelor norodului – *Luca 1, 15-17*
Ioan Botezătorul: se trage din neam preoțesc – *Luca 1, 5*
Ioan Botezătorul: se umple de Duh Sfânt din pântecele maicii sale – *Luca 1, 15-17*
Ioan Botezătorul: sfătuirile sale – *Luca 3, 10-18*
Ioan Botezătorul: smerenia Sa față de Hristos – *Luca 3, 10-18*
Ioan Botezătorul: trimișii săi la Hristos – *Luca 7, 17-30*
Ioana lui Huza: slujește lui Hristos – *Luca 8, 1-3*
Iosif (logodnicul Fecioarei Maria): neamul său – *Luca 3, 23-38*
Iosif din Arimateea: cere de la Pilat trupul lui Hristos spre îngropare – *Luca 23, 50-56*
Iov: îndreptățirea sa – *Luca 18, 9-14*
Irod (tatăl lui Irod tetrarhul): stăpânește după ce au lipsit cârmuitorii iudei – *Luca 1, 5*
Irod tetrarhul: îl batjocorește pe Hristos – *Luca 23, 6-17*
Irod tetrarhul: îl trimite pe Hristos înapoi la Pilat – *Luca 23, 6-17*
Irod tetrarhul: se împrietenește cu Pilat – *Luca 23, 6-17*
Irod tetrarhul: se nedumerește de cele făcute de Hristos – *Luca 9, 7-9*
Ispitele – *Luca 11, 1-4; 11, 5-8; 11, 9-13; 22, 39-46*
Ispitele: cum sunt ele meșteșugite de draci – *Luca 12, 22-26*
Ispitele: îndurarea lor – *Luca 12, 35-40*
Ispitele: nu se cuvine să ne aruncăm întru ele – *Luca 4, 1-12*
Ispitele: rugăciunea ce trebuie să o facem în vremea lor – *Luca 11, 5-8*
Ispitele: sunt de trebuință pentru mântuirea noastră – *Luca 8, 26-33*
Iubirea celor pământești – *Luca 13, 10-17; 14, 16-20*
Iubirea de argint – *Luca 16, 10-13; 17, 1-4; 18, 18-23*
Iubirea de averi – *Luca 4, 1-12; 4, 13-15*
Iubirea de deșertăciune – *Luca 23, 6-17*
Iubirea de oameni a lui Dumnezeu – *Luca 5, 27-32; 14, 16-20; 15, 11-16; 15, 25-32; 19, 11-14*
Iubirea de oameni: lucrarea ei – *Luca 23, 6-17*
Iubirea de sine – *Luca 18, 9-14*
Iubirea de slavă deșartă – *Luca 4, 1-12; 4, 13-15; 20, 41-47*
Iubirea de străini – *Luca 10, 38-42*
Iubirea pentru aproapele – *Luca 10, 25-28*
Iubirea pentru Dumnezeu – *Luca 10, 25-28*
Iubirea vrăjmașilor – *Luca 6, 37-40*
Iubirea: cine iubește mai mult – *Luca 7, 36-43*
Iuda al lui Iacov: este ales Apostol – *Luca 6, 20-26*
Iuda Galileianul și învățătura sa – *Luca 13, 1-5*
Iuda Iscarioteanul: este ales Apostol – *Luca 6, 20-26*
Iuda Iscarioteanul: îl trădează pe Hristos prin sărutare – *Luca 22, 47-53*
Iuda Iscarioteanul: îl vinde pe Hristos arhiereilor și cărturarilor – *Luca 22, 1-6*
Iuda Iscarioteanul: împietrirea sa – *Luca 22, 21-27*
Iuda Iscarioteanul: vine asupra lui Hristos – *Luca 22, 47-53*
Iudeii: cer ca Hristos să fie răstignit – *Luca 23, 18-27*
Iudeii: cer semn din cer – *Luca 11, 27-32*
Iudeii: defetesc minunile lui Hristos – *Luca 11, 33-36*
Iudeii: dau mărturie mincinoasă împotriva lui Hristos – *Luca 23, 1-5*
Iudeii: din neamul lor a venit Mesia – *Luca 1, 18-20*
Iudeii: gătirea lor pentru primirea lui Hristos – *Luca 3, 4-6*
Iudeii: i-au omorât pe Proorocii – *Luca 11, 21-26*
Iudeii: împietrirea lor – *Luca 23, 44-49*
Iudeii: nu mai au cârmuitor din neamul lor – *Luca 3, 1-3*
Iudeii: pătimirile lor din vremea căderii Ierusalimului – *Luca 21, 20-27*
Iudeii: pedeapsa lor – *Luca 23, 28-31*
Iudeii: pedeapsa lor după ce L-au omorât Mesia – *Luca 1, 21-23*
Iudeii: primesc semnul lui Ioná – *Luca 11, 27-32*
Iudeii: rânduiala petrecută cu ei – *Luca 16, 27-31*
Iudeii: roada lor – *Luca 13, 6-9*
Iudeii: socoteau învierea morților întru viață trupească – *Luca 9, 7-9*
Iudeii: sunt pui de năpârci – *Luca 3, 7-9*
Iudeii: zic că Hristos scoate demonii cu Beelzebul – *Luca 11, 14-20*

Î

îmbrăcămintea „de piele" a omului – *Luca 13, 10-17*
împăcarea cu pârâşul – *Luca 12, 54-59*
Împărăţia Cerurilor – *Luca 14, 16-20; 23, 39-43*
Împărăţia Cerurilor: dobândirea ei – *Luca 12, 32-34*
Împărăţia lui Dumnezeu – *Luca 11, 1-4; 18, 15-17; 21, 28-33*
Împărăţia lui Dumnezeu: când şi cum va veni – *Luca 17, 20-25*
Împărăţia lui Dumnezeu: este înlăuntrul nostru – *Luca 17, 20-25*
Împărăţia lui Dumnezeu: este Învierea – *Luca 22, 14-20*
Împărăţia lui Dumnezeu: nu este lumească – *Luca 19, 11-14*
Împărăţia lui Dumnezeu: nu va veni în chip văzut – *Luca 17, 20-25*
împărţirea averilor: se face cu judecată – *Luca 18, 18-23*
împătimirea de cele pământeşti – *Luca 14, 16-20*
împrăştierea minţii – *Luca 12, 27-31*
împreună-pătimirea cu cei ce suferă – *Luca 13, 1-5*
împuţinarea de suflet – *Luca 1, 15-17; 14, 12-15*
înalta cugetare: este urâciune înaintea lui Dumnezeu – *Luca 16, 14-15*
Înălţarea lui Hristos la Cer – *Luca 24, 45-53*
înălţarea minţii – *Luca 12, 27-31*
îndemn la mucenicie – *Luca 12, 8-12*
îndrăciţii: sunt toţi aceia care săvârşesc poftele dracilor – *Luca 4, 31-37*
îndrăzneala în rugăciune – *Luca 18, 1-8*
îndreptarea vameşului – *Luca 18, 9-14*
îndreptările Domnului: ce sunt ele – *Luca 1, 6b*
înfierea dumnezeiască – *Luca 1, 8-10; 3, 19-22; 11, 5-8; 15, 17-21; 15, 22-24; 20, 27-40*
îngerii la mormânt: vestesc Învierea Domnului – *Luca 24, 1-12*
Îngerii: slujirea lor – *Luca 15, 22-24*
Îngerul păzitor – *Luca 11, 21-26*
îngreuierea din saţiul mâncării şi al băuturii – *Luca 21, 34-36*
îngrijorarea pentru cele pământeşti – *Luca 12, 22-26*
îngroparea darului – *Luca 19, 15-28*
înmulţirea celor cinci pâini şi doi peşti – *Luca 9, 10-17*
întâistătătorii trebuie să fie pildă pentru ceilalţi – *Luca 12, 45-46*
întoarcerea din răutate – *Luca 15, 22-24*
întunecarea minţii – *Luca 11, 33-36*
întuneric peste tot pământul în vremea răstignirii lui Hristos – *Luca 23, 44-49*
înţelepciunea elinească – *Luca 12, 51-53*
înţelepciunea în cuvânt – *Luca 21, 12-19*
învăţătorii de Lege: osteneala lor neroditoare – *Luca 5, 1-11*
învăţătorii: darurile încredinţate lor – *Luca 12, 47-48*
învăţătorul adevărat – *Luca 11, 14-20*
învăţătorul de Lege Îl ispiteşte pe Hristos – *Luca 10, 25-28*
învăţătura adevărată – *Luca 11, 14-20*
învăţătura bună: este mângâietoare – *Luca 3, 10-18*
învăţătura lui Hristos este „vin nou" – *Luca 5, 33-39*
învăţătura Sfinţilor: cum este ea – *Luca 10, 1-3*
învăţătură pentru cei ce fac lucru învăţătoresc – *Luca 12, 41-44*
învierea fiicei lui Iair – *Luca 8, 49-56*
învierea fiului văduvei din Nain – *Luca 7, 11-16*
Învierea lui Hristos – *Luca 11, 27-32; 20, 27-40; 24, 1-12*
Învierea morţilor – *Luca 16, 27-31*
Învierea: este Împărăţia lui Dumnezeu – *Luca 22, 14-20*
Învierea: puterea sa – *Luca 7, 11-16*

J

judecarea aproapelui – *Luca 6, 41-45*
judecata cea dreaptă – *Luca 11, 42-51*
Judecata lui Dumnezeu – *Luca 1, 6b; 3, 7-9; 11, 1-4; 12, 54-59; 13, 23-30; 13, 34-35; 14, 7-11*
Judecata lui Dumnezeu: va veni pe neaşteptate – *Luca 12, 35-40*
judecăţile lui Dumnezeu – *Luca 15, 25-32*

L

Lameh – *Luca 11, 42-51*
lăcomia – *Luca 12, 22-26*
lăcomia păntecelui – *Luca 4, 1-12; 4, 13-15*
lăcomia: este groapă diavolească – *Luca 12, 13-15*
legea duhovnicească – *Luca 13, 6-9*
legea firească – *Luca 13, 6-9*
legea lui Moise – *Luca 13, 6-9*
Legea: poruncile ei – *Luca 19, 1-10*
Legea: rânduiala şi vremea ei – *Luca 16, 16-18*
legile date nouă: sunt trei – *Luca 13, 6-9*
lemnul Crucii – *Luca 24, 45-53*
lemnul desfătării păcatului – *Luca 24, 45-53*
lemnul: căderea printru el – *Luca 23, 32-38*
lenevirea – *Luca 13, 23-30; 22, 39-46*

lenevirea: pricină de înmulțire a răutății și de orbire duhovnicească – *Luca 12, 47-48*
lepădarea avuțiilor pământești – *Luca 18, 18-23*
lepădarea celor pământești și răsplătirea veșnică – *Luca 18, 24-30*
lepra sufletelor – *Luca 5, 12-16*
lepra: jertfa orânduită pentru izbăvire – *Luca 5, 12-16*
leprosul: starea lui – *Luca 17, 11-19*
libertatea omului – *Luca 15, 11-16*
locurile dintâi – *Luca 14, 7-11*
Luca și Cleopa: inimile lor ardeau când Hristos le tâlcuia Scripturile – *Luca 24, 25-35*
Luca și Cleopa: merg spre Emaus vorbind despre cele petrecute în Ierusalim – *Luca 24, 13-24*
Luca și Cleopa: necredința lor pentru Învierea Domnului – *Luca 24, 13-24*
Luca și Cleopa: se întorc degrabă din Emaus și vestesc celor 11 Apostoli arătarea lui Hristos – *Luca 24, 25-35*
Luca: scrie Evanghelia sa pentru Teofil – *Înaintecuvântare*
lucrarea lăuntrică – *Luca 17, 5-10*
lucrarea minții – *Luca 16, 27-31; 22, 7-13*
lucrătorii fărădelegii: sunt ai diavolului – *Luca 13, 23-30*
lumea văzută – *Luca 12, 35-40*
lumina cunoștinței – *Luca 12, 16-21*
lumina nu se pune sub obroc – *Luca 11, 33-36*
lumina Schimbării la față – *Luca 9, 28-36*
luminătorul trupului este ochiul – *Luca 11, 33-36*
lupta cu păcatul – *Luca 14, 31-35*

M

Maica Domnului: așezată în templu dimpreună cu fecioarele – *Luca 11, 42-51*
Maica Domnului: este binecuvântată între femei și primește Bunavestire – *Luca 1, 26-30*
Maica Domnului: este blagoslovită și fericită de o femeie din norod – *Luca 11, 27-32*
Maica Domnului: este numită „Maria lui Iacov" – *Luca 24, 1-12*
Maica Domnului: este rudă cu Elisabeta – *Luca 1, 36-38*
Maica Domnului: merge la Elisabeta – *Luca 1, 39-42*
Maica Domnului: naște din Duhul Sfânt – *Luca 2, 21-24*
Maica Domnului: păzea cuvintele în inima sa – *Luca 2, 19-20*
Maica Domnului: prin sufletul său „va trece sabie" – *Luca 2, 33-35*
Maica Domnului: rugăciunea sa de binecuvântare – *Luca 1, 46-50; 1, 51-56*
Maica Domnului: se întoarce de la Elisabeta – *Luca 1, 51-56*
Maica Domnului: se întoarce în Nazaret împreună cu Iosif și Pruncul Hristos – *Luca 2, 36-40*
Maica Domnului: vine la Hristos împreună cu frații Lui – *Luca 8, 19-21*
Mama și frații Domnului – *Luca 8, 19-21*
mâhnirea de la sfârșitului lumii – *Luca 21, 20-27*
mândria – *Luca 12, 35-40*
mândria: este lepădare de Dumnezeu – *Luca 18, 9-14*
mânia – *Luca 12, 41-44*
mânia: cum se cuvine a lucra această putere sufletească – *Luca 4, 31-37*
mânia: este fiară mare – *Luca 18, 18-23*
maniheismul – *Luca 22, 21-27*
mântuirea firii omenești – *Luca 10, 29-37; 24, 36-44*
mântuirea neamului omenesc – *Luca 17, 11-19*
mântuirea păcătoșilor – *Luca 19, 1-10*
mântuirea s-a săvârșit prin Cruce – *Luca 23, 44-49*
mântuirea sufletului – *Luca 9, 23-27*
mântuirea sufletului în vremea lui Antihrist – *Luca 17, 31-33*
mântuirea: este cu neputință la oameni – *Luca 18, 24-30*
mântuirea: îi este cu putință lui Dumnezeu – *Luca 18, 24-30*
mântuirea: se dobândește prin răbdare – *Luca 21, 12-19*
Maria Magdalena: slujește lui Hristos – *Luca 8, 1-3*
Matei: este ales Apostol – *Luca 6, 20-26*
mărimea de suflet – *Luca 1, 15-17; 14, 12-15*
mărturisirea întru Hristos – *Luca 12, 8-12*
măsura vârstei bărbătești – *Luca 12, 4-7*
micimea de suflet – *Luca 1, 15-17; 14, 12-15*
mielul pascal îl închipuie pe Hristos – *Luca 11, 52-54*
mila lui Hristos pentru Ierusalim – *Luca 19, 41-44*
milostenia – *Luca 11, 37-41; 16, 1-9; 19, 15-28*
milostenia adevărată – *Luca 19, 1-10*
milostenia: către cei neputincioși – *Luca 14, 12-15*
milostenia: trebuie făcută către cei săraci – *Luca 14, 21-24*
milostivirea – *Luca 10, 29-37*
milostivirea: puterea ei – *Luca 16, 19-22*
mintea – *Luca 20, 20-26*
mintea: împrăștierea ei – *Luca 12, 27-31*
mintea: lucrarea ei – *Luca 16, 27-31; 22, 7-13*
mintea: tămăduirea ei – *Luca 8, 49-56*
minunile – *Luca 17, 5-10*
minunile mincinoase – *Luca 9, 1-6*

minunile: puterea de a le săvârşi – *Luca 9, 1-6*
mironosiţele: pregătesc miresme şi miruri – *Luca 23, 50-56*
mironosiţele: vestesc Apostolilor Învierea Domnului – *Luca 24, 1-12*
mironosiţele: vin Duminica la mormântul Domnului – *Luca 24, 1-12*
moartea – *Luca 1, 76-80*
moartea bogatului nemilostiv – *Luca 16, 19-22*
moartea lui Hristos – *Luca 12, 49-50*
moartea pentru adevăr – *Luca 12, 4-7*
moartea săracului Lazăr – *Luca 16, 19-22*
moartea trupului – *Luca 21, 12-19*
moartea: a fost biruită prin Cruce – *Luca 23, 28-31*
moartea: biruirea ei – *Luca 22, 14-20*
moartea: este vrăjmaşul cel mai de pe urmă – *Luca 21, 28-33*
moartea: puterea ei – *Luca 20, 27-40*
Moise şi Ilie vin la Schimbarea la faţă a lui Hristos – *Luca 9, 28-36*
Montan ereziarhul – *Luca 24, 45-53*
moştenirea vieţii veşnice – *Luca 18, 18-23*
mucenicia – *Luca 12, 4-7; 12, 8-12; 14, 25-27*

N

nazaritenii: îşi bat joc de Hristos şi vor să-L arunce în prăpastie – *Luca 4, 22-30*
nădăjduirea în Dumnezeu – *Luca 12, 27-31*
nădejdea – *Luca 18, 1-8*
nădejdea bogaţilor – *Luca 18, 24-30*
nădejdea săracilor – *Luca 18, 24-30*
neagonisirea propovăduitorilor lui Hristos – *Luca 9, 1-6*
neamul credincioşilor – *Luca 21, 28-33*
neamul omenesc – *Luca 21, 28-33*
neamul omenesc: suferinţa lui până la Întruparea Domnului – *Luca 4, 16-21*
neascultarea – *Luca 22, 47-53*
nebunia bogaţilor – *Luca 12, 16-21*
necazurile de la sfârşitul lumii – *Luca 17, 31-33; 18, 1-8*
necinstirea părinţilor – *Luca 18, 18-23*
necredinţa: pricină de necazuri – *Luca 19, 41-44*
necredinţa: puterea ei – *Luca 9, 37-42; 16, 27-31*
nedreptatea – *Luca 16, 10-13*
nedreptăţirea aproapelui – *Luca 11, 37-41*
neîmpătimirea de cele pământeşti – *Luca 16, 10-13*
nerăutatea – *Luca 9, 46-50*
nerăutatea pruncilor – *Luca 18, 15-17*
nesaţul de avuţii – *Luca 12, 16-21*
Nestorie: erezia lui – *Luca 13, 10-17*
Nestorie: hula ereziei sale – *Luca 1, 34-35*
netemerea de cei ce ucid trupul – *Luca 12, 4-7*
nimic nu poate fi ascuns – *Luca 12, 1-3*
numele lui Iisus: puterea lui – *Luca 9, 46-50*
nunta: necesitatea ei vine din moarte – *Luca 20, 27-40*

O

oamenii din ţinutul Gherghesenilor Îl roagă pe Hristos să plece de la ei – *Luca 8, 34-39*
oamenii simpli: să le arătăm dragoste şi să nu-i defăimăm – *Luca 4, 38-44*
oamenii: vor muri de frică în vremea sfârşitului lumii – *Luca 21, 20-27*
ochiul: este luminătorul trupului – *Luca 11, 33-36*
omul: îndumnezeirea sa – *Luca 1, 51-56; 1, 8-10; 3, 19-22; 11, 5-8; 15, 17-21; 15, 22-24; 20, 27-40*
omul: vârstele sale – *Luca 13, 6-9*
orbul din Ierihon: tăria mărturisirii lui – *Luca 18, 35-43*
origenismul – *Luca 16, 23-26*
osândirea aproapelui – *Luca 6, 41-45; 18, 9-14*

P

pacea adevărată – *Luca 7, 44-50*
pacea cea bună – *Luca 12, 54-59*
pacea duhovnicească – *Luca 19, 29-40*
paharul: curăţarea lui – *Luca 11, 37-41*
pâinea cea spre fiinţă – *Luca 11, 1-4*
Pâinea cerească – *Luca 2, 15-18*
pâinile punerii înainte – *Luca 6, 1-5*
paiul din ochiul aproapelui – *Luca 6, 41-45*
pârâşul: împăcarea cu el – *Luca 12, 54-59*
patima mândriei – *Luca 18, 9-14*
patimile păcătoase: lucrarea lor – *Luca 19, 1-10*
patimile: biruinţa asupra lor – *Luca 10, 38-42*
patimile: nelucrarea lor – *Luca 23, 18-27*
patimile: pot fi biruite mai uşor la început – *Luca 9, 46-50*
patimile: vin prin îndulcire şi prin întristare – *Luca 4, 13-15*
păcatul – *Luca 20, 20-26*
păcatul: îndulcirea şi lucrarea lui – *Luca 15, 11-16*
păcatul: puterea şi războiul lui – *Luca 14, 31-35*
păcătosul: starea sa – *Luca 15, 1-10*
păgânii: dobândesc mântuire – *Luca 3, 1-3*
părerea de sine – *Luca 18, 9-14*
păstorii: primesc de la Înger vestea Naşterii – *Luca 2, 8-14*
pătimirea cea rea – *Luca 23, 18-27*
pătimirile din vremea sfârşitului: se vor scurta pentru cei aleşi – *Luca 21, 34-36*

pedeapsa păcătoşilor – *Luca 12, 47-48*
pedeapsa pentru omorârea lui Hristos – *Luca 11, 42-51*
pedeapsa slugii necredincioase – *Luca 12, 47-48*
pedeapsa veşnică – *Luca 12, 54-59; 13, 23-30; 19, 15-28*
pedeapsa vremelnică şi veşnică – *Luca 12, 4-7*
peretele din mijloc al despărţiturii – *Luca 14, 21-24; 23, 44-49*
pescuirea minunată – *Luca 5, 1-11*
petic nou la haină veche – *Luca 5, 33-39*
Petru (Simon): este ales Apostol – *Luca 6, 20-26*
Petru: aude cocoşul – *Luca 22, 54-62*
Petru: îl mărturiseşte pe Iisus că este Hristosul lui Dumnezeu – *Luca 9, 18-22*
Petru: întreita sa lepădare – *Luca 22, 54-62*
Petru: merge la mormânt şi găseşte giulgiurile – *Luca 24, 1-12*
Petru: plânge cu amar – *Luca 22, 54-62*
Petru: taie urechea slugii arhiereului – *Luca 22, 47-53*
Petru: va deveni pildă de pocăinţă – *Luca 22, 28-34*
Petru: vrea să facă trei colibe pe Tabor – *Luca 9, 28-36*
piatra din capul unghiului – *Luca 20, 16b-19*
piatra e răsturnată de pe mormântul Domnului – *Luca 24, 1-12*
Pilat: îl eliberează pe Baraba – *Luca 23, 18-27*
Pilat: îl trimite pe Hristos la Irod, pentru cercetare – *Luca 23, 6-17*
Pilat: mărturiseşte că nu a găsit nici o vină întru Hristos – *Luca 23, 1-5*
Pilat: se împrieteneşte cu Irod – *Luca 23, 6-17*
Pilat: vrea să-L slobozească pe Hristos – *Luca 23, 6-17*
pilda aluatului ascuns în trei măsuri de făină – *Luca 13, 18-22*
pilda bogatului care i-a rodit ţarina – *Luca 12, 16-21*
pilda bogatului nemilostiv şi a săracului Lazăr – *Luca 16, 19-22; 16, 23-26; 16, 27-31*
pilda celor doi datornici – *Luca 7, 36-43*
pilda celui ce împrumută pâine în miez de noapte – *Luca 11, 5-8*
pilda celuia care este mai puternic – *Luca 11, 21-26*
pilda copiilor care se joacă tânguindu-se şi veselindu-se – *Luca 7, 31-35*
pilda corbilor care nu seamănă şi nu seceră – *Luca 12, 22-26*
pilda crinilor care nu torc şi nu ţes – *Luca 12, 27-31*
pilda drahmei pierdute – *Luca 15, 1-10*
pilda făcliei – *Luca 8, 16-18*
pilda fiului risipitor – *Luca 15, 11-16; 15, 17-21; 15, 22-24; 15, 25-32*
pilda grăuntelui de muştar – *Luca 13, 18-22*
pilda iconomului credincios – *Luca 12, 41-44*
pilda iconomului necredincios – *Luca 12, 45-46*
pilda iconomului nedrept – *Luca 16, 1-9*
pilda înfrunzirii smochinului – *Luca 21, 28-33*
pilda judecătorului nedrept – *Luca 18, 1-8*
pilda lucrătorilor răi ai viei – *Luca 20, 9-16a*
pilda minelor – *Luca 19, 11-14; 19, 15-28*
pilda născocită de saduchei cu cei şapte fraţi care au murit – *Luca 20, 27-40*
pilda oii pierdute – *Luca 12, 32-34; 15, 1-10*
pilda omului care a făcut cină şi i-a chemat pe mulţi – *Luca 14, 16-20; 14, 21-24*
pilda omului care şi-a făcut casa pe piatră – *Luca 6, 46-49*
pilda paharului şi a blidului – *Luca 11, 37-41*
pilda pruncilor – *Luca 18, 15-17*
pilda regelui ce porneşte la război – *Luca 14, 31-35*
pilda samarineanului milostiv – *Luca 10, 29-37*
pilda semănătorului – *Luca 8, 4-10; 8, 11-15*
pilda sicomorului sădit în mare – *Luca 17, 5-10*
pilda slugii care se întoarce de la păscut turme – *Luca 17, 5-10*
pilda slugilor care îl aşteaptă pe stăpân să se întoarcă de la nuntă – *Luca 12, 35-40*
pilda smereniei pruncului – *Luca 9, 46-50*
pilda smochinului neroditor – *Luca 13, 6-9*
pilda tatălui care dă pâine fiilor săi – *Luca 11, 9-13*
pilda vameşului şi a fariseului – *Luca 18, 9-14*
pilda zidirii turnului – *Luca 14, 28-30*
poarta cea strâmtă – *Luca 13, 23-30*
pocăinţa – *Luca 15, 17-21; 19, 1-10; 23, 18-27*
pocăinţa în greşeli – *Luca 17, 1-4*
pocăinţa: amânarea ei – *Luca 13, 6-9*
pocăinţa: care sunt roadele ei – *Luca 3, 7-9*
pofta – *Luca 12, 41-44*
pomul bun face roade bune – *Luca 6, 41-45*
pomul rău nu face roade bune – *Luca 6, 41-45*
porunca iubirii pentru aproapele – *Luca 10, 25-28*
porunca iubirii pentru Dumnezeu – *Luca 10, 25-28*
porunca iubirii vrăjmaşilor – *Luca 6, 37-40*
porunca nejudecării aproapelui – *Luca 6, 41-45*
poruncile Domnului: ce sunt ele – *Luca 1, 6b*
poruncile: datoria împlinirii lor – *Luca 17, 5-10*
postirea şi postul – *Luca 18, 9-14; 19, 15-28*
potolirea furtunii pe mare – *Luca 8, 22-25*
prăbuşirea turnului din Siloam – *Luca 13, 1-5*
preacurvia – *Luca 16, 16-18; 18, 9-14*
preoţii creştini: slujirea lor – *Luca 15, 22-24; 19, 11-14*
prietenii cereşti – *Luca 16, 1-9*
prietenii lui Hristos – *Luca 12, 4-7*
prieteşugul cu cei răi – *Luca 12, 51-53*
primejdiile de la sfârşitul lumii – *Luca 18, 1-8*

prisosul bogaţilor este al săracilor – *Luca 16, 10-13*
privegherea – *Luca 12, 35-40; 12, 45-46; 14, 1-6; 21, 34-36*
privegherea în rugăciune – *Luca 21, 37-38*
pronia lui Dumnezeu – *Luca 12, 4-7; 21, 12-19*
proorocii mincinoşi – *Luca 21, 5-11*
Proorocii: au fost omorâţi de iudei – *Luca 11, 21-26*
Proorocii: călăuzesc spre Hristos – *Luca 19, 29-40*
Proorocii: nu sunt primiţi în patria lor – *Luca 4, 22-30*
proorociile pentru răstignirea şi Învierea lui Hristos – *Luca 24, 25-35*
propovăduirea Botezului întru iertarea păcatelor – *Luca 24, 45-53*
propovăduirea Evangheliei: puterea ei duhovnicească – *Luca 12, 49-50*
propovăduirea: va trece de la iudei la neamuri – *Luca 4, 22-30*
propovăduitorii lui Hristos: sărăcia şi neagoniseala lor – *Luca 9, 1-6*
pruncii: Îl întâmpină pe Hristos – *Luca 19, 29-40*
pruncii: neştiutatea şi simplitatea lor – *Luca 9, 46-50*
punga: trebuinţa ei – *Luca 22, 35-38*
purtarea crucii – *Luca 14, 25-27*
purtarea de grijă a lui Dumnezeu – *Luca 12, 4-7; 21, 12-19*
puterea credinţei – *Luca 12, 51-53; 17, 5-10*
puterea cuvintelor tăinuite – *Luca 2, 19-20*
puterea de a săvârşi minuni – *Luca 9, 1-6*
puterea faptelor bune tăinuite – *Luca 15, 25-32*
puterea Învierii – *Luca 7, 11-16; 20, 27-40*
puterea minunilor – *Luca 12, 51-53*
puterea necredinţei – *Luca 9, 37-42*
puterea numelui lui Iisus – *Luca 9, 46-50*
puterea rugăciunii – *Luca 11, 1-4*
puterea Scripturilor – *Luca 16, 27-31*
puterile sufleteşti şi lucrările lor – *Luca 10, 25-28*

R

Raiul – *Luca 16, 23-26; 23, 39-43*
raţiunile (cuvintele) dumnezeieşti din făpturi – *Luca 22, 7-13*
raţiunile (cuvintele) dumnezeieşti din făpturi – *Luca 22, 7-13*
răbdarea: în ascultarea sfintelor slujbe – *Luca 1, 21-23*
răbdarea: în osteneli – *Luca 17, 20-25*
răbdarea: în săvârşirea celor bune – *Luca 8, 11-15*
răbdarea: în suferinţe – *Luca 17, 20-25*
răbdarea: trebuinţa ei – *Luca 21, 12-19*
răsplătirea pentru fapte este veşnică – *Luca 16, 23-26*
răsplătirile cereşti – *Luca 14, 12-15*
răsplătirile pământeşti – *Luca 14, 12-15*
răsplătirile veşnice – *Luca 18, 24-30*
Răstignirea lui Hristos – *Luca 23, 32-38*
rătăcirea omului – *Luca 15, 11-16*
răutatea – *Luca 15, 11-16*
răutatea: lucrarea ei – *Luca 9, 57-62*
războaiele de la sfârşitului lumii – *Luca 21, 5-11*
rânduielile bisericeşti – *Luca 18, 15-17*
reaua pătimire – *Luca 23, 18-27*
recensământul din vremea lui Quirinius – *Luca 2, 1-7*
ridicarea prin lemnul Crucii – *Luca 23, 32-38*
roadele Întrupării lui Hristos – *Luca 1, 8-10*
roadele mântuirii – *Luca 1, 8-10*
robii lui Dumnezeu – *Luca 15, 17-21*
rugăciunea cu sudori de sânge – *Luca 22, 39-46*
rugăciunea din Grădina Ghetsimani – *Luca 22, 39-46*
rugăciunea din vremea sfârşitului lumii – *Luca 18, 1-8*
rugăciunea dreptului Simeon – *Luca 2, 25-32*
rugăciunea înainte de a mânca – *Luca 9, 10-17*
rugăciunea întru nădejde – *Luca 18, 1-8*
rugăciunea stăruitoare – *Luca 18, 1-8; 21, 37-38*
rugăciunea *Tatăl nostru* – *Luca 11, 1-4*
rugăciunea: puterea ei – *Luca 11, 1-4; 18, 1-8*
rugăciunea: să o unelţim pentru toate ale noastre – *Luca 6, 20-26*
rugăciunea: săvârşirea ei – *Luca 11, 5-8*

S

sabia: trebuinţa ei – *Luca 22, 35-38*
Sângele şi Trupul Domnului – *Luca 22, 14-20*
sângele tuturor drepţilor va fi cerut de la iudei – *Luca 11, 42-51*
sânul lui Avraam – *Luca 16, 23-26*
sarea: puterea ei – *Luca 14, 31-35*
satana: a intrat în Iuda – *Luca 22, 1-6*
satana: cade ca un fulger din Cer şi este foarte neputincios – *Luca 10, 17-20*
satana: i-a cerut pe Apostoli spre ispitire – *Luca 22, 28-34*
saţiul mâncării şi al băuturii – *Luca 21, 34-36*
săracii: starea lor la sfârşitul lumii – *Luca 17, 34-37*
sărăcia pentru Hristos – *Luca 8, 1-3*
sărăcia propovăduitorilor lui Hristos – *Luca 9, 1-6*
sărăcia: starea ei fericită – *Luca 18, 24-30*
sărbătoarea Azimelor – *Luca 22, 7-13*
sărutarea părintească – *Luca 15, 17-21*
Schimbarea la faţă a lui Hristos – *Luca 9, 28-36*
Scriptura – *Luca 20, 9-16a*
Scriptura: duhul şi slova sa – *Luca 3, 10-18*
Scripturile: cercetarea lor – *Luca 20, 27-40*
Scripturile: folosul cunoştinţei lor – *Luca 4, 1-12*

Scripturile: puterea lor – *Luca 16, 27-31*
scurtarea pătimirilor din vremea sfârşitului lumii – *Luca 21, 34-36*
semn din cer – *Luca 23, 44-49*
semne mari din cer la sfârşitului lumii – *Luca 21, 5-11*
semnele plinirii vremii – *Luca 12, 54-59*
semnele sfârşitului lumii – *Luca 21, 5-11*
semnele văzduhului – *Luca 12, 54-59*
semnele Venirii în slavă a lui Hristos – *Luca 17, 26-30*
semnele vremurilor – *Luca 21, 28-33*
sfârşitul lumii – *Luca 17, 31-33*
sfinţenia – *Luca 1, 65-75*
Sfinţii Îl vor întâmpina pe Hristos la a Doua Sa Venire – *Luca 17, 34-37*
Sfinţii vor străluci la a Doua Venire a lui Hristos – *Luca 17, 34-37*
Sfinţii: răsplătirea lor – *Luca 23, 39-43*
Sfinţii: sunt prietenii lui Dumnezeu – *Luca 12, 41-44*
Sfinţii: vieţuirea lor – *Luca 12, 8-12; 23, 39-43*
silogismele – *Luca 12, 51-53*
Simon (Petru): este ales Apostol – *Luca 6, 20-26*
Simon Cirineul: duce Crucea lui Hristos – *Luca 23, 18-27*
Simon fariseul: făţărnicia şi neiubirea sa – *Luca 7, 44-50*
Simon fariseul: vicleşugul său – *Luca 7, 36-43*
Simon Zilotul: este ales Apostol – *Luca 6, 20-26*
simplitatea pruncilor – *Luca 18, 15-17*
simţirea – *Luca 12, 51-53*
simţurile omului – *Luca 12, 4-7*
sinedriul: Îl întrebă pe Domnul dacă este El Hristosul – *Luca 22, 63-71*
slava deşartă – *Luca 9, 46-50; 14, 7-11; 16, 14-15; 18, 9-14; 20, 41-47; 22, 1-6*
slava deşartă: aduce „vaiul" veşnic – *Luca 6, 27-36*
slava deşartă: să fugim de ea – *Luca 5, 12-16; 8, 49-56*
slava lui Hristos – *Luca 17, 11-19*
slava lumii – *Luca 14, 7-11*
slobozenia omului – *Luca 15, 11-16*
slugile lui Dumnezeu – *Luca 15, 17-21*
slugile lui Hristos: cum înmulţesc minele – *Luca 19, 15-28*
slugile lui Hristos: cum primesc minele – *Luca 19, 11-14*
slugile netrebnice – *Luca 17, 5-10*
slujbele bisericeşti – *Luca 18, 15-17*
slujirea aproapelui – *Luca 22, 21-27*
slujirea lui Dumnezeu: cum se cuvine a fi cinstită – *Luca 8, 19-21*
smerenia – *Luca 14, 7-11; 14, 12-15; 18, 9-14; 19, 1-10; 19, 15-28; 22, 7-13*
smerenia lui Hristos – *Luca 18, 35-43*
smerenia pruncilor – *Luca 18, 15-17*
smerita cugetare – *Luca 18, 9-14; 18, 15-17; 19, 1-10; 22, 28-34*
smintelile – *Luca 12, 45-46*
smintelile: este cu neputinţă să nu vină – *Luca 17, 1-4*
smintirea celor mai mici – *Luca 12, 45-46; 17, 1-4*
soarele: s-a întunecat în vremea răstignirii – *Luca 23, 44-49*
spaimele de la sfârşitului lumii – *Luca 21, 5-11; 21, 20-27*
Spovedania: puterea ei – *Luca 7, 1-10; 9, 57-62*
spovedania: puterea şi vremea ei – *Luca 5, 17-26*
starea duhovnicească – *Luca 14, 12-15*
starea sufletească – *Luca 14, 12-15*
starea trupească – *Luca 14, 12-15*
stăpânitorul lumii – *Luca 5, 27-32; 20, 20-26*
stăruinţa în rugăciune – *Luca 6, 20-26*
stricăciunea – *Luca 20, 20-26*
sufletul omului – *Luca 1, 46-50*
sufletul: biruinţa sa adevărată – *Luca 11, 27-32*
sufletul: bolirea şi pătimirea lui – *Luca 7, 1-10*
sufletul: curăţirea lui – *Luca 11, 37-41*
sufletul: gârbovirea sa – *Luca 13, 10-17*
sufletul: gătirea sa pentru primirea lui Hristos – *Luca 3, 4-6*
sufletul: înnoirea sa – *Luca 11, 9-13*
sufletul: mântuirea sa – *Luca 9, 23-27*
sufletul: mântuirea sa în vremurile lui Antihrist – *Luca 17, 31-33*
sufletul: neputinţa sa – *Luca 23, 18-27*
sufletul: pârâţile lui – *Luca 13, 18-22*
sufletul: puterile sale şi lucrările acestora – *Luca 10, 25-28*
sufletul: tămăduirea lui – *Luca 8, 49-56*
sufletul: vindecarea lui prin mărturisire – *Luca 7, 1-10*
supunerea faţă de părinţi – *Luca 2, 51-52*
sutaşul: Îl mărturiseşte pe Hristos în vremea răstignirii – *Luca 23, 44-49*
Suzana: slujeşte lui Hristos – *Luca 8, 1-3*

T

taina mântuirii – *Luca 14, 16-20*
Tainele Împărăţiei lui Dumnezeu – *Luca 22, 14-20*
tâlharii răstigniţi împreună cu Hristos – *Luca 23, 32-38*
tâlharul cel bun: dobândeşte Raiul – *Luca 23, 39-43*
tâlharul cel rău: îl huleşte pe Hristos – *Luca 23, 39-43*

tânguirea – *Luca 23, 18-27*
Tatăl ne dă Duhul Sfânt – *Luca 11, 9-13*
Tatăl Se descoperă nouă prin Fiul – *Luca 10, 22-24*
templul: dărâmarea lui – *Luca 21, 5-11*
templul: podoabele lui – *Luca 21, 5-11*
Toma: este ales Apostol – *Luca 6, 20-26*
traista: trebuinţa ei – *Luca 22, 35-38*
trădarea dragostei – *Luca 22, 28-34*
trezvia – *Luca 11, 21-26; 12, 35-40; 19, 15-28*
trimişii lui Ioan Botezătorul la Hristos – *Luca 7, 17-30*
trufia – *Luca 18, 9-14*
trupul – *Luca 20, 20-26*
Trupul lui Hristos: după Înviere este duhovnicesc – *Luca 24, 36-44*
Trupul lui Hristos: este slava Sa – *Luca 17, 11-19*
Trupul şi Sângele Domnului – *Luca 22, 14-20*
turma mică a lui Hristos – *Luca 12, 32-34*

U

ucenicul lui Hristos – *Luca 14, 25-27; 14, 31-35*
umilinţa – *Luca 23, 18-27*
untdelemnul duhovnicesc – *Luca 10, 29-37*
ura care este binecuvântată – *Luca 14, 25-27*
urmarea lui Hristos – *Luca 9, 23-27*
urmarea lui Hristos: are trebuinţă şi de lepădarea de rudenia trupească – *Luca 9, 57-62*
urmarea lui Hristos: se face fără de vicleşug – *Luca 9, 57-62*
urmarea lui Hristos: statornicia ei – *Luca 14, 28-30*

V

„vaiul" Betsaidei – *Luca 10, 13-16*
„vaiul" Capernaumului – *Luca 10, 13-16*
„vaiul" cărturarilor – *Luca 11, 42-51*
„vaiul" fariseilor – *Luca 11, 42-51*
„vaiul" Horazinului – *Luca 10, 13-16*
„vaiul" învăţătorilor de Lege – *Luca 11, 52-54*
vameş: este tot cel care slujeşte stăpânitorului lumii – *Luca 5, 27-32*
vara dreptilor – *Luca 21, 28-33*
vara păcătoşilor – *Luca 21, 28-33*
vârstele omului – *Luca 13, 6-9*
văduva care a aruncat doi bani în vistieria templului – *Luca 21, 1-4*
vedenia drăcească: semnele ei – *Luca 1, 12-14*
vedenia dumnezeiască: semnele ei – *Luca 1, 12-14*
venirea întru sine – *Luca 15, 17-21*
viaţa veşnică: dobândirea ei – *Luca 18, 18-23*
vicleanul: este pricina răutăţilor – *Luca 11, 1-4*
vicleniа – *Luca 20, 16b-19*
vicleşugul – *Luca 11, 37-41*
videnia (vederea dumnezeiască) – *Luca 10, 38-42; 11, 27-32; 12, 35-40; 12, 41-44; 22, 7-13; 22, 14-20; 24, 13-24; 24, 36-44*
vieţuirea cea bună – *Luca 24, 13-24*
vieţuirea pământească a Sfinţilor – *Luca 12, 8-12*
vieţuirea sfântă – *Luca 24, 45-53*
vin nou în burdufuri vechi – *Luca 5, 33-39*
vindecarea celor 10 leproşi – *Luca 17, 11-19*
vindecarea copilului îndrăcit – *Luca 9, 37-42*
vindecarea demonizatului din Capernaum – *Luca 4, 31-37*
vindecarea femeii cu scurgere de sânge – *Luca 8, 40-44; 8, 45-48*
vindecarea femeii gârbove de 18 ani – *Luca 13, 10-17*
vindecarea în zi de sâmbătă – *Luca 13, 10-17*
vindecarea în zi de sâmbătă a celui bolnav de idropică – *Luca 14, 1-6*
vindecarea îndrăcitului din ţinutul Gherghesenilor – *Luca 8, 26-33*
vindecarea omului cu mâna uscată – *Luca 6, 6-11*
vindecarea orbului din Ierihon – *Luca 18, 35-43*
vindecarea slăbănogului adus de cei patru – *Luca 5, 17-26*
vindecarea slugii sutaşului din Capernaum – *Luca 7, 1-10*
vindecarea soacrei lui Petru – *Luca 4, 38-44*
vindecarea unui lepros – *Luca 5, 12-16*
vinul duhovnicesc – *Luca 10, 29-37*
viţelul îngrăşat – *Luca 15, 22-24*
voia lui Dumnezeu – *Luca 11, 1-4*
voinţa omului – *Luca 22, 28-34*
vrăjmăşia oamenilor – *Luca 12, 4-7*
vrednicia ascultării Evangheliei – *Înaintecuvântare*

Z

Zaharia – *Luca 11, 42-51*
Zaharia: era drept înaintea lui Dumnezeu – *Luca 1, 6a*
Zaharia: rugăciunea sa de binecuvântare – *Luca 1, 65-75; 1, 76-80*
Zaheu vameşul – *Luca 19, 1-10*
Zaheu: îl primeşte pe Hristos – *Luca 19, 1-10*
Zaheu: mântuirea casei sale – *Luca 19, 1-10*
zavistia fariseilor – *Luca 15, 25-32*
zeciuiala – *Luca 18, 9-14*

Facere 2, 8-9 – *Luca 23, 39-43*
Facere 2, 16 – *Luca 23, 39-43*
Facere cap. 3 – *Luca 13, 6-9*
Facere 3, 6 – *Luca 4, 1-12*
Facere 3, 6-7 – *Luca 24, 45-53*
Facere 3, 14 – *Luca 22, 21-27*
Facere 3, 16 – *Luca 1, 26-30*
Facere 3, 19 – *Luca 22, 14-20*
Facere 4, 15 – *Luca 11, 42-51*
Facere 3, 21 – *Luca 13, 10-17*
Facere 4, 24 – *Luca 11, 42-51*
Facere 5, 5 – *Luca 21, 28-33*
Facere 6, 3 – *Luca 15, 11-16*
Facere cap. 8 – *Luca 3, 19-22*
Facere 12, 1 – *Luca 19, 1-10*
Facere 17, 1-8 – *Luca 1, 65-75*
Facere 19, 24-26 – *Luca 17, 31-33*
Facere 22, 13 – *Luca 24, 25-35*
Facere 22, 18 – *Luca 1, 51-56*
Facere 25, 25 – *Luca 1, 39-42*
Facere 49, 10 – *Luca 3, 1-3*

Ieșire 3, 6 – *Luca 20, 27-40*
Ieșire 12, 1 – *Luca 22, 14-20*
Ieșire 12, 3-14 – *Luca 11, 52-54*
Ieșire 12, 13 – *Luca 22, 14-20*
Ieșire 18, 25 – *Luca 12, 4-7*
Ieșire cap. 19-20 – *Luca 13, 6-9*
Ieșire 19, 6 – *Luca 16, 27-31*
Ieșire 22, 1 – *Luca 19, 1-10*
Ieșire 23, 7 – *Luca 20, 16b-19*
Ieșire 24, 4-8 – *Luca 22, 14-20*
Ieșire 24, 15-18 – *Luca 9, 28-36*
Ieșire 24, 16 – *Luca 9, 28-36*
Ieșire 24, 18 – *Luca 4, 1-12*
Ieșire 25, 30 – *Luca 6, 1-5*
Ieșire 29, 38-42 – *Luca 16, 27-31*
Ieșire cap. 32 – *Luca 13, 6-9*

Levitic 12, 2-5 – *Luca 2, 21-24*
Levitic cap. 13 – *Luca 5, 12-16*
Levitic 14, 4 – *Luca 5, 12-16*
Levitic 14, 5 – *Luca 5, 12-16*
Levitic 20, 9 – *Luca 1, 6b*
Levitic 24, 16 – *Luca 5, 17-26*
Levitic cap. 13 – *Luca 17, 11-19*

Numeri 1, 49-53 – *Luca 19, 45-48 + 20, 1-8*
Numeri 3, 22 – *Luca 12, 4-7*
Numeri 3, 28 – *Luca 12, 4-7*
Numeri 3, 34 – *Luca 12, 4-7*
Numeri 3, 39 – *Luca 12, 4-7*
Numeri cap. 15 – *Luca 5, 12-16*
Numeri 16, 5 – *Luca 13, 23-30*
Numeri cap. 26 – *Luca 12, 4-7*
Numeri 36, 6-9 – *Luca 1, 5*
Numeri 36, 6-10 – *Luca 1, 26-30*
Numeri 36, 6-10 – *Luca 1, 36-38*

Deuteronom 6, 13 – *Luca 4, 1-12*
Deuteronom 6, 16 – *Luca 4, 1-12*
Deuteronom 8, 3 – *Luca 4, 1-12*
Deuteronom 9, 9 – *Luca 4, 1-12*
Deuteronom 10, 8 – *Luca 19, 45-48 + 20, 1-8*
Deuteronom 12, 11 – *Luca 18, 9-14*
Deuteronom 12, 17 – *Luca 18, 9-14*
Deuteronom 14, 22 – *Luca 18, 9-14*
Deuteronom 14, 28 – *Luca 18, 9-14*
Deuteronom 18, 3 – *Luca 19, 29-30*
Deuteronom 21, 22-23 – *Luca 23, 18-27*
Deuteronom 23, 1-5 – *Luca 16, 27-31*
Deuteronom 23, 3 – *Luca 10, 29-37*
Deuteronom 24, 1 – *Luca 16, 16-18*
Deuteronom 25, 5 – *Luca 3, 23-38*
Deuteronom 26, 12-13 – *Luca 18, 9-14*
Deuteronom 28, 1-13 – *Luca 16, 16-18*
Deuteronom 28, 66 – *Luca 24, 25-35*
Deuteronom 32, 43 – *Luca 22, 39-46*

Iosua 10, 12-13 – *Luca 12, 41-44*

1 Regi 2, 5 – *Luca 4, 22-30*
1 Regi 2, 5 – *Luca 17, 1-4*
1 Regi 14, 42-45 – *Luca 23, 6-17*
1 Regi 16, 11 – *Luca 1, 31-33*
1 Regi 16, 13 – *Luca 1, 65-75*
1 Regi 17, 14 – *Luca 1, 31-33*
1 Regi 17, 15 – *Luca 1, 65-75*
1 Regi 19, 10 – *Luca 15, 25-32*
1 Regi 21, 1-6 – *Luca 6, 1-5*
1 Regi 21, 8-9 – *Luca 6, 1-5*

3 Regi 6, 23-35 – *Luca 21, 5-11*
3 Regi 18, 42-45 – *Luca 12, 41-44*
3 Regi 19, 10 – *Luca 15, 25-32*
3 Regi 19, 8 – *Luca 4, 1-12*
3 Regi 21, 17-29 – *Luca 15, 25-32*

4 Regi 1, 9-14 – *Luca 9, 28-36*
4 Regi 1, 9-14 – *Luca 9, 51-56*
4 Regi 2, 11 – *Luca 24, 45-53*
4 Regi cap. 17 – *Luca 17, 11-19*

1 Paralipomena 15, 27 – *Luca 16, 27-31*

2 Paralipomena cap. 1-8 – *Luca 1, 5*
2 Paralipomena 5, 12 – *Luca 16, 27-31*
2 Paralipomena 24, 18-21 – *Luca 11, 42-51*

Iov 1, 12 – *Luca 19, 1-10*
Iov 29, 2 – *Luca 18, 9-14*
Iov 33, 6 – *Luca 22, 7-13*

Psalm 2, 6 – *Luca 19, 11-14*
Psalm 8, 3 – *Luca 22, 7-13*
Psalm 15, 4 – *Luca 16, 19-22*
Psalm 15, 8 – *Luca 15, 11-16*
Psalm 15, 10 – *Luca 24, 25-35*
Psalm 18, 11 – *Luca 24, 36-44*
Psalm 21, 18 – *Luca 24, 25-35*
Psalm 23, 6 – *Luca 21, 28-33*
Psalm 26, 1 – *Luca 14, 31-35*
Psalm 26, 5 – *Luca 14, 31-35*
Psalm 31, 10 – *Luca 8, 40-44*
Psalm 33, 9 – *Luca 15, 11-16*
Psalm 33, 13 – *Luca 6, 6-11*
Psalm 36, 7 – *Luca 19, 29-30*
Psalm 36, 26 – *Luca 16, 1-9*
Psalm 36, 27 – *Luca 3, 7-9*
Psalm 36, 27 – *Luca 18, 9-14*
Psalm 38, 8 – *Luca 12, 16-21*
Psalm 38, 9 – *Luca 2, 25-32*
Psalm 38, 10 – *Luca 12, 16-21*
Psalm 39, 9 – *Luca 16, 27-31*
Psalm 40, 9 – *Luca 21, 12-19*
Psalm 42, 2 – *Luca 14, 31-35*
Psalm 44, 4-5 – *Luca 14, 16-20*
Psalm 45, 10 – *Luca 24, 45-53*
Psalm 52, 7 – *Luca 16, 14-15*
Psalm 54, 12 – *Luca 21, 12-19*
Psalm 54, 14 – *Luca 21, 12-19*
Psalm 59, 12 – *Luca 1, 39-42*
Psalm 59, 13 – *Luca 14, 31-35*
Psalm 61, 10 – *Luca 11, 37-41*
Psalm 62, 1-2 – *Luca 21, 37-38*
Psalm 72, 3 – *Luca 15, 25-32*
Psalm 72, 26 – *Luca 15, 11-16*
Psalm 77, 2 – *Luca 8, 4-10*
Psalm 77, 65 – *Luca 1, 39-42*
Psalm 83, 6 – *Luca 1, 7*
Psalm 83, 6 – *Luca 19, 1-10*
Psalm 87, 4 – *Luca 24, 25-35*
Psalm 90, 13 – *Luca 15, 22-24*
Psalm 90, 16 – *Luca 2, 25-32*
Psalm 92, 1 – *Luca 22, 14-20*
Psalm 93, 3 – *Luca 15, 25-32*
Psalm 101, 19 – *Luca 19, 29-30*
Psalm 103, 17 – *Luca 11, 9-13*
Psalm 103, 17 – *Luca 16, 27-31*
Psalm 105, 20 – *Luca 13, 6-9*
Psalm 109, 1 – *Luca 22, 63-71*
Psalm 109, 4 – *Luca 19, 45-48 + 20, 1-8*
Psalm 111, 1 – *Luca 15, 11-16*
Psalm 111, 5 – *Luca 23, 6-17*
Psalm 113, 12 – *Luca 12, 13-15*
Psalm 115, 2-4 – *Luca 22, 14-20*
Psalm 117, 14 – *Luca 14, 31-35*
Psalm 117, 26 – *Luca 1, 39-42*
Psalm 118, 48 – *Luca 15, 17-21*
Psalm 118, 97 – *Luca 15, 17-21*
Psalm 118, 103 – *Luca 24, 36-44*
Psalm 118, 105 – *Luca 16, 27-31*
Psalm 118, 112 – *Luca 15, 17-21*
Psalm 118, 120 – *Luca 15, 17-21*
Psalm 118, 129 – *Luca 15, 17-21*
Psalm 125, 5 – *Luca 15, 25-32*
Psalm 134, 15 – *Luca 12, 13-15*
Psalm 134, 20 – *Luca 13, 34-35*
Psalm 144, 18 – *Luca 17, 11-19*

Pilde 3, 4 – *Luca 24, 13-24*
Pilde 3, 28 – *Luca 19, 1-10*
Pilde 3, 34 – *Luca 18, 9-14*
Pilde 3, 34 – *Luca 22, 7-13*
Pilde 6, 23 – *Luca 16, 27-31*
Pilde 8, 9 – *Luca 22, 7-13*
Pilde 16, 5 – *Luca 16, 14-15*
Pilde 16, 5 – *Luca 18, 9-14*
Pilde 19, 17 – *Luca 16, 1-9*

Cântarea Cântărilor 2, 9 – *Luca 20, 20-26*
Cântarea Cântărilor 4, 16 – *Luca 11, 27-32*

Isaia 1, 19 – *Luca 16, 16-18*
Isaia cap. 3 – *Luca 14, 28-30*
Isaia 6, 2-3 – *Luca 12, 32-34*
Isaia 7, 9 – *Luca 11, 52-54*
Isaia 8, 12-13 – *Luca 23, 6-17*
Isaia 8, 13-14 – *Luca 20, 16b-19*
Isaia 9, 5 – *Luca 23, 18-27*
Isaia 11, 2 – *Luca 8, 1-3*
Isaia cap. 19 – *Luca 14, 21-24*
Isaia 32, 1 – *Luca 19, 11-14*
Isaia 35, 5-7 – *Luca 7, 17-30*
Isaia 43, 10 – *Luca 11, 52-54*
Isaia 43, 25-26 – *Luca 18, 9-14*
Isaia 53, 4-6 – *Luca 15, 1-10*
Isaia 53, 7 – *Luca 24, 25-35*
Isaia 53, 11 – *Luca 24, 25-35*
Isaia 54, 1 – *Luca 3, 1-3*
Isaia 54, 1 – *Luca 4, 22-30*
Isaia 56, 7 – *Luca 19, 45-48 + 20, 1-8*
Isaia 58, 8 – *Luca 15, 17-21*
Isaia 63, 1 – *Luca 22, 14-20*
Isaia 66, 12 – *Luca 4, 37-37*
Isaia 66, 2 – *Luca 19, 1-10*

Ieremia 4, 3 – *Luca 17, 5-10*
Ieremia 5, 21 – *Luca 4, 22-30*

Ieremia 12, 1-2 – *Luca 15, 25-32*
Ieremia 12, 7 – *Luca 13, 34-35*
Ieremia 12, 7-8 – *Luca 23, 18-27*
Ieremia 16, 16 – *Luca 5, 1-11*
Ieremia 19, 9 – *Luca 21, 20-27*
Ieremia 23, 2 – *Luca 14, 16-20*
Ieremia 26, 3 – *Luca 20, 9-16a*
Ieremia 31, 33 – *Luca 6, 27-35*

Iezechiil 2, 5 – *Luca 20, 9-16a*
Iezechiil 2, 7 – *Luca 20, 9-16a*
Iezechiil 3, 11 – *Luca 20, 9-16a*
Iezechiil 13, 10 – *Luca 20, 16b-19*
Iezechiil 31, 18 – *Luca 17, 5-10*

Daniil 9, 26 – *Luca 16, 27-31*
Daniil 9, 26 – *Luca 21, 20-27*
Daniil 12, 1 – *Luca 16, 19-22*
Daniil 12, 4 – *Luca 16, 27-31*
Daniil 12, 9 – *Luca 16, 27-31*

Osea 1, 1 – *Luca 1, 5*
Osea 2, 25 – *Luca 20, 9-16a*
Osea 7, 13 – *Luca 23, 18-27*
Osea 7, 16 – *Luca 23, 18-27*
Osea 10, 12 – *Luca 17, 5-10*
Osea 13, 7-8 – *Luca 14, 16-20*

Amos 8, 11 – *Luca 4, 22-30*
Amos 8, 11 – *Luca 15, 11-16*
Miheia 2, 10 – *Luca 21, 34-36*
Miheia 2, 12 – *Luca 14, 16-20*
Miheia 5, 1 – *Luca 1, 65-75*
Miheia 5, 1 – *Luca 2, 1-7*

Ioil 3, 1-2 – *Luca 24, 45-53*

Avacum 1, 1 – *Luca 22, 7-13*
Avacum 1, 16 – *Luca 22, 28-34*
Avacum 3, 18-19 – *Luca 22, 14-20*

Zaharia 9, 1 – *Luca 22, 7-13*
Zaharia 9, 9 – *Luca 19, 11-14*
Zaharia 9, 9 – *Luca 19, 29-30*
Maleahi 1, 1 – *Luca 22, 7-13*
Maleahi 3, 1 – *Luca 7, 17-30*

3 Ezdra 1, 53 – *Luca 13, 6-9*

Înțelepciune 3, 1 – *Luca 12, 16-21*
Înțelepciune 10, 7 – *Luca 17, 31-33*

Sirah 1, 24 – *Luca 16, 14-15*
Sirah 11, 3 – *Luca 24, 36-44*
Sirah 15, 9 – *Luca 4, 38-44*
Sirah 38, 27-29 – *Luca 14, 16-20*

Matei 1, 16 – *Luca 3, 23-38*
Matei 2, 1-16 – *Luca 1, 65-75*
Matei 2, 2 – *Luca 5, 1-11*
Matei 3, 3 – *Luca 10, 1-3*
Matei 3, 11 – *Luca 1, 43-45*
Matei 3, 14 – *Luca 1, 43-45*
Matei 3, 16 – *Luca 24, 45-53*
Matei 4, 2 – *Luca 10, 29-37*
Matei 4, 5-7 – *Luca 14, 25-27*
Matei 4, 6 – *Luca 23, 32-38*
Matei 4, 17 – *Luca 14, 16-20*
Matei 5, 8 – *Luca 24, 13-24*
Matei 5, 42 – *Luca 12, 13-15*
Matei 5, 44 – *Luca 4, 31-37*
Matei 6, 10 – *Luca 23, 39-43*
Matei 6, 33 – *Luca 12, 27-31*
Matei 7, 6 – *Luca 23, 6-17*
Matei 7, 9 – *Luca 18, 1-8*
Matei 7, 13 – *Luca 10, 10-12*
Matei 7, 28-29 – *Luca 1, 31-33*
Matei 8, 2 – *Luca 12, 54-59*
Matei 8, 5-13 – *Luca 7, 1-9*
Matei 8, 8 – *Luca 7, 1-9*
Matei 8, 25 – *Luca 8, 22-25*
Matei 8, 31-32 – *Luca 1, 51-56*
Matei 9, 13 – *Luca 14, 21-24*
Matei 9, 9 – *Luca 5, 27-32*
Matei 10, 6 – *Luca 1, 65-75*
Matei 10, 6 – *Luca 14, 16-20*
Matei 10, 12-13 – *Luca 24, 36-44*
Matei 10, 25 – *Luca 19, 45-48 + 20, 1-8*
Matei 10, 28 – *Luca 21, 12-19*
Matei 11, 18 – *Luca 5, 33-39*
Matei 11, 19 – *Luca 1, 31-33*
Matei 11, 28 – *Luca 10, 29-37*
Matei 12, 24 – *Luca 11, 52-54*
Matei 12, 29 – *Luca 23, 39-43*
Matei 13, 3-8 – *Luca 7, 11-16*
Matei 13, 43 – *Luca 17, 34-37*
Matei 13, 55 – *Luca 1, 31-33*
Matei 13, 55 – *Luca 13, 18-22*
Matei 14, 25-26 – *Luca 10, 29-37*
Matei 15, 17 – *Luca 17, 1-4*
Matei 15, 24 – *Luca 1, 65-75*
Matei 15, 24 – *Luca 14, 16-20*
Matei 15, 27 – *Luca 16, 27-31*
Matei 16, 1 – *Luca 23, 44-49*
Matei 16, 27 – *Luca 12, 35-40*
Matei 17, 1 – *Luca 9, 28-36*
Matei 17, 5 – *Luca 9, 28-36*
Matei 18, 6 – *Luca 1, 15-17*
Matei 18, 10 – *Luca 21, 34-36*
Matei 18, 15-16 – *Luca 17, 1-4*
Matei 18, 17 – *Luca 19, 1-10*
Matei 18, 21-22 – *Luca 17, 1-4*

Matei 19, 9 – *Luca 4, 31-37*
Matei 19, 23 – *Luca 17, 34-37*
Matei 21, 9 – *Luca 19, 29-30*
Matei 21, 15 – *Luca 19, 29-30*
Matei 21, 25-27 – *Luca 22, 63-71*
Matei 21, 40-41 – *Luca 20, 16b-19*
Matei 22, 21 – *Luca 23, 1-5*
Matei 22, 23 – *Luca 18, 31-34*
Matei 22, 30 – *Luca 9, 7-9*
Matei 22, 44 – *Luca 22, 63-71*
Matei 23, 7-8 – *Luca 11, 14-20*
Matei 23, 14 – *Luca 15, 1-10*
Matei 23, 24 – *Luca 6, 41-45*
Matei 24, 1-42 – *Luca 17, 31-33*
Matei 24, 24 – *Luca 18, 1-8*
Matei 24, 45 – *Luca 18, 1-8*
Matei 25, 1-13 – *Luca 16, 1-9*
Matei 25, 21 – *Luca 10, 29-37*
Matei 25, 23 – *Luca 10, 29-37*
Matei 25, 33 – *Luca 15, 25-32*
Matei 25, 34 – *Luca 10, 29-37*
Matei 25, 34 – *Luca 14, 21-24*
Matei 25, 40 – *Luca 12, 16-21*
Matei 26, 6-7 – *Luca 7, 36-43*
Matei 26, 48 – *Luca 2, 33-35*
Matei 26, 66 – *Luca 5, 17-26*
Matei 26, 74 – *Luca 22, 54-61*
Matei 27, 42 – *Luca 23, 44-49*
Matei 27, 44 – *Luca 23, 39-43*
Matei 27, 50-53 – *Luca 16, 27-31*
Matei 27, 51-53 – *Luca 23, 44-49*
Matei 28, 1-2 – *Luca 24, 1-12*
Matei 28, 18 – *Luca 10, 22-24*
Matei 28, 18 – *Luca 22, 14-20*
Matei 28, 19 – *Luca 24, 45-53*

Marcu 1, 27 – *Luca 1, 31-33*
Marcu 2, 14 – *Luca 5, 27-32*
Marcu 3, 17 – *Luca 24, 1-12*
Marcu 3, 27 – *Luca 23, 39-43*
Marcu 5, 13 – *Luca 1, 51-56*
Marcu 6, 1-6 – *Luca 1, 31-33*
Marcu 6, 10 – *Luca 24, 36-44*
Marcu 8, 11 – *Luca 23, 44-49*
Marcu 8, 38 – *Luca 12, 35-40*
Marcu 9, 42 – *Luca 1, 15-17*
Marcu 10, 17-22 – *Luca 18, 18-23*
Marcu 10, 25 – *Luca 17, 34-37*
Marcu 11, 29-33 – *Luca 22, 63-71*
Marcu 12, 17 – *Luca 23, 1-5*
Marcu 12, 18 – *Luca 18, 31-34*
Marcu 12, 25 – *Luca 9, 7-9*
Marcu 12, 36 – *Luca 22, 63-71*
Marcu 12, 40 – *Luca 15, 1-10*
Marcu 14, 3 – *Luca 7, 36-43*
Marcu 14, 50 – *Luca 8, 22-25*
Marcu 14, 64 – *Luca 5, 17-26*
Marcu 14, 67-72 – *Luca 22, 54-61*
Marcu 15, 31 – *Luca 24, 13-24*
Marcu 15, 32 – *Luca 23, 39-43*
Marcu 15, 40 – *Luca 24, 1-12*
Marcu 16, 12 – *Luca 24, 13-24*

Luca 1, 31 – *Luca 2, 21-24*
Luca 1, 41 – *Luca 7, 17-30*
Luca 1, 44 – *Luca 7, 17-30*
Luca 1, 78 – *Luca 8, 1-3*
Luca 2, 34 – *Luca 17, 34-37*
Luca 2, 51 – *Luca 14, 25-27*
Luca 3, 4 – *Luca 10, 1-3*
Luca 4, 29-30 – *Luca 14, 25-27*
Luca 4, 29-30 – *Luca 22, 14-20*
Luca 4, 32 – *Luca 14, 21-24*
Luca 8, 31 – *Luca 1, 51-56*
Luca 8, 31 – *Luca 17, 5-10*
Luca 8, 33 – *Luca 1, 51-56*
Luca 9, 22 – *Luca 9, 23-27*
Luca 9, 22 – *Luca 9, 28-36*
Luca 9, 26 – *Luca 12, 35-40*
Luca 9, 28-36 – *Luca 22, 39-46*
Luca 9, 62 – *Luca 17, 31-33*
Luca 10, 5 – *Luca 24, 36-44*
Luca 10, 19 – *Luca 15, 22-24*
Luca 11, 5-8 – *Luca 18, 1-8*
Luca 11, 9 – *Luca 4, 31-37*
Luca 11, 16 – *Luca 23, 44-49*
Luca 11, 21-22 – *Luca 23, 39-43*
Luca 13, 17 – *Luca 22, 63-71*
Luca 14, 13-14 – *Luca 14, 21-24*
Luca 15, 4-7 – *Luca 12, 32-34*
Luca 15, 10 – *Luca 11, 5-8*
Luca 16, 9 – *Luca 4, 31-37*
Luca 16, 9 – *Luca 18, 24-30*
Luca 17, 21 – *Luca 14, 16-20*
Luca 18, 11 – *Luca 12, 54-59*
Luca 18, 25 – *Luca 17, 34-37*
Luca 20, 4-8 – *Luca 22, 63-71*
Luca 20, 25 – *Luca 23, 1-5*
Luca 20, 27 – *Luca 18, 31-34*
Luca 20, 29 – *Luca 14, 31-35*
Luca 20, 42 – *Luca 22, 63-71*
Luca 20, 47 – *Luca 15, 1-10*
Luca 21, 12 – *Luca 21, 20-27*
Luca 22, 15 – *Luca 22, 7-13*
Luca 23, 34 – *Luca 6, 27-35*
Luca 23, 34 – *Luca 23, 39-43*
Luca 24, 15 – *Înaintecuvântare*
Luca 24, 25 – *Luca 24, 13-24*
Luca 24, 32 – *Luca 12, 49-50*
Luca 24, 36 – *Luca 8, 22-25*

Ioan 1, 6 – *Luca 7, 17-30*
Ioan 1, 14 – *Luca 13, 6-9*
Ioan 1, 23 – *Luca 10, 1-3*
Ioan 1, 29 – *Luca 1, 12-14*
Ioan 1, 29 – *Luca 1, 65-75*
Ioan 1, 29 – *Luca 15, 1-10*
Ioan 1, 29 – *Luca 7, 17-30*
Ioan 1, 34 – *Luca 7, 17-30*
Ioan 1, 36 – *Luca 1, 65-75*
Ioan 2, 14-17 – *Luca 19, 45-48 + 20, 1-8*
Ioan 2, 19 – *Luca 22, 35-38*
Ioan 3, 18 – *Luca 23, 39-43*
Ioan 3, 31-32 – *Luca 8, 1-3*
Ioan 5, 24 – *Luca 23, 39-43*
Ioan 5, 25 – *Luca 4, 16-21*
Ioan 5, 39-40 – *Luca 11, 52-54*
Ioan 5, 46 – *Luca 11, 52-54*
Ioan 6, 15 – *Luca 23, 1-5*
Ioan 6, 26-68 – *Luca 2, 15-18*
Ioan 6, 35 – *Luca 2, 15-18*
Ioan 6, 66 – *Luca 14, 28-30*
Ioan 6, 70 – *Luca 22, 1-6*
Ioan 7, 1-4 – *Luca 1, 31-33*
Ioan 7, 5 – *Luca 1, 31-33*
Ioan 7, 5 – *Luca 17, 1-4*
Ioan 7, 38-39 – *Luca 22, 7-13*
Ioan 7, 48 – *Luca 14, 21-24*
Ioan 8, 12 – *Luca 5, 1-11*
Ioan 8, 12 – *Luca 12, 1-3*
Ioan 8, 12 – *Luca 18, 35-43*
Ioan 8, 48 – *Luca 10, 29-37*
Ioan 8, 56 – *Luca 24, 25-35*
Ioan 8, 59 – *Luca 14, 25-27*
Ioan 8, 59 – *Luca 22, 14-20*
Ioan 9, 16 – *Luca 20, 16b-19*
Ioan 10, 11 – *Luca 15, 1-10*
Ioan 10, 14 – *Luca 15, 1-10*
Ioan 10, 20 – *Luca 11, 52-54*
Ioan 10, 32-33 – *Luca 1, 31-33*
Ioan 11, 2 – *Luca 7, 36-43*
Ioan 11, 44 – *Luca 19, 15-28*
Ioan 12, 3 – *Luca 7, 36-43*
Ioan 12, 6 – *Luca 22, 1-6*
Ioan 12, 9-11 – *Luca 16, 27-31*
Ioan 12, 16 – *Luca 18, 31-34*
Ioan 12, 32 – *Luca 23, 44-49*
Ioan 12, 48 – *Luca 1, 6b*
Ioan 14, 6 – *Luca 18, 35-43*
Ioan 14, 9 – *Luca 10, 22-24*
Ioan 14, 26 – *Luca 18, 31-34*
Ioan cap. 15 – *Luca 12, 8-12*
Ioan 15, 5 – *Luca 12, 8-12*
Ioan 15, 13 – *Luca 10, 25-27*
Ioan 15, 22 – *Luca 1, 6b*
Ioan 15, 24 – *Luca 19, 11-14*
Ioan 16, 23 – *Luca 4, 16-21*
Ioan 18, 31 – *Luca 20, 9-16a*
Ioan 19, 15 – *Luca 13, 6-9*
Ioan 19, 15 – *Luca 19, 11-14*
Ioan 19, 21 – *Luca 19, 11-14*
Ioan 19, 25 – *Luca 2, 33-35*
Ioan 19, 27 – *Luca 14, 25-27*
Ioan 19, 38 – *Luca 2, 33-35*
Ioan 19, 40 – *Luca 19, 15-28*
Ioan 19, 41 – *Luca 13, 18-22*
Ioan 20, 19 – *Luca 24, 45-53*
Ioan 20, 19-20 – *Luca 8, 22-25*
Ioan 20, 2-10 – *Luca 24, 13-24*
Ioan 20, 26 – *Luca 8, 22-25*
Ioan 20, 26 – *Luca 24, 45-53*
Ioan 21, 5 – *Luca 18, 15-17*

Faptele Apostolilor 1, 3 – *Luca 24, 45-53*
Faptele Apostolilor 2, 3 – *Luca 3, 10-18*
Faptele Apostolilor 2, 41 – *Luca 23, 18-27*
Faptele Apostolilor 3, 14 – *Luca 23, 18-27*
Faptele Apostolilor 4, 1-31 – *Luca 21, 12-19*
Faptele Apostolilor 4, 4 – *Luca 23, 18-27*
Faptele Apostolilor 4, 11-12 – *Luca 20, 16b-19*
Faptele Apostolilor 5, 37 – *Luca 13, 1-5*
Faptele Apostolilor 9, 17 – *Luca 13, 18-22*
Faptele Apostolilor 10, 28 – *Luca 10, 29-37*
Faptele Apostolilor 10, 41 – *Luca 22, 14-20*
Faptele Apostolilor 11, 28 – *Luca 21, 5-11*
Faptele Apostolilor 13, 24 – *Luca 24, 45-53*
Faptele Apostolilor 17, 34 – *Luca 12, 51-53*
Faptele Apostolilor 21, 20 – *Luca 23, 18-27*
Faptele Apostolilor 21, 28 – *Luca 16, 27-31*
Faptele Apostolilor 22, 3 – *Luca 10, 21*
Faptele Apostolilor 23, 8 – *Luca 18, 31-34*
Faptele Apostolilor 23, 12-14 – *Luca 16, 27-31*
Faptele Apostolilor 26, 2 – *Înaintecuvântare*
Faptele Apostolilor 26, 2 – *Luca 21, 12-19*
Faptele Apostolilor 26, 24 – *Luca 13, 18-22*

Romani 5, 12-19 – *Luca 10, 29-37*
Romani 6, 3 – *Luca 24, 45-53*
Romani 8, 9 – *Luca 12, 45-46*
Romani 8, 29 – *Luca 3, 19-22*
Romani 8, 30 – *Luca 5, 27-32*
Romani 8, 35 – *Luca 12, 4-7*
Romani 10, 8 – *Luca 17, 20-25*
Romani cap. 11 – *Luca 3, 7-9*
Romani 11, 11-14 – *Luca 16, 27-31*
Romani 11, 16 – *Luca 13, 18-22*
Romani 12, 11 – *Luca 12, 49-50*
Romani 14, 17 – *Luca 9, 7-9*
Romani 14, 17 – *Luca 22, 28-34*

1 Corinteni 1, 17-18 – *Luca 24, 36-44*
1 Corinteni 1, 23 – *Luca 13, 18-22*
1 Corinteni 1, 24 – *Luca 1, 34-35*
1 Corinteni 1, 24 – *Luca 15, 1-10*
1 Corinteni 1, 27 – *Luca 14, 21-24*
1 Corinteni cap. 2 – *Luca 1, 46-50*
1 Corinteni 2, 9 – *Luca 23, 39-43*
1 Corinteni 3, 10-11 – *Luca 14, 28-30*
1 Corinteni 3, 11 – *Luca 6, 46-49*
1 Corinteni 3, 12-15 – *Luca 14, 28-30*
1 Corinteni 5, 7 – *Luca 13, 18-22*
1 Corinteni 6, 16-17 – *Luca 15, 11-16*
1 Corinteni 7, 23 – *Luca 2, 1-7*
1 Corinteni 9, 16 – *Luca 17, 5-10*
1 Corinteni 10, 24 – *Luca 14, 7-11*
1 Corinteni 14, 40 – *Luca 14, 7-11*
1 Corinteni 15, 26 – *Luca 21, 28-33*
1 Corinteni 15, 28 – *Luca 12, 32-34*
1 Corinteni 15, 28 – *Luca 16, 23-26*
1 Corinteni 15, 44 – *Luca 24, 36-44*
1 Corinteni 15, 49 – *Luca 20, 20-26*
1 Corinteni 15, 55 – *Luca 22, 14-20*

2 Corinteni 4, 16 – *Luca 22, 39-46*
2 Corinteni 5, 13 – *Luca 22, 14-20*
2 Corinteni 6, 2 – *Luca 4, 16-21*
2 Corinteni 8, 21 – *Luca 24, 13-24*
2 Corinteni 11, 2 – *Luca 12, 32-34*
2 Corinteni 11, 2 – *Luca 12, 49-50*
2 Corinteni 12, 2-4 – *Luca 22, 14-20*

Galateni 2, 6 – *Luca 18, 1-8*
Galateni 2, 20 – *Luca 14, 12-15*
Galateni 3, 13 – *Luca 10, 29-37*
Galateni 3, 27 – *Luca 15, 22-24*
Galateni 5, 17 – *Luca 19, 1-10*
Galateni 6, 1 – *Luca 1, 46-50*

Efeseni 1, 17 – *Luca 1, 46-50*
Efeseni 2, 2 – *Luca 9, 57-62*
Efeseni 2, 14 – *Luca 2, 8-14*
Efeseni 2, 14 – *Luca 12, 51-53*
Efeseni 2, 14 – *Luca 14, 21-24*
Efeseni 2, 14 – *Luca 23, 44-49*
Efeseni 2, 20 – *Luca 20, 16b-19*
Efeseni 4, 13 – *Luca 12, 4-7*
Efeseni 4, 22 – *Luca 20, 20-26*
Efeseni 5, 23-32 – *Luca 5, 33-39*
Efeseni 5, 5 – *Luca 12, 13-15*

Filipeni 2, 7 – *Luca 14, 16-20*
Filipeni 2, 8-9 – *Luca 23, 18-27*
Filipeni 2, 10-11 – *Luca 19, 15-28*
Filipeni 2, 11 – *Luca 18, 1-8*
Filipeni 2, 11 – *Luca 19, 11-14*
Filipeni 4, 3 – *Luca 16, 19-22*

Coloseni 1, 9 – *Luca 1, 46-50*
Coloseni 1, 20 – *Luca 10, 22-24*
Coloseni 4, 6 – *Luca 10, 1-3*
Coloseni 4, 6 – *Luca 14, 31-35*

1 Tesaloniceni 4, 17 – *Luca 17, 34-37*
1 Tesaloniceni 5, 2 – *Luca 12, 32-34*
1 Tesaloniceni 5, 23 – *Luca 13, 18-22*

1 Timotei 3, 5 – *Luca 17, 5-10*
1 Timotei 3, 16 – *Luca 14, 16-20*

2 Timotei 3, 4 – *Luca 17, 26-30*

Evrei 1, 2 – *Luca 1, 65-75*
Evrei 1, 14 – *Luca 15, 22-24*
Evrei 4, 14 – *Luca 1, 8-10*
Evrei 9, 18-22 – *Luca 22, 14-20*
Evrei 10, 4 – *Luca 10, 29-37*
Evrei 10, 12-13 – *Luca 19, 11-14*
Evrei 11, 32-40 – *Luca 23, 39-43*
Evrei 11, 39 – *Luca 23, 39-43*
Evrei 13, 12 – *Luca 20, 9-16a*

Iacov 1, 2 – *Luca 22, 39-46*
Iacov 4, 3 – *Luca 18, 35-43*

1 Petru 1, 20 – *Luca 1, 65-75*
1 Petru 5, 5 – *Luca 18, 9-14*

2 Petru 3, 10 – *Luca 12, 32-34*

Apocalipsa 3, 5 – *Luca 16, 19-22*
Apocalipsa 13, 8 – *Luca 15, 22-24*
Apocalipsa 20, 3 – *Luca 17, 5-10*

NUME PROPRII TÂLCUITE DE SFÂNTUL TEOFILACT

Arimateia – „ținând pe Acela" – *Marcu 15, 42-47*
Avraam – „părinte al neamurilor" – *Matei 1, 2a*
Baraba – „fiul tatălui" – *Matei 27, 15-18*
Betania – „casa ascultării" – *Matei 21, 17; Marcu 11, 11-14; Luca 19, 29-40*
Betfaghe – „casă a fălcilor" – *Luca 19, 29-40*
Betleem – „casa pâinii" – *Matei 2, 1a; Luca 2, 15-18*
cananeeanca – „gătită spre smerenie" – *Matei 15, 28*
Capernaum – „casa mângâierii" – *Matei 4, 12; 11, 23-24; Marcu 2, 6-12*
David – „puternic la mână/îndestulat la mână" – *Marcu 11, 7-10*
diavol – „clevetitor" – *Matei 4, 1b*
Elim – „suire" – *Luca 10, 1-3*
Elisabeta – „a lui Dumnezeu odihnă" – *Luca 1, 5*
Fares – „tăiere" – *Matei 1, 3a*
fariseu – „tăiat și despărțit de ceilalți" – *Matei 3, 7a; Luca 5, 27-32*
Fenicia – „roșu" – *Marcu 7, 24-30*
Galileea – „prăvălită jos" – *Matei 4, 12*
Gavriil – „om-Dumnezeu" – *Luca 1, 36-38*
Golgota – „locul căpățânii" – *Matei 27, 33-37*
Hristos – „Uns" – *Matei 1, 1c*
Iao – „mântuire" – *Luca 1, 31-33*
Ierusalim – „vedere a păcii" – *Luca 10, 29-37*
Iisus – „Mântuitor" – *Matei 1, 1b; Luca 1, 31-33*
Ioan – „dar al lui Dumnezeu" – *Luca 1, 57-64*
Iosif – „adăugire" – *Marcu 15, 42-47*
Irod – „minte trupească" – *Matei 14, 19b-21; Marcu 3, 6-12*
Isaac – „bucurie/râs" – *Matei 1, 2a*
Israil – „văzând pe Dumnezeu" – *Matei 2, 6c; Luca 1, 51-56*
Iuda – „mărturisire" – *Luca 7, 1-9; 13, 10-17*
Iudeea – „mărturisire" – *Matei 2, 1a; Marcu 13, 18-20*
iudeu – „care se mărturisește" – *Matei 27, 33-37*
Mariam – „Doamnă" – *Luca 1, 36-38; 10, 38-42*
Nazaret – „sfințire" – *Luca 1, 36-38*
nazarinean – „sfințit" – *Matei 2, 23b*
Neftali – „lărgime" – *Matei 4, 12*
osana – „mântuiește-ne pe noi!/o, mântuiește!" – *Matei 21, 8-9; Marcu 11, 7-10*
Paști (Fasec) – „trecere" – *Luca 22, 7-13*
Rama – „înalt" – *Matei 2, 18a*
saducheu – „drept" – *Matei 3, 7b*
sâmbăta – „odihnă" – *Marcu 2, 23-28; Luca 18, 9-14*
satana – „potrivnic" – *Matei 12, 25*
Sidonul – „vânător" – *Matei 15, 28*
Simon – „ascultător/ascultare" – *Matei 27, 31-32; Marcu 15, 16-21; Luca 23, 18-27*
Sotiria – „mântuire a lui Dumnezeu" – *Luca 1, 31-33*
Tirul – „ținere" – *Matei 15, 28*
Zabulon – „vânare de noapte" – *Matei 4, 12*
Zaharia – „pomenire a Domnului" – *Luca 1, 5*
Zoro – „semănătura/nașterea" – *Matei 2, 6b*
Zorobabel – „semănat/născut în Babilon" – *Matei 2, 6b*

CUPRINS

Rugăciune înainte de citirea din Sfintele Cărți 2
Cuvânt către fratele cititor 5
Despre ediția de față 12
Cele patru înțelesuri ale Sfintei Scripturi 16
Viața Sfântului Apostol și Evanghelist Luca 18

TÂLCUIREA SFINTEI EVANGHELII DE LA LUCA

Înaintecuvântare 21
CAPITOLUL 1: *Gavriil binevestește lui Zaharia și Mariei. Cântarea Mariei. Nașterea lui Ioan Botezătorul. Cântarea lui Zaharia* 22
CAPITOLUL 2: *Nașterea lui Hristos. Tăierea împrejur și aducerea în templu. Simeon și Ana. Iisus la doisprezece ani, vine la Ierusalim* 44
CAPITOLUL 3: *Predica lui Ioan Botezătorul. Mărturia lui despre Hristos. Botezul și spița neamului lui Hristos* 55
CAPITOLUL 4: *Ispita din muntele Carantaniei. Iisus începe să predice în Capernaum și în Nazaret, vindecă pe soacra lui Petru și pe alții* 63
CAPITOLUL 5: *Pescuirea minunată. Vindecarea unui lepros și a unui slăbănog. Chemarea lui Levi. Despre post* 72
CAPITOLUL 6: *Ucenicii smulg spice sâmbăta. Vindecarea unui om cu mâna uscată, sâmbăta. Alegerea celor doisprezece Apostoli. Predica de pe munte* 80
CAPITOLUL 7: *Vindecarea slugii unui sutaș. Vindecarea tânărului din Nain. Trimișii lui Ioan Botezătorul. Ungerea lui Iisus de către femeia păcătoasă* 90
CAPITOLUL 8: *Pilda semănătorului. Mama și frații lui Iisus. Potolirea furtunii. Demonizatul din ținutul Gherghesenilor. Învierea fiicei lui Iair. Vindecarea femeii bolnave de doisprezece ani* 100
CAPITOLUL 9: *Trimiterea Apostolilor. Săturarea celor cinci mii de oameni. Mărturisirea lui Petru. Întâia și a doua vestire a Patimilor. Schimbarea la față. Vindecarea copilului demonizat. Care este întâiul între Apostoli? Urmarea lui Iisus* 113
CAPITOLUL 10: *Trimiterea și înapoierea celor șaptezeci (și doi) de ucenici. Vai de cetățile rele. Iisus Se bucură cu duhul. Pilda samarineanului milostiv. Marta și Maria* 128
CAPITOLUL 11: *Rugăciunea domnească. Semnul lui Ioná. Cuvântarea împotriva fariseilor și a cărturarilor* 145
CAPITOLUL 12: *Să ne ferim de fățărnicie, de șovăială și de lăcomie. Îndemnuri la veghere și la îngăduință. Semnele vremii* 161
CAPITOLUL 13: *Pilda galileienilor. O femeie vindecată în ziua sâmbetei. Pilde și cuvinte despre Împărăția lui Dumnezeu. Ierusalimul și jalea-i viitoare* 186

CAPITOLUL 14: *Bolnavul de idropică vindecat sâmbăta. Îndemn la smerenie și la milostenie. Pilda despre cina cea mare. Lepădarea de sine* 198
CAPITOLUL 15: *Pildele: despre oaia cea pierdută, despre drahma cea pierdută și despre fiul risipitor* 211
CAPITOLUL 16: *Parabola despre iconomul necredincios. Parabola despre bogatul nemilostiv și despre săracul Lazăr* 223
CAPITOLUL 17: *Despre sminteli, iertare și credință. Vindecarea celor zece leproși. Când va veni Împărăția lui Dumnezeu* 237
CAPITOLUL 18: *Pildele: văduva stăruitoare, vameșul și fariseul. Iisus cheamă pe copii la Sine. Primejdiile bogăției. A treia vestire a Patimilor. Vindecarea orbului din Ierihon* 250
CAPITOLUL 19: *Zaheu. Pilda minelor. Intrarea în Ierusalim. Iisus deplânge Ierusalimul și alungă pe vânzătorii din templu* 265
CAPITOLUL 20: *De unde a fost botezul lui Ioan? Pilda viei celei date lucrătorilor răi. Dinarul Cezarului. Învierea morților. Al cui fiu este Hristos?* 278
CAPITOLUL 21: *Banul văduvei. Cuvântarea lui Iisus pentru dărâmarea Ierusalimului și a Doua Sa Venire* 287
CAPITOLUL 22: *Iisus vândut de Iuda. Cina cea de taină. Despre întâietate. Suferințele din grădina Ghetsimani. Prinderea și aducerea la Caiafa. Lepădarea lui Petru* 298
CAPITOLUL 23 : *Iisus înaintea lui Irod. Judecata, răstignirea, moartea și îngroparea* 319
CAPITOLUL 24: *Învierea Domnului. El se arată ucenicilor care mergeau la Emaus și apoi Apostolilor. Înălțarea la Cer* 335

Pătimirile iudeilor din vremea cezarului Gaius Caligula (anii 37-41) și până la dărâmarea Ierusalimului din vremea lui Tit (anul 70) – descrise de Eusebiu de Cezareea și Iosif Flaviu 348
Scara întocmirii Sfintei Evanghelii de la Luca 359
Indice al referințelor evanghelice ușor de reținut sau deseori întrebuințate 370
Indice real și onomastic 438
Indice scripturistic 454
Nume proprii tâlcuite de Sfântul Teofilact 460

Difuzare
S.C. SUPERGRAPH S.R.L.
Str. Ion Minulescu nr. 36, sector 3, 031216
București
Telefon/fax: 021-3206119
e-mail: editura@sophia.ro
www.sophia.ro

Societatea de difuzare SUPERGRAPH vă oferă posibilitatea de a primi prin poștă cele mai bune cărți de spiritualitate, teologie, cultură religioasă, artă, filosofie, apărute la edituri de prestigiu. Plata se face ramburs la primirea cărților, taxele poștale fiind suportate de Supergraph.

Vă așteptăm la
LIBRĂRIA SOPHIA
str. Bibescu Vodă nr. 24, 040152, București, sector 4
(lângă Facultatea de Teologie) tel. 0722266618
www.librariasophia.ro

teologie • filosofie • istorie • artă • eseu

Sacrifică puțină vreme pentru a răsfoi cărțile noastre:
este cu neputință să nu găsești ceva
pe gustul
și spre folosul tău!

Tiparul executat la
S.C. LUMINA TIPO S.R.L.
str. Luigi Galvani nr. 20 bis, sector 2
București
tel/fax 021-2113260, tel 021-2122927
e-mail: office@luminatipo.com
www.luminatipo.com